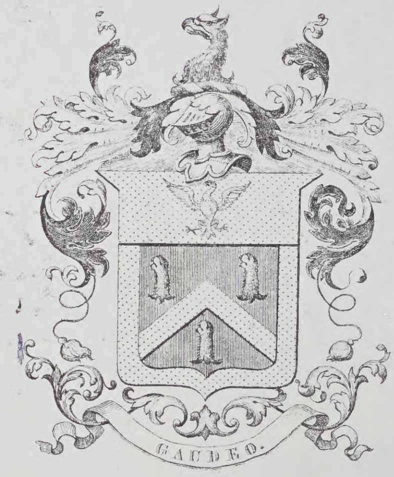
US.

NEA

NI.

GAUDEO.

Baptista Fulgosi de dictis factisque memorabilibus collectanea Camillo Gilino latina facta

see Sig. llii. verso. for Chap. on Columbus

see Colophon for date 1509.

see Van Praet – Cat. des Livres sur velin Vol. V. p. 156

¶ Baptistæ Fulgosi de dictis factis=
q; memorabilibus col
lectanea a Camil
lo Gilino lati
na fa
cta.

CAMILLVS Gilinus Iafredo Carolo regio præsidi omnis iuris omnium bonarum artium peritissimo salutem. Duo fortasse miraberis: atq; haud scio an non iniuria: unum q̄d nundum pueritiæ egressus metas ausus sim graue opus aggredi: ut latina facerem de dictis factisq; memorabilibus collectanea: quæ uir illustri quidem genere ortus: sed longe maiore propter ingenii atq; uirtutis magnitudinem laude dignus Baptista Fulgosus: uernacula lingua ad Petri filii formandos mores scripsit, opus profecto quod non maiorem solum ætatem quam mea est: sed consumatissimi quoq; in litteris uiri eruditionem requirebat: alterū quod qualecunq; opus est: quod transferendo uires meæ prestare potuerunt: dicare tibi ausus sim: qui in Mediolanensi ducatu maximi regis in ea re personam geris: quæ regendis populis primaria est: & sine qua frustra tantum armis partum esset imperium. Ego autem nequaq̄ negauerim q̄d alii de operis translatione iudicare possunt: mihi quoq; ipsi uisum esse: neq; enim tam excors eram: quin inteligerem maiorum esse uirium hoc opus: Nam si continuata unius gentis historia mortalium omnium iudicio magni est facienda: q̄d seruata per ipsam memoria eorum quæ uel recte uel perperam gesta fuerunt: quasi lumen quoddam legentibus proponit eorum quæ aut uitare homines aut sequi debeant: procul dubio maius hoc censendum est: in quo ad euitandi uel sequendi exemplum ea proponuntur: quæ ab orbe condito usq; in hæc tempora dicta atq; facta sunt illis dūtaxat exceptis quæ Valerius Maximus annotauit. res enim ingens est: & ceu fasti maris instar, in quo non deficere solum pueri uires possint: sed ueteranus quoq; in litteraria professor contremiscat. Hæc me mouebant: sed impulit parens meus Ioannes Iacobus ut onus susciperem: qui Baptistā uiuentem singulari obseruātia prosecutus oblato ut inspiceret a propinquis eius uolumine cum intellexisset ei magno opere curæ fuisse: ut latinum hoc opus fieret: arbitratus est: neq; se erga magnum amicum officio satisfaturum: & irrequietos Baptistæ manes futuros nisi ipse quo quo modo posset: posteaq̄ melior alius rem non aggrediebatur: ut latinum fieret pro uirili sua enteretur. Coegit igitur ut inter themata quæ ad alendam dicendi facultatem pueris proponuntur: ego quotidie huius operis particulam in latinum uerterem: in qua re cum mihi illud propositum non esset: ut hac translatione peritorum uirorum iudicio satisfacerem: sed ut patris uolūtati mos a me gereretur: diffidere uideor non debere: qui officii mei ratio non solū apud te uirum cum aliis uirtutibus tum in primis humanitate insignem: uerum etiam apud alios excusata habeatur. Sequitur nunc dicationis audacia: quæ culpa non careret: si sponte mea: ut id agerem: mihi sumpsissem. quo modo enim defendi posset ut quod ego satis perite fieri a me non posse sciebam; illud ei dicare auderem: quem rex inter christianos homines po

Quae apud Valerium maximum docentur hic non comprehensa sunt

tentissimus primarium honorem ad regendum mediolanensem ducatum proter doctrinæ atq; sapientiæ magnitudinē gerere uoluit? Sed huius quoq; rei eadem excusatio est: quæ latinum faciendi opus fuit. Nam cum parens meus alia re non facile suum in te studium atq; obseruantiam testari posset: uoluit ut hoc dicato tibi opere non solum eius in te animus declararetur: uerū illud quoq; pateret: qualis ipse in te est: talē me quoq; qui eius imago sum: & esse nunc: & semper fore. Itaq; quoniam in utraq; re temeritatis notam a me uideor depulisse: superest ut studiorum meorum primicias quas tibi dicaui tu prorsus aspernandas non ducas. Nam quanq̄ doctrinæ tuæ magnitudo maiora forsan cupere uideatur: tamen haud in parua parte laudis ducendum est: his etiam contentum esse uelle: quæ offerūtur: cum dantis fortuna ampliora non ferat.

Tu quoq; Petre Fulgose: cui Baptista parēs uir inter raros uirtute insignes annumerandus: ad minuendos in morum tuorum formatione labores hoc opus edidit: non modo non moleste feres si designati tibi operis dicatio ad regium præsidem Iafredum Carolum transfertur: sed in eo beneficium quoque esse agnosces. Quis enim non uideat? non solum hanc rem in te magni esse uiri amorem aucturam: uerum inde hoc quoq; secuturum: quod amplissimi uiri dignitas & honor efficiet: ut patris tui nominis atq; uirtutis fama patriæ regionis limitibus non contenta: ad exteras quoq; nationes ac gentes perferatur.

H. S.
Dōn Jōēs Talnstainer

Mo Carter Arrow

BAPTISTAE Campofulgosi factorum dictorumq; memorabilium ad Petrum filium liber.

Litterarum studia non prosperis solum rebus ornamento esse: sed aduersis quoq; perfugium præbere: si nunq̃ Dionysii iunioris responsum dicentis se ex litteris patientiam consecutum ad ferendam amissi regni calamitatem: si permultorum aliorum qui monumentis sui testatum hoc idem reliquerunt: scripta non ostenderent: ego unus ita esse docere mortales experimento meo possem. Genuensium enim principatu meorum scelere deiectus: omnibus ad leuandam animi ægritudinem temptatis: nihil quod non modo salutem: sed ne solamen quidem sponderet: nisi in lectione inueni. Duo enim potissimum ex ea consecutus sum: unum qđ legendis aliorum casibus unum me non esse perspexi: in quem fortuna sceuire uoluerit: alterum qđ dum legerem: dum aliorum gesta recenserem: tanq̃ e militari uia in secessum diuertenti aliquantisper malorum obliuio animum subibat. Dum igitur in huuc litterarium ceu portum me recepi: ut per hanc rationem aduersæ tempestatis mala minuerem, is mihi mos semper fuit: ut ex quotidiana lectione mea: ea annotarem: quibus uel ad imitandum uel ad euitandum in uita fructus spes aliqua proponi uideretur: quæ cum in unum contulissem: additis aliorum temporũ collectaneis: legendo enim animi gratia eundem morem seruaueram: & mihi latinæ scribendi stilus ac ratio aulæ & nõ studiis assueto: deesset: per Raimundum Soncinatem præceptorem meum latina facere decreueram. Sed fortunæ uis hominem alioquin idoneum qui fabrili dolabra excoriatũ modo lignum optime effigiaret alio abstulit: ademitq; quod ad illustrandos in communem usum labores meos magno opere per eum exquirebam. Hac igitur spe deiectus: cum putarem aliquando has annotationes meas quo quo modo scriptæ essent usui tibi esse posse: uulgari stilo: quia alius nõ suppetebat: in ordinem redegi. In iis autem rationem illam secutus sum: ut Valerium Maximum mihi quo ad rerũ titulos capitaq; ac numerum librorum proponerem: sed in exemplis rebusq; ea tantum sumerem quæ uel ipsum præteriissent: uel post eum gesta nullo modo in eius noticia esse potuissent. Nam quæ ab eo scripta fuerunt: attingere: aut impudentis fuisset: quia ex alieno labore laudem mihi quesiuisse uisus essem: aut amentis: dum luculentissimo stilo a Valerio notata: ipse uel magis ornate latinæ orationis prorsus expers confiderem: uel adempto Valerii nitore pro prætexta lutulento sago amicerem. Hæc autem quanq̃ animi mei gratia: & non ut in lucem prodirent a me scripta fuerunt: coegit tamen paterna pietas: ut tibi traderem: fretus quod mihi dum eis operam darem: ereptæ fortunæ leuiorem calamitatem fecit: tibi quoq; si ea legeris: non fructum modo in eo

allatura : quod ad euitanda quæ obſunt cautiorem alienis exemplis: &
ad imitanda quæ bona ſint ſtudioſiorem te reddent . uerum etiam quod
cum in eis maiorum tuorum præclare res geſtas uidebis : quæ permultæ
ſunt : acres tibi adigentur aculei : ne ab iis qui ortus tui cauſam dederunt : q
per uirtutem grande ſibi nomen in omne æuum pepererunt : degeneraſſe
uideri uelis . Nam hic paratum inuenies fructum qui ex hiſtoria queritur :
neq; id ſolum aſſequere : ut periculis procul ea intelligas quæ pleriq; per or
bem errantes magno labore : nec ſine diſcrimine uix obtinuerunt : uerum
etiam habebis illud quod recentior hiſtoria quāto preſentibus moribus ma/
gis congruit : tanto etiam facilius legentium animos : tanq̄ ea quæ pene ipſi
aut patres eorum uiderint : referri intelligant : ſubire ſolet . Ad quod etiam
illud accedit quod cum philoſophiæ præcepta ad reformādos in melius ho/
minum mores tendant : longe magis illud rerum geſtarum exempla q̄ ra/
tiones ſolæ & argumenta efficiunt : mouentq; æmulationem quandam nō
indecoram : ut enitamur : ne iis a quibus orti ſumus uirtute inferiores habea
mur . neq; enim alia res magis me eo tempore mouit : cum obſeſſam Sixti
pontificis & Ferdinandi aragonii regis auſpicio genuenſem arcem parua
manu irrupi : quam adire mediolauenſis princeps ingentibus copiis nequi/
uerat : niſi memoria rerum a parente meo auo tuo geſtarum : cum turpe
mihi ducerem eo ortum uiro : cuius uirtuti inuium nihil fuiſſet : eam refu/
gere prouinciam quam ille ſi optio daretur auidiſſime ſuſcepturus fuiſſet .
Impulere igitur me patris egregia facinora ad eam rem obeūdam : in qua
pleriq; militum meorum uirtuti ſuæ diffiſi dum morti potius q̄ prœlio ſe
obici putabant : me ducem ſuum deſeruerunt . Quam ob rem Petre & ſi
malim te armis q̄ litteris : ut maiores noſtri fecere : operam dare : tamen
quia ſemper armis uti non licet : cum uacuus eris : hæc quæ tradimus : lege/
re te uelim : quia quod mihi ad diſcutiendum in periculis terrorem adiu/
mento fuit : tibi quoq; ad ſequendam uirtutem ex maiorum noſtrorum re
cordatione : quæ his continetur ſcriptis proueniet : ne auitum nomen . qđ
tibi inditum eſt : ſi ſine illa uirtute : quæ in auo fuit retuleris : oneri tibi eſſe
uideatur : quāq̄ hac in re duo tibi non excidere uelim . unum ne memoria te/
nendo eius te nepotem fuiſſe cui rebus agendis nulli aut ſaltem perpauci
pares fuere : maiora audeas q̄ ferre uires tuæ ualeant : ſed eius memoriam
ob id potiſſimum ſerues : ut tanti uiri appellatio : ne ad ſcelus ullum declines
ueluti repagulum tibi obſtet : alterum eſt ut quanq̄ litteræ ſicuti diximus ꝓ
ſperas res ornent : & ut facilius aduerſa perferantur preſtent : memineris
maiores noſtros decora ſua armis & non litteris peperiſſe . quod eo tendit
ut tu quoq; & ſi etiam litterarum te ſtudioſum eſſe cupio : tamen in primis
quantum fortuna patietur : militiam atq; arma ſequaris . Siquidem illud
non obſcurum eſt : ubi litteræ atq; arma diſiuncta ſunt : tantum militarem

uirum ab litterato differre : quantum olimpicis ludis uictorem a præcone mortales distare putauerunt. Ceterum quia ingenui animi est fateri per quem didiceris : ne nos arbitreris minore q̃ debebamus studio usos : ut ne quid quod satis certum non esset collegerimus : neq; ab ullo in hunc librum nisi probatæ fidei auctore aliquid conferremus : hic auctorum nomina su bicienda duximus : quæ olim in epistola ad Antonietum Camposulgosum equitem insignem & gentilem propinquumq; nostrum posuimus : dum ut librum inspicere posset magno opere a me flagitaret.

COLLECTA igitur hæc a nobis fuerunt ex auctoribus

C. plinio
Plinio nepote
T. liuio
Plutarcho
Apiano alexandrino
Strabone
Procopio græco
Eusebio cesariensi
Diuo hieronymo
Diodoro siculo
Erodoto
Petrarcha in libro de memorabili/
bus & epistolis
Boccacio de claris feminis
Eutropio
Paulo diacono
Dione græco
Spartiano
Lampridio
Iulio capitolino
Flauio uopisco
Suetonio tranquillo
Flauio iosepho hebreo
Menethone ægyptio
Beroso caldeo
Methasthene persa
Philostrato græco
Apuleio philosopho
Aithone armeno
Anneo seneca
Moise propheta
Nathan propheta
Amiano marcellino
Paulo orosio
Ambrosio
Augustino
Gregorio
Beda
Erodiano græco
Philone hebreo
Philone biblio
Aristotele
Ruffino aquileiensi
Apione polistore græco
Dorotheo græco
Calisthene
Zenophonte
Alexandro in iudaica historia
Paulino nolano episcopo
Hechateo abderita
Dionysio alicarnaseo
Symocato
Eustathio
Aristobolo historico
Ioanne cassiano
Possidonio calamensi episcopo
Athanasio
C. Sidonio apollinari

Vegetio rhenato
Alexandro aphrodiseo
Sexto frontino de strathagematis
Emilio probo
Daniele propheta
Olimpiodoro philosopho
Cornelio tacito
Vetruuio
M. Cicerone
A. Gelio
Macrobio
Q. Curtio
Nicolao damasceno
Egisippo
Laertio
Iustino
Ioanne chrisosthomo
Luca euangelista
Sceuero Sulpitio
Prospero de temporibus
Isidoro solino
Prisco magro epl'arũ Theodosii.ii
Enguerrano gallo
Gulielmo gallo tirio episcopo
Froisardo gallo
Gauino gallo
Dego ualera hispano
Roderico toletano
Roderico palentino episcopo
Gaffurro genuensi
Bracello
Pontano
Campano
Bernardo iustiniano
Sabellico
Pogio de uarietate fortunæ
Symoneta
Galuaneo flamma
Morigia
Notario Comensi
Aldroandino Datha
Musato
Antonino florentino archiepõ
Vincentio bellonacensi
Philelpho
Platina
Pio secundo
Alberto magno
Sagadino
Bartholomeo Facio
Antonio panormita
Andrea dandulo
Leonardo aretino
Ioanne uilano
Annalibus gallorum
Annalibus normanorum
Annalibus ungarorum
Annalibus genñensium
Ricoldo
Annalibus anglorum
Annalibus flandrensium
Blundo
Episcopo himolensi
Petro uinea
Pomponio leto
Vincentino
Petro abano
Geruasio tibelensi
Landino
Mattheo palmerio
Georgio merula
Thoma aquinate
Ottone morena laudensi
Arnulpho historico

Arnaldo uilla noua philoſopho
Petro ancharano
Michaele pſello
Gotifredo anglo hiſtorico
Sigiberto hiſtorico
Marco cotoniolenſi
Iuuentio celio
Gulielmo durando
A llarico gotho
Dionyſio ariopagitha
Ioanne tritene parhiſino abate
Hierocle philoſopho græco

Ambro. li. 1. c. 1. offi.
Nemo ē q donari nō operat dū viuit

BAPTISTAE Campofulgosi collectaneorum libri nouem quorũ primus continet.

Secundus liber continet.

Tertius liber continet

Quartus liber continet

Quintus liber continet

Sextus Liber continet.

Septimus Liber continet.

Octauus Liber continet.

Nonus liber continet.

[illegible]

Exa 3

[illegible]

Ex 5

[illegible]

Ex 6

[illegible]

Ex a

[illegible]

Exa 2

[illegible]

Actus religionis

- Interiores
  - Devotio
  - Oratio
- Exteriores et latrie actus humani
  - Adoratio
  - Sacrificium
  - Oblatio
  - Primitie
  - Decime
  - Votum
  - Iuramentum
  - Adiuratio
  - Laudatio

[illegible]

LIBER PRIMVS.

De religionis cultu.

MAiores nostri relicta gentilitate iudeorumq; superstitionibus ueram idest christianam religionem sequuti:tanti semper eam fecere:qd diligenter consideranti nihil in uita quod quidem momentum habeat accidere uidebitur cuius primordia aut moribus aut legibus religionem præ se non ferant. Orti sacerdotum manu in sacro fonte:quod christianæ religionis fundamentum est:lustramur. Adultiores ad baptismi confirmationem pontificibus presentamur. Matrimonia sine solemni sacerdotum precatione infausta putantur. Enixis mulieribus turpe est nouæ soboli operam dare nisi sacerdotalem ante benedictionē acceperint. Prima semina multis in locis per sacerdotem lustrantur. Bella quoq; gesturi signis militaribus sacerdotali precatione bonam fortunam inserere conātur. Quotannis sacerdoti crimina nostra christiana confessione detegimus ac detestamur. Morituri sacro oleo perungimur:& qui nuper orti in baptismate tēplis presentamur eis mortui restituimur:ut religio quæ hominis ortum incoauit:finem etiam concludat. huc accedit qđ multi reges imperatoresq; ipsi regno atq; imperatorio honore digni non creduntur quos religiose sacerdotes nō unxerint. quin posteaq̄ assumpto diademate in regno aut imperio confirmati fuere: si ecclesiam heresi aut alio modo læserint:a pontificibus regnandi imperandiq; iure priuantur: plurisq; apud christianos populos religio pontificiaq; uolūtas q̄ arma ipsa atq; regum maiestas habita est. Quæ res persuadere nobis debet:maiores nostros:ut alia multa:ita hoc quoq; magno consilio atq; sapientia sanxisse:& proterea religiose diuinum cultum ab hominibus obseruari debere. Si quidem prisci illi romani gentiles quoque alii ac iudei: gens cordis duricia atque obstinatione damnata:quanq̄ a uera uia omnes aberrarent diligenter tamen religionis suæ cultum seruauere.

De Romano senatu.

ROmanus senatus adeo semper magni religionem fecit ut quemadmodum uir doctissimus Varro ad Gn. pompeium scribit in libro ubi ratio locusque habendi senatus ostenditur: quotiensc̄unque senatum magistratus coegisset:id ipsum quod primo proponebatur ad religionem pertineret:nullaque quanq̄ grauior causa uel quæ celeritatem requireret hunc morem anteuertebat:ut publicorum consiliorū quēadmodum etiam aliarum rerum diuino cultui primæ partes darentur.

De Claudio nerone Ro. Principe.

ITa uero penes mortales religio & laudem & gratiam meretur ut omnes qui prudentium nomen obtinuere: aut religionem co/luerint: aut ad conciliandos sibi populos colere se simularint. Id in Claudio principe perspectum est. Nam quanq̃ notis quibusdam tāto prin/cipi indecoris aspersus esset: tamen ut religionem præ se ferret eleusinæ cere/ris sacra athenis in urbem romam transferre conatus est: & in Sicilia uetu/state collapsum ericinæ ueneris templum ut instauraretur operam dedit.

De Vespasiano ro. principe.

CLaudius ut dictum est: confici religiosum opus iussit ceterū. Ve/spasianus manu sua confecit. Ex oriente enim reuersus cum ciuili/bus bellis deformatam urbem offendisset: a sacris ædificiis capi/toliniq; ipsius Iouis templo eius instaurationem orsus. ante alios ipse operi se accinxit: sublatis inde collo suo primis ruderibus: iactisq; manu sua fun/damentis: minime arbitratus cæsareæ maiestati se labem illaturum: si ope/ram sacræ rei manu sua nauasset.

De Tito Vespasiano ro. principe.

HAud immerito religionis cultorem parentem filius sequetur Ti/tus: qui templorū aliorumq; publicorum ædifficiorum quæ incen/dio & ciuili furore corrupta erant instaurationi uillarum suarum ornamenta designauit: atq; huic operi ex equestri ordine insignes uiros præ/fecit. Idem quoq; cum peste ciuitas grauiter laboraret: ne minus ciuium sa/lutem q̃ urbis ornatum curare uideretur: quanq̃ nullum humanæ opis reme/dium pretermissum esset: plus in celesti numine repositum putans: omnibus romanis sacris operatus placare diuinam iram studiose curauit.

De Aurelio Alexandro Sceuero ro. principe.

SIlentio pretereundum non est Alexandri Sceueri religiosum uer/bum: qui quanuis ita religioni addictus non esset: ut superstitio/ne captus uideretur: & enim persæpe poetæ persii carmē usurpa/bat. dicite pontifices in templo quid facit aurum: tamen cum eius tempori/bus christiana fides iam inualuisset: & christiani publicum quendam locum orandi gratia occupassent: contra autem cauponæ quidam gentiles ante su/um esse contenderent: Alexander audita controuersia: & si ipse minime christianus erat: respondit: quoquo modo esset: satius esse eo in loco deū coli q̃ cauponas exerceri: uerbum certe tanto principe dignum.

De eodem.

APud hunc tanti religionis auctoritas ac reuerentia ualuit ut iudica/tas a se causas: a pontificibus atq; auguribus retractari atq; aliter q̃ ipse iudicasset terminari pateretur: minime dedecori sibi arbitra/tus: in iis quæ ad religionem pertinerent: imperatoriam maiestatem sacer/dotum auctoritati cedere.

De Decio Celio balbino: & M. Clodio pupieno imper.

Balbinus pupienusq; aduersus Maximinorum sæuitiam augustorum nomine a Senatu ornati: præter alia quæ ad suam patriæq; defensionem parauerant: cum sine celesti numine quæ de uictoria proponebantur uana putarent: echathombem si uictoria potirentur uouerunt. Id autem sacrum centum aris conficiebatur: centumq; in eis insignia animalia ueluti Leones tauri atq; aquilæ sacrificabantur: neq; uero audita Maximinorum morte in peragendo sacro minor fuit fides: q̃ dum uictoria expetebatur ad uouendum promptitudo.

De Aureliano imper.

Ne Aureliano quidem ro. principi egregia militaris uirtus aduersus Marcomãnos cum Mediolanum usq; ac Placentiam uenissent: sufficere sine celesti ope uisa est. Quippe is ad senatum scripsit: ut inspectis sibillinis libris: quæ necessaria essent sacra ad impetrãdam deorum opem conficerent quæ cum senatus egisset: ac diuino nutu magis q̃ humanis uiribus atq; consiliis barbari ultra progredi grauibus ostentis territi non auderent: Aureliano ad uictoriam uia patuit. Is autem ne parum grate celo demissam agnoscere opem uideretur: præter munera huius uictoriæ gratia per urbem romam multis templis data: soli capitolino Ioui quindecim milia auri pondo & magnam gemmarum uim pluribus collationibus dedit.

De eodem.

Ut in publica necessitate Aurelianus ad diuinam implorandã opẽ minime segnis fuit: ita sacrarum quoq; rerum conseruandarum studiosissimus est habitus. Nam quanq̃ post captam Zenobiam in Europa bello distineretur: tamen ut in oriente palmiram locaq; alia quæ Zenobiæ parebant rebellasse audiuit: eo conuersus palmiram cepit: accolasq; occidit: atq; urbe incensa in qua solis templum erat apprime ornatum: religione motus aceconio basso scripsit: ut nobilissimis marmoribus illud ornatius q̃ antea esset reficeret: auroq; & gemmis in hunc usum assignatis exornaret. Ceterum quoniam satis de romanis diximus ad grecorum ac barbarorum exempla transibimus.

De Sotero antiocho Siriæ rege.

Non tulit solẽ Aurelianus palmiræ sine templo esse. nec Antiochus quidẽ Syriæ rex hierosolymarum templum sine sacrificiis. nam cum urbem illã eo tẽpore obsideret: quo tabernaculorum festa celebrabantur: atq; a populo hierosolymitano rogatus esset: septem dierum inducias ad ea sacra colenda dare: non solum postulata concessit ac seruauit: uerum etiam ut non minus a se q̃ a Iudeis religionem coli ostenderet: taurum auratis cornibus ac multa aurea uasa cũ thure ad urbis por/

tas sacerdotibus ferri iussit: atq; eos rogari: ut illa deo offerrent.

De Dauid rege Iudeorum.

OMittenda minime uidentur egregia Dauid regis religiosa facinora: Nam cum archa federis hierosolymam referretur: cum solemni musicorum instrumentorum ac carminum pompa: non arbitratus satis ad honorem deo exhibendum esse pedibus eam precedere: ipse diuina carmina uoce ac psalterio modulans ad uocem musicam corporis quoq; gestus accommodauit: nihilq; de regia maiestate sibi deperire si sacerdotum in numerum se coniecisset putauit: neq; inde se retraxit q̄uis ab uxore Micol rideri quæ agebat uideret: exemplū profecto inter reges rarissimum: & tanto. L. Furii bibaculi ro. prætoris ac salii facto præponendum: quanto prætore maximus rex maior habetur.

De Iepte iudice Israel.

INgens Dauid ardor dum deum coleret uisus est: Ingens quoq; patriarchæ Abraam qui unicum filium e celo monitus sacrificare uoluit: ceterum idem ardor in Iepte tanto maior fuit. quanto maiora deliberationibus hominū facta censentur. hic cum in Israel iudex esset: uouissetq; si uictoria aduersus amanitas potiretur: quod primum in patriā reuertens obuium habuisset: se sacrificaturum: In filiam quam unicam habebat primum incidit: lacrimarumq; ac mœsticiæ plenus maiore parum prudentis uoti q̄ paternæ pietatis habita ratione: neq; illud respiciens quod parū grate deo eiusmodi uictimæ forent: post aliquot dies filiam in olocaustum obtulit:

De Carthaginensibus.

IN Iepte errore: crudelitati permixta religio fuit. ceterum longe magis Carthaginensium mores damnandi: qui omni uictimarum sacrorumq; genere numina sua placare non contenti: longum tempus forte filios ad sacrificium delegerunt: eorumq; morte conciliare sibi deos querebant: pro quorum salute uniuersus terrarum orbis aras ac numiua uotis precibusq; fatigare non intermittit.

De regibus ethiopum.

MAgnum est propter religionem liberos interimere: maius uitam periculis offerre. sed omnia uincit sibi ipsi propter religionem mortem consciscere: quemadmodum ethiopū reges usq; ad phtholomei regis ægypti tempora consueuere: cum eis a sacerdotibus Iouis qui apud meroen colitur: denunciatum esset deo inuisam esse eorum uitam: quin inter eos nullus est inuentus apud quem pluris salus q̄ religio haberetur usq; ad Erganen regē: qui ne per sacerdotes ei mors denunciaretur: omnes ipsos interemit: primusq; morem illum sustulit.

De Machabeis ac Iudeis eorum sociis.

De Rel. Cul.

Procul dubio magnum est uitæ ipsi religionẽ anteferre. Id enim Iudei omnes fecere qui Mathatiam machabeum sequuti sunt. Nam cum a iudaicæ religionis ritu ad gentilitatem eos deducere Antiochus temptaret: in deserta loca confugerunt: & in cassum promissis inuitati ut inde redirent: tandem cum sabato: quo die opus ullum facere nefas Iudei habent: impetus in eos esset factus: maluerunt inermes atq; indefensi mortem oppetere: q̃ se tuendo religionis suæ ritum uiolare.

Etiam de Iudeis.

Pertinax Iudeorum in cerimoniis suis propositum magis q̃ religio aliud quoq; non minoris admirationis exemplum prebebit. Nam cum hierosolymæ die sabato a Magno Pompeio duce ro. oppugnarentur pari superstitione eo die ab hostibus aggeres castella atq; alias ad oppugnãdam urbem machinas muris admoueri nihil obsistentes permiserunt: ne si id impedire conarentur: sabati uacationem uiolarent. Deuicta igitur per hunc modum urbe Iudei: ut conscendentibus muros hostibus non repugnarunt: ita postea q̃ in urbem ingressi populum hostes trucidabant: sacrificia quibus eo die operabantur: nihil ob ea moti quæ ab hoste patrari uidebant: tanq̃ in summa quiete nunq̃ intermiserunt.

De Iudeis ex babilone reuersis.

Veteribus religiosis exemplis finem unum imponet de Iudeis quoque sumptum: qui exdræ opera Xerse regẽ permittẽte in patriam reuersi: dum diuinum cultum longa in aliena terra mora in peregrinos mores dilapsum reformare nituntur: multis ex alia gente: id quod ipsorum lege ne fieret cauebatur: uxores duxisse inuentis: omnes ad eas coniugio etsi iam liberos nepotesq; susceperant: pellendas conuenerunt: pluris in eo religionem q̃ alia quæ in uita cara esse debent facientes.

Recentiora. De. M. Flauio Valerio Constantino max. imper.

Hactenus in iis quæ ad religionem ptinent: non contigit præter Iudeos aliorũ q̃ gentilium exempla recensere. horum autem religio etsi a ueri dei cultu plurimum aberat: tamen cum melioris cognitionem nullam haberent: haud incredibile uidetur deo ipi immortali non ea: q̃ gentiles uel colebant uel credebant. sed ipsorum in eo qđ recte se credere arbitrabantur ardens studium singularemq; obseruantiam nõ ingratam fuisse: id quod multis portentis poenisq; aduersus religionis uiolatores ostendebatur. Ceterum gentilitate aliisq; ueteribus omissis: recentiora religionemq; ipsam christianam aggrediemur: in qua nobis primus Constantinus inter christianos principes insignis occurrit. Inter cuius egregia facinora illud potissimum narrabimus: quod in chalchedonensi concilio egit: nã cum ultimus inter sacerdotes sederet: auditis accusationibus quibus inuicem se sacerdotes criminabantur: delatas ex scripto ad se in gremium con/

clusit: omnesq; illectas combussit: dicens sacerdotes ceu numina ad hominem regendum constitutos esse: & proterea intactum se deo eorum iudicium reseruare uelle.

Item De eodem.

Semper ad religionem pertinentia nobis multa occurrerent: si quotiens de Constantino fieri mentionem contingit: omnia ab eo gesta persequi uellemus. ut igitur etiam ad alios transeamus: adhuc uno eius exemplo contenti erimus. Cum Helena eius mater a hierosolymis clauos tulisset: quibus saluator Christus pro humana redemptione cruci affixus fuit: ipse quanq̄ religionis plenus: militaris tamen ex eis cono galee unum infixit: siue ut Ambrosius refert: regium diadema insigniuit. ex altero frenum equo suo confecit: quod nunc Mediolani cernitur: fretus id quod uere ei contingit: horum adiumento non pericula solum in bello se euasurum: uerum de hostibus uictoriam quoq; reportaturum. tertium aiunt eum quod in adriatico mari de salute periclitaretur: ad sedandā uim tempestatis in profundum demersisse: quanq̄ de hoc Ambrosius nihil scriptum reliquerit: qui ex iis a militari principe frenum equo fabrefactum: alijs uero diadema insignitum fuisse dicit.

De Theodosio seniore.

Quod in clauis dominicæ crucis reposuisse fidei Constantinus uisus est: id non minus constanter Theodosius ex oratione sperauit. Siquidem pridie q̄ cum Eugenio & arbogaste pugnaret: eā diem totam orando sacrisq; aliis operando consumpsit: quibus rebus bonæ spei plenus in certamen descendit: ex eoq; uictoriam ingentem miramq; tulit cum ad uincendum uenti quoq; plurimum ei contulisse uiderentur.

De Maselcereo comite Aphricæ.

Huius fortasse exemplo motus Maselcereus cum in aphricam traiecit aduersus fratrem Gildonem: qui ab Honorio Theodosioq; iuniore imperatoribus rebellarat: neq; enim ultra quinq; pugnatorum milia secum habebat: ausus plus q̄ octuaginta milia inuadere: eos uicit deleuitq;. Nam cum ad expectandum exercitum in capreis insula in thusco mari subsedisset: ad prelium se per orationes anteq̄ armis inter heremitas ac sacerdotes muniuit.

De Heracleo imperatore.

Heracleus quoq; imperator graui Cosdroe regis persarum bello pressus: cum is omnes pacis condictiones aspernaretur: ad diuinam opem confugit. Nam cum sæpius solemni more supplicasset: & supplicationibus ieiunia atq; orationes addidisset: Constantinopolim ipso pascatis die eggressus manu dextra sacræ uirginis imaginem quæ miro modo facta fertur tulit: atq; in hunc modum fide speq; armatus eum imma

hi hoste duobus plus conflixit: ac semper uictoriam reportauit.

De Luitprando Longobardorum rege.

MVltam quoq; religionem præ se tulit id quod Luitprandus longobardorũ rex gessit: qui post multa ædificata templa monasteriaq; & magnis opibus locupletata: cũ ex aphrica in Sardiniam accepisset aurelii Augustini hipponensis episcopi corpus fuisse translatũ: ticinũ ubi regia sedes erat: illud magno studio comportari iussit: atq; ipse honoris causa pedibus a Genua ticinum usq; prosequutus: templo monasteriisq; cum amplissima dote sancti doctoris reliquias ueneranter excoluit.

De Allarico gothorum rege.

NOua res in principibus quorum iam mentio facta est: religionis cultus uideri non debet: quod ei per aliquot tempus assueuerant. Mirum potius estimandum est: Allaricum gothorũ regem barbarum immanemq; inter bella atq; cædes extra omnem humanitatis morem ac cultum religionis enutritum: natura atq; instituto sceuiciæ plenum: quem nunq̃ aut sparsus hominum sanguis aut incendia ruinæq; ab immanitate deflexerant: in ipso armorum fragore dum tubæ canerent: & parta iam uictoria esset: quæ insolentiores plerunq; homines facit: ut pie atq; clementer ageret in animum induxisse. Nam cum is in Italiam cum ingentibus copiis Honorio imperante uenisset: ob stiliconis perfidiam conuersus ad urbem romam atq; eam ingressus priusq̃ militi urbis populationem permitteret: canere tubicines atq; edicere iussit: eorum corpora bonaq; qui in apostolorum templa se recepissent salua fore. Ostendit enim ferus ille animus & inuictus qui rerum dominam urbem romam superatam populabatur: & qui præde gratia nullis se periculis: nullis laboribus subtrahebat: pluris se q̃ alia omnia religionem facere.

De Allarici militibus.

LOnge etiam magis mirandum est: allarici copias indomitã gentẽ rapacemq; ob religionem a preda potuisse contineri. Nam cum inter eas adhuc cædem sanguinemq; spirantes aliquot sacræ uirgines aurea uasa capitibus intecta ferrent: ut accepere ea apostolis sacrata esse: ne manum quidem ad ipsa contingenda extenderunt. Miranda profecto uis religionis eiusmodi auaritiæ atque libidinis irritamenta inter immanes barbaros aurum illicitamque uenerem sicientes: inuiolata transire. Quanto tunc barbaræ gentis quæ nihil nisi sanguinem & incendia norat: quam nunc & Italorum & aliarum nationum christianarum continentiores animi: quippe in media religione posite nec sexui ulli: nec sacris nec profanis opibus parcere inter uirtutis suæ decora numerare solent.

De Desiderio Longobardorum rege.

A Gothorum religiosis facinoribus iterum ad Longobardos reuer/ temur: quorum rex Desiderius cum multas dicionis romanæ ur besiam cepisset: nouissetq; ab Adriano primo romano pontifi/ ce ad ferendam opem Carolum magnum uocari: cupiens astu ante Caro lum urbem Romam inire: simulauit uoto se ad salutanda principis aposto lorum limina proficisci uelle. Quod cum prudens pontifex animaduertis/ set: reseratis prius templi atq; urbis portis: misit qui Desiderio sub anathe/ matis pena imperarent: ne propius ad urbem accederet. Incredibile forsan uideatur: & tamen uero ipso uerius est: barbarum regem superbiæ atque immanitatis plenum: quem arma non mouerant: simplici anathematis de nunciatione territum: sententia mutata retro exercitum conuertisse.

¶De. M. Iulio Philippo imper.

M Agis etiam se reuereri religionem Philippus imper. christiano/ rum eo nomine primus ostendit. Nam ob scelus patratæ in Gor dianum proditionis sacra communione a Fabiano Romano pontifice prohibitus nisi ante in christiana ecclesia cum ceteris qui scele/ rum pœnitentia agebantur: crimen emendasset: humiliter pontifici pa/ ruit: nihil de imperii maiestate deperire arbitratus ubi religionis habita ra/ tio uideretur.

¶De Theodosio seniore imper.

Q Vod a Philippo actũ nuper diximus i mentẽ reuocauit in pari facto singularem Theodosii senioris in parendo promptitudinem: qui ab Ambrosio Mediolanensi episcopo publice prohibitus templo: nisi ante pro innoxio sanguine: quem Thesalonicæ atq; Bononiæ sparserat: deo pa lam satisfecisset. eam notam patienter atq; humane tulit: neq; ante redi/ re ad templum est ausus: q̃ iis quæ ab Ambrosio ad criminis emendatio/ nem iniuncta fuerant peractis: quo tempore Ambrosius templo eum atq; diuinis omnibus adhibuit. Hac igitur in re nonne humanam fidem supe rare uidetur: ut imperator iuuenis: uictor: a sacerdote sene sibi subdito publice erroris sui impune argueretur: adeo enim ætate nostra neglectus creuit: ut uix plebei ordinis uir laturus fuerit: quod orbis terrarum domi/ nus non solum æquo animo tulit: uerum etiam humiliter petita uenia obe/ diendo impleuit. Itaq; qui armis inter mille discrimina aduersus tyrannos atq; imperatores augustalem maiestatem illesam seruarat: non modo de consueta animi magnitudine nihil amisit: cum lachrimarum plenus Ambro sii pedibus se prouoluit. uerum omnium uictoriarum suarum: quia se ip/ sum uicit: triumphos superauit. Merito igitur & Ambrosii auctoritas Me tello pontifici ro. & Theodosius posthumii consulis religioni quos tanto ope re antiquitas laudauit preponetur. Siquidem consulem plus senatus ac po/ puli respectus ut pontifici pareret: q̃ religio uideri potest mouisse: at Theo/

dosium qui nihil inter mortales supra se norat: ut Ambrosii episcopi audiens dicto esset: nihil profecto nisi religionis cultus & dei reuerentia mouisse dici debet.

De Egdaro britannico rege.

IN ordine nostro post Theodosium Egdarus britãniæ rex sequetur: quia etiam in religione colenda ei haud dissimilis fuit. nam cum uirginem deperiret: quam in uincestrensi monasterio uiderat educari: quæ ut uirginitatem a regis iniuria tueretur: uelo unius ipsius monasterii monacharum se texerat: neque ob id ab iniuria rex destitisset: profectus ad eum Dunstanus canturiensis archiepiscopus: ceu Nathan ad Dauid regem rephendendum: porrigentem in congressu dexteram suam honoris gratia regem a contactu repulit: tãquam pter incestum indignus q sacerdotem contingeret uideretur. Quã notam non solũ patiẽter Egdarus tulit: uerũ agnito errore in quem nimia libidine uictus inciderat: ad sancti sacerdotis pedes prostratus lacrimabundusq; crimini ueniam petiit: & cũ penæ loco ei: ut a gestando diademate septẽ annos abstineret: & sacris quoq; uirginibus monasteriũ cõderet: iniũctũ esset: obedienter ea peregit.

De Marcellino pontifice romano.

SEptem annos regio diademate Egdarus: at Marcellinus in perpetuum pontificatu abstinuit: adeo religionis scrupulus eum perculit. Imperante enim Diocltiano qui acerbe christianum nomẽ insectabaẽ: Marcellinus p nimia mortis formidine cõpulsus ad idolorũ uenerationẽ tria tantũ thuris grana incenderat. Quo facto q̃q̃ eum priuare nullus pontificia dignitate auderet: semet ipse criminis sui censor pontificio honore abdicauit: neq; multo post ut errorem corrigeret martirio se obtulit: ac sanguinem suum pro christi nomine effudit.

De Septem ducibus mongalis tartaris.

QVæ maior in recentiorum rerum memoria ad religionem pertinens q̃ septem tartarorum ducum res lecta est? Nam cum indiscpareret & extremæ sortis quidem tartarus Cingis nomine dixisset: uisum a se in somnis equitem candore insignem: a quo iussus erat eis nũciare uelle immortalem deum ut ipse tartarorum princeps eligeretur: atq; ipsius manu tartari liberarentur: ceu delirus ab eis irrisus atq; reiectus est: cum postea idem omnes ipsi duces in somnis uidissent: religione perculsi statim hominem ipsum delegerunt: & Cham gentili nomine idest regem suum appellarunt: neq; uero hoc satis fuit: ab eo iussi duces ipsi magistratu abire: & primogenitos in ipsius conspectu occidere: sine mora paruerunt. Sed ne semel quidem torue eum respexere: quanquam ad primos honoris gradus non restituerentur: ipsum ab immortali deo ad regnum eẽ uocatum arbitrati.

De Arsassinis.

MAiora quoqꝫ religionis signa per aliquod tempus in Syria in ea parte: quam persæ tenebāt: Arsassini: ita genti nomen erat: edi/derunt. Nihil enim deo gratius esse arbitrati: neqꝫ quod prom/ptius cœli possessionem pararet q̄ si absolute principibus paruissent: quos gentili nomine ueteres nuncupabant: sæpissime huius rei manifesta ante si/gna ediderant. pericula obeuntes unde regressus nullus patebat: tamen cum illuc publica fide accepta profectus esset Henricus campaniæ comes: & ab Anthiochia Tirū uersus iter haberet: horum populorum princeps uetus ut dictum est nomine: ut hunc obediendi morem Henrico præsente declararet: ostensis in altæ turris summitate aliquot hominibus unum no/minatim euocauit: & is nulla mora facta in ipsorum conspectu a turri se demisit: qui ex casu detritus statim uitam obiuit: & cum alios etiam uoca/re uellet: comitis precibus qui totus admiratione simul atqꝫ horrore obstu/puerat: uix retentus fuit: adeo populi illi sola religione moti uitæ suæ prodi/gi sunt. Nunc ad nostros christianæ religionis cultores redeamus: non mi/nus in martyrii tormentis q̄ in morte audaces promptosqꝫ. Sed hoc ratio maior atqꝫ modus honestat.

De Mutio ægyptio.

DVobus quæ diximus exemplis proter similitudinem non male cō/iungetur illud quod de Mutio ægyptio monacho scriptum est. Is enim pari modo religione motus ut parendi promptitudinem ostenderet: quæ in ægyptiacis monasteriis rebus aliis omnibus præfereba/tur: cum sine ulla animi perturbatione filium quem unicum apud se habe/bat uerberari perspexisset: & tandem ab abate quoniam puer a planctu non desineret: iracunde ei imparetur: ut eum in profluentem amnem p̄iice/ret: is nihil ultra pensi habens: ceu celitus hoc quemadmodum olim Abraæ de imolando filio imperatum esset: statim in ulnas apprehensum filium nul/lis emissis lachrimis non lento passu quemadmodum paterna pietas requi/rebat: sed celeri cursu minimeqꝫ turbato uultu ad flumen: ut eum proiice/ret tulit: & proiecisset: nisi monachi quidam prope amnis ripam huiusce rei gratia in occulto agentes quemadmodum in imolando filio Abraam cele/stis nuncius eum prohibuissent.

De catholicis christianis.

VEteres catholicæ fidei sectatores diligentem curam semper adhi/buerunt: ut continuis conciliis ingentique studio a sordibus religio/nem tuerentur: seeuere extirpatis a dominica uinea noxiis herbis. nam quanquam christiano nomine censerentur Basilides chernitus & Mon/tanus: præterea Nouatus Arrius Martio atque Valentinus compluresque alii: tamen a reliquorum fidelium communione eos separarunt: arbi/

trati a catholica fide eorum dogmata aberrare. item nepotem paulum Samosatenum & Apollinarem: etsi episcopali dignitate fulgebant pari modo damnarunt. Imperante quoq; Henrico primo cum proter seditiosos pontifices inter christianos scisma ortum esset: concilii decreto in urbe roma pontificatus honore priuati fuere Gregorius sextus: ac Siluester tertius una cum Benedicto nono: Clemens autem secundus canonice ad pontificiā dignitatem electus. Postremo autem auorum nostrorum memoria in Cōstanciensi concilio cui imperator Sigismundus interfuit: cum scissa christi tunica tres pontifices christianus orbis haberet: quoniam parū sincere in christiano grege unionem querebant: & proterea scandali materiam prebebant: quod inter eos discerni uerum nequiret: pontificio honore: aut catholicorū suasione impulsi p se discessere: aut cōtumaciter agentes priuati sunt. Nam cum Gregorius duodecimus ultro pontificatus titulo cessisset: Ioannes uigesimus tertius idem agere coactus fuit. Benedictum autem tertium decimum tanq̄ scismaticum & in errore pertinacem cōi decreto ab eo honore deiectum extra fidelium gregem esse declarauerunt.

¶ De Gregorio septimo pontifice.

PONtificibus quos cōmemorauimus scisma pontificatum ademit. At Henrico tertio imperium erripuit: qđ a Gregorio septimo pōtifice inter simoniacos iudicatus est: neq; augustalis dignitas qua iam fungebatur obstitit: quominus germanici principes quibus eligendi ius erat in imperio Rodulphum primum Saxoniæ ducem ei subrogarent: qđ pluris sacras pontificum iussiones q̄ dura imperatori imperia fecere: quōrū iudicium maior christiani gregis pars secuta est.

¶ De Innocentio tertio.

INnocentii quoq; tertii decreto Otho q̄rtus impio deiectus fuit: qđ catholicæ ecclesiæ subditos uexabat: atq; ei Federicus scđs suffectus ē.

¶ De Gregorio nono: & Innocentio quarto pont.

IS quoq; Federicus primum ab Honorio: mox a Gregorio nono: postremo ab Innocentio quarto pontificibus cum uaria ei crimina obiicerentur: imperii honore deiectus est: quanq̄ uersutus ualde uirium quoq; satis haberet: adeo enim religionis existimatio in subditorum animis radices iecerat: quæ siue iure siue iniuria obiecta ei crimina fuere: cedere ei necesse fuit: cum maior pontificis uoluntatem numerus sequeretur.

¶ Item de catholicis christianis.

PArem religionis affectum qui primas in catholica fide partes sustinebant in reliquis rebus ostenderunt: adhibita non paucioře cura circa scripturas quam romanus senatus ante fuerat in iis quæ in Numæ regis sepulchro inuentæ fuerant. Omnibus enim ad fi-

idem pertinentibus scriptis diligenter consideratis: multa euangelia quanq̄ sub nomine apostolorum Matthiæ Bartholomei & Thomæ circunferrentur: Petriq̨ cum Appione disputationem: item Bernabæ epistolam. præterea apostolorum actus a multis scriptos ceu a catholica fide aberrantes cōbusserunt: ab eisq̨ quorum nomina præ se ferebant non scripta esse: aut in sertis hereticorum scelere erroribus uitiata iudicarunt. Idem actum fuit in parte librorum Eusebii Origenis ac Lactantii. Item ex parte in recognitione Clementis quanq̄ pontificis & apostolorum discipuli: & q̄d plus est postea etiam martiris quibus ad doctrinam christianumq̨ nomen accedebat q̄d sacerdotes uitaq̨ austera atq̨ honesta insignes erant. Idem de Hippolyti libris quanq̄ martiris egerunt: iudicantes quod suspecti erant: ipsius nō esse. postremo in uercellensi Sinodo ab Leone nono Scoti libri de eucharistia christiana conscripti: & si ipse reprobatus non esset q̄d se pontificis iudicio submiserat: damnati fuerunt.

De Alexandro & Gaio martiribus.

Martires Gaius & Alexander præter superius dictorum exempla ostendere q̄ per ea tempora in rebus ad religionem pertinentibus scrupulose hominum mentes essent. nam cum capite damnati ad suplicium una cum Martionistis quibusdam christianis ducerentur muneris ingentis loco a carnificibus petierunt ut seperatim a Martionistis occiderentur: ne eorum sanguis cum iis misceretur qui parum recte de catholica fide putabantur sentire.

De Ludouico gallorum rege & aliis principibus.

Nec uero prisci illi christiani satis duxere moribus legibusq̨ sincerā tueri religionem: arma quoq̨ interdum adhibuerunt: quemadmodum actum est aduersus Albigesos ac Raimundum Tolosanum comitem atq̨ aragonium regem qui illius causam fouebat. Nam aduersus eos profectus Eudo burgundionum dux cum aliis compluribus christianis principibus: expugnata urbe Carchassona supra sexaginta hæreticorum milia occidit: captaq̨ ob eandem hæresim Auinione a Ludouico gallorum rege Philippi dondedei filio euersis prius urbis muris trecentas domos in ea combussit. In Boemia quoq̨ Federicus tertius cum multis aliis germanorum principibus ut husitanam hæresim extirparet non minus sæua in hæreticos exempla edidit.

De Innocentio tertio: & Bonifacio octauo pont. & aliis.

His qui uere fideles atq̨ catholici habebantur uisum fuit e christiana re esse: non modo in uiuentes ut ab errore religionem uendicarent: sed contra mortuos quoque agere. Hoc romanus pontifex Bonifacius octauus ostendit: qui Hermani pongilupi hæremitæ corpus Ferrariæ sanctorum honore in sepultura decoratum post uigin-

ti annos errui: cremari: cineresque in profluentem amnem proiici iussit: quoniam quibusdam indiciis post mortem eius detectum fuerat ipsum in fraticellorum hæresi fuisse. Pontifex quoq; Innocentius tertius per parthisiensem episcopum egit: ut ex sepulcro erueretur Almaricus parrhisiēsis doctor & cremaretur: quoniam quanq̃ eũ penituisse uisum esset hæresis q̃ alias laborarat: hæc autem simplicis spiritus nomine ab eo appellabatur: hæresis ipsa adhuc repullulare putabatur. Mediolani quoq; regnante Mattheo Vicecomitē postremis eius imperii diebus detecti sunt Andreas Stremitus & Gulielma post undecimum cepti sceleris annum principes fuisse mares ac feminas occulto in loco sub bariloti nomine ad bachanalem exercendam licentiam congregandi: nam peractis sacris quæ Gulielma in sacerdotali ueste obibat: cum ceteri in clericorum habitu ministrarent: extincto lumine promiscuæ libidinis genus omne permittebatur. Itaq; Andreas uiuens cum aliquot huius sectæ hominibus combustus fuit: additumq; Gulielmæ cadauer: quæ ante mortua erat: & usq; ad id tempus in claræ uallis monasterio sepulta sanctarum honore colebatur.

De Ferdinando hispaniarum rege.

Aetate quoq; nostra Aragonius Ferdinandus Castulonēsis rex haud dissimilia egit. Detecto enim magno christianorum numero qui per eius regna passim sparsi erant: potentia atq; opibus insignes: quorum genus ab hebreis mānarat cum palam in christianam fidem recepti essent secreto iudaicam legem ac ritum seruare: non solum permultos ex eis comburri qui pertinaces in scelere manebant: uerum etiam ex sepulchris eorũ corpora errui iussit: qui quanq̃ mortui essent in eius sceleris reorum numero nominati fuerant: & si per id tempus in hispania iudeorum multitudo ingens sub publica fide incolumis manebat: quia iudaicos ritus palam inuiolata christi religione seruabant.

De Conrado imper. & Ludouico sexto Francorum rege & aliis.

Caii Fabii audax factũ ob religionē nō iniuria laudatur: q obsesso a gallis capitolio ne diem sacrificio statã omitteret: inter medios hostes in q̃rinalē cliuũ a capitolio nullius p̃iculi magnitudine territus manu sacra ferens pertransiuit: ceterum longe laudabilior Gotofredus bolionus Lothoringorũ dux & comites habēdi: qui inter christianos præmisso crucis signo priuata pecunia triennium integrum in barbara longinquaque regione inter mille pericula rerumq; omnium egestatem prouinciam eius magnitudinis sustinuere: quam hierosolymæ atque Syria ipsa ex infidelium manu recepta testari potest. Quod ingens facinus merito præ uirtutis magnitudine ac religionis studio lectores admiratione replere debet. Ceterum horum gesta superasse uidentur commodu

¶De Re... ¶Cu...

us enim domi manebant & maioribus regnis potiebantur Conradus imperator ac Ludouicus sextus francorum rex: qui non ut imperia augeret: sed ut catholicam religionem locis suis quæ barbari occupauerant: restituerent: armis sumptis ingenti exercitu minime ueriti sunt terrestri itinere Damascū usq; penetrare: diuq; eam urbem obsidere: quanq̄ eis in expeditionis fine non successerit quod Gotofredus ac comites consequuti sunt.

¶De Ludouico octauo gallorum rege.

PAr religionis affectus Ludouicum gallorum regem impulit ut cū exercitu in ægyptum traiiceret: ubi quanq̄ captiuus factus, deinde redemptus præter factam in exercitu impensam: muro circūdatas christianorum aliquot urbes precioq; recepta captiuorū ingenti multitudine: minime aut fortunæ aduersæ casibus: aut impensa: aut etiam ipsius uitæ discriminibus territus: denuo in aphricā reparatis copiis traiecit ubi tunete urbe obsessa peste una cum filio decessit.

¶De Federico primo imper. Philippo gallorum & Ricardo brithaniæ regibus.

EAdem causa moti trans mare in Syriam se contulere Federicus primus imperator cum ingenti exercitu: qui cum in Armeniam peruenisset illic mortuus est. Similiter Soanæ dux Federicus eius filius antiochiæ: ac post eum Philippus dondedeus gallorum rex: ut terram quæ quoniam christi redemptoris calcata est uestigiis sancta dicitur: quæ in infidelium potestatem transierat: ad christi fidem redigeret. Item Ricardus brithannorum rex qui acri urbe nonnullisq; aliis locis diuino cultui restitutis: in patriam se receperunt.

¶De Ioanne Constantinopolitano imper. & Eugenio quarto pont.

REligio quoq; Ioannem Constantinopolitanum imperatorem mouit: ut parui pericula laboresq; omnes faceret: dum in Italiā Florentiam usq; se conferret. Illic enim ab Eugenio quarto maximo pont. & si graui bello premebatur magno stipendio conductus est: ut utraq; ecclesia occidentalis.s. atq; orientalis: nam de spiritus sancti processione nonnullisq; aliis ad catholicam fidem pertinentibus discordes erant: reformaretur: tunc Armenii ethiopes indi maronitæ ac Syriaci cum in eandem catholicam opinionem concordes transissent: christi tunica quæ discissa erat redintegrata fuit.

¶De Ludouico septimo gallorum rege.

COgit me ut de Ludouico gallorum rege scribam illo qui Ludouici sexti cognomento grossi filius fuit: eius parendi christianæ ecclesiæ studium: ut intelligatur ipsum non armis solum gloriam meritum esse. Nā cū Heleonora ipsius coniunx inuenta esset arcta eum propinquitate contingere: qq̄ secum gienæ ducatū aliarumq; regionū hereditatē

traheret: atq; ex ea Ludouicus filias duas iam suscepisset: repudium tamen ei misit: ne aduersus catholicæ fidei leges matrimonio uteretur. Itaq; eius cõnubio soluta Heleonora Henrico tertio nupsit: qui tunc Normandiæ ducatum obtinebat unde ad brithãnorum regnum conscendit. ipsiusq; Heleonoræ gratia Giennæ ducatu brithãni potiti sunt. At Ludouicus Constantiam hispaniarum regis filiam uxorem duxit.

Iterũ de philippo dondedeo gallorũ rege q cognominatus est augustus.

Parendo romanæ ecclesiæ parem patri: de quo dictum est: se philippus dondodeus & cognomento augustus ostendit: nam cum Honorii tertii pontificis legati ab eo poscerent ut engeberram: siue ut alii dicunt: uiceburgen coniugem in coniugalem thalamum reciperet: quam quia non satis grata erat: ficto propinquioris gradus quam leges christianæ paterentur nomine: ceu non iustam uxorem dimiserat: atq; in eius locum Mariam boemiæ ducis filiam duxerat: & si ægre ut id ageret adducebatur: legatis tamen de engeberra reducenda paruit.

De Philippo primo gallorum rege.

Ludouicus uxorem quam habebat proter religionem dimisit. Philippus autem primus eius nominis rex ipsius religionis gratia quã dimiserat recepit: qui siue ueneficio siue alio malo captus cum eiecta Bertha coniuge Berthrandam quam deperibat Folcheti andeganensis comitis coniugem apud se haberet: nec a uetita cõsuetudine abduci posset: extra cõmunem christi gregem anathemate urbani secundi pont. factus ut ecclesiæ restitueretur: coniugem quam eiecerat resumpsit ut ubi de religionis cultu agebatur interdictæ ueneri regieq; licentiæ locus nullus daretur.

De Ramiro rege aragonio.

Non est ab iis de quibus diximus: dispar Ramiri olim monachi factum. Nam cum fratris eius morte aragonium regnum uacaret petentibus aragoniis pontifex monacho concessit: ut regnum religione solutus acciperet. Ducta igitur uxore ex qua filiam uerachiam suscepit: neq; coniugalis charitas neq; regni cupido: ualidissima duo in humanis rebus uincula: eum retinuere: quo minus ad ecclesiasticam humilitatẽ: quã in monasterio expertus erat: reuerteretur. Quæ res causa fuit ut a populis Raimundo barchinonis comiti nupta puella: duo regna aragonium cathellonicumq; simul iungerentur.

De Veremundo primo hispaniarum rege.

Veremundus primus hispaniarum rex præcipuus religionis cultor postea q̃ duos ex uxore filios suscepit: memor q̃d ante cõnubium diaconatus dignitatem accepisset: ne parum diuinas leges obseruasse uideretur: adeo penes eum religionis reuerentia ualuit: consobrino regno cessit: & monastico ordini se dicauit.

De Balduino primo qui hierosolymis regnauit.

Religio quoq; fuit quæ Balduinum hierosolymarum regem Gotofredi fratrem impulit, ut graui morbo pressus Roglerii Siciliæ regis matrem quam iam tertium annum iustæ uxoris loco habebat dimitteret. & primam quam habebat genere grecam in coniugalem thalamum reduceret. Nam quanq̃ impudiciciæ suspectam postea manifeste meretriciam agere uitam deprehendisset: tamen quia nullo ecclesiastico ante facto iudicio a se deiecerat: maluit grata a se dimissa: eam quæ haud iniuria proter impudiciciam odio digna erat: connubio suo restituere: q̃ parum diuinas leges uideri coluisse.

De Alphunso legionis rege in hispania.

Non minus religiose se gessit Alphunsus legionis in hispania rex: cum æquo animo tulit: ut ab ecclesia matrimonium ipsius primũ cum Tiresia portugallensis regis filia: ac deinde aliud quod postea cum Berengaria Castulonensis regis filia contraxerat dirimeretur: quanq̃ ex utraq; filios procreasset: quoniam cum utraq; in tertio gradu affinitate coniunctus esse arguebatur.

De Almarico hierosolymarum rege.

In eodem gradu cum inuentus esset Agneti coniugi suæ coniunctus Almaricus hierosolymarum rex: & si iam duos ex ea filios susceperat: ei repudium misit: atq; Mariam Emanuelis imperatoris neptem duxit: agnete bellini principi nupta.

De Mathilda comite femina insigni.

Mathilda femina religione magnisq; aliis uirtutibus insignis: quanq̃ Henrici imperatoris esset neptis atq; in italia multis populis late imperaret: obedienter tamen passa est a Gregorio septimo ro. põtifice separari se actii estensis marchionis connubio: quod in quarto gradu affinitatem cum eo habuisse inuenta erat: pudicicia in posterum diligenter custodita: quia penes eam plus religionis cultus ualuit q̃ uel maritalis charitas uel procreandorum liberorum cupido atq; ardor.

De Ludouico Caroli secundi Neapolitani regis filio.

Ob eandem religionem Ludouicus matrimonio se atq; regno priuauit. Nam cum in morte Caroli primi filius eius Carolus secundus cui successio regni dedebatur: in cathellanorum manu captiuus esset: Ludouicus pro patre obses pactione inita datus: septem annos in captiuitate mansit: quo tempore ob ægritudinem se ad minores fratres transiturum uouit. Tandem igitur liberatus moriente patre Robertũ fratrem natu minorem regnare permisit: & ipse minorum religioni se dicauit. In qua ad Tholosanum episcopatum assumptus est: sicuti Ioannes uigesimus secundus testatur: qui eum in numero sanctorum retulit.

De Durante puiensi.

Singulares esse uires suas religio assidue ostendit: dum per eam illa efficiuntur quæ neq; ui neq; industria humana effici possunt. Regnante enim Philippo dondedeo cum internecinum bellum inter rothomagensem regem ac sancti Gilis comites esset: neq; ei ullius opera finem imponere posset: Pauper quidam uir ex pui pusillo loco ortus: cum in parua membrana pictam uirginis imaginem cum filio gestaret: in cuius margine latine inscriptum erat: agnus dei dona nobis pacem: eam sibi a deo datam dicebat: & iniunctum ut bellantes inter se populos pacem inire dei uerbis iuberet: eius orationi fides habita est atq; inita pace imagini illi similes permultæ factæ fuerunt: quæ gestantes eas in pileis non incolumes solum inter arma prestabant: uerum ut uiatico quoq; in itinere iuuarentur efficiebāt.

De iis qui candidati appellati fuerunt.

In Italia quoq; anno supra millesimum a salutifero partu tercentesimo nonagesimo nono: qui annum illum præcedebat: quo sub Iubilei nomine catholicæ ecclesiæ thesauri ad prestandam salutem romæ aperiuntur: ex gallia in Italiam descendit religiosus uir cum magna manu quorum indumenta informia linteis constabant: misericordiam a deo ingentibus clamoribus poscentes. huius exemplum sequutæ multæ italicæ urbes in supplicantium morem ultro citroq; inter se commeabant: depositisque odiis cibaria gratuita ultro offerebant. Ceterum Bonifacius nonus pontifex hunc motum ueritus: gallum huius rei auctorem uiterbii noctu iussit comprehendi: ac postea ceu hæreticum romæ comburri: cum alii prauæ religionis auctorem alii iustum uirum eum appellarent. Ab hoc homine candidatorum dictus est annus: quem alii misericordiæ appellarunt.

De Iacobo bussulario ordinis hæremitarum sancti Aug.

Tunc quoq; uires suas religio etiam in hominibus ostēdit: cum per Carolum quartum imperatorem credita papiensis urbis administratione Ioanni Montisferrati marchioni: & ab eo urbi preposito Iacobo bussulario ordinis hæremitarum sancti Augustini. Is Iacobus tum fictis ad bonitatem moribus: tum facundiæ magnitudine rem papiensem ita in potestatem suam redegit: ut ceu propheta parensq; omnium & uerus dominus a ciuibus coleretur: cuius potentiæ adeo magna fecerat fundamenta: ut uix quarto anno fame Galeatius uicecomes anno supra millesimum a uirginis partu tercentesimo quinquagesimo quarto eum domuerit. Ciuium enim pecunia & armis fideq; adiutus semel Galeatium non sine magna clade repulit: qui postea reparatis uiribus tandem Iacobum ipsum cepit Vercellisq; in ferrea cauea captiuum tenuit: qui solet exitus eos plerunq; manere: qui sub hippochrisi populorum administratiōem inuadunt.

¶De Ioanne Vincentino ordinis predicatorum.

GVido bonatus ætate sua scribit se uidisse Ioannem Vincentinum ordinis predicatorum: qui hanc de se opinionem in hominum animis confirmarat: ut cũ eo deus loqui crederetur: & in eius uerbo mortui suscitarentur. p hanc enim opinionem captis ciuium animis in bononiensis urbis dominatum se insinuarat: annumq; in ea egit armis septus: ita ut in urbe manerent eaq; pellerentur: quos ipse deo aut gratos aut inuisos tanq̃ diuinitus moneretur affirmaret.

¶De Hieronymo Sauonarola eiusdem ordinis.

IN eodem prædicatorum ordine anno salutis quadringentesimo nonagesimo quinto supra millesimum inuectus est Hieronymus Sauonarola Ferrariensis: qui Florentiæ magno christianis concionibus nomine parto: ita ut propheta haberetur: ac loqui cum eo deum homines putarent: atq; ex scripto uaticinia daret: ita sibi eum populum conciliarat: ut ipsius nutu ciuitas administraretur. Is autem cum trienium in ea urbe comparatam sibi tantam potentiam continuasset: prudentium ciuium opera: tandem ex eo numero qui minime eum sequebantur creatis magistratibus urbis: insectante Hieronymum Alexandro sexto pontifice aduersus quem multa sparserat: non sine tumultu ac sanguine captus fuit: tortusq; haud obscure a se ficta fuisse de celestibus reuellationibus ea quæ dixerat est confessus: quia nimia illius populi credulitas materiam ad fingendũ dederat. Itaq; sacerdotali honore exauctoratus uiuus combustus est: anno tertio postq̃ in hanc potentiam inuaserat: cuius exemplo haud obscure documentum est mortalibus relictum: non omnibus credi oportere: qui cum hominibus dicant deum immortalem loqui: quod etiam confirmat factum Ioannis qui de rupe scissa appellatus est ordinis minorum: qui ante Hieronymum fuit: nam cum affirmaret a deo se commonitum de uniuersali iudicio & fine orbis terrarum: quia dictis eius res nõ respondit Auinione ab Vrbano quinto captus in custodia mansit.

¶De Guidone Flandriæ comite.

MArci Attilii ro. religionem seruata a Guidone Flandriæ comite eiusq; filio fides superauit: quia qui cogere posset non habebat ut regulus: nã carcere liberati a Philippo q cognomẽto pulcher erat gallorum rege: data fide: si Flandriæ populos qui rebellarant & cum brithannis Philippum uexabant: ad officium restituere non possent: se ad carcerem redituros: quia de componendis rebus non successerat: fidem carcere repetito seruarunt: in quo intra breue tempus Guido decessit.

¶De Ioanne primo gallorum rege.

GAllorum rex Ioannes primus prelio uictus captusq; apud pictones ab Eduardi tertii brithannorum regis filio Cales principe: postea q̃

magna ui auri atque locis quibusdam redemptionem suam pactus data fide ad ea paranda quæ ex pactione debebat redire in galliam permissus est: cum domi inuenisset nimium hac re regnum grauari: neque ea comparere quibus seruare promissa posset: in brithāniam reuerti decreuit: ut fidem seruaret: & si fieri posset summam pactam cum brithānis muneret. Itaq; in brithanniam reuersus breui in aduersam ualitudinem incidit atq; decessit.

De Renato Barii ac Lothoringiæ duce ac deinde neapolitano rege.

RENati Barii ac Lothoringiæ ducis religio non admirationis minus q̄ laudis meretur. nam cum bellum ei esset cum Antonio ualdemontis comite in proelio a militibus Philippi Burgūdionum ducis captus cum dimissus esset: data fide quotiens uocaretur rediturum se: a Philippo: ut fidem seruaret: requisitus est eo tempore quo fratre ipsius Ludouico neapolitano rege defuncto ad regni successionem uocabatur: qui etsi norat Alphunsi aragonii opera a Philippo se uocari: quod is quoq; trahere ad se neapolitanum regnum querebat: & ab Eugenio quarto pont. proter aditam regni dignitatem: fidei quam antea dederat ipsum non teneri declaratum fuerat: præposita rebus omnibus fide ad burgundionum ducem reuersus est: ubi custoditus quanquam post aliquot tempus postea liberatus fuit: quia ob eius tarditatem aduersariorum res inualuerant: regnum amisit: Quæ res cum aliis exemplis quæ scripta sunt manifeste ostendit: quantum in hominum animis religio possit. Si quidem hæc una maxime odia delere: iniurias oblitterare: connubiales amores dirimere: deniq; uita ipsa ut negligatur efficere potest: uiciis atq; affectibus prauis sepe in contrarias uirtutes conuersis.

De Gallorum regibus.

REbus ad religionem pertinentibus finem imponet consuetudo quā nostris quoq; temporibus gallorum reges obseruant. nam cum in multis templis per ea regna canonicorum ordinariorum numero ascripti sint: suprema illa potestas: quæ alios christianos principes antecedit cum ad eiusmodi templa contingit reges accedere: depositis regiis ornamentis lineam uestem sacerdotali more cum aliis canonicorum insigniis desumunt muniaq; sua cum aliis canonicis obeunt: arbitrati non modo indignam regio honore rem nullam in eo a se fieri: sed potius regium honorem prisco more sacerdotio uehementer augeri. Ceterum quoniam satis de religione scriptum est: iam tempus est ut Valerium sequentes de spreta religione & de penis quæ sequutæ sunt scribamus.

De Spreta religione — Ca.ii.

De Nerone imperatore.

NEro nullo discrimine templis atq; altaribus spoliatis: nõ solum sperni a se religionem: uerum etiam graui odio haberi ostendit. Nam ne a Syriaca quidem dea: quam colebat abstinuit: quin urina quoq; eam aspergeret. Itaq; cum his rebus diis atq; hominibus inuisus esset factus: po. ro. imperium ab eo defecit: unde in trepidam miseramq; fugam compulsus cum uereretur: ne grauiora ei in morte contingerent: sibi ipsi mortem consciuit.

De Commodo imperatore.

ANtonio Commodo imper. satis non fuit multis aliis modis peruersis moribus abuti: quod in mediis quoq; sacris temperare sibi a scelere noluit: cum Isidis sacrificia perageret illius imagine: quã ipse gestabat: sacerdotum pcutiebat capita: impellebatq; ut pineis nucibus quas secundum religionis ritum manu gestabant: adeo se diuerberarent: ut ex eis aliqui interdum morerentur. Quam ob rem & hoc religionis contemptu: & aliis infandis sceleribus nulli non inuisus: dum in lecto iaceret a suis oppressus: uitam amisit: magna po. ro. leticia. corpusq; eius cum insepultum aliquantisper mansisset: post omnia quæ fieri poterant ludibria in Tiberim proiectum est.

De M. Aurelio Antonino bassiano heliogabalo.

SAcrilegus ac prorsus religionis contemptor Commodus fuit: sed hac impietate longe eum heliogabalus superauit: uestalem enim uirginem secum nubere coegit: ac loco suo palladium dimouit: perpetuos uestæ ignes extinguere temptauit: & ceu cum diis ipsis bellum gereret: romanorum religiones omnes quæ eius temporibus colebantur sine discrimine uiolauit. quibus sceleribus deos hominesq; ita irritauit: ut ab equitibus suis impetu in eum facto occideretur. Quanto autem eos qui antea principatum gesserant uiolata religione superauit: tanto ipse aliis despectior fuit: In latrinis interemptus: ac per urbem primo: inde in Lupanar pedibus tractus: cum ibi quoq; quiescere non posset: in tiberim deiectus est. Sed ab eo ad hebreos transibimus.

De Achab Samariæ rege.

NIhilo meliore exitu finem habuere Achab Samariæ regis sacrilegia: nam cum ceu apertus ueræ religionis hostis non contentus idolis templa condidisse: eis sacra etiam peregisset: celesti in eum conuersa ira cum in ramaoth pugnaret haud aliam ob causam Assyriorũ armis cesus fuisse putatur.

De Ochozia Samariæ rege.

OBidem scelus Ochozias item Samariæ rex de palatii fenestris ce/ cidisse creditur: atq; ex eo casu sacrilegam animam effudisse.

De Osea Samariæ rege.

OSeas quoq; Samariæ rex a Salmanasare Assyriorũ rege proelio uictus fuisse: ac demum tributarius factus ob hoc ipsum existima tur: quod spreta uera religione idolatriam colebat.

De Ioram hierosolymarum rege.

SCelesti Samariæ reges fuere. sed nihilo eis meliores quidã ex his q hierosolymarum scepra tenuerunt. Inter eos Ioram cum idola coleret putatus est ob hoc ipsum bello ab ethiopibus ac philisteis superatus: regnum uitamque cum stirpe sua amisisse: uno Ochozia qui infans erat superstite.

De Ozia hierosolymarum rege Nabad Abiud & Ozia.

SAepius eorum temeritatem ultus immortalis deus: q se aut pera gendis sacrificiis: aut tangendis contra religionis ritum sacris re/ bus: criminis reos fecerunt: ostendit aliorum exemplo ab eiusmo di esse abstinẽdum: declaratum hoc fuit in Ozia: qui cum sacerdotale mu nus usurpare uellet apprehẽso manu turribulo: repẽte lepra percussus est. Nadab quoq; & Abiud sacerdotes cum partes suas parum caste obirẽt ac turribulum manu tenerent: ignibus inde prodigiose egressis combusti fuerunt. Item Oza cum cadentem federis archam: quam solis sacerdotibus contingere fas erat: sustinere uellet: subita morte correptus est.

De Manasse & Amone hierosolymarum regibus.

NE diutius in hebreorum sacrilegiis immoremur eis finem facient Manasses ac filius Amon in iudea reges: quos minime obscurũ est: quia hierosolymarum templum spoliarunt: opibus regnoque priuatos fuisse. Manasses ab Assyriis a quibus diu babilone in custodia ha bitus est. Amon autẽ patri liberato cum æque in impietate sicuti in regno successisset: ne impune abiret a suis in palatio obtruncatus fuit. Nunc igitur ab hebreis ad babilonios assiriosq; eundum est.

De Nabucdonosor Chaldeorum rege.

HI de quibus nũc dictum est: proter impietatem aut regnum aut uitam uel utrunq; simul amisere. At Nabucdonosor chaldeorũ rex quoniam deuictis Iobachin & Sedechia hierosolymarum re/ bus templum spoliauit: ingenium sensumq; comunem amisit: adeoque delirauit: ut similis iumentis factus tanq̃ extra humanam effigiem in nulla parte hominum mores agnosceret.

De Balthasare Chaldeorum rege.

PRoaui sacrilegium a pronepote patratum scelus pẽaq; quam in/ dolulit sequtur. Is Balthasar caldeorũ rex fuit alio nomine Nabo-

ar appellatus. Nam cum præter multa alia infanda facinora adhibere mẽsis sacra hierosolymitani templi uasa in eisque uesci ausus esset: quę Nabucdonosor babilonem transtulerat: celestem iram in se conuertit: & quo tempore fœlicior sibi usus est: ei Cyrrus persarum rex cum regno uitam quoque ademit:

De Seleuco Assyriorum rege atq; Heliodoro.

AVaricia mortalibus in omni ordine grauis: in principibus eo grauior: quo priuatos magis antecellunt: & raro a diuinis manum abstinet: ubi prophanorum bonorum preda deest. id Seleucus Assyriorum rex declarauit. Nam ingentium opum fama incensus quæ in hierosolymitano templo ferebantur esse: nulla religionis habita ratione Heliodorum ad spoliandum templum misit: eum autem cum onias pontifex in sacrarium induxisset duo ingentes equites qui aurei uidebantur: adorti grauiter uerberauere. Ceterum cum ita male multactus pontificis precibus pristinas uires recipisset: ad regem suum rediit: monuitq; si quem in regnis suis inuisum haberet: eum ad spoliandum iudeorum phanum mitteret. damnata enim iis uerbis sacrilegii grauitate diuinam quoq; potentiã quanta esset testari uoluit.

De Antiocho epiphane Asiæ ac Syriæ rege.

TEmptata ab Assyriorum rege hierosolymis sacrorum uasorum preda in mentem reuocat id quod non sine graui pena Antiochus epiphanes Asiæ ac Syriæ rex perpetrauit. Nam cum Iasonis ac Menelai hebreorum opera hierosolymam cepisset: parum ducens thesauris atq; ornamentis omnibus templum spoliasse: sanxitq; ne in posterum in eo ueteri cultu sacra fierent: olympio ioui templum dicauit: & ut iudeorum legem cerimoniasq; penitus deleret: perquesitas omni cura sacras iudeorum scripturas omnes combussit. Quam ob rem concitata in se diuina iusticia in Sceuum incidit morbum: ex putrida eius carne subinde nascentibus ceu in aquarum scaturigine uermibus: unde cum in omnium odium fastidiumq; simul uenisset: ac post longos grauesq; cruciatus a caricribus quoq; deuitaretur: rabie atq; ira plenus mortem obiit: cum ante obitum & agnouisset & fassus esset proter uiolatum iudeorum templum id se perpessum fuisse.

De. M. Crasso.

PErperata in iudeorum templo a babiloniis assiriisq; regibus preda: monet ne illud pretereatur quod. M. Crassus dux romanus eodem in loco edidit. Nam cum ad parthicum bellum proficisceretur iter per Iudeã faciẽs impellente auaricia sacris thesauris tẽplum spoliauit. Itaque cum perpetrati sacrilegii diræ eum insectaretur: baud multo post conserto cum persis proelio superatus: cum male partis opibus & no

men & uitam cum filio cesus amisit. Inuentoq; ab hostibus capiti eius in-fusum quod liquefecerant aurum auariciam scelusq; simul exprobrauit.

De Philomello onomarcho & Phailo

QVi pariter ceu diuinitus castigatum scelus Philomelli onomarchi & Phaili: quod spoliato delphici apollinis templo putati sunt perpetrasse. Nam cum sacrilegis statuta esset pena ui precipitati aut immersi uel combusti uitam finirent: haud multo post raptos sacros thesauros unus eorum uiuus combustus: submersus alius: tertius autem ex alto præceps demissus: his mortis generibus græcam legem in sacrilegos moriendo seruarunt.

De Cambyse persarum rege.

NOn minus acerbe sacrilegæ mentis suæ: & si factum abfuit: penas tulit Cambyses persarum rex: qui post deuictam ægyptum cum uideret bouem api consecratum: tanq̃ omnium religionum hostis percussa bouis coxa eum interemit. In eo impius quod quanq̃ idolatram belluam peremisset: tamen uero deo uim se fecisse arbitrabatur. Itaque cum ab eo falsus Smerdi haud multo post rebellasset: qui pene persidem omnem occupabat: dum equum conscendit: lapso uagina ense quo bouem ante occiderat: in coxa uulnus accepit: qua parte ipse Apis bouem uulnerarat: atq; ex eo uulnere breui decessit. Quæ ideo posita sunt ut homines intelligant omni tempore atque in omni religionis cultu sacrilegos deo abominabiles fuisse Nunc omissis ueteribus ad recentiora exempla descendamus.

Recentiora De Fl. Cl. Iul. Iuliano imper.

VIolentium necis genus Iuliani imper. ipsiusq; propria confessio palã testantur: non solum eum ob spretam Christi religionem: mortuum esse: sed ipsum quoq; anteq̃ moreretur illud agnouisse. Nam cum se christianum fingeret: & ut nonnulli affirmant sacris iniciatus usq; ad diaconatum conscendisset: ex Christi cultore persecutor factus a deo impie egit ut ad ultionem deum impelleret. Suscepto igitur aduersus persas bello cum in ipso proelio ab incognito inter costas lætale uulnus accepisset: sanguine suo manum repleuit: atq; in coelum iaculatus in hæc uerba prorupit. Exple iram tuam galilee: ita enim Christum appellare consueuerat: fateor enim me a te superari: eo uerbo religionis neglectu repetito: eius causa se mori confessus est.

De Valente Imperatore.

IVste quoq; sceleratum Valentis opus penas tulit. arriana enim heresi laborabat: a quo cum gothi petiissent ut mittere episcopos uellet a quibus in christiana fide instituti cupiebant. ad eos proca-

tholicis arrianos misit. Itaq; cum simplex gothorum genus pro fideli doctri na peruersam accepisset: ne impunitum Valentis scelus maneret. tulit de⁄ us ut traiecto danubio intra imperii fines sine alia publica fide gothi cum cō sedissent: Valentis auaritia cogente rebellarent. Capta igitur Antiochia Va⁄ lente uicto uulneratoq; cum is fessus in pastoralem casam diuertisset. in ea superuenientibus gothis uiuus combustus est: ut quibus ignibus missis per⁄ uersis doctoribus gothorum incenderat animos: iis uiuentis corpus Valen⁄ tis qui mali auctor fuerat: cremaretur.

De Philippico imperatore Constantinopolitano.

PHilippicus impator non ob aliam causam ad hanc peruenisse mi seriam creditur: ut p Anastasium oculis captus etiam imperium amitteret: nisi quod imaginum heresim se demisit, & pulso Cyr ro patriarcha uiro catholico Ioannem abatem hominem hæreticum ei suffe cit: quem ob eam rem Constantinus pontifex maximus extra catholicam fidem illato anathemate fecerat.

De Leone quarto Constantinopolitano imperatore.

GRaue fuit quod Philippicus tulit. Sed celeritate miraculiq; magni⁄ tudine maius fuit quod in Leone quarto contigit: qui auaricia im⁄ pellente per ioci speciem ceu alter Dyonisius ex sancte Sophie ca⁄ pite diadema sustulit: a superioribus principibus magnis opibus in eius ho⁄ norem factum. Itaq; cum illud ipse postea gestaret: eam deus impietatem ultus est. Nam pro gemmis ueneniati carbunculi atq; entraces leonis caput obsederunt: coactusq; diadema deponere uiuendi quoq; finem fecit.

De Paulo græco qui in hispania tyrannidem exercuit.

QVam manifeste in Pauli quoq; græci pena coelestis ultio appa⁄ ruit: qui cum a Bamba gothorum rege desciuisset: hispaniarum q; regis nomen usurparet: ac præter multa alia impie facta coro nā quoq; in urbe Gerunda a Bāba rege sancto Felici dono datā de templo tulisset: haud diu id factū post perpetrati sceleris penam tulit: captus enim a Bamba a quo rebellarat Nemausi urbe gallica: atq; Toletum in hispaniā perductus piceo diademate coronatus luminibusq; orbatus: non sine ma⁄ gno eorū qui hominē uiderūt ludibrio: camello eū ferenti auersus insedit.

De Vitiza gothorum rege in hispania.

NOn minore pena ob spretam uiolatamq; christianam religionē Vitize gothorum regis in hispania castigatum scelus fuit: qui p̃⁄ ter multa alia infanda facinora contra sanctorum conciliorum sanctiones in dicione sua sacerdotibus non coniuges modo ducere: sed mul tas quoq; habere permiserat: Quam ob rem cum uereretur ne rex Rho⁄ dericus cuius patri Theodofredo uitiza oculos effoderat: paternā iniuriam

ulcisceretur: iuuantibus romanis ab eo defecit. Itaq; proelio uictus captusq; lumina regnumq; simul amisit: & in tetro carcere decessit.

De Alphunso quarto legionis in hispania rege.

NOn impune contemptam a se religionem fuisse Alphunsus quoq; quartus legionis in hispania rex exemplum erit. Nam cũ quinto anno post sumpta imperii insignia regno abiisset: et mõasterio inclusus fratri suo Ramiro secundo regno cessisset: abiecto postea religioso habitu resumere regnum temptauit. Itaq; a fratre captus oculis erutis in monasterium unde abierat reiectus fuit: ubi mortem obiuit.

De Vrracha aragoniæ regina.

RENa quæ Vrrachæ reginæ in hispania sacrilegium sequuta est: admiranda prorsus ac celeritas plena fuit. Nam cum in bello qđ aduersus filium Alphũsum gerebat pecunia ei deesset: & sancti Isidori in legione urbe hispana fanum spoliare decreuisset: ceteris contingere sacros thesauros reformidantibus: ipsa manu sua multa auferens dum templo eggreditur mortua concidit.

De Honnorico Vandalorum rege.

HOnnoricus Vandalorum rex in Africa cum arriana hæresi laboraret: cumplures catholicos episcopos aut ab Africa exilio mulctauit aut morte affecit. Itaq; non multo post in phtyriasim morbum incidit. scaturientibusq; ab corpore eius undiq; pediculis hoc supplicii genere sceleris sui penas luit.

De Vladislao Hungariæ & Apolloniæ rege: & Ioanne Vniado uaiuoda.

DAram fidem quæ iureiurando uallata sit etiã hosti aduersæ religionis religiose seruari debere Vladislai Hungariæ & apolloniæ regis infoelix exitus una cum cladibus quas ioãnes uniadus uaiuoda: id dignitatis nomen est: trãsiluanus tulit: aperte declarant. nam ut ante sæpius foeliciter aduersus catholicæ fidei hostes pugnarant: posteaq̃ impulsu Iuliani Cesarini Cardinalis atq; Eugenii quarti pontificis legati inducias uiolarunt cum Morato turcarum rege iuratas: soluente eos sacramenti nexu pontifice: aduersus turcas cum exercitu profecti: iuxta Varnam occiso rege una cum legato Ioannes in turpem fugam coniectus non solum uiri fortis laudem amisit: uerum etiam cum Morato conserta manu haud lõge a bulgaria: hæc scytiæ pars est: iterum cum pannoniis quibus preerat p̄lio uictus: & in fuga substinere a Georgio Seruiæ dispoto: id etiam potestatis nomen est. coactus haud paruo labore non sine magna ui auri ab eo se explicuit. Qua re satis aperte ostensum fuit. parum probasse immortalem deum ut iusiurando data fides uiolaretur.

De Ominibus siue Auguriis. C. iii.

Solent non nunquam aut uerba casu enunciari aut etiam res eue nire: quæ experimento postea inueniuntur: aut auctoribus eo/rum aut his qui ea notarunt: futura prænunciasse. Hæc prisci ho mines gentilesq; cum supersticiose nimis obseruarent omina nuncupabant: quæ haud incongrue pronosthica quoq; nuncupari possent De his ordinem quem preposuimus sequentes non nulla exempla suggeremus: de quibus mentionem faciamus non indigna: quorum exitus quanq̃ sæpe fallat: non erit tamen ab re: quid de his ueteres censuerint ostendere.

De Lucio Lucullo ro. consule.

Cum afflictis regis Mithridatis rebus Lucullus a bello pene cõfecto reuocatus esset atq; in Gallatia cũ Gn. Põpeio successore cõuenisset & utriq; lictores fascesq; laureati essent: contigit ut pompeiani li/ctores nimiis caloribus ac præuiæ longitudine exiccata Lauro suis: Luculli a na Lauro: quæ recentior: & proterea uiridior erat: se fascesq; suos exorna/rent augurati ex Luculli uictoriis Pompeium non mediocre adiumentum ad Mithridaticum triumphum esse reportaturum.

De. M. Crasso.

Infelicis euentus crudelisque mortis atque ignominiæ omen fecit se notatum est quendam poma uendentem: dum Brundusii M Crassus traiicere ad parthicum bellum uellet exercitum. Nam cum ac moris eiusmodi hominum est: clare cauneas exclamaret. id ficus a loco cognomen trahentis nomen erat: uisus putabatur eo uerbo latine signi ficare uelle: caue ne eas.

De Eodem.

Idem haud feliciora sibi ipsi ominatus uidetur: cum in eadem expe ditione Euphratem amnem traiecisset Nam cum e more exerci/tum alloqueretur: atq; ut alacri animo hostem inuaderent hortaretur: dixit ut maiorem audendi necessitatem ostenderet: pontis facultatem ex amne a se sublatam. Quod cum ipse in eam accipi partem uellet: ut sublata fu/gæ spe milites in uirtute sola spem ponerent: in tristem ominationem tũc acceptum esse exitus infelicis proelii confirmauit: quod neq; ipsi neq; filio imo ne exercitui quidam paucissimis militum exceptis regrediundi uia pa/tuit: omnibus a parthis miserabilem in modum occisis.

De Claudio imperatore.

Claudius princeps postremis uitæ suæ tẽporibus pro tribunali po/scente ita sermonis materia cum dixisset se ad uitæ finem peruenisse

dictum qui astabant abeminantibus: casus tulit: ut sæpius idem repeteret breuiq; euentus rem comprobaret.

¶De Nerone imperatore.

NEro imperator non minus aperte quam Claudius futura mala sua mortemq; ominatus est. Nam paulo ante quam Galba rebellaret in senatu de uindice qui desciuerat uerba faciens diceret: haud diu post eiusmodi scelestos homines pro criminum magnitudine penas daturos: ab uniuerso senatu responsum fuit. Tu is eris Auguste. quod uerbum & Nero & Senatus in eam partem accipiebant: ut ipse puniendo rum eiusmodi hominum auctor esset: Sed exitus contrarium ostendit: q a ambiguum uerbum ad id traxit: ut intelligeretur futurum Neronem illum in quem senatus animaduerteret: Illud quoque a Nerone a multis notatū fuit: quod in ultima fabula: quam grece de Edipo exule in scena cantauit grecum uersum pronunciauit: cuius hic sensus. Mori me coniunx pater & mater damnarunt: quod in eam partem acceptum fuit: ut ipse sibi met pdiceret matris a. coniugis quas necauerat. item Claudii quem ueneno imperii causa substulerat: umbras iuste eum ad mortem citare.

¶De Domitiano imperatore.

IDem pene Domitiano contigit: pridie enim quam occideretur: cum tubera quædam dono missa in posterum diem asseruari iussisset: uerbum hoc subiunxit: si modo eis frui concedetur. inde conuersus ad eos qui astabant dixit fore: ut sequenti die luna in aquario cruentaretur: facinusq; inde sequuturum: de quo per totum terrarum orbē homines loquerentur: scalpensq; interim porrum quem fronte gerebat: ita ut sanguis ex eo manaret: dixit utinam hactenus & non ultra fluat sanguis: mortem suam proximam iis uerbis ominatusq; casus, & nulla data opera tulit.

¶De Helio Adriano imperatore.

POstrema die quæ ultimum natalem diem Helii Adriani imperatoris antecessit cum is esset in senatu ad eum uenit quidam ullulans gemensque obscura uoce parumque intellectis uerbis: quare tanquam quæ mortis esset prenuncia turbatus Adrianus cum senatum alloqueretur & post mortem filii mei dicere uellet: post mortem meam dixit: id quod res triste sequuta omen: breui enim mortuus est, uerum eum ominasse declarauit.

¶De Getha filio septimi Sceueri Augusti.

CVm simul sermones sererent Antoninus bassianus cognomento caracalla Gethaq; ipsius frater detectis coniurationibus aduersus Sceuerum patrem: dicente bassiano debere coniuratos oēs occidi

respondit Getha mortem suam ominatus. Tu qui nemini parcis posses uel etiam fratrem interimere: nec multo post mortuo Seeuero patre: Bassiani opera Getha fuit interemptus.

D Antonino pio imperatore.

Hi de quibus diximus: aut suis, aut aliorum uerbis mortẽ sibi omi nati sunt. At contra Antoninus pius imperiũ. Nam Adriani Augusti decreto ad Italiæ administrationem ordinatus ea hora qua primo tribunal conscendit Augusti nomine: quod solis imperatoribus dabatur salutatus: imperii sui hoc omen accepit.

De. P. Heluio pertinace imper.

Contigit ut sæpius mala sua homines q̃ bona ominentur: sicuti in pertinace imperatore perspectum est. Nam cum ei Didius Iulianus adhuc priuatam agens uitam fratris filium presentaret: pertinax adolescentem hortatus ut patrui dicto obediens eum reuereretur: hæc uerba protulit. Reuerare collegam & successorem nostrum: Iulianus enim pertinaci in consulatu collega: in proconsulatu successerat. Euentus enim rerum pertinacis uerba aliud significare ostendit: nam paulo post occiso pertinace Iulianus in imperio ei successit.

De Septimio Seeuero imper.

Ut sibi ipsi malum pertinax ominatus est: ita Seeuero felicitatẽ filii uerbum portendit. Et enim cum in uilla sua Seeuerus cum amicis satis parce cenaret: infanteq; partiri aliis largius poma de secũda mensa uideret: monito eo quod supra fortunã largior in parciẽdo esset: respondit filius si tunc parcior eẽt fortuna ut pater dicebat: habiturum aliquando ampliorem: id quod post foelix illud omen breui secutum est: creato Seeuero principe quo imperante filio fortuna quam ominatus erat oblata fuit.

Item de Seeuero.

Seeuero filii uerbum ominatum est imperium: mortẽ ei miles ethiops præsignificauit: q dicteriis gratiam principis captabat. Liberata enim a barbaris brithannia insula: cum romam redire Seeuerus uellet: ethiops obuiam se obtulit: serto ex cupressu facto coronatus. Itaq; tristi eius aspectu cum turbatus esset Seeuerus: pelli hominem confestim a comitatu iusserat. Cæterum cum hilari aliquo uerbo emendare miles tristem funesti serti aspectum uellet: magis rem agrauauit: principi dicens: omnia habuisti omnia uicisti: nunc tandem deus efficiare. quod uerbum haud longe post in brithannia mortuus Seeuerus impleuit: quia inde Romam perlato corpore in deorum numerum relatus est.

De maximinis imperatoribus.

HAud dissimile prodigium Maximinis patri & filio mulier fecit in foro Iulio: cum aduersus senatum cum exercitu uenirent: obuiam enim facta passis crinibus atrataq; ueste Maximinos magna inuocans uoce ante eorum pedes mortua concidit: post quam rem ante paucos dies exercitus Maximinos interemit.

De P. Annio Tacito imperatore.

PRænunciatum simili modo: sed cum læto euentu priuato adhuc Tacito ab eo quem male uexabant umbræ imperium fuit. Is enim in Syluani fano diu indesinenterque clamauit. Tacitus tandem poterit.

De Aurelio Alexandro Sceuero imper.

ALiorum uerbo fœlix aduersaq; fortuna iis de quibus diximus prędicta fuit. at Alexander Sceuerus augustus suæ & uerbo suo & alieno omen accepit. nam cum in gallia exercitum alloqueretur: cupiens a fausto uerbo sermonem ordiri fortuna contrarium obtulit: quod ut malum omen fuit acceptum: cepit enim occiso imperatore Heliogabalo: ab imperatoris morte sermonem exorsus. Inde autem cum ad persicum bellum proficisceretur uesana mulier gallica lingua hæc dixit: uade neq; tibi uictoriam polliceare: neq; te tuorum militum fidei crede: id quod recte monitum euētus docuit: ipso haud diu post a militibus occiso.

De C. Aurelio ualeriano dioclitiano augusto.

IN gallia quoq; iuxta tangrim in Leodiensi agro cum illic statiua haberet Dioclitianus adhuc ro. tantum eques tenuiq; fortunæ: & hospiti parce mercedem persolueret. Saga autem mulier obiceret quod auare nimis cum hospite ageret: & is contra ut fieri solet responderet largius se acturum imperatorem: ab ea affirmatum fuit: imperaturum ipsum cum aprū occidisset. Nec res uerbo abfuit. Mortuo enim Numeriano cesare Apri soceri fraude Dioclitianus electus fuit: qui in consilio manu sua aprum occidit.

De Ionata Saulii iudeorum regis filio.

IOnate Sauli regis iudeorum filio augurio grandis uictoria ostensa est. Nam cum philistei iudeam magno exercitu petiissent: ita ut Saulus descendere in prelium uereretur: Ionata uno solo comitatus cum prope hostium castra ceu explorator accessisset: incertus quid ageret: captare aliquod augurium decreuit: quod si ab hostibus ut castra iniret inuitaretur: uictoriam polliceri posset. secus autem si ab eis pelleretur. Castris igitur per hunc modum appropinquans cum a philisteis esset conspectus: & per contemptum ab eis ut iniret castra inuitatus: captato augurio statioueque mutata ab alia parte castra iniuit: somnoque captos uigiles occidit: ea re experrecti hostes somnulenti & fortassis

etiam ebrii cum maiorem ingressum esse numerum putarent sublato cla/more in fugam se coniecerunt: Sauloq; terga statim sequente magna cede deuicti fuerunt.

De Caipha iudeorum pontifice.

Non solum autem inter romanos aliosque gentiles atq; iudeos su/perstitione tactos omina auguriaq; obseruata inueniuntur. ue/rum eiusmodi quoq; rerum in sacra scriptura cui catholica fides credit mentio facta est. Nam Caipham iudeorum pontificem in euange/lio legimus quo anno perfida iudeorum gens Christum redemptorem cru/ci affixit: cum in cõsilio de eo loqueretur dixisse: pro populo necesse esse unũ mori ne tota gens periret: quod a Caipha in aliam partem dictum: postea res ostendit uerissimum fuisse omen: omnium salutis unicum remedium esse Christi mortem.

De pontio Pilato iudeæ præside.

Non est omittendum illud quoq; quod a pontio Pilato manauit et si cum id diceret parum rem uisus est intelligere. Nam cum da/to militibus Christo ut crucifigeretur: & causam inscripsisset Ie/sum nazarenum regem iudeorum. peterentq; iudei ut titulum mutaret: diceretq; quia se iudeorum regem faciebat: ut sententiam mutaret: nunq̃ adduci potuit: deo ita agente: ut etiam ex ore hostili gloriæ christianæ ma/gnitudo testata inueniretur.

De hierosolymarum præsignificata clade:

Hierosolymarum quoq; cladem omen antecessit. Iudeus enim qui/dam haud paulo ante in furorem conuersus per id tempus in tem/plo ueh ueh clamabat: urbi hominibusq; ac deniq; sibi ipsi mul/ta minitatus: urbe demum a romanis obsessa uulnere in caput accepto ui/tam uocemq; qua ueh pronunciabat: simul finiuit.

Recentiora De Fl. Cl. Iul. Iuliano imp.

Iulianus secundus imp. cum Antiochia discedens contra persas itu/rus esset: ubi uitam amisit: odio in antiochenos proter motas ab eis seditiones incensus ad populum se conuertit: malumq; suum ominatus dixit: se in eam urbem nunquam rediturum. Marti quoq; cum iuxta chtesiphontem urbem sacrificaret neq; in uictima faustam rem ullam inspiceret: se marti amplius non sacrificaturum affirmauit: opinione sua in utroque falsus. Nam cum uoluntate sua se in posterum neque Antio/chiam rediturum: neque Marti sacrificaturum intelligeret: subsecuta breui mors docuit: ipsum sibi fatum quod iminebat predixisse: quo rem utranque quam se nunquam facturum dixerat facere prohibi/tus fuit.

De Ambrosio Mediolanensi episcopo.

NOtatum est non in antiquis solum hebreis gentilibusq3: uerum in christianis quoq3 & sacerdotibus omina auguriaq3 obseruata fuisse: nam cum sub primo Valentiniano augusto Ambrosius ciuis Romanus Mediolanum ubi postea episcopus fuit: iudex ad urbem gubernandam mitteretur: atq3 ei probus urbis Romæ præfectus administrationis normam atq3 mandata: ut mos est: daret: iniunxit ut ad munus demandatum non tanq̃ iudex: sed ceu episcopus proficisceretur. quo uerbo cum probus satis se declarauisse putaret: quæ eum agere in exercenda castis moribus iurisdictione oporteret: eius dignitatis quæ postea Ambrosium secuta est ominator fuit.

De Augustino qui postea hipponensis fuit episcopus.

IN recentioribus ominibus minime illud pretereundum est: quod Augustinus uir carthaginẽsis qui postea sapientiæ magnitudine inter quatuor ecclesiæ doctores annumeratus est: sibi ipsi contigisse scripsit. Nam cum accepta quidem fidei cognitione nundum tamen baptismi caractere insignitus esset: magnisque ageretur animi estibus quid nam sequeretur: ac magno opere cuperet a deo ostendi: quid facere eum uellet: ex propinqua domo audiuit uerbum hoc decantari: accipe & lege: hocque sæpius iterari: eo uerbo arbitratus se moneri quid ageret: acceptoque libro quem prope inuenit se esse: erat autem epistolarum apostoli Pauli uolumen: aperto forte libro primum uersum legit: qui continebat: non in ebrietatibus neque impudiciciis aut contentionibus sed induimini Iesum Christum: qua hora omine illo motus decreuit nihil ultra baptismum differre.

De Cloui gallorum rege.

OMen: de quo diximus: initium fidei salutisque Augustini fuit: per similem modum Clouis gallorum rex uictoriæ spem sibi promisit: nam cum mouere bellum aduersus Allaricum gothorum regem in hispania decreuisset: priusq̃ signa exercitumque moueret: nuncios cum muneribus in Turones ad sancti Martini fanum uenerandi gratia misit: mandauitq3: ut templum ingressuri ea obseruarent: quæ futuri euentus ex eo bello coniecturam possent præbere. Fanum igitur ineuntes auditis monachis uespertinas horas canentibus: in ea parte Dauidici psalmi quæ dicit. Tu domine ad prelium uirtute me accinxisti: capto omine ceu felicitatem portendente ad regem redierunt: narratoque omine plenus bonæ spei rex bellum suscepit: uictumque hostem e uasconibus auscetanisque pepulit.

De Hirprando Longobardorum rege.

CAio Mario asellus ducem se præbuit ut L. Syllæ manus euitaret: at contra Hirprando Longobardorum regi bubo: qui hastæ

quam manu gerebat insedit: ut regnum amitteret causa fuit: territi enim ignauæ auis omine Longobardi statum regno eum priuarunt.

De Yda comite Bononiæ quæ est in celtica gallia.

CVm Ydæ Bononiæ comitis alludentes tres filii sub matris ueste se occultassent: utq; eius Eustachius superueniens: quid nam sub eius ueste lateret interrogasset: subridens uxor tres inquit magni principes: quorum unus dux: secundus rex: & tertius comes est: euentusq; mulieris uerbum secutus est: siquidem primus puerorum Gotifredus bolionus patruo Gotifredo in Lothoringiæ ducatu successit. Balduinus autē hierosolymarum rex fuit. postremus Eustachius Bononiæ comes.

De Balduino tertio hierosolymarum rege.

PAr omen Balduinus tertius hyerosolymarum rex fratris filio Almerico Sareptæ quæ nunc Iope comiti tulit: cū i baptismate eum coram sacerdote teneret: nomenq; suum ei imponeret: a quibusdā enim rogatus: quid baptismatis filio dato nomine suo bonæ fortunæ afferret: respondit omne hierosolymarum regnum se daturum: resq; uerbū cōprobauit. Nam Balduinus sine liberis moriens Almericum nepotem successorem reliquit: qui postea Balduinus quartus fuit nuncupatus.

De Nicolao quinto & Pio secundo pont. max.

THomas Sargianensis legatus ab Eugenio quarto ro. pontifice in germaniam proficiscebatur: & dum alpes traiiceret incidit in Aeneam picolomineum senensem Federici tertii imperatoris oratorē: cum autem ambo in eodem diuersorio mansissent: atq; Aeneas parce ageret: uiaticiq; impensas extenuaret: ad eum subridens Thomas quid tanto opere uictui parcimus: cum nostrum uterq; ad pōtificatum sit ascensurus? q̄d ipsorū fortuna uirtusq; postea uerum fecit: ut Thomas sub Nicolai quinti: & Aeneas sub Pii secundi nomine pontificiam obtinerent dignitatem.

De Paulo secundo pontifice max.

PAulus secundus ro. pontifex eo die quo Franciscum Ruuerum sauonensem ad cardinalatum promouit: cum forte de ea re uerba faceret: dixit se ea die successorem suum elegisse: euentusque uerbo fidem attulit: siquidem Paulo mortuo Franciscus Ruuerus in pontificatu sub Sixti quarti nomine successit.

De Paulo Riario Sauonense.

SIxti pontificatum cum aliarum furiosorum uoces p̄nunciauere: sicuti romanis quibusdam principibus imperium. Nam ante q̄ Sixtus crearetur: Paulus riarius Sauonensis quamuis tenui fortuna: nobili tamen ortus genere: morbo impellente: ut interdum contingit: in furorem agebatur. Itaq; e domesticorum custodia elapsus in publicum prodiit futuros pontificem & cardinales clamitans. Tulit autem fortuna ut creato pon-

tifice Sixto inter primos cardinales ipsius furiosi filius frater Petrus riarius p/
moueretur.

De Leonardo ruero præfecto urbis Romæ.

Sixti mentio fœlicitasq; propinquorum quoq; memoriam secum trahet. Leonardus eius ex fratre nepos fuit: qui re domi angusta nec maiore uirtute: ludibrio in patria erat: & enim cum appellari eum contingeret: aiebat comitem se appellari debere: & siquando de iungenda ei uxore per iocum sermo haberetur: se non aliam q̃ regis pro/pinquam ducturum respondebat. Tulit igitur patrui fortuna: ut quæ de se aiebat implerentur: quia urbis Soræ ducatu comitatuq;: & in primis ro/mana præfectura honestatus: Ferdinandi neapolitani regis neptem duxit uxorem.

De Mauritio parhisiensi episcopo.

Finem omnibus Mauritii mentio imponet: qui postea parhisio/rum factus est episcopus. Is tanta premebatur inopia ut mendicare cogeretur. Ceterum a nullo unq̃ adduci potuit ut accipere helemosinam uellet: si per iocum: ut in eiusmodi non nunq̃ solet: ab eo exige/retur: ut se nunq̃ futurum episcopum iuraret.

De Prodigiis — Ca. iiii.

Supra communem usum res interdum eueniunt quas plerunque pro ipsarum uarietate uel fœlicitas insignis uel aduersa fortuna sequitur. Veteres igitur latini prodigia eas res appellarunt. De ueteribus ergo primo ac postea de recẽtioribus pauca quædam sed insignia notabimus.

De Iesu Christi saluatoris natalicio die.

Omnium prodigiorum illud primum post petitã immortalis dei ueniam: neq; de eo aliter fas esset: a nobis ponetur quod natalicio die Iesu Christi in urbe Roma trãstyberim cõtigit. Ex fonte enim in quadam priuata domo oleum manauit: ut is liquor ortum eo die osten/deret: qui ad humani generis salutẽ misericordiæ fons ac lumẽ erat futurus

De Boccoro ægypti rege.

Haud iniuria secundum inter prodigia locum habebit: quod de Boccoro ægypti rege contigit: ei enim nec admiratio nec fœlicitas defuit: siquidem scripsit Eusebius pamphilus agnum in ægypto mansuetum Boccori ingenium ægyptiq; fœlicitatem sub tam bono rege apertis uerbis prædixisse.

De Tarquinio superbo & aliis.

Anno quo Tarquinius regno pulsus fuit prõter morũ acerbitatẽ superbi cognomento insignis: ad rem tam grandem præsagiendam ob/

seruatum fuit canem & pter eam serpentem quoq; locutam esse. Quarto etiam. Q. Fabii maximi consulatu: & M. Claudii Marcelli tertio: ex Sicilia nunciatum fuit bouem idem egisse. Item quinto eiusdem Fabii: & Q. Fuluii Flacci consulatu durante Hannibalis bello aliam priuerni in latio bouem in hominis uerba prorupisse: & postea. L. Veturio & Qu. Cecilio Marcello consulibus prope urbem Romam idem quoq; aliā bouem fecisse.

De M. Ottone imperatore.

PAulo ante q̄ urbem Romam Otto eggrederetur cum exercitu aduersus Vitelium profecturus: a quo uictus proelio sibi ipsi mortem postea consciuit: Romæ nunciatum fuit in Ethruria bouem clare locutam.

De. L. Sylla.

LVcio Sylla ab urbe cum exercitu aduersus Mithridatem regem profecto: quo tempore. C. Marius motis ciuilibus armis Syllam ipsum redire Romam coegit: conspectæ fuerunt signorum hastæ ignē emittere: qui non sine labore extinctus fuit: magnoq; fragore ac sonitu sereno coelo per aerem territis hominum mentibus tubarum clāgor exauditus fuit: tubis ferro atq; ignibus natura futuros motus præsagiente.

De prodigiis quæ bellum sociale cū romanis pcesserunt.

ANno qui sociale bellum cum romanis antecessit: periculi & laboris plenum. L. Mario & Sex. Iulio consulibus in agro Mutinensi a multis grauibus uiris ciuibus romanis: qui per Emiliam uiam iter habebant duo montes fragore magnaq; emissa flamma simul concurrere conspecti sunt: non sine ingenti locorum atq; hominum strage: ubi concursus factus est: quo prodigio putauerunt homines mala prænunciari quæ postea ex eo bello secuta sunt.

De pluuiis prodigiosis & statuarum lacrimatione.

BElli punici secundi mala cladesq; horrendis prodigiis natura prenunciare uisa est. Consulibus enim Fabio max. iiii. & M. Claudio marcello. iii. Romæ in foro bouario sanguine pluit. Idē contigit in area Vulcani ac concordiæ templo. Sp. Posthumio: & Qu. Fabio labeone consulibus: cum non minore admiratione Fabii max. cōsulatu quinto scriberetur Priuerni lacte pluuisse. P. autem Cornelii Scipionis & C. Lelii consulatu in tusculano agro terra pluuisse. Ceterum grauiore euentu consulibus. P. Cor. Lentulo: & M. Bebio lauini sospite iunonis statua palam lacrimas effundere uisa est ut alias sanguine sudare.

De hierosolymarum urbe.

HOrrenda prodigiorum: de quibus diximus facies: aliorum etiā quæ non minus dira uidentur similitudinem nobis proponit. Nā paulo ante q̄ Antiochus epiphanes Syriæ rex captis hierosolymis atq; spoliato thesauris suis templo iudeorum gentem in extremam addu

De Prodigiis.

teret calamitatem in coelo conspecti sunt quadraginta diebus homines stol lis aureis amicti tāquam diversæ acies in curribus concurrere magno armorum fragore strepituq; equorum: quod ne fabulosum putetur Livius quoq; non uanus auctor haud dissimilem rem Fabii max. consulatu quarto cōtigisse scribit: dum ostendit in Ianiculo legiones armatas uisas esse: quæ tamen cum nusq̄ essent inuente. ro. populo ad arma currente: prodigii loco accepta res fuit.

De Iudeis quoq;.

Paulo anteq̄ Iudei gens impia sediciosaq; proter scelus suum a uespasiano augusto delerentur: diu supra urbem cometes in gladii formam apparuit: sæpiusq; noctu aperto sine humana ope templo diræ uoces clamantium: hinc abeamus: exauditæ fuerunt: nec sine iudeorum terrore licet aliud esse interpretarentur: armorum strepitus tubarumq; sonus ad humanas aures peruenit. In pascate quoq; ducta ad aram uitula ut sacrificaretur: ante aram peperit.

De diuersis prodigiis & monstris.

Sicuti Hannibalis in Italia romanorumq; in Macedonia per eadē tempora bellum crudelitatis plena res fuit & uarietatis mirandæ proter regnorum mutationes: quæ secutæ funtita etiam magnas & extra communem naturæ usum prodigia apparuere. Nam. M. Marcelli: & Marci Valerii tarquiniis. Item Sesse. T. Qu. Flaminii & Sex. Helii peti consulatibus Sues humanis capitibus nati sunt. Frusinone quoq; agnus idem. C. Aurelio: & P. Sulpitio consulibus

De Cæsare dictatore.

Caesaris dictatoris mors quæ humano generi magno stetit: haud obscuris signis ostensa est. Nam non multo ante q̄ periret coloni capuam Iulia lege deducti cum nouas domos molientes sepulcra quædam dirruerent: in capis tumulo: qui Capuam fundasse dictus est: inuenta fuit ænea tabula: in qua incisæ erant littere monentes: fore cū capis ossa detegerentur: ut unus a gente Iulia progenitus suorum manibus occideretur: eiusq; sanguis magno italiæ damno uindicaretur. Grex quoq; equorum quos Cæsar traiecto Rubicone consecrarat: eo tempore cibo abstinuere clareq; lachrimas effundere uisi sunt. auis quoq; regulus cum in pōpeianā curiam rostro lauri ramusculum gerens intrasset: ab aliis auibus quæ eum insectabātur cōuulsis sæue penis discerptus fuit Addidere Eutropius atque Eusebius in agro romano conuersum ad aratorem suum bouem plane locutum: frustra eum stimulis agere: quoniam prius homines q̄ frumenta defutura erant.

De Claudio imperatore.

¶ I.

Cum adhuc priuatus esset Claudius prima die qua consulatum iniuit romae per forum transeunti Aquila dextro eius humero insedit: In eo enim imperium ostendit ad quod postea Claudius conscendit.

¶ De Agrippina aug. atq; Tito Vespasiano.

Mira quoq; res: sed quae infoelicitatem portenderet: Agrippinae contigit Claudii uxori anno ante q̃ moreretur. Nam cum esset in germania in Vbiorum urbe quae ab eius nomine Agrippina colõia postea fuit dicta in ea urbe agroq; magnis hiatibus aperta tellus ignẽ emitebat: omnia quae contingerentur consumentem cui neq; aquis neque alio humore extingui poterat. saxisque aut pannii dumtaxat opprimebatur. Id qđ imperante quoque Tito contigit anno post uesuuii incendium. nec multo ante eius mortem in urbe Roma. Ignem enim terra emitebat quo capitolium complura que alia aedificia: ut dion graecus scripsit incensa fuerunt: neq; ab hoc multum dissimile fuit quod: parentum nostrorum aetate contigit cum Carolus Burgundiorum dux Geldrensem ecepit urbem. Incensa enim humo nulla conspecta flamma herbarum arborumq; radices comburrebantur: atq; ab ea regione pene in burgundiam usq; malum illud penetrauit: neq; remedia populi ad id satis inuenteibant: & si ingentibus fossis incendio precidere uiam uiresq; conabantur.

¶ De Prodigiis quae apparuerunt in fine stirpis caesarum

Et in Nerone finis fuit Caesarum stirpis naturalis adoptiuaeque: ita eius etiam ingentia apparuerunt signa. Liuiae cum recens augusto nupsisset per ueientanam uillam suam eunti: Aquila in gremium eius gallinam candidam in ore lauri habentem ramum demisit. in bonam partem augurio accepto cum curari diligenter gallinã iussisset: magnus ex ea candidorum pullorum numerus prouenit: plantatus quoq; lauri ramusculus ingentem lauretum protulit ex qua silua obseruatum postea fuit ut triumphaturi laureum ramum sumerent: quem manu in triumpho gestabant: peractoque triumpho restitutus ramus plantaretur: radicesq; mitteret. Illud quoque notatum fuit desiccatum eiusmodi ramusculum praesagium fuisse mortis illius qui eum in triumpho gestasset. Ceterum postremo Neronis anno ut propinqua eius mors Caesarum quoq; defectura soboles ostẽderetur: gallinarum candidarum stirps tota deperiit: lauretũq; ex toto aruit defecitq;. Preterea statuis Caesarum fulgure decussa fuerunt capita: sceptrumq; de manu augusti erreptum.

¶ De Nerone imperatore.

Anno ante Neronis mortem in agro marrucino in possessionibus Vectii marcelli qui procurator erat Neronis: pratum oliuetumq; loco motum uiam quae uicina erat transiluitq; ab alia uiae parte

constitit: ut a Nerone ad alios ostenderetur transiturum esse imperium. Ipso quoq; anno quo Nero periit Mausoli in quo augustus erat fores sponte patuere: ex eoq; audita uox Neronem ad se uocantis.

De Sergio Galba imperatore.

IN prodigiis Neronem Galba sicuti in imperio sequetur: eius auo qui sacrificio fulgur procurabat: cum e manibus exta uictimæ aquila rapuisset: atq; in propinqua quercu reposuisset: augures monuerunt ipsius domui imperium serum quidem sed certum portendi quibus ipse ut rem nullo modo fieri posse ostenderet: respondit id demum fore cum mula peperisset. Nec uero Galbam ipsum cum a Nerone defecit ad imperii spem res ulla magis confirmauit: quam cum ei nunciatum fuit: mulam peperisse: uerbi auiti memoria reuocata.

De eodem Galba.

NOn minus euidentibus signis mors eius q̃ imperium significata fuit. Venienti enim Romam ex hispania cum per uiam utrinq; in eius honorem sacra peragerentur: taurus e manibus sacrificantium accepto iam uulnere elapsus in pedes anteriores ad Galbæ lecticā se erexit: eamq; sanguine suo totam respersit. Deinde cum urbem Romā iniret: terra tremere ac mugire audita est. Kal. postea Ian. sacrificanti e capite lapsa est laurea: & cum e more milites alloqueretur obseruatum fuit: ei sellam paratam non fuisse: & in senatu currulem prepostere positam esse.

De Aulo Vitelio imperatore.

ET Galbæ quæ de uita: & Vitelio quæ de eius imperio euentura erant prodigia ostenderunt. Nam cum audita Galbæ morte exercitus partem unam Vitelius premisisset: aquila eius partis signa circumuolans lætis ominibus diu precessit: ipsi autem ut cum reliqua exercitus parte se mouit: ex capite laurea quam gestabat: in amnem prolapsa est. In terram quoq; statuæ quæ in eius honorem posite fuerant effractis cruribus corruere. Item Viennæ pro tribunali ius dicenti pullus in eius humerum post modum in caput uolans illud rostro fodiebat quæ omnia cum fine imperii ipsius congruere putata sunt. Nam ut legatorum opera atque exercitus quem premiserat parte imperium peperit. ita postea q̃ res gerere per se cepit illud corruit. item postea q̃ ab Antonio becco Vespasiani nomine proelio uictus cæsusq; fuit: per eum pulli in caput rostro fodientis augurium fuit expressum.

De Vespasiano imperatore.

ET Vitellio imperii finem aduersa prodigia ita Vespasiano qui ei successit foelicitatem læta ostenta prænunciarunt. Nam in Vespasie matris tribus partubus in eius uilla haud longe ab urbe ingens quercus

per singulos partus ab imo stipite ramum emisit. primus aliis subtilior cito exaruit: eiusq; fortunam primo orta puella: quae cito defecit: equauit. Secũdus surculus in satis magnam altitudinem firmitatemq; ad fruges excreuit. Tertius arborem ipsam magnitudine roboreq; equauit ob eam rem cum pater Sabinus matri quae Vespasiani fuit auia: natũ ei nepotem dixisset qui imperaturus erat: subridens respondit: mirari se quod cum Anus esset integro sensu: filius eius deliraret: iis uerbis augurii neglecto effectu: quem tamen in Galbae Ottonisque ac Viteli discordiis Vespasiani uirtus uerum fecit.

De eodem.

ANte q̃ ad bebriacum haud longe a Brixello Otto: atq; Vitelius manum consererent: conspectae sunt in coelo inter se duae aquilae dimicare: earumque uictricem a tertia quae ab oriente ueniebat depelli. Ita enim imperii sors ostensa fuit. Siquidem uictorem in eo praelio Vitelium reuertens ab oriente Vespasianus superauit.

De Domitiano.

IN prodigiis parem Vespasiano Domicianum filium ponemus quamuis moribus longe dispar esset. Nam pauloante eius mortem in capitolio cornix audita est grece loqui. omnia bene erunt. sicuti uere fuit. Domiciani superbiae & crudelitati secutis Nerua Traianoque mansuetudine clementiaq; insignibus. hocque facit ut minus uideatur mirum: ut consulibus. M. Lepido: & Q. Catulo in ariminensi agro legatur gallus esse locutus.

De Tito Vespasiano.

NOn minus horrenda fuere prodigia: quae ante Titi mortem: is Domiciani frater fuit: apparuere. Nam in campania prope Vesuuium montem terra non sine ingenti hominum pauore: tremuit: clareq; & in coelo & in terra gigantum species ac simulacra conspecta etiam interdiu usq; ad ipsam urbem fuere. Vesuuius quoq; post eas res mirum in modũ ignes euomuit: fauillis in urbem usq; penetrantibus. aer etiam per multos dies in noctis speciem caliginosus & in fumo gigantum simulacra apparebant: tubarumq; sonus magno omnium terrore: ut Dion grecus scriptum reliquit: exaudiebatur.

De Antonino pio imperatore.

VT ostenderet fortuna Antonini pii in imperio foelicitatem laetissimis signis id premonstrare uisa est. Nam in Cilicia a deorum simulacris sponte & sine ulla humana ope laurea in signum eius translata est: atq; in ipsius imperio uno partu mulier quinque liberos enixa. In Misia quoque in arborum cacuminibus ordeum natum. quatuorque leones

sponte sua mansuefacti ultro se comprehendi tulerunt. Quæ omnia eo forte tetenderunt ut Antonini in imperio fœlicitas humanitasq; ostenderetur. Sub eius exitum serpens crinita ingentis magnitudinis apparuit. quæ apprehensa mordicus cauda semet ipsam supra dimidiam partem deuorauit. Infans quoq; biceps natus est: ut ex iis ostenderetur ab annis idest ab æuo Antoninum consumptum iri ac philosophum & uerum ceu duo capita ei successuros.

De. M. Antonio philosopho Imp.

ANtonini pii mentio secum. M. Antonii philosophi memoriam trahit: qui natus octo annos inter salios ab Adriano connumeratus cū secundum morem in sacro puluinari saliorum iacerent serta: ipsius tanquā manu hominis positum esset: in martis capite fuit inuentum.

De Thimoleonte Corinthio.

THimoleontis Corinthii similitudo in prodigio faciet: ut aliquantisper omissis romanis hic de eo loquamur. Nam a Corinthiis dux belli aduersus Siculos declaratus: cum in Delphico templo Apollinem consuleret: a donariis quæ in templo affixa erant ex alto in caput eius corona tam apte concidit: ac si manu ei composita foret: quod in eam acceptum est partem: ut id quod res fuit intelligeretur ex demandato bello uictoriam reportaturus.

De Commodo Imperatore.

CRudelis Commodi imperatoris exitus quem sæua prodigia antecessere: cogit me ab iis qui prospera usi fuerunt fortuna ad eos qui infœlices fuerunt iterum redire. Nā præter quam quod diu in eius morte cometes apparuit: a multis templis quæ erant in urbe cum simulacris deorum effigies quoq; abire uisæ sunt.

De Pertinace imperatore.

PErtinaci qua die occisus fuit id euenit quod Iulio Cæsari contigisse minime in obscuro est. Sacrificante enim eo in uictima cor inuentum non est: quod cum ei malum ominari uideretur: & propterea iterum querendo laboraret: epar quoq; defuisse compererunt.

De eodem.

PAucis diebus ante quam periret fert dixisse se cum in uiuarium inspiceret in aqua umbram conspexisse quæ stricto gladio mortē minabatur.

De Septimio Seuero.

SEuero impera. & mors & fortuna gentis suæ manifesto prodigio ostensa fuit. Nam circensibus ludis a Suggesto unde is ludos spectabat: ex tribus uictoriæ simulacris quæ de more appendebantur: ea quæ Seueri nomine inscripta erat in terram concidit: altera

quam in gethæ honorem expresserant cadens tota confracta est. tertiæ autem cui Bassiani erat inscriptum nomen e manu palma dilapsa est. post hunc casum haud diu Seuerus uixit. Getham Bassianus occidit. Bassiano autem ad imperium translato nec diu frui uita contigit: & imperium inglorium fuit.

De duobus maximinis.

Maximino patri scutum ad solem accensum est: & hasta fulgure percussa a summo ad imum una cum ferro in duas discissa est partes: unde aruspices dixerunt ex eadem duos gente futuros imperatores eodem nomine qui paruo tempore durarent. Ita enim contigit pater enim & filius ambo Maximini simul paruoq; tempore imperarunt

De Aureliano Imperatore.

Aureliano dum nasceretur Foelicia fuerunt prodigia. In pelui enim in qua lauabatur sæpius serpēs inuenta est in nodos inuoluta quæ; nunquam occidi potuit: & Aquila ex cunis leniter raptum in propinqua ara quæ forte sine ignibus erat reposuit. In patris quoq; uilla natus est uitulus candore eximio insignis: in cuius latere purpureis maculis effigiata erat corona: patre eius uiuo adhuc inope & priuato hæc prodigia contigerunt: quæ Aurelianus parto postea per uirtutem imperio: omnia uera effecit.

De. P. Annio Tacito Imper.

Tacito similiter & imperii & mortis signa contigere. Sacrificanti in herculis fano candidum uinum in rubens conuersum est. Item uitis quæ uuas albas ferre solebat: eo anno rubentes pēmultas edidit. Mortis autem præsagia fuere sponte patefactum parentis sepulcrum. Item q̄d iam mortuæ matris umbra ei apparuit: neq; sine horrore diuersa in specie locoq; fratris manes.

De. M. Bruto.

Perspecta a Tacito materna umbra monet ne prætereeam id q̄d non minore horrore a. M. Bruto cum in Europam traiiceret perspectum fuit. Nam cum noctu solus in tentorio esset coram terrifici aspectus umbram intuitus quænam ea esset pro animi magnitudine qua præditus erat: interrogauit. Illa genium eius esse respondit: foreque ut iterum eam in philippicis campis uideret. Itaq; postea q̄ in Macedoniam peruenit in philippis campis nocte ea quæ postrema uitæ Bruti fuit iterum eandem sicuti predictum erat uidit.

De Dione Siracusano.

Virtutis prodigiiq; ac mortis similitudo suadent ne a Bruto Siracusano Dionis memoria separetur: is cum post solis occasum iam lucem certam dies amisisset; atq; in fine porticus in qua solus erat strepitum

sensisset ad strepitum conuersus ut inter tenebras poterat umbram femineam ingentem macilentamq; conspexit in infernarum furiarum effigiem formatam: quæ uerrere domum uidebatur: quo prodigio territus: & si natura minime timidus erat: ingentem edidit clamorem. Nec multo post huius simulacri conspectum a fenestris filius in terram se precipitem misit & ipse crudelem in modum cæsus fuit

De Curtio Ruffo romano.

VEterum prodigiis quæ fantasmata efficiebāt: hoc quoq; addemus aliis de quibus diximus: in hoc dissimile: quod illa acerbæ mortis: hoc autem foelicitatis præsagium fuit. Cum Adrumenti: quæ ciuitas est afri cæ Curtius Ruffus penes questorem in eius familia nulla insignis dignitate ageret: per meridiem in porticu deambulans femineam umbram augustiore forma longe supra humanam uidit a qua hæc uerba accepit. Tu Ruffus es: qui in hanc prouinciam proconsul uenies. Eo prodigio ad bonam spem erectus: haud multo post a Tiberio Africæ proconsulatum obtinuit. Id quod uisionis euentum impleuit.

De Iazate Adiabenorum rege.

VOx quoq; haud dissimilis Iazate Adiabenorum regis ortum nunciauit. Nam cum eius mater Helena foeta cum Monabozo: qui bozeus est dictus: fratre: eodemq; marito Adiabenorum rege iaceret: & is illius uentrem manu tractaret: uocem audiuit monentis ut modeste tangeret: ne filium offenderet: qui æterni dei iudicio principium finemq; miræ foelicitatis erat habiturus: sicuti re ipsa postea perspectum fuit. Nam in regno patri succedens ab idolorum impietate populum ad iudaicum cultū transtulit. uir non bonitatis modo uerum etiam foelicitatis admirandæ. Ceterum quo plus foelicitatis in uisis uocibusq; iam dictis fuit: eo miseriarum pleniora fuere quæ sequuntur.

Recentiora De Constancio & Fl. Cl. Iuliano imper.

COnstancio imperatori infoelicis prodigii fantasma in Asia apparuit paucis diebus ante q̄ moreretur: perspecta sæpius umbra: quæ ei offerebatur moesto ualde aspectu. Iuliano quoq; imperatori ea nocte quæ diem mortis ipsius in perside antecessit: cum in tentorio lectioni operam daret: horroris plenam umbram offerri sibi intuitus & præ formidine consurgens: ut e tentorio eam eggredi conspexit: putauit geniū suum esse: qui morti iam uicinum desereret.

De Mauricio Campsino imperatore.

FAntasmata sequentes Mauricii quoq; imperatoris mortē: q̄ crudelitatis multū habuit subtexemus: eā in cōstātinopolitano foro

quidam religiosa ueste amictus gladium manu tenens: prædixit: nusquã postea ante id tempus a quoq̃ conspectus. Quod fecit ut non homo sed potius spiritus aut fantasma putaretur.

De Mattheo Vicecomite qui Mediolani rerum est potitus

HAud multo ante quam Henricus septimus imperator moreretur non sine Vicecomitum gentis clade: ut Musatus scribit: cui Franciscus petrarcha astipulatur: in area ædium Matthei uicecomitis qui magni cognomentum meruit: post solis occasum cum iam aduesperasceret: uisus est uir armatus in equo longe humana specie maior: ubi a multis conspectus per horæ spacium postea euanuit: magno eorum qui rem uiderant horrore. Triduo quoq; post tertia noctis hora eodem in loco duo equites pari specie diu inter se dimicantes conspecti fuere: qui postea ut ante alius solus: euanuerunt: interdiu quoque circularis species solis orbem ambire uisa est.

De Ludouico Alodisio Himolæ domino.

QVæ hactenus dicta fuerunt prodigia appellari fortasse possunt. Sed quod sequitur prodigii transgressum magnitudinem: miraculi nomen sibi uendicat. Non indignum quod hic ponamus: cũ adhuc in fantasmate pergamus Ludouici Alodisii pater qui Himolæ rerum potitus est: haud diu postea q̃ decesserat: homini a secretis quem filius Ludouicus ferrariam mittebat: in itinere equo insidens cum accipitre: ut in aucupio mos ei erat tenere: apparuit: huicq; quanq̃ magna capto formidine dixit: ut filium moneret: ut postera die in eum ipsum ueniret locum: quoniam magni momenti res ei prædicturus erat. Ea re audita Ludouicus tum quia non credebat: tum quod insidias uerebatur: alium pro se misit: ei illa ipsa umbra quæ ante apparuerat obuiam facta uehementer indoluit: qd̃ filius non uenisset. Longe enim plura ei dicturam se fuisse affirmabat. Sed tunc illud tantum referri iussit: quod transacto. s. secundo ac uigesimo anno ac preterea uno mense die quoq; specifice addita urbis imperium: quod obtinebat: esset amissurus: ut tempus qd̃ umbra prædixerat aduenit: adhibita magna cura ea ipsa nocte: quam patris manes suspectam fecerant ducis Philippi Mediolanensis cui is fœdere iunctus proterea ab eo nõ timebat: milites glacie magna constrictis fossis ad muros penetrarunt: adhibitisque scalis urbem cum ipso principe cœperunt. Sed iam ab iis ad lætiora transeamus prodigia.

De Apostolis.

SI capiti circumfusus ignis Seruio Tullo regnum ac. C. Mario uictoriam portendit: non minus mirus: sed fœlicioris prodigii is ignis est habendus: qui in linguarum speciem apostolorum capita circumfulsit: qui eorum cordibus charitatem sapientiamq; eam infudit:

qua totum terrarum orbem postea ad diuinum cultum incenderunt.

De Martino Turonensi episcopo.

HOc igne correptus in gallia Martinus qui ad Turonensem episcopatum assumptus fuit: magna spectantium admiratione dum christianam hostiam imolaret: ingentem flammam emisit: ut ex eo qui aderant intelligere possent: quam celebre clarumq; sanctitatis nomen in dei ecclesia esset habiturus.

De Ambrosio Mediolanensi episcopo.

DVm Ambrosius quem episcopum Mediolanenses habuere: quartum & quadragesimum psalmũ interpretaretur: flamma ingens circum caput micare: atq; per os pectus eius irradiare uisa est: ut diuinitus immissum in eo sacrum dogma putetur. & proterea iis quæ scripsit obiicere nullus ualeat: cui etiam addemus ne soli Platoni apes mel in os instilasse dicantur: grauissimorum uirorum testimonio scriptum esse idem ei infanti contigisse: ut ex eo uere premonstraretur eloquii eius futura suauitas & magnitudo: hac enim effecit ut Theodosii augustalæ fastigium ecclesiæ censuram non aspernaretur. hac Mazentii arriani episcopi furentes impetus cohibuit: aut potius uicit: qui doctissimis luculentissimisq; scriptis labentem catholicam fidem sustinuit: qui melis prodigio hoc maiores dedit effectus: quo falsis uera & solida maiora esse duci debent: & proter hoc excellentior etiam Stesicoro poeta habendus est: in cuius ore Philomena auis suaues cantus concinuisse fertur.

De Bamba Gotho hispaniarum rege.

QVæ diximus prodigia morum sanctitatem atq; doctrinam. ceterum qđ in Bamba apparuit bonitatem synceritatis immensæ ostendit. Nam cum in Toletana ecclesia ab archiepiscopo quilico pro regni hispaniensis dignitate ungeretur: ab iis qui aderãt uisus est: ab oleo quo ungebatur uapor clarus ad coelum conscendere: & eandem sequi uiam quæ uertice ipsius eggrediebatur flamma.

De Partharithe Longobardorum rege.

SPoliatus in Italia Paterno regno partharithes longobardus a Grimoaldo beneuentano duce: quem in discordia frater eius ad ferendam opem uocarat: cum ex gallia in brithanniam omnium egens traiiceret: prodigio foeliciore q̃ Mancinus uocem sine ullo certo auctore audiuit monentis Grimoaldum mortuum esse: & proterea hortantis ut ad paternum regnum rediret. Is igitur in Italiam conuersus nullo labore regnum quod amiserat recepit.

De Anastasio abate.

INter multa regum prodigia abati quoq; Anastasio locus dabitur: quoniam prodigii magnitudo nõ abhorret. Is enim a saxo qđ

monasterio suo imminebat uocem exaudiuit se cum quinq; aliis uocantem: cuius uocis auctorem nullum uidebat: nec multo post septimus quoq; fuit uocatus q omnes eo ordine quo uocati erant haud multo post mortui sunt. haec legimus: quod sequitur ab eo cui res euenit a udiuimus.

¶ De Opicino Cacia nouariensi.

CVm domi suæ Opicinus Cacia nouariæ per meridiem solus deambularet cogitabūdus: uocari se noiatim neminē uidens audiuit & postea dici: uelles ne ut filius tuus moreref: cui cū nulla ad cogitandum mora interiecta uelle se dixisset: deinde ad se reuersus statim quod annuerat negasset: ob prodigii atrocitatem moeroris plenus erat. Itaque intra triduum Ioannes baptista eius filius quem unicum habebat in aduersam incidit ualitudinem: & biduo post decessit: & ne ullum prodigiorum genus omittatur eorum quæ uel legimus uel uidimus a coelestibus principium sumemus.

¶ De Prodigio magno.

CVm in oriente Valens Arrianus imperaret anno primo quo Gratianus in occidente gessit imperium: in gallia scriptum est diem unam pluisse lana iuxta urbem arras: prodigii interpretatione in ambiguo relicta: utrum per eam pluuiam Gratiani bonitas an Valentis perfidia declararetur: id quod postea detectum est in Valentiani fratris morte.

¶ De prodigiis quæ aduentum Longobardorū antecesserūt.

AD declarandum Longobardorum in Italiam aduentum qui anno salutis quingentesimo sexagesimo octauo fuit: ipsi Italiæ atq; imperio calamitosum: ante horroris plena prodigia apparuere. Triennio enim ante in coelo uisæ sunt armatorum turmæ infestis ignibus pro telis concurrere: qui sanguinem effundebant.

¶ De prodigiis pestem nuntiantibus.

ITaliæ quoq; uastitas quam pestis intulit: prænunciata fuit. hæc autem totam pene occidentalem plagam occupauit anno salutis millesimo duodecimoq; pontifice Benedicto octauo: terræ enim motus ingentes fuere: lunaq; tota sanguineo colore errubuit. In gallia quoq; in Lothoringiis fons multos dies sanguine manauit. Ante etiam imperante Ludouico cognomine Pio pontifice Pascali primo in Italia pene diem totam lapidibus pluit. Dicta iam prodigia pestem: at quæ sequentur bella scissurasq; in catholica ecclesia significarunt.

¶ De prodigiis bellum significantibus.

IMperante Ottone primo. Ioanne aūt duodecimo pōtifice fortassis ut eorū uitæ turpitudo morsq; ostēderet: nō sine magna omniū ad miratiōe in uestibus in Italia cruces rubētes appuere: e coeloq; cecidit lapis stre

pitu ingenti: quæ res credibilius facit id qđ ab Anaxagora Clazomenio prædictum fuit.s.e coelo casurum secundo anno octauæ supra septuagesimã olympiadem: saxum: id quod postea contigit ad flumen capram in Thracia: ubi species eius ad plaustri magnitudinem apparebat. Item alterius in abideno gymnasio in cassandria quem Plinius se uidisse scribit: & alterius qui in uocontiis cecidisse dicitur. Sed ne uetera tam diu repetamus ætate nostra haud longe a Crema in agro ripaltensi coelo sereno lapis magno fragore cecidit capitis humani magnitudine: qui se in terram penitus ultra duo cubita condidit: & in duram incidens materiam in duas partes scissus est. præterea ætate quoq; nostra anno salutis supra millesimum ac quadringentesimum nonagesimo secundo in germania ad rheni ripas haud plus sex milibus longe a basilea urbe Sexto Kalendas. Decembres triangulari forma lapis ponderis tercentarum librarum cecidit. Sequentique anno tertius Federicus mortem obiit. Ante quoq; quam scismatici tumultus inter Calistum secundum bardinumque orirentur in gallia in Leodiensi agro porcus capite effigieque humana natus est. Anno quoq; salutis millesimo ac tercentesimo additis quindecim in agro Veronensi equus similiter capite humano ortus est. Item anno qui ante scisma Gregorii atque Giliberti rauennatis episcopi fuit: qui Henrici tertii imperatoris fauore Clementem se uocari iussit: in brithannia sanguine fons manauit: & plus quam quindecim dies aues cicures efferate sunt. hæ quoque pontifice Victore tertio uitantes hominum consuetudinem ad siluas nemoraque fugere: fortassis ut hac fuga pestem que postea fuit salutis anno octuagesimo nono supra mille demonstrarent.

De prodigio ingenti.

ANno supra mille tercentosq; quartodecimo Kal. martias in Italia crux in luna apparuit. posteraque die tres soles conspecti fuere: in medio trium orbium qui iridis speciem prebebant. horum tertius imperfectus altero cornu occidentem: aquilonem altero spectabat: quo prodigio forsitan Vgucio cognomento fagiola ostensus est: qui pisanarum copiarum ductor maio proximo pisarum Lucæq; imperium inuasit.

De prodigio pestem significante.

IMperante Lothario imperii eius anno octauo ad significandam pestem quæ eo anno crudeliter sæuiit: in Saxonibus natus est agger siue collis sex passuum milia longus: & grandine mixtis lapidibus pluit.

De prodigiis quæ desinente Caroli magni stirpe apparuerunt.

ANno qui Caroli Lotharii filii mortem antecessit. quo anno desinente in gallia masculina stirpe Caroli regis cognomento ma

qui Vgo Capetus gallicum occupauit regnum, manifeste in gallia frumen
to aqua & pisciculus minutus pluit.

¶De Prodigiis item bellum ac scisma ostendentibus.

VT de Prodigiis bellum ac scisma prædicentibus scribā: me impel
lit id quod contigit priusq̄ Henricus quintus cum pascali pontifi
ce discors esset. Ex eorum enim discordia bella ingentia secuta sūt
hoc prodigio significata: quod Iunii tertiodecimo die in regione quæ quon
dam æmilia uia nunc sob romandiolæ nomine censetur, palam sanguine
pluit salutis anno quartodecimo supra mille centumq; Anno quoq; prius q̄
Federicus primus imperator cum Alexandro pontifice ad bellum descende
ret: clare effigiata in ipsa luna crux in eius medio apparuit. Item salutis anno
sexagesimo nono supra mille centumq; regnātibus iisdem pontifice impe
ratoreq; nonis septembribus tres apparuere soles occidentem uersus: qui ul
tra duas horas conspecti sunt: post quod tempus solis qui inter tres medius
erat permansit. Anno quoq; qui Federici mortem antecessit: in Italia lapidi
bus aqua mixtis pluit. Item anno salutis ducentesimoseptimo supra mille im
perante Philippo in germania cum publice epulum preberet: sol in tres scis
sum partes apparuit: quæ haud multo post in unum orbem conuersæ sunt
quod fortasse præsignificauit imperii inter Federicum secundum Philippum
Ottonemq; scissionem: quod postea penes Federicum solum permansit.

¶De Prodigio ingentis admirationis.

NOn ne illud quoq; mirum inter prodigia duci debet: quod anno
salutis decimo octauo supra mille ducentosq; in germania in pa
go coloniensis agri qui Ledon dicitur uisum est: cum in coelo tres
apparuere colore candido cruces: quarum quæ media erat Christi crucifi
xi imaginem expressam habebat.

¶De hominum simulacris in aere conspectis.

ITem salutis nonagesimo tertio supra mille tercentosq; maio mē
se iuxta nomium in gallia paulo ante q̄ Philippus dondedeus bri
channos Normandiæ finibus pelleret: in coelo conspectæ sunt ar
matorum turmæ in prælii speciem concurrentes Idem apparuit Kal. Febr.
paulo anteq̄ inter Carolum simplicem gallorum regem eiusq; proceres dis
cordiæ erumperent: quod repetitum est Ludouico eius filio regnante ad
stragem significandam quam pannonii in burgundiā intulere. Gens enim
rubenti colore in cælo conspecta est.

¶De prodigio iterum simulacrorum in aere conspectorum

MAtthei quoq; uicecomitis temporibus dum mediolani rerum po
tiretur circiter eius mortem forsitan ad bella quæ postea secuta
sunt. Item ad filii Galeatii exilium deinde carcerem ostendendū q̄

Ludouici bauarii imperantis manu gesta sunt: supra Mediolanum urbem ac Modoetiam conspecta gens in coelo multiplex discolorq; inter se concurrere: armorum fragore strepituq; equorum palam exaudito.

De Leodiensium prodigio.

APertum signum non modo prodigium uideri illud debet: quod prope urbem Leodium in gallia contigit paulo ante q̃ orta de urbis episcopatu contentione ab eo cuius partes Burgundionum dux Ioannes fouebat: aduersa pars superata est: in quo proelio utrinq; peremptorum triginta milia desiderata sunt. Eo enim in loco ubi proelium cõmissum est corui impetu facto aquilae genus illud: quod nunc falconem dicimus: nido effractis ouis pepulerunt. postera die reuersus falco: qui pulsus fuerat magno aliorum falconum numero comitante: coruis quoq; ex aduerso magnum in numerum coactis graue proelium commisit. In quo superati corui ad unum omnes periere. Quae res circa Constanciensis concili tempora contigit.

De Venetae classis prodigio.

NOn incongruũ uidetur propter prodigii similitudinẽ ut ponamus q̃d Venetae classi prope insulam: quae nunc sapientia dicitur in peloponensi conspectu contigit. Illic enim in aere magna ui coruorum inter se dimicante: superataq; ea coruorum parte: quae supra uenetam classem erat: in classis triremes plumae sanguisq; deuictorum coruorum concidit. Itaq; postera die classis ipsa quae sex & triginta triremibus & biremibus duabus & uiginti constabat: a Pagano Auria genuensium triremium sex & triginta praefecto tota deuicta ac capta fuit una cum Nicolao pisano Venetae classis praefecto: & ueneris quinq; milibus & ultra multo utrinq; effuso cruore.

De prodigio Genuae calamitatem monstrante.

CVm in Italia Berengarius secundus. in germania autem Henricus Ottonis primi pater rerum potirentur salutis anno sexto ac trigesimo supra noningentos: Genuae in uico cui fonticulo nomen erat. Nunc autem Bordigotus dicitur: iuxta portus molem: fons integrum diem sanguine manauit. Nec uero minus horroris desiderare uidebatur in prodigio calamitatis atrocitas: quae secuta est: Genuam enim saraceni petiere: qui captam urbem non contenti diripuisse: totam incenderunt: atq; per urbis uicos caesorum ciuium sanguis haud parcius exundauit: quã fons in sanguinem uersus praemonstrare uidebatur: sed tamen ingentem ciuium cedem ac funera illud etiam superauit: quod foedum in morem matribus familias atque ingenuis uirginibus ad stuprum raptis eas in africam in misera seruitute uicturas: genuenses qui supererant auferri uiderunt.

Iterum de Genua

Post illatam a saracenis cladem minime ab re uidetur ostendere quod prodigium antecesserit cum Genuenses in libertatem imperante Philippo Mediolanensium duce se uendicarunt: eo enim ipso temporis momento: quo genuensis classis præfectus Blasius Asaretus classem conscendit qua Alphunsum Siciliæ & Aragonis regem: atq; Ioannē ipsius fratrē ipsum quoq; Nauariæ regē coepit: fulgur in urbe Genua ex apice campanariæ turris fani sancti Ambrosii Mediolanensium patroni nulla in alia parte læsa turri pietatis marmoreum signum decussit. Itaq; deuictis nauali proelio captisq; regibus ipsis: cum Blasius contra officium: ut genuensibus uidebatur: Philippo duci captos reges dedisset: isq; nulla genuensium habita ratione quorum sanguine atq; impensa parta uictoria erat: eos liberasset: dolore perculsi genuenses ad recuperandam libertatem conspirarunt: urbiq; successit ut quod non nisi difficillime fieri posse uidebatur sine ullo publico malo potentissimi principis iugum excuteret. Huius autem prodigii facies haud dissimilis nisi in fine ab eo fuit: quod mihi in patria principi contigit. Nam primis temporibus quibus rerum potitus sum: fulgur in turri farea ubi e more gentis nostræ insignia picta erant: illesa manente turri tria in eis foramina effecit: per ea imperii mei numerum annorum ostendens. Nocte quoq; diem eā insecuta qua in excidium meum conspiratum est: subita procella malum defregit: quo in palatio tolli signa nostra consueuerant: isq; supra cubiculi mei tectum concidit: & familiæ nostræ ruinam haud obscure ostendit.

De Eugenio quarto pont. & de scismate: & de Florentinis.

Ad prodigiorum finem accelleranti duo fulgurum exempla occurrunt ad significationis euidentiam non minus aperta q̄ quæ superius dicta sunt. ex iis enim non sine causa intelligetur: ueteres cū eiusmodi res contingerent: eas obseruasse. Anno ante q̄ scisma erumperet inter Eugenium quartum pontificem atq; Amadeum Sabaudiensem a concilio ad romanum pontificatum electum: cui foelicis nomen indiderant: cum in germania ecclesiæ in diuersa studia scissæ essent: atq; in Italia bella cedesq; pagerent̄: eodē die in urbe Roma fulgur quatuor tēplorū pōtificiæ curæ dicatorum campanarias turres chorosq; tantum percusit. Similiter eo anno qui aduentum Caroli octaui in Italiam antecessit: in urbe florentia Sanctæ Reparatæ fanum in sublimiori parte de coelo tactum fuit. lapidemq; immensæ magnitudinis quo fornix claudebatur ad terram fulgur deiecit. Quæ res immensorum malorum illi urbi presagium fuit. nam postera die mortem obiit Laurentius Medices potentia prudentiaq; florentinæ urbis primarius. cuius opera plurimum fines suos res pu. florentina protulerat: deinde in florentinorum fines profecto Carolo octauo gallo

rum rege Sargianæ. petra sanctæ: ac pisarum imperium Florentini amisere. Laurentiiq; liberi Petri culpa: qui inter eos maior natu erat: bonis omnibus spoliati in exilium iuere.

De Leodiensium prodigio.

APertum signum non modo prodigium uideri illud debet: quod prope urbem Leodium in gallia contigit paulo anteq̃ orta de urbis episcopatu contentione ab eo cuius partes Burgũdiorum dux Ioannes fouebat aduersa pars superata est. in quo proelio utrinq; peremptorum triginta milia desiderata sunt. Eo enim in loco ubi proelium commissum est: corui impetu facto aquilæ genus illud: quod nuuc falconem dicimus: nido effractis ouis pepulerunt. postera die reuersus falco qui pulsus fuerat: magno aliorum falconum numero comitante: coruis ex aduerso magnum in numerum coactis graue preelium commisit: in quo superati corui ad unum omnes periere. Quæ res circa Constantiensis concilii tempora contigit.

De Venetæ classis prodigio.

NOn incongruum uidetur proter prodigii similitudinem ut ponamus quod uenetæ classi prope insulam: quæ nunc sapientia dicitur in peloponensi conspectu contigit. Illic in aere magna ui coruorum inter se dimicante: superata enim ea coruorum parte: quæ supra uenetam classem erat: in classis triremes plumæ sanguisq; deuictorum coruorum concidit. Itaq; postera die classis ipsa quæ sex & triginta triremibus & biremibus duabus & uiginti constabat: a pagano Auria genuensium triremiũ sex & triginta p̃fecto tota deuicta ac capta fuit una cũ Nicolao pistino uenetæ classis præfecto: & uenetis qnq; milibus & ultra: multo utrinq; effuso cruore.

De prodigio ingentis admirationis.

NOn ne illud quoq; mirũ inter ꝓdigia dici debet: qđ ãno salutis decimo octauo supra mille ducentosque: in germania in pago coloniensis agri qui Ledon dicitur uisum est cum in coelo tres apparuere colore candido cruces: quarum quæ media erat Christi crucifixi imaginem expressam habebat.

De Prodigiis item bellum ac scisma ostendentibus.

UT de prodigiis bellum ac scisma ostendentibus scribã: me impellit id quod contigit priusq̃ Henricus quintns cum pascali pontifice discors esset. Ex eorum enim discordia bella ingentia secuta sunt hoc prodigio significata. quod Iunii tertiodecimo die in regione quæ quondam æmilia uia nunc sub romandiolæ nomine censetur: palam sanguine pluit: salutis anno quartodecimo supra mille centumq;: Anno quoq; pri

ius q̄ Federicus primus imperator cum Alexandro pontifice ad bellum de/scenderet: clare effigiata in ipsa luna crux in eius medio apparuit. Item salu/tis anno sexagesimo nono supra mille centumqꝫ regnantibus iisdem pontifi/ce imperatoreqꝫ nonis Septembribus tres apparuere soles occidentem uer/sus: qui ultra duas horas conspecti sunt: post quod tempos sol is qui inter tres medius erat permansit. Anno quoqꝫ qui Federici mortem antecessit in Italia lapidibus aqua mixtis pluit. Item anno salutis ducentesimoseptimo su/pra mille imperante Philippo in germania cum publice epulum preberet: sol in tres scissum partes apparuit: quæ haud multo post in unum orbem conuersæ sunt: quod fortasse præsignificauit imperii inter Federicum se/cundum Philippum Ottonemqꝫ scissionem: quod postea penes Federicum solum permansit.

De Prodigio in Caroli octaui aduentum in Italiam.

Relicturi lectorum arbitrio quo nomine id appellādum: sit quod in Italia contigit Caroli octaui ultimis annis: duo hic admiratio/ne non indigna ponemus: quo anno is in Italiam ad neapolita/nam expeditionem uenit: cuius paruo labore compos factus breui etiam partorum possessor fuit. Is enim salutis annus fuit nonagesimus quartus su/pra mille quadringentosqꝫ: in cisalpina gallia manna pluit: quæ ex arborū frondibus lecta ad medicinam salutaris fuit inuenta: cuius rei Plinius men/tione facta: contigit enim aliis temporibus ea pluuere: non manna: quod nomen hebreū est: sed cœleste mel ac medicinæ parum idoneum appellat: Biennio quoqꝫ anteq̄ Carolus ueniret noua ægritudo inter mortales dete/cta: cui nec nomen: nec remedia medici ex ueterum auctorum disciplina inueniebant: uarie ut regiones erant appellata. In gallia neapolitanum dixe/runt morbum: at in Italia gallicum appellabant: alii autem aliter: nonnul/liqꝫ Iob sancti ægritudinem esse dicebant: cuius uis grauiter arctuum iun/cturas torquebat: quibusdam totum corpus ulcere corripiebat. quosdam autem in cancrenæ morem corrodebat. Id autem quod in ea maxime mi/rum fuit: erat: quod contagionis uires in coitu solo exercebat: a genitali/busqꝫ membris primordia sumebat: id quoqꝫ in ea non leue uisum fuit: q̄d qui ei curandæ operam dabant nisi diligenter sibi uitæ modestia cauissent: posteāq̄ morbum euasisse uidebantur: tanq̄ id ab initio pulularet: in id re/cidebant. In senibus quidem ea ægritudo incurabilis apparuit: quæ pestis: ita enim uisa est: primo ex hispania in Italiam allata. ad hispanos ex æthio/pia breui totum terrarum orbem comprehendit.

De Somniis — Ca. Quintum.

De somniis.

OMinibus prodigiisq; haud incongrue somnia subiūgentur, siqui/dem sæpe inuēta sunt uere clareq; futura præmonuisse. Eorum:ut Macrobius scripsit: quinq; inueniuntur species:nomen iuxta eorū qualitates habentium. Primum dicimus somnium. Secundū uisionem. Ter/tium oraculum. Quartum insomnium. Quintum apparitionē: quam græ/ci fantasma uocitant. Somnium dicitur cum sub aliqua figura tecta apparet ueritas: ut illud fuit quod de uaccis spicisq; Ioseph pharaoni ægyptiorum re/gi interpretatus est. Item illud quod de Policarpo Ioannis euangelistæ disci/pulo scriptum est. cui dormienti puluinum comburrere martirem suum ui/sum est igne quem ipse proter hoc certum prædixit. Neq; huic dissimile qđ cæsaris matri contigit:quæ intestina sua per aerem ferri somniauit. Visio est cum id proprie contingit quod per somnum est uisum: ut Vespasiano de Neronis dente euenit. Oraculum est cum a diuina persona siue etiam pa/tre aut sacerdote aliquid in somniis nunciatur:sicuti magis cum moniti sunt ne ad Herodem redirent:& Ioseph uiro Mariæ ut cum puero & matre in ægyptum fugeret. hæc tria aliquid ueritatis secum habent:qua prorsus carēt duæ quæ reliquæ sunt species: uidelicet insomnium & apparitio. Nam aut cibus grossiq; uapores: aut mentis agitatio ac labor eorum causam præbere uidentur. Alii hæc somnia in tres tantum partiuntur species: naturalem ani/malem & coelestem. Naturalem uocant eam per quam phisici de humori/bus iudicant. nam somniantibus aquam flegmæ humores dicunt designari per rubentem colorem sanguinem:& per ignes coleram. tetris autem humo/ribus melancoliam: ut eam de qua Arnaldus philosophus in somniis scri/ptum reliquit:nam cum somniasset a nigricante cato pedem sibi morderi in ea pedis parte postera die cancer innatus est. Animalia dicūtur somnia quæ/ab animi passionibus quæ interdiu contingunt: proficiscuntur: sicuti aposto/lo paulo euenit de sua in macedoniā profectione. Visus est enim sibi cum dormiret a Macedone quodam rogari ut hominum eius regionis miserere/tur. Coelestia tantum illa dicuntur somnia quæ rerum diuinarum monita es/se censentur. sicuti de statua fuit quam babilonis rex in somniis habuit: quā propheta Daniel interpretatus est. De iis sub generali nomine somniorum dicemus:qbus & si catholica fides credere nec ꝓhibeat nec ꝑmittat: & philo/sophus ueros eorū effectus casu contingere scribat: nos nihil plus fidei dantes q̄ oporteat: aliquot eorum exempla uetera nouaq; in quibus ueri eorum exi/tus fuere subiungemus ex quibus cognoscetur hominem a deo ad similitu/dinem eius creatum: cum ei per corporeum impedimentum permittitur: interdum mirandum in modum futura diuinare.

De L. Sylla.

SIcuti. L. Syllæ somnia uictoriam de hostibus ac principatum in patria portenderunt: ita etiam apud nos primum ei locum da/

bunt. primo enim bello quod aduersus Marium patrem gessit: pridie quam confligeret cum eo: Somniauit a pallade fulgur sibi dari: monerique ut eo telo hostes percuteret: cuius somnii ueram effigiem belli exitus tulit. Siquidem Sylla Marium hostem ferro igneq; patria expulit.

De eodem.

L. Syllæ pari modo in somniis ostēsa est uictoria aduersus. C. Marii filium. Nam per quietem nocte quæ lucem antecessit illam qua Marium filium deuicit: uisus sibi est Marium patrem uidere iā mortuum: qui filium monebat ne postera die cum. L. Sylla proelium committeret: quoniam ea sibi dies infausta fuerat.

De Iuda machabeo.

NOn ne similiter Iudas machabeus clare in somniis ingentem uidit uictoriam: qua aduersus exercitū Syriæ regis Demetrii: cuius Nicanor dux erat potitus est. Longe enim pauciore numero regios adortus ex eis triginta milia occidit: cum ante per quietem Oniam pontificem iam mortuum uidisset ad deum pro hebreo populo orantem. & post illum Hieremiam prophetam gladium aureum porrigentem a deo ad superandos hostes missum.

De. L. Lucullo.

NEquaquam tantam fortunam non minorem tamen rei ipsius certitudinem somnium illud tulit: quod dormiens in Asia Lucullus uidit arbitratus dormienti sibi dictum. Vade Lucullæ. Autolicus enim uenit ut tecum sit. experrectus somno cum rem diligenter inuestigaret: intellexit a nauibus cilicum quas romanæ insectatæ erant: ad mare in litore relictam marmoream statuam quæ postea Autolici fuisse cognita est. qui olim in ponto urbem Sinopem muro cinxerat.

De Peticio ciue romano.

NOn minus quoq; certum Peticii q̄ Luculli somnium fuit: qui dum in egeo nauigaret: & naualibus sociis narraret se per quietem Pompeium solum obsoleta ueste amictum uidisse: conspexit a parua celoce innui sibi ut expectaret: cui cum appropinquasset uidit in ea Pompeium cum ueste commitatuq; ut somniauerat: quem in naui sua recepit a farsalico proelio fugientem.

De Themistocle.

VT Peticius somnians alienam uidit miseriam. ita Themistocles periculum suum quod iam imminebat. Nam cum exul patria procul degeret in urbe cui Leonis caput nomen erat: dum quiesceret uisus sibi est cybelē uidere monentem ut leonis caput euitaret ne leonē obuiū haberet. Excitatus igitur cum sine mora inde abiisset: haud multo post super uenere pisei quidam qui epixiæ persæ impulsu occidere eum querebant: quo

rum uim somno illo monitus deuitauit.

De Sophocle poeta.

Silentio pretereundum non est poetæ Sophoclis somnium: qui sepius per quietem conspecto Hercule furem eum nominatim accusante: qui ex fano suo aureum uas furto subripuerat: ut rem ephoris detexit comprehensus quem hercules accusabat: uerum esse furtum confessus est. Quamobrē ab eo tpre templum illud indicis herculis nominatū est

De Moisis patre Amarami.

Non minus uerum est quod sequitur. nam non sub ambage: sed sub claro uerbo Amaramis quoq; per quietem uidit a deo dici sibi de Moise & Aron liberis: quos suscepturus erat. item de eorum perpetuo pontificatu ac gloria id totum quod postea secutum est.

De Actia Augusti matre.

Haud dissimilis fœlicitas in Actiæ matris Augusti somnio apparuit: quæ pridie quam Augustum peperit: noctu per quietem uidit intestina sua ad cœlum usq; ferri: atq; illic explicata uniuersam tegere terram. Id quod comprehensus filii imperio terrarum orbis uerum ostēdit fuisse.

De Octauio Augusti patre.

Eadem nocte pater Octauius ex Actiæ coniugis uentre uisus sibi uidere eggredi solarem radium de filii gloria certior factus fuit.

De Qu. Catulo.

Raro contingit quin natura aut potius deus insignes hominum uirtutes ac fœlicitates somniis aut prodigiis ante significet: sicuti ante de Augu. dictum est: & inferius etiam dicetur. De eo. n. Qu. Catulus dedicato capitolio per quietem uidit: Iouem e multis pretextatis pueris unum delegisse: cui signa romana manu gestanda; dederat: atq; sequenti nocte cum dormiens illum ipsum puerum a Iouis gremio pellere uellet: Iouem dixisse: ne puerum amoueret: quod ad rei pu. romanæ tutelam eum seruabat: & mane sequenti in Octauium forte incidens adhuc puerulum: ab effigie uesteq; cognouit ipsum illum esse: quem per quietem uiderat.

De M. Iulio Cicerone.

Cum in capitolium Cicero Iulium Cæsarem psequeretur: eiq; narraret nocte proxima a se uisum iouem: qui cathena aurea puerulum mira indole a cœlo ad capitolii portam demiserat: cui postea flagrum in manu dederat: perspecto tunc octauio: quem Cæsar uoti soluēdi gratia in capitolium duxerat cognouit eum esse quem in somniis uiderat: triumuiratusq; eius uere flagrum insolentis nimium ro. nobilitatis certum Ciceronis somnium fecit.

De Socrate philosopho.

QVibus ueri argumentis. Q. Catulus: ac. M. Cicero Augusti imperium per quietem uiderunt: his Socrates in somniis discipuli Platonis eloquentiam atq; philosophiam præuidit. nam pridie q̃ ad Socratẽ a patre Plato puer adduceretur: uisus sibi est e sinu suo uidere candidum Cygnum eggredi: qui aerem totum miris concentibus replebat. Quod somnium perspecto Platone puero statim enarrauit.

De. P. Cornelio Ruffo.

EOdem modo certi euentus: ceterum celerioris effectus somnium P. Cornelii Ruffi fuit. qui olim consul cum Mannio Curio fuit. Nam cum somniasset se uisum amisisse: experrectus cecum se factum inuenit.

De. M. Liberto Plinii iunioris.

NOn somnium: sed potius miraculum dicetur quod Marco Plinii secundi liberto contigit. nam cum somniasset sedentem quendã in lecto ubi ipse erat: caput ipsi tõdere: experrectus tonsum sibi caput esse inuenit. Quæ sequuntur somnia hoc plus habebunt: q̃d cum ueritate iunctam etiam infelicitatem habuerunt.

De Tiberio principe.

TIberius paulo ante q̃ a uita discederet: Apollinem temenitem se uidere somniauit: cuius statuam Siracusis aduexerat: dicentem fieri non posse ut ab ipso dedicaretur.

De Caligula item ro. principe.

C. Caligula per quietem pridie q̃ moreretur: uidit se cum in coelo ante Iouem esset: ab eo pedis pollice depulsum ad terram concidisse.

De Nerone ro. principe.

VT Caio similis Nero in scelere: ita etiam in somniis ac morte fuit. In somniis enim nauiganti sibi erripi clauum: atq; ab Octauiæ coniugis umbra in obscuras tenebras trahi se: atq; a formicarum allatarum multitudine opprimi uidit: quæ somnia populi motus atque ipsius mors uera effecerunt.

De Sergio Galba principe.

NOn minus q̃ supradicti Sergius Galba fortunæ suæ mutationem per quietem uidit. nam cum ex gemmis quas habebat magnum numerum delegisset: ut torque fortunam suam tusculanam exornaret. deinde mutata sententia ueneri capitolinæ torquem dedisset: in sequẽti nocte fortuna in somniis ei apparuit ea ipsa effigie: qua in tusculano posita erat: dixitq; quia promisso munere fraudata erat: breui se quoq; erepturã quæ dederat. Itaq; haud multo post romæ occisus Galba quod in quiete uiderat confirmauit.

De Domitiano ro. principe.

Haud dissimile somnium nec minus re ipsa triste uidit Domicianus paulo ante q̃ interficeretur. & enim uisus est uidere Mineruam a se abeuntem: dicentemq; ei non posse amplius opem prestare. præterea multa alia adeo horrenda ut adhuc somnolentus a lecto in terram præ formidine se deiiceret. Ceterum sicuti in somniis de morte sua certior factus fuerat. ita etiam qui succederent in imperio præuidit: cum in renibus gibum se aureum habere sibi uideretur. Laus Neruæ ac Traiani q; successerunt: non mediocris.

De Vespesiano ro. principe.

Somnus Domiciano uicinam ostendit mortem: successoresq; sicuti Vespasiano patri imperium suum filiorũq;: Nam cum adhuc priuatus esset in achaia cum Nerone ab incognito dici sibi per quietem uidit cœpturam secum fœlicitatem cum Neroni dens exemptus esset. Experrectus igitur is in quem primo incidit: medicus fuit: qui dentem ostendit: quem tunc Neroni euulserat. Itaque haud multo post secuta Neronis mors. item galbæ: ac post eos Ottonis ac Vitellii discordiæ Vespasiano ad imperium primordia ac uires dedere.

De eodem.

Nec uero minus clare imperii tempus filiorumq; successionem q̃ imperii primordia per quietem uidit. siquidem in mediis ædibus uidere sibi uisus est bilancem: atq; in bilancis altera parte Claudium Neronemq;: in altera se filiosq; positos esse: cuius somnii effectum illud ostẽdit quod sui filiorumq; imperii tempus æque se ac illud quo Claudius Nero q; regnauere extendit.

De Septimio Sæuero ro. principe.

Septimius quoq; Sæuerus haud aliam ob causam filiũ Antoninum bassianum uocauit: nisi q̃d per quietem succedere sibi hominẽ uiderat: cui Antonino nomen erat: fortasse impulsus somnio fidẽ habere ex uisionis euentu quam per quietem habuerat: audito Pertinacis imperio. Dormiens enim uidere se putauit Pertinacem ab insigni equo in terrã prouolui: equũq; ad se uenire: in quem ipse saltu cõscendit: nam paulo post pertinace mortuo: ab omnibusq; destituto Iuliano: ipse per uirtutem sibi imperium peperit.

De Hircano principe ac pontifice iudeorum.

Non ne mirum: & quod ob ueritatem proxime ad Sæueri somnium accessit illud fuit: quod in quiete uidit Hircanus princeps ac põtifex iudeorum: cum dormiens a deo ostendi sibi uidit filium Ianeum qui Alexander appellatus fuit: & dici regnaturum post ipsum sicuti fecit. Mortuis enim hircano patre. deinde Aristobolo antigonoq; filiis qui maiores natu erant: Alexander in regno successit.

De Iacob patriarcha.

P Otest quidem uerius oraculum dici quod patriarche Iacob contigit: q̄ somnium: & tamen inter somnia cōnumerabitur: qui successionis suæ propagationem dormiens: ut hi de quibus dictum est: uidit. Nam a patre iussus in aman bersabe proficisci: cum e uia fessus se in terram prostrasset: uidit per quietem scalas a terris ad coelum usq; iunctas: atq; per eas descendere atq; conscendere angelos: deumque in summis scalis stantem: loci illius sanctitatem futuramq; illic Iacob stirpem pollicētem: sicuti postea edifficato eo in loco templo auctoq; Israelitici populi numero comprobatum fuit.

De Ioseph Iacob filio.

N Ec uero minus uera efficaciaq; fuere Ioseph Iacob filii somnia: cū in ægypto a parentibus fratribusq; ei incognito honos ueneratioq; habita est: eo tempore quo famæ compulsi ad eum confugere & ipse amanter suscepit nutriuitq;: id enim re ipsa contigit: quod eis interdum narrarat: fomitemq; inuidiæ concitarat. s. uidisse quasi solem lunamq; ac duodecim stellas se adorantes: fratrumq; manipulos in agro manipulo suo cedere & se inclinare.

De Pharaone ægyptiorum rege.

F Ames qua sceue laborauit ægyptus septem annos nonne Pharaonis somnio preuisa fuit sub uaccharum spiccarumque uellamine? quod Iosephi uerbis interpretatum fuit: nec minus prudenter ei occursum.

De propheta Daniele.

M Entio de somnii interpretatione facta monet ne de propheta Daniele omittam scribere. Nam cum Nabucdonosor Caldeorum rex terroris plenam rem in somniis habuisset: experrectusq; ita totius memor non esset: ut coniectoribus narrare eam posset: uolebat ut coniectores non interpretarentur modo somnium: sed illius quoq; q̄d oblitus esset memoriam reuocarent: ut sæpe regibus & magnis est mos principibus: quibus possibilia omnia quæ uelint esse uidentur. Cum in magno coniectorum numero nullus esset: qui tantam efficere rem posset: solus Daniel adhuc adolescens noctu per quietem uidit illud ipsum quod Nabucdonosor somniauerat: & preter illud somnii quoq; expositionem intuitus est. Itaq; cum regi quod dormiens uiderat ex ordine narrasset: confirmauit rex illud ipsum esse quod somniauerat: quod profecto mirū uideri debuit: ut quod alter somnians uidisset: in somniis alius quoq; haberet.

De Alexandro magno: & Iado iudeorum pontifice.

C Vm Alexander magnus hierosolymis cum exercitu appropinquaret in festo multis de causis animo: in magnum metum illius

urbis populum coniecerat. Quamobrem Iadus pontifex post longas ad deum orationes cum in somnum incidisset: deum uidit dormienti sibi dicentem ne formidaret: Sed Alexandro pontificia amictus ueste se offerret: credidit Iadus somnio: in eumq; morem qui predictus erat ornatus ipse cum aliis sacerdotibus stollatis postero die Alexandro occurrit: ut uenientem exciperet: quem Alexander intuitus ex equo descẽdit: & humi genu innixus eum adorauit: petitaq; omnia concessit. quod cum Alexandri duces aliiq; mirarentur: & illud Alexander animaduertisset: dixit pridie eius diei deũ in somniis uidisse eo habitu quo Iadum uiderat amictum grauiter uitæ eius comminantem: si quid Iudeos offendisset: cui somnio cum fidem non haberet: tunc Iadi conspectu in ea ueste qua amictam dei effigiem uiderat: deum se & non pontificem coluisse. Mirum profecto duorum diuersorum hominum somnia ita conuenisse.

¶De Glafira Archelai tetrarche coniuge

IVdeorum superius facta mentio inuitat me ne Glafiræ somnium prætermittam. Nam cum ei per quietem Alexander: cui primo nupserat: secundas cum Archelao nuptias cum primi amoris obliuione exprobraret: dicens se breui ut eam secum duceret uenturum: haud diu post mortua somnii impleuit: effectum.

¶De Eudemo Cyprio.

EVdemus Cyprius graui laborans morbo in urbe phera ut Aristoteles scribit: uisus sibi in somniis formosum iuuenem uidere dicentem. quod cito sanus fieret: ac paulo post Alexander phereus q tyrannidem exercebat moreretur: ipseq; in patriam intra quintum rediret annum: sicuti per quietem uidit: breui liber ab ægritudine factus est: atq; intra paucos dies tyrannus interiit: peractoq; quinquennio de quo in somniis audiuerat cum reditum in patriam speraret: intra id tempus moriens non solum in suum: sed in communem quoq; locum abiit.

¶De Galeno medico.

PArem in somno quo ad ueritatem Galenus medicus exitum uidit. Nam cum æger somniasset quendam dixisse si inter policem atq; indicem ex manu sanguinem hausisset: uim morbi quo laborabat euasurum: hausto sanguine liberatum se offendit.

¶De femina romana.

OMnibus ueterum somniorum exemplis finem faciemus si unum subiecerimus: quod salutis & admirationis plenum a romana femina quæ uidua erat uisum est. Nam cum romæ somniaret se in ortis suis esse: ac uidere radicem cynorhode se mouere ac monere: ut ad filium in hispaniam ubi is militabat: scriberet: ea radice rabie laborantes curari: cum somnium secuta ad filium scripsisset: in tempore contigit litteras

perferri. Nam cum dente rabidi canis uulneratus filius iam prope idrophobicum esset: statim ea radice curatus est.

Recentiora De Constantino impe.

Recentioribus somniorum exemplis initium faciet id quod uerum foelixq; in constantino accidit. qui cum romam uersus cum exercitu aduersus Maxentii tyranni uim tenderet: nocte uisus sibi in coelo fulgētem uidere crucem: & moneri quod in eo signo hostes esset superaturus: posita cruce in militaribus signis quae usq; ad eam diem abominabilis fuerat: parta de Maxentio uictoria cum eius morte nocturnae uisioni fidem asseruit.

De Maselcereo.

Missus ab Honorio Impera. Maselcereus aduersus gildonem ad recuperandam africam: somniauit episcopum mediolanensem Ambrosium uidere: qui iam diu mortuus erat: pedo pastoreo ter humum percutere: terq; dicere. hic atq; in hoc loco. Itaq; postera die in eo ipso loco paruo labore Gildonem superauit.

De Genadio Carthaginense medico.

Per uisum Genadio quoq; Carthaginensi medico: quae ad rectam fidem ducit salus ostensa est: quemadmodum ei de quo dictum est: ea quae ad tempus pertinet. Nam cum de animorum immortalitate dubitaret: uiuerent ne post mortem an extinguerentur: uiso bis per quietem iuuene qui primo urbem pulcherrimam ei ostendit. deinde postera nocte reuersus ab eo petiit an eum agnosceret: respondit & nosse se illum & somnii meminisse. Iterum ab eo interrogatus ubi eius corpus esset: & qd ageret: cum respondisset in lecto esse ac dormire: argumento cui respondi non poterat didicit: quemadmodum tunc dormiens cernebat per quietem quanuis clausis oculis corpus in lecto iaceret: ita uita functo homine crederet eius spiritum uiuere ac uidere posse: quanuis tumulo clausum corpus maneret. A somno igitur excitatus hoc oraculo: ut recte crederet monitus est. Itaq; relicta haeresi catholice in posterum credidit. quemadmodum Augustinus ad Eradium scribens affirmat.

De Natali.

Natalis etiam iam in martyrio confessor cum in Theodocti heresim prolapsus esset. quae Iesum christum simplicem hominem arbitrata est: atq; in ea factus esset episcopus: saepius in somniis a deo frustra monitus demum grauiter se ab angelo uapulare uisus est. quam ob rem cum experrectus plagarum dolorem sentiret ad catholicam fidem regressus est.

De Fl. Valerio Marciano Impe.

Martianus quoq; impera. in somniis uidere uisus Attile Hunnorũ regis confractum esse arcum: haud multo post: ut putabat ea nocte intellexit mortuum esse Attilam.

De Mauricio impera.

Auricii imperatoris clarum & ueri effectus somnium adeo alia uincit: qđ inter diuina oracula connumerari potest. Nam cum somniasset occisum se cum tota stirpe a quodam qui Phocas appellabatur: idq; non sine horrore genero philippico commemorasset: diligenter quesitis si qui hoc nomine appellarentur: unus tantũ in toto exercitu: qui notarius erat eo nomine fuit inuentus: a cuius humili fortuna satis se tutum ratus priusq̃ maiorem rei curam adhibere posset: rebellantibus exercitibus quibus retinebantur stipendia: creatus imperator a militibus Phoca: dum Constantinopolim exercitus regrediebantur: Mauricium qui Calchedonem se receperat: cum uniuersa stirpe interimi iussit. Phocam igitur tam male euitauit q̃ Cassandrum Alexander: etsi ut Phocas per quietem monitus fuerat.

De Naroniano.

Cum somniaret Naronianus se consulem fore filiumq; Iuuinianũ imperaturum: diu ante q̃ res succederet: duobus amicis rem communicauit. Id autem mortuo Iuliano postea contigit: cum ei Iuuinianus successisset. ceterum quemadmodum consulatum se adepturum ex somnio sperabat: ipso repente mortuo cõsul factus est minor Naronianus Iuuiniani imperantis filius. Itaq; in somnii interpretatione: ut sæpe contingit deceptus est. sed quo ad alias somnii partes nihil defuit.

De Iusto patricio romano.

Stirpis suæ felicitatem Iustus patricius romanus cum uitæ suæ clade similiter somniauit. Imperante Cõstancio cum is in piceno iudicis personam gereret: e genitalibus membris suis uidere se per quietem putauit purpuram eggredi: qui color imperantibus dicatus erat: quod a Constancio intellectum ob suspicionem causam præbuit: ut eum perderet: sed nequaq̃ hominum prouidentia fatalem ordinem interrumpere potuit. nam ex Iusto superstite unica filia: cui nomen Iustinæ erat: cum & forma & pudicicia insigni esset conspecta in balneis a Sceuera Augusta eiq; familiaris facta: atq; marito Valentiniano seniori laudata: ita Valentiniani incendit animum: ut cum postea uidisset ardenter eam diligeret. Itaq; lata prius lege ut duas ducere uxores liceret: adolescentulam Iustinam in matrimonium duxit: eamq; Sæueræ reluctanti comitem dedit: fidemq; paterno somnio dedit purpureo augustorum amictu exornata.

De matre Echelstani brithannorum regis.

EX parte simile somnium fuit rusticanæ puellæ in brithannia quã nunc gentili sermone angliam dicunt. Hæc enim comitibus suis cum cõmunicasset somniasse se ex uentre suo egressam lunam quæ totam brithanniam illustraret. re ab uxore regii pastoris audita quæ regis brithannici filium lactabat: domi puellam hanc excepit: eius amore captus regius infans firmior postea factus puellæ uterum impleuit: ex qua natus est Echelstanus: qui postea brithannorum regnum obtinuit: qui uirtute uictoriisq; clarus uere ut luna illustrasse brithanniam dici potest.

De Arletta matre Gulielmi Normandi ducis.

VT Iulii cæsaris mater anteq̃ eum in lucem ederet in somniis uidit intestina sua per terrarum orbem spargi. ita Arletta gulielmi qui cognomine nothus normandorum dux fuit: mater uiscera sua per omnem normandiam atque brithanniam disseminari per quietem nocte anteq̃ eum pareret uidit. idquod re ipsa Gulielmi uirtus ratum fecit. Nã ad normandiæ ducatũ euectus: ducatui regnum quoq; brithãnicũ adiunxit

De Elysabella darcha quæ uirginis gallicæ pulicellæ nuncupatæ fuit mater.

ARlettæ somnio haud dissimile fuit quod Elysabellæ Darchæ contigit. Nam genere lothoringa & inter rusticanas mulieres in tenui fortuna nata. cum uicinis narrasset: uideri sibi magnum fulgur parere: ab eis haud longe post irrisa fuit. puellam enim enixa nihil minus quã ullius magni effectus partum edidisse uidebatur. Ceterum puella quæ nomine lana nuncupata est: uirtute prudentiaq; sua uictores brithannos: uniuersam enim pene galliam occuparant: prelio ita afflixit ut uere in eo bello fulgur fuisse uisa sit. exemplo antea inaudito ut pastoralis mulier in prima ætate prudenter magnoq; animo gallicum exercitum ductando: in quo magni principes multiq; belli scientia insignes erant: de hostibus uictoriam reportaret.

De Ecerino romano ita ab oppido eius nominis dicto.

ECerinus quoq; cognomento monachus per quietem filiorum uidit fortunam ea nocte qua primum cum uxore cõgressus est: quæ Adaleda nomine tusca ex comitum rabidorum montaronis gente fuit. Visus est enim sibi uidere collem in quo romanum oppidum situm est ita efferri exaltariq; ut culmine coelum cõtingeret: eundemq; paulo post ueluti niuem liquefieri adeoq; demitti ut amplius non extaret. liberorum casus hunc effectum tulere. Nam primus natu filius & ipse Ecerinus nomine Veronæ Patauii Vincentiæ Feltri: Ciuidalisq; ac marchiæ imperium occupauit. Alter iunior Allericus Taruisii aliorumq; locorum tyrannidem inuasit. Ceterum postea uariante fortuna salutis anno ducẽtesimo quinquagesimo sexto supra mille cum apostolicus legatus Guelphiq; simul in Ecerinũ arma

mouissent: Patauium cum toto agro amisit. Cum autem consideret se astu Mediolanum urbem occupaturum: & ob id adduam amnem traiecisset: circunsessus ab hostibus proelio uictus uulnere accepto iuxta Soncinum captus eo ipso in loco periit: ac conditus est. hoc casu frater Allericus perculsus cum diffideret Taruisium retinere posse: in sancti Zenonis arcem se recepit ubi salutis anno ducentesimo sexagesimo supra mille a suis proditus in hostium potestatem uenit. Illic intuitus coram se sex filios occidi: uxoreq; Margaritam cum duabus puellis comburri: ipse minutatim per singulos artus cæsus romanã gentem suã sicuti in somniis pater habuerat finiri secũ uidit.

De Helfredo brithannorum rege.

AD mentionem de brithannis factam redeuntes: somnium & uerum & mirum describemus. Nam cum brithanni graui bello a Buemundo & Astrago Cimbrorum dacarumq; regibus premerentur: & eo tempore dormiret Helfredus brithannorum rex: per quietem uidit enteberthum brithannum episcopum iam mortuum: mira sanctitate insignem dicentem ne animo terreretur: quoniam hostes superaturus erat. uictoriæ autem illud signum esset habiturus: quod quanq̃ astrictæ glaciæ essent aquæ: piscatores tamen ad paruum missi amnem: magnam piscium uim allaturi essent: uix experrectus pisces allatos uidit. Auditaq; matre somnium eiusdem generis quod ipsi quoq; contingerat narrante: impetu in hostes facto: partem eorum occidit: partem secum retinuit: & baptismo dignatus christianos fecit: reliquos insula pepulit anno decimo septimo Ludouici secundi imperatoris qui Lotharii pater fuit.

De Ambrosio mediolanensi epõ & Luciano sacerdote.

PAr pene uisio quæ Helfredum uictoriæ commonuit: Ambrosio Mediolanensi episcopo corpora martyrum Geruasii Protasiiq; quæ ad eam diem ubi essent ignorabatur: detexit: cum se ipsos ei in somniis quales inuenti sunt ostendissent. Idem hierosolymis honorii imperii septimo anno in somniis gamaliel Luciano sacerdoti locutus est: & apparuit: atq; ubi esset corpus suum detexit: filiiq; abibe: ac simul prothomartyris Stephani. neq; uero somnio fides ante adhibita est q̃ ter hoc idẽ per quietem uidisset: corpora enim eo numero & forma quam in somniis uiderat inuenit. In huius rei testimonium his quoq; temporibus catholica ecclesia diem festum sub Stephani inuentione celebrat.

De Petro sacerdote.

PAri admiratione ueritateq; Andreas apostolus sacerdoti Petro pontio simplici uiro apparuit: lanceamq; qua saluatoris christi traiectum fuit latus: quæ antiochiæ terra obruta erat in templo petro dedicato reuellauit: cuius inuẽtione ciuitas quæ a turcis obsessa fame premebatur: bona spe repleta in prælium egressa Corbam superauit: qui belsech

turcæ persarum regis auspicio urbem obsidebat a niceno episcopo in proelium inter armatorum turmas eam gestante.

De quodam mediolanensi ciue.

QVemadmodum illi de quibus est scriptum res sacras somnio moniti: ita Mediolanensis quidam scripturam inuenit: qua satisfactū esse ab eius patre ostendebatur pro pecunia: quæ mortuo iam patre ab ipso reposcebatur. Per quietem enim uisus est uidere paternam umbram ut gesta res erat: & ubi scripturam inuenturus esset: monentem: qua creditor sibi esse satisfactum fatebatur. Itaq; somno experrectus quæ uiderat somno captus uera esse omnia re ipsa inuenit: quemadmodum Augustinus doctor se uidisse scriptum reliquit.

De Ioanne ægyptio monacho.

INcertos nos relinquit somnium ne an uerum miraculum appellare debeamus id: quod nunc de monacho Ioanne ægyptio scripturi sumus: qui uitam hæremiticam agens cum fœminarum cōspectu semper abstineret: rogatus a Romano tribuno ut eius alloqui uxorem uellet: quæ de hoc instanter cum uiro agebat: respondit se: quod constituerat de mulierum non uidendarum proposito mutare nolle. cæterum proxima nocte in somniis ei appariturum: id quod re ipsa impleuit. euigilata enim mane tribuni uxor: uiro quis esset uestitus: sermoq; & effigies Ioannis: atq; ea quæ in somniis sibi ab eo dicta erant enarrauit. quod inter miranda ponendum est. siquidem nulla in parte mulier a uero aberrauit: & se hæremita ad eam dormientem per uisum accessisse ea specie quæ uisa erat & ea dixisse quæ mulier narrauerat affirmauit.

De Benedicto abate.

IOannis monachi somnio & rerum & auctorum similitudo subtexere quod sequitur me cogit. Taracinam benedictus abas in cassinati saltu duos monachos miserat: ut ordinis sui monasterium incoarēt: quibus cum se proxima die affuturum ad monasterii formam designandam promisisset: ipse autem neq; eo neq; postero die profectus esset: & monachi cassinum reuersi essent molestiæ pleni: quod benedictus promissa non seruasset. respondit benedictus se affuisse in somniis & ædificationis formam declarasse. Renouata igitur somnii memoria ambo taracinam regressi monasterium iuxta somnium ædificarunt.

De Prestantio.

PAr admiratio in Prestantii somnio fuit: sicuti Augustinus testatur. Nam cum a quodam philosopho rem dubiam solui petiisset hisq; se id facturum negasset. noctu postea & si uigilabat uisus est philosophum ad se uenientem uidere: qui postulata interpraetaretur ac solueret. Itaq; postridie Præstantius a philosopho querens quamobrem quod

primo negasset: postea ultro ei patefecisset: responsum hoc ab eo tulit in somniis uidisse se dubitationem illam soluentem. Non est ergo minus mirum Prestantium per quietem uidisse quod philosophus somniabat: q̄ tribuni romani uxorem: aut Benedicti monachos ea quæ Ioannes heremita: Benedictusq; animo agitabant: sed iam somnia relinquamus & ad ea trāseamus per quæ homines uerum salutis effectum preuiderunt.

De Innocentia carthaginense.

INnocentia carthaginensis mulier cum cancro obsessam haberet mamillam somnio monita ut proximo pascate ad baptisterium profecta a femina quæ primo ei obuia foret baptizari se & .s. crucis signo pectus signari curaret: quoniam ita eo morbo liberanda erat: peractis rite quæ in somniis habuerat: mira profecto res: eo morbo liberata est.

De Ildrico Leodiensi episcopo.

ILdricus Leodiensis episcopus cum circa annum cācro laboraret: nullamq; medici salutem sponderent: iussit se in turones ad beati Martini fanum deferri: illic cum septimum diem inter lacrimas gemitusq; iuxta aram ageret: & fessus in somnum incidisset: uisus est uidere Martinum briciumq; simul de ipsius morbo loquentes: atq; Martinum crucis signo frōtem eius notare: ac pedo quod manu gerebat morbosam contingere partem: itaq; a somno experrectus præ lætiticia magna uoce exclamauit ad quē eius familia cum clamorem mirata accurrisset: amotis fasciis quibus lesa pars deligata erat liber est inuentus: solaq; cicatricis parua nota in eo esse loco ubi cancer erat.

De Ioanne monacho.

NOnne pene simile quoad foelicitatem admirationemq; fuit quod Ioanni monacho romæ in somniis contigit? qui grauiter laborās atq; medicorum ope destitutus cum somniasset senem se uidere qui uirga quam manu gerebat eum tangeret dicens ut e: strato surgeret quoniam sanus erat: ceterum diu superuicturus non esset: magna eorum qui ipm uiderunt admiratione mane ualens a lecto surrexit: & post tertium annum decessit: sicuti Gregorius inter sanctos relatus testatur.

De Francisco petrarcha.

SAlutem etiam portendit Francisci petrarche somnium: nā de amici uita prote rgrauem ualitudinem desperans cum dolore ac lacrimis fessus aliquantulum indormiuisset: per quietem uisus est ægrū uidere dicentem non posse se diutius cum eo manere quoniam ad cubiculi hostium quidam appropinquaret qui mutuum colloquiū impediturus erat: ei ut se comendaret orabat: affirmans si adiutus esset: uim morbi se euasurus. tunc igitur uno medicorum ad petrarcham ingrediēte qui ægrum pro mortuo reliquerat: & ueniendi ea sola uidebatur causa ut Petrarcham conso

laretur. excitatus Petrarcha lachrimarum plenus somnium narrauit: magnisq; precibus impetrauit ut ad egri curam reuerteretur: quod cum medicus fecisset eger ut in somniis Petrarcha uiderat: liberatus est.

De Auenzoar Albumarone medico arabe.

DE se Auenzoar medicus scribit qđ oculo laborans cui remedium non inueniebat per quietem uisus est sibi medicum non multo ante mortuum tanq̃ uiuentem alloqui: & ab eo remedia audiuisse quibus liberaretur: quæ sequutus liberatus est.

De Thoma pagano perusino.

NOn est pretereundum somnium quod admirationis plenum ter Thomæ pagano perusino exuli contigit. Nam cum Brachius qui eum patria exigerat Aquilam urbem obsideret uisus est Thomas Brachiũ uidere p̃lio inito multos hostium in fugam uertere atq; occidere: & cum ei appropinquaret: ut eadem ui in eum uteretur: ipsum impetu in Brachium facto uulnus in guttur intulisse atq; occidisse. eo igitur die quo iacobum Caudolam prohibere Brachium uoluit ne obsessis opẽ ferret: cõmisso p̃lio cũ iã milites terga uerterẽt a Thoma eo ipso in loco q in sõniis uisus erat. p̃terea etiã in capite uulnus accepit: primaq; ea Brachii mortis causa fuit.

De Ecerino Patauii ac Veronæ tyranno.

ECerinus qui Patauii ac uerõæ tyrannidẽ exercebat Brixiæ p quietẽ mortem suã: sicuti paganus ut dictum est alienam uidit: dormiens enim uidebatur uenatum ire: ac locum statuisse ubi quieturus esset. Itaq; cũ defessus aliquantisper reuerteretur: ministri tunc dixerũt Soncini p̃parata esse quæ ad quietem pertinerent: neq; alibi posse eum quiescere: sicuti uere contigit cũ temptata in cassum mediolanensi expeditione ab hostibus circũsessus ac captus: Sõcinũ fuit perductus ubi moriẽs sepultus fuit

De Eugenio. iiii. pont.

REuertemur iterũ ad somnia fœlicitatẽ portendentia de Gabriele Cõdulmario ueneto scribentes. Nã cũ grauiter laboraret per quietem Petrum ac Paulũ apostolos uidere uisus est incolumitatem ac pontificatũ qui non longe aberat ei promittentes: ui eius morbi superata ad pontificatũ sub Eugenii. iiii. nomine euectus somnii fœlicitatem impleuit.

De Nicolao. v. pont.

HVius somnii similitudo secũ Thomæ Sergianensis mẽtionẽ trahit: q coram dolore affectus p̃ter obitũ Nicolai albergati Cardinalis tituli. s. Crucis quẽ is dominũ habuerat: illius umbrã in somniis uidit: q cũ foeliciter habere dixisset subiũxit postea: ipm breui põtificẽ futurũ. Q̃d somniũ idẽ Thomas cũ iã ad Bononiẽsem epatũ p̃uectus in Germania pontifice legaretur itinere Mediolani Francisco Philelpho amico narrauit: nec multo post sub Nicolai quinti nomine ad pontificatum ascendit.

De Gerontio monacho.

IN tam multorum foelicium somniorum fine pauca infelicia subiungemus. quorum primum monachi Gerontii erit: qui æger uidit in somniis lecto suo duos senes candida ueste amictos appropinquare dicereq; hinc missos faciamus aliquot ex iis qui Gregorii sunt fratres: nec multo post posita in albo eorum nomina recitauerunt: ac postremo subiunxerunt. addamus hunc quoq; qui in lecto iacet. postera igit̃ die cum res fratribus declarata esset qui nominati fuerant eo ordine quo facta nominatio erat: mori ceperunt postremusq; is decessit qui iacebat in lecto nõ sine magna eorum qui illic erant admiratione: ac p̃sertim Gregorii: qui postea pontifex fuit: qui eo tempore monasterii illius p̃fecturam gerebat: & rem hanc ut ueram mirandamq; scriptam reliquit.

De Trasilla & Emiliana monachis.

IDem de tribus amitis suis monachis scribit inter quas Trasilla: huic olim auus foelix nomine sacerdos in somniis apparuit: eamq; qua die moritura esset commonuit: ipsa quoq; iam fato functa quod in prædicẽda morte secum auus egerat Emilianæ sorori prestitit. addiditq; tertiam sororem Gordianam relicta religione matrimonium secuturã: sicuti breui magna omnium admiratione contigit.

De Monicha aurelii Augustini matre.

QVod in Gordiana proter relictã religionẽ admiratõis fuit: id antea in aurelio Augustino p̃spectũ fuerat: dũ a manicheis ad uere catholicos iuxta matris somnium se transtulit. Nam cum ipsa recte de Christi fide sentiret Augustinum filium quia hereticus erat lachrimis prosequi non desinebat. ceterũ sõno correpta cũ flens in mensura quadã sedere sibi uideretur audire uisa est supra eandem sedere filium: conuersaque illum iuxta se accumbentem uidit: ab eo tempore certam putauit filii salutem: atq; ita re etiam esse perspexit.

De Malpaga sagittario.

VErum ceterũ infoelix somnium fuit Malpagæ sagittarii Galeatii sfortiæ mediolanẽsis ducis qui ei inter domesticos neq; ingratos erat ministros: pridie enim quam Galeatius occideretur noctu per quietem: tanquã si ipse interesset uidit uulneribus confossum eum eodem loculo cum patre componi: id quod postea ipse uigilans agi mortuo Galeatio perspexit dum proprius ei loculus fieret: quem uisum idem Malpaga. anteq̃ dux occideretur comitibus suis terrore attonitus narrauerat.

De Ambrosio Grimaldo ciue Genuensi.

AMbrosius Grimaldus cum in insula chio esset urbe a uenetis obsessa atq; oppugnata quo tempore rerum Genue dux mediolanẽsis Philippus potiebatur somniauit se ab horrido angue qui flam

mas euomebat occidi. Itaqꝫ decreuit eo die prœlio atqꝫ armis abstinere: sed cũ hostes muris nimiũ appropinquarent: atqꝫ genuenses ducerẽt erruptione magis offendi hostes posse: Ambrosius intra armatorũ multitudinẽ inuitus ꝑter animi sui sententiã errũpentiũ impetu ab urbe ablatus est: retro tamẽ cedens ita ut muris tegeretur uidendi nimia cura captus cum pugnantium clamorem ac strepitum exaudiret: prolato aliquantisper capite: statim bombarda in caput accepta periit somno infelicem effectum accipiente.

De Marco Antonio Taurello guastallæ comite.

Non minus certum aut infelix: sed tamen clarius fuit somniũ Marci Antonii Taurelli guastallæ comitis. qui cum in neapolitano regno militaret eo bello q̄d Ferdinandus senior aragonius rex cum renato rege andegauense gerebat in statiuis q̄ in aprustana regiõe habebat mane e strato surgens iis qui eum circũsteterant militibus suis narrauit se in somniis uisum in aqua summergi: & proterea decreuisse a natatione cui assueuerat abstinere. Ceterum cum in meridie post somnum militari clamide super nudo amictus spaciatum ad uicinum lacum esset profectus: ac quosdam e suis natantes uideret: nocturni somnii immemor aut fortasse ita trahentibus eum fatis: natandi gratia in lacum se cum aliis quibusdam demittens iuxta somnium quod uiderat summersus est: cum suorum nullus opem ferre posset.

De Miraculis. Ca. Sextum.

Mmensa dei maiestas interdum uariis in rebus potentie ac uirtutis suæ magnitudinem ostendens. dum ea operatur quæ humanis ingeniis fieri posse non uidentur: in admirationem homines conuertit: & ab hoc eiusmodi res miraculorum nomen acceperunt. Quibus cum christiana religio gratiæ plus q̄ aliæ assecuta ita habundarit ut infinita sit eorum multitudo. si quis omnia comprehendere uelit: ꝑsens uolumen in magnitudinem immẽsam augere uelle uidebitur: atqꝫ aut de alia re scribere nolle: aut in eo laborare ut oceani aquas q̄ mensuram non patiuntur: paruo uasculo comprehendat. Quam ob rem ex omnibus quæ nobis historia offeret electis prestantioribus tam ex nostris q̄ peregrinis alia: ceu rẽ infinitam omittemus: plus rerum similitudinem q̄ tempora quibus ea contigerunt sequentes.

De Iuda machabeo & de iudeis.

EO prœlio quo Thimotheum anthiochi eupatris syriæ regis ducẽ Iudas machabeus uicit: quinqꝫ in equis ornati aureis armis apparuere: e quibus duo machabeum defendebant ne in medio prœlio uulneraretur: tres autem alii ante primam aciem acriter hostes inuade

bant. Item alio proelio quo iudei contra lisiam dimicauerunt: in quo magna hominum strages facta fuit: procedere in aere uiderant duos equites armis aureis ac candidissimis equis insignes non minore foelicitate pro iudeis quam Castorem Pollucemq; apud regillum lacum: aduersus tusculanos pugnare.

De Aureliano imper.

CVm aduersus Zenobiam prope messam Aurelianus imperator certaret & iam romanus equitatus terga daret: pari admiratione ut in superiori exemplo in medio proelio perspecta est diuina imago romanos ad proeliū hortari. Itaq; redintegrata a peditibus pugna. uictoriam de hostis manu romani extorserunt.

De Locrensibus.

CVm Locrenses aduersus crothoniatas dimicarent: in locrensium acie perspecti sunt in candidissimis equis duo iuuenes alios in proelio antecedere: parta uictoria nusq̄ postea uisi. quae uictoria eodem momento quo parta fuit: athenis lacedemone atq; chorinthi etsi a locris atq; crothone ea loca plurimum distant declarata fuit.

De populo romano.

HOc quod de locrensibus dictum est: facit ut minus mirum uideatur quod uictoria de. L. Antonio parta qui a Domiciano desciuerat in germania eo ipso die quo parta fuit romae palam intelligeretur populo: theatrales ludos spectante: quae uictoria postea per certos nuncios etsi magnis uenere itineribus intra multos dies cognita non fuit.

De Cornelio sacerdote.

NOn ceu rem dubiam. sed tanq̄ presentem sacerdos Cornelius uir integerrimae uitae pharsalicum proelium & quo modo utraq; moueretur acies: ac demum Pompeii magni fugam narrauit patauii iis qui eum circunstabant: eadem die horaq; qua postea cognitum est proelium fuisse commissum.

De Hircano iudeorum pontifice.

EOdem modo Hircanus iudeorum pontifex posteaq̄ in ara munus thura dandi pro more peregit ad populum ingenti laeticia conuersus nunciauit illa ipsa hora a filiis suis iudicibusq; proelio anthiocum Cizicenum ipsorum hostē uictū esse & si locus lōge a hierosolymis aberat. illaq; ipsa hora uictoriā fuisse partam allate postea ab exercitu litterae ostenderunt.

De Apollonio Thianeo philosopho.

PAr Cornelii sacerdotis facto: admirabiliusq; q̄ hircani id fuit quod Apollonius thianeus philosophus in epheso cum disputaret

ostendit. Nā animo pene ab alienatus intentisq; oculis tanq̄ si in re presenti fuisset sepius dixit percute peccatorem Stephane percute: postremoq; addidit mortuus est tyrannus. Qui cum magna omnium qui aderant admiratione auditus esset: postea acceptum est eadem die atque ipso horæ momento romæ occisum fuisse Domicianum augustū ab homine cui nomen Stephano erat: sicuti tunc Apollonius declarauerat: non minore rei certitudine q̄ propheta Heliseus etsi a facto aberat cum ipso temporis momento sciuit Giezi discipulum munera a Naman Syro accepisse: & Petrus apostolus pecuniam ab Anania retentam esse. Ceterum ut hi res quæ tunc q̄q̄ remoto loco gerebantur uiderunt ita futura is qui sequitur perspexit.

De Barthabace cybelis sacerdote.

BArthabaces Cybelis sacerdos quo tempore. C. Marius aduersus cimbros bellum gerebat senatui predixit a dea se monitum fore, ut Marius hostes superaret: & cum id populo declaraturus esset: Aulus autem pompeius tribunus plebis id prohiberet: subita ardētiq; febre tribunus correptus est: nec multo post uictorie allati fuere nuncii.

De Vespasiano Cæsare.

SI res quæ longe aberant ii de quibus scriptum est tanq̄ presentes perspexisse uidentur: id quod profecto admiratione dignum est non minus mirabimur uespasiano cum alexandrie in ægyptu serapidis templum solus intuisset: oblatum basilidem ægyptium qui æger lōge aberat: flores coronasq; quibus deum ueneraretur porrexisse.

De Aureliano imper.

CApta thiana urbe asiæ quæ rebellauerat Aurelianus imperator dū solus in tentorio irarum plenus de euertēda cogitaret: coram oblatum sibi non sine magno horrore Apollonium thianeum philosophum uidit qui diu ante mortuus erat ceu crudelia quæ agitabat damnantem & nisi ea omitteret mala interminantem: cuius rei miraculo motus Aurelianus euertendæ urbis propositum omisit.

De Athenodoro philosopho.

ADmirationem quoq; ædes illæ athenis meruere de quibus in epistolis Plinius scribit. In quibus nocte umbra ingens ac macilenta cathenarū stridore ædes ipsas quibus uincta uidebatur replebat. proter quam rem cum habitare eas nullus auderet: ad exiguum precium locatio redacta erat. itaque cum Athenodorus philosophus athenas profectus allectus precii uilitate plusq̄ terrere eiusmodi posset fantasma: domū conduxit. perspectaque audacter umbra eam per ædes secutus ubi uidit in quo apparere desiuerat humum effodit. illicq; corpus cathenatum umbræ simile quæ apparuerat inuenit. itaque sublato cadauere horrore ædes liberauit.

De propheta Abacuh & apostolo Philippo.

ADmiratio quæ merito sequitur ut uiuens aliquis temporis momento in longinquum locum transferatur: nisi ueræ historiæ testimonium haberet: fantasmatis potiusq̄ ueri nomen nancisceretur: huiusmodi illud fuit quod Abacuch prophetæ contigit: qui momento ex iudea in babilonem translatus fuit ut pulmento quod messoribus suis ferebat Danielem in lacu leonum pasceret: in iudeam ab eo loco pari celeritate relatus: hoc Philippo quoq; apostolo euenit qui posteaq̄ eunucũ candacis ethiopum reginæ baptizauit in uia quæ ab hierosolymis in Gazam ducit: subito inuentus est in Azoto.

De Aristhone argiuo & quibusdam aliis.

MIra fuerunt quæ diximus. Sed non minus uidentur miranda quæ sequuntur magis tamen proter raritatem rei ignorationesq; causæ quam q̄d a possibili remotiora sint: Licinius mutianus uir grauissimus dixit Aristhonem argiuum a se uisum cum femina matrimonio coniũcta esset & arethusa nominaret: eundẽq; postea cũ barba platis etiã aliis uirilibus signis uxorem duxisse. Neq; uero de Aristhone tantum hæc dicit sed etiam de alio qui smirnæ in asia fuit: id quod etiam ante consulibus Fabio maximo. iiii. & Claudio marcello. iii. Spoleti in alio contigerat.

De. L. Cossitio Tisdritano.

PLinius quoq; scriptor non minus uerax q̄ eruditus affirmat a se uisum in Aphrica. L. Cossitium ciuem Tisdritanũ ea ipsa die qua: ceu noua nupta ad uirum ducebatur mirum in modum esse in marem conuersum.

De. C. Moecenate.

ILlud quoq; admiratione non caruit. C. Moecenatem donec uixit febri laborasse: triennioque uitæ suæ postremo nunquam sensisse se dormire.

De puerulo miræ in cursu celeritatis.

POtest etiam hoc inter uehementer miranda numerari quod a Plinio scribitur fonteio uipsanoq; consulibus: contigisse: uidelicet puerum nouem natum annos cursim uno die sexaginta confecisse passuum milia.

De Phalereo.

IN eodem ponemus ordine Phalerei casum qui desperata salute in apostematis morbo quo diu laborauit q̄a in medicis opẽ nullã inueniebat: in proeliũ ad comparãdam mortem ut ita morbi molestiam finiret descendit: uulnereq; in aduersum pectus accepto quo aposte

ma uires ſuas effudit. Salutem quam antea neqꝫ medici neqꝫ eorum remedia preſtare potuerant: ab hoſte retulit.

De propheta Iona.

MVlto magis mirum fuit quod prophetæ Ionæ euenit: qui cum ab Iope Tarſum uerſus nauigaret. & orta graui tempeſtate iactis ſortibus ipſe inuentus is eſſet: cuius culpa tempeſtas orta erat: faſſus quod contra dei imperium urbem niniue fugeret: in mare a nautis ut periculum ipſi euaderent precipitatus eſt. Sed cum Cete ingens ipſum deuoraſſet: tertio die poſt ad euxinum mare incolumem eum in ſicco reuomuit.

De Ioſue Helia Heliſeo ac Moiſe.

NOn minore admiratiōe antea Ioſue cum uniuerſo exercitu ſiccis ueſtigiis iordanem amnem traiecerat: & eodem modo Helias Heliſeus ac Moiſes mare rubrum: quod eiuſmodi hominum uirtuti id elementum contra naturæ iura parebat. Adeo enim deus iis qui ipſum diligunt atqꝫ ei fidelem operam nauant: uires ſuas impartitur: ut ipſis coelum aquas ac terram ſubiciat. In eo autem tantum homini hæc non parent: quātum ipſe deo non paruiſſe inuenitur. Sicuti Ioſue quoqꝫ tunc oſtendit cum coniectos in fugam hoſtes cananeos: ne ad plenam uictoriam tempus deeſſet: ſoli ne ad occaſum tenderet niſi parta uictoria imperauit: ſolqꝫ ei paruit. Moiſis etiam ſimplici imperio terra tremuit: atqꝫ Natan & abiron abſorſit: Heliæqꝫ uerbis e coelo ignis deſcendit qui ſacrificium combuſſit: deinde cum ab Ochoziæ militibus quereretur coeleſti igne omnes abſorti fuerunt: in Heliſei quoqꝫ uerbo oleum & farina uiduam cū ualida fames regionem urgeret non deſtituit: item Syriorum exercitus ceu lumine captus ab eodē quo ipſe uoluit fuit perductus: hoc etiam cum Eſculapii uiuente ſerpente qui urbem romam peſte liberauit cōferre preponereqꝫ poſſumus. Moiſis enim ſerpens qui æneus erat tantum conſpectus: uenenoſis morſibus ſalutaris erat. Cæterū ut nimis lato campo frena currenti equo cohibeamus: curſumqꝫ tēperemus cui impares uires noſtræ ſunt: huius generis exemplorum relicta maiori parte quæ in ipſorum hiſtoriis queſita non minus habent admirationis: ad alia ſtilum noſtrum uertamus.

De Ioſaphat hieroſolymarum rege.

DVbitus ethruſcorum ac ueientum terror in eo proelio quod contra publicolam initum fuit: quo conſternati nihil poſtea ad ſe tuendos temptauerunt mihi in mentem maiorem reuocat metum amonitarū moabitarumqꝫ: cum contra Ioſaphat iudeorum regem ualido exercitu urbem Gaddi obſiderent: Nam contra eos profectus Ioſaphat iuxta ea quæ pro/

pheta Iezel monuerat: regem ipsum cum hymnorum cantu preeuntibus sacerdotibus in loco formaq; quam propheta predixerat hostes inuenit subito confusos terrore erroreq; simul arma in se uertisse: atq; in mutuam perniciem sceuire: ita ut iudeis non pugnando aduersus hostes sed in spoliandis qui occisi erant esset laborandum.

De Theopompo & Theodecte.

LEnius animaduersum est in Teopompi & Theodectis Cauillationes quam de daphnide Valerius scripsit. Primus enim pene ad insaniam deuenit: alter haud longe cecitatem euitauit: a quibus malis conualuere posteaq̃ eos penituit uoluisse sacras Moisi historias libris suis: quibus gentiles historiæ fabulæq; continebantur inserere.

De Pestilentiæ archa.

INter miranda illud quoq; commemorandum est quod in babilonis regione in urbe seleucia contigit imperante. M. Antonio. In tẽplo enim Apollinis fracta capsula aurea auiditate quorundam auidi Cassii militum egressus est pestilens spiritus: qui totam eam regionem peste uastauit: uisq; eius romam usq; atq; in occidentem se extendit.

De Elio Adriano imper.

PErmittit non nunq̃ immortalis deus q̃q̃ occultis iustis tamen causis miranda fieri etiam ab iis qui inter seruos eius non sunt annumerandi: quæ ipsa a fidelibus petita impetrari non potuerunt: quæ res: id circo ut de catholica fide male sentiat: & a recta semita aberret: neminem mouere debet: hoc in adriano perspectum est. Nam cum ei grauiter laboranti mulier quædam diceret per quietem a diis se monitam: ut eũ hortaretur ne sicut morbi tedio uidebatur constituisse: se occideret: quoniã breui ualitudinẽ recepturus esset: mulier ipsa quia principis ualitudo in tempore dictis non respondebat se excecauit: Denuo etiam monita ut Adriani genua oscularetur: & aqua quæ in templo erat oculos lauaret: monita per quietem secuta statim uisum recepit. Similiter quidam a natiuitate cecus e Panonia profectus tacto Adriano oculorum lumen assecutus est: & Adrianus ad pristinam bonam ualitudinem restitutus.

De Vespasiano Augusto.

SEd quoniam hoc quod nuper diximus apud Spartianum certam prorsus non habet fidem: aliud subiungemus omnino simile: qđ duo clarissimi scriptores minime incertæ fidei Tacitus ac Suetonius affirmant se ab iis qui uiderunt audiuisse: scilicet quod dum Vespasianus alexandriæ esset in ægypto: initio imperii belliq; uitelliani: quẽdam ma

nu ceu sidere debilitatum: pede ab Vespasiano tactum: ualitudinem bo/nam recepisse. Saluaq; eiusdem cecum: lumen recuperasse

De Pyrrho epirrhotarum rege.

Minus quoq; mirandum non est epirrhotarum regem Pyrrhum solo contactu pollicis dextri pedis splene laborantes curasse: & cũ in funere eius corpus rogo cremaretur: combustis alus partibus solum eum digitum incombustum remansisse.

De Sceleuco mentore syriæ rege

Pariter inter miranda uenit quod Sceleucus qui Syriæ regno po/stea etiam asiæ iura addidit ipse cum posteris nasceretur coxa an/choræ imagine signata. Nec minus mirum matrem eius somniasse se ex Apolline grauidam factam & premium concubitus ab eo annulũ accepisse: cui anchora sicut in filii coxa erat insculpta: quem annulum po/stea ad bellum cũ Alexandro eunti Sceleuco mater dono dedit: & miracu/lum quo annulum assecuta erat narrauit.

De uxore Loth.

Cum Sodomæ propinquarũq; urbium scelera dei iusticiam ita sti/mulassent: ut sicuti ad grauem iustamque ultionem ita etiam ad exempli æternitatẽ aduersus obstinatos in criminibus delerentur: quemadmodum duo q̃q̃ incogniti ad symonidem poetam ab ædium rui/na liberandum uenerunt: ita ut Loth ex patriæ incẽdio erriperetur duo cœ/lestes nũcii sub humana effigie diuinitus missi fuerunt: Deducto autem Loth extra patrios muros cum duabus filiis atque uxore contra diuinum imperiũ uxor supra q̃ fas esset curiosior cum incendii fragore mota retro re/spexisset: in statuam salis fuit conuersa: eam Iosephus hebreus uir doctissi/mus a se uisam scribit.

De stagnis palici ac fonte Iouis in asia.

Mira quoq; erant palici stagna in Sicilia iuxta Symetum amnem: ubi miro quodã modo iuramentorũ expimenta edebantur illis mori/entibus semper qui falsum iurantes in eis se lauissent: contra autẽ uera iurantes nulla in parte ledebantur: in Asia quoq; iuxta thianã fons Io/uis appellatus: frigidus uehementer ebulit: ac potantes ex eo periuros sta/tim graui ulcere manibus ac pedibus eorũ percussis magno dolore illic uera fateri cogebat: uera autem iurantes nihil prorsus ledebat queadmodũ Phi/lostratus scribit.

De alio miraculo.

IN Vulcani Colle iuxta agrigentum: pene pari euentu cognoscebat si quæ poscebantur iusta erant: uiridia enim ligna: quæ aræ super imponebantur. si preces iustæ erant sponte ignem concipiebant: quod si iniquæ nullum concipiendi ignis signum: edebant.

De Feroniæ templo in Soracte.

IN Soracte montis radice feroniæ erat templum magnæ uenerationis: ubi cum eius peragerentur sacra: multi ipsius afflati numine ut homines. rebantur nudis pedibus super accensos carbones illesi perambulabant immorabanturq;.

De Palladis templo apud Cizicum.

NEc minus mirum quod Palladis templo euenit apud Cizicum urbem Asiæ cum a Mitridate obsideretur. Nam cum sacrorum solemni die uaccã nigram sacrificare mos esset. & ea in bello clausa urbe haberi non posset: atque ob eam rem sacerdotes in graui molestia uersarentur: non sine miraculo conspecta est in mare eiusmodi bestia ad terram annatare: ultroque templo se offerre: ubi a Cizicenis himolata fuit.

De mortuis ad uitam suscitatis

SOlent philosophi quidam: nõnulli etiam hebrei adeo pertinaciter negare fieri posse ut qui mortui sunt amplius reuiuiscant. quod in miraculorum numerum duxi omissis naturalibus rationibus tanquam ad hanc rem parum facientibus experimenta scribere eorum quæ in hac parte uisa sunt: neq; uero eos commemorauerim quos Helias Christusque humani generis redemptor: uitæque ipsius dator: aut eius apostoli. sanctiue alii uiri iam mortuos ad uitam reuocarunt: quorum ingens numerus satis in historiis celeber habetur: in quibus diuinum numen uim suam ostendisse palam est. De eis tantum faciemus mentionem qui sponte ad uitam redierunt: ut deuicti qui resurrectionem credere nolunt. tandem cognoscant contra experimentum argumentis locum non esse. si quidem res nulla experimento aut certior: aut uerior est. & si uero inter eos ponere illum possemus qui in uia a latronibus occisus in Helisei tumulum proiectus ut celaretur reuixit: uisa in eo enim est plus prophetæ uirtus q̃ alia res ualuisse: tamen eo omisso de aliis scribemus.

Varro antiquus auctor & doctrinæ plenus affirmat quendam ad tumulum elatum pedibus suis domum redisse: idemque aqui-

ni alium fecisse. Heraclides autem feminam narrat post septimum diem qua decesserat: ad uitam rediisse.

De Corfidio equite romano.

MAgis etiam mirum illud fuit quod duobus fratribus equitibus romanis euenit: ex quibus maior natu nomine Corfidius cum ab omnibus pro mortuo haberetur: & iam tabulæ testamenti recitarentur: quo alterum fratrem heredem instituebat: in medio funebris apparatus in pedes magna se lætitia errexit. dicens se apud fratrem fuisse: qui filiam ei commendauerat. & ostenderat ubi certam uim auri sub terra conditam haberet: & sepulturæ eius exequias ex funerali apparatu facto celebraret. quo hæc dicente magna eorum qui aderant admiratione allatum de morte fratris nuncium fuit: & aurum ubi dixerat inuentum.

De Hero Armenio.

PLus admirationis in Heri armenii resurrectione fuit: qui decimo die postq̃ in prœlio cæsus fuerat: cũ iã aliorũ eo ꝓlio cæsorũ corpa putrescerẽt: ad uitã reuersus multa narrauit permittentibus iudicibus quibus in morte presentatus fuerat: qui ob id redire eum permiserũt: ut pro uera historia a Platone scriptum est.

De Enarcho.

PAri admiratione dignus est etiam Enarchi casus. Nam a medicis pro mortuo habitus & relictus: ut in libro de anima Plutarchus scribit: non multo post ad uitam reuersus uere se resurrexisse: spiritusq; eos qui eum uita abstraxerant grauiter ab ipsorum principe increpitos fuisse affirmauit. quod eum pro Nicauda Coriario accepissent: qui eodem die & hora febri correptus cum in lecto iaceret eo morbo decessit: neq; uero hac re contentus ad testandam resurrectionem suam Plutarcho qui tunc laborabat breui incolumem eum fore predixit: atq; ita contigit. Ceterum quoniam satis multa de antiquis dicta sunt: si unum addiderimus ad recentiora transibimus.

De Hermotino Clazomenio. & Aristeo proconessio.

HErmotini Clazomenii spiritus quantum uidebatur relicto corpore ceu mortuo per uaria errabat loca. eaq; postea referebat quæ ab iis solis intelligi poterant: qui rebus ipsis interfuissent: idem de Aristeo scribunt Herodotus & Maximus Tyrius philosophus.

Recentiora in quibus Christi saluatoris humanitatem auctor alloquitur.

Qui innumera mirandaq; a te gesta paruo uolumine collecturum se arbitraretur o generis humani saluator: æque graue opus aggrederetur ac si in ceca nocte paruula candela fulgentes solis radios representare aut stellarum numerum: qui infinitus est: finito uellet numero recensere. Quam ob rem cum illustrationi tuæ sine alia ope satis tibi sit propria luce tua: qui nobis & lucis & uitæ causa es: tanq̃ a re quæ uires nostras nimium excessit: & quæ cum diuina sit: semper cum uenerationis timorisq; prefatione nominanda est: stilum a materia de te scribendi cohibebimus. neq; enim decet admirandarum rerum tuarum maiestatem uel inficere uel minuere hominum qui serui tui sunt: societate. cum creaturæ nequaq̃ idoneus sit locus ubi creator est. Tuarum igitur rerum diuinitatem uenerabundi religioso silentio preteribimus: ut æquum est: eam adorantes. neq; uero cum diuinitati: quæ tecum coniuncta est: res ulla non modo impossibilis: sed ne difficilis quidem sit: quicquid a te gestum fuit: quanquã hominibus mirum uideri possit: haud scio an satis recte miraculum nuncupari debeat. ceterum quoniam cœptum opus in mortuis: qui apud ueteres resurrexerunt reliquimus: ad recentiores manum ponentes: qui ipsi quoque resurrexerunt: attingere incipiemus.

De Reparato Romano.

Reparati de quo Gregorius scribit casus similis Enarcho fuit: de quo superius est dictum: is rigens frigidusq; pro mortuo a suis conclamatus statim ad uitam reuersus misit ad Laurentii in Damaso fanum in urbe roma qui sciscitarentur de Tiburtio sacerdote quidnam esset: atq; interim dum nuncius reuerteretur: narrauit a se illum esse uisum in inferno magnis ignibus cruciari: Reuerso autem nuncio qui ea ipsa hora mortuum esse Tiburtium affirmauit: reparatus quoque statim mortuus est.

De Stephano romano.

Stephanus romanus uir & uirtutę & opibus clarus: Constantinopolim rerum suarum gratia profectus: cum decessisset iam die ad uesperam inclinata: & ob id curari tunc funus eius non posset: usq; in posterũ diem domi retentus est: quo tempore suscitatus a mortuis dixit se ante quendã iudicem deductum: illicq; magnis clamoribus reprehensos eos a quibus fuerat perductus: qđ iudex non illũ: sed Stephanum ferrarium eius uicinum deduci iusserat: missiq; ad illum ipsum ferrarium nunciauerũt eũ illa ipsa hora mortuum esse: Hoc autẽ Gregorius se ab ipso Stephano audiuisse testatur. Meo quidem iudicio nec mors nec resurrectio dubia uideri potest in iis quæ diximus. id qđ fortasse non tam certum in duobus sequen

tibus uidebitur: in quibus ut cunq; res fuerit: negari non potest quin admirationem mereatur.

De Curina.

Interdum spiritus humani corporibus inclusi manent, ceterum motus occulti sunt: deuinctiq; sensus adeo ut uiuant ne an non eiusmodi corpora non facile intelligatur. Hoc facit ut non nunquā a mortuis suscitati esse dicantur: qui uere nondum perierant: sicuti experimento cognitum est cum sepulti sunt aliqui quos postea euidenter cognitum est adhuc uiuos fuisse, ex quibus nonnulli miranda narrantes uidentur illic fuisse: ubi nunq̄ fuerunt: sed eorum spiritus in se ipsum collectus ea cōprehendit ac uidet: quæ bene habens in uaria abstractis cogitationibus pro ter corporeum uisum non cognoscit, quemadmodum Augustinus de Curina se uidisse testatur. hic pagi incola erat in Africa agri hipponensis: qui cum in aduersam ualitudinem incidisset: ab omnibus pene pro mortuo habebatur: cum amissis sensibus nullo nutrimento aleretur, in hoc statu cum aliquot dies fuisset: id solum ne sepeliretur propinquos retinebat: quod aliquantisper per nares in eo reciprocare anima uidebatur. Ceterum cum postea omnes eum decessisse arbitrarentur: repente apertis oculis dixit ut statim aliquis ad Curinam Ferrarium fabrum qui uicinus erat: uisum quid ageret properaret: & cum ea ipsa hora mortuum eum nunciaretur: affirmauit se coram iudice quodam ductum qui uehementer eos spiritus increpuerat: a quibus ipse erat deductus: quoniam Curinam fabrum ferrarium & non se uolebat: ob eamq; causam se uitæ restitutum. In hac estasi uisum a se paradisum multaq; alia narrabat: atq; inter alia hippone ab Augustino se baptizatum ac monitum ut ita faceret: quoniam quod tunc uidebatur factum uisio erat, bonæ igitur ualitudini restitutus monita impleuit. Quod autem sequitur: nec minus mirum neq; a minus uero auctore refertur.

De quodam pastore suscitato.

Cum pestis in urbe Roma sæuiret Italiam procurāte Narsete exarcho: peste in Valeriani aduocati domo correptus est iuuenis natione Liburnus & pastor, ingenio moderato minimeq; malo: qui, cum putaretur pene mortuus: statim ad se reuersus uocato domino nunciauit ei: uere se in coelo fuisse: ibique intellexisse quot & qui ex ea domo peste morituri erant: eisque nominatim declaratis affirmauit dominum superuicturum: & ut fides dictis haberetur: ostendit se linguas omnes didicisse: atq; ea ipsa hora cum domino grece locutus: aliarum linguarum cum his qui earum noticiam habebant: periculū fecit. cum antea solā

romanam didicisset. Cum biduum ita uixisset pene in rabiem uersus mor/dicus appræhensis manibus iterum mortuus est: eumq; secuti quos nomi/nauerat morituros domino superstite: prædicta ab eo impleuere.

De Euerardo Ambula equite germano.

Erit etiam inter mira commemorandum proter occultā causam id q᷑ in germania pontifice Innocētio tertio cōtigit Euerardo eqti germano. Grauiter.n. laborās cum aliquātisper ceu mortuus mā sisset: postea reuersus dixit spiritum suum a malignis spiritibus in urbem hierosolymam perductum. deinde in Saffadini castra: is enim eo tēpore ægypti regnum obtinebat: mox ab eo loco perlatum in lombardiam: ubi in quadam silua germanum amicum suū alloquutus est. postremo ad urbem romā platū descripta ipsius situs ac locorum ædificiorumq; forma: atq; effigiæ principum ipsorum grafice: ut erant. his futura multa addidit: quæ sequuta sunt. Quæ omnia cum mirandam rem faciant: illud tamen admi/rationem auget quod is quo cum in silua se locutum aiebat: colloquium ha/bitum eo in loco temporeq; quo is dixerat: confirmabat.

De Or abate. item de seruo ac Maria ægyptia.

Non minus q̄ linguarum scientia quam tam paruo momento pa/stor est indeptus: habuit admirationis litterarum scientia: quam triduo orans seruus quidam est assecutus. Item or abas ægyptius ut Hieronymus atq; Augustinus affirmant: id quod etiam Mariæ ægy/ptiæ euenit.

De Clerico germano.

Mirum proculdubio illud etiam fuit quod Federici secundi tempore notum est cuidam germano clerico contigisse: qui ex petra sancti Michaelis ortus erat. Is a uena hausto sanguine seruata aliarum rerum memoria litteras tantum oblitus fuit. nec plus aut legere: aut scribe/re norat q̄ si utrunq; nunq̄ didicisset: annumq; in hac obliuione mansit. postea eodem tempore atq; ex eodem loco iterum hausto sanguine: mira res est: ad eandem legendi scribendiq; scientiam quam ante habebat: restitutus est: his qui rem intellexerūt non minus in admirationem proter hoc mo/tis q̄ athenienses ꝓter casum de quo Valerius in memorabilibus scripsit. In eo enim percussum caput si memoriam offendit haud mirum est. Siquidem in occipite sedem esse memoriæ ferunt. at in germano clerico intacto capite sanguinis haustus ab eadem uena per temporis interuallum ademit primo litterarum memoriam deinde restituit.

De Ioanne Damasceno.

Maius referam q̄ quod de germano clerico dictum est. Siquidem obtruncatam manum post temporis interuallum corpori a quo abscissa erat restitutā esse: haud dubie humanā superat fidem. Theo

dosius imperator falso suspectum habuit Ioannem Damascenum monachum ne ad persas scriberet: apud quos captiuus fuerat. Itaque abscissa manu eum mulctauit: quæ saluatoris nostri matris uirginis ope nulla remanente offensa: palam restituta est ut ante erat: & si ecclesiæ ualuis affixa multos manserat dies. quæ res etiam Damasceni innocentiam testata est.

De Yrene uirgine Cypria: ac Spiridione episcopo.

Miraculo a falso crimine liberatus Damascenus proter rei similitudinem secum trahit quod Spiridioni Salaminio episcopo in insula Cypro contigit: a quo cum pecunia reposceretur: quæ penes eius filiam Yrenem uirginem deposita dicebatur: cuius moriens uirgo nullam fecerat mentionem: cum episcopo inopia soluendi modum non daret: & alia ratio inueniendæ ueritatis non offerretur: creditorem episcopus secum ad sepulturæ locum ubi filia Yren erat sita perduxit. Filiæ igitur tumulo incombens ac deum orans ab ea petiit: ut de petita pecunia ueritatem detegeret. Itaq; Yrenis uox palam audita est respondentis ubi eam pecuniam condidisset: quæsitaq; eo ipso in loco quem dixerat inuenta est.

De Donato sacerdote Aretino.

Donatus quoq; qui tum erat sacerdos: sed postea Aretinorum factus fuit episcopus: impulit Eufroxinam Eustachii aretini fisci exactoris coniugem: ut quanq̃ ante mortua & sepulta loqueretur: ac detegeret ubi pecunia esset q̃ ante mortẽ condiderat: & nemini reuellarat.

De Machario ægyptio.

Macharius ægyptius monachus: abatis Antonii discipulus: cum ad eius antrum quidam profugisset opis petendæ gratia: quia magistratus tanq̃ reum patratæ tunc cædis insectabatur. Is autem insontem se affirmabat: nominis sui reuerentia magistratuum uim repressit: & quia suspictio tantum non testes hominem urgebant: ut ueritas palam fieret: egit ut qui occisus fuerat a tumulo omnibus qui aderant audientibus loqueretur: qui quoniam affirmauit nihil cædem suam ad eum pertinere cui tunc crimini res dabatur: magistratus hominem quem insectabatur: machario auctore absoluit.

De Benedicto abate ac Martino.

Non minus q̃ hoc de mortuis uocalibus: mirum uideri debet Benedictum abatẽ Totilæ regi futura p̃dixisse: cũ ad eum ꝓfectus esset: experiendi gratia an propheticum spiritũ: ut ferebatur: haberet. Nam quãq̃ ad Benedictum mutata ueste totilas accessisset: & alium regio habitu ornatum pro se misisset: statim Benedictus eum agnouit: prædixitq; redacturum urbem romam in potestatem. & item in Siciliam traiecturum: sed demum decimo anno post moriturum: quæ omnia ut Benedictus dixerat contigerunt. Idem a Martino Turonensi episcopo factum fuit

maximo tyranno quemadmodum Sceuerus Sulpitius testatur.

De Ioanne monacho ægyptio. Item de Maria ægyptia.

IOannes monachus ægyptius uir morum sanctitate clarus: præter ea quæ de futuris uictoriis & aliis rebus Theodosium præmonuerat: Hieronymo quoq; quemadmodum ipse testatur affirmauit: eo die quo Hieronymus eum alloquebatur: Alexandriam perlatum esse nuncium de Theodosii contra Eugenium uictoria: quæ prorsus ignorabatur: neq; de ea adhuc aliquid homines suspicabantur. Quæ res ita contigisse inuenta est: ut ipse tunc prædixerat. Maria quoq; ægyptia permulta Zozimæ monacho ægyptio nunciauit partim futura: partim remotis in locis tunc gesta: eumq; quem antea non uiderat: nominatim compellauit: ac similiter de eius abate egit.

De Paulino Nolano episcopo.

PAulinus nolanus episcopus cum in africa apud Vādalos captiuus haberetur: uandalorum regi obitus diem prædixit. uerum quia in iis quæ dicta sunt: numen aliquod uideri potest fuisse: non nulla addemus: quæ aliter credi possunt fortasse hanc uim habuisse.

De Clemente quarto pontifice.

IN iis Clemens quartus pontifex erit: cum aduersus Carolum primū Conradinus germanorum rex ad recuperandum neapolitanum regnum cum ualido exercitu proficisceretur: quanq̄ id ei a pontifice interdictū erat. Dum autem is Viterbii consternata metu aula in prædicatorum fano inter missarum solemnia concionaretur ad solandas hominum mentes aperte monuit: ne qui secum in aula erant formidarent: quoniam malorum hominum suasu Conradinus ad eam expeditionem uelut ouis ad occisionem ducebatur. Affirmauit autem a deo habere se hoc pro comperto: ut post catholicæ fidei articulos: hac re nihil certius putaret: nec multo post superatus prœlio Conradinus a Carolo neapoli capite mulctatus fuit.

De Eduardo brithanniæ rege.

EDuardus primus brithannorum rex non minore admiratione q̄ ii de quibus dictum est: tanq̄ rem præsentem. eam narrauit. quæ proter loci longinquitatem perinde atq; supradicta in futurarum numero haberi poterat. Nam dum in templo oraret uultu in ridentis speciem ad eos conuersus qui aderant dixit. Friquanum dacarum regem qui cōtra ipsum magna classe ueniebat: ea ipsa hora cum quadraginta nauibus summersum esse. idq; paucis diebus ab iis qui inde uenerunt confirmatum fuit: ita ea hora contigisse ut ab Eduardo dictum fuerat.

De Florentinis.

IAm non ita mirum uideatur Castorem ac pollucem Romæ posthumii contra Tusculanos uictoriam nunciasse: ea ipsa hora qua eam

posthumius est assecutus. Item. p. uatinium eo die captiuitatem persæ sciuisse quo captus fuit: & si magno locorum interuallo disiunctus erat. Quando quidem apud Florentinos par exemplum contigit: quo die Aretinus populus in campaldini campis superatus fuit. nam cum Vrbanus magistratus penes quem imperium est: nocturnis uigiliis defessus: per meridiem quiesceret: clare pulsantium ad hostia strepitum audiuit: qui proelio uictos aretinos nunciauerunt: excitato hoc nuncio magistratu: cum proter rei magnitudinem a tota urbe ad prætorium fieret concursus: nunq̃ uictoriæ quæ nũciata erat: auctor est inuentus: neq; ante de prospera pugna litteræ florentiam quam nocte: quæ eam secuta est diem: allatæ fuere: quia neq; etiam loci interuallum afferri celerius humana ope permittebat.

De equite hierosolymitani ordinis qui genere neapolitanus erat.

ALiis diuinationum exemplis meo quidem iudicio annumerandum est: id quoq; quod sub Clemente quinto pontifice contigit. nam cum Philippi regis cognomento pulchri opera & suasu Clemens templariorum equitum religionem damnasset: atq; eorum multos uariis in locis supplicio affecisset: postremo ad eum unus est deductus natione Italus: patria neapolitanus: qui minime intrepido se animo gerebat: damnatus enim ut uiuus sicuti ante alii cremaretur: dum in uasconibus in burdegala urbe ad supplicium deducitur: conspectis in fenestra pontifice ac rege magna uoce in hæc uerba prorupit. Sceuissime Clemens tyranne posteaq̃ mihi inter mortales nullus iam superest ad quem appellem pro graui morte qua me per iniuriam afficis: ad iustum iudicem Christum: qui nos redemit: appello. ante cuius tribunal te uoco una cum Philippo rege tanti mali suasore: ut ante eum intra annum diemq; ambo appareatis ubi causam meam exponam: & ius sine prauo ullo affectu ministrabitur. Mirum profecto: neq; enim tempus quod dictum ab equite fuerat abiit quod Clemẽs repente morte est correptus: nec multo post Philippus quoq; interiit. neq; enim pauciores huius equitis uerba uires q̃ Calani ad Alexandrum cum mori constituisset: habuere.

De duobus hispanis equitibus.

EX toto simile hoc fuit quod sequitur: nisi quod citationis tempus breuius fuit: celeriusq; uires suas exercuit aduersus Ferdinandum quartum Castulonẽsem regẽ: cũ falsis criminibus proditionis duos equites hispanos morti damnasset. nam cum ab ingenti saxo precipitarentur: frustraq; de Innocentibus sumi supplicium exclamarent. Tandem cum nihil proficerent ad Iesum christum appellarunt: qui uiuorum & mortuorum iudex est: atq; ut intra triginta dies: coram eo appareret regem citauerunt: qui intra id tempus repente decessit.

De Pyrrata cathellano.

Cogit me rei similitudo ut de quodam scribam: qui temporibus nostris fuit. Nam cum genuensium triremes aduersus pyrratas instructæ biremem cathellanam cœpissent: interim dum extra drepanum urbem in cathellanorum atq; Siciliæ insulæ contemptum genuẽses biremis rectorem furcis noctu appenderent: & miser iniquæ se id pati a genuensibus quereretur: cum nunq̃ eos uiolasset. posteaq̃ perspexit frustra a se ea dici apud eos qui plus odio gentis q̃ hominis causa mouerentur: pro iniuria ad deum appellauit: citato patronorum genuensium eo penes quẽ grauior mortis suæ culpa uidebatur: ut intra sextum mensem coram deo cõpareret intra quod tempus is patronus: quem citauerat mortuus est. Ad hæc exempla quid aliud dici potest? nisi ubi humanum deest subsidium: pro iusticia diuinum a deo mitti. Et quia permulti inueniuntur penes quos nulla futuri iudicii fides est: aliqua eius signa deum in præsenti ostendere uita: ut hac spe impotentium oppressio recreationem habeat: & insolentium proteruia atque malignitas contundatur. Quod si etiam eiusmodi mortes casu contigerunt: tamen quia intra designata tempora euenere: ut miræ res uiderẽtur effectum est. sicuti fortasse non nullæ quia tempora prædicta præterierunt: & proterea pro miraculo habitæ non fuerunt: earum obseruatio neglecta est. Quecunq; uero huiusmodi rerum causa fuerit: negari non debet: quin quod ita contigit: obseruatione dignæ uideantur.

De Constantio Augusto.

Non possunt autem humana ingenia tam alte efferri: ut uere eiusmodi rerum causas intelligant. Itaq; proter hoc experimentis stare cogimur: sicut in iis de quibus scriptum est: apud eum accusatus fuerat amphilotius tribunus quod in eius uitam conspirasset: accusatoribus autem responderat Constantius ne molesti ei essent: posteaq̃ res non cõstabat: sed finerent ut conscientia sua tribunus torqueretur: se enim præsente si in eo culpa esset ipsos signa aperta uisuros esse. Postero igitur die cum ludos spectaret: & præ lætitia inter spectantes motus fieret: suggestum in quo e regione Constantii tribunus erat ad terram proruit: læsisq; leuiter qui in eo erant: solus tribunus in ea ruina periisse inuentus est.

De Iuliano secundo Impera.

Prefens se diuinum ostendit numen hierosolymis ingenti hominũ formidine: cum Iulianus secundus imperator in christianæ religionis contemptum: iudeos instaurare dirrutum sub Tito templum eorum permisit: demandata eius cura antiocheno Philippo. Nam post iactos in fundamentis primos lapides terra edito ingenti mugitu uehementer tremuit: cœptumq; iam murum a fundamentis mixta flamma cum ingenti fabrorum strage reuomuit: omnibus quæ illic erant usq; ad feramen-

ta ipſa conſumptis: quæ res ut opus intermitterent: effecit. proximaq; no/cte multis cruces in ueſtibus quæ deleri non poterant apparuere.

De Olimpio arriano epo.

Nec uero minus ſe diuinum oſtendit numen in Olimpio epiſcopo qui regnante Theodorico dum Carthagine in balneis ſanctam trinitatem quam non credebat blaſſemaret: omnibus qui aderāt uidentibus ignitis tribus punctis quæ ſimul erant ambuſtus: totus conſum/ptus fuit: trinitatis uim quam contemnebat in perniciem ſuam expertus.

De Valente ac Theodoſio auguſtis.

Mira res neq; ea parua ſub Valente auguſto contigit: cum tranſfer re Conſtantinopolim Ioannis baptiſtæ caput uellet. Currus enim cui impoſitum erat moueri loco nunquam potuit: Itaq; omitte/re coactus eſt opus quod ſuſceperat. hoc autem ipſum caput poſtea facilli/me a Theodoſio perlatum fuit. In eo enim diuinum numen oſtendit quan tum Valentem proter arrianam perfidiam abominaretur: & quantum pro ter fidei ſynceritatem ac bonitatem Theodoſium diligeret.

De Heraclio imperatore.

Pari miraculo Heraclii auguſti pompa ut Valentis perfidia ſpreta fuit: cruce enim ex perſide recepta in qua pendens Ieſus nos ab æterna damnatione redemit: cum eam in locum ſuum Heracli/us in caluariæ monte uellet referre: ditiſſimo apparatu regioq; amictu atq; diademate ornatus: in collum eam ſicuti redemptor noſter tulerat cœpit. ut uero ad portam peruenit qua ad caluariæ cliuum uia ducit progredi nunq̃ potuit. Itaq; cum omnes mirarentur: monente urbis patriarcha fortaſſe chriſto qui toti terrarum orbi humilitatis atq; inopiæ ſe exemplum præbuit: opulentam illam ſuperbamq; pompam eſſe moleſtam: quæ raro iuſticiæ eſſet coniuncta: mutata rerum facie Heraclius cum abiectam ueſtem induiſ ſet nudis pedibus facile quo uoluit crucem pertulit. Quæ res profecto ſatis poteſt oſtendere: ſi multa ſanctorum corpora noſtris temporibus: admirā da tam multa ut olim non faciant: eius rei cauſam illam eſſe: quod princi/pum diuitumq; hominum qui per omne ſcelerum genus coaceruatis opibus fulgere pulchrum putant: impietas charitatem in eiuſmodi ſanctis extinguit: quæ olim cum ſanctius homines uiuerent: promptos facileſq; ad conceden/da quæ poſcerentur eos preſtabat. Fallimur igitur pleriq; qui cum auaritia nobis ſuadeat in opibus ſummam fœlicitatem eſſe ponendam: etiam in re/ligione ſanctiora gratioraq; deo ea putamus loca: quæ gemmarum atque auri maiore copia refulgeant. At non ita ueteres patres atq; eccleſiæ recto/res Ambroſius paulinus & alii: qui ut hominum egeſtatem ſuſtētarent: nō modo ſuperuacaneis ornamentis nuſq̃ uſi ſunt. ſed ne uaſis quidem quibus ſacrificabatur pepercerunt: ut modus ad famem ex pauperum uiſceribus

pellendam suppeteret. Omni igitur thesauro gratior deo est in pauperes pietas neq; aurum a nobis aut gemmas is poscit: aut ad ea nos in meliore uita inuitat. Sed in euangelio ad iusticiam ac pietatem nos uocat.

De Ambrosio Mediolanensi epo.

NOn iudeos solum romanosq; in proelio iuuere coelestium corporum apparitiones: uerum ut Fabricio aduersus Lucanos brutiosq; pugnanti dictus mars est ad uictoriam parãdam uisus. & in Macedonia contra Brutum Cæsar. ita uerius contra barbaros quos Lodrisius Vicecomes ac Mastinus Scaliger aduersum Actium uicecomitem Galeatii primi filium mercede conduxerat: proelio ad uicum parabiagum commisso: cum iam Luchinus actianarum copiarum dux captus esset: redintegrato proelio ab auxiliaribus copiis quæ superuenerunt: clare conspectus est Ambrosius urbis episcopus iam mortuus: flagello barbaros insectari: cuius numine conuersa eius proelii fortuna receptus est Luchinus Vicecomes atq; hostiles deletæ copiæ. In huius autem memoriam uictoriæ Ambrosii simulacro ab eo tempore flagellum quod non ante pingebatur addi coepit.

De Iacobo apostolo atq; hispanis.

QVod Ambrosius actio Vicecomiti populoq; mediolanẽsi aduersus barbaros prestitit. id Iacobus quoq; apostolus erga hispanos egit. eo enim proelio quo Ramirus hispaniarum rex aduersus saracenos decertauit iuxta clauigium: ab omnibus qui interfuere conspectus est Iacobus apostolus albo uexillo christianorum aciem antecedere atq; in fugam saracenos uertere.

De Aimaro epo aniciensi.

QVo die Gotofredus bolionus cum aliis ad Syriacam expeditionem profectus proelio hierosolymas adortus: eam urbem expugnauit: similiter ut in iis de quibus diximus a multis perspectus est Aimarus episcopus aniciensis: in proelio alios preire & cum primus in muros euasisset: aliis ut conscenderent innuere: q̃q̃ pro certo haberetur multis mensibus ante eũ Antiochiæ decessisse: sicuti Gulielmus tyrius episcopus scribit.

De Balduino tertio hierosolymarum rege.

CVm Balduinus hierosolymarum rex ex arabia regrederetur frustra urbem bussereth occupare adortus: eumq; turcæ acriter insectarentur: atq; ea in regione uia aberrasset: biduo ab equite qui rubens uexillum præferebat: ductus est. In uexillo autem crucis signum erat positum: longeq; is exercitũ anteibat qui nusquam conspectus est: posteaq̃ incolumis rex cum copiis in tutum se locum recepit.

De Venetis.

SI in periculo hispanos Iacobus apostolus. item alii alios ut ante dictũ fuit: iuuerũt. uenetos quoq; Bartholomeo gradinico duce euã

gelista Marcus protexit. Nam cum aquæ supra consuetum excreuissent: ita ut non leue periculum uenetæ urbi immineret: mane piscator senex retulit dum tempestas sceuiret a tribus se uenerandi aspectus requisitum: eos usq; in portus fauces tulisse: qui sedata tempestate omnes in urbe remanse/runt. In sancti georgii fano unus. alius in sancto Nicolao: tertius cum alios duos georgium atq; Nicolaum esse dixisset: se Marcum esse euangelistam ostendit: imperauitq; ut quod uiderat narraret: quia ab urbis principe ab/unde laboris sui: dum eos traiiceret; mercedem esset accepturus. Ut autem iis quæ narraret fidem penes homines inueniret: annulum donauit quem pis/cator ostendebat. Itaq; re audita ueneti constituto piscatori annuo stipen/dio supplicationes decreuerunt.

De templo quod per miraculum fuit dedicatum.

NOn ne mira fuit templi eius dedicatio: quod prope parrhisiorũ urbem Dionysio est sacratum. Dum in gallia Dagobertus pri/mus regnaret. pontificibus enim qui ad dedicationem conuene/rãt: Leprosus quidam qui in eo templo nocte illa excubuerat: narrauit chri/stum a se uisum aliosq; sanctos templum dedicantes. Iubente christo ut q͂d uiderat pontificibus ad dedicationem profectis referret: eiusq; rei ne forte fi/des desideraretur: signum ostenderet illud quod esset a lepra mundatus: cu/tisq; ex facie: quæ tuberculis eius morbi ulcerosa esset: tota esset sublata. Ei igitur non fides tantum est habita: sed etiam a dedicatione pontifices absti/nuerunt. In rei autem memoriam nunc quoq; detracta ex leprosi uultu cu/tis aurea pixide cõdita ostenditur: & dies quotãnis inter solemnes celebratur

De Rhoderico gotho hispaniarum rege.

HIspanorum recordatio de quibus paulo ante mentionem fecimus inuitat: ut quiddam mirum scribamus: quod Rhoderici gothi hispaniarum regis temporibus tolleti contigit. ubi ueteribus ædi/bus quæ diu clausæ manserant: contra omnium sententiam a Rhoderico apertis qui thesauros se in eis absconditos putabat inuenturum: effracto co/phino ferrato: attalici operis pannus duntaxat in eo repertus est: hominum figuris barbaris effigiatus: cũ hac inscriptione: quod quo tempore hic pan/nus esset inuentus: gens ea forma quæ in panno erat expressa: totam pene esset hispaniam deletura: omnibus ea re territis in locum ubi prius erat: pan/nus restitutus est: & palatii fores ut ante erant conclusæ: nec longe itum est cum arabes simulacris in panno expressis persimiles in hispaniam traiecerũt ubi rhoderico occiso compressis magna ex parte gothis: maiorem melio/remq; hispaniæ partem dicioni suæ subegerunt.

De Yrene Augusta.

IMperante Constantino. cum Yrene matre: in ueteri sepulchro Constantinopoli cadauer inuentum est: cuius pectori superposita

erat aurea lamina: in qua hæc uerba incisa erant. In christum credo qui ex Maria uirgine nascetur. O sol imperantibus Constantino & Yrene iterum me uidebis. Quæ res posteaq̃ publice recitata fuit: in locum restituta est: ubi antea condita manebat.

De miris rebus quæ igne consumptæ non fuerunt.

TAnquam rem miram antiqui scripserunt incenso Saliorum sacrario omnia quæ in eo erant combusta fuisse: excepta Romuli uirga. Item Seruii tulli & Claudiæ statuas incolumes locis suis mansisse: templis in quibus erant incensis. nec satis cogitarunt: inueniri quædam lignorum genera: quæ igne corrumpi nequirent: sicuti hebenus est: & alia eiusmodi naturam habentia. præterea posse arte ligna quædam ad id redigi: ut ignis iniuriam non patiantur. Itaq; non incongruum neq; inutile duxerim: super huiusmodi rebus quæ cum facile comburri potuerint in mediis ignibus illesæ manserint: exempla quædam edere. Sed quoniã in his triũ puerorum: quos Babilonius rex in succensam fornacem præcipitari iussit: qui combustis tantum uinculis incolumes cum cæteris rebus manserunt: exemplum: fortasse nimis antiquum satisq; notum putari potest: nonnulla alia scribemus quæ non minus uera sunt: sed non tam nota & longe etiã recentiora.

Coprus in ægypto monachus recte de catholica fide sentiens cum de fidei christianæ articulis cum manicheo monacho: uiro pertinacissimo contenderet: ut re aliqua mira ea probaret quæ uerbo dixerat: medios ignes ingressus in eis horam dimidiam mansit non incolumis modo: sed ne minima quidem læsa capillorum parte.

Quendam monachum nomine Benedictum qui haud longe ab urbe roma habitabat: Gregorius narrat cum in cella clausus esset: magna lignorum strue circumposita atq; accensa: & si ea quæ circa erant combusta fuerunt: ipsum tamen una cum cella eo incendio inuiolatum fuisse. Qua re indignatos gothos quod iis quæ in monachum agebant nec suam nec Totilæ regis iram explere possent: arbitrarenturq; casu monachum cellamq; ex tãto incendio incolumem mansisse: monachum ipsum succenso furno penitus inclusisse: ad quem postridie reuersos non sine ingenti admiratione incolumem in furno integris uestibus eum inuenisse.

In uilla quoq; gallica ad amnem Marnam tactum de coelo tẽplum succensum est cum omnibus quæ in eo erant: solaq; christiana hostia quæ asseruari in templis solet: eam uim non passa est.

De mirandis quæ in aquis perspecta sunt.

NOn in igne solum temporibus nostris: uerum etiam in aquis contrario ei elemento miranda perspecta sunt. Nam ægyptia maria iordanem amnem sicco uestigio neque semel tantum trans

gressa est: qui fluuius si sola naturæ uis inspiciatur traiici sine naui non potest.

Maurus quoq; monachus: ut cuidam qui mergebatur: abatis sui Benedicti imperio opem ferret: magnum spacium super aquas in quodam lacu ambulauit: pereuntemq; seruauit.

Regnantibus Antarico longobardorum rege. item Mauricio augusto in pelagii pontificatu: cum athesis qui Veronam urbem mediam secat. adeo excreuisset: ut superato alueo eius aquæ iam usq; ad fenestras fani: ubi Zeno colitur ascendissent: in ipsum tamen fanum neq; a ualuis: neq; a fenestris: & si aperte erant eius humoris pars ulla ingressa est: sed magis etiã illud mirum uidetur: quod homines qui forte in fano inuenti sunt: ubi aquæ sceuiebant a porta ex eis biberunt: & in uasa ceperunt.

De redemptoris sanguine miranda.

FAcile omnia credere non oportet: quæ miraculi faciem habere aut dicuntur: aut scribuntur. Nam sub eiusmodi nomine sæpe hominum mentes falluntur. Contra quoque haud prorsus pertinaces se prebere homines debent: ut ea siue recentia: siue uetera sint: quæ uniuersalis ecclesia probauit non credant. nam etsi crimina quibus immersum est humanum genus: tantum munus mereri non uidentur: extincta in humanis cordibus charitate: tamen meminisse oportet a saluatore dictum esse: infirmis & non ualentibus medico opus esse. Itaq; credendum est pro bonitate sua immortalem deum non desinere hoc medelæ genus ad calefacienda mortalium corda mittere. prudentia ergo opus est: ut neque credamus miracula omnia: neque negemus. sed cum ratione fidem dispensemus. Itaque hic nonnulla subnectemus ad sanguinem mirum pertinentia: quia & rariora sunt: & plus admirationis habent.

Imperantibus Ottone Philippoque in bello quod pro Germanico imperio inter se gesserunt: cum permulti se cum rebus suis in fanum sancti Gouari haud longe a treuiris recepissent: quia & natura & manu satis munitus uidebatur is locus: eoq; oppugnaturus templum Vernereus bolanthus uenisset: qui intus obsidebantur cũ suspectam haberent fenestram: ne ea hostes aditum sibi in templum facerent: posita in eo loco crucifixi christi imagine quæ lignea erat: satis cauisse rebantur: ne inde hostes uenirent Sed cum auaritia pro deo aurum colat. sagittarius quidam populationis spe sagittam in eum ipsum locum dirrexit. ubi in christi imagine confixa fuit. Quam ob rem: sic deo uisum est: tanquã ex uiuente corpore a lignea christi effigie sanguis manauit. qua re territus Vernereus cruce sumpta-

mare ad bellum contra Christi hostes gerendum traiecit. Imago autem sagittaq; sanguine conspersæ ueneranter in hunc quoque diem asseruantur.

Salutis anno ducentesimo nonagesimo supra mille in parrhisiorũ urbe quidam iudeus per inopem mulierculam: cui uestem quam ab ea oppigneratam habebat: se gratis restituturum promiserat: christianam hostiam in pascate assecutus: cum accenso igne in sartagine uellet assare ut perspexit eam non mutare formam nec colorem: gladio eam pupugit: ex qua confestim sanguis manauit. re autem detecta superuenientibus christianis hostia in loco ei dicato restituta: iudei domus in templum conuersa est: quæ etiam nunc saluatoris bullientis nomine compellatur: ubi hostia gladiusq; etiam nunc ostenduntur.

Temporibus nostris eo bello quod Carolus octauus gallorum rex gessit aduersus Annam eius galliæ partis quæ brithania dicitur ducem: quam postea in matrimonio coniunctam habuit: brithannus quidam cum ea militabat: qui renensi urbe eggressus cum aliis ex hostili terra predatum: pagum ingressus ubi templum erat: in quod meliorem rerum suarum partem agrestes detulerant: capsam confregit: arbitratus secularium hominum esse: repletoq; sinu his rebus quas auferre secum poterat: posteaq̃ domum rediit dum res raptas agnoscit: in eis particulas quasdam lineas uidit: haud assimiles his quæ ad nasi purgationem conficiuntur: minimeq; arbitratus ex eo genere esse quibus sacerdotes pro mappa ad sustinendam Christi hostiam utuntur: neq; enim in gallia ita hæc ut ab italis instruuntur: feminæ in ea domo in qua hospicio accipiebatur eas dono dedit: cum autem sanguine infectas cerneret: primum manus suas inspexit: quas cum illesas cerneret neq; inde sanguinem manasse ad fedandam telam uideret: in sinum suum oculos deflexit: ubi integra pectoris cute: diploidem quoq; cum interiore tunica sanguine illitum animaduertit: quãq̃ uehementer miraretur: tamen eius rei causam intelligere non poterat: femina quoq; quæ munus acceperat: cũ ad amnem lotura hos pannos tulisset: non modo ex pannis huius sanguinis maculæ non abibant: sed aqua quoq; cruenta fluebat. Itaque uehementer territa cum rem narrasset: suspicata sacram esse telam: eius sacrilegii error inuentus est: & pro comperto miraculum inuentum: & palam omnibus factum. Quod haud simile est ei rei quæ Leoni pontifici contigit: qui petentibus a se sanctas reliquias: eius mappæ quæ corporale dicitur: partem secabat & dabat. Ceterum cũ semel quidam eam rem despiceret: Leo illo presente, mappam pupugit: clareq; illi ostendit sanguinem ex ea manare.

De Genarii ẽpi beneuentani sanguine.

Mirandi sanguinis mentio quæ superius est facta: impellit ne sanguinem pretereamus Genarii martyris: qui beneuentanus episcopus fuit: Neapoli pro Christi fide capite mulctatus. Diuersis igitur templis condita caput sanguisque eius ampulla conclusus: quo die per urbem solemniter feruntur: sanguis qui in pilam induruit: cum in caput incidit: mirum dictu: sed tamen uerum est: liquescit totum in ampulla non aliter quam tum cum primum cæso capite ex martyris corpore defluxit. Cum autem a capite disiungitur: in spericam formam: ut ante erat: durescit. Id & si satis patet: nos tamen ut certius rem intelligeremus: eorum qui in re presenti fuerunt: intentisque oculis diligentes se spectatores prebuerunt: testimonium habere uoluimus.

De trium uirginum corporibus.

Sicut deos penates ex alba longa Lauinium unde abducti erant reuertisse credidit uetustas: ita uerius Ottonis & Philippi imperatorum bello coloniam uisa sunt redire in templum undecim milium uirginum: trium uirginum corpora ab abatia folchi desrhodi in turigia regione ad quam a Colonia fuerant translata. Mane enim dum nocturni psalmi cantarentur: abas monachique eius monasterii eggredi templo corpora ipsarum trium perspexere uirginum: quæ haud multo post coloniæ in templo ubi antea erant fuerunt inuenta.

De hostia christi bimolata.

IN germania Hekembaldus burbatus cum æger sacram peteret communionem: & interrogatus si eum manifeste cædis quæ in nepotem perpetrata erat poeniteret: isque quia iustam putaret: poenitere negaret: episcopus cum christiana hostia ad templum reuertebatur: nec uero ad templi ualuas peruenerat: cum ab ægro reuocatus rogatus est. ut tabernaculum in quo hostiam ipsam ferebat recluderet. ubi cum non inueniretur hostia: æger in ore se eam habere ostendit. quo miraculo ostensum est deum qui falli non potest. de illa cæde aliter quam episcopus fecerat: iudicasse.

De Vinando helselensi.

ECclesiasticus quidam helselensis pagi incola in Leodiensi agro cum religionis gratia hierosolymam perrexisset: post comites hierosolymis substitit ut pascatis die diuina illic celebrari quæ alii omittebant: audiret. ueritus autem postea ne traiiciendi in europam facultatem ob eam moram amitteret: lopem ad mare properabat. Itaque defessus in itinere equitem offendit: qui misericordia se motum ostendens: eum in

equi tergum accepit. ab eoq; eo ipso die magna omnium suorum admiratione in pagum suum helsellum perductus fuit. Ibi re exposita ut contigerat: cum accolæ aberrare a recta mente putarent. In hispaniam ad sancti Iacobi fanum profectus est: atq; inde reuersus priusq̃ a hierosolymis comites in patriam regrederentur. ab eis cum esset affirmatum post ipsos eum hierosolymis substitisse. tunc quod ille de reditus celeritate narrauerat fidem cœpit habere.

De Aquinate Thoma & imaginibus quæ locutæ sunt.

SIcuti fortunæ statua: item Iunonis apud Veios locuta est romam se uenire uelle: recteq; dicari: ita minime dolose: ut illæ neapoli in predicatorum templo cruci affixa Christi effigies aquinati thomæ respondit. recte eum de se scripsisse: cum Thomas librum tenens quẽ aduersus græcorum errores scripserat: Christũ oraret ut se moneret si qua in parte eius libri errasset: quod eum ad lugdunense concilium Vrbani quarti iussu: laturus erat.

In urbe quoq; Castrensi opinio est: Dominico crucifixum locutum qui hoc quoq; tempore ueneranter colitur atq; ostenditur.

Item Frãcisco haud longe ab axi urbe quæ ei patria fuit in sancti Damiani fano cum eum reparare domum suam iuberet.

De quibusdam Aphris episcopis.

CVm non minus mirum sit hominem lingua carentem q̃ ligneam loqui statuam. Si quidem sine lingua egrediens ab humano corpore spiritus aerem uerberare non potest: id quod formare uocem dicitur: non incongruum uidetur his de quibus dictum est: multorum episcoporũ exẽpla subnectere: quos in Aphrica quia recte de catholica fide sentiebant: Honoricus Vandalorum rex arriana impietate laborans: qui illic rerum potiebatur: lingua radicitus quantum fieri potest abscissa mulctauerat: & tamen loquendi facultatem non amiserunt. Id enim experimento conspectum est: ipsorum episcoporum quibusdam imperante Iustiniano Constantinopolim profectis. aperto enim ore cum sectæ usque ad intimas gutturis fauces palam linguæ uiderentur: articulate tamen pleneq; ut alii homines loquebantur.

Quam multa etiam illa sunt quæ natura in hominum corporibus operatur: quæ miraculorum pene loco habentur? Sicuti id fuit inter alia quod de epirrhotarum rege Pyrrho scriptum est. nam pro dentibus in superiore oris parte: os perpetuum habuit in dentium similitudinem

paruis notis discriminatum.

Item de Crasso eius patre quem parthi occiderunt: qui idcirco agelastes nominatus est: quod nunq̄ risisse uisus est: id quod etiam de imperatore Philippo legitur qui cum eiusdem nominis patre imperauit.

Non ne etiam mirum fuit Antoniam Drusi per omnem uitam nunquā expuisse.

Item quod de Tritani filio legitur qui cancellatim transuersos per omnes artus habebat neruos: eques ut Varro refert in pompeiano exercitu fortissimus habitus.

De Carolo & Francisco Guarnis ciuibus salernitanis.

Miranda quoq; res ætate nostra contigit Neapoli regnante Ferdinādo primo. Nam cum Ludouicus Guarna salernitanus ciuis quinque filias suscepisset quarum natu maioribus duabus alteri Franciscæ. Carolæ alteri erat nomen: posteaq̄ ad quintum decimum annum peruenerunt ambabus genitalia membra in marium morem errupere: mutatoq; habitu pro maribus habiti sunt Franciscus & Carolus nuncupati.

Item ebuli sub eodem rege puellæ quæ iam quatuor annos uiro promissa sponsæ habuerat nomen: qua nocte primum uiro tradita cum eo cubuit siue ex confricatione siue ob aliam causam quæ ignota sit: effractis membranis: quæ ut mulier uideretur: efficiebant: uirilia membra prodierunt: domumq; reuersa in iudicio dotem repetiuit: uirorum numero postea habita.

De Margarita Olandæ comite.

Ostenti quoq; loco habitum est quod a uirginis partu tercentesimo quarto decimo supra mille cum in germania lucenburgensis Henricus imperaret: Margarita Olandæ comes qua parte rhenus oceanum illabitur trecentos ac sexaginta filios uiuos ita ut baptismi carecterē acciperent: uno partu edidit.

De Medardo & Gerardo fratribus geminis.

Possunt iis quoq; annumerari Medardus ac Gerardus galli fratres gemini: non solum eodem nati die: uerum etiam eodem adepatus honorem ad rhotomagensem alter. alter autē ad noionensem ecclesiam euecti: & ne quid ad paritatem deesset mortui etiam eodem die: animis etiam ita concordes: ut nequaq̄ eis essent philosophi hippoclides & Polistratus anteferendi. & si uero hæc atq; alia de quibus ante dictum est mira sint: quæ tamen rationes factorum afferri possent? nisi ita rerum omnium conditori rationibus quamuis incognitis iustis tamen placuisse. sicuti etiam de iis dici debet quæ sequentur.

De Gigantibus.

Gigantum immensa magnitudo sicuti ratione probari non potest ita etiam perpauci sunt qui eam credant: fabulosam rem extimãtes in gentilibus scripturis: sacris quoq; illud opponentes quod de gigantibus in figura loquebantur: Suetonii quoq; tranquilli uerba tanq̃ de re falsa dicentis interpretantur: cum in Augusti uita scribit eum uillas suas ossibus magnarum belluarum quæ gigantum fuisse dicta sunt exornasse tamen cretensi bello exundantium fluuiorum impetu siue motu terræ: ut Plinius scribit in imum discissa humo: inuentum est cadauer trium ac triginta cubitorum longitudine: quam idem Plinius sex & quadraginta cubitorum fuisse narrat: ad quod spectandum admiratione moti Lucius Flaccus legatus ac Metellus iuerunt.

In Tinge quoq; Mauritaniæ urbe Plutarcus scribit a Sertorio apertum fuisse sepulchrum: quod Antei esse putabatur: in quo corpus humanum fuit inuentum: quod dimensum sexaginta cubitos impleuit, hoc idem etiam Strabo affirmat.

Ab huius magnitudine haud longe discrepat id quod in annalibus pro re certa scriptum est: scilicet in urbe roma pallantis corpus inuentum fuisse altitudine quæ urbis muros excedebat: Henrico secundo: qui Conradi filius fuit: imperante, imperii eius anno quartodecimo.

Ioannes boccatius in deorum genealogia scribit temporibus suis in Sicilia haud longe a Drepano urbe non sine eorum qui rem uiderunt ingẽti admiratione: gigantis corpus inuentum: quod cum attrectatum fuit in puluerem est resolutum, coniectura autem ex coxæ osse inita quod integrum remanserat longitudinis ducentorum cubitorum fuisse extimatum est. Tres autem illius dentes qui soli inuenti fuere idem ponderis trium rotulorum: ita regio pondera nominat: fuisse ait: qui ut memoria rei seruaretur ante aram uirginis: cuius titulus nunciationis dicitur: positi fuerunt: plerisq; extimantibus illud Ericis corpus fuisse.

Regnante Carolo septimo gallorum rege in montana Narbonensis galliæ parte iuxta Valẽtiam urbem Rhodanus sepulchrum detexit: cuius magnitudo permultos ad eam rem uisendam pertraxit, aperto enim tumulo inuenta in eo sunt hominis ossa: cuius dimensio triginta pedes impleuit. nos quoq; cum ea iter faceremus sepulchrum uidimus & ossium aliquam partem quæ ab accolis tanq̃ rei miræ asseruatur.

De satyris ac centauris uisis & de asina quæ locuta est.

Satyrorum atq; centaurorũ mentio nõ minus q̃ quæ de gigãtibus habetur fabulosa putata est: & tamen ex uera historia habemus Antoniũ abatẽ in ægypto cũ in heremo paulũ heremitã primum q̃reret in cẽtaurũ incidisse: ea effigie q̃ describit: scilicet hominis figura equo

mixta. itaq; siue illud fantasma: siue res uera fuit quemadmodum Hiero-nymus scripsit: negari non potest miram fuisse.
In eadem heremo idem abas Satyrum alloquutus est cornigero capite pedibusq; caprinis: reliquis partibus homini persimilem: ab eo cum audiret se ab aliis gregis sui ad alios sui similes legatum mitti: damnataque uetustate quæ eos tanquam numina colebat: nati redemptoris mentionem facere.
Quis mirum iam putauerit? si asina qua balaam gestabatur indignata se ab insessore plagis nimium urgeri locuta sit?

¶ Dammidis relatu philostratus scribit Apollonium Thianeum in æthiopia uino Satyrum coepisse: qui cuiusdam pagi foeminas in ea regione infestabat: audiuisse quoque alium Mithilenis captum. eos autem Apollonius demones satyros uocitabat.

¶ Cum igitur eorum auctoritas qui satyros uiderunt: quiq; de eis scripserunt: fidem facere ualeat: uere hæc monstra fuisse: Pliniusq; pro certo scriptum reliquerit Claudio Cæsari ex ægypto perlatum unum mele conditum Item alium Constantio Cæsari cum antiochiæ esset sale conditum: quem Hieronymus Alexandriæ perspectum a multis cum adhuc uiueret affirmat. adduci possumus ut credamus uerũ quoq; illud fuisse quod a Plutarcho scribitur: scilicet haud longe ab Apollonia in nimpheo saltu captum fuisse satyrum & ad dictatorem Syllam deductum: qui cum in morem capræ uocem ederet ab eo in siluam remissus fuit.

¶ Pari quoq; modo fieri non posse multi putarunt ut in castoreo duæ essent naturæ: quod etiam uix creditum est posteaq̃ inspiciundi facultas fuit. Lutre enim illud animal persimile est: nisi quod posteriores pedes anseris uidentur: & cauda in piscem desinit. squamosa tota: quanq̃ reliquæ corporis partes uilis uestiantur. caudam autem quantum fieri potest humidis locis declinat utpote magis pisci congruentibus.

¶ De hominibus capite carentibus & iis qui unum tantum oculum habent.

Multis quoq; fabulosum putatur quod a Plinio multisq; aliis historicis traditum est. blemios scilicet in ethiopia homines esse capite carentes: & aliis unum tantum oculum fronti inesse. quod procul dubio creditu difficile uideretur: nisi Augustinus: cuius testimonium omni exceptione maius est: in octauo supra trigesimum ad heremitas sermone affirmaret a se eos in ethiopia uisos esse cum ad eos episcopus iam factus predicatum iuisset: quos ratione uti & non feras esse scribit.

¶ De syrenibus & aliis monstris marinis.

Quot etiam inueniuntur qui non credunt syrenes esse? & tamen Augusto cæsari galliarum legatus scripsit in littore inuentas mortuas Nereides syrenesque multas ea forma qua pinguntur. Ti-

berio quoque Augusto retulerunt Vlissbonenses legati conspectum marinum hominem paruo cornu insonare: & similiter marinarum nimpharum corpora humanis corporibus similia nisi quod cute anguillis persimili tegebantur. deinde imperante phoca in cicladibus iuxta Sdillarum insulam duæ apparuerunt ex toto pene humanam habentes effigiem.

Sed quid tam uetera repetimus? Eugenio quarto pontifice apud urbem Sibinicum in Illirico captus est marinus homo qui ad mare puerum trahebat. Is a currentibus qui rem inspexerant lapidibus fustibusq; uulneratus in siccum retractus est. huius effigies pene humana nisi quod cutis anguillæ similis erat: & in capite duo parua habebat cornua: manus quoque duorum tantum digitorum formam exprimebant. pedes autem in duas ueluti caudas finiebantur a quibus ad brachia se allæ ut in uespertilione extendebātur.

De Echino siue remora pisce.

HIs quæ in mari miranda sunt Echinum siue remoram addemus: cuius quanquam longitudo spatimam non excedat: quantumuis magna nauigia si adheserit remoratur. spirent licet uenti: uellaq; tumescant: ac remis nautæ acriter incumbant: adeo ei magnas natura uires dedit. plus in paruo pisce q̄ in illis omnibus momenti est: cuius rei experimētum uisum in naui: quam periander misit: & in actiaca pugna Antonii naue immobili manente ita ut ei in aliam descendere necesse esset. postremo in triremi qua Cæsar caligula uehebatur: cum ab asture Antium nauigaret: quo in loco cæteris triremibus cursum suum tenentibus cum admiratio omnes cœpisset: principis triremem immobilem stare: missi sunt urinatores qui annexum triremis fundo hunc piscem inuenerunt. quo sublato triremis mota est: ut ceteræ: & quod mirum uideatur: remora in naui manente: sed aquam non tangente nauis cursus non impediebatur.

De equis quæ uento concipiunt.

INter alia admiranda quæ de animalibus feruntur annumerari potest id quod Plinius scribit: & in secundo rerum rusticarum ceu rem miram & tamen certam Varro. item Solinus in mirabilibus affirmant In lusitania cuius pars hac ætate sub portugalensis regionis nomine est: equas prope urbē ulisbonam uere spirantibus fauoniis quos nō sine magna uoluptate per sexum suum in corpus recipiunt: sine maribus concipere: id quod etiam in gallinis conspicimus. pariunt autem equos uelocissimos. sed qui ultra triennium non perdurent. nec generationi sufficiunt. In capadotia quoq; idem accidere Augustinus scripsit.

De lacu asphaltide.

MIrum quoque uideri potest quod de Asphaltide lacu Iudeæ scribitur: quem aliqui mortuū mare nuncupant. in eo enim uiuens res

nulla mergitur. a fundo quoque ceu picen euomit: quam etiam bitumen appellant: & pro pice in nauibus utuntur: quæ res cum adhuc humida ab aqua educitur: aiunt alio remedio disiungi: atq; a se ipsa separari nō posse: nisi mulieris menstruo sanguine aut urina.

De Fluuio Sabatico.

Mirus quoq; fluuius is fuit qui inter archam raphaneamq; labebatur in ea iudeæ parte in qua regnauit Agrippa: qui quanq̃ satis ingentibus aquis præcepsq; decurreret: sabato semper deficientibus aq̃s exsiccabatur. postera die in consuetam altitudinem excrescens: ab eo facto sabaticus appellabatur.

De fonte qui est apud Gratianopolim & aliis miris rebus.

Mirum quoq; dicere fontem debemus apud Gratianopolim gallicam urbem. Nam quāuis calentes aquas non habeat: tamen simul cum ipsis aquis flammas persæpe emittit. duobus eodem loco temporeq; simul manentibus inter se contrariis elementis. In Lycia quoq; non sine magna admiratione regio quæ ephestion dicitur: herbido florenteq; solo terra si effodiatur ignes euomit: quibus nulla in parte flores: aut herbæ adurruntur uel decorem suum amittunt: sicuti ad Lucillum Seneca scribit.

Non caret etiam admiratione fons in brithannia qui est in diocesi lincolensi intra Luntham & Norantonam urbes: quia experimento cognitū est: ligna in ꝓximis cæsa siluis: si in fonte demergantur intra annū lapides fieri.

In regione quoq; ubi gothorum sedes in septentrione erat: fons est cuius experimentum a Federico primo factum Albertus cognomento magnus scribit: missa manuum suarum theca in qua ne falleretur signum suum in cera impresserat: cuius dimidia pars fonti immersa in lapidem induruit: reliqua parte sub corii ac ceræ specie: ut ante erat remanente.

In gallia quoq; in paruo lacu iuxta oppidum qui lochis dicitur depræhensum est arbores quæ in eum iam diu ceciderunt in lapides conuersas.

Mille passibus a Senisi oppido Lucaniæ in neapolitani regni pte ea quā nunc basilicatā uocant: fons salsis manat aquis. ad eum si quis accesserit nihil locutus neq; retro conuersus: fontem puris clarisq; fluentem aquis inuenit. quod si secus dum proficiscitur egerit: turbatum offendit fontem. Si uero seruatis quæ ad claram fontis aquam inueniēdam fieri oportere dicta sunt. illuc profectus loqui cœperit: loquendo turbari fontem perspicit. Sed quoniam de aquatilibus aquisq; satis est dictum: nunc terrestria attingemus quæ causam aliquam habent admirationis.

De insulis quæ ortæ sunt.

Vir magnæ doctrinæ magnæq; fidei Plinius affirmat Rhodum de-

lumque inſulas ortas eſſe: & præter eas nonnullas alias: ſed procul dubio trigeſima quinta ſupra centeſimam olympiadem inter cicladas Theram Araſiamq; cum ante non apparerent: emerſiſſe. Inde centeſimo atq; trigeſimo anno poſt inter eas hieram ortam alio nomine Antoniatem appellatam. ab ea haud longius duobus ſtadiis ipſius Plinii temporibus. M. Syllano. &. L. Balbo conſulibus Thiam emerſiſſe. Theram Seneca teſtatur a ſe uiſam: & præterea Conſulibus. Sp. Poſthumio albino. &. Q. Fabio labeone haud longe a Sicilia ortam inſulam uulcaniam. Temporibus quoq; noſtris in cycladibus haud longe a centurino repente emerſit parua inſula in nauis magnitudinem. cuius facies haud alia q̃ terræ aduſtæ uidebatur.

Quod de natis repente inſulis dictum eſt mirum poteſt uideri: ſed nec minus eſt mirandum quod de naue refertur temporibus noſtris ideſt ſalutis anno quadringenteſimo ſexageſimo ſupra mileſimum in cuniculo per quẽ metalla effodiuntur centum brachiis ſub terram apud heluetiorum pagum bernam inuẽta. in qua naui quæ maritimæ perſimilis erat. quod magis eſt mirum: cum ea pars alpium longe abſita mari quadraginta hominum corpora cum ue'is effractis anchoriſq; inuenta fuerunt: quam rem plurimi graues uiri perſpexerunt: & nos ab iis accepimus qui in re preſenti fuere. Arbitrati autem ſunt nonnulli magni diluuii tempeſtate immerſam eam nauem temporis ſucceſſu aucta humo montibusq; ſepultam in ea profunditate manſiſſe in qua eſt inuenta. Alii per ſubterraneas aquarum uenas quæ per terræ concaua loca largius fluunt mari demerſam aliquo caſu nauem in eum locum perlatam. Ceterum ut cunq; res fuerit admirationis non mediocres relinquit cauſas.

De gemmis & lapidibus naturaliter ſculptis.

Quam multa alia fert natura: quorum ratio nulla poteſt afferri. Inter hæc pyrrhi regis commemorabitur gemma: in qua nullo artifice ſculptæ: ſed adeo tenuibus ſegmentis ut pictæ uiderentur: nouem cum inſignibus ſuis expreſſæ erant muſæ cum Apollinis effigie media inter eas ſedentis.

Plinius quoq; temporibus ſuis ſcribit marmoreum lapidem ſectum in paro inſula in medio naturaliter ſculptam Sileni: ut ab antiquis pingebatur: effigiem oſtendiſſe.

Albertus item magnus affirmat Venetiis ſe regis caput diademate ornatum uidiſſe in marmore naturaliter nullius artificis opera expreſſum: in quo frontis pars imperfecta uidebatur. De alio item capite huic ſimili in urbe Mantua uiſo noſtris temporibus affirmatum eſt.

In agro quoq; placentino temporibus noſtris lapis allabaſtrites inuentus eſt: in quo poſteaquam ad leuitatem ſuam per artifices perductum fuit inter claritatem obſcuritatemque quam lapis præ ſe fert figura apparet:

mortui capitis humani. Item bergomi in maiori fano in porphirite lapide qui ad baptisterii ornatum est positus tanquam picta serpens in orbes circũ uoluta perspicitur.

Cum mortales quidam quæ dicta sunt: minime obscure perspexerint: quarum causæ in obscuro latent: omittere nonnulla alia uideor non debere. æque abditarum causarum ad terrestres res pertinentia. Prope urbem Gratianopolim in gallia italiæ propinqua uetusta est turris quæ araneas nõ gignit: neq; aliam uene nosam rem. quin potius: si quid eiusmodi in eam inferatur: ut experimento cognitum est: statim emoritur. Idem in insula niuerna: quæ nunc irlanda dicitur contigit. illius enim terram coriumq; natorum in ea animantiũ uenenosæ bestiæ deuitant fugiuntq;. expiendo enim homines didicerunt hæc animalia si in ancipiti ponantur: ut uel ea uel ignes contingant: in ignes ipsos potius se recipere: triclinium quoq; ecclesiæ aniciensis quæ uulgo de piu dicitur non ineunt uenefica animalia: neq; muscæ: & si aliunde inferantur statim mortem obeunt. quæ res admirationem tollit q̃d ueteres scripserint romæ in herculis fanum nec muscas nec canes unquam ingressos.

De antro hieropolitano.

Mirum quoq; proter occultam eius causam est: quod de hierapolis antro Dion perhibet se uidisse. Nam cum mortiferum exalet spiritum: omnia in eo intereunt animantia: nisi quæ castrata uirilitatem amiserunt.

De admirandarum uirium herbis.

Quæ ratio quoq; afferri potest de quarundam herbarum admirãda ui: de quibus prope terrestria scribendum duxi. In iudea ad macheruntam urbem in ualle quæ brabra dicitur. denominata a ualle herba nascitur: quæ sanguinei coloris habet radices & noctu lumen præ se fert. neq; uero facile hominum manu conuelli potest: nisi cum mulieris sanguine menstruo aut urina attingitur. aliter enim contra uellentem niti seq; in contrarium retrahere uidetur. neq; tunc quidem nisi eius uitæ periculo qui extirpare quærit diuelli potest: nisi siquis manu de ea radice gestauerit: aut circumfossa humo ita ut parum se radix teneat alligatus ei canis quod superest nitendo conuellat. Tunc enim in canem omne periculum euellentis transit. hac illi radice curari dicuntur quos immundi spiritus uexant: ita ut amplius eo malo non laborent.

Linum quoq; quod asuestinum appellant nonne uisu admirandũ erat? fertur in ultimo oriente nasci: cuius ea uis est: ut confecta ex eo tela in mediis ignibus posita non comburratur. Plinius quoq; scribit mappas ex eo lino posteaq̃ usus infecit: ignibus impositas combustis sordibus ipsas incombustas in pristinum candorem nituisse.

Iuxta firmium panonniæ urbem interdum in uitibus capreoli inesse reperti sunt uere aurei : confectaq; est ex eo auro moneta : quod ipm multi prestantes uiri temporibus nostris uidere : ut illud negare nimium impudẽtis hominis habeatur.

De auibus animalibusq; aliis admirandis.

AD animalia admirandæ naturæ transituri a farfallis auibus incipiemus quæ a græcis pyraustæ nominantur. Hæ in Cypro in metallorum fornacibus inueniuntur : per medias flammas illesæ uolant. & si forte longe ab ignibus auferantur paruo temporis momento intereunt. Res profecto mira huiusmodi aues in uiolento qđ alia uiuentia omnia perimit : elemento uiuere.

In insulis Niuerna : quam nunc ut etiam supra diximus: Irlandam dicũt: & orchade quibusdam in locis : quæ mari alluuntur: arbores salicibus persimiles nascuntur : in quibus ortæ paruæ quædã pilæ paulatim crescendo in aues anatum formam habentes effigiantur : rostro ab arboribus pendendes: & cum ad maturitatis tempus peruenere: sui ipsarum nixu arboribus excussæ in mare decidunt atque euolant : eas brithanni uulgo bernetas appellant: & quia ex auium genere non oriuntur: his quadragesimali ieiunio sale conditis homines uescuntur : ut ab his qui uiderunt certiores facti sumus : neq; uero me latet Albertum magnum aliter scripsisse. Sed res tam multorum uirorum grauium testimonio qui hoc uiderunt probata est : ut minime dubia duci debeat.

Anatis mentio quæ facta est in mentem redigit mihi de ea aue rem mirandam : quam ego scripturus non eram : quia parum fidei habitura uidebatur. sed adeo nota est : ut falsæ rei suspictionem nullam accipiat. In ea galliæ parte quæ olim sub uenetorum morinorumq; nomine censebatur : nunc brithãnã dicunt: prope urbem rhenes oppidum est mons fortis nomine : ubi maio mense cum sancti Nicolai solemnia celebrantur : a paruo lacu haud longe ab oppido ea hora qua uel missa uel uespertinæ orationes cantantur : anas templum init cum tredecim pullis : quæ posteaq̃ aram circũdedit : ad eundem lacum regreditur uno pullorum quos secum ueniens duxit semper deficiente : neq; uero quo is se recipiat intelligitur : quod si quis ut rei experimentum faciat: aut quia rei nullam fidem habeat comprehendere : aut occidere temptauerit : confestim rabie corripitur : ac moritur aut grauem morbum subito incidit.

Quis fieri posse arbitretur? aut quas rationes afferre possit eius rei quæ a Geruasio Tibellesio aretalensis regni marescallo ad Ottonem quartum scripsit. In lacu enim eius regionis monuit quosdam piscationi operam dãtes hieme multas ciconias ueluti mortuas rete in siccum traxisse : quæ tanquã simul iunctæ mutuo rostra ano infixa habebant : & calefactæ uiuæ fuerunt

inuentæ.

In Lothoringia quoq; iuxta Methensem urbem in quodam alio lacu sa lutis anno quadringentesimo sexagesimo septimo supra mille plultæ aliæ ciconiæ similiter inuentæ fuerunt: quæ in thermis calefactæ reuixerunt. Hæc autem res effecit: ut quidam sub aquis abdere se ciconias putarent ea ratione moti: quod usque in presentem diem nec scriptum sit nec satis intellectum: quo se ibides desinente estate recipiant: cum tam multi apud græcos latinosque fuerint: qui diligenter animalium naturam inuestigarũt.

Cæterum si sub aquis ciconiæ uiuunt: aliquo modo & spirandi & se alendi uiam habere uidentur. Sed de ingenti buffone in medio saxo inuento in athonis arce uerdunensis agri: quæ ratio adduci potest? nam in saxo quod ut eo uterentur ædifficantes medium secuerunt: nulla ingressus ad spirandum alimentaq; accipienda signa apparebant: animalq; illud tamen in eo uixerat: quod a multis perspectum fuit.

In latio quoq; simili modo Martino quinto pontifice serpens uiua in media petra cum scinderetur fuit inuenta.

Ad animalium predictorum quo modo uixerint rationem ostendendã dici posset: ita creata: ut nullo cibo uescerentur: quemadmodum in cameleonte cernitur. Quod animal lacertæ persimile est: nisi quod in maius q̃ lacerta excrescit. hoc certe nullo alitur cibo: sed aere tantum uescitur: quem assidue aperto ore ad se trahit: cuius generis permulta in Africa sunt.

De his qui sine cibo uixerunt.

SEd quoniam in scribenda Cameleontis natura mentio incidit de his qui sine cibo uixerunt: hoc ipsum quod in brutis perdifficile uidetur: in homine fieri non posse putatur. Nam cum in homine cibi abstinentia quartum aut ad summum sextum diem non transgrediatur: ultra hoc tempus inediam perferre humanæ rationi consentaneum nõ uidetur. Itaq; cum nonnulli inuenti fuerint: qui longe plus q̃ hunc quem diximus dierum numerum cibo caruerint: ut Eliam Moisem ægyptiam Mariam pretereamus: operæ precium uisum est: eos qui hoc fecerunt attingere: ut intelligat̃: q̃ magnæ sint naturæ uires: physicosq; permultos qui scire omnia sibi persuaserunt: longe falli: indoctumq; uulgus proter ignorantiam sæpe numero inter miracula numerare ea: quæ etsi raro fiunt: natura tamẽ producit. In quo etiam hoc beneficii erit: ut quanti doctrina sit facienda intelligatur: quæ lumine suo a uulgo doctos separat: facitque ut neque ceu alii indocti omnia mirentur: nec præda fallacium hominum sint: qui fictis miraculis aluntur: nec ut uulgus in plano tanq̃ in confragosa uia ceu casuri: atq; precipites eant.

In germania in urbe Colonia Federico Secũdo regnante sæpius quidã ab alienato sensu septem ebdomadas cibo caruit: sola aqua interdũ epota: cũ

Albertus magnus ratisbonensis epus ut rem cognosceret: diligenter eum obseruasset: qui etiam mulierem quandam germanicam dies uiginti sine cibo mansisse scriptum reliquit

¶ Item Augustinus cum Casulano rescriberet: affirmauit temporibus suis quendam quadraginta diebus sine cibo uixisse. Alium quoq; Petrarcha ponit Venetiis idem fecisse: a multisq; eius rei experimentum fuisse factum

¶ Hoc etiam magis mirum est: quod Olimpiodorus platonicus scripsit Aristotelis qui rem uidit testimonio: fuisse hominem qui donec uixit: neq; manducauit unquam neq; dormiuit. ceterum in sole manendo alimentum accepit.

¶ In gallorum annalibus editum est: salutis anno trecentesimo uigesimo secundo supra mille: in agro Tulensi puellam fuisse duodecimum annum non superantem: quæ triennium post sumptam sacram hostiam uixit nullo alio aut potu aut cibo sumpto. & post id tempus ad consuetam uiuendi normam rediisse.

¶ His quoq; tēporibus Perusiæ palumba interamnensis annos nata uiginti eadem hostia nullo alio sumpto cibo septem annos uixit: id quod Innocentius octauus pontifex re quæsita diligenter inspexit.

¶ Fuit Eugenio quarto pontifice gallus quidam nomine Iacobus: qui in aula romana amanuensis erat. Is graui ualitudine affectus cum in patriam redisset: hierosolymitanam peregrinationem uouit. inde ergo Romam Nicolao quinto pontifice reuersus magna eorum admiratione qui rem inspexerunt dum obseruaretur: nec bibere nec esse unq̄ inuentus est: iureq; iurando affirmauit se iam biennium ita uixisse.

¶ Anno quoq; salutis q̄drīgētesimo sexagesimo post mille: Nicolaus heluetius undreualdensis post susceptos ex coniuge quinq; liberos: cum haud longe ab oppido solitas iam ageret uitam: peracto quintodecimo anno sine ullo potu ciboq; decessit: ueraq; inuenta fuerunt: quæ predicebat futura uitaq; prorsus austera fidem faciebat nihil ab eo de cibi ac potus abstinentia fungi. & tamen Constantiensis epus in cuius diocesi is agebat: profectus ad eum ipsum locum ubi Nicolaus erat: diligenter rem perquisiuit. inuentaq; palam litteris mandauit: qui ut de re certior fieret sub obedientiæ imperio recusantem parum cibi sumere coegit. ob quam rem triduum grauiter stomachi dolore laborauit. id quod ipse uereri se ante monuerat. Nec uero episcopo illi tantum: uerum multis quoq; principibus germanicis: gallis: atq; italis qui eo profecti sunt: res hæc explorata fuit. Nos quoque cum his loquuti qui uiderunt: ac sermones una seuerunt: rem extra ambiguum ponimus: presertim quod de hac cibi abstinentia diligentius quæsitum est. de qua ipse parce loquebatur: remq; non miraculo. sed naturæ tribuebat. Ceterum ut tandem huic materiæ finis fiat. Valerium quantum pro

ingenii imbecillitate fieri potest: imitantes in huius primi libri fine nõ de uno ut ipse sed de tribus draconibus loquemur. primum scribit possidonius se prope Damascum uidisse mortuum qui hominem in equo sedentem deuorauerat: fuisseq; eius longitudinem ducentorum ac quadraginta pedum. De alio testatur sanctus Hieronymus cuius longitudo quantum ipse arbitrabatur quindecim cubitorum fuit: qui ægypti deserta incolebat. Tertiũ Diodorus scribit uiuum in Alexandriam fuisse perductum Phtholomeo secundo regnante. cuius longitudo triginta cubitos superabat.

De Polypo immenso.

Sed quoniam maiores quoq; dracones inuenti fuerunt: de Polypo quodam scribemus cuius adeo ingens magnitudo fuit ut in genere suo alios omnes superaret. Cum in hispania piscatores qui tinnos condiunt: singulis noctibus aliquid iis quæ iam parauerant subtrahi animaduerterẽt: & proterea diligentius rem obseruarent: nõ sine ingenti formidine cum latratu suo canes ad rem inspiciendam inuitarent: perspexerunt uastam terribilemq; belluam ingenti spiritu brachiisq; a se canes abigẽtem: ad quos defendendos accurrentes qui aderant uariis instructi armis: magno labore tandem feram confecerunt: cognoueruntq; Polypum esse: qui eiusmodi cibi auidissimus supioribus noctibus qđ piscatores deesse querebantur rapuerat. Huius belluæ caput immensum horrẽdumq; fuit: quo Lucius Lucullus qui illud inspexit: putauit quindecim amphorarum: quæ nunc in nauticis rebus bottæ dicuntur: mensuram contineri: brachia autem ingentia adeo ut uix hominis complexu cingi possent internodiaq; crurum magnæ ollæ amplitudinem complere. id autem quod in miraculi testimonium sepositum fuit septingentarum librarum pondus excessit.

De Priſcis Inſtitutionibus — Caput primum

SEcundum librum auſpicaturi de antiquis moribus ac inſtitutis ſcribemus. nonnulla etiam recentiora addemus: quæ fortaſsis haud parum a ratione uideantur abhorrere: cum eorum contemplatione in quibus uirtus ac bonitas eſt: corrigere noſtra quæ mala ſunt poſſimus.

De Romanis ſponſis.

NOuæ nuptæ apud priſcos romanos maritorum domos ingreſſuræ in primo limine Caiam Ceciliã alio nomine Tanaquilem nuncupatam ſemper nominabant: quæ Tarquinii priſci romani regis uxor foemina fuit pudicicia atq; omni uirtutis genere inſignis: ut dum eam nominarent imitari mores eius meminiſſent: poſtpoſitis quoq; aliis ornamẽtis colus fuſuſq; eis præferebatur. His enim inſtitutis Marcias. porcias. atq; Lucretias romani pepererunt.

De Iudeis.

OPrimus quoq; iudeorũ mos ille erat: quo in tribu ſua deligere mulieribus ſuis uiros cogebantur. hiſq; in primis quas bonorum hæreditas ſequebatur. alienis enim opibus alienas locupletari tribus iniquum ducebant. At nunc infoelicia tempora noſtra in hoc quoq; quantum a prudentibus degenerauere? Sordent inter ſuos nuptiæ: & ſpretis contribulibus ſuis ptas magno ſudore atq; ſanguine opes a ſuis ad barbaras quoq; gentes transferunt: nec ante malorum conſiliorum poenitẽtia ſubitq; exhauſta gente ſua: tum cum poenitentiæ locus non eſt: palam perſpiciunt: maritos non uirtutem ac genus in huiuſmodi nuptiis ſed opes ſpectauiſſe.

De babiloniis.

QVanta prudentia babilonii matrimonia ſua tractabant? quotannis enim ſtato die locoq; puellas ſuas uiro maturas congregabant: forma preſtantiorem plura offerenti deſpondebant: deformiorem autem minore dote accepturo nuptui dabant: dotemq; ex accepta in formoſioris collocatione pecunia pſoluebant. Ita ex formoſioribus deformium dos parabatur. diteſq; precio formoſarum matrimonia nanciſcebãtur: minuſq; formoſæ in quibus ambitionis etiam minus eſſe: debet ſine cuiuſq; iniuria ad tenuiores thalamos tranſibant.

De gallorum conſuetudine circa matrimonia.

HAud malus gallorum is mos erat: quo in locandis matrimonio puellis utebantur. Nam ne proter ingratum matrimoniũ puellæ parentes incusarent: parata magno inuitatorum numero cena uirgini permittebant ut ex inuitatis maritum sibi deligeret. electionis autem illud signum erat: cui ipsa ante alios aquam manibus dedisset.

Ne puelle parentes de ingrato matrimonio incusarent.

Item de gallis.

SOlebant etiam contracto matrimonio agere: ut mariti tantũdẽ de fortunis suis acceptæ doti cumularent: fructuum quoq; qui inde percipiebantur ratio a uiro uxoreq; simul querebatur: ut superstitis illud totum esset: quod simul cum capite coactum inueniretur. Ita enim facta inter uirum uxoremq; par condictio: plus amoris retẽtura in matrimoniis putabatur.

De Lacedemoniis.

De matrimonio contempto

APud Lacedemones grauis pena iis constituta erat: qui nunq̃ uxorem duxissent: aut qui ultra communem morem ducere distulissent: grauiore etiam mulctabantur si qui maiorem sequuti dotem ex aliena tribu duxissent. quando in sua probatis moribus inuenissent

De brithãnis qui Scoti dicuntur.

HAc cura in brithannia populi: qui nunc Scoti nuncupantur carere iussi sunt. Si quidem Hieronymus scribit foeminarum communem eos habuisse usum.

De Leptitanis.

APud Leptim Africæ urbem scribit hunc fuisse morem: ut q̃uo die noua nupta primum in mariti ædes uenisset: a socru mutuo ollã peteret. Socrus autem eam negaret: ut a primo ipso die quæ sponsæ erant: socrus suas ferre discerent.

De germanis.

SOlebant apud germanos qui mariti uellent fieri: uxores dotibus cõparare: id qđ temporibus quoq; nostris ueteres meminerũt apđ celtiberos in pyrreneorum parte quam biscaiam nunc dicũt usitatum fuisse.

De Lituanis.

IN Lituania quæ germaniæ pars est: foeminæ in magna fortuna constitutæ palam alere multos iuuenes solent: quos matrimoniorum adiutores uocant: palamq; secum eos cubitum ducunt: neq; tamen ob id uiris licet concubinas habere. Stultos profecto homines qui ꝓnum per se neq; in libidinibus unq̃ defessum foeminarum genus: hac licentia certi nihil in matrimoniis relinquere permiserunt.

De foeminis indulgentia libidinis ... matrimonii

De Erulis & Indis.

PLus honestatis foeminæ apđ Erulos habuere: dũ sedes trãsdanubium is populus incoleret: quoniam iuxta maritorum sepulchra

uxores semper suspendio uitam finiebãt: quod etiam magis mirum uideatur cum earum uiri adeo impudice agerent: ut in bestiis quoq; cõmiscerentur: & senio confectos si aduersa ualitudine laborarent: ne eos alendi onere grauarentur occiderent. Indorum quoq; coniuges usq; in presens tempus hunc seruauere morem ut in maritorum rogo comburrerentur: quod non ueteres solum recentioresq; historici tradunt uerum etiam ab iis affirmatur qui in india per hæc tempora fuere.

De romanis consulibus.

MOs erat romanis consulibus lictoribus ac fascibus per uices uti: quisq; mense suo his utebatur. utendi autem principiũ is faciebat cui in bello mortuus esset filius: aut cui uxor esset: etiam si iunior haberetur: si alter quanq̃ senior uxore careret.

De ueteribus hebreis Zelotypis.

ILla quoq; miranda commemorandaq; uidentur instituta esse: q̃ longo tempore iudei seruauerunt: cum adulterii suspectam haberent coniugem. Ad sacerdotem enim eam perducebant: qui oblato iusiurando membranam sacris uerbis conscriptã aqua lauabat adeo ut inde sacra uerba delerentur: conspersaq; muliere pauimenti aut parietũ templi puluere presente uiro huiusmodi aqua eã potabat. Mira profecto res: nam si adulterii crimine carebat: ualidior inde mulier abibat. qđ si peccasset hydropisi corripiebatur: uenterq; eius marcescebat. uerum quia satis de matrimoiis est dictum: nunc ceu ab arbore ad fructum: ita a matrimonius ad liberos transibimus.

De Romanis.

ADeo ueteres romani magni semper in liberos paternũ ius fecere ut regum temporibus patri filios bis uẽdere pmissum esset nisi ei pater uxorem dedisset: aut ultro ducere uolenti assensum prestitisset.

De Atheniensibus.

COntra haud immerito Athenienses utebantur: ut filius qui artem aut alicuius industriæ genus a patre non didicisset: minime in necessitate parentem iuuare cogeretur.

De iisdem.

NEq; etiam spurios parentum iuuandorum obligatione liberarunt quod non ut filios procrearent. uerum ut uoluptati operam darent se cum huiusmodi filiorum matre miscuisse pater putari poterat.

De Hebreis.

QVam Sceuere apud hebreos crimen non pulsati tantum uerum etiam maledicti patris uendicabatur? Nam qui ita male de parentibus meriti essent nisi prima parentum admonitione corrigerentur: furcarum supplicio mulctabant.

De aegyptiis.

AEgyptii mulctare parentes a quibus caesi essent filii non solebant: parum enim co͂uenire uisum est ut is qui filii uitae causa fuisset ob filioru͂ morte͂ ipse uita priuaretur: Triduum autem continuum circa filii mortui corpus eum habebant. Nam ita & doloris magnitudine quam filii presentia augebat: & perpetratae mortis poenitentia eum satis excruciari posse arbitrabantur.

De ueterum pontificum electione.

VEteres pontifices cum a populis quoru͂ cura͂ gesturi erant eligerent: expimento ipso cognitum est enixe studuisse: ut honeste uitam ducerent. Manans enim de eorum modestia in populos fama: gratiores ipsos faciebat: si quidem multitudinis non imperitae iudicium frequentius rationi obsequitur. Id ita esse res ipsa ostendit: cum Gregorius: Ambrosius: Leo & Zacharias proter uirtutem q̄q̄ inuiti ad pontificatum euecti fuerint: uirtutis enim ac doctrinae opinio quam re prestiterunt: populos ad id impulit. Contra autem quos principum fauor & gratia promouet uiros impuros et scelerum omnium ministros: qui doctis & modestis uiris preferuntur ꝑ bonitate ac doctrina impudiciciā atq; maloru͂ omne genus spirare co͂spicimus

De modestia ueterum sacerdotum in uestitu.

QVanto etiam melior erat usus: cu͂ po͂tifices ac sacerdotes nostri pari ueste cum aliis: ceterum forma grauiores prae se mores ferente utebantur: qui secularium negotiis se no͂ immiscebant: neq; iis opibus templa locupletare querebant: quae spoliatis melius restituere͂tur. Quae res Ambrosium mouit: ut iis qui a ueteri modestia discesserant: haud iniuria diceret: tum sacerdotes aureos fuisse: cum ligneo calice sacrificarent. In presentia autem ligneos factos postq̄ aureis calicibus uti coeperunt: omnis enim sacerdotum luxus a Siluestro coepit: cum a Co͂stantino augusto: a prisca modestia: pauperieq; ad opes euectus: huius ambitus & cupiditatis qua nunc aetas nostra laborat: ex se semen protulisse uisus est. Inde sacerdotes etiam ad imperia accensi. De iis sensisse uideri potest Christus: cum pharise os taxauit: cum dillatationem & primos in co͂uiuiis accubitus: cum magisterii nuncupationem atq; insuper earum rerum imperia quae insupportabilia sunt: quae ne digito quidem ipsi attingere uolunt: impropauit. Quid enim nostri temporis sacerdotibus cum a recta uia aberrant: co͂fecta aureo ornatu diademata: uestiumq; immodicarum sirmata: quae sine aliena ope trahere nequeunt: studium quoq; principalis nominis: sanctissimaeq; appellationis: Item pedum deosculationes etiam a regibus & augustis factae non neiuste obiici possunt: cum prima nomina a satis humilibus primordiis incepta in militarem atq; tyrānicam potest atem transtulerint. uerum ne longius progrediamur iis reprehendendis quae principum ignauia diu ferendo: incorrigibilia effecit: ad uetera exempla iis meliora transibimus.

De maiorum supplicationum origine.

SI primorum ludorum originem a romanis uoto ob grauem pestē stabilitam: q̄q̄ a uero dei cultu remotam inter ueteres ritus annumerandam esse Valerius multæ doctrinæ atq; prudētiæ uir duxit: quanto nos utilius censere debemus christianarū supplicationū primordia ostendere a ueteribus pontificibus nostris modestioribus quidem q̄ romani essent: ceterum non proter minus sceuam causam instituta? Nam cū urbem romam pestis acerbe uexaret Gregorius primus ro. pontifex supplicationes quæ maiores dicuntur & sex Kl. maias celebrari etiam nunc solent: instituit. cum ante Mamercus Claudianus uienensis ep̄us: uir morum sanctitate clarus minores in gallia salutis anno quinq̄gesimo octauo supra quadringentesimum ordinasset: quæ triduo ante domini ascensum eduntur: quo t̄pe rei atrocitate territis gallis in ipso meridie lupi feræq; aliæ urbes ingressæ in homines crassabantur. quotidieq; aut tellus moueretur: aut de coelo tacta loca uel ruerent uel comburrerentur. quibus malis in gallia romæq; per hæc remedia finis putatur fuisse inuentus. Quam ob rem postea a Leone tertio ro. pontifice in aurelianensi concilio per uniuersam ecclesiam huiusmodi supplicationes stabilitæ fuerunt.

De harum societatum origine qui in se flagellis agunt.

NOn etiam ab re uidetur eorū ostendere originē: qui se ipsos palā flagellis cedunt: q̄q̄ id a secularibus ageretur: & supplicationū ministri sacerdotes essent. ut autem terræmotus pestesq; supplicationum causa fuere. ita cædes malaq; q̄bus populi ob factiones uexabant̄: se palā cedendi morē induxerunt. eiusq; rei pusiæ q̄tū a seq cōiectura possimus: initiū est factū: ultro citroq; cōmeantibus populis umbilico tenus nudis flagello se lacerātibus: q hymnos canebāt atq; dei clamoribus suis misericordiā implorabant. cū hæc religio etiā in mediis hostibus priuatim publiceq; incolumitatē prestaret: adeo omnium mentes cœperat: eosq; magis qui ab initio morem hunc ludibrio habebant. Itaq; omnem Italiam ea res comprehendit: & si uero hæc consuetudo salutis anno ducentesimo sexagesimo supra mille sicuti candidatorū ritus anno nonagesimo nono: qui secutus est: cœperit: tamen ad hæc tempora durauit oblitterato more quo prius in alienas urbes mutuo se conferrent. Sed iam ad externa redeamus.

De ægyptiorum regibus.

AEgyptio regi peracto sacrificio sacerdotes quotidie hominum qui uirtute excelluissent exempla legebāt: ac deinde p̄sentis regis laudatis uirtutibus ante omnia clementiam eius extollebant.

De eisdem.

AEgyptiis regibus domi nec serui nec ulli fortuna homines ministrabāt. Sed sacerdotū liberi: uirtuteq; insignes uiri: q uigesimū

annum transcenderent: ut horum conspectu moti a scelere atq; intempe/rantia continerentur.

De ægyptiorum iudicibus.

EX eius collo qui inter ægyptios iudices primarium obtineret lo/cum numinis imago pendebat gemmis & auro confecta: qđ nu/men ipsi ueritatem nuncupabant. hoc enim signo ostendebant iudicis cordi oriq; ueritatem inesse semper debere: & cum conspicerent eam omnibus præferre rebus oportere.

Item de ægyptiis.

COgebant quotannis omnes apud magistratum nomen & artes su/as profiteri: & quos mentiri aut turpi questu uiuere inuenissent: mor/te mulctabant.

De Romanis censoribus.

HAud ualde erat dissimile id quod a romanis agebať: electos enim duos insignes uirtute ciues morum magistros sine prouocatione constituebant: qui intemperanter dicta factaq; sceuere notabant neq; uero mirum uideri debet: si cum hac disciplina uterentur alios uirtute prestiterunt.

De Priscis Romanis.

HAud aliam ob rem Plutarchus scribit priscos romanos instituisse ut securibus quæ præferebantur magistratibus: uirgarum alliga/rentur fasces: nisi ut dum fasces soluerentur magistratui spacium cogitandi daretur: ne iratus ea fieri imperaret: quorum postea eum fru/stra poeniteret.

De Aurelio Alexandro imper.

LOnge omnes romanorum ritus iusticia atq; prudentia id antecel/lit quod facere Alexander Sceuerus consueuerat: qui in albo pa/lam nomina eorum edebat: quibus gerendos magistratus erat demandaturus: ut omnibus liceret eorum uicia palam facere affectis ea pe/na delatoribus: si obiectum crimen non probassent: quæ accusatis debeba/tur: si obiectum crimen uerum esse inueniretur. his autem qui pro/babantur: uestes: argentea uasa: seruos ac concubinas commodabat: ut per hæc adiuti in magistratu pro maiestate romani nominis laute uiuerent: neq; inopia aut libidine: quæ sæpe a recto calle hominum mentes auferunt: ad rapinas aut adulteria conuerterentur. Quam longe hoc melius ageba/tur: q̄ his temporibus cum subtracto magistratibus salario promiscue om/ne rapinarum & iniustitiæ genus permittitur. qđ si quis pro scelere mulcta/tur: mulcta principes locupletantur: & non spoliatis quod adeptum est: resti/tuitur. Ceterum quoniam ciuiles administrationes satis attigimus tempus est ad militaria transeundi.

De fecialibus & patrepatrato.

COnsueuere ueteres romani nõ nisi lacessiti bellum inferre: præmisso semper feciali aut patrepatrato: qui erreptas res ab hostibus repeteret: assignatis ad restitutionem triginta diebus: nisi si forte armis ipsi peterentur. quod si intra præfixum tẽpus res restitutæ non essent: non ante tamẽ in hostilem terram arma proferebantur: q̃ per fecialem hosti bellum indixissent. longe enim pluris rite iusteq; se fecisse: q̃ ullam rei bene gerendæ occasionem faciebant.

Item de Romanis.

ROmanis mos erat neminem suorum permittere aduersus hostẽ pugnare: quemadmodum senior Cato ad filium scribit: nisi prius sacramento addiceretur: id autem agebatur: ne quis nisi coactus ad alios perdendos ire uideretur. & ut ducibus quibus addicti erant si ex acie fugissent morte eos: quia contra iusiurãdũ egerant mulctandi ius essent.

Iterum de Romanis.

ILla quoq; consuetudo prudentiæ plena erat: qua romani manipulos: aut cohortes: quæ timore uel negligentia ordines reliquissent: aut in exercitu sediciosæ fuissent: sorte ex eis delecto decimo quoque capitali pena mulctabant. Ita enim omnium timore: quibus illud imminebat supplicium: & tam paucorum morte militarem disciplinam seruabãt

Item de Romanis.

VT puniendo Sceueri: ita iis qui bene per uirtutem meruissent ornandis romani minime restricti fuerunt. nam confecto proelio posteaq̃ duces in eos animaduerterant: quos in proelio præ ignauia aut quia non paruissent male uiderant rem gessisse: tum eorum laudes qui bene pugnassent pro cuiusq; uirtute celebrabant: ut duplici aculeo laudis atq; supplicii cum excitarentur ad omnia milites pericula promptiores firmioresq; redderentur.

Iterum de Romanis.

ANte omnia autem in seruandis suis q̃ hostibus perdendis diligentiores: eum qui in proelio ciuem seruasset ciuica corona donabãt: quæ querna fronde conficiebatur: quia passim inuenta quercus facultatem prebebat publici honoris statim in illum conferendi qui eo se dignum prestitisset: & in rebus gerendis oblatus honor alios ad spem eandem accendebat: fronde autem & non auro huiusmodi ornamentum dabatur ne pluris aurum q̃ humanũ sanguinem: aut laudem quæ ex uirtute proficisceretur facere uiderentur. Adeoq; hic laudis amor patriæq; charitas ueterum insedit animis: ut nemo apud eos inuentus fuerit: qui ciuicæ frondis honorem auro permutare uellet.

Iterum de Romanis.

MIlitaris disciplinæ cura quam diligenter romani seruauerunt ab eorum exemplis abire me non patitur: equitibus enim obesi ua/stiq; corporis ut eos ignominia notarent: equos adimebant. Nam cum se per crapulam patriæ inutiles fecissent, publico quoq; patriæ uolue/runt honore carere.

Iterum de romanis.

ILla inter militares animaduersiones haud minima habebatur: cum ex ignauorum brachio sanguis hauriebatur. Nam p hunc modum sparso sanguine quem pugnando effundere metuerant: palam fieri eorum ignauia putabatur.

Iterum de romanis.

LAudandus quoq; in romanis mos ille erat: quo renouari prohibebantur hostium spolia: posteaq longo æuo consumpta inueniren tur: odium enim quod stantibus spoliis retineri uidebatur: tem/pore cum spoliis ipsis deleri curabant.

Iterum de romanis.

NE illa quidem in eis consuetudo laude sua caruit: ut omnes qui pedibus militarent pallum suum idest ualli partem ferret: quo semper castra munirentur, persæpe enim eo munimento magnam hostium uim arcuerunt: quam immunitis castris non sustinuissent. Quanto enim hoc sapientius? quam quod nostrorum temporum milites solent: qui dum laborem deuitant sine munimento positis castris ingentes sæpe clades accipiunt.

Iterum de romanis.

VT in milite fides augeretur: & iis quos alea uel aliud malum pro/fusiores faciebat frenum poneretur: Quidam enim in his pensi nihil habentes sæpe euertuntur: omnium congiariorum dimidi/am partem ponere apud signa militem cogebant: ubi decem saccis pro numero cohortium quibus legio constabat: sanct e in maiores militum ipso/rum usus custodiebatur. Qui mos si his temporibus seruaretur: transfugarum minor esset numerus: multiq; alii qui sæpe in ganeis aut alea omnibus quæ militando acquisiuerunt consumptis: cauponas exercent: aut rebus desperatis ad heremum confugiunt: ad senium perducti honeste iis aleren/tur, quæ iuuenes militando pepererunt.

De Germanis.

ADeo indecorum penes priscos germanos putabatur in acie scu/tum amittere: ut cui hoc contigisset: publicum consilium ineundi ius auferrent: atq; ubi sacra fierent interesse probiberentur: qua ignominia multi cum premerentur: mortem manu sua sibi consciuerunt.

Iterum de Germanis.

TAntum erat apud germanos armorum studium & amor: ut nũquel ad consilium uel ad diem festum nisi armati conuenirent. In consiliis autem assensum suum armorum crepitu declarabant. Itaq; mirum uideri non debuit: si diu libertatem suam seruauere: qui tum demum a romanis bello uicti sunt. cum per discordiam qui uirtute non cedebant: impares facti fuerunt. horum mos quidem laude dignus. ceterũ non tam probandus qui sequitur.

De Carinthiis.

IN clarefurcio Carinthiorum solent iis quos furti suspectos habent haud diligenti inuestigatione prius facta in furcis ceruices frangere. Triduo autem post inquisita re per iudicem: si uere furtum fecisse quo arguebantur inuenti sunt: furcis appensos relinquũt. Quod si innoxii fuisse iudicantur: a furcis detracti impensa publica cum honoris præfatione sepeliuntur.

Iterum de Carinthiis & aliis.

NOuus quoq; ritus is uidetur: quo principes qui Austriæ cognominantur uti solent: cum primo possessionem ineunt Carinthiorum ducatus: illis enim Carinthii parent: neq; tamen hoc ab re fieri uidetur: nam haud longe ab oppido quod sancti Viti dicitur: in conualle ubi adhuc reliquiæ conspiciuntur ingentis urbis: cuius nomen de uiuentium memoria excidit: magnum lapidem qui illic est erectus quo die Austriæ princeps ad ineundam ducatus possessionem uenturus est. Rusticus sorte in ea gente delectus conscendit: mediusq; inter macilentos bouem atq; equam magna rusticorum manu septus consistit. In uallem autem descendit Austriæ princeps rusticana amictus ueste: quem permulti eius regionis principes armati cum signis ambiunt. Inter quos Goritiæ comes primarium obtinet locum: rusticus a longe uenientem principem conspicatus: ceu admiratione captus liburnica lingua: qua illi utuntur: astantes alios rusticos rogat: quis sit is qui tam superbo incessu atq; apparatu ad se ueniat. Illi aiunt regionis ipsius principem esse. Iterum rusticus petit an is æquus sit iudex: communem patriæ salutem curæ habeat: liber an seruus sit: si honore dignus: & si rite christianus. Quæ omnia cum astantes affirmarint: iterum rogat quo iure is a lapide se uelit abigere. Ad hoc tunc Goritiæ comes iam factus uicinior respondet. abigere te uult datis sexaginta aureis nummis: hisq; animalibus quæ circũ te sunt: te cum familia tua onerũ immunitate donato: ultra principales uestes quas deposuit. his auditis rusticus leniter percussa principis maxilla monet. ut iustus esse uelit. acceptisque animalibus quæ iuxta erant domum reuertitur. Princeps autem saltu se in lapidem recipit. strictum uibrat ensem. atque omnibus qui petierint iusticiam se ministratu

rum pollicetur: & descendens inde templum ingreditur: principalesq; ue-stes atq; officium resumit. postea peracto conuiuio in pratis tribunal ad audiendos populos conscendit.

Hodie in gallia ubi tam ingentes opes sunt: dum regnum ineunt reges ueste amiciuntur in ueterem germanicum morem formata: quam in hunc usum religiose seruant: sicuti in panonnia diadema quod sancti Stephani quondam eorum regis fuisse arbitrantur. alio enim creatum regem insignire nefas putant. Id declaratum fuit in Vladislao: qui etiã Poloniæ regnum habuit: nam cum hoc diadema penes Federicum tertium esset: diu coronationem distulit: id quod sex annos etiam egit Mathias coruinus: adeo penes multos antiquarum consuetudinum religio ualet.

De Gallis.

Haud caruisse feritate ea apud gallos consuetudo uisa est: cum bella suscepturi armatam iuuentutem edicto ad consilium uocarẽt: ultimum enim ad consilium profectum diuersis cruciatibus perdebant.

De Cattis gente germanica.

Ab humanitate Cattorum quoq; abiisse mos in germania putatus est: apud quos nefas erat barbam ponere aut capillum secare: aut alio modo exornari: nisi ante ex proelio occisi a se hostis caput retulissent. Nam ignominiæ in qua prius fuisse putabãtur: eiusmodi facto facere finem existimabantur.

De ueteribus Indis.

Crudele etiam ueterum Indorum institutum: etsi forsitan ad uictoriam non inutile erat. Nullum enim in exercitu preda impartiebantur qui occisi hostis caput non retulisset.

De iisdem.

Illa eorundem Indorum non minus utilis: & quæ magis ad humanitatem accederet: consuetudo uisa est: per quam bella gerentes hostium agricolas inuiolatos seruabant: stultum enim esse dicebant: eos ledere qui ut frugifera humus esset labore suo curabant: siquidem & in bello parti utriq; fruges necessariæ essent: & inclinante ad alterutrum uictoria qui superessent fructus cum cæteris rebus in eius ditiõe futuri essent qui uictoria potiretur.

De Iudeis.

Obseruare iudei quoq; hoc solebant ut in urbium obsidionibus frugiferam arborem nullam uiolarent.

De eisdem.

Anteq̃ manum cum hoste iudei consererent: publico edicto facessere ab exercitu cogebant sponsos qui nondum uxorem domũ

duxissent. Item qui uineam plantassent: sed nondum ex ea uinum bibissent. Item qui ceptam domum non expleuissent: iis ignauos quoq; & timidos omnes addebant: ne illos incoatarum rerum desideria. hos autem ignauia ita caperet: ut male rem in proelio gererent; atq; ea re: fortes audacesq; terrerentur.

De brithannis qui nunc Angli dicuntur.

Quantum laudis secum is iudeorum mos habebat: qui dictus est: tantum feritatis atq; stulticiæ brithannorum consuetudo: quæ usq; ad Seueri imperatoris tempora: & fortasse ultra etiam: quāq; id non legatur: perdurauit. In proelia enim nudi proficiscebantur arcu tantum aut scuto lanceaq; armati: herba glasto ora corpusq; infecti; ut hostibus trucior eorum esset aspectus.

De iisdem.

Stultum pariter atq; crudele illud erat qđ incolæ eius insulæ seruabant: quæ iuxta brithāniam olim mona: nunc Hurch nuncupatur. Deos enim suos captiuorum sanguine placabant: quos ante aras pro uictimis himolare consueuerunt: donec romani per Suetonium Paulinum sub Nerone superatos: ad mitiorem cultum redegerunt euersis templis combustisq; siluis ubi ea sacra peragebant: nunc relictis barbaris ad nostros transeamus.

De Alberico barbiano Lugi comite.

Alberici barbiani singularis uirtus inter ea præcipue cōnumerari debet: quæ in antiquis maxime laudata fuerunt. Nam cum eius ætate non nisi barbaro milite bella apud Italos gererentur: id qđ in foedam seruitutem Italiā redegerat. primus ipse Itali generis armare homines coepit in eum morem: qui nunc habetur: persecutusq; barbaros omnes italia expulit. cum autem amissa militari disciplina: artes quoq; quæ ei coniunctæ sunt in desuetudinem uenissent: decoctoq; iuxta primorum seculorum morem corio arma conficerentur: usum restituit ferro ea cōficiendi: Itaq; equestrē militiam: quæ nunc habetur: non restituisse tantum uerum etiam inuenisse ac uerus ipsius parens dici potest.

De Italica consuetudine.

Veterum italorum mos erat non aspernandus: apud quos quanq; in bello barbarorum equites adhiberentur: tamē totius exercitus robur ro. ciue italoq; homine constabat. in quo dupplex erat utilitas & quod sui generis homines armorum dediscere usum non permittebant: ac proterea summa rerum barbarorum arbitrio fideiq; non credebatur: & cum e suis maior pars exercitus constaret: soluendis stipendiis ad alienos pecuniam suam non transferebant. Item cum classes ad bellum ornarent: forte ciues suos in eas deligebant. Quæ consuetudo

cum ætate nostra exoleuerit: desidesq; atq; ignaui deposito armorum usu omnium italicarum urbium ciues facti fuerint: nulla tam potens ciuitas est: quæ uel mediocris exercitus uim sustinere diutius possit. Quam ob rem si quod nuper uidimus: & nunc etiam magis instare uidetur malo Italiæ fato: transalpina manus aliqua numero potens in eam descendat: cum qui in Italia ferre arma possunt: uix ob paucitatem eius cõspectum laturi uideãtur: quis nisi deus iam obstare possit ut de omnium salute nedum de dignitate actum non dicatur? in hæc igitur mala nos ciuium luxuria deduxit: ac multo magis qui in Italia rerum potiti sunt: quos partim auaricia: partim alienæ uirtutis formido eo impulit: ut nihil sibi tutum nisi in tesauris atque exarmatis Italis hominibus arbitrarentur. hoc idem malum ad ea transiit: quæ naualibus bellis p̄stare Italia poterat. in quo ne uetustiora repetamus Venetiæ atq; Genua urbes satis documento his temporibus esse possunt. Nam quanq̃ imperium terra latius extenderint: quam cum olim inter se bello decertarent: tamen constat nunc ab eis tot neq; onerarias naues: neq; triremes in bellicum usum instrui posse: q̃ tunc: cum minore imperio inter se dissiderent: quod malum non aliunde ortum est: q̃ a ciuium desidia: quibus adeo militaris labor est grauis: ut nunc ne pecunia quidem comparari in belli usum homines ualeant.

Item de Italis atq; Carrotio.

Consueuere quoq; Itali imperantibus Ottonibus ac Federicis germanis magna ex parte in proeliũ militaria signa carris infixa dferre: fortasse ob eam causam: ut in fuga difficilius seruari possent. In quibus cum grauior militaris infamia si amitterentur consisteret. effugiendi dedecoris necessitas consistere in proelio milites cogeret.

De primo tormento quod bombardam uocant.

Vetus romani populi in oppugnationibus industria: archimedis quoq; singulare in conficiendis machinis ingenium: quod in tuẽda Siracusarum urbe dum eam Marcellus obsideret: maxime ostensum est: nunq̃ tam promptum neq; rebus gerendis adeo aptum tormenti genus inuenit: q̃ tempora nostra habuerunt. Huius inuenti primũ germani honorem ferunt. quo Veneti in Italia ante alios apud Clodiam urbem aduersus genuenses usi dicuntur: & si nonnulli quosdam alios primo esse usos asserant: quod ut uerum sit. haud multo ante fuit. huius generis tormentorum adeo postea usus atq; industria creuit: ut Carolo septimo in gallia regnante cũ is oppidum Cari burgi nomine ad mare positum oppugnaret: quod in brithannorum: qui nunc Angli dicuntur: possessione erat: galli cum perspexissent urbis partem maritimam dum mare reflueret in sicco mansisse: in ea bombardas statuerint: indeq; urbis muros uerberarint: ut autem oceanum ad urbem redire conspexerunt: hæc tormenta prepara

tis grandibus bursis: quas uncto uehementer corio confecerant: statim incluserunt. retro autem fluente occeano bombardas in sicco locis suis stabiles cum inuenirent: in urbem agere pergebant. Quod brithanni conspicientes: quia ab ea parte plurimum urgebantur: quam natura munitissimam rebantur esse: & proterea manu ut defendi posset industriæ minus erat adhibitum: haud diu morati deditionem fecerunt. Idem Carolo octauo regnante in morinis: qui nunc brithones dicuntur: cum urbs Maclouium oppugnaretur: fieri nostri temporis homines uiderunt.

Quanq̃ autem perdifficile uideatur in eo loco bombardis uti: quem aquæ supereemineāt: longe tamen magis mirum fuit: quod hac ætate uisi sunt genuenses agere: cum per bombardas centum quadraginta librarū lapides in turrim marmoream Labronensis portus emiserunt: bombardis in rate statutis pene mille ac quingentis passibus longe a littore: anchoris inter duas onerarias genuensium naues firmata. huius autem inuenti laus penes Andream metellum fuit: aliis fieri posse negantibus: ut in mare tāti pōderis bombardæ uel nauigii genus ullum uel ratis sufficeret. Sed a militaribus consuetudinibus iam ad alios usus sparsim transeundi est tempus.

De Lacedemoniis.

HAud indigna quæ plurimum commendetur Lacedemoniorum erat consuetudo: qua in conuiuiis uirorum uirtute excellentium laudes contraq; ignauorum sordes ac dedecora contemptusq; decantabant.

De iisdem.

IN conuiuiis quoq; adhibere rusticum aut extremæ sortis aliquem hominem solebant: quem per ebrietatem a recto sensu abalienabant: ut eo in iuuenum suorum conspectum producto: ingenua iuuentus ex rerum turpitudine: quas temulenti incurrebant: atq; ex contemptu in quo penes bonos omnes eiusmodi erant homines: ipsi diligentius ebrietatem euitarent.

De Atheniensibus.

NOn sine magna ratione apud Athenienses ea consuetudo fuit: q̃ ipsi ostracismum appellabant: quotannis enim stato tempore omnibus ciuibus coctilis quadratæ formæ terra: quam græci ostracum nominant dari mos erat: in ea terra is cui dabatur nomen cuiuscunq; ei uideretur describebat. collectis autem cum hac nominum inscriptione coctilibus formis: si numerus earum sex milia transcenderet: is cuius nomen frequentius in ipsis ostracis notatum inueniebatur: decem annos exulatum abibat. hoc modo in urbe libera potentium ciuium ambitio effrenatiq; animi continebantur.

De ægyptiis.

APud ægyptios hic mos erat: ut quicunq; perpetrare furtum decreuisset: sacerdotum principi descriptum nomen suum præberet: furtumq; perpetratum ad eundem deferret. hi quoq; quibus bona furto erepta erant: ad eundem sacerdotem euntes rei furto amissæ signa tempusq; denunciabant. Hac ratione amissa domini si quartam precii partem persoluissent: recuperabant. fur quoq; quarta hac parte contentus nullo alio periculo furti penam deuitabat.

De eisdem.

SIngulis quoq; ægritudinibus singulos adhibebant medicos: neq; ii qui curandi capitis rationem profiterentur: aliam corporis partē curandam suscipiebant. Arbitrabantur enim fieri non posse: ut unus omnium curarum disciplinam recte teneret: quāuis in una doctus haberetur. Cautius autem q̄ apud nos agebatur: penes quos medici omnium ægritudinum curam inuadentes sæpe magno ægrorum damno ignorantiam ac cupiditatem suam detegunt.

De eisdem.

QVam modeste quoq; apud eosdem illud fiebat quod defunctos laudaturi nulla opum aut nobilitatis mentione facia: si quidē hæc non hominis propria: sed fortunæ bona dicuntur: in eis religionem iusticiamq; extollebant. ut hoc laudis genere exornata mortuorū memoria uiuentes ad has sectandas uirtutes efficacius accenderentur.

De Scythis.

VEteres Scythæ astronomos sagosq; qui falsa apud eos predixissent: accenso carro impositos occidebant.

De eisdem.

ADeo autem omnes peregrinos mores deuitarunt: ceu qui insitam genti illi frugalitatem corrumperent: ut non ob aliā causam anacarsim occiderint: nisi quod græco more cybellis sacra coleret.

De Epidauriis.

ALiqua in parte idem mos Epidauriis fuit: qui cum cernerent sceleratorum consuetudinem plurimum bonis moribus officere: scirentq; Illiricos multorum uiciorum labe infectos: mercatoribus suis commeandi ad eos facultatem interdixerunt. ne autem iis commodis destituerentur: quæ illiriorum regio afferre poterat: ætate grauem uirum inter Epidaurios deligebant: cuius fama moresq; probarentur: illum solum penetrare ad illirios sinebant. Isq; solus in emendis uendendisq; rebus aliorum ciuium desideria explebat.

De Iudeis.

ET mira & bonitatis plena hebreorū consuetudo erat: qui metendis frumentis relictas spicas non colligebāt: neq; in uindemia uuas

forte uindemitorum diligentiam effugissent, hæc enim ad pauperum nutrimenta relinquebantur: neq; ex agro peregrinum aliquem qui in eo esset: pellebant, ferentesq; ad torcularia uuas nemini qui in cibum dari sibi peteret negare fas putabant.

De eisdem.

SI cuiuspiam sub onere iumentum concidisse perspexissent: non pretergrediebantur: nisi prius ut consurgeret iuuissent.

De eisdem.

MOdestiæ quoq; plena illa eorum fuit institutio: qua iubileum annum quinquagesimo quoq; anno constituerunt: ut eo anno sine alia ope æs alienum nexusq; solueretur: diuenditæ quoq; res inita fructuum augumentiq; ratione ad primos dominos reuertebantur.

De Romanis.

COmmendationem etiam romanæ nobilitatis mos merebatur. Gestare enim liberos bullas a collo pendentes assueuerant: ut cũ serui eos ex bulla ingenuos esse cognouissent: cum eis turpiter atque impudice agere abstinerent: idq; romanos ipsos esse moneret.

Item de romanis.

ROmana plebs in patriciorum equitumq; idest totius nobilitatis tutela erat per clientellas diuisa. Ipsius causas patricii equitesq; gratis tuebantur, populus quoq; cum a nobilibus peterentur honores: suffragiis suis assistebant, plebi puellarum dotes patricii persoluebant: atq; in bello captos redimebant. a neutris autem hæc officia improperabantur. Sed haud diuturnus tam sanctus inter eos mos mansit: qui inter ipsos amoris: ac fidei uerum firmumq; uinculum erat: & romanis rebus foelicitatem afferebat.

De parthis.

IN conuiuiis parthi non uxores sed concubinas adhibebant. Ne si forte largiore uino perfusi licentius egissent: coniuges quarum pudiciciæ consulendum erat: exemplo ad indecora prouocari uiderentur.

De persarum moribus.

APud persas mos erat tria precipue liberos suos docere: equitare uidelicet arcu uti: ac uerum dicere.

De eisdem.

TRia quoq; apud priscos persas uehementer damnabantur: mentiri inter ærarios esse: item in amnem rem immundam edere

De eisdem.

LAudanda etiam apud ueteres persarum reges consuetudo erat: nunq̃ enim alio uescebantur cibo q̃ pane pulte: cardamo & sale.

Nam ea uitæ temperantia: non mente modo uerum etiam corpore magis ualere se putabant.

De modo quo ueteres ægyptiorum reges sepeliebantur

PRiscis ægyptii temporibus cum ad sepeliendos reges suos conuenirent: dum regis uita a sacerdote legeretur: omnibus fas erat ea damnare quæ reprehensione digna cognouissent: quod si in eo decora per uirtutem gestas res superare uiderentur: sepulturæ regius honor ac pompa adimebatur. Mos profecto prudentia plenus. ita enim sine populorum periculo regum potentiam: quæ dum uiuunt: censuram nō admittit: refrenabat scrupulus ille: ne proter turpem uitam eis in sepultura honos negaretur

De Ethiopibus.

NEc minus ethiopum mos laudem merebatur. Nam qui regum personæ astabant: in partem incommodorum malorumq; subibant: quæ regibus suis accidissent. sponte enim aut mortem obibant: aut membris illis se priuabant quæ malo fato ipsi reges amisissent. O sanctum morem. o amicitiæ uinculum singulare: non barbaris qui in extremo orbe positi sunt: sed romano senatu dignum. huic autem cum rem unam solam similem inuenerimus: si de ea prius scripserimus: relictis ueteribus institutis ad militarem disciplinam transibimus.

De solduriis gallica societate.

IN Galliæ populis qui fonciates dicuntur: quædam societates erāt atq; amicitiæ uincula: eiusmodi homines illorum lingua soldurii nominabantur. Inter hos mutuus amor adeo arcte colebatur. ut quicquid amico uel in fortunis uel in corpore contigisset: ipsi qui in eodem amicitiæ iure essent: ad eadem simul ferenda presto essent. uel si uita quia amicus eam amisisset effundenda foret.

De Militari disciplina. Caput secundum.

NVllus pene est qui militarem disciplinam non laudet. cum tamen illorum perexiguus sit numerus qui eā recte teneant. Hæc enim uirtus tanto aliarum humanarum rerum scientiam anteire solet: quanto in humano corpore pedibus caput præstantius habetur: præsertim cum sine ea exercitus ipsi quāuis ingentes sint: nulli rei magis q̄ obcecato polyphemo comparari possint. Id in Dario Alexander Macedo ostēdit. Themistocles contra Xersem. aduersus Tigranem Lucullus: & Pharnace Phthlomeoq; deuictis Iulius Cæsar. item contra Rhadagasium Stilicon: ac postremo superatis sæpius Gothis Belissarius. Nam cum paruo suorum numero ingentes hostium copias fuderint: docuerūt profecto quiddam præcipuum militari disciplina atq; uirtute contineri. Quid enim ab initio Ma

ſtedonū regnum extulit. Quid adeo romanum imperium auxit? Unde tur/
carum potentia in hanc magnitudinem excreuit? Quid ægyptiorum regē
Sulthanum ac mamalucos ad tantas opes ac regna euexit? profecto hanc
utilitatis atq; honoris plenam militarem diſciplinam: hæc cæteraq; quæ terra/
rum orbis unq̄ habuit: habiturusq; eſt imperia peperiſſe ac parituram inue/
niemus. quæ non ſine magna ſapientiæ laude reliquis diſciplinis tantum præ/
lata fuit: quantum olympicis ludis coronatus uictor preconi conſueuit ante/
ferri. Itaq; de hac diſciplina ſcripturi haud iniuria inter memorabilia exem/
pla eorum qui hac militari uirtute inſignes fuerunt: a Thebano Epaminun/
da ordiemur.

De Epaminunda Thebano.

IS enim cum Thebani exercitus aduerſus lacedemonios dux eſſet:
& tempus eligendorum magiſtratuum appeteret: id quod niſi
preſente ipſo: nam prætor erat: fieri nō poterat: thebas profectus
eſt Steſimbroto filio relicta exercitus cura: ſub ea lege ne cum hoſte manū
confereret. filius autem plus hoſtium contumeliis motus: nam præignauia
eum detrectare certamen increpabant: q̄ paterni imperii memor: in aciem
progreſſus hoſtes penitus fudit. Itaq; reuerſo patri cum ſe tanta uictoria le/
tum obtuliſſet: ab eo primum ut uictor coronatus eſt: deinde ſtatim quia
imperium neglexerat morte mulctatus eſt. Nunc ab Epaminundæ ſæueri/
tate ad Cæſaris clementiam deſcendemus.

De Iulio Cæſare.

IUlius Cæſar qui dictator fuit: inter romanos moderatæ militaris di/
ſciplinæ ſingulare exemplum fuit. Ita enim interdum crudelitas bo/
nos milites ad indignationem permouet: ut equos nimis ſceua irritant frena.
Itaq; is diſciplinæ ſuæ ſatis humana nobis documenta reliquit. In milite non
philoſophorum auſteritate ſicut nōnulli duri militaris modeſtiæ exactores:
ſed ciuilem modeſtiam ac uirtutem ad res gerendas requirebat. Quam ob
rem longinquo hoſte liberiora militibus diſciplinæ frena remittebat: ut po/
ſtea propinquior factus: cum ita militum animos uiresq; recreaſſet: prom/
ptioribus diligentioribuſq; aduerſus hoſtem uteretur: nunq̄ prœlii aut expe/
ditionis tempus militi prædicebat: ut omnibus horis preſto eſſe ſe debere: at/
q; in mediis deliciis ſi iuberentur deſcendendum eſſe in prœliū ſcirent. Quæ
norma multas ei pepit uictorias: atq; hoſtes in magnas deduxit calamitates.
Quod ſi nimia indulgentia milites ad cōtumaciam deſcendiſſe animad/
uertiſſet: aut ſedicionem in exercitu mouere: quæ militaris diſciplinæ morti/
ferum eſt uenenum: ceu bonus inſeſſor moderate frena contrahendo mili/
tare imperium ſibi uendicabat. Id ciuili bello apud placentiam oſtendit: ubi
ſediciosam exauctorauit: neq; ante priſtino honori reſtituit quam de ſon/
tibus penas ſumpſiſſet. Romæ quoq; decumanos nimis petulanter ac tem:

re missionem ac premia poscentes similiter cum ignominio demisit: quos cũ erroris poenituisset: atq; in Africam secuti fortem in eo bello operam nauassent: omni tamen prorsus preda & prediorum quæ promiserat: tertia parte priuauit.

De Cæsare Augusto.

SEquetur patrem Iulium in militaribus exemplis quemadmodum in imperio adoptiuus filius Augustus. Nam militaris disciplinæ diligens obseruator equitem romanum qui pollices duobus filiis in manibus secuerat: ut hoc modo militari munere excusarentur: ipsum bonaq; eius hastæ subiecit: & cum uideret publicanos ad hastam accedere: liberto suo bona donauit: atq; in eis donec uiueret equitem relegauit.

De eodem.

SI cohors aliqua aut turma in acie locum deseruisset: aut quæ mandabantur transgressa esset: decimum quemque mulctabat: reliquos adempto frumento ordeo pascebat. In nonnullos quoq; centuriones haud secus q̃ gregarios milites capitali pena animaduertit.

De. P. Emilio.

SOlebat. P. Emilius noctu exploratores mittere exarmatos ut se armis tuendi ablata spe uigilantiores in excubiarum munere essent.

De Pisistrato atheniensium tyranno.

PIsistratus quoq; atheniensium tyrannus cum militem uigiliæ nocturnæ munus obeuntem dormire offendisset occidit, dicens se eũ ut inuenerat reliquisse.

De. P. Sulpitio equitum tribuno.

PAri sæueritate usus est. P. Sulpitius equitum tribunus: dum galli capitolium obsiderent, cum somno captum uigilem ab eo loco p̃cipitauit per quem galli: eos enim non sentiebat: ad arcem conscendebant. quos inde. M. Manlius postea reiecit.

De Licinio Crasso ro. consule.

CVm trienio continuo multi romani exercitus a Sparthaco fugitiuorum duce pulsi superatiq; essent: ad eam expeditionem missus a po. ro. Licinius Crassus antequam manum cum hoste confereret: exercitum priscæ disciplinæ atq; sæueritati restituit: Iunctis enim legionibus quæ ante sæpius uictæ fuerant cum iis quas ipse ducebat: decimum quenq; sorte ex eis delectum occidit. Ceterum quanquã occisorum in ea animaduersione numerus ad quatuor milia conscenderet: cum postea hostem semper uinceret docuit plus uirium ea animaduersione exercitui additum quam occiso tanto numero esse detractum.

De Tiberio Cæsare.

TIberius Cæsar ante quam ad augustale solium conscendisset: cum in germania exercitũ ductaret: p̃fecto legionis legato ignominiæ

notam intulit: ob id solum: qđ cum liberto suo paucos quosdam equites uenatum transrhenum non petito commeatu miserat: quia ut ab hoste intercipi possent: periculum adiuerat.

De Sergio Galba.

SErgius Galba priusq̃ ad principatum eueheretur: cum sub Claudio africæ præesset: & parce ob penuriam militibus frumentum diuideret: intellexit militem quendam diuendito tritici modio cẽtum denariis: frumentum a questore ut ali posset postulare: cui neque ipse dedit: nec uendi ab aliis est passus. Itaq; miles famæ consumptus aliis exemplo fuit: datam a se auaritiæ operam nihil aliud ipsi q̃ mortem peperisse.

De Tito Vespasiano cæsare:

NOn minus Sæuerum se in iudea Titus Vespasianus: q̃ ante Galba in tuenda militari disciplina prestitit. Nam cum equos quibusdã romanis eqtibus a iudeis erreptos intellexisset: quia p̃sidio pfecti iis qui lignatum in operum obsessæ urbis usum iuerant: ut suo equorum, q; labori parcerent: ademptis frenis pastum ire passim equos permiserant. & proterea facto repente a iudeis impetu recipere equos nequiuerant: uno ex eis morte mulctato alios admonitionis rigiditate ab huiusmodi negligentia deterruit.

De Elio Adriano imper.

ADrianus quoq; imperator inuenta militari disciplina post Augustum per iguauiam ualde corrupta: in germaniam proficiscens: & si in paccato erat: tamen haud secus q̃ si hosti propinquus esset milites exercuit: tabernacula frondibus facta: aut in subterraneis locis ad minuendam caloris uim inuenta subuertit. atque ut ex ipsius patientia ferendi laboris exemplum alii haberent: interdũ pedibus uiginti passuum milia peragebat. In propatulo uescebatur. Lardo caseoq; tantum instructa mensa: nec potaturus alio uino q̃ poscha siue lora utebatur: quemadmodum antea Scipiones Marcelliq; factitarant: ut aliorum Sceuerus esse reprehensor posset: exemploq; suo ferendi laboris excusationem adimeret: Magno enim ingenio perspexit non minus, delicacioribus cibis corporis atq; animi uires: quibus militaris consistit uirtus: quam intensiore febri humana corpora frãgi: quia experimento Hanibal didicit chartaginensi exercitui plus campanas delicias quam ingentes in alpibus niues aut Apuliæ feruidos nimium officisse soles.

De Pescenio nigro.

PEscenius niger militaris uir: qui uirtute ad imperium cõscendit: nunquam alio q̃ militari cibo usus: exercitui uinum ferri non patiebatur: sed acetum solum: utpote quod facilius ubiq; inueniretur. Quãobrem militibus quibus ægypti finium cura demãdata erat: cum uinum po

ſcerent: reſpondit: debere eis amnis Nili aquam ſufficere: neq; uero niſi reliquus exercitus ſub tecto manſiſſet: ipſe tentorium aut frondea tabernacula ſubibat: ſed ſub diuo manens alios exemplo ſuo ad patientiam hortabatur.

Iterum de eodem.

HIc militaris diſciplinæ æque ac ſuæ ſuorumq; abſtinentiæ ſceuerus cuſtos: cum intellexiſſet a milite ſuo gallinam ruſtico cuidam eſſe per uim erreptam: atq; ad illius aliarumq; nonnullarum rerum epulas raptorem decem alios adhibuiſſe comites: ingenti labore cum ob hoc ipſum ad rebellionem ſpectare exercitus uideretur: uix retentus eſt: quin omnes capitali pena mulctaret: lenitaq; animaduerſionis ſceueritate effecit ut denæ per ſingulos gallinæ ei cui erepta erat perſoluerentur: eorumq; nullus durante ipſo bello in tabernaculo ſuo ignem accenderet, ſoloq; pane atque aqua uitam duceret.

De Macrino impera.

NOn minus ſceuere Macrinus imperator in militari diſciplina parendi ſtudium exegit. Is tribunum quod eo modo quo mandarat exploratores non miſiſſet: morte crudelem in modum affecit. Currui enim pedibus alligauit: ac per tota caſtra trahi iuſſit donec in fruſtra lacerum corpus prorſus diſcerperetur.

De ſeptimio ſceuero impera.

NVllum in magnis exercitibus pernicioſius malum q̄ nimia licentia ac reuerentiæ neglectus inuenitur. Inde enim orta perſæpe paruarum rerum momenta: immenſa ſecum mala traxerunt. Id ſenior ſceuerus cum prudenter uideret: non tulit. Nam cum podagra laboraret: & proterea impediri: quam decreuerat: expeditio uideretur: maiorem natu filium eius Antoninum baſſianum exercitus Auguſtum ſalutauit: arbitratus in eo ſceleris nihil a ſe perpetrari. Quod ſceuerus cum audiſſet: lectica ſe in tribunal deferri: citatiſq; primis huius conſilii auctoribus ſecuri percuti iuſſit: qui omnes cum humi proſtrati: & cum eis una reliquus exercitus lachrimans miſerabili uoce excuſabilis erroris ueniam peterent: uix tandem adduci potuit: ut petentibus in hæc uerba erumpens ueniam daret: nunc demum intelligatis non pedes: ſed caput imperare: per quæ uerba affecti corporis impedimento: animi magnitudinem atq; prudentiam contulit. Q;ā ſceuere igitur arbitrari poſſumus in alterius generis ſedicionem animaduerſurum fuiſſe: cum filii dignitatem cuius poſt ſe cupidiſſimus erat: a militibus priuatim procuratam tam acerbo ſupplicio ulciſci uellet.

De. M. Aurelio antonino baſſiano caracalla imperatore.

SVb tali disciplina nutritus filius Antoninus bassianus caracalla cũ patri in imperio successisset: preterq̃ quod sæpe se cum militibus exercebat: pedibus iter armatus faciebat: ac sæpe magnum spacium militaria signa ipse ferebat: ne tum quidem cum lassus in tentoria se receperat: delicatiore cibo reficiebatur. sed cum aliis militibus eo pane uescebatur quod ipse sibi pinsuerat: & tũc in ardenti cinere decoxerat. sipho quoque ligneo bibebat: per hunc modum aucta bona ualitudine magis etiam a militibus diligebatur: cum fraterne se erga omnes ipsos gereret.

De Aurelio Alexandro sceuero imperatore.

QVæ scripta est in superioribus principibus fuisse militaris disciplina adeo diligenter exacta: cum ipsi in armis aut consenuissent: aut saltem nutriti essent: nemini admirationem mouere debet. Illa magis miranda est: quæ in Alexandro Sceuero augusto extitit: qui uix annos uiginti natus in summa rerum affluentia magnoque imperio: & ipse se egregium militaris disciplinæ exemplum præstitit: & milites ut idem agerent: exegit. neque enim alio quam militari cibo utebatur: apertoque tentorio ut omnes conspicerent uescebatur. Si quis dum agmen incederet: in priuatorum possessiones se immisisset: plagis mulctabat: si gregarius miles esset: appellans an ita calcari agrum suum uellet. Stipendia militi large persoluebat: neque ferebat: ut uel legati: uel aliorum ordinum ductores sicuti interdum fieri solet: stipendia decimarent: militem enim bene uestitum calligatumque ac saturum aiebat si quid preterea nummorum in baltheo secum gestaret: semper dicto audientem fore: quia inopiæ plerunque desperatio coniuncta esset. Hæc cum ipse prestaret: a militibus contra Sceuere exigebat: ut diligenter militarem disciplinam seruarent. Anthiochiæ accepit equites nonnullos balneis conuiuiisque deditos in iis omnia consumere. itaque comprehendi eos atque in custodia haberi iussit. Quare motus exercitus cum tumultuaretur: ipse in tribunal conscendit: ac perpetrati erroris grauiter milites increpuit. Ceterum cum ipsi pene minabundi fremerent: solus inermisque toruo uultu: grauiterque sonante uoce omnem exercitum militia exauctorauit: iussitq; ut statim arma dederent. Mira res profecto: sed tamen uera fuit: unam principis uocem tam multos iratosque exarmasse milites: nam ad primum eius uerbum eodem omnes momento arma in terram abiecerunt. quæ una cum signis per populum antiochenum ad palatium Alexander ferri iussit. nec uero multo post cum eos in pristinum militiæ honorem recepisset. ab eis ullum fortis militis aut militaris disciplinæ officium in parthico bello desiderauit.

De Maximino patre.

MAximinus ſenior prius q̃ ad imperium conſcenderet ſub Alexandro de quo diximus militauit. Is quinto quoq; die in armis exercitum educebat: militariq; more quotidie currendo atq; luctando exercebat. ipſe quoq; quanq̃ iam grandis natu campeſtrium exercitationũ labores cum eis ſubibat.

De Aureliano imperatore.

TAm multis antiquorum exemplis operæ pretium duxi: Aureliani auguſti epiſtolam ſubnectere ad quendam ipſius uicarium ſcriptam. Ex ea enim ſeueritatis eius magnitudo uetuſq; militaris diſciplinæ ratio comprehendi poteſt. uerba ipſius hæc fuerunt. Si tribunus eſſe uis: aut potius ſi tibi ut uiuas curæ eſt. fac militum manus ab alieno contineas. Nemo alienum pullum accipiat: alienam ouem tangat: ab aliena uinea uuam decerpat: aliena ſata calcet. oleum ſalem ac ligna petat. taxato ei commeatu contentus maneat: prędaque hoſtium: non lachrimis ſubditorum alatur: nitida habeat arma. ferramentaque omnia parata teneat: calciamenta ſint firma. ueterem ueſtem noua excludat: ſtipendiumq; eius in baltheo & non in culina maneat: torquem armillam atq; annulum ferat. equum ſuum maiorem ipſe perfricet. animal ex hoſte captum nõ uendat. Mulumq; qui eius ac comitum impedimenta gerit diligẽter curet: mutuoq; ſibi milites ut ſerui auxilio ſint: a medicis ſine premio curentur: aruſpici & ſago nihil dent: honeſtæ in ſtatiuis ſuis uiuant: & qui rixabitur uapulet. O miram diſciplinam non modo antiquis militibus: ſed religioſis quoq; uiris dignam. Quem enim temporis noſtri militum: tentoriorum lectorum uaſorum ciborumq; ac ueſtium quibus nimis moliter utuntur: una cum rapinis quibus miſeros populos: quos tueri debent populantur: cum hanc epiſtolam legerint: ut ignauiſſimos uehementer non pudeat.

De Romano exercitu.

QVam continentes ſe ſub. M. Scauro milites romani oſtenderunt: nam cum ſemel caſtra mouerent: in caſtrorum aggere inuenta eſt arbor optimis fructibus onuſta: quia milites ea diſciplina inſtituti decerpere ex arbore fructum nullum auſi erant.

De Iuliano Secundo imper.

SCeuere etiam Iulianus auguſtus militari diſciplina uſus eſt. Nam cũ bellum aduerſus perſas gereret: & tres cohortes a puo hoſtiũ numero in fugam compulſæ eſſent: decem a quibus primo fuga cepta erat: militia exauctoratos capite mulctauit: ea enim animaduerſione cum par periculum fugæ ac pugnæ feciſſet: reſiſtendi hoſtibus dubitationẽ ademit: atq; ita in prœlio milites audaciores fortioreſq; reddidit.

Recentiora de Belliſſario Conſtantinopolitano patricio.

BEllissarius Constantinopolitanus ut pene antiquos romanos omni uirtutis genere æquauit: ita scribentis iudicio militari uirtute ac disciplina superauit. Cum ad recuperandam e gothorum manibus italiam a iustiniano missus esset: adeo ab omni maleficio milites continuit: ut cum iter facerent q̄q̄ defessi ad decerpendos fructus qui in uia ab arboribus pendebant nunquam manum extenderint: neq; in paccatum locum pabulatum frumentatumq; iuerint. Quæ res admirationem omnem aufert quod itali eius singulari continentia moti spretis his malis: quæ ab hoste poterant perferre: miro omnium consensu Bellisarii uirtutem paruasq; eius copias Gothorum multitudini in omne cupiditatum genus corruptæ anteposuerint.

De Pisanis.

RIgoris etiam plena fuit pisanorum discip'ina: qua salutis anno ducentesimo nonagesimo supra mille usi sunt: cum e duabus turribus quibus labronensem portum tuebantur: genuenses alteram a fundamentis subruissent: & eius casu atq; ruina in mare oppressi essent qui in ea in presidio erant. Nam qui in altera erant similem perspicientes imminere casum desecta quoq; ipsorum magna in parte turri genuensium se fidei crediderunt. Quare pisani audita eorum fortunas populati liberos coniugesq; ipsorum in carcere macerarunt: & quotquot ex ipsis qui in præsidio erant: in potestatem habere potuerunt: suspensis ceruices fregerunt. obiecerunt enim si tanto opere iis cara erat uita: debuisse tuendarum illarũ turrium prouincia abstinere. Quam si alii maiore prediti animo suscepissent. fortasse per id tempus quo turris postrema casum differebat: aut aduersa tempestate pulsis inde genuensibus: aut misso pisis præsidio effici potuisset: ne tanto detrimento atq; dedecore patria afficeretur.

De Genuensibus.

NOn minus Sæuere disciplinam Genuenses exercuere: quo tempore urbs eorum ciuilibus armis inter Guelfos Gibellinosq; diuisa cõtendebat. Eo enim tempore Guelfi: qui rerum potiebantur septem uiros qui phaream turrim totam pene a fundamentis subuersam gibellinis dediderant: ab urbe ceu saxa per hæc tormenta quibus sub manganorũ nomine prior ætas utebatur in hostes emiserunt.

De eisdem.

PRisci genuenses diligentissimi militaris disciplinæ custodes Lanfrãcum borbotinum maritimarum copiaũ ducem sub eo nomine q admiratus uulgo dicitur: cum septem & uiginti triremium prefectis euersis ante domibus magno auri pondere ac præterea exilio mulctarũt quod in sicilia a Venetis quatuor ac uiginti triremibus cũ ipse septem & uiginti haberet: nullo ante temptato ꝓlio in terrã descẽdens fuit superatus. ꝑsuasum

enim habuerunt genuensium uirtutem proter solam ac mirati prefectoru quam ignauiam Venetæ classi cessisse. adeo illa ætate etiam minima criminis suspicio magni apud genuenses habebatur. Itaq; minime mirum uideri debet: si postea pisanos uenetosq; simul: preterea Ciprium hispanensemq; reges alios quoq; multos ingenti uirtute sæpius uicerint: fuderintq;.

De Bernardono uascono florentinarum copiarum duce.

SCeuerum se quoq; Bernadonus uasco florentinarum copiarum aduersus pisanos dux in tuenda militari disciplina ostendit. Edixerat enim ne in certam pisani agri partem pabulatum populatumq; iretur; quod ei in magnæ rei gerendæ quam designauerat subsidiu parci uolebat. Itaq; cum intellexisset Bartholomeum pratensem ordinum ductorem qui uir manu promptus & bello clarus habebatur: imperium neglexisse: comprehendi nullaque eius habita ratione securi statim percuti iussit.

De Morato turcarum rege.

GRauem se quoq; ac Sceuerum in militari disciplina tamborlanus gessit: id quod inter cetera semel cum exercitum per minorem Asiam duceret: quæ nunc turchia dicitur uisum est. Nam cum ei lachrimabunda mulier se obtulisset: qrens ab eius milite nullo dato precio coctam parumq; casei erepta esse: statim consistere iussit exercitum: atq; inde agmen ordinatim incedere: ut mulieri facultas esset eum agnoscendi; qui uim fecerat. Agnito igitur rex per pectus se presente aperiri corpus iussit; in cuius stomacho lac quod mulieri eripuerat fuit inuentum: cui supplicio mulier designata erat: nisi eius rei qua se spoliatam questa erat: signa fuissent inuenta. hac enim sceueritate assequebatur: ut copiæ quas habebat immensas: cum tutus ad castra omnibus esset accessus: omni cōmeatu semper abundarent.

De Venetis.

NOn caruisse sceueritate illa quoq; dici potest pena qua Veneti Nicolaum Canalem affecerunt: quod Venetæ classis dux cum Maumethus turcarum rex Euboeam insulam oppugnaret: præ ignauia obsessis opem non tulisset. Reuersum enim perpetuo exilio damnarut: inutilem eum ciuem ducentes: qui pluris uitam q̄ Christi religionem: patriæq; honorem atq; tam multorum aliorum conciuium salutem fecisset. Res profecto urbe illa digna: cuius imperium tam multos annos in Italia incolume mansit.

De Iure triumphandi. Caput tertium.

POst militarem disciplinam triumphandi rationem: ut pote excellentis operis premium aggrediemur. hæc autem posteaq; romanam rem a libero statu in tyrannidis speciem imperatores rede

gerunt: & plura per libidinem q̃ ratione geri cœperunt: sæpius atq; in diuersos modos uariata atq; interrupta est: ut multis romanis exemplis ostendetur: quibus haud ab re erit etiam recentiorum temporum quædam subiungere.

De. M. Valerio. & . M. Oratio consulibus.

Mirum profecto minus uideri debet: si ætate nostra in qua corrũptis moribus uiuitur: plus ambitioni q̃ legibus dari persæpe inuenimus: quando quidẽ in romana re publica: quæ ab initio moderationis plenos homines habuit: legimus idem etiam factum fuisse. Nam cũ Valerius consul equorum gentem bello deuicisset: & . M. Oratius eius collega Sabinos: negante eis triumphum senatu penes quem honoris illius dandi ius erat: quia nimium populares habebantur: a populo eum petentes id quod antea nunq̃ factum erat: non solum non permittente senatu: sed pene in eius contemptum ambo triumpharunt. Veterem igitur morem per senatum eiusmodi honorem obtinendi: tum senatus parua æquitatis ratio: tum ipsorum consulum ambitiosa mens euertit. contigitq; ut sæpe in eiusmodi rebus solet: ut huius contentionis utraq; pars infamiam ferret. Senatus uidelicet antiqui honoris amissi: & consules quod eius rei auctores fuissent: cui totis uiribus obsistere debebant.

De. C Mario consule.

Qvanto melius humanam cupiditatem Marius frenauit: qui cum consul theutones bello uicisset: romam uocatus triumphum distulit: conspicatus patriam aduentantibus cimbris in periculo uersari. Catulo igitur collegæ iunctus apud Vercellas eos fudit. et cum ob geminatam uictoriam dupplex triumphus offerretur: uno tantum contentus uoluit ut collega simul triumpharet.

De Cornelio balbo Gaditano.

Non permisit romanus senatus etiã in peregrino homine præmio suo uirtutem carere: ut eo exemplo ciuium animi ad eam magis accenderentur. Cornelio enim balbo Gaditano: æthiopibus atq; garamantis bello superatis cum ciuitatis iure ut triumphans quoque urbem iniret nouo exemplo concessit.

De Gn. Pompeio.

GN. Pompeius cum Syllanis temporibus Domicium in Africa superasset nondum neq; consul neq; senator sed tantum ro. eques: per importunitatem a Sylla triumphum extorsit. & cum non satis sibi duceret curru urbem inire: quem quatuor insignes equi traherent: pro equis elephantos adhibuisset. nisi portarum urbis angustiæ: per quas iunctæ beluæ ingredi non poterant: hoc agere uolenti obstitissent:

adeo insuetarum rerum ambitio homines interdum obcecat: & gloriæ cu/pidine omnes ducuntur: quæ ita iudicium confundit: ut maior pars cum in sui estimationem uenit: plerunq; opinione fallatur ante alios autem id ma lum generosiores inuadit mentes: & longius a ratione q̃ alios aufert. Quæ res & si sæpe magnas secum traxit calamitates: id tamen eam interdum to lerabilem facit: q̄d persæpe comes ei uirtus aliqua insignis est: per quam in/gens alicuius gestæ rei conscientia hominem effert.

De. M. Antonio trium uiro.

ETsi Pompeio non minus uirtutis magnitudo iuuenili ætati coniun/cta: q̃ syllana indulgentia triumphum quem meritus erat impar tiuit: id pernicioso tamen exemplo actum putatur: ut plus amici/ciæ quam legibus tribueretur. Rerum enim summa postea ad pauciores re dacta: deteriores etiam effectus peperit. Si quidem Antonius in triumuira tu orientem sortitus cum a parthico bello rediret: fortasse syllano exemplo motus ut pro lege uoluntatem haberet: & sicut in Pompeio ætatem Sylla: ita sibi ipse locum dispensaret: non Romæ quæ orbis caput & domina erat: sed nouo more Alexandriæ magna exercitus indignatione triumphauit.

De Tiberio Cæsare.

EOdem abusu Tiberius Cæsar uiuēte adhuc Vitrico augusto quā quam nec res in Rhetis atq; Vindelicis gestæ: neq; a tas triumphū mereretur: omnia ouationis nomine triumphalia habuit ornamē ta. nam cum mos esset: ut ouantes urbem laureati quidem sed pedibus ini rent: ipse curru inuectus: nullo ueri triumphi honore nisi nomine caruit: pri musq; huiusmodi ouationis auctor fuit.

De eodem.

QVod insolenter in ouatione sibi sumere uisus est: illud correxit cū decretum a senatu triumphum proter deuictos domitosq; illirios distulit: uitrico atq; urbe tota proter uarianam cladem consterna ta. prudenter enim plus habere apud se uirium publicum dolorem q̃ priua tum suum honorem atq; læticiam ostendit.

De Septimio Sceuero imper.

Septimius Sceuerus deuictis parthis triumpho uti recusauit: nā cū uehementer podagra laboraret: triumphalis currus agitationem ac tedium uitare quam sequi triumphalis pompæ cupidinem ma/luit: fortasse Vespasiani memoria commonitus: qui cum de Iudeis tri/umpharet: fastidio longi apparatus tantæque agitationis affectus: ea se merito perpeti tedia dixit: quia iam senio confectus triumphalis pompæ ua nitatem appetiisset.

De ~~Helio Aureliano~~ adriano imper.

LOnge maiori temperantis animi laude triumphum Adrianus renuit q̄ ii de quibus dictum est non appetiuerunt. Nam cum senatus populusq; romanus uellet: ut sicuti Traiano in principatu succesſerat ita etiam quia Traianus morte interceptus triumphum de uictis parthis ducere nequiuerat: ipse pro eo triumpharet: effecit ut pro Traiano: Traiani effigies triumpharet. æquius enim duxit & moderationi suæ conuenientius: curare ut honos Traiano debitus eius statuæ ipso mortuo deferretur: q̄ se eos ferre honores qui pro alienis rebus decernebantur. Cæterum quo maior in iam dictis principibus fuit modestia: eo insolentiores fuisse uidebuntur qui nunc sequentur.

De Aureliano imperatore.

AVrelianus Augustus in aliis rebus temperatissimo habitus animo plus triumphalis honoris q̄ æquum esset ardore incensus: contra mores legesq; de tetrico uiro senatorio ciue romano: quem in oriente uicerat & de Zenobia triumphare uoluit. huius honoris nimio studio maculatis aliis permultis: quæ gloriose ac magna uirtute gesserat: quem enim honestum triumphandi pretextum habere potuit: ob ea quæ aduersus ciuem ro. atq; foeminam gessisset. Cæterum hoc etiā eius cupiditatem magis detexit: quod non contentus leges triumphandi parum seruasse in iis contra quos bellum gesserat: urbem iniuit curru non quem eq ut mos erat: sed quem cerui traxerunt. Sed hoc si sequentibus conferatur iam tollerabile poterit uideri.

De. C. Caligula imper.

CAius Caligula iuuenilibus annis nimiaq; foelicitate abstractus: cui raro non coniuncta insolentia inuenitur: cum ualido exercitu in germaniam profectus non modo non cæso: sed ne uiso quidem hoste circumactis legionibus machinisq; omnibus: qua parte occeanus terram alluit: milites omnes conchas atq; illa quæ in littus mare euomit: colligere iussit: dicens se ac palatio ea digna esse spolia: & de rebus illis tanquā de uicto spoliatoq; occeano magna pompa insanientis potius q̄ triumphantis more laureatus urbem iniuit.

De Nerone imper.

NOn minore quoque dedecore suo magnoque populi romani dolore Nero pluribus in locis de musica arte triumphauit. Nam cum ex græcia rediret: ubi assidue inter citharistas cantoresq; de musica certauerat: quorum multi ut principi blandirentur superatos se dicebant. Neapolim inire curru uoluit: quem albi traherent equi: magna murorum dirruta parte: ut triumphantes hieronicas imitaretur. Idē cum Antii quoque atque albæ factum esset: postremo urbem Romam purpurea ueste amictus: stellis aureis consperſa coronatusq; intrauit: maioris circi

fornice qui pretereunti impedimento futurus uidebatur ad terram prostrato: atq; inde per uelabrum ad Apollinis templum perrexit tanq̃ ad numen quod musicæ arti præesse putatur: nulla habita ratione quod ita imperii maiestatem ac solemnem triumphandi pompam tam uanæ uictoriæ titulo macularet: sed relictis tandem insolentium principum exemplis ad moderatiora transeamus.

Recentiora De Constantio imperatore.

QVanq̃ non tam aperta esset: uanitatis tamen plurimum habuit causa qua mortuo Masentio Constantius augustus triumphans urbem romam iniuit. hostis enim Masentius non externus: sed ciuis romanus fuit: neq; a Constantio sed per seditionem a suis cæsus: q̃q̃ Constantius putetur eo pretextu usus: ut cum tunc primum urbem esset initurus: per eam speciem romanis opulentum ostentaret exercitum.

De Bellissario.

MOdestiorem se æquiorem q; in eo appetendo honore Iustinianus augustus ostendit: cum per Bellissarium ducem suum superatis persis Vandalorumq; rege Vildemore: atq; recepta Africa non solum non occupauit duos illos triumphos: sed illi concessit qui sudore ac sanguine suo rebus foeliciter gestis eos meruerat. Itaq; quantum legendo inueni postremus fuit Bellissarius qui sub imperatoribus post Augustum triumphauit.

De Castrucio Castracane lucensium tyranno.

POsteaq̃ Italiam Gothi iam inuaserant: atq; nutante ro. imperio romani quoq; ut triumphis: ita etiam uincendo finem fecerant: abiectus fuit simul cum uirtute etiam mos eius per publicum honorem colendæ. Itaq; barbari in quorum potestatem italica res uenerat: nullum iam triumphali honore dignabantur. hunc autem honorem ut multa alia ad militarem uirtutem pertinentia ceu longo postliminio in italiam reuocauit Castrucius Lucensium princeps pisis pistoria: magnaq; ethruriæ parte armis parta: cum ad altum passum florentini populi copias capto Raimundo Cardona earum duce fudisset: ueteri enim more quantum fieri potuit reuocato triumphali curru urbem Lucam iniuit salutis anno tercentesimo uigesimosexto supra mille.

De Alphunso seniore Siciliæ & Aragonum rege.

ALphunsus senior Siciliæ atq; Aragonum rex pari uirtute Neapolim urbem triumphali curru est inuectus: uigesimo anno post quam multo labore magnisq; periculis susceptum bellum in neapolitano regno omnibus in potestatem redactis absoluit.

De Francisco Sfortia Mediolanensi duce.

C Aeterũ meo qdem iudiciomulto plus laudis meritus est Frãciscus Sfortia: cum Mediolanensiũ totiusq; pene lumbardiæ partoimperio urbem Mediolanum esset initurus. paratum enim cum triumphali honore auratum currum renuit: dicens eiusmodi ornamenta imperatoribus deberi: eodem enim facto uictoria illa quæ rara hominibus cõtingit: & hostes & insolentis animi affectus: qui plerunq; uictoriarum sunt comites superauit. Nam rebus fœliciter gestis triumphũ mereri haud paucis commune fuit: cæterum honore illo quem meritus esset & paratum haberet: præmodestia non uti: fortasse unius ipsius Francisci Sfortiæ aut si plurium: certe perpaucorum aliorum fuit.

De Censoria nota. Caput quartum.

Q Vo studio prisci in urbe roma homines a milite omnia militari disciplinæ debita exigebant: eodem in pace operam dabant: ut illesa ciuilis disciplina seruaretur: duosq; huic rei ac simul nonnullis aliis censores præfecerunt. Hi enim malos mores peruersosq; ritus: nimiumque in diuitibus luxum: quin etiã ipsa immodesta uerba sceuera animaduersione corrigebant: quam censoriam appellabant notam: uerum posteaq̃ publicæ res in unius arbitrium cesserunt: huius officii parte: ut multorum aliorum ab imperatoribus occupata: & si tantum ut censores rebus modũ non adhibuerunt: quædam tamen memoratu non indigna egerunt. eorum pauca quædam: ceterum haud penitenda additis nonnullis quæ alii gessere hic commemorabimus.

De.M.Catone seniore.

Q Vam sceuera fuit senioris Catonis censura: illud ostendit quod manilium uirum nobilissimum senatu mouit: quia interdiu uxorem præsente filia deosculatus erat: hoc enim uerbo usus est dum eum repræhenderet: se a sua nunquã nisi cum tonaret præ timore complexum esse. Quam excultos ciuium mores per ea tẽpora fuisse credere debemus: cum hæc tam parua: animaduersione tamen digna censerent.

De.P.Scipione Nasica.& M.Pompilio censoribus.

P. Scipio nasica.& M.Pompilius cum equites atq; eorum equos recenserent: a quodam equite petierunt: quamobrem cum ipse pingui nitidoq; corpore esset: equum haberet macilentum atq; strigosum: qui cum respondisset equum a Statio seruo curari: se autem ipsum sui curam habere: intemperantis uerbi insolentia magisq̃ facto ipso censores moti: inter ærarios eum retulerunt: atq; adempto equo suffragii iure in publicis rebus priuarunt. Indignum enim aliquo populi romani honore putarunt: qui tam impudenter censoribus respondisset.

Præclarum censuræ exemplum.

Adeo quodam tẽpore romani ueteres in bonis moribus retinendis sceueros se gesserunt ut aduocatum quendam nimis alte coram censoribus oscitantem. parum abfuerit quin graui mulcta damnarent. nisi iuireurando affirmasset. se eiusmodi grauioris oscitationis morbo laborare.

De. M. Attilio regulo. & P. Curio philone censore.

Sceuera quoq; M. Attilii reguli & P. Curii philonis censura fuit: cum duo milia iuuenum romanorum inter ærarios retulerunt: iureque suffragii in publicis rebus priuarũt. quia Hanibale bello italiam premente quadriennium sine legitima causa non militarũt. Indignos enim in suffragiis publico honore duxerũt eos: quibus sanguis suus q̃ patria carior fuisset.

De Fuluio Flacco.

Rigidum censuræ exemplum Fuluius Flaccus in censura ostendit. fratre Fuluio senatu moto. quod legionem in qua tunc tribunus militauerat sine consulis iussu dimisisset.

De censoria nota in Sabaconem.

Marius magno labore præturam assecutus cum accusaretur largitione eam obtinuisse: atq; inter coniecturas illud adduceretur: q̃d Sabaconis minister Cassius intra sedilia consilii ire uisus erat: Sabacon de eo interrogatus excusauit a se Cassium accersitum: ut ex cantarulo quem secum habebat biberet. quem ei postea statim remisit. Is igitur a censoribus fuit notatus. nam siue largitione usus id negaret ob periurium: siue uerum esset eum ob id solum ut biberet Cassium uocasse: ob intemperãtiam nota dignum censuerunt: quod publico in loco ubi munus publicum gereretur bibere non erubuisset.

De Claudio Nerone imperatore censore.

Claudius inter multa quæ inepte in censura & proterea reticenda gessit: utcunq; rem unam memoratu dignam egit. Nam cũ apud eum accusatus esset iuuenis romanus tanq̃ ob dissolutos mores nota dignus: & is citatus cum patre ad eum profectus esset: qui principi filium bonum ac uirtute preditum affirmabat: nulla alia expectata re eum Claudius iudicio liberauit: affirmans illum domi suum habere censorem. prudẽter enim ostendit nulli maiorem q̃ patri curã de filio esse debere: posseq; urbem publica carere censura: si omnes domi suæ censores esse uellent.

De Vespasiano imperatore.

Memorandum quoq; Vespasiani augusti uerbum fuit apud quem utpote ad censorem: quidam Senatori in uerborum contentione accusabatur maledixisse. Respondit enim senatori nõ debere maledici. cæterum pro maledicto referre maledictum licere. Sapienter enim

declarauit non minus indecenter senatorem maledicendo aliorum proteruam loquacitatem irritare q̃ alios non lacessitos senatoriam despectui dignitatem habere.

De Domitiano imperatore.

Domitianus Augustus ut principibus plerunq; mos est: in alios ob ea crimina sæuius animaduertere: quæ ipsi frequentius admittũt: cum censuræ munus suscepisset: ciuem romanum questuræ functum honore senatu mouit: quod choreis ac mimicis gesticulationibus nimium daret operam. Impudicas quoq; palam mulieres succedendi in legatis iure: atq; in publicum lecticæ usu priuauit: arbitratus eas quæ gentis ipsius unde essent ortæ ac priuatum suum publicumq; honorem contempsissent: nõ debere ullius publici honoris aut priuati commodi partem habere.

Iterum de Domitiano.

Idem quoq; equitem romanum iudicii honore priuauit: quia uxorem quam ut adulteram repudiauerat: in coniugalem thalamum recepisset. Sed iam finis censoriæ notæ ponatur: & ad publicæ existimationis maiestatem: quæ ueneratione digna est ueniamus.

De maiestate *seu existimatione* Caput quintum

Sicut opes regnaq; sæpius fortunæ beneficio & nullo uirtutis merito concessa: homines interdũ in uenerationem adducunt: multis q̃ alioquin pudenda essent in fœlicitatis umbra latentibus: ita sæpius per uirtutem eiusmodi honor uerius firmiusq; paratur. hũc nos honorem ceu diuinam uerendamq; rem maiestatem aut existimationem nuncupabimus: eorumq; nonnulla ponemus exempla: qui plus eiusmodi sibi maiestatem excellenti uirtute pepererunt: quam permulti homines regesq; per opũ magnitudinem ac potentiam non tulerunt.

De Themistocle.

Omnem inter homines laudem ea excedere putari debet: quæ ceu ita extorquente uirtute ab hostis ore proficiscitur: quia suspitione prorsus carere uidetur. id quod atheniensi Themistocli contigit. quem uirtus partæq; ingentes uictoriæ in eam nominis existimationem extulerunt: ut patria pulsus cum ad barbaros se recipere cogeretur: Xerses persarum rex græci nominis acerbissimus hostis: singulari eum honore læticiaq; exceperit: sæpiusq; ut traditum est: inter suos dixerit: uideri sibi fœlicem se esse: quod ei fortuna Themistoclem amicum dedisset. cuius rei tanta eũ læticia cœperat: ut sæpe noctu experrectus ministros rogaret: an secũ Themistocles esset. huiusmodi autem uerbis congruentia addidit facta. urbes enim opesq; ingentes ei dono dedit. O uenerandam maiestatem maioriq; laude q̃ ut mediocri possit cuiusq̃ efferri facundia dignam. Tantum tamq; superbum regem pluris exulem hominem: quem hostem habuerat: q̃ tan

Maiestas ē honor siue uenera̅tio alicui ob sua insignem uirtute: · [illegible]

Maiestas quid sit: siue existimatio.

De themistocle exulo ac eo honore sibi a Xerse persarum rege exhibito.

ti regni fastigium tantasq; opes quantas possidebat ob unam uirtutem face re: quæ Themistoclis animum secuta erat: uictoriis ingentibus ornata. Ad huc enim persico sanguine pene madebat.

De Platone philosopho.

Euersus ex Sicilia Plato cum in olimpiam peruenisset: populi qui ludorum gratia eo conuenerant. ut eius aduentum intellexerunt: relictis ludis ad eum excipiendum omnes cucurrerunt: eum ceu diuinum hominem e coelo missum ueneranter atq; admiratione capti spe ctantes. Quod si quis græcorum uanitatem olimpiorumq; ludorum studia considerauerit: contraq; q̃ paruis natalibus Plato esset ortus: intelliget quanti eiusmodi esset honor faciendus: quem græci nunq̃ ante principi ulli aut regi exhibuerant.

De Philippomene megalopolitano.

Non minora uirtutis premia nec minorem in homine maiestatem ostendit id quod nemeis ludis Philippomeni megalopolitano græ ci prestiterunt: posteaq̃ apud Mantineam nobilem illam uicto riam consecutus fuit. Lustrato enim illic exercitu cum cytharistæ pmulti can toresq; interessent: canente hos uersus pylade: per hunc ducem græciæ ur bes libertate omnes ornatæ fuerunt: conuersi omnes populi in Philippome nẽ maximo ac læticiæ pleno clamore eius uirtuti hos conuenire uersus testa ti sunt.

De Aristotele philosopho.

Quanti etiam Aristotelis doctrinæ maiestas facienda? cum Philip pus Macedonum rex uir prudentissimus nato Alexandro ad eũ scripserit: non tam se suscepto filio lætari: q̃ qđ Aristotelis natus ætate ab eo posset ita erudiri.ut dignus macedonico regno euaderet maiore spe in eius institutione posita q̃ uel in regno uel in cæteris qui tunc uiuerent philosophis.

De Photione Atheniense.

Photioni integritas atq; iusticia eã pepit maiestatẽ q̃ uictoriæ atq; doctrinæ iis dedere de quibus est scriptum. Nã quotiens ab Athe niensi populo cum exercitibus aut classibus dux mitteretur:ab ami cis ciuitatibus foederatisq; apertis urbium portis libere cum militibus excipie batur: atq; non ut atheniensis sed tanq̃ ipsarum urbium ciuis ab omnibus conspiciebatur. cum longe secus alio cum exercitu aut classe aduentante age retur. Clausis enim portis ac portubus cathenatis armati tanq̃ non amicos expectarent: sed ceu insidiarum plenos hostes arcere oporteret: omnes pro muris excubabant.

De Zenone Cittieo philosopho.

Quæ regna? aut quæ uictoriæ? uel quæ doctrina tantum maiesta tis in homine aliquo posuit. quantum integritas bonitasq; Zeno ni Cittieo cyprio philosopho peperit? apud eum enim dum Athe

¶ De [illegible] ¶ Maiestate.

nis moratus est: ciues portarum urbis claues posuerunt: tutiore eas esse loco q̄ quouis in templo putantes. Certius illi q̄uis peregrino communem salutem quam ulli conciuium suorum credentes: cuius uirtutem ut populus athenien sis quanti a se facta esset testaretur: aurea statua corona insigni donauit.

¶ De Pyrro epirrhotarum rege.

INterdum res ita fortuna sortitur: ut cum uirtute aspectum quoq; eum coniungat: a quo mira proficiscitur gratia: hominemque eum, in quo hæc conuenuiunt etiam hostibus uerendum faciat. Id in C. Mario apud minturnas ostensum est. In Pyrrho quoq; epirrhotarum rege palam contigit. cum argos ingressus suis cedentibus de fenestra demissis sa xis ad terram prostratus fuit. tum enim humi iacens a Zotipo iuuentus cū ut caput adimeret galeam ei Zotipus detraxisset: parum abfuit quin inuio latus ab eo relinqueretur. adeo Pyrrhi conspectu perterritus est. Cæterum facinoris horrorem uincente auaritia Zotipus ob premium quod inde spe rabat ad demetendum caput reuersus. adeo uerenter operi manum appo suit: ut uultū conspicere nō auderet: sed cecis ictibus gladio collū: & pro col lo interdum os ipsum percutiens uix tandem adimere reliquo corpori caput potuerit. Neq; profecto mirum uideri debet: ut Pyrrhi regis excellens uir tus: intrepidusq; animus: quæ etiam in mortuo corpore uidebantur præful gere: a se Zotipi uilem cupiditatem ut pote a regis uirtute prorsus alienam iniecto horrore repellerent.

¶ De Alexandro magno.

POsteaq̄ Antonio Cleopatraq; in ægypto deuictis Augustus Ale xandriam ingressus est: id quod primum in ea urbe optauit con spicere: Alexandri magni corpus fuit. quod non uerborum solū: sed etiam coronæ prosecutus honore: totum floribus conspersit: rogatusque an phtholomeorū ægypti regum inspicere corpora uellet: respondit reges se & non mortuos uidere uoluisse: graui testimonio ostendens inter eos reges unum esse Alexandrum: qui uirtute ac fama uiueret. Laus profecto quæ sine alio teste Alexandri maiestatem testaretur. cum ab orbis terrarum principe profecta: in quo prudentia esset: adulatione atque errore putari de bet caruisse.

¶ De pelopida Thebano.

APerte tunc ostensum fuit: quantum uenerationis secum ii ferant pe nes quos prudentia atque iusticiæ cultus est: cum bello inter se de certantes Phtholomeus atq; Alexander macedonum reges: spre tis multis uicinis regibus: solum te o Pelopida controuersiarum suarum ar bitrum fecerunt: pluris bonitatem tuam quam regna uiresque aliorū facien tes. Tuum enim solum uerbum plus ad frenandam duorū ꝑpotentiū regū cupiditatem ualuit: qui uicini atq; hostes armati erant: q̄ magni exercitus

uires effecissent. Nam nullo stricto gladio: nullo effuso sanguine pacem q̄ tu dixisti seruarunt.

De Numma pompilio romano rege.

Quod fidei duo reges pelopidæ habuerunt: uirtutis eius ac maiestatis magnum argumentum fuit. sed non minus illud est: qđ Nummæ populus romanus habuit: cum per legatos eum ut romam regnatum ueniret uocauit. Id autem haud sine difficultate impetratum cum esset: populum romanum Numma adeo audientem dicto semper habuit: ut sub ipso nulla unq̄ seditio mota fuerit: nullosq; is corporis custodes habuerit: urbem autē quæ marte orta martialibusq; rebus aucta erat: iisq; etiā alebatur nominis sui maiestate atq; uirtute ad religionem ante actæ uitæ prorsus contrariam traxit. Quod igitur maioris unq̄ maiestatis exemplum aut huic par inueniemus? scilicet peregrinum hominem in priuato ortum educatumq; statu precibus ad id uocari: ad quod nonnulli consules senatoresq; cū ascendere armis quesiuissent: nequiuerunt: aut saltem sine armis aut suspictione non retinuerunt. hoc non uires Nummæ: non ingenii sagacitas aut opes: sed uirtutis foelix profecto maiestas peperit.

De Gn. Pompeio magno.

Maximam quoq; Gn. Pompei magni maiestatem penes populum ro. arbitrari debemus fuisse: uel ob id solum qđ in comitio ostensum est cū congregato populo ut mitridatico bello prætor crearetur Rosius obstaret: monito populo ut alium eligeret: ac comitem ei Pompeium daret digito eum designans: ut qui audiendi facultatem in tumultu non habebant digito qui designabatur intelligerent. Nam tunc arbitratus Pompei maiestatem ledi populus si comes ei daretur: nedum si ipse alteri comes fieret: indignatione uniuersus est motus. sublatoq; in eam magnitudinem clamore ut superuolantes corui in populum attoniti caderent: non ante a comitiis discessit quam uni Pompeio prætura & quidquid ipso dictante expeditioni uideretur necessarium esse decerneretur.

De. M. Antonino philosopho.

Legitur Antoninus philosophus proter doctrinam uirtutemque in eam uenisse existimationem maiestatemq;: ut eo imperante ferrent palam homines Platonis impletum esse uerbum: quo dicebat: tunc orbem terrarum foeliciter habiturum cum contigisset: ut philosophi rerum potirentur. ob id igitur ipso mortuo uelut incestus atq; sacrilegus est habitus ciuis qui domi eius non habuisset imaginem: dignum ducētes ut aut metallo aut saltem pictura eius uirtutis seruarent memoriam: cuius uitam natura diuturniorem passa non erat: id quod in contrarium ante de Catone Nerone ac Domitiano uisum erat: quorum memoriam extinguere proter sceleratam nefandamq; uitam quesiuerunt.

De Tito Liuio patauino.

A Gadibus hominē Romā ueniſſe Hieronymus ſcribit unius Liuii uidendi ſtudio: cum facundiæ eius fama ipſum traxiſſet: maiori admiratione Liuium intuitus: qui populi romani res geſtas ſcripſiſſet: q̄ urbem illam. quæ res ipſas ediderat: multis admiratione captis: quod in urbe orbis terrarum principe in qua innumerabilia erant: quæ ſpectare homines cupere poſſent: aliud eſſe quod hic Gaditanus plus q̄ urbem ipſam cernere deſideraret. Fortaſſe enim is putauit ex Liuii aſpectu melius ſe ueterem romanam frugalitatem fidem ſynceritatem atq; integritatem: & his uirtutibus ferocium ciuium adiunctos animos lacteo eloquentiæ fonte expſſos: q̄ ex ſtatuis aut ædificiorum magnitudine comprehenſurum.

Recentiora De Apollonio tianeo philoſopho.

AD recentiora maieſtatis exempla tranſeuntes unde melius q̄ ab Apollonio Tianeo philoſopho ordiemur? Nam excellenti doctrina ſua ac ſingularis innocentiæ fama q̄q̄ adhuc ſileret nondum peracto pictagoreorum quinquennio multas Aſiæ inter ſe decertantes urbes: ſolis nutibus ad pacem redegit. Id præcipue aſpendii egit: quæ urbs in pamphilia eſt. nam cum illic proter annonæ charitatem inopes contra opulentiores tumultuarentur: nutu inopes repreſſit: ditibuſq; perſuaſit ut erga tenues largos ſe præberent. quibus ex rebus aucta eius ueneratio etſi inops nudiſq; pedibus iter faceret: non ſolum apud Aſiæ urbes apud quas ceu numen colebatur: uerum etiam a babiloniis indiſque regibus magnis honoribus exceptus fuit: & omni neceſſaria re adiutus: tantum enim uenerationis maieſtatiſq; ſecum fert doctrina ingens innocentiæ uitæ coniuncta ut ubi ne notum quidem ſe arbitrabatur: illic ſummo in honore haberetur.

De Ambroſio Mediolanenſi epiſcopo.

CVm in gallia Arbogaſtes comes eſſet: & poſt longa bella multaſq; de hoſtibus uictorias: pacē iniuiſſet: in coena cum galliæ principibus rogatus eſt ab eis an Ambroſium nouiſſet: qui cum & noſſe ſe atq; ab eo amari reſpondiſſet: ſubiunxerunt principes q id petierant: haud igitur mirum eſt ſi nos bello uiciſti: qui Ambroſii amicicia uteris. Nam ſi ſtare ſolem iuberet: dicto is audientem eſſet habiturus ſolem. partas igitur de nobis uictorias non amplius Arbogaſtes tibi: non romani imperii uiribus: non romanorum exercituum uirtuti: ſed Ambroſii unius ſanctitati tribuimus. adeo in ingentem apud omnes maieſtatem ſanctitatis quam uirtute atq; ſapientia parauerat: Ambroſium fama extulerat.

De Moiſe ægyptio heremita.

NOn minor etiam apud ſaracenos habita eſt Moiſis ægyptii heremitæ maieſtas: quam illi uirtus & morum ſanctitas peperit. Nā Mainam ſaracenorum reginam præpotentem ab idolatrico cul

ad Christi fidem perduxit. Valentiniano enim imperatori scripsit si Moi-sem ægyptium heremitam & non alium ad eam episcopum ac fidei docto-rem mitteret: ad christianam religionem se transituram esse: persuasa sibi sine illo non bene se hoc opus impleturam.

De Benedicto abate Cassinate.

MAiestatem quã in Moise Maina regina reuerita est. Totila quo-q; gothorum rex in Benedicto coluit: fama enim illius impulsus ad eum in cassinatem montem profectus est uidendum: et si tunc ipsum suscepta aduersus urbem romam expeditio occupatum habebat: ut igitur in eius cõspectum uenit: & solus sederet senio & squalore obsitus abas: Tamen ut eũ intuitus est q̃q̃ adhuc lõge ab eo esset imanis ac barbarus rex: quẽ impii romani magnitudo nõ mouebat: senis & inopis abatis existima-tio mouit. ad terram enim concidit humi utroq; nixus genu: sanctoq; homi ni ceu eius conspectu indignus appropinquare nõ audebat. neq; abatis hor tationibus ante inde se mouit: q̃ abas ad eum profectus manu sua ipsum le uauit. potuit enim homunculi uirtus ad ferocis regis frenandam potentiam id efficere: quod nulla humana potentia ut prestare Totila uellet regi ali-cui nedum priuato homini effecisset. Tali igitur experimento edocemur lon ge plus uirtutem morumq; sanctimoniam sæpe quam arma efficere.

Virtus morum & sanctimonia multum plus q̃ arma efficiunt.

De Paulino Nolano episcopo.

HOc ipsum in Paulino quoq; Nolano episcopo ostensum est. Nam in Valentiniani tertii imperatoris morte a Genserico uandalorum rege cum Nolanis ciuibus permultis captiuus in Africam perdu-ctus: ob conspectus uenerationem mansuetosq; mores atq; ingentem uirtu-tem dignus habitus fuit: qui non solum liberaretur: uerum etiam ut reliqui Nolani captiui cum eo datis nauibus atq; in multos menses commeatu sine ullo precio in patriam remitteretur.

De captiuorum ob aliquorum ingentem uirtutem mansuetosq; mores remissione.

De Epiphanio Papiensi episcopo.

MAgna etiã uisa fuit Epiphanii papiensis episcopi maiestas: cum a Theodorico gothorum rege ad gundauarũ burgundionum re-gem qui uastata liguria cum ingenti præda ac captiuorum ma-nu redibat missus magnam auri uim ad redimendos captiuos secum fer-ret. Nam preter quam quod paruo auro multos redemit: in ea uirtutis at-que sanctitatis opinione habitus est: ut sex milia sine precio impetraret. Ita-que apud hunc atq; Paulinum non minus existimatio in quam proter sin-

gularem uitæ innocentiam atq; uirtutem uenerant : q̃ apd Pyrrhum Fabricii militaris uirtus ualuit.

De Petro Morono heremita.

VAcante apostolica sede iam secundo anno per Nicolai quarti pontificis mortem: proter graues Cardinalium in eligẽdo successore cõtentiones: unanimes tandem conuenerunt cardinales ut Petrũ Moronum heremitam pontificem crearent: arbitrati illum unum ad tantam dirimendam contentionem: lapsæq; in deterius ecclesiæ corrigendos mores remedium esse posse. boni enim illius uiri sanctitatis opinio inopiaq; humili consociata spiritu: plus ualuit quam uersuta eorum doctrina: opesque qui locum quem ipse non querebat: inuadere moliebantur. Electus igitur a sacro senatu secularibusq; multis principibus in equorum urbem Aquilam exceptus uetulus heremita asinæ insidens: horrida amictus ueste: omnes in admirationem uenerationemq; simul haud aliter permouit: quam si redemptorem hierosolymam palmarum die ineuntem uiderent. humilis enim illius uestis atq; perutilis animalis quod senex insederat imperium: cardinalium fulgens purpura candidiq; equorum greges subierunt: uirtutem ceu celitus missam quæ sub tam humili latebat habitu adorantes. huic enim humilitati deus hoc ceu prærogatiuæ munus concessit: ut qui ei aduersantur: eamq; fugiunt in aliis ipsam adorare cogantur.

De Bernardo abate clareuallensi.

IN scissura quam christianæ ecclesiæ contentiones illæ iniecerant quibus inter se de pontificatu decertabant Innocentius tertius ac Petrus Leo ciuis romanus qui Anacletum se nominauit: cum Innocentius se in galliam recepisset ut saluti suæ consuleret: urbi romæ multisq; aliis gentibus inuisus: adeo ut iam gallorum quoq; studia erga Innocentium nutarent: Bernardus clarauallensis abas qui in gallia sacras habebat conciones: Innocentii partes tanq̃ ueri pontificis suscepit. Itaq; Galli eius uirtutem doctrinamque tanti fecerunt: ut nullo alio facto iudicio Bernardi sententiam in deligendo ex pontificibus altero secuturos se affirmarint. Nam etsi secularium principatuum ea res non parum intererat: atq; urbs Roma cum ingentibus prouinciis: uiriq; doctissimi permulti pro altera parte starent: Galli tamen uni Bernardo plus tribuentes Innocentium pontificem acceperunt.

De Francisco qui Paulæ dicebatur heremita.

IN eandem pene existimationem uenit Franciscus Paulæ heremita uir natione calaber: cum a tertiodecimo anno usq; ad sexagesimum heremiticam egisset uitam: obsonio nullo cibos suos moliente. Quam ob rem missis a Ludouico undecimo gallorum rege ad Ferdinandum seniorem neapolitanum regem oratoribus qui precibus multis

hoc peterent: uix tandem Syxto quarto pontifice ita iubente adduci Franciscus potuit: ut in galliam ad Ludouicum se conferret: a quo per omne regnum quo iter habuit præmissis sacris ceu si cardinalis cum legationis honore illuc tenderet: exceptus fuit: q̄q̄ litterarū expers esset: ab eo rege eiusq; filio Carolo octauo consiliis de magnis rebus adhibebatur: sententiaq; eius p̄ferebatur: Alexandroq; Sexto pontifice hoc prebente princeps quintæ regulæ factus fuit quæ postea ab eo nomen accepit.

De Symonetto Camertino heremita.

ARdebat longo bello Italia decertantibus inter se Francisco Sfortia Mediolanensi duce ac Veneto Senatu: quorum discordias componere cum multi christiani principes frustra temptassent: Symonetus Camertinus heremita suscepto negotio quod proter uitæ bonitatē nullo precio putabatur adduci posse ut magis ad alteram inclinaret partem: ad pacem ambos redegit: quæ ei postea cognomentum peperit.

De Balduino tertio hierosolymarum rege.

POst tam multa religiosorum hominum exempla: secularia nonnulla additituri a Balduino tertio hierosolymarum rege quinto rē ordiemur. Nam septem & uiginti natus annos cum mortem obiit sine ullis liberis: & a barnūte hierosolymas efferretur quod in ea urbe sepeliri uoluerat: non eius regionis solum christiani homines lachrimis ipsius mortem prosecuti sunt: qui undiq; spectandi gracia ad uiam qua ferebatur concurrebant: uerum etiam multi turcæ doloris ob eam mortem socios se præbuere. quin etiam cum Noradinum damascenorum Sulthanum quidam monerent: in ea morte occasionem offerri christianos homines qui in Syria degebant: dum rege carerent atq; in dolore uersarentur opprimendi: Mortui regis uirtute motus Noradinus respondit: nullo modo se assensurum ut christiani uexarentur: donec iusto dolore defunctum bonum regem suum prosequerentur. quem eiusmodi esse dicebat: ut ei similis in orbe reliquus nullus esset. O admirandæ uirtutis uires in tenera ætate iam maturæ: quæ hostem quoq; ad regem illum laudandum uerendumq; etiam in morte coegisti: quæ odium quod motum bellum alebat: quæ diuersæ religionis studia quæ solent plerunq; implacabilia esse superasti. O nunq̄ reticenda barbari hominis in colenda uirtute bonitas: cum militarem auaritiam dum funeris cerimoniæ peragerentur a preparata præda continuisti.

De Iagula Lituanorum principe.

PAri etiam reuerentia eadem uirtutis opinio: polonos christianos populos rege carentes compulit: aliis eius regionis quam ipsi incolebant postpositis: quorum in propinquo multos habebant: gentis suæ regnum ad Iagulam idolorum cultorem Lituaniæ principem deferre: qui postea in sacro fonte per baptismum regeneratus Ladislai nomen acce-

pit. adeo omnes illæ nationes iustum eum & humano ingenio esse nullaq; regia carere uirtute putabant.

De Francisco Sfortia principe insigni.

FRanciscus Sfortia inter Italos principes clarissimus adeo grato ue/nerandoq; fuit aspectu: tantumq; nomen ei uirtus etiam inter ho/stes pepererat: ut maiestatis plenum dicere possimus fuisse. hosti quoque formidolosus quod raro coniunctum inuenitur: apud eundem ue/nerationis habebat plurimum. Id eo bello quod Mediolanensi populo mo/uerat: a quo postea ad ducatum euectus fuit: apud briuium in amnis ad/duæ ripa clare apparuit. nam cum ut opem ferret castellis quibusdam re/pentino hostium incursu laborantibus: progrediendi studio aperto capite inter hostes perlatus esset: ab eis genu humi posito adoratus deosculandæq; manus studio omnibus ad eum accurrentibus communis omnium militũ parens nouusq; mars salutatus fuit. Quid enim aliud hostibus circũseptum te Franciscæ tunc defendit q̃ maiestas nominis tui? quæ ut te mirarentur ac uenerarentur omnes eos compulit ad quos te contulisti. Nempe multo ma/ius id in te fuit q̃ in Scipione: cum in latrones incidit. qđ illi ut spectarent Sci/pionem ad eum iuerant: hi correptis armis castella Francisci Sfortiæ inuase/rant ut adimerent.

De eodem.

HAud mirum fuit si Gregarii milites huius principis maiestate com/pulsi uim in eo abstinuerint: imo potius eum coluerint. Quippe an/tea omnes Itali principes iusticia insigni esse ac uirtute singulari iu/dicauerant. nam cum graue bellum in Italia gereretur: & ipse uenetarum copiarum dux esset: Veneti ac Philippus Mediolanensis dux cum foedera/tis suis controuersiarum arbitrum fecerunt Franciscum non minus illius fidei credentes q̃ antea sæpe militari eius uirtuti fecissent. eius igitur iudicio pars utraq; stetit: & ipse omnium Italicorum principum militaris dux creatus ini/tæ etiam pacis custos atq; conseruator: qđ ante nemini aut rarissimis conti/git declaratus fuit.

Nimis studiosa atq; frequens speculabilium contempla[tio]
Sanitati interdum obest, & egritudinis est generatio

LIBER. TERTIUS

De Indole. Caput primum

EXperimento cernitur arbores quarum ea est natura ut bonos fructus ferant: cum flores emittũt: plerunq; bonæ frugis signa ostendere. homines quoq; qui ad magnam uirtutem euasuri sunt: sæpe in tenera ætate quales futuri sint præ se ferunt. ea præsignificatio Indoles dicta est. de ea scripturi ab Alexandro qui magnus est dictus primordia sumemus ut hic ei atq; aliis in rebus locum illum tribuamus. qui uirtuti ipsius debetur.

De Alexandro magno.

CVm Philippo regi equus insigni capite: qui idcirco Bucefalæ nomine nuncupabatur perductus esset. neq; inueniretur qui ob nimiã ferocitatem insidere equo atq; eum regere posset: Alexander filius adhuc puer casu tunc ad patrem profectus magnis precibus uix ab eo impetrauit: ut in eum ascenderet: idq; cum non sine magna arte atq; consilio fecisset: currentisq; peritissime frena moderaretur: ridentibus aliis prudentiæ plenus pater aliud in hoc spectans præ lætitia excussis lachrimis iam aptũ qui regere regnum posset: filium iudicauit.

De eodem.

QVam manifeste etiam puer futuram animi sui magnitudinem declarauit. Nam cum puerulo in litterario ludo uictoria quam pater Philippus pepererat narraretur: suspirans dixit. si pater omnia uicisset nihil sibi superfuturum. cui cum astantes respondissent: ipsi hæc omnia parari: dixit parui se ducere quod late regnaret: quando parandæ gloriæ materia erriperetur. Iam in ea ætate orientales uictorias animo uisus est concipere.

De. C. Martio Coriolano.

CAius Martius adhuc adolescens eo bello: quod postremo Tarquinius regno pulsus cum latinis: qui restituere eum in regno conabãtur aduersus romanos gessit: cum uidisset ciuem romanum ab hoste superatum de salute laborare: accurrens eum audacia seruauit: hostẽq; a quo magis p̃mebatur interemit. Q̃uãobrẽ a dictatore ciuica corona: donatus eũ honorẽ in tenera ætate tulit: quẽ raro senes uirtute p̃stãtes assequunt̃. hoc enim adolescẽtiæ suæ flore eius fructus ostẽdit signa: qui postea adultior

ætate Coriolani cognomen ei peperit.

De Alcibiade Atheniensi.

IN prima ætate Coriolanus armis quam fortis atq; audax futurus esset ostendit. Longe etiam minori ætate Alcibiades astutum ingenium cum audacia simul declarauit. Nam cum puer in uia cum æqualibus suis luderet: superueniente plaustro obuiam bubulco factus cum frustra precibus impetrare temptasset ut plaustrum sisteret: quoad eius ludi ratio quæ cœpta erat perficeretur: posteaquam illius transitu fore uidit: ut ludus perturbaretur: in terram se ante boues strauit: monito bubulco ut si uellet per eius corpus transiret. hoc astu atq; audacia nõ sine magna astantium admiratione bubulcum continuit: donec ludi incœpta ratio esset perfecta. Hoc enim facto ostendit quantum crescente magis ætate ac corporis uiribus audaciam ingeniiq; uires & astum esset aucturus: quæ tantæ in eo fuerunt: ut postea per quoddam tempus Athenæ ab eo regerentur.

De eodem.

NOn minus hoc quod sequitur futuram in Alcibiade animi magnitudinem atq; argutiam declarauit. Nã ad magistrũm ludi ut grammaticam disceret missus: rogato magistro an homerici operis aliqđ haberet uolumen cũ is respondisset non habere: indignatione motus qđ docere grammaticam professus homerica non haberet opera: in uultũ magistrum pugno percussit: profectusq; ad alium ludi magistrum cum idem petiisset: & magister habere se bonum & a se castigatum uolumen respondisset: Subridens tum ei inquit & tu qui Homeri castigatorem te dicis ad erudiendos puerulos ludum aperis. argute in altero ignorantiam: iactantiam in altero reprehensione prosecutus.

De Cyrro persarum rege.

CYrrus adhuc puerulus cum inter pastores incognitus aleretur. & in ludis quos pueri exercere solent ut plurimum rex crearetur: eos qui errassent uerberibus seeuere castigabat. Astiagi medorum regi a pastoribns ob eam rem accusatus cum a rege reprehenderetur: haud se in tam tenera ætate uilibusq; pannis regio occultante animo: respondit regibus cõuenire ut peccantes corrigerent: seq; id ceu pastorum regem fecisse. Quã ob rem ab auo Astiage cognitus cum putaret ficto regno somnii quo perterritus nepotem exponi iusserat uires euanuisse: eum inter pastores uerum & non fictum regem uidit.

De. M. Aurelio Claudio Flauio imper.

CLaudius Flauius qui postea uirtute imperium peperit: cum adhuc tener & priuatus cum quodam luctaretur statura se maiore: & is apprehendere eũ in baltheo deberet: pro baltheo testes apphẽdit

pudore doloreq; simul permotus Flauius: silentio dolorem premens: pugno faciae illius strenue percussa: sanguine dentibusq; quos loco suo dimouerat: guttur totum oppleuit: nulla periculi habita ratione quod subibat: cũ coram imperatore Decio res gereretur: & enim ea re ostendit qualis aduersus Gothos aliosq; barbaros futurus esset a quibus imperiũ erat liberaturus.

De Herode primo iudeorum rege.

HErodes primus ab Antipatro patre gallileæ præfectus: cum nondum annum quintum decimum excederet & præter communẽ illius ætatis morem relictis ludis se armis dedisset: latronum ducem Ezechiam occidit: qui magna manu Syriam infestabat. eo enim principio declarauit: si ei crudelitas non obiiceretur: facile pene omnibus iudeorũ regibus posse anteponi.

De Samuele propheta.

SAmuel adolescentulus nundum duodecimum excedens annũ cũ apud Heli sacerdotem educaretur: uirtute annos superante: dignus habitus est ut sæpius cum eo deus loqueretur: munusq; futura preuidendi monendiq; quod alii uix longo senio assequebantur in tam tenera ætate consequeretur: illa ætate ostendens quam matura in eo uirtus esset futura: & per eam non indignum fore ut diutissime israeliticum populum gubernaret: ac pene pro arbitrio iudeorum regno regibusque uteretur.

Recentiora De Origene adamantio.

INdolis exemplum Origenes adamantius inter recentiorum temporum homines haud leue ostendit: cum patris qui proter christianam fidem in carcere custodiebatur: ob teneram ætatem in martyrio esse comes non posset. Neq; enim Septimum decimum annum superabat: & diligẽter a matre obseruabatur: patri scripsit ne proter filiorum chritatem a recta fide erga deum auerteretur. iam ea ætate ostendens qualem eum: & quam intrepidum preconem christiana religio esset habitura.

De Theodorico Ostrogothorum rege.

THeodoricus Theodemiri filius cum adhuc puerulus esset: manifestam indolem ostendit eius uirtutis qua Herulos Odoacrumq; italia pulsurus erat: eamq; suo atq; ostrogothorum imperio subacturus. A græcia inscio patre profectus paruo comitatu Sarmathas qui nunc rosseorum ac polonorum pars esse dicuntur inuasit: ab eisq; in patriam cum ingenti prœda secum comitibus incolumem recepit.

De Grimoaldo Longobardorum rege.

De Forti.

Grimoaldi Longobardi egregia indoles non patitur silentio se præteriri. Nam cum adhuc admodum puer a Caccano auarorum rege cum aliis Longobardis qui forum Iulium incolebant preter datam fidem ad mortem deduceretur: ut barbaricam perfidiam cognouit: in ipso cædis tumultu inde se fuga cum duobus fratribus abripuit. uerum postea sequente hoste cum puero ad fugam uires ut aliis non sufficerent: ab equite comprehensus iterum ad mortem ducebatur. Cæterum ipse ferro quo cinctus erat quod haud magnum in ea ætate esse poterat: illum ipsum a quo ducebatur nihil minus q̄ a puero id timentem occidit: ac fratres consecutus in tuta se loca recepit. Incredibili hac audacia ostendens quo animo quoue ingenio ad parandum regendumq; Longobardorum regnum esset futurus.

De Balduino tertio hierosolymarum rege.

Magna etiam indoles illa fuit quæ in pueritia: neq; enim quintum decimum superabat annum: Balduino tertio hierosolymarum rege uisa est. Nam cum ad eum tentax turca profectus esset proter discordias quas cum fratre suo Damasci Sulthano habebat: tribuere enim nimium cuidam militari duci suo putabatur: isq; urbem birsam Balduino in Arabia: quam nunc buseret appellant: obtulisset. Item arcem Seleam quæ in eadem regione magni momenti habebatur: si haud disparē rem ei Balduinus in iudea daret: contra omnium opinionem Balduinus negocium suscepit: quadriduumq; cum exercitu profectus cum in uia pene semper cum hoste pugnaret: ut birsæ urbi appropinquatum est: inuenit ciuitatem sulthano deditionem fecisse. Itaq; infectis quorum causa tantum uiæ erat emensus: cum amissa reditus spe quidam eum hortarentur: ut cruce accepta: in qua mundi salus pependerat: in castris enim eam habebat: cum duobus comitibus itineris peritis uelocibus equis fuga se inde abriperet: dixit malle se cū suis mortem oppetere q̄ deseruisse exercitum uideri. Itineri igitur se credēs non sine magnis incōmodis cum turcæ siccas herbas ac pruna succendissent: iussis episcopis descendere ac dei ueniam poscere: uento in contrarium flante incendio liberatus: in Syriam incolumis regressus est: aperte ostendens qui uir is futurus esset cum adhuc puer tale facinus edidisset.

De Fortitudine. Caput secundum.

De. L. Sylla.

Fortitudo uirtus profecto insignis cum simul quæ animo insidet corporis quoq; robur coniunctum habet. Cæterum feritas potius quam fortitudo ducenda est: cum a ualido corpore abesse animi uirtus ista inuenitur: cui periculorum cum ratione contemptus inest. Hæc

tanq̃ fructus flori suo propinquus: post indolem de se mentionem fieri petit. In ea igitur ostendemus: qui in periculis constantes: in prælis fortes mortem quæ gloriam ob publica commoda secum traheret minime expauerunt. Inter hos a L. Sylla utpote a militari duce qui fortissimus habitus est primordium faciemus. Is cum in Orchomeno fusam aciem suam ab Archelao Mitridatis duce uideret: ex equo cõfestim descendens signo arrepto in medios irrupit hostes: exclamans hic hic romani milites mori uolo: Sed uos cum rogabimini ubi ducem uestrum amiseritis: mementote petentibus respondere in Orchomeno: hac ipsius uoce moti milites ad ordines regressi: redintegrata pugna uictores iam hostes in fugam uerterunt.

De. M. Sergio.

Urbs roma omnium uirtutum atq; uiciorum inexhaustus fons: cæterum militaris fortitudinis uera parens: eius mirum exemplum in. M. Sergio ciue suo nobis præbebit: qui cum ante semel tantum in bello fuisset: amissa in proelio dextera: aliam ferro confecit: quaterq; in proelio ita decertauit ut sub eo duo confoderentur equi: & cum iam amplius uiginti acceptis uulneribus uix pedibus consisteret: peneque manuum usum amisisset: Cremonam tamen atq; Placentiam obsidione liberauit: duosq; hostiles exercitus in fugam conuertit: plusq; aduersus debilitata uulneribus membra sua q̃ cum hoste pugnando: omnes qui eum uiderent in admiratione mouebat: ut pedibus illis qui uix incedendi usum ei præstabant: & manibus quæ ut cibum ori posset inferre: non nisi magno labore sufficiebãt: non solum sæpe dimicaret: uerum etiam de ferocissimis hostibus uictorias reportaret.

De Manlio capitolino.

Admiranda Manlii quoq; capitolini fortitudo fuit: qui nondum expleto decimo septimo anno duo spolia de hostibus retulit: primusque inter romanos corona murali donatus: ciuicas sex: & septem ac uiginti militaria dona per uirtutem assecutus: tres ac triginta cicatrices in aduerso corpore ostendebat: uulnereq; in humero & simul altero in coxa accepto. P. Seruilium magistrum equitum in proelio iam ab hostibus circũuentum liberauit. Insuper captum pene a gallis capitolium defendit.

De. L. Glauco.

Nauali proelio quo metellus Hasdrubalq; decertauere. L. Glaucus eques romanus cum Hasdrubalis nauem appræhendisset: nullis uulneribus absterreri potuit: ut eam desereret: quoad amissis ambabus manibus cum naue etiam manus reliquit. Sed iam ad animi fortitudinem transeamus.

De Octauio consule.

De Fort.

MAgnam animi fortitudinem ciuili bello Octauius consul ostendit: cum urbem Romam Cinna Marioq; ineuntibus ab amicis atq; aruspicibus suasus ut abiret: respondit se cum consulatum gereret: patriam nisi cum uita non relicturum. Itaq; cum consularem sellam cũ consularibus ornamentis conscendisset: q̄q̄ tunc quoq; essent qui fuga sibi ut consuleret hortarentur: optimo equo ad fugam oblato: ipseq; Censorinum a longe uenientem uideret: quem ad se perdendum missum esse sciebat: nũq̄ aut loco aut uultu immutatus est. sed intrepidus eodem loco manens sceuiente Censorino caput amisit.

De Alexandro magno.

ALexandri magni fortitudo: paruaq; salutis suæ ratio habita: cum adeunda erant pericula: etiam in gregario milite mira uideri potuit: nedum in tanto rege pro cuius salute totus decertat exercitus. Cæterum in eo res illa uehementer laudanda: quod cum cæteris rebus agendis principem se preberet: in ferendis proeliis in postremo agmine non maneret. Id quod in Nisa urbe oppugnãda non obscure ostendit. Nam cum milites suos ad traiiciendum amnem quo ab una parte urbs cingebatur segniores uideret ipsius animis altitudine territos: ipse scuto suo innixus: quod pectori subiecit: primus fluuium trannauit. In india aliam quoque urbem oppugnare adortus: primus scalis appositis in urbis muros euasit: in quibus cum effractis scalis cum duobus tantũ remansisset comitibus: q̄q̄ multis acceptis uulneribus nunq̄ de se hostibus dedendo uerbum fecit: sed ut erat cõfossus a muris saltu ad suos se recepit.

De Pyrrho epirrhotarum rege.

QVam generoso etiam animo Pyrrhus epirrhotarum rex fuit? qui cum in Sicilia ericem arcem munitissimam oppugnaret: primus scalis in muros conscendere uoluit: ubi hostium a quibus premebatur: aliis occisis: aliis conspectus sui attrocitate territis: ui primus in muros euasit illicq; tam diu solus hostium uim sustinuit: quoad milites qui deorsum erant: receptis animis: ac stimulante preterea ob ea quæ regem egisse uiderant pudore: omnes impetu facto muros conscenderunt.

De eodem.

IN Pyrrho egregiæ animi atq; corporis uires de fortitudine dicentem: iterum de eo facere mentionem cogunt. & pulcherrimi eius facinoris: quod ex Sicilia in Italiam reuersurus: impetu a magno mamertinorum exercitu facto edidit. Nam cum inter primos pugnans uulnus accepisset: atq; ad illud deligandum secessisset: ut intellexit ob eam rem auctos hostium animos: atq; ex eis cæteris aliis ualidiorem quẽdam nominatim se uocatẽ in proelium redit: ubi inuento eo qui in certamen prouocabat: manum cum ipso conseruit gladioq; ita in caput eum pcussit: ut statim mo

reretur. Qua re Mamertinorum exercitus adeo perterritus est: ut inde postea paccatum iter habuerit.

De Philippomene megalopolitano.

CVm Philippomenes Megalopolitanus in castris cum Antigono macedonū rege esset: in eo bello quod is aduersus Cleomenem sparthanum regem gerebat: nimio pugnæ ardore: non expecta/to signo primus qui in hostes irrueret: ferietq; fuit. Itaq; dum proelium cōtinuaret utramq; coxam sagitta perfossus: cum ueluti uinctus: euelli enim sagitta non poterat: remaneret: altera coxarum in partem contrariam ex/tensa: sagittam in duas partes effregit: atq; ita eam conuulsit. Eo igit᷑ uul/nere nihilo inualidior factus redintegrata pugna: tantum animi fauorisq; suis iniecit: ut eo die Philippomenis uirtute Antigonus proelii uictor rema/neret.

De Gedeone Israelis iudice.

OMissuri miram uirtutem Dauidis: quia gigantem Goliam perdi/dit. item ea quæ in Sāsone fuisse leguntur. simulq; in Athleta Diomede: ceu q̄ aut diuinitus facta aut fabulosa sint: nōnulla fortitudinis exēpla referemus: quæ in uiris hebreis extitit: Gedeonemq; primum referemus Israelis iudicē: q cum cæteri iudei uirtutem atq; animum amisissent: arabum atq; amalechitarū exercitus magnitudine conterriti: Impetu enim facto gentes illæ iudeam omnem uastabant: ex omni iudeorum numero solos trecenos delegit: atq; eo tātū comitatu noctu hostes in ipsis castris inua/sit. coniectaq; omni eorum multitudine in fugam ex ipsis centum milia occidit: a reliquis iudeis in cede solum fugientium adiutus. Hic igitur græcia si/leat: quæ Sparthanum Leonidam fortitudine omnibus anteponit. Tanto enim numero Gedeon non minorem exercitum inuasit: de eoque cæsis cen/tum milibus uictoriam peperit: quanto Leonidas cum munitissimum insi/deret locum: pugnans persarum sustinuit regem: ac postremo cum omni/bus suis occubuit. In eo Gedeoni tantum par: quod pro publica salute peri/culum mortemq; non extimuit. In cæteris longe inferior & dispar.

De Dauide Iudeorum rege.

INter multa Dauidis iudeorum regis admiranda fortitudinis faci/nora: illud unum narrasse contenti erimus: quod aduersus Hamonitas Syrosq; edidit: quos longe inferior numero adortus cum ipse inter primos fortiter dimicaret: Amonitharum ducem Cadam: qui Sabachus di/cebatur: uirum fortissimum manu sua obtruncauit. In hoc. M. Marcel/lo haud dissimilis cum Viridomaro Gallorum rege interempto spolia opi/ma retulit.

De Saule Iudeorum rege.

CVm in fortitudinis parte sit: quanquam ab hoste superatum liberum tamen seruare animũ: potiusq; aut mortẽ sibi ipsi consciscere: aut hostili telo confossum uitam effundere q̃ hosti animum subiicere: nonnulla de ea re ex uariis gentibus exempla ponemus. ut omni genti omniq; tempore ac modo semper integrum esse intelligatur: modo animi paucitas non obstet: se a seruitute liberare: nullumq; cathenæ genus tam ualidum esse: quæ inuitum generosi animi spiritum coercere ualeat. Id inter alios Iudeorum rex Saul ostendit: qui quamuis non ignoraret ad certã se mortem proficisci: ut ei a Phitonissa predictum fuerat: tamen totam noctem iter continuauit ut proelio cum suis interesset: in quo cum omnia prestitisset: quæ a rege non prudenti solum: uerum etiam forti expectanda erãt: tandem ut suos in fugam conuersos uidit: una cum suis illic opetere mortem q̃ fugere maluit.

De Iuda Machabeo.

IVdas Machabeus cum ab Antiocho cum duobus hominum milibus rebellasset: eumq; bachides cum duobus equitum milibus ac triginta milibus peditum persequeretur: prætimore multis iudeorum abeuntibus: solus cum octingentis uiris remansit: qui cum hortarẽtur eum ut inde abiret: ingenti respondit animo: emori malle: q̃ ut eius fugientis terga hostes inspicerent. proelio igitur inito una cum suis in eo campo ubi certauerat uitam amisit.

De Eleazaro fratre Iudæ Machabei.

NOn minus fortitudinis eius frater Eleazarus cognomento mauronus eo proelio ostendit: quod aduersus Antiochum eupactorem Syriæ regem commissum fuit: in eo conspicatus elephantem super alios ornatus magnitudine insignem: antiochum eo uehi existimauit. Itaq; in una re & proelii & belli finem fore ratus: si antiochum oppresisset: impetu in hostes facto ad illum ipsum elephantum quem designauerat penetrauit: atque sub eius uentrem cum se immisisset paruo gladio intestina elephantis effodit: qui supra Eleazarum corruens: mole sua eum oppressit: totumque contudit: ita ut audacis facinoris lætitiam sentire non posset.

De quibusdam Iudeis Iotta patenis & aliis.

ETsi qui sibi ipsis mortem consciscunt: a philosopho inter fortes numerandi non uideantur: idq; inter alios multos etiam sanctus nõ minus q̃ doctus uir Augustinus censeat: omnes enim genus illud mortis ueluti fugam atq; rerum aduersarum impatientiam appellant: ueluti eam qua heretici donatistæ in Africa ne se catholicæ fidei crederent: nedũ ad mortem magistratibus se offerebant: uerum ipsi sibi mortem consciscebant. quæ res impetus atq; rabies potiusq̃ fortitudo uocari debet. tamen

quia quosdam ex iis in fortium numero historici posuere: quod uitae contemptores fuisse uidentur: de nonnullis hic scribemus. de quibus liberum lectoribus iudicium relicturi sumus: q̄q̄ ut ab Augustino scriptum est: deus miraculo uoluntariam querendam mortem approbauerit. id enim egisse uidentur ne pudiciciam amitterent. Vnum igitur ex his exemplum a Iosepho auspicabimur: qui cum post Iotapatae captiuitatem se cum quadraginta iudeis in speluncis abdidisset: ante se mutuis confodere uulneribus q̄ hosti dedere omnes maluerunt. unusq; Iosephus cum solo comite ex eo numero non sine magna industria euasit.

De Iudacilio Asculano.

MVltum ausus est Iudacilius militaris dux eo bello: quod socii aduersus populum romanum gessere. Nam cum sciret a Pōpeio Asculum urbem patriam suam obsideri: urbem ingressus sed non tāto numero ut tueri eam posset: quia ab Asculanis parum adiutus fuerat: eggredi urbe ut saluti suae consuleret neglexit. Caeterum occisis prius aduersae factionis ciuibus: qui dum urbem ingrederetur seruari eius ordinem prohibuerant: pyrraq; ingenti lignorum in medio congesta templo in ea cum amicis cenauit: atq; postea hausto ueneno succensaq; pirra sibi patriaeq; per hunc modum malorum finem inuenit. Inuicto enim animo se ab hostibus quibus solos reliquit cineres liberauit.

De Astapacensibus.

NOn plus etiam romano exercitui quem Martius. P. Scipionis auspicio ad eos duxerat: Astapaceni in hispania reliquerunt: idq; ita egerunt ut citra controuersiam uirorum fortium nomen lausque eis adimi non posset. Nam si una cum opibus patriam combusserunt: si uxores filiosq; omnes interemerunt: saltem hoc assecuti sunt q̄d inulti perire atq; ignauiae suspictionē relinquere noluerunt. Ferocibus enim animis Astapaceni tractandisq; armis apti: romanum hostem apertis portis inuaserūt: qui q̄q̄ militari industria: atq; armorum usu numeroq; superior esset: animi tamen fortitudine longe inferior extitit. Itaq; uix tandem Astapacenum populum delere potuit. sed quid delere dico? si quidem pugnando inferiorem numero opprimere: id uitam non ordinem atq; constantiam animorum adimere dici debet: neq; enim ex toto illo populo ullus qui in aciem ꝓdierit: aut ordinem aut locum deseruisse: aut dimicandi q̄ uincendi finem fecisse: aut unq̄ retro aspexisse inuentus est. a romana enim multitudine circūuenti in uestigio suo ut in proelii initio erāt stantes corruerunt. cū in urbe illo ipso tempore conspecta aduersa pugna qui in acie ferre arma aetate aut sexu prohibiti erant: mutuis se uulneribus cedentes urbem cum iis quae in ea remanserant succenderunt.

De Latrone Arabe.

NOn nunq̄ in generoso sanguinæ seruitutis indignatio coniuctam habere uisa est ceu promptitudinem quandam ad mortem : quæ gloriam aliquam secum traheret . sed in obscuro homine haud sæpe hoc esse contigit . Admiranda tamen supra modum ea fuit promptitudo quam arabs quidam latrocinio uitam agens ostendit . Nam cum huius generis hominum multitudo ingens inaccessibiles montium speluncas insideret : infestamq; regionem faceret : Herodes iudeorum rex coacto exercitu allatisq; bellicis machinis expugnationem adortus est . Itaq; cum multis occisis pars eorum deditionem fecisset : quidam inter ipsos magno natu Herode ad colloquium uocato magno uerborum conuicio eum prosecutus : & si sibi suisq; uitam atq; libertatem uidebat offerri si Herodis fidei se credidisset : in antri ore constitit . illicq; septem filios quos habebat occidit deorsumq; ad Herodem atq; eius exercitum : & post eos uxorem seq; ipsum mortuos deiecit . Admirandam profecto animi fortitudinem : & regio quam latronis statu digniorem : Catoniq; Vticensi laudibus preferendam : si tam forte magnumq; facinus ante actæ uitæ : quæ latrocinio infamis fuerat scelere non maculasset .

De Eleazaro iudeo.

NOn minus animi Eleazarus iudeus ostendit : qui cum diu contra romanos hierosolymis arma tulisset : post captas hierosolymas in arcem Mesade cum noningentis iudeis se recepit . In ea obsessus a Sabino flauio romano præfecto : cum iam ita euersi essent muri ut parua sui tuendi spes restaret : minime uel fuga sibi consulere : uel pacē ab hoste : ut multi eiusmodi in statu egerunt : petere temptauit . Sed animi ac fortitudinis plena oratione confirmatis sociorum animis eos demum in hanc sententiam secum traxit : ut sorte decem eligerent : a quibus omnes una cum liberis atq; uxoribus occiderentur . Itaq; re peracta illi ipsi decem succensa arce ne quid predæ ad hostem perueniret : integra ab incendio ea tantum quæ uictui parata erant seruauere : ut uera uirtus & non fames intelligeretur ea fuisse : quæ ad tam efferatum consilium eos perduxerat . post hæc igitur ipsi quoq; decem ad id facinus relicti mutuis se uulneribus trucidarunt . neq; ex tanto numero ullus superfuit præter foeminam unam : quæ audita illius deliberationis atrocitate in subterraneos cuniculos cum quinq; puerulis se recepit . illicq; dum res perageretur latuit : a qua postea ut res gesta erat intellectum fuit .

De Gallogrecis.

SImili nescio desperationem dicam an animi fortitudinem : gallogræcorum exercitus in græcia usus est . Nam cum ab aruspicibus commonerentur multum esse sanguinem effundendum : foreque

ut eorum deleretur exercitus: q̄q̄ retro tuta in loca recipe re se poterant inco/lumes: tamen liberis atq; uxoribus occisis proelio decertare cū antigono Ma/cedonū rege: atq; pugnādo occumbere omnes maluerunt: q̄ seruata salute timoris signa hosti reliquisse.

De Zantiis.

Zantii asiaticus populus cum uiderent Brutum occupata eorum urbe aduersus Octauium arma parare: indignatione simul atq; desperatione moti sumptis armis diu cōtra acriter restiterunt: quorum motibus & si postea publico edicto ignoscebatur: tamen omnibus trucidatis ita ut ultra quinquaginta foeminas in ea nullus superesset: urbem incendere q̄ præcario uideri uitam obtinuisse maluerunt.

De Buthe persa.

Buthes psa thraciæ pfectus a Cymone atheniēsiū duce in urbe eno obsessus: cum ut idem facerent aliis qui una secum obsidebantur persuasisset: incensa prius urbe: ne ad hostes ex ea uictoria com/modum ullum perueniret: una cum obsessis omnibus mortem sibi consciuit.

De Ariarathe capadocum rege.

Ariarathes capadociæ rex cum a perdica obsideretur: ne ex uicto/ria aliquo commodo perdica augeretur se suosq; urbe incensa in/teremit cinere tantum ruinisq; hosti relictis.

De Cleomene Lacedemonum rege atq; eius comitibus.

Quam mira etiam fuit Cleomenis lacedemonum regis animi for/titudo: cum regno pulsus ab Antigono Macedonum rege ad phtholomeum ægypti regem ceu ad amicum profugit: fretus ad recipiendum regnum quod amiserat: opem ab eo se habiturum. Cæterum nulla ope adiutus: uerum ut captiuus in custodia habitus cum tresdecim so/lis comitibus remansit. Mira igitur arte custodia lapsus: cum ipitha comi/tum unus cui læsa scia uires corporis erant imminutæ: ut quanq̄ ad effringē/da unde effugerant loca suffecissent: consequi tamen euntes ultra nequiret: orauit ne eius causa tam magnum facinus omitteretur: & ne in hostium ma/nus perueniret: rex eum occideret. sed non proter hoc a rege Cleomene de/stitutus est: quin potius deiecto ex equo quem primum habuerunt obuiū: illi ipitham imposuerunt: atq; per urbem discurrentes duos phtholomeos regios præfectos: qui magna manu se opposuerant obtruncarunt. Tum fru/stra ad libertatem diu uocatis ciuibus: cum uiderent tandem sibi in phtholo/mei potestatem esse redeundum: demandata Pantheonicura qui postre/mus moriturorū erat futurus: ut quos nundum plane mortuos uideret: ad obeūdam celeriter mortem iuuaret: mutuis se uulneribus interemerunt. Is autem diligenter quæ demandata erant curatis iuxta Cleomenē regem se/dens pectus ipse sibi gladio traiecit.

De Cleomenis filio.

ANimi uirtutem qua Cleomenes rex preditus fuit: illa sequetur quam ipsius quoq; filius ostendit: ut quos natura simulq; uirtus & exempli similitudo coniunxit: hic a me non separentur. Nam cum ex parētis suæ lachrimis patris mortem suspicaretur. nulla re dicta a summo ædium culmine se præcipitem demisit: egitq; ea re ut omnes Cleomenis filium fuisse intelligerent. cui si tantum fœlicis ætatis quantum animi fortuna concessisset: non minus quam pater se Lacedemonis dignum regem ostendisset.

De Adolescente Lacedemonio.

FOrtitudinis exempla quæ in puerili ætate tanto plus laudis merentur: quanto rariora atq; difficiliora sunt: cogunt ne miram alterius Lacedemonii adolescentis animi uirtutem prætercam. Nam cum domino cui seruiebat in cæteris diligentem promptamq; operam patienter nauaret: iussus matellam ferre: in eo uno seruili genere proter rei obscœnitatem: amissæ libertatis reuocata memoria: parere recusauit: qua re cū dominum indignatum aspiceret: in hæc erumpens uerba: disce alias emere: ab altioribus ædium fenestris se præcipitauit.

De Euticho Lacedemonio.

FOrtitudo quam lacedemoniorum animis natura infudisse uisa est: me ab eorum exemplis abire non patitur. Nam quo tempore Leonidas Sparthanus ad Termopilas persarū expectabat exercitum: atq; proter occulorum ualitudinem Aristodemum Eutichumq; ab exercitu in patriam redire iussisset: in uia Eutichum reditus poenituit: dedecoriq; sibi ratus cum aliis proeliando non mori: ad exercitum rediit: qui plus aurium usu q̄ oculis adiutus cum ceptum iam proelium animaduertisset: miro animi uigore incensus cū cecus in uia pedibus offenderet a seruo in proelium se deduci iussit. ubi cum ciuem ab hoste non discerneret ut poterat cum aliis lacedemoniis pugnando interiit.

De. P. Furio.

A Contemptu uitæ qui in Sparthanis magnus fuit: ad romanorum fortitudinem quæ temperantior fuit transibimus. P. Furius fratris Titi Quintii consulis legatus: cum aduersus equorum gentem pugnaret: & cum paucis ab eorum multitudine circumuentus hortantes eos audiret ut abiectis armis ipsorum misericordia uitam seruaret: spretis hostium promissis mori pugnando maluit. ne pluris ignauam uitam q̄ honestam mortem fecisse uideretur.

De Sabino ro. equite.

Ferox Lacedemoniorum animus in romanis pectoribus Sabini equitis romani memoriam mihi reuocat. Nam cum ei Claudius cæsar impunitatem polliceretur: quod cum Calligulæ percussoribus interfuisse eius cædi putabatur: posteaquam alios qui cædi interfuerant occisos esse cognouit: spreta impunitate quæ offerebatur: ut fortis uir uereq; romanus eodem pugione quo Calligulam occiderat: ne in Claudii potestatem ueniret: seipsum interemit.

De ro. equite in exercitu Ottonis imperatoris.

Inter clara fortitudinis exempla quæ posuimus: inusitata insignisq; uirtus romani equitis locum sibi deposcit. Nam post primum proelium quo apud bebriacum Vitellii Ottonisq; exercitus dimicauere: cum Ottonem milites eius ut iterum certamen temptaret hortarentur: neq; sibi ipsi deesset: cum magis non seruatis ordinibus q̃ uirtutis paucitati tribuerent: quod primo proelio reiecti fuissent: unus ante alios constitit: & dixit Scito Cæsar nos omnes ut te tueamur: ita facere paratos: hocq; dum diceret pectore pugione traiecto mortuus corruit. hic qui fortior animus: quæue maior uirtus inueniri posset? ut non ignominiosæ mortis metu: neq; alia necessitate compulsus: uerum solum ut aduersam pugnam excusaret: & suam comitumq; uirtutem testaretur: tam fortiter aliquis manu sua in se ipsum sæuiret.

De Ottone imperatore.

Fortasse huius militis exemplo motus Otto imperator mortem sibi ipsi consciscere ausus est: multis in ambiguo relictis: utrum carceris metu: an principatus amissionem metuens: uel patriæ casum miseratus: quam ciuilia arma perdebant: cum adhuc aduersus hostem uires sufficerent: & preterea ingentia auxilia expectaret: mortem quæ non sine gloria uidebatur fore: omnium aliarum rerum spei anteposuit.

De Ingenuo imperatore.

Ingenuus quoq; romanis legionibus in Panonnia: aduersus Galieni augusti ignauiam imperator creatus: cum infoelici pugna superatus esset: neq; nisi cum imperio uiuere constituisset: audacter se ut Otto interemit.

De Decebalo Dacarum rege.

Dacarum rex Decebalus ingentis animi uir secũdo proelio Marci Vulpii Traiani augusti uiribus ita attritis: ut amplius spes nõ superesset: ne hosti lætiorem faceret uictoriam: si captus uinctusq; in triumpho uictorem antecederet: sibi ipsi uitam ademit.

De Saturnino tyranno.

A Biis qui ui sibi illata uoluntariam mortem obierunt: ad eos transituri: in quibus animi corporisq; fortitudo coniuncta fuit: Ante alios Saturninum commemorabimus: qui in ægypto ab exercitu creatus fuit impator. Hūc legimus cū humi pedibus ac manibus atergo innixus coelo supinus uentrē ostenderet: magnam incudem in qua ferramenta cuderentur ualide per longum spacium pectore sustinuisse. quod corporis robur in gerulo potius aut athleta q̄ in imperatore laudandum foret: si animi fortitudine caruisset.

De Maximino patre imperatore.

M Aximinus pater qui cum Maximino filio postea imperauit: cum adhuc priuatus in adolescentia ludos spectaret a Septimio sceuero augusto natalicio gethæ die editos: a Sæuero ludendi potestatem petiit: cui quod priuatus erat: cum ludendi cum equite negata esset facultas: permissum fuit ut cum gregariis luctaretur. Ex horum numero sexdecim ad terram prostratis: partoq; premio quod uictori paratum erat: cum Sceuerus etiam grauiori in re uirtutem eius experiri uellet: adhibitum inter eos qui pedibus officium equo insidenti præstabant: longo cursu magnisq; circuitionibus equum priusq̄ Maximinum defatigauit: ad eumque non sine admiratione conuersus petiit. an adhuc luctari uellet: qui nulla lassitudine ostensa cum adhuc luctandi condictionem accepisset: septem equites ualidos uiros prostrauit. neq; uero hæc sola fortitudinis exempla edidit. nam sæpius onustum plaustrum solus loco mouit: equoq; dentes pugno elisit. proter quæ Milo a nonnullis etiam Hercules aut Antheus appellabatur.

De. A. Iunio Valente.

A Dmirationis plenum fuisse legimus robur in. A. Iunio Valente qui sub Augusto centurionis locum tenuit. utribus enim onustum plaustrum solus dum deponeretur onus sustinebat: currūq; magna equorum ui tractum: manibus in contrarium reuocabat. quæ fortitudinis exempla cum multis aliis illius monumento insculpta fuere.

De Abisai hebreo.

Q Vam ingens etiam animi corporisq; robur in Abisai hebreo fuit: qui cum iter fatiens Leonis qui in fossam conciderat rugitum sentiret: solo fuste armatus in fossam intrepidus descendit: statimque maioris audaciæ opus q̄ quod de Hercule perhibetur: leonem occidit. Siquidem maius fuit Abisai in arcto aduersus Valentem feram forte inuentam foeliciter rem gerere: q̄ Herculi spacioso in campo preparatam claua uel uincere uel interimere.

De Lysmiacho Macedonum rege.

LYsmiachus adhuc priuatus ab Alexandro magno in cōclaue una cum Leone feritatis immensæ inclusus: minime ut pleriq; quanq; sciret morti se expositum animo concidit. Cæterum clamide in caput belluæ coniecta statimque gutture ea ueste circumuoluto feram: tam diu tenuit, quoad eam oppressit. Quod facinus q̄quam necessitas expressisse uidentur: magnæ tamen audaciæ magnarūq; uirium fuisse putatur, quam rem Alexander ne irremuneratam omitteret. Lysmiachum uita donauit esfecitq; ut seruatus in Macedonico regno succedere posset.

De Aurelio Valerio Probo.

NOn est etiam omittenda inter uetera fortitudinis exempla Probi uirtus qui ante q̄ ad imperium eueheretur: in Africa proconsul aradionem fortissimum uirum singulari certamine interemit: prosequutumq; honore sepeliuit: animi egregia uirtute corporis robori coniūcta. res profecto cuius temporum nostrorum principes: ac duces militares suppudere debeat, neq; enim singularia certamina tantum: sed ipsa quoque proelia quibus iusta acie decertatur prægnauia deuitant: intentiq; ad regna uictoriasq; aliorum sudore sanguineq; parādas: armati ceu spectatores alienæ uirtutis se prebent.

De Andragatio comite.

ANte quam recentiora fortitudinis exempla in his qui proprii sanguinis prodigi censentur fuisse Andragatium comitem commemorabimus. Is enim statim ut intellexit Maximum tyrannum quem is principem sequebatur: ingenti uictoria: a Theodosio superatum: intrepido animo in mare se deiecit atq; submersit. Maluit enim moriendo maximum sequi: quam Theodosio magna ab eo assequutus seruire: ea parte quam semel susceperat relicta.

De Arbogaste

PArem animi fortitudinem Arbogastes ostendit: cum Eugenio: ut ipse optabat ad tyrannidem aduersus Theodosiū euecto: Nam in certamine ut ad hostes inclinare uictoriam uidit: ensem quem hostium sanguine cruentauerat pectore suo condidit: ut ita se seruitutis foeditate liberaret.

De Theselide argiua.

ANimi robur quo rarius in foemineo sexu inuenitur: & enim haud parum ei sexus infirmitas obstat: tanto plus ubi inuentum est admirationis laudisq; meretur. Fortissimis igitur uiris de quibus scriptum est: Theselidem argiuam foeminam subiūgemus. Hæc cū argos q̄ ei patria erat uiris orbata esset: alias foeminas ad capien

da arma hortata: uirtute patriam a Cleomene Sparthanorum rege qui eam ualido exercitu oppugnabat: defendit.

Recentiora de Ioanna uirgine gallica.

Vt ueterum exempla Thesefis argiua animi sui uigore clausit: ita recentiorum caput ac princeps apud nos erit uirgo gallica Ioanna nomine quam pullicellam uocauerunt. Nam ut argiuorum urbẽ uiris orbatam Thesefis defendit: ita Ioanna multo maiori admiratione non tutata est solum: uerum etiam ex brithannorum manibus recoepit galliam diu ante a Brithannis oppressam. Regnante enim Carolo sexto qui insanus dicebatur cum parrhisiorum urbem magnamq; gallici regni partem brithanni possiderent. Ioanna Iacobo arco patre orta: inope pastore in Lothoringorum pago qui Dampronium dicitur: cum nondum quintumdecimum annum superasset: proter admirandas uisiones fatidica putabatur. A Carolo igitur Lothoringorum principe ad Robertũ Baudicortem in Naucelore militarem gallorum ducem: & ab ipso ad septimum Carolum regẽ in gallia designatum missa fuit. Huic cũ large uictoriã polliceretur: non ante fides habita fuit: quã experiendo in multis quæ futura prædicebat: uerax inuẽta est. ita fidem indepta delatam tandem gallici exercitus summam atq; imperium suscepit. Armata igitur atq; ingenti equo insidens cum uoce gestuque a uero militari duce non abesset: ingenti animo aurelianorum urbem arcta obsidione ab eis oppressam liberauit: ubi pugnando uulnus in humero accepit: nec uero armorum fragor: effususque in prœlio sanguis: & sceua mortis genera quibus cadere in prœlio pugnantes intuebatur: uirginis animum terruerunt: sed ceu efferata animo & ducis & militis munia impleuit. Inde exercitu ad Troiam perducto: urbem eam contra omnium sentẽtiam adorta coepit: Carolumq; septimum qui designatus rex erat: diademate ut moris erat: Renis insigniri ut regem iussit. salutisq; anno quadringentesimo uigesimo nono supra mille cum parrhisiorum urbem oppugnaret. inter primos milites in muros ascendit. neq; quanq̃ crure sagitta traiecto ab incepto destitit: tantumq; formidinis de se brithannorum animis iniecit: ut quemadmodum ante brithannorum galli conspectum non sustinebant: ita postea pullicellam brithanni ferre non possent.

De Vallasca uirgine boema.

Valasca uirgo boema: quam Iibussa tertia boemorum dux: uirtute foemina insignis aluit: tanto studio dominæ mores imitari studuit: ut ea defuncta cuipiam amplius seruire dedignata amazonum lemniadumq; exemplo permultas boemas mulieres ad perdendos uiros impulerit: arreptisque armis ut imperium sibi eius gentis uendicaret: primislaum Boemorum ducem in uisegradi arce: quæ munitissima erat obsedit. Quam rem ut supra uires suas difficilem animaduertit:

haud longe loco munitissimo oppidum statim condidit: quod dieuizon nuncupauit. id uero illius gentis lingua uirginem significat. Non multo uero post proelio cum boemis commisso uera uirtute eos uicit: atq; in fugam compulit occisis manu sua in eo proelio septem uiris: quæ cum uirtute inuicta putaretur a Primislao prodita una cum aliis quæ cum ipsa erant fortiter pugnando non ante libertatem quam uitam amisit.

De Maria puteolana uirgine fortissima.

Valascæ exemplum illud non indecore sequetur: qđ Franciscus petrarcha in epistolis scribit se uidisse. scilicet puteolis haud longe a Neapoli uirginem Mariam nomine abiecta muliebri ueste propter sediciones quibus ea regio erat infesta: uirilem amictum armaq; induisse: belli adeo studiosam: ut quocunq; in loco cum hoste manus conferendæ essent prima proelium iniret: postremaq; neq; id nisi editis ante claris facinoribus acceptisq; multis uulneribus ex acie se reciperet: uiribus ingens hæc uirgo in militari exercitatione sudem ferream iaculando alios uiros id quod se presente sæpius factum Petrarcha testatur: corporis robore superabat: ita ut omnes in sui admirationem conuerteret. Sed longe illud in ea preclarius quod assidue inter uiros uersata: in armis agens in summa uiuendi libertate: incolumem pudiciciæ laudem seruauit. decus profecto non rarum modo uerum etiam prorsus admirandum: ut ex eo hoste quem natura humanis precordiis in uiridi ætate infixit: secumq; mortales in ea ætate plerunq; ferunt: aduersus quem nec clypeo nec hasta pugnari potest: & qui de mortalibus uictoriam pene semper reportat: ipsa uictrix triumphum referret.

De Vrsina Taurella Guastallæ comite.

Haud dissimili uirtute apud oppidum guastallam Vrsina Guidonis primi Taurelli coniunx: cum intelligeret bello a Venetis moto uiro absente Guastallam Venetorum armis oppugnari: arma uirili animo induit: factoq; in hostes impetu oppidum multis hostium atq; inter eos aliquot manu sua occisis egregie defendit.

De Montis fortis comite foemina egregia.

Mortuo sine liberis Morinorum duce: quos posterior ætas uiciato nomine pro brithannis brithones nuncupat: Ioannes Montis fortis comes ut hæres in ducatu successit: initaque societate cum Eduardo tertio brithanniæ rege: qui etiam gallici regni titulum sibi asciscebat: in Nanatensi urbe ciuibus id permittentibus a militibus Philippi Valois gallorum regis captus: atque ad parrhisiorum urbem: ubi periit perductus est. Itaque cum Ioannes blesensis comes agnationis iure brithonum ad se pertinere ducatum duceret. eiusque possessionem temptaret: Montis fortis comes Ioannis qui a gallis captus dolo fuerat coniux armis intrepide arreptis: terra mariq; blesensi comiti obstitit: neq; ante

destitit quam eo in proelio occiso filiis suis liberum brithonum ducatum reliquit.

De Margarita regina dacarum Noruegiæ. & Suetiæ.

PAri uirtute Margarita Vuoldimari Suetiæ regis filia Aquini Noruegiæ regis uxor. horum regnorum proter patris coniugisq; item Daciæ proter Olai filii mortem heres: cum ei Albertus monopolensis dux bellum intulisset: haud secus q̃ si in patris ac uiri regnorum hereditate uirtutem quoq; eorum cepisset: comparato exercitu armata ipsa aduersus Albertum profecta proelio eum uicit coepitq;: romanoq; more de capto triumphauit.

De Orieta Auria Genuensi insigni foemina.

MEretur Orieta auria genuensis foemina: ne inter eas quæ uirtutẽ clarum nomen habuere pretereatur. Nam quo tempore Gatalusii Mitulenis in lesbo rerum potiebantur: profecta Morati turcarum regis ingens classis ut insulam occuparet molagum oppidum oppugnare cepisset: ubi lucas Orietæ coniunx magistratum gerebat: sola ipsa tribus comitibus: non ut mulier: uerum ceu fortissimus uir sumptis armis non modo pugnando pericula omnia subiit: uerum hortandis quoq; qui iam attoniti de deditione consilia inibant: sapientis ducis munia impleuit: agendoq; atq; hortando ita effecit: ut turcas ab oppido multis occisis ingentique eorum dedecore repelleret.

De Marulla Stalimena uirgine.

QVod de Orieta scripsimus: cogit me ne Marullæ quoq; uirtutem prætercam. Nam bello Venetis a Maumetho turcarum rege moto cum classis ingens Mittilenas adorta esset: Coccinumq; oppidũ in ea oppugnare cepisset: uirgo Marulla nomine uirtutẽ supra omnem credulitatem prestitit: erruptione enim facta cum in turcas oppidani acriter pugnarent: Marulla ut patrem inter pugnantes occubuisse conspexit: coccinorumq; aciem ad fugam spectare: non lachrimis aut foemineo ullulatu proprio dolori communiq; saluti occurrit: sed ueluti muliebri abiecto sexu: patrisq; assumpta uirtute ante alios paterno clipeo gladioq; armata in primã aciem prodiit: ubi acriter pugnando hostes: qui iam iam se oppidum irrupturos sperabant: uera uirtute a muris repulit. cum eam sequeretur Coccinus populus quem subpuduit armis arreptis ea uirginem efficere: quæ antea populus totus ausus non erat. cæterum quoniam octo exempla inusitatæ uirtutis in foemineo sexu in tuendis oppugnandisq; uiribus satis sufficere uidentur: ut permultos uiros: quibus natura rerumq; usus in armis plus prestitit: ignauiæ suæ pudeat: ad aliorum exempla transibimus.

De Ioanne Zisca boemo.

Mira profecto res uideri potest in foemineo sexu cui imbecilitatem natura coniunxit: tantum roboris atq; animi inuentum esse: sed longe plus admirationis Ioannes Zisca boemus trosouiensis bene consideranti habere uidebitur: qui post Vincislai domini sui mortem cum iam altero oculo captus esset: quem in proelio amiserat: hereticorum husitanorum qui tunc esse ceperant: ducem se prebuit. ædificataq; Tabro urbe admodum munita: eorumq; societate quæ tabroritica nuncupabatur instituta: boemiæ partem maiorem imperata facere coegit. Dum autem Rabi castellum oppugnaret uulnus accepit: quo altero qui supererat oculo orbatus est: & q̄q̄ prorsus amisso lumine ita ut aliena manu cibum capere eum oporteret: tamen exercitum ducebat: bisq; Sigismondo imperatore: qui boemiæ regnum hæreditario iure repetebat superato: eorum exercitum qui cruce signati aduersus parum fideles arma ferebant: in fugam compulit. Orta uero cum reliquis boemiæ proceribus: pragensiq; populo discordia: ab aduersariis qui numero plus poterant pulsus fuit. Itaq; alienorum oculorum usu propriaq; industria adiutus ubi se in eum locum quem animo rebus gerendis designauerat perductum intellexit: nactus rei bene gerendæ occasionem in hostes se conuertit: magnoq; eorum cæso numero Pragam urbem obsedit. & quoad superstes uita fuit Boemiæ rerum potitus est. cum cecus non regeret modo uidentes: uerum ingentes quoq; de hostibus uictorias reportaret: ut qui amissi in eo prorsus luminis incommoda atque alia ex parte rerum quas cecus gessit magnitudinem pensitare uoluerit: tantū Hannibali Sertorioq; altero tantum oculo captis eum sit prepositurus quantum ipsi proter lumen ei qui prorsus cecus erat preponendi uiderentur. Hac enim gloria quæ ingens ac rara est decessit: quod dum uixit maximis proeliis uictor nunquam ab hoste superatus fuit: qui non minus cum natura certasse putari debet quam senior Marius aut Sceua. Nam quanquam grandes natu multisque uulneribus debilitati essent hominis tamen speciem seruabant: a quibus tantum Ioannes Zisca ob cecitatem abfuit: quantum a uiuente mortuus. neq; enim inter uidentes cecus alius q̄ mortuus appellari potest.

De Ioanne decimo boemorum rege.

Luminis amissi difficultas Ioannem quoq; decimum boemorum regem non retinuit: quo minus & cecus & senio confectus philippo de Valois gallorum regi pro affinitatis iure aduersus brithannos opem ferret: qui inito proelio in medios hostes cum se intulisset: quanq̄ lumine captus atq; senex: deletis apud Cressim gallorum copiis inter proeliantes occubuit.

De [illegible] Fort.

De Cloui gallorum rege.

QVantum etiam laudibus ornanda est Clouis gallorum regis uirtus uigorq; quem in pictonibus aduersus uisegothos ostendit a Vasconum urbibus quas incolebant aduersus eum profectos. nam & proelio ingenti eos fudit: & regem eorum Alaricum inter primos dimicans manu sua occidit.

De Clottario secundo gallorum rege.

SIlentio quoq; Clottarius secundus gallorum rex pretereundus non est. nam cum iam senior in Austrasiam se contulisset: Dagoberto filio aduersus Saxones germanicam gentem opem laturus: cũ Saxonum ducem Bertaldum castris suis appropinquare intuitus esset: ut fortasse diligentius castrorum formam inspiceret: ipse quoq; solus eum insecutus cum aliquantisper pugnatum esset manu sua interemit.

De Ferdinando Consallo castulonis comite.

INter tanta regum exempla ai uigor non immerito locum Consallo Ferdinando Castulonis comiti quanquam fortuna minor esset: uirtute tamen minime dispari uendicabit. nam cum aduersus celtiberos: quos Nauarienses præsens ætas appellat: in prima acie pugnaret & infesta hasta in Sancium nauariensem regem currens incidisset ad terram mortuum prostrauit: unoq; ictu atq; unius morte bellum confecit.

De Heracleo imperatore.

SIngulare quoq; Heraclei imperatoris & animi & corporis robur fuit: non occidendis tantum manu sua ingẽtibus feris ut pote Leones atq; elephantes sunt: id quod persepe spectante populo egit: uerum etiam aduersus hostes ipsos: quod satis aperte testatur facinus in persidẽ magna uirtute gestum cum singulari certamine prouocatus solus persarum ducem interemit.

De Gotifredo boliono Lothoringiæ duce.

QVis etiam tacitus sine reprehensione Gotifredi bolioni Eustachiiq; fratris audaciam fortitudinemq; pretereat? Nam in hierosolymarum expugnatione laboris atq; periculi plena: in qua utrinq; obsessi atq; obsidentes plurimum sanguinis effuderunt: primi in muros euaserunt: ponte iacto a lignea turri: quam ipsi muris admouerant: uiam enim militibus uirtute sua ad capiendam urbem ut prestantes duces decet: ipsi strauerunt: nulla ad eam inueniendam rem militum industria usi.

De Balduino primo hierosolymarum rege.

PAri animo Balduinus eorum frater: cui hierosolymarum obtigerat regnum: cum illud defenderet: neq; ultra ducentos sexaginta equites pedites[que] noningentos christianos haberet: Calyphæ exercitum in iudea prœlio fudit: in quo equitum nouem milia & uiginti milia peditum erant: quo in prœlio quinq; equitum milia ex hostili exercitu desiderata fuerunt.

De Teia Ostrogothorum rege in Italia.

QVanta etiam laude digna fuit Teiæ Ostrogothorũ regis animi fortitudo ac uirtus. nam cũ apud Nuceriam aduersus Narsetis copias pugnaret: perfosso sagittis clypeo ita ut eo commode amplius uti non posset atq; eo in pugna impediret: nõ modo ob id locum in acie non deseruit: sed ne retro quidem aspexit: clara tantum uoce ministrorũ unum iussit integrum clypeum ad se perferre. Itaq; dũ clypeum mutat lætali accepto uulnere in uestigio ubi erat immobilis manens: in hostem pectore ut erat uerso mortuus corruit.

De Gulielmo Condisaluo Gallicię comite.

NOn iniuria urbs Roma Atilium: & Grecia Cynegirum fortiter pugnasse: & proterea laude dignos commemorat: id quod ab eis prestitum est: cũm nullo morbo laborarent: proter quã rem maiore gloria cumulãdus erit Gulielmus Gondisaluus gallicię comes: qui cũ diu legionem urbem in hispania defendisset: & muris ab hoste perfossis honestæ saluti consulere posset: quod graui morbo affectus ferre arma prohibebatur: maluit in ea urbe mori[que] susceptam eius tuendæ curam omittere. Itaq; arma indutus cum inualido corpore uix ad incessum uires sufficerent: ferri se ad locum iussit ubi plus erat periculi: illic[que] iacens: neq; enim consistendi facultas erat: inuictus animo hostium telis cõfossus parta fama: qua semper nomen eius uiuet: uitam amisit.

De equite Castulonensi.

EO prœlio quo Vrrachæ Castulonẽsis reginæ exercitus aduersus Aldephonsum aragonium ipsius uirum decertauit: cũ ultimum agmen Gometius comes signis suis clauderet: & inclinata ad aragonios uictoria hostes iam ad ultimi agminis castulonensium signa penetrassent: eques qui uexillum ferebat diu magna uirtute signum defendit. & q̃q̃ ambæ manus ab hoste: ut relinquere signũ cogeretur obtruncatæ essent: brachiis uexillum amplexus oleaq; inclamans: id enim principis eius erat insignæ nomen: non ante uexillum q̃ uitam amisit.

De Gulielmo epo Aretino.

CEertamine illo quo Florentinus populus apud Campaldinũ aretinorum copias fudit: cum Gulielmo Aretino epo nonnulli suaderent: ut saluti suæ consuleret: quod tuendi aretinos spes nulla su-

peresset: petiit an recipi ex proelio aretini possent: & cum negaretur fieri posse: ut amplius se ex acie reciperent: dixit se cum eis mori malle q̄ sine eis incolumem uitam seruare. Itaq; in proelium reuersus inter medios hostes irruit: & fortiter pugnans cum aliis suis in campo mortuus corruit.

De Symone Monfortis comite.

NOn minore animo: fortuna tamen magis fauente: Symon montis fortis comes: cruce signatorum dux aduersus albigesios hereticos in urbe murello: cum non amplius secum haberet militum quā ducentos ac sexaginta equites: peditesq; quingentos: a magno Aragonii regis exercitu una cū comitibus sancti Iulii & Fois obsessus repēte in obsidentes eruptione facta tanto impetu irruit: ut paruo tempore palantes in fugam cōpulerit: ac decem & septem milia ex eis occiderit: non plusquam octo e suorum numero desideratis.

De pagano Auria.

FOrtem profecto inuictiq; animi uirum paganus Auria se ostendit: cum in oriente trium & quadraginta triremium genuensium dux: quo tempore inter genuenses ac uenetos bellum gerebatur: cum sciret hostium classem iunctis græcis ac cathellanis decem supra cētum triremium numerum impleuisse: atq; aduersum se omnes eos iter habere: minime territus est: neq; fugæ alicuius consilium iniuit. Sed potius industria magno quem habebat animo addita: ne nisi a fronte pugnare cogeretur, ad tracium bosforum qua in euxinum mare itur: id autem nunc sancti Georgii brachium appellant: se recepit: eo in loco diem noctemq; totam ab hostium classe grauiter oppugnatus cum uentus quoq; aduersus esset: omnibus iis superatis difficultatibus: Pancratium Iustinianum uenetæ: & pontium cathellanæ classium duces occidit. captoq; magno triremium hostilium numero: uictoria ut sudoris sanguinisq;: ita gloriæ quoq; ingentis plena potitus est. Nunc quia de genuensibus dicere orsi sumus: nonnulla alia de eis ponere pergemus.

De Iano Fulgoso genuensium duce.

CVm pro me ueritas stet: haud deterrebor: qđ nimius mihi meorum affectus ab ignaris harum rerum fortasse obiici possit: ne gētilium meorum preclare res gestas: eorumq; uirtutem commemorem: præsertim cum ad te fili Petre scribam. domesticarum enim rerum exempla quæ cum uel laudem uel uituperationem merentur: plusquam alia siue ad audendum: siue ut animos pudor subeat habere momenti solent. Siquidem iis: neq; ad uirtutem uehementiores sunt aculei: neq; ut a uiciis cohibeantur homines grauiora frena inueniuntur. Ianus Fulgosus cum sex fratribus patruelibus inter quos auus tuus parens meus erat: cum patrio honore patriaq; ipsa careret: ut permulta eius egregia facinora omittam quibus

quadriennium hostes uexauit. omnium rerum premente necessitate cũ præterea uirtus quoq; stimularet: & si satis norat Bernabam Adurnum aduersæ factionis principem: qui cum ducis titulo genuæ rerum potiebatur: præter sexcentos aragonii Alphunsi milites magno alio militari numero septũ esse: intrepidus una triremi salutis anno septimo ac quadragesimo supra mille quadringentosq; genuam nauigauit. nocteq; intempesta cum quinq; atq; octuaginta fortissimis uiris urbem ingressus non ante destitit: q̃ ad palatium peruenit. Illic prætorium ipsum prœlio adortus cum pene omnes uulneribus confecti essent: inter quos erat auus tuus crure atque facie ipsa sancius: paucitate incommodisq; uirtute atq; animo superatis: ducatum genuensem: & qd maius fuit immortalis gloriæ famam ex eo prœlio retulit.

De Petro Fulgoso duce genuen.

VEreer ne paterna laus a filio profecta proter insitam a natura pietatem ab historica ueritate discessisse putaretur: & proterea manum a scribendo contraherem: nisi ita mihi indecorum esset ueras patris mei laudes omittere: quam infecta mentiendo commemorare uelle. Sed hunc mihi scrupulum ademit: qd eius uirtus per Italiam nequaq̃ obscura fuit: & permulti uiuunt qui de patre ex fide me scripsisse: & nihil supra uerum amori dedisse testari poterunt. Quam ob rem eũ loco illo non fraudabimus: quem ipse uirtute sibi inter fortium uirorum exempla peperit. Is cum in patria principatum obtineret: Aragonii Alphunsi regis Siciliæ armis atq; potentia pressus: Carolo septimo gallorum regi eius quem ipse hostem habebat hosti: urbe atq; imperio cessit. Cæterum cum Caroli ministri promissa non prestarent: iusto necessarioq; dolore compulsus: bellum ei nullo maiore militum numero intulit: q̃ galli essent: qui rerum in urbe potiebantur. Miro igitur animi uigore atq; industria per muros urbem ingressus est salutis anno quinquagesimo nono supra mille quadringentosq; pridie idus. Martias ubi cum militum quos secum duxerat præfecti imperata non fecissent: solutis militum ordinibus: atq; ipsis in fugam conuersis: Petrus: ita enim uocabatur parens meus: quia retro cedere difficile indecorumque putabat: duobus solis comitatus uiris a quibus haud multo post desertus fuit: armatus atq; equo insidens infesta hasta inter medios hostes uiam strauit: & porta quæ uaccarum dicitur: ueteres urbis muros ingressus: nullo obsistere auso solus urbis longitudinem currendo emensus est. tũ porta quam sancti Andreæ dicunt pretergressus ad ultimos urbis muros p̃uenit: ubi nisi clausam offendisset portam quæ in ea urbis parte erat: haud procul dubio incolumis ad suos se recepisset. facinus eo gloriosius q̃ in Aselio equite romano cum tauream apud Capuam persequeretur: atq; per hostium urbis portas ad suos se recepit: quo facilius Aselio fuit nemine insequente apta eggredi porta: Petro autem quem undiq; hostium tela saxaque de fenestris missa pete-

bant: ut ingenti animo coepta fortiter perficeret: non hostium arma non ipsius atq; equi defatigatio ac uulnera: sed sola quæ clausa erat porta obstitit. Itaq; retro in urbem conuersus cum hortantium ad deditionem nullum audiret: multis uulneribus ipse cum equo confossus: cũ in mediis hostibus corruisset: exanime corpus hosti reliquit: Cæterum creatori spiritum quem acceperat liberum reddidit.

De Galeacio bardassino equite Siculo.

CVm finis eorum exemplorum quæ de fortitudine eduntur: appropinquet: paucis de Galeacio Bardassino equite Siculo cuius animi ac corporis robur insigne fuit: perstringemus. Nã præter alia ingentia facinora cum Alphunsus senior neapolitanus rex Plumbinum obsideret: ita in tusco littore contra insulam Iluam oppidum uocatur: conspicatus tres hostium equites cum multis aliis urbe eggressos ad se uenire: qui a suis longe aberat: ultro ad eos accessit: atq; eorum unum gladii capulo in galea percussum attonitum ad terram prostrauit: alium brachiis uinctum ab ephippio extraxit: longeque abstulit. tertium fugientem ad portas usque insequutus est: qui persæpe ut uirium suarum periculum faceret: totus armis tectus ephippio inter coxas accepto ingentem equũ crinibus apphensis saltu conscendit: statimq; nullis firmato uinculis ephippio: equũ ad cursum adegit coxarum ac crurum firmitate pro cingulis usus: qui ubi non in Italia modo uerum per totum christianum orbem aliquem uirtute ac uiribus insignem norat esse: illuc profectus singulari certamine prouocabat: ex quibus uictoriam spoliaq; semper retulit.

De Sordello uicecomite Mantuano.

SOrdellus quoq; mantuanus qui salutis anno octuagesimo nono supra mille centumq; natus est: in uariis exterisq; regionibus de tribus ac uiginti equitibus fortissimis uiris cum singulari certamine cum eis dimicasset uictoriam retulisse inuentus est. In his maxime eius enituit uirtus: cum in parrhisiorum urbe uno die cum tribus: uidelicet Iachelino Leopardoq; brithannis: demumq; cum Frassato Burgundione pugnauit: tantum enim animi ac corporis robore Aselium torquatum Coruinum: atq; alium quemcunq; ciuem romanum superauit: quanto unitas trium & uiginti numero minor est: & triplicis certaminis perpessus uno die laborẽ unius tantum certaminis laudem debet anteire.

De Betto bissoli: & Guidone assiano florentinis.

INter priuatorum equitum egregia facinora duos florentinos connumerabimus: cum Cardinalis gebenensis Gregorii pontificis legatus urbem Bononiam obsideret: atq; in exercitu brithannorũ

brithonumq; magnum numerum haberet: quo tempore eam urbem popu/lus florentinus defendebat: duo brithones uirtute atq; animo ingentes accepta f. de Bononiam ingressi quæsierunt si illic aliquis esset prestanti uirtute uir qui singulari certamine pugnare uellet: condictionem acceperunt Bettus bissolis & Guido Assianus: dieq; ad proelium constituta cum legatus eggrediundi florentinis militibus potestatem fecisset: inter castra urbemq; ipsam pugnatum est. Bissolis primus brithonem quo cum pugnabat: ad terram prostrauit: & cum ad occidendum eum ab equo descendisset: superatum ho/stem peteti legato dono dedit. Guido brithoq; alter cũ se infestis hastis ambo ad terram ab equo strauissent: tandẽ uictoria penes Guidonem mansit: qui similiter superatum hostem cum perdere posset: cardinali cõdonauit.

De Ioanne Germano comite Sembergensi.

NVper quoq; eo bello quod Sigismundus Austrasianus dux ab tridento Venetis intulit: quorum copias Robertus Sanseuerinus uir bellica uirtute insignis regebat: cum Ioannes germanus Sember/gensis comes prouocaret si quis in Venetis castris esset: qui singulari certamine dimicare uellet: pugnandi munus Antonius Maria Roberti filius susce/pit. Itaq; ut manus conseruerunt equi uicio Antonius Maria inter septi cancellos illatus cum equo corruit, ab equo quoq; descendente comite cũ etiam Antonius Maria ab equo se explicuisset: posteaq̃ in cassum aliquantisper mucronibus pugnatum est: lacertorum mutuo nexu se colligarunt: ubi cum super Antonium Mariam germanus se demisisset Antonius Maria duobus acceptis uulneribus hosti deditionem fecit: a Germanoque uicto/re ob uirtutem muneribus datis: ad patrem habitus fortuna non uirtute in/ferior rediit.

De Petro Daubussone rhodiorum equitum principe.

QVia singularia certamina de quibus est scriptum uictoribus haud magno sanguine constiterunt: minore etiam periculo qd̃ uno tan/tum deditionis uerbo obtinere salutem poterant: fortasse quo ad animi fortitudinem minus ea uirtutis habuisse homines censere poterunt. Quam ob rem opere precium putauimus unum subiungere certamen: in quo tantum periculi exhaustum est: tantarumq; uirium opus fuit: ut non solum singulæ eius partes singularem uirtutem id habuisse testentur. Sed etiam quia res ipsa temporibus nostris gesta est: certissimam habeat fi/dem. Cum Maumeth turcarum rex rhodum ætate nostra ualidissimo exercitu petiisset: atque insula potitus arcta obsidione urbem premeret: tormentorum ui ita quassatis muris: ut nullo labore in eos per ruinas ho/stes conscenderent: iam in summos muros turcarum ingens numerus per/uenerat. In tam graui periculo rhodios illa res iuuabat: quod intrinse/

cus urbis situs admodum depressus erat: turcæq; qui per ruinas in eam irruere nitebantur: nisi in preceps se ad manifestum mittere periculum uellent: unis tantum lapideis scalis: quibus in muros rhodii conscendebant: descendere cogebantur: cum eo in loco periculi summa uersaretur. Petrus Daubusson natione gallus rhodiæ religionis princeps tuendum sibi eum desumpsit: secum duobus nepotibus ac quatuor aliis militibus adhibitis. Is illic tantis uiribus tantoq; animi robore pugnauit: ut q̄q̄ e comitibus perplures aliis suffectis occidissent: & ipse quinq; acceptis uulneribus perfossa fractaq; haberet arma: turcarum tamen nullum ea in urbem penetrare permiserit. sed ingenti repulsos cæde soluere obsidionem coegerit: ea in scalis tuendis edita animi & corporis uiribus opera: quã Cocles oratius romæ aduersus ethruscos dum sublicius pons rescinderetur prestitit: tanto maiore uirtutis laude: quanto maiorem sustinuit hostium uim neq; enim turcis immanitate ethrusci fuerunt conferendi.

De Seniore brachio perusino.

Finem facturus exemplis eram quæ de fortitudine scribenda mihi sumpseram: atq; ad ea transiturus quæ insignem aliquam patientiam præ se tulerunt. Cæterum brachius senior perusinus militaris: dux occurrit iniuriam sibi fieri querens: quod cum & prudentis & fortis militaris ducis omnium iudicio laudem tulerit fortium uirorum exēpla nulla ipsius mentione facta claudere uelim: egregiiq; facinoris me admonuit: quod in piceno apud contratam arcem aduersus Bonifacium pontificem patrauit. nam cum præsidio centum tantum equitum profectus ut situm molendini inspiceret: quod manu munire decreuerat: ab hostibus qui exploratum profectionem eius miserant: septingentis equitibus duce Angelo pergulano: impetus in eum factus fuit. Itaq; cum uenientes Brachius a longe intueretur: ita ut recipiendi sui temporis satis esset: consistere ne metu retrocessisse uideretur: atq; cum eis decertare decreuit. Cum autem extractum in noctem ipsam certamen tenebris dirremptum esset: non modo integras ex proelio copias ipsas quas habebat Bracchius recepit: uerum etiam ita hostes perterruit ut militum ipsorum populorumque qui in hostili parte erant magna pars deditionem fecerit. adeoq; atrox proelium fuit ut Spinta Bracchianus miles centum ac quinquaginta. item Mecha septuaginta uulnera acceperint.

De Patientia Caput tertium.

CVm inter tormenta uis illa animi: qua per uirtutem dolores perferuntur: uera magnaq; fortitudinis pars aut primaria potius filia dici debeat: hanc ipsam quæ patientia nuncupatur, fortitudini uelu ti matri filiam subnectemus. & q̃q̃ ex ea patientis quidem sed non adeo ingentis animi signa ut ex libera fortitudine proficisci non soleant: palam tamen est: eam non minus proterea excellentium animorum pectora incolere: quemadmodum multorum exemplis ostendetur.

De Agesilao Atheniensi.

CVm Themistoclis frater Agesilaus quo tempore ingenti exercitu Xerses ad euertendam græciam ueniebat: ut pro exploratore in hostium castra proficisceretur munus suscepisset: conspecto in castris homine persa amictu aspectuq; ante alios insigni: arbitratus Xersem esse: posseq; fieri ut morte eius patriæ salutem seruaret: sensim homini appropinquans eum interemit. Itaq; comprehensus atq; ad Xersem perductus qui ea ipsa hora sacrificabat: nullo aut uultu aut uoce dolorem perferentis edito signo ignibus quibus in ara sacrificabatur. dexteram iniecit: totamq; combussit. Cum autem tanta patientia Xerses obstupuisset: fertur ei Agesilaus dixisse: tales Atheniensium animos esse: atq; ut in ea re maiorem faceret fidem paratum se obtulit si permitteretur aliam quoq; manum ignibus iniicere. quod Xerses prohibuit tanta uirtute motus: & abeundi Agesilao una cum supplicii remissione facultatem permisit.

De Larmarochaga Indo.

MAior quoq; patientia illa fuit: quam auctore Nicolao Damasceno in geographia sua Strabo posuit. Nam indorum regis legatum ad Augustum scribit: cum demandatū sibi munus a Poro rege suo foeliciter expleuisset: neq; ultra uexationem ullam perferre uellet: indorum more se ipsum combussisse: uultu in ridentis speciem semper seruato.

De septem fratribus Machabeis.

APud Priscos iudeos in omni ætate sexuq; ceu a natura insita genti illi patientia fuit: quemadmodum multis exemplis ostendi potest: ac presertim cum Antiochus epiphanes iudeos ad idolorum culturam trahere conaretur. Nam cum Machabeam cum septem filiis comp̄hendisset: neq; promissis aut minis in sententiam suam deducere eam posset: filiorum primo sartagines ingentes feruenti oleo plenas ostendit: comminatus se in illas eum proiecturum nisi qđ ab eo petebat effecisset. Cum autem constantiorem q̃ antea conspiceret: abscissa lingua: detruncatisq; digitis capiti cutem ademit ita ut cranee os detectum maneret: quibus tormentis cum minime flecteretur: tandem feruenti oleo semiuiuum torruit. Cum autem arbitraretur matrem fratresq; tormentorum acerbitate territos: in

sententiam suam uenturos esse: ut denuo colere idola uellent rogauit: multo ad negandum promptiores eos inuenit: qui non modo de idolis imperata facere recusabant: uerum Antiocho ipsi numinum eius stultitiæ plenam legem improperabant: illam ipsumq; cũ eius tormentis despicientes. Itaq; cum eos uno tantum superstite occidisset: postremus cum matre non minus fortis est inuentus: neq; fratrum territus tormentis: neq; iis uictus quæ postea in corpore suo pertulit: haud aliter q̃ duo Zenones item Anaxarchus Theodotusq; philosophi cum matre patientia insignis: tanto autem eorum patientia his maior: quanto magis mirum uideri debet in tenera ætate pueros matreq̃; dupplici pietatis erga suos ac ꝓpriorũ malorũ tormento nõ uictos esse: imo ne lachrimulam quidem aut suspirium in his malis emisisse: quorum cõspectus aut etiam sola cogitatio: etiam hostem: si modo homo erat commouere debebat. patientia igitur hæc admiranda omnino fidem excederet nisi a multis uerisq; auctoribus ederetur.

¶ De matre Hyrcani iudeorum principis.

CVm Phtholomeus per perfidiam socerum Symonem pontificem & iudeorum principem occidisset: captaq; socru duobusq; liberis cum eis se in draconis arcem recepisset Hyrcanus Symonis filius qui Phtholomei sororis uiri uim effugerat: firmato patris impio dñ ulcisci acceptas iniurias nititur Phtholomeum in arce in quam se receperat obsedit. & iã eo redegerat ut in arcto res constituta uideretur. Cæterum Phtholomeus primo sceleri nouam crudelitatem adiungens dum ab hostibus oppugnatur: in muris socrum suam Hyrcani matrem sceuissimis tormentis discruciare cœpit. Mulierem autẽ non sexus imbecilitas: non senium mouit: quin clara uoce filium oraret: ne ab oppugnatione proter ipsius tormenta auerteretur: quæ ita patienter in senili corpore ferebat: ut ea non sentire uideretur: Cæterum plus in Hyrcano filio materna pietas q̃ ulciscendi iustus dolor cum posset: egit: ut ab oppugnatione desisteret: fretus ita matris tormento se finem facturũ. Cæterum Phtholomeus soluta obsidione effugiendi inde uiam nactus matre fratribusq; Hyrcani occisis in philadelphiam ad Zenonem se recepit.

¶ De quibusdam iudeis qui Zelote nuncupati sunt.

VLtima iudeorum rebellione qua ciuitas eorum a romanis deleta fuit: inter se ea gens societatem iniuit: quam Zelotarum idest amatorum atq; obseruantium legis nuncupabant: primarium inter eos erat institutum: ut unum deum dominum agnoscerent. Ex hac gente: quæ preter euersas hierosolymas miseranda multa in ægypto pertulerat: cũ magnus proter nouas seditiones motas captus numerus esset: nulla tormentorum ui unq̃ adduci potuit: ut Cæsarem dominum suum appellare uellet. Idolorũ enim cultum ceu tetram nephandamq; rem romanis obstinate impropera

bat : magnificis uerbis intrepidoq; uultu nihili se tormēta facere ostendebat. adeo autem huius rei tenax propositum penes omnes fuit : ut nedum firma ætas uerum muliebris quoq; sexus ac pueri inter tormenta ipsa constanter perseuerantes ridentium speciem semper prebuerint.

De Iudeo Iotapateno :

HOc bello quo deletas fuisse hierosolymas dictum est : cum urbs Iotapata obsidione premeretur : captus a romanis militibus illius urbis ciuis : cum a Vespasiano de obsessorum statu rogaretur adhibitis inter tormenta ignibus : nunq̄ compelli potuit : ut aliquid fateri uellet. quin ridentis facie in ipsis tormentis mortem cuius comminatione romani eū terreri posse putabant : contemnere ante non destitit : q̄ in crucem sublatus uitam amisit. Nunc a iudeis ad romanos græcosq; transeamus.

De. C. Mario ro. consule.

CAius Marius romanus consul cum uaricosus esset : atq; ut curaretur ex cruribus alterum secandum medico porrexisset : non modo non uinculis ullis : ut mos est : uinciri : q̄ a quo neq; teneri se passus est : sed ne uerbo quidē aut gemitu aliquo plus dolorē patientis signa edidit : q̄ si uel sectio in alieno corpore fieret : uel ipse sensu omnino careret. Cæterum posteaq̄ alterius cruris adoriri curationem medicus temptauit : ei Marius dixit cum egritudo quam patiebatur deformitatis tantum damna secū ferret : haud operæ dignū esse precium : ut eius rei gratia tam grauem cruciatum perferret. Quo uerbo grauiter quidem dum crus secaretur se affectum fuisse declarauit : Sed animi prudentia ferēdoq; dolorem dissimulasse : facinus profecto illius uirtute atq; animi magnitudine dignū : qui ante tam multa gloriose gesserat.

De Adolescente Lacedemonio.

NE grauiter pro inuicta uirtute tua. C. Mari feras : si statim post te inter patientiæ exempla puer nulla sublimi fortuna insignis ceu tibi in hac re par ponatur. Nam cum uictorias regnaq; ingētia tradere fortuna possit : in cuius manu eiusmodi res esse putātur : uirtutem animiq; patientiam cuiuscunq; ætatis ac fortunæ homines nancisci possunt : nec minus sæpe in abiecta fortuna tenerisq; annis q̄ in magno genere : atq; in diademate consularibusq; uirgis : hæ quæ laudis plenæ sunt animi dotes inueniuntur. Quare cum promiscue omnibus ad has uirtutes conscendere liceat : quod patientia parari potest : Lacedemonio adolescenti non negabis. Nam cum pro patriæ more furto leonis catulum subripuisset quem ueste tectum auferebat : fera quæ ut in arcto contineretur : ferre non poterat : adolescentis uterum coxasq; dentibus atq; unguibus lacerauit. nec tamen adolescens ullius doloris signa ostendit : quoad domum leonis catulum deportauit.

De Patientia.

De Lena meretrice.

Mira profecto adolescentis Lacedemonii patientia fuit: cum ætas tam tenera esset: sed & sexus cui uirtutem natura coniunxit: & patria disciplina ætatis supplere defectum potuit. Itaq; longe magis admirandum est tantundem plusq; etiam & uirtutis & patientiæ in foemina atq; meretrice inuentum esse: Imbecilitas enim sexus & ante actæ uitæ turpitudo ab omni fortitudinis atq; patientiæ actu auertere eam debere uidebatur. huius admirationis exemplum Lena meretrix erit: quæ consiliorum Armonii atq; Aristogitoni: qui in hisparis tyranni uitam conspirauerant conscia: diu disquisitione habita cum acerbe torqueretur: nihil unquam eorum quæ norat fateri uoluit. Sed non minor patientia in hoc fuit: quod sequitur.

De Epicari liberta.

Liberta Epicharis nomine cum forte in noticiam uenisset pisonianæ conspirationis aduersus Neronem: audentior constantiorq; supra foemineum sexum: non satis habuit tantæ rei noticiam habuisse: inter participes quoq; annumerari uoluit. puteolos igitur in campaniam profecta: miris modis operam dedit: ut prefectum naualium uolusium in coniurationis partem traheret. Cæterum is longe uilior q̄ muliercula rem omnem Neroni detexit. Quam ob rem uariis grauissimisq; cruciatibus torta Epicharis: quanq̄ uolusius coram quæ ab ea accepisset testaretur: nunquam adduci potuit: ut confessione sua rem ullam aperiret: sed cum iam tortores defatigasset: & lacero corpore ingratam haberet uitam: se ipsam laqueo suspendit. In fragili enim sexu quem nullius doctrinæ robur armarat: plus in esse uirtutis atq; patientiæ ostendit: quam ueterum philosophorum permulti fecerunt.

De Quintilia mima.

Sed Quintiliæ quoq; mimæ uirtus patientiaq; non minor quam Epicharidis fuit: quamquam foeliciorem exitum nacta est. nam licet theatralibus ludis usque ad id tempus enutrita: ab omni uirtute atq; patientia longe uideretur abesse debere: tamen a diuidio accusata quod Pompilii senatoris animi ac consiliorum aduersus principem Calligulam conscia esset: ignorare se eam rem semper dixit: dum ad tormentorum locum duceretur: coniuratorum uni: qui aderat dum transiret pedem pede suo calcans innuit ut bono animo esset: quod eum nominatura non erat: atq; inter tormenta in hac sententia fortiter perstans: tandem ut quæ per iniuriam hos cruciatus pertulisset liberata fuit: permultis ad leuienda mala quæ pertulerat collatis muneribus.

Cæterum ne prisci homines soli patientiæ laude insignes putentur fuisse: recentiorum hominum nonnulla exempla ponemus.

¶Recentiora De Barbara uirgine nichomediensi.

QVanq̃ patientiæ exempla quæ scripta sunt:recte consideranti pro/ter multa magnaq; : quæ in eis sunt : miranda uideri debeant : ta/men diligentius ea intuentes inuenient torm̃eta ipsa minorem ma lorum partem fuisse : quæ laturi uidebantur : neq; enim dubium erat si con iurationes quarum crimine accusabantur : fassi essent: crudeli eos morte af/fectum iri. Quanto igitur maiori laude dignos censere debemus: qui longe minori ætate nec minus debili sexu uoluntarie proter iusticiam tanta maiora q; etiam maiori patientia pertulerunt : læto uultu grauibusq; uerbis ea nihi/li esse fatienda ostendentes : cum in eorũ manu esset si idolis sacrificare uel/lent : quibus eorum maiores assueuerant. non modo ea deuitare tormenta uerum etiam ingentia munera non sine magna laude inter suos conse/qui : fieri hæc non potuisse uidentur. & profecto grauia duraq; fuerunt : & tamen in antiquis martyribus tanta multitudo eiusmodi hominum inueni/tur : ut prius ipse scribendo deficere ualeam:q̃ uel minima eorum pars a me recenseatur : prætermissis igitur quæ mira patientiæ laude inter crudelia in/numeraq; tormenta apostoli tulerunt : utpote q̃uæ naturæ uim proter recẽ/tem Christi agnitionem transgressa sunt : ex martyrum numero non excel/lentiora quæq; notabimus : sed ea tantum quæ prima nobis se offerent : se/quemur. Qui enim auidiores omnia noscendi erunt : his ab historia peten/di ea facultas erit ; quemadmodum autem in his quæ proxime commemo/rauimus ; patientiam in fœmineo sexu descripsimus : in eodem sexu recen/tiora scribentes : initium a Barbara uirgine diascoridis Nichomediensis fi/lia faciemus. Hæc cum tenella adhuc christianum nomen induisset : a patre ad Martium prætorem deducta : neq; promissis : neq; minis unquam mo/ta est. Itaq; cum diu grauibus plagis cæsa esset: neq; id tormenti genus cu/rare uideretur : pedibus appensa iterum cedi cœpit : tunc quoq; immobilis in sententia perstans : per brachia appensa fuit : & ne tum quidem quanq̃ ardentibus lampadibus pedes atq; latera ei adurerentur : a sancto proposi/to discessit. Demum defectis uberibus cum neq; etiam tunc ea tormenta cu raret : sed patrem grauissimis ac prudentibus increparet uerbis : eum in tan tam compulit rabiem : ut manu sua Barbaram interimeret. patientia profe/cto minime fœminea : atq; tantum Sceuolæ præponenda:quanto muliebris molicies a uirili robore : puelarisq; ætas a militaribus præedurisq; annis supe/ratur : præterq̃ quod ipse Sceuola ut grauiora euitaret mala:ignibus manum inie cit : Barbaræ causa patiundi sola uoluntas fuit.

De Catherina uirgine Alexandrina.

QVa etiam patientia fuit Catherina Alexandrina uirgo? quae leto uultu patienterq; sceua flagella: praeacutis septas gladiis rotas: deniq; mortem ipsam pertulit: uirorum ipsorumq; philosophorum deuicta in tenera uirginaliq; aetate patientia.

De Agatha Catinensi uirgine.

NOn minus miranda Agathae Catinensis uirginis patientia fuit: cuius nomen ob id solum quia christiana ferebatur esse tanq̃ maleficae mulieris apud Quintianum Catinensem praetorem cum delatum esset: spretis promissis minisq;: ac plagis atq; fidiculis neglectis: cum insuper a pectore desecta essent ubera: atq; ex pedum plantis derasa cute super tegularum fragmenta incedere cogeretur: intrepido uultu uerbisq; ceu eã tormenta non attingerent: defessis tortoribus ipsa tamen inuicta mortem in carcere obiit.

De Eulalia uirgine hispana emeritensi.

DEficiet me dies: nec labori sufficiam: si omnia foeminarum patiẽtiae exempla in christiana religione scribere uoluero. Itaq; modũ eis positurus: quae si religionis cultus absit: fidem nullam inueniant: Eulaliam solum uirginem hispanam emerita urbe ortam ponemus. Haec omnibus cruciatibus grauius q̃ ullus unq̃ pro Christi nomine torta cum tertium decimum annum non impleret: mirũ dictu: ne uerbo quidem: aut ulla lachrimula donec aiam efflauit: mutati ai aut doloris signa unq̃ ostẽdit.

De Petro Diocltiani Augusti cubiculario ministro.

DIoclitianus augustus acerbus christianorũ persecutor: cum sciret Petrum unum e cubiculariis ministris suis christianae religioni initiatum esse: dum ab ea deducere ipsum studet: plumbeis flagellis cedi: & deinde praeacutis clauis dilaniari iussit. Cum autem inter haec tormenta laeto perstaret uultu: aceto saleq; totum perfundi: ac deductum ut erat nudus in ferrea crate distendi iussit: ubi lentis ignibus adurri ceptus est: ut tormenti diuturnitas sceuius dolorem acueret. Caeterum ne ita quidem uictus quo uultu fuit: cum iocoarentur turmenta: hoc sibi ipsi constans & uitae & tormentis finem fecit.

De duobus Iuuenibus antiochenis.

DVorum antiochenorum iuuenum miranda patientia: quae longe romanum Sceuolam praetergressa est: iniuriam pateretur: si eam silentio praeterirem. Nam cum eorum nomen imperante Dioclitiano: qd̃ christiani essent delatum esset. & proterea Dioclitianus custodiri eos iussisset: blanda oratione diu temptatum est: ut ad colenda Idola descenderent. Caeterum cum in cassum laborarer: & patis tormẽtis ante aras ut sacrificarent: Dioclitianus eos statui iussisset: cõcordibus ais respõderunt

patientiæ suæ periculum se facere paratos. ne quis consideret tormentorũ magnitudine posse eos a christiana fide deduci. quod cum dixissent: ambo manus sacrificii ignibus iniecerunt: nulloq; doloris ostenso sensu: tam diu in eis manus tenuerunt: quo ad urrendo desicata carne nuda ossa reliquerũt. O non mira iam solum: sed prorsus diuinitus data in ferendis duris constantia: quam digna es ut non in cœlo solum premia feras. sed etiam in hoc sæculo scriptorem nanciscaris: cuius facundia tantæ uirtutis magnitudo: ut gesta est: representari possit.

De Ioanne boneto Veronensi.

Recentior sed non minus insignis Ioannis boneti Veronensis patientia fuit: cum ab Ecerino quem a romano oppido nuncupabant: Veronæ ac Taruisinæ marchiæ principe: qui omnes crudelitate ceu nouus fallaris ætate sua anteibat: ad prætorem pataiuum Ansedinum ipsius crudelitatis ministrum missus esset diu promissis primo allectus deinde tormentis discruciatus: ut initæ in tyrannum coniurationis quosdam nominaret: quos ipse insontes norat. ne forte doloris magnitudo ad ea dicenda cogeret: quæ ipse sponte sua nunq̃ fassurus erat: in ipsius p̃toris conspectu sibi ipsi dentibus linguam abscidit. atq; haud multo post inter tormenta defecit: quemadmodũ eius pater Thomasinus eadẽ de causa ante defecerat.

De Bardilone Vincentino.

Quadam in parte bardilonis quoq; Vincentini patientia haud dissimilis fuit: qui cum aduersæ factionis accusationibus. quæ falsæ erãt premeretur: & proterea magistratui in custodiam traditus esset: & disquisitione habita torqueretur cum tormentis putaretur adduci posse ut falsa fateretur & ita perdi posset. prius uerbis se excusauit ne dolore uinci posse crederetur: deinde dentibus linguam abscidit. sanguineq; inde largius manante Anaxarchum imitatus periit.

De Ioanne atq; Hieronymo hus boemis.

Patientia quæ uirtus alioquin est insignis. ob malos comites. quibus nonnunq̃ adhesisse inuenitur. interdum mutata appellatione in obstinationis nomen transit. hæc in Ioanne atq; Hieronymo hus boemis contigit: qui sacerdotii honore insignes. neq; indocti ad Cõstanciense concilium iuerunt ut rationibus hæresim eam tuerentur quæ husitana appellata est. de ecclesiasticorum pauperie & redemptoris corpore sub utraq; specie sumendo. Illic multis argumentis retractata cum eos catholici conuicissent: in custodiam missi sunt. ubi cum in peruersæ opinionis sententia perstarent: ad locum in quo cremandis extructa erat pirra deducti: Ioannes aliquanto ante q̃ Hieronymus cum eos neq; amicorum preces neq; tormenti ipsius preparata species flecteret: posteaq̃ succensa fuit pirra clara uoce psalmos ambo decantantes consumpti sunt christianis martyribus nisi q̃d

causa dispar uidebatur: patientia similis.

De duabus boemis mulieribus.

IN Boemia post Vincislai regis mortem: cum husitana hæresis regionem quemadmodum incultos ortos malignæ herbæ cito infecisset: Gallus quidam natione Picardus nouæ hæresis scelus in eam intulit. Is Adami nomine inter sectatores usurpato: cum adoptiuum se dei filium appellaret: atq; redigere gentem ad primos hominum ritus uellet: instituit ut nudi degerent: ac promiscuus foeminarum usus esset. cuius turpitudinis magnitudinem abominatus Ioannes Zisca: qui eo tempore magna ex parte boemorum genti imperitabat: q̄q̄ husitana hæresi laboraret: gentem hanc quæ lysmitii amnis insulam incolebat adortus omnem occidione deleuit. superstitibus tantum foeminis duabus: quod eas grauidas esse inuenerat. hæ autem cum neq; ante: neq; post partum discedere a sceleratæ disciplinæ instituto uellent. & proterea supplicio succensæ pirræ ignibus iniectæ afficerentur carmina modulãtes nũq̄ donec eas uita defecit canere desiuerũt.

De Margarita Tridentina: & aliis hæreticis albigesiis

PArem quoq; obstinationi coniunctam Nouariæ patientiã ostendit tridentina mulier Margarita nomine: fratris Dulcini hæresiarchæ coniunx: cuius hæresis haud multũ ab ea abhorrebat. de qua nuper dictum est: in eam sectam cum ingentem traxisset numerum crudeliter comburri maluit: q̄ scelus qđ profitebatur deserere: id qđ in Bonifacii octaui pontificatu actum fuit. eodem quoq; modo salutis anno ducentesimo ac decimo supra mille in Auscetãnis capto Minerbia oppido: qđ gentẽ eam albigesium hæresis teneret: populi qui cruce signati aduersus ipsos aliosq; male de fide sentientes expeditionem susceperant: optione omnibus seruandæ salutis facta: si ad catholicam fidem reuerterentur. centum octuaginta illic inuenti sunt qui comburri q̄ erroris poenitere maluerunt. Idẽ quatuor & septuaginta contigit ex eiusdem sectæ hominibus: obsidione capto oppido in regione Genesi. nam cum potestas eis facta esset euitandi supplicii si abnegare hæresim uellẽt: hilari uultu preparatam supplicio suo pirram quæ iam succensa erat: canentes conscenderunt.

De Georgio cella nouariensi.

AEtate nostra Georgius cella nouariensis ciuis cum Bononiæ hæreseos conuictus esset: eumq; nec promissa nec minæ a proposito deducerent: ut uiuus comburreretur damnatus fuit: non ut ceteri quibus in eo mortis genere opera datur: ut laqueo appensi ad minuendos cruciatus celerius emoriantur: sed in summa pirra sine laqueo ullo constitutus: ueste seuo delibuta amictus est: ut tormenti aucto terrore facilius a fero proposito reuocaretur. uerum cum in sententia perstaret: ut ad poenitetiam quoque regressus relinqueretur in ima pirra:

prius contectus ignis ita eam sensim succendebat: ut adhuc spacii permultum Georgio ad salutem retinendam si eum poeniteret daretur. Cæterum quo periculum magis augebatur: eo obstinatius in hæresi permanens & carmina semper decantans: paulatim donec pars ulla superfuit combustus est.

De Hieronymo olgiato Mediolanensi ciue.

QVæ hactenus scripta sunt a nobis exempla: ea aut legendo aut ab iis qui uiderunt audiendo ad noticiam nostram peruenerũt: unius in hoc uirtutis genere nunc in mentem nobis uenit quod certo a nobis uisum possumus affirmare: ut ex hoc quod ipsi uidimus: quo patientiæ laude maius nihil posse esse uidetur: eorum quæ non uidimus certior fiat: ac magis confirmetur fides. Hieronymus olgiatus ciuis Mediolanensis ex quatuor unus fuit qui Galeacium Sfortiam Mediolanensem ducem occiderũt: hic captus atq; in custodia acerbe discruciatus ut eius cedis conscios detegeret: & si secundum ac uigesimum annum nondum excedebat: effigiæ moliq; corpore uirgini quam uiro similior: neque armis assuetus: unde in hominum animis uigor roburq; comparatur: funi quo torquebatur appensus: ceu si tribunali insideret: procul ab omni dolore clara uoce: intrepidoq; animo: & suum & comitum facinus commendans: nullũ unq̃ poenitentiæ signum ostendit. intermissis inde tormentis soluta oratione carminibusque suas & sociorum laudes descripsit. demum ad locum ubi excarnificaretur deductus: Carolum Francionnmq; comites: qui præ timore exanimati uidebantur cohortatus: carnifices orauit: ut a se prius cedem incoarent: ut eius exemplo comites patientiam discerent. Nudus igitur in disco protensus cruribus brachiisq; ad disci pedes deligatis cum eos qui astabant preparatæ mortis species atq; horror auerteret: ipse speciosis uerbis atq; intrepida uoce peractum facinus extollens nequaq̃ se quod tunc instabat sceuum mortis genus curare ostendit. A summo igitur humero usq; ad medium pectus lanii falce diuisus nec uerbis nec uoce mutata uitam simul cum catholica ad deũ oratione finiuit. O admiranda patientia. o uirtus priscis illis in quibus tantum animi robur fuit anteferenda si alio in facinore eiũs experimentum facere contigisset. Inique profecto fortuna egisse uidetur: cum tanto animi ac corporis robore ornatum uirum non eo contulit: ubi aduersus catholicæ fidei hostes ostenderet: quanta christiani hominis pectori uirtus insideret. nunc iniectis in principem suum manibus quid Hieronymus egisse dici potest? nisi in Galeacii morte Italicam pacem turbasse? & tantorum malorum: quæ postea mors illa in Italia atque Europa: euersis urbibus ac regnis secum traxit: quorum nullum adhuc finem intueri licet causa fuisse?

De iis qui humili fortuna orti clarum sibi nomen uendicarunt. Caput quartum.

Virtus cui ut inuidia: ita etiam plerunq; fama comes esse solet: ut se nullis contineri uinculis ostendat: non semper nobilitatem aut opes sequitur: sed ueluti toti humanæ amica naturæ: eam querentes amplectitur: persæpeq; ad eos profecta: qui humili loco orti sunt claros facit: atq; in ora hominum euehit: spemq; minime ingratam facit: esse omnibus integrum & dum fruuntur uita: & posteaq̃ mori contingit: famam laudemq; ut infamiam quoq; ac dedecus prout ratio uitæ fuerit comparare. quorundam igitur exemplis ostendemus ignobili fortuna ortos famam ingentem obtinuisse.

De. P. Virgilio marone poeta.

Virgilio Maroni quod pater ut uictum pararet: figulinam exercuerit: aut etiã ũt quidã alii operarius esset: non obstitit quin inter eos qui obscuro orti loco grande nomen compararunt: principatum excellenti fama nõ teneat: quod ei nomen & doctrinæ magnitudo & carminis excellentia inter poetas peperit.

De. Q. Horatio Flacco. & Statio Papinio poetis.

Horatium quoq; Flaccum lyrici carminis uenustas: & Statium papinium thebais ac siluæ ad grande nomen pertulere. neq; obstitit q̃d libertinus parens utriq; dicatur fuisse.

De Eschine oratore.

Eschinis fama maior est q̃ ut ullius testimonio egeat: & tamen certis auctoribus traditũm est: Athenis natum patre inopi abiectoq; in tantum ut publice lucanicas uenundaret.

De Theophrasto philosopho.

Quanq̃ tyrtamus Eschine dicendi præstantia minor non esset: quĩ tanq̃ diuinitus datum loquendi genus haberet: Theophrastus postea fuit appellatus: tamen nihilo sanguinis genere nobilior fuit: nã si illi farctor parens fuit: Fulo theophrastum genuit.

De Menedemo atheniense philosopho.

Menedemo philosopho Athenis ob ingẽtis uirtutis ac doctrinæ meritum q̃d raro aliis contingit: positæ fuerunt statuæ: atq; in eo maior uirtutis q̃ natalium habita ratio est. patre enim ortus est: qui mechanicum opus consuendis tentoriis conficiebat.

De Alfeno uarro Cremonensi.

Non minore fama romæ atq; in Italia Alfenus Varro Cremonẽsis q̃ Menedemus Athenis fuit: cuius mentio his quoq; temporibus inter claros iureconsultos non sine honore seruatur: q̃q̃ Cremonæ

adoleſcens tonſtrinam exercuerit. a qua profectus paruo tempore ſub Sulpitio ad tantam ciuilis diſciplinæ ſcientiam peruenit: ut Romæ conſul factus fuerit. & mortuus qđ raris contingit de publico ſepulturæ honorem aſſecutus ſit.

De Pythagora philoſopho.

PYthagoras philoſophus q̄q̄ ob doctrinæ magnitudinem non minus famæ q̄ ſuperiores obtineret. & ob id eius ſectæ princeps fuerit: quam poſtea italicam nominauerunt: tamen quantum legendo deprehenditur: honeſtiore loco q̄ illi natus non eſt. & enim Nexarchus pater eius in tenui fortuna annularius ſculptor fuit. Sed iam relictis qui per doctrinam excelluerunt: ad eos tranſeamus: qui aut partis regnis: aut inſigni militari uirtute magnum nomen adepti ſunt.

De Hyphicrate Athenienſi.

HYphicrates Athenienſis uir: militari ſcientia admodum inſignis: poſtea q̄ lacedemonios proelio deuicit: atq; Epaminuudæ feros animos retudit: in eam exiſtimationem uenit: ut perſarum rex Arthaxerſes ægypto arma illaturus ducem eum quæſierit: minimeq; barbarus rex regni magnitudine plurimum elatus: indignum ſibi duxit: græcæ ſe uirtuti ſubicere: & tamen tanti uiri nequaquam in incerto eſt: patrem ſutorem fuiſſe.

De Eumene Cardiano.

EVmenes quoq; Cardianus inter Alexandri magni ſucceſſores annumeratus: uirtute atq; prudentia nullo eorum inferior: adeo inope abiectoq; patre in Peloponeſſo natus eſt: ut ſe familiamq; uecturis quas curru preſtabat aleret.

De Viriato Luſitano.

QVam ingens uictoriarum curſus: egregiorumq; facinorum fama fuit in Viriato Luſitano in hiſpania? Nam cum romanis quatuor decim continuos annos bellum geſſit exercitibus ducibuſq; eorum uictis atq; etiam captis. In priuata enim fortuna hoc annorum ſpacio populi illius potentiæ reſtitit: cui Carthaginis: cui Antiochi: cui Tigranis ac Mitridatis. totius deniq; terrarum orbis immenſæ uires atq; opes non ſuffecerant: maioraq; etiam preſtitiſſet: niſi a ſuis proditum cum maiora moliretur mors intercepiſſet & tamē parentes eius ipſumq; paſtoritiā exercuiſſe ferūt: quibus initiis uenator ac poſtea latro factus militari uirtute eo euaſit ut in hiſpania quia inde ortū ſuū duxerat alius nullus maiore fama res geſſerit.

De Arſace parthorum rege.

ARſaces qui poſt Alexandrum magnum barbarorum primus in parthia regnauit: a quo poſtea parthorum reges arſacidæ ſicut romæ qui poſt auguſtum imperarunt: auguſti ſunt cognominati:

In quam famam? quantumq; regnum ascendit? cuius primæ originis ob nimiam humilitatem noticia nulla habetur: nisi qđ premente inopia primam ætatem latrociniis exercuit: a quo uitæ genere audaciæ cõiuncta uirtus in amplissimi regni imperium ingensq; nomen eum euexit.

De Phtholomeo Syriæ atq; ægypti rege.

Phtholomeus primus Lagi filius fuit. Lagus autẽ sub Philippo macedonum rege inter equites ãnumeratus est: nullo alio honore maior. At Phtholomeus sublimiore gradu apud Alexandrum militauit. In cuius morte Syriæ atq; ægypti regnum sibi uendicauit. a quo qui secuti sunt reges per longum tempus Phtholomei nomen ceu peculiare tenuerunt.

De Agathocle Syracusano rege.

Longe uilior Agathoclis parentis fortuna fuit. nec tamen paternæ obscuritatis filium puduit. qui q̃q̃ pene tota potitus Sicilia: quia figulinam pater exercuerat: in conuiuiis inter aurea uasa fictilia quoq; adhibebat: ut eodem tempore et paternæ obscuritatis: et magnitudinis in quam ipse euaserat: species repræsentaretur.

De Dauide iudeorum rege.

Haud excellentiores putari oues: quas Dauid paterq; eius Iesse atq; maiores pauerunt: q̃ Agathoclis fictilia possunt. & tamen ut hic Syracusis atq; in magna Siciliæ parte regnauit: ita ille meliore fortuna partum totius Iudeæ regnum possedit: tanta morum sanctitate: ac sapientia: tanto animi atq; corporis robore: ut post eum iudea uerum regem nullum habuisse putetur: qui ex dauidis stirpe non descenderit: hoc quoq; tempore per terrarum orbem ut sapiens sanctusq; ac fortitudine clarus habetur. cuius psalmi dum per omnem terram diuinas laudes resonant: qualis & quam deo gratus uates esset ostendunt.

De Vespesiano augusto.

Vespesiani qui ad romanum imperium uirtute conscendit: ac duos filios qui in imperio successerunt reliquit: maiores rheate orti sunt & uixerunt. Inter eos Titus petronius centurionis ordinem: Sabinusq; filius primi pili honorem non excessit. primi pili igitur honos magnus ad romanum imperium conscensus fuit: sed maior etiam fuit eius qui sequitur.

De. P. Heluio pertinace imper.

Omnis fatetur historia pertinacem qui uirtute ad romanum imperium sibi uiam astruxit: etiam anteq̃ ad imperium conscenderet: uirtute atq; sapientia inter eos qui mirandi sunt annumerandum fuisse: neq; tamen eius uirtuti ignobilitas obstitit: & enim pater eius Heluius successus libertino patre atq; eodem mercatore ortus interdum mechani

cum opus in liguria exercuit: quo minus ipse ab obscura stirpe ad imperii culmen eueheretur. laudi quippe sibi generis obscuritatem ducens: paternam officinam marmore exornauit: ut eo ornatu clarius appareret q̃ uili ex loco tanta uirtus emersisset.

De ornat. paterne officinae.

De Aureliano imper.

ORbi terrarum toti perspecta fuit insignis Aureliani uirtus ac fama: & tamen eius patria proter ignobilitatem adhuc in occulto manet. Quidam in Sirmio nonnulli in Mesia: alii in Dacia ortum esse dicunt. & quemadmodum de patria eius discordes sunt scriptores: ita omnes eius maiorumq; humilitatem affirmant.

De. C. Aurelio Valerio Dioclitiano imper.

DIoclitianus qui ingenti animo concessum ab exercitu senatuq; romanum imperium diu rexit: clarissimisq; uictoriis illustrauit: adeo abiecto humiliq; loco ortus est: ut patrem eius quidam notarium alii libertum fuisse tradiderint.

De Maximo: qui pupienus dictus est imper.

PAr quoq; originis obscuritas Maximum pupienum per uirtutem una cum balbino eo deduxit: ut ipsum senatus populusq; romanus aduersus Maximinos imperatorem delegerit: & enim ferrario fabro ortum fuisse quidam dicunt: alii fabro qui plostra conficeret tradiderunt.

De. M. Iul. Liciniano imper.

NIhilo clariore ortu Licinianus ad augustale culmen ascendit: propter uirtutem belliq; gerendi scientiam Galerio maximino augusto comes datus. Is in Dacia puer patrem admodum inopem in aratione cultuq; agrorum iuuit. Cæterum postea rustico opere in militare munus conuerso: quatuordecim annos imperatorium sceptrum miserando tamen fine rexit.

De Bonosio imper.

BOnosius imperator non modo ciuis romanus non fuit: sed peregrino sanguine in brithannia natus patre inope: ac magistro ludi litterarii ad augustale solium euectus est. uerum iam tandem uetera omittentes ad recentiora transeamus.

Recentiora de Petro ap[osto]lo & Ioanne euangelista

PIscatores piscatorumq; filii fuerunt Petrus apostolus ac Ioãnes Euãgelista: tantumq; his initiis postea diuinæ gratiæ uirtutisque assecuti sunt: ut nominis sui sanctimoniæq; magnitudine totum terrarũ orbem repleuerint: quorum memoria iam post tot sæcula apud christianos omnes: ceu qui in cœlestium numero primariis locis a deo recepti creduntur: summa in ueneratione est: cui secularium regnorũ maiestas: quãq̃ prin

cipes alios emineat: subicere se minime pro indecoro ducit. Quin etiā templum honores adorationesq; quibus humana potentia atq; adulatio regum atq; imperatorum quosdam prosecuta est: longe excellentiores atq; in plures gentes sparsas apostolis singularis ipsorum uirtus ac sanctitas peperit: quando quidem communis fidelium omnium consensus apostolorum successoribus: omnium: quæ in humanis rebus excellentia habentur: maiestatem concessit.

De Maumethe sceleratæ legis auctore.

Mirum profecto uidetur ex diuersis ualdeq; contrariis causis: similes prouenire effectus. Nam ueritas continentia: ceteræq; uirtutes Petrum atq; Ioannem apostolos in eam gloriam de qua diximus extulerunt. At mendatium libido: ceteraq; scelera: ne fideles: ac iustos exercendi materia deesset: in non minorem uenerationem ac famam maumethem euexerunt. Is in Arabia ex arabe patre ortus uectigales camellos agebat: ubi arte atq; perfidia in eam magnitudinem conscendit: ut rex creatus propheta etiam putaretur: mortuus quoq; in eam existimationem uenit: ut dimidium terrarum orbem ac multo plus in sceleratam disciplinam traxerit: uitæ quidem turpitudine: cæterum sagaci uafroq; ingenio parta tanta gloria famaq; quantam innumerabiles philosophi prophetæq; uirtute ac scientia: ac martyres christiani sparso sanguine magna in parte non obtinuerunt. Maumethi enim id quod herostrato contingit. nam Dianæ ephesiæ templum succendit ut apud posteros diuturnū sibi nomen cōpararet. Maumethes quoq; scelerate agendo docendoq; cum fama diuinos quoq; in terris apud sectatores suos assecutus est honores.

De Lamusio longobardorum rege.

Melioribus artibus sed non minore fortuna ad regium solium magnumq; nomen Lamusius tertius longobardorum rex ascendit: qui a matre quæ publice questum faciebat cum aliis fratribus tunc cum ipso ortis in fossam proiectus ubi aqua stagnabat: quæ longobardorum lingua lama nuncupatur: forte in ea ab Agelmundo lōgobardorum rege conspectus est: atq; hasta quam is manu tenebat tactus quia infans eā apprehendit: & tenuit: Agelmundus illius tam teneri uigore permotus nutriri infantulum iussit: atq; a Lama in qua eum primo uiderat Lamusium nominauit. Is hoc initio Lamusius adeo uirtute excelluit: ut Agelmundo in regno succederet: atq; eius stirps magna gloria usq; ad Alboinum in longobardis regnaret.

De Primislao tertio boemorum rege.

Non minus famæ inter boemos sibi peperit Primislaus qui inopi atq; rustico patre dum araret sicuti romæ Cincinnato contigit a boemis ad ducatum uocatus: libussæ ipsorum duci uir datus est: id au

tem equi augurio ducta boemorum gens egit: quod infrenatus recta ad pri mislaum supra aratrum manducantem equus cucurrit: ea re impletum ar bitrata quod ei prædictum erat: scilicet apud boemos regnaturum: qui su per ferream mensam manducabat: eius adeo foelix principatus fuit: ut pra gam urbem muro cingeret: permultasq; leges quibus boemi uixerunt con deret: ea autem uiri illius apud boemos reuerentia fuit: ut in primario tem plo ligneas soleas quibus arans utebatur: diutissime seruarint: easque ceu sa cram rem nouis regibus dum diademate ornarentur præferrent. Vbi autẽ cum ad ducatum uocatus fuit arans est inuentus: templum conditum est: accolæq; pagi illius in quo ipse agebat omni onere immunes facti fuerunt.

De Tamborlano persarum rege.

Tamborlanus quem auorum nostrorum ætas armis iusticiaq; pri scis principibus equalem: regni autem atq; exercitus magnitudine Xerse maiorem nedum parem uidit: quantum percipi potuit a Scithis ortus est: non regia stirpe aut insigni aliquo stemmate: sed patrem extrema inopia pastorem habuit: inter pastores ipse nutritus & puerilibus ludis a pastoribus rex creatus: astu nouaq; industria eos ut iureiurando im perata se facturos pollicerentur impulit. Pecora igitur uenundare eos atq; ut a tam inopi uita se uindicarẽt: arma equosq; comparare iussit. Hoc numero ad quingentos enim peruenerãt: quasdam mercatorum societates quæ per eas regiones magno numero præsidii gratia commeare solent: & uulgo ca rauane dicuntur: armis deuicit: atq; in partienda preda adeo se inter comi tes iustum liberalemq; præstitit: ut mutatæ condictionis pastores non modo non poeniteret: sed fide amoreq; enixius ei deuincirentur. Ad compescen dam prædonum audaciam cum mille equitibus dux in eius regiõis fines ubi hæc a duersus mercatores gesta erant: a persarum rege missus: cum a latro num duce in colloquium uocatus esset: latronis arte uerbisq; delinitus ex ho ste comes ei factus est. Interim inter persarum regem fratremque eius orta controuersia: fratris causam latronum duces susceperunt: cui postq̃ regnũ asseruere: maiori exercitus parte ab eo impetrata: dum cum eo fingunt in exteris gentibus imperium parare uelle: compulsis ad rebellandum populis: breui ĩe qui ante latronum princeps erat: persarum regem fecit. Quod au tem scia debilitatus erat: eius nomini temir: quod scitharum lingua ferum si gnificat: lang persæ addiderunt: quod uerbum prisca lingua scia debilita tum ostendit: coniunctisq; ambobus uerbis temirlang nuncupatus fuit: a no bis autem uerbo ob linguarum dissimilitudinem uiciato pro temirlang Tam borlanus est dictus. Hic persico regno Armeniam Syriam: babylonemque atq; ingentes alias gentes addidit: urbemq; mercantam ambitu maximo condidit: sibi ingenti parta fama omnibusq; quanuis paruo infoeliciq; ortis loco spe facta: ut corporis animiq; uirtute atque industria ad quæuis ingen

tia regna imperiaq; euadere possint.

De Abdelmonio africæ: siue ut nunc dicitur barbariæ rege.

Abdelmonio qui se totius africæ regem fecit parens dicitur fuisse figulus: cæterum a falsis prophetis maumethanæ legis eum sibi populorum fauorem conciliauit: ut pulso uero rege regium nomen inuaderet: atq; rex creatus africæ: magnam quoq; hispaniæ partem adderet. Sed iam barbaros omittamus: & de Italis scribere adoriamur.

De Sfortia armorum duce insigni.

Italos autem a Mutio Attendulo auspicabimur: qui Cottoniola tenui uico: ut tunc erat: inter Fauentiam rauenamq; urbes ortus Sfortia ipse nuncupatus: Sfortianæ genti primum nomen dedit. Is Ioannem patrem cuius nundum obscura memoria est inopem cottoniolæ accolam habuit agrorum cultorem: ipse autem Mutius castra secutus prima militiæ rudimenta inter lixas calonesq; posuit: uirtuteq; ad eum conscendit locum: ut Ioannæ quæ postrema andegauensis generis Neapoli regnauit: omnium militarium copiarum dux esset: & magni conestabilis honorē cum ea gesserit: multorum populorum in eo regno imperiū assecutus. Moriens autem Francisco filio qui postea Mediolanensem ducatum indeptus est: ingentem exercitum reliquit: non sine magna fama & Sfortiacæ factionis nomine cui complurium regum atque imperatorum affinitas coniuncta fuit.

De Nicolao picinino & ipso militari duce percelebri.

Nicolai picinini perusini ciuis parens lanius fuit: cuius nomen ob ignobilitatem in obliuione sepultum est: tam tenui uiliq; principio ortus Nicolaus uirtute in immensum auctus: ingentes exercitus per Italiam ductauit: multis atq; insignibus prœliis uictoria potitus: unde fama nomini suo parta Macello in urbe patria non minus honoris q̃ romæ Terentius Varro contulit.

De filio lanij.

De Francisco Carmaniola.

Picininus a perusino Macello ad insigne nomen euasit: a pascendis quoq; porcis non minus grande assecutus est Franciscus Carmaniola: ingentibus editis facinoribus: uniuersarum Philippi ducis Mediolanensis copiarum omnium dux creatus: nec uero minus pace clarus dum urbem Genuam singulari moderationis laude rexit ingens sibi nomen peperit: adeo ut inuidorum delationibus a Philippo sine exercitu discedere coactus: primi militaris ducis apud Venetos ultro delatum honorem accepe rit. Tanta uero in eo se uirtute atq; prudentia gessit: ut cum Carmaniola a Philippo duce secundæ etiam fortunæ atq; uictoriæ ad Venetos transisse uiderentur. hacq; insigni laude mortuus est: quod partis ingentibus uictoriis

nullus unquam exercitus cui ipse præfuerit: aduersæ fortunæ damna pertulit longeq; eo per fraudem sublato plura ueneti amisere: quam ipse: cui licet seri us decedere a uita contingeret: omnino tamen moriendum erat.

De Blasio Axareto genuensi ciue.

INter tam multa insignia eorum exempla: qui ab humili loco ad magnum fortunæ gradum ascenderunt: haud per iniuriam an- numerabitur Blasius quoq; axaretus genuensis ciuis. Is enim auri fice patre ortus: & ipse in tabellionum ordinem ascitus: quod una tantum triremi pyratarum triremem ceperat: tantum sibi nominis comparauit: ut classi suæ genuenses aduersus Alphunsum Siciliæ regem præfecerint. Quo tempore arcta obsidione is Gaietam urbem premebat. Nauali igitur proe- lio Blasius regem ipsum una cum Ioanne fratre Nauariæ & ipso rege: ma- gnoq; aliorum principum atq; equitum nnmero deuicit: ac captos secum du xit. Itaque a philippo ut eius uirtuti honos haberetur in uicecomitum gentē adoptatus cum aliis quoq; expeditionibus præfectus uictoriam retulisset: per omnem italiam celeberrimus est factus. Huius igitur ortus ex argētario ope rario qnem in urbe genua nobilis fortunæ locum dici potest habuisse? Quæ uero duobus uno proelio captis ingentibus regibus cum magna procerū ma nu dici potest uictoria maior? aut dignior de q̄ homines cū laude loq̄rentur? Profecto & ortus ignobilitatem magnam omnes fatebuntur: & huius uicto riæ gloriam nulli eorum cedere: qui gloria plurimum insignes fuerunt: nam si non armis sed dolo Iugurtha capto Marius adeo gloriatus est: ut armis cum Sylla decertarit: quia Iugurthæ capti gloriam sibi uendicabat: Si persa quoque rege deleto qui alioquin inter ignauos annumerandus erat: Paulus emilius proter laudis cupidinem in eam sui obliuionem uenit: ut duorum fi- liorum funera sine doloris significatione preteriret: quanto Blasii gloria ma ior censeri debet: qui Paulo Marioque fortuna inferior duos reges: persa at- que Iugurtha maiores: non dolo sed uera uirtute una cum multis principi- bus coepit: hoc quidem solo fortasse Mario atque Paulo minor uideri pote- rit: quod illi partis uictoriis triumphorum honos exhibebatur: Blasius quod captiuos reges duci Philippo qui genuensi imperio potiebatur: & non patriæ tradidit: tantæ uictoriæ fulgorem alicuius perfidiæ nota maculasse puta- tus est.

De Ioanne uigesimo secundo pontifice maximo.

A Secularibus uiris ad ecclesiasticos transituri: Ioannem uigesimum secundum pontificem commemorabimus: quod is ad pontifica- tum uirtute atq; doctrina conscendit: in quo mores non per lu-

xum ac desidiam corrupit: sed ueri pontificis sustinendo personam: Ludo/uici bauari imperatoris efferatum animum atq; superbiam armis atq; ani/mi uigore contudit. Cui rei cum multa alia per uirtutem præclare gesta addidisset: a uita discedens ecclesiasticum imperium opibus atq; existimatio/ne longe maius q̃ acceperat reliquit. & tamen pro explorato habetur patrẽ ei natione gallum tanta inopia fortunæq; humilitate fuisse ut cerdonica arte uitam tueretur.

De Nicolao quinto. & Sixto quarto pont. max.

AEtate nostra Sargianensis ciuis Thomas q postea sub Nicolai quinti nomine pontifex maximus fuit: cuius mater oua pullosq; uendebat: & Franciscus ruuerus minorum fratrum ordinem professus: sauonensis ciuis: qui & ipse pontificatum sub Sixti quarti nuncupatione adeptus est: patre ortus qui semper nauticam exercuit: multis in sacro senatu preteritis: qui in magnis opibus principum sanguine nati erant: Ambo sola uirtute doctrinaq; adiuti ad apostolatus apicem per temporis interualla ascenderunt: magnaq; laude ac fama claues tenuerunt: urbe roma ita ædificiis exornata: ut eorum temporibus deposito senio ad iuuentæ honorem resti/tui uideretur: neq; ulla in parte uel Nicolai maternorum ouorum: uel Sixti patris remorum non modo non subpudere: sed longe magis tam obscu/ræ originis utilitate: cui ingens coniuncta fuit uirtus: quam multorum alio/rum pontificum magnis natalibus sine uirtute uideatur gloriari debere.

De Campano in omnifariam doctrinæ genere præstantiss.

IOannes Antonius in teramnensis episcopus omni scriptorum ge/nere nulli ætate nostra secundus: ut pote qui priscorum in dicendo laudem si non superauit: eis minime pudendus æquare saltem ui/sus est. Cauellis campaniæ pago unde ei campano cognomentum fuit: or/tus est: atq; in eo puer pastoriciam ut ante pater: atq; eius maiores exercu/it. O quanta in his uirtus laude digna est. qui non opibus: non generis no/bilitate adiuti ipsi ignobilitatis nubem qua tecti latebant discusserunt. & uirtute ceu face prelata se orbi manifestos ostenderunt. Contra tanto ii magis culpandi qui non modo nullam prestant operam: ut eos propria aliqua la/us uirtusq; illustret: sed scelere atq; ignauia relictum uirtute opibusq; ma/iorum splendorem obfuscant: De iis ceu de foeda re ut adolescentes eorũ exemplo ab ignauia scelereq; deterreantur quædam pauca subiungemus exempla.

De iis qui claris orti parentibus degenerarunt. Caput quintum

De Chtesippo Cabriæ atheniensis filio.

Cabriæ atheniensis qui magnis uirtutibus: magnisq; uictoriis apud athenienses excelluit: & qui multo foelicior fuisset: si nullis procreatis liberis a uita discessisset: filius fuit chtesippus adeo a paterna uirtute degener: ut persæpe Photionem eius tutorem uirum alioquin patientissimum uecordia Chtesippi dicere coegerit: ea quæ ob Chtesippi stolidam mentem perferebat: ad referendam cumulate pro acceptis a Cabria meritis gratiam abunde sufficere.

De Gersa & Eliezer Moisi filiis.

Iam nota est Moisis gloria: ac uirtutis magnitudo ut indicari nõ egeat: & tamen qui olim pastor hebreum populum dura ceruice seditionibusq; insignem rexit: magnisq; contentionibus perpetuum sacerdotium fratri ac successoribus reliquit: non ne Eliezer & Gersam filios iuxta legem ex se ortos in dignitatis successione preteriit? & enim in eis neq; ingenium: neq; ullum intuitus est uirtutis genus: qđ tanto posset oneri sufficere: atq; ob eam rem in hebreorum historia de eis nisi perexigua: ut de abiectis mos est: mentio est facta.

De. C. Caligula imperatore germanici filio.

Qvantum Germanicus animi uigore prudentia atq; morum honestate præstitit: tantum eius filius Caligula animi ignauia libidinibus atq; stultitia ab eo degenerauit. quem quãuis ad romanum imperium fortuna euexerit: permulti tamen germanici uirtutem in priuati hominis fortuna: q̃ Caligulæ in tanto scelere imperium maluissent. his additur qđ defunctum germanicum non romanus tantum populus amicæq; gentes. sed barbari quoq; lachrimis ceu communem parentem prosecuti sunt: at filius Caligula ob eius scelera nedum lachrimis aut alio insigni honore: sed ne publica quidem sepultura dignus est iudicatus.

De Commodo imper. M. Antonini philosophi filio.

Marcus Antoninus philosophus qui romæ imperauit omnium uirtutum singulare exemplum: Commodum filium imperii & non uirtutum hæredem habuit: atq; ob eam rem non sine magno dolore magnum persæpe sui desiderium reliquit. & enim Marci bonitate in filii Commodi maliciam mutata: clementiaq; in atrocissimam crudelitatis carnificinam: cum ferendo ro. pupulus esset defessus Commodum interimere coactus est: cum iam palam in urbe ferretur: Commodum non Marci sed Lanistæ ac Gladiatoris filium fuisse. Neq; enim fieri posse putabant: ut e tanta Marci uirtute tantorum scelerum labes prodiret; neq; Marci glo

riæ aliud magis defuisse: q̃ ut filiis orbus uitam finiret: uidebatur.

De Licinio galieno imper. P. Cornelii licinii Valeriani filio.

VAlerianus augustus uirtutis magnitudine inter clarissimos principes commemorandus erat: si uirtuti par in eo fœlicitas fuisset: hoc patre ortus est Galienus adeo proter sceleratos mores patri dissimilis: ut proter insignem impudiciciam atq; secordiam: non paternos tantum militares duces ab imperio rebellare compulerit: uerum etiã egerit ut Zenobia atq; uictoria imbeciles mulieres: qđ antea nũq̃ uisum fuerat: asciscere sibi imperii habenas auderent. Itaq; quod ingens atq; paccatum a Valeriano patre imperium acceperat: ipse iminutum atq; lacerum miserandũ in modum reliquit.

De Carino imperatore Cari filio.

CArus qui Probo augusto: æque animi bonis ut in imperio successerat: & qui animo ingenti finibus auctis singulari sanctitate populos rexerat: Carinum filium imperii successorem habuit: moribus adeo patri dissimilem: ut prorsus ĩmile nihil haberet. Fuit Carus animo magno nullusq; rei magis q̃ iusticiæ moderationis atq; continentiæ cultor: At contra Carinus impudicus iniustus animoq; prorsus efferato: adeo ut pater cum eius subpuderet de successore ei creando: atq; etiam ad minuenda publica mala de adimenda ei cum cæsarea dignitate uita cogitaret: effecissetq; nisi iniqua nimis ro. imperio fortuna: hæc animo agitantem Carum repentina morte intercepisset.

De filiis Samuelis prophetæ.

QVod Carus ob sceleratã Carini filii uitam agere decreuerat in romano imperio: Samuel propheta qui iudicia in Israel habebat: ob filiorum scelera peregit. nam cum proter grandem eius ætatem filii populum regerent: rapinisq; dilaniarent: Saulem primum ac nouum regem in Israel constituit: ne filiorum auaricia & scelus: id quod iam agi ceperat: ipsius iusticiam ac bonitatem macularet: adeo per dissimiles filios ex fulgenti sole tetra nubes prodiisse uidebatur: id quod in recentioribus quoque nonnullis intueri licet: e quibus pauca quædam exempla subiciemus.

Recentiora de Henrico imperatore Henrici secundi filio.

ORbi satis sine alio teste patet: Henricum secundum iustitiæ pietatis atque catholicæ fidei cultorem fuisse. Nam prudentia atq; auctoritate sua scismata compressit: atq; ecclesiam semp tutatus est.

Henricum tamen tertium reliquit a paternis uirtutibus prorsus degenerem. Insigni enim crudelitate notus: non modo ut pater non compressit: sed malignitate sua concitasse aluisseq; scismata putatus est: ob quæ crimina tandē augustalis culminis maiestate priuatus est.

De Vincislao Cæsare boemiæ rege Caroli quarti filio.

CArolus quartus boemiæ rex: magnis uirtutibus ad imperium uocatus: catholicæ fidei cultor: animi plenus atq; doctrinæ habitus est. Itaq; non paccatum solum tenuit imperium: uerum etiam uirtute sua obtinuit: ut romanorum rex Vincislaus filius creatus: paterni imperii successor designaretur. Sed cum pro uirtute uenerem uoluptatesq; amplexus paternos mores deseruisset: & mortuo patre non esset: qui uirtute sua filii errata tegeret: ob scelus atq; ignauiam non modo patri in imperio non successit: sed etiam ea quam iam assecutus erat dignitate: ut indignus est priuatus.

De Noradino Damasceno sulthano Saladini filio.

NEque Noradinum propria ignauia ab imperio deiecit: quod ei patris Saladini uirtus pepererat. Damasci enim regnum ei Saladinus reliquerat: unde ob ignauiam a populis exactus est: Saphadino patruo ei suffecto. Adeo autem a paterna uirtute degenerauit: qd ubi saladinus auctum regnum moriens: optimiq; principis quantum infidelium ullus ante eum unquam: nomen reliquit: ita hic amisso per ignauiam patrimonio eo redactus est: ut fratrum misericordia uitam tueretur: atque ita cum iguauissimi hominis dedecore moreretur.

De Ioanne uicecomite primi ducis Io. Galeatii filio.

ANimo ingenti liberaliq; atq; omni uirtutis genere ornatus quæ in magno principe desiderari poterat habitus est Ioannes Galeatius qui Mediolanensis ducatus titulum primus indeptus est. Suis carus atq; hostibus formidolosus magnam Italiæ partem possedit: quam ingenti uirtute ac gloria parauerat: adeo ut multis christianorum populorum regibus superior potiusquā par putaretur: inter filios quos reliquit: unus Ioannes nomine ei in ducatu successit: phalaride ipso crudelior: & in omni uirtutis genere a patre adeo alienus: ut acerbus hostis ei uideretur. Quod uirtute sudoreq; pater pepererat Is amens ridēdo magna in parte amisit: fuitq; demū inuisus atq; contemptui factus: ab eis occisus est: alius Gabriel sine matrimonio natus haud amētia dispar: amissis pisis q̄s possidebat: genuæ securi palam

percussus est. Horum duorum calamitosi exitus amissas in patris morte prorsus esse eius uirtutes ostendebāt: nisi tertius eius filius Philippus ceu inter mortuas: ducatu potitus aliqua in parte excitasset.

De Francisci Sfortiæ filiis.

SOceri uestigia secutus Franciscus Sfortia qui ei in Mediolanensi ducatu armis successit: omni uirtutis genere inter christianos principes plurimum excelluit: neque uero Traiano humanitate cessit: aut Alexandro pro fortunæ suæ captu: liberalitate inferior habitus est: a tanta uirtute filii degenerasse putantur: quod natu maior Galeatius ambitiosior esse ferebatur: & in libidinem haud parum propensus: id quod tamen ætas: neque enim secundum ac uigesimum annum excedebat: cum ad ducatum conscendit: excusare potest. Addunt præterea nequaquam animi uigore eum elatæ menti respondisse: sed ut minimis successibus efferebatur: aduersis etiam effeminate nimis cedebat. In philippo qui secundus fuit si corpulentiæ quam in iuuenta præ se tulit: par ingenium fuisset: de eius uecordia concitati rumores dicendi minorem materiam præbuissent. Sequitur Ludouicus: nam præter Ascanium qui magnum se uirum quanq̄ aduersa esset fortuna ostendit: & Sfortiam legitime ortum: cuius quanta esset uirtus apparere non potuit: quia cum armis redire ab exilio in patriam moliretur: fata hominem interceperunt: alios commemorare nihil refert: de Ludouico igitur grauior aliquanto fama manauit. nam religionis atq; iusticiæ: cuius nos cultorem uidimus: institutionem fingi ab eo ad continendos facilius in fide populos ii ferebant: qui in casibus suis sub ipso remedia non tulerunt: elati quoq; animi: id quod nimiis fortunæ successibus accidere solet: & auaritiæ infamia laborauit: quorum postremum ministrorum culpæ ex toto ascribi posset: qui sub eius nomine diuinis humanisq; rebus turbatis omnia in priuatam utilitatem suam retulerant: nisi ipsius hoc crimen proprium esset. Nam in administrando ducatu dum primi honoris titulum ut acciperet: persuaderi sibi passus est: pecuniæ publicæ præfectis ad id pecuniam necessariā pollicentibus nimis temere in se atq; in populos ius omne permisit. Libidinum quoq; intemperantia id ei contigisse putarunt: qui moli fractoq; eum animo in aduersis rebus esse uiderunt: ut cunq; ea fuerint: illud inficias iri nō potest: partum armis a patre imperium: quod in singulari omnium beniuolentia ac charitate usq; ad mortem possedit: ipse motis a Ludouico. xii. gallorum rege armis: cum numero militum superior esset: sexto decimo die amisit. Cæterum ne uiuentes fortasse lædantur manum contrahamus: & iam ad eos transeamus qui fortuna illustri in uestibus atq; aliis rebus communem morem dum licere sibi omnia putant transgressi sunt.

De iis qui patriæ consuetudinem in uestibus & aliis ornamentis excesserunt. Caput sextum.

Propriæ uirtutis confidentia atq; immensis fortunæ successibus interdum homines compelluntur: ut in uestibus aliisq; ornamentis patriæ morumq; eius obliti plus sibi q̃ per bonos mores licet indulgeant. Aliquot igitur exempla illustrium uirorum commemoraturi sumus: qui eiusmodi in rebus sibi frena laxarunt. Neq; uero Neronem attingemus qđ in citharistarum habitu incesserit: sibique ea forma poni statuas uoluerit nec Caligulam scribemus qđ foeminea ueste uteretur: nec enim digni sunt qui inter illustris fortunæ principes enumerentur: cum scelerum caligine in obliuione se demerserint. uerum de bis tantum dicemus: qui maiori ex parte aut uirtutis aut uictoriarum magnitudine hanc sibi licentiam uendicarũt.

De Alexandro magno.

Macedonum rex Alexander supatis persis abiecta macedonica modestia: uestem patriam persicis ornamentis mutauit: qua re Macedonum animos a se auertit: quibus non macedonum arma de persis: sed persarum deliciæ de Alexandro triumphare uidebantur: & si ob id re sæpe ostendit. cum patria ueste macedonicam quoq; militarem uirtutem non exuisse. Nam post eam mutationem de hostibus multas magnasq; uictorias sæpius peperit.

De Gn. Domitio Aenobarbo.

Gn. Domitius ænobarbus deuictis Aruernis: alobrogibusq; quos hæc tempora Delfinenses & Sabaudienses appellant: noua atq; inusitate facie elephanto uectus inter legiones ceu triumphans per totam Italiam ad urbem romam profectus est.

De. M. Antonio triumuiro.

Non minus insolenter se gessit in triumuiratu. M. Antonius qui post partas ingentes uictorias: summamq; dignitatem ardente terrarum orbe ciuili bello: Athenis græca ueste utebatur: occiosusq; deambulabat: deinde ea leuitate motus quæ ei a natura erat insita: preter omnem romanum morem: & ipse & filii quos ex Cleopatra genuerat: in aureo throno sederunt: & quia stirps eius ab Hercule dicebatur manasse: super arma leonis pellem induit.

De Sex. Pompeio.

Pari quoq; modo Sex. Pompeius magni pompeii filius multis naualí bello potitus uictoriis aduersus Octauium: magis uentis q̃ alia re adiutus: paludamẽto ceruleo usus est. Marini enim & coelestis coloris esse fertur: cum gestare purpureum romanus mos esset.

De Zenobia palmirensium regina.

De iis qui pa. consue. in uest. & aliis ornam. exces.

Zenobia palmirensium regina cum desertum in oriente imperiũ galieni augusti ignauia ipsa tueretur: sumpto a uirtute præclaris que facinoribus suis animo: quotiens alloqui exercitum uolebat: armata uirilem induebat uestem: atque eo more: quo cæteri cæsares atque augusti romani se ostendebat. Quin etiam ut uestem imperatoriam ita etiam nomen usurpabat.

De Elio Adriano imperato.

Non minus in Elio Adriano ambitionis fuit: cum ut noua specie uteretur: primus inter romanos cæsares barbarorum regum more barbam nutriuit: ut ita ab aliis qui ante eum fuerant differre uideretur.

De Aureliano imperatore.

Neque ac Zenobia confidentis animi signa Aurelianus imperator reliquit. qui multis partis uictoriis aduersus barbaros atq; tyrannos: cum triennio totum paccasset imperium: quod uix expeditus homo peragrare posse uidebatur: augustorum primus regio diademate uti uoluit: cum usq; ad id tempus alii imperatores quibus modestia inerat: haud a cæteris disparem habuissent habitum: nisi quod soli cum magistratibus purpura utebantur.

De Ca. Aurelio ualerio diocltiano impera.

Diocltianus quoq; cum paccatis in oriente rebus imperii fines protulisset: impulsus uictoriarum successu: qui plerunq; insolentiam parere solet: primus inter augustos post ignauium atq; eundem uanissimum Caligulam ueste atq; calciamento gemmato uti cœpit: atq; ante alios instituit ut romani eius pedes deoscularentur.

De Dauide iudeorum rege.

Iudeorum reges ab aliis iudeis solo nomine discerni mos erat. cæterum posteaq̃ Dauid amonitas bello superauit: urbemq; eorum munitissimam nomine rabath ui cepit: diadema assecutus quo eorum rex utebatur: quod magni erat precii: gestare incepit: ut insigni diademate non uenerabilior solum: magisq; conspicuus in posterum esset: uerum ut simul quoq; ingentis uictoriæ recordatio repeteretur.

De Aristobolo iudeorum rege.

Aristobolus quoq; cum patri hircano in iudeorum pontificatũ atque principatu successisset: deuictis itureis: circuncisisq; quia Dauid hostile diadema usurpare coepit: ita ipse primus assamoneorum machabeorũ: anno uno & octuaginta tribusq; mensibus post quadringentos a prima babiloniorũ captiuitate: iudaicum principatum in regni nomen conuertit: gentiq; suæ diadematis insigne restituto primus illud capiti suo imposuit: atq; pontifex & rex appellatus est.

III.

Recentiora de Gratiano imperatore.

GRatianus augustus parta ingenti uictoria in gallia aduersus germanos haud longe ab Argentina urbe: cum percaros haberet milites quosdam allani generis armisq; allano more uteretur: magna romanarum legionum indignatione: equo quoq; atque amictu ut ceteri allani coepit uti. Qua re Maximo qui ab eo rebellarat de se faciliorem uictoriam fecit.

De Leonegildo hispaniarum rege.

INter recentiores etiam Leonegildus gothus hispaniarum rex partis ingentibus uictoriis ac multis gentibus subactis: fortasse ex fortunæ successu quo persæpe in uicia uirtus delabitur: regio diademate primus uti coepit: cum ante id tempus alii gothorum reges non alia re magis q̄ nomine a cæteris gentis suæ hominibus dignoscerentur.

De Carolo Caluo imper. ac gallorum rege.

PAri insolentia animi Carolus Caluus gallorum rex posteaq̄ regno imperatoris nomen addidit: deposito amictu: quo cæteri gallorum augusti ante eum usi erant: græca ueste perpetuoq; diademate ornatus incessit: capite orientalium regum more inuoluto.

De Ludouico undecimo gallorum rege.

COntra Ludouicus undecimus gallorum rex Caroli septimi filius gloria regnoq; atq; in primis liberalitate q̄tum ullus superiorū regum ingens: multis uictoriis clarus: cum alii reges auro sericoque amicirentur: lana aut bombace induebatur: asinumq; pro equo non nunq̄ in usum adhibebat: & quo preciosiore ueste ut fulgerent alii curauerant: ipse ut uiliore amictus inspiceretur operam dabat. fortasse ob eam causam ut cum inter christianos reges omnium maximus liberalissimusq; haberetur qui uiderent eum habitus humilitatem mirarentur.

De Alphunso secundo neapolitano rege.

ALphunsus aragonius patre Ferdinando primo ortus: posteaq̄ turcas deuicit a quibus magno Italiæ periculo Hidrons urbs in extrema Calabriæ orta occupata fuerat: armatus falcato ense in turcarum morem fortasse ut nobilis uictoriæ memoriam excitaret: persæpe utebatur. cæterum huius generis exempla tandem omittamus: & ad ea trāseamus qui sui ipsius ingentem fiduciam habuerunt.

De sui ipsius Confidentia — Caput septimum.

SVi ipsius confidentia si a militari egregia uirtute: aut ab emendatissimis moribus: aut ab ingenti doctrina proficiscatur: ut plurimū foelicem nanciscitur euentum. id quod contra euenit cum confidētia immodica audaciæ magnitudo: aut impudens iactantiæ studium causa est sicuti sequentibus exemplis ostendetur.

De Sui ipsius confidentia.

De Cleone Atheniensi.

Cum Athenis in republica administranda perpetuas contentiones Cleon atq; Nicias exercerent: quorum Nicias peritissimus rei militaris dux habebatur: contigit ut græcis proelio ab Atheniensium exercitu superatis: quadringenti lacedemones se in statiram insulam reciperent. eos in potestatem suam redigere athenienses plurimum cupiebāt: & proterea in insula ab atheniensium copiis obsidebantur. sed cum potiri insula quanquā magnis laboribus defunctos athenienses hiems sceua simulq; loci situs egregie munitus: ac præterea obsessorū singularis uirtus nō pateretur: hac de re Nicias Cleonq; sæpius contenderunt. Itaq; qd ea res uoto non responderet: culpa Niciæ quia dux rei gerendæ fuerat ascribebatur. adeo autem inter ipsos contentio exarsit: ut Cleon si illius expeditionis munus ei demandaretur: se breui foeliciter finiturum offerret: decreta igitur ei prouincia: tantum fiduciæ Cleon præ se tulit: ut athenis abiens dixerit intra uiginti dies se lacedemonios qui obsidebantur: aut occisurum: aut in potestatem uiuos habiturum. huius fiduciæ fortuna quoq; aspirauit: ut qd Nicias militaris dux præstantissimus perdifficile censuerat: Cleon intra designatum tempus foeliciter conficeret: uirtute enim uicta temporis ac loci difficultate simul hostium: qui obsidebantur fractis uiribus: parte eorum cæsa alios captiuos Cleon Athenas perduxit.

De Agesilao Lacedemoniorum rege.

Lacedemoniorum rex Agesilaus ipse quoq; in prima iuuenta cum non sine ingenti græcorum omnium trepidatōe grauis fama manaret: persas ingenti exercitu in græciam traiecturos: ciuibus suis paruo exercitu obtulit: se non defensurum modo patriam: sed in Asiā quoq; traiecturū: atq; inde de persis aut uictoriam aut honestam pacem reportaturum. huius animi fiducia freti lacedemones decem milia armatorū ei dederunt: quibus copiis Agesilaus in Asiam profectus proelio persas deuicit: ac deinde a ciuibus suis in patriam reuocatus integras copias letus uictorq; domum reduxit.

De Alexandro magno.

Ingentem animi fiduciam Alexander ostendit: cum ante quam in Asiam transiret: immunitates redditusq; ingentes in Macedonia donaret: cum autem perdica amicorum unus ei diceret: omnia dando quid sibi retineret: respondit spem bonaq; persarum: ad mirabili fiducia ostendens: se quod adhuc in potestate hostium erat: ceu rem propriam ducere. ea permoti spe Macedones spretis muneribus quæ tunc Alexander representabat: sola ipa spe cum ipo contenti manserunt: longe pluris eam quæ nondum uenerat quam præsentia munera facientes.

L III

De Aurelio Valerio Probo imper.

Probus quoq; imperator non minorem sui ipsius fiduciam osten/dit: cum captis Phtholomaide Coptaq; urbibus: Narsetis persarum regis oratoribus qui cum ingentibus donis ad se missi erant: dixit ut regi suo referrent: mirari Probum quod e tantis rebus quæ cum iam captis Probi futuræ erant: iisq; bene usurus esset: tam paruam ad ipsum partem misisset: qua animi confidentia persæ moti: præformidine pacem pe//tierunt: qui usq; ad eam horam bellum romanis inferre ausi erant.

Iterum de Probo.

Quanta etiam laude digna fuit eius confidentia? cum perdomito oriente toto dixit: confidere se breui efficere posse: ut romanum impiũ milite amplius non egeret. Sanctitatis profecto plenũ uerbũ. Quid enim aliud hoc esse poterat? nisi pace iusticiaq; ita omnia moderari: ut ultra nec bellum nec belli suspictio esset futura: quia omnes sorte sua contenti essent mansuri: opus pfecto tanto cæteris excellentius rebus magisq; laudandum: quanto illius imperii magnitudo omnem alium principatum excedebat. Neq; uero ab animi uanitate atq; iactantia proficisci uox illa uideri poterat: cum nihil temere sibi Probus unq̃ arrogare uideretur: et enim uirtutis eius experimento in oriente facto iam in prouerbium uenerat. ita Probi sapientia in oriente res compositas esse: ut illic ne mus quidem immode//stam uocem edere audiretur.

De Antigono macedonum rege.

Cum Antigonus Macedonum rex cum classe apud Andrũ esset: et militum unus hortaretur: ut inde abiret quia hostium classis nauium numero maior appropinquare dicebatur. ut qui ingentis animi plenus erat Antigonus respondit: et me pro quanto nauium numero censes? Hoc enim modo animi sui uigore æqualem se hostium multitudini ostendit esse posse.

Iterum de Antigono.

Quæ hactenus de animorum confidentia scripsimus: omnia ad militarem uirtutem pertinuerunt. Nunc ea quæ sequuntur ex parte uitæ sinceritatem ac morum temperantiam testabuntur. uirtus profecto nec minus rara: nec proterea paucioris facienda. huius exemplum Antigonus quoq; de quo diximus prebebit. nam cum ad regiam dignitatem recens ascendisset: et haud obscure populi eam rem queri dicerentur: uirtutum suarum conscientia fretus in populorum conspectu diadema sceptrumq; deposuit: palãq; monuit: si alium quempiam se regno digniorem inuenirent: ad eum ex arbitrio diadema sceptrumq; deferrent. Cõmemoratis autem iis rebus quas magna uirtute gloriaq; gesserat: ita huius animi fiducia populos mouit ut ultro omnes ad capescendum denuo regnum horta

De sui ipsius confidentia.

rentur: ac magnis precibus peterent: quod ipse constanter renuit: nisi ante de sedicionis auctoribus supplicium sumeretur.

De. M. Catone.

NOn minorem sui confidentiã senior Cato in censura petenda aduersus competitores ostendit: cum altiorem conscendens locum palam dixit romanos mores sceuero medico: nõ autem moli egere: atq; ob hanc rem illos qui animi morbo laborarent: quia eis notus esset: ipsius censuram deuitare: suffragiaq; ad competitores deferre: ne esset qui ipsorum errata corrigeret. Itaq; si populo romano uirtus curæ esset: odioq; uicia prosequeretur: atq; romanos mores ad priscam frugalitatem restitui uellet: Valerio Flacco sibiq; censuram deferrent: hac oratione moto populo cum aliis prelatus esset: censuram assecutus tãta integritate administrauit: ut ei in foro populus romanus statuam poneret: addito titulo qui testabatur Catonem censorem statuæ illius honorem meritum esse: qđ solutos romanos mores prudentia sua ad priscam frugalitatem atq; uirtutem restituisset.

De. L. Sylla dictatore.

LVcius Sylla dictator post multos ciues patria exactos: sparsumq; ciuilibus bellis sanguinem: deposita dictatura cum in foro deambularet: interrogatus: quomodo tã multis crudeliter atq; auare perpetratis rebus a tam sublimi loco ubi imperabat: iterum ad priuatam uitam redire ausus esset: respondit: Si necesse esset omnium quæ in dictatura gessisset se rationem redditurum. Quo uerbo fortasse innuit: crudelitatem rapinasq; ceu medicinam ad cohercendum seditiosum auarumq; populum necessarias fuisse: ut in grauibus morbis contingere solet: persæpe enim insulsis cibis: gustuiq; humano prorsus ingratis pharmacis: nonnunq̃ etiam sectione ignibusq; medentium ars male ualentibus afferre opem quærit: quæ omnia molesta plerunq; interdum etiam doloris plena sunt: & tamen sine his recipi ac retineri salus non potest.

De Epaminunda Thebano.

MEmoranda quoq; est Epaminundæ Thebani confidentia: in qua multo plus q̃ in Sylla temperamenti fuit: qui ab ciuibus suis aduersus Lacedemonios in peloponessum missus: q̃q̃ sciret apud Thebanos capitale esse: prætura prefixo tempore non cedere: tamen perspiciẽs eo bello Thebanos superatum iri: si finito præturæ tempore expeditio aliis demandaretur: præteritorum facinorum suorum conscientia fretus: collegis persuasit: ut adhuc quadrimestre tempus in imperio quod solis prætoribus dabatur perseuerarent. quo tempore bello Lacedemonios deuicit: & Thebas reuersus collegas monuit: si accusarentur: qđ tempore quo per leges debebant: imperium non tradidissent: ipsi uni culpam omnem assignarent: Id quod ab eis cum actum esset: ipse in iudicium uocatus non negauit legem

se transgressum esse: mortemq; mereri. Quod si ut morte mulctaretur uolebant: illud petebat: ut saltem tumulo inscriberent: Epaminundam morte mulctatum esse: quia thebanos apud Leutram superare Spartiatas coegisset; quorum ora ante id tempus Thebanus nullus inspicere ausus erat: horũ uerborum confidentia omnium confessionem extorsit: uere ab Epaminunda patriæ uictoriam ipsisq; gloriam & salutem partam fuisse.

De uiro Lacedemonio.

Cuiusdam Lacedemonii minime spernenda fuit confidentia qui cũ in clipeo pictam: ut uera uideretur: muscam ferret: atq; ei diceretur insigne nimis paruum id esse: neq; ab hostibus uisum iri. respondit se ita hosti appropinquaturum: qđ longe maior quam esset ei musca uideretur.

De. M. Antonino philosopho imper.

Plus rationis. M. Antonini philosophi imperatoris confidentia secum habuit: cum periniquo animo ferre se ostenderet: qđ Auidius Cassius qui rebellauerat: deinde proelio erat uictus: occisus fuisset: Nam quodã ex iis qui astabant dicẽte: si Auidio uincere contigisset qd is fecisset? statim magna animi fiducia respondit: non ita nos cum diis hominibusq; gerimus: ut Auidius unq̃ bello uincere nos deberet. Fiduciæ profecto ingentis uerbum: sed non maior tamen q̃ illius uirtus & morum sanctitas requireret.

Iterum De eodem.

Haud minorem tunc quoq; confidentiam ostendit cum uirtute atq; innocentia sua fretus ut bonitatis suæ periculum faceret: solus Eleusinæ cereris templum ingressus est: qđ non sine periculo nisi ab innoxiis adibatur. Neroni profecto conscientia lõge dispar fuit: qui cum se parricidam meminisset: eo templo abstinuit.

De Verito & Malorige legatis germanis frisiis.

Imperante Nerone: cum orta esset inter germanos controuersia: germani quidam legati frisii romam uenerunt: & Theatrum ingressi ut populi ro. magnitudinem inspicerent: mirati eius in sedendo ordinem: nonnullos minime romana ueste amictos inter senatores sedere animaduerterunt: & cum qui essent illi petiissent: ut intellexerunt urbium: quæ fide ac uirtute alias antecedebant legatos esse: propria uirtute ac fide freti ipsi quoq; sessum inter senatores iuerunt: dicentes nationem nullam eis notam esse: cui ob militarem uirtutem ac fidem locus ille magis quam ipsis deberetur & ob id a senatu leta fronte accepti: romani ciues creati fuerunt.

De. C. Fabricio.

De sui ipsius confidentia.

CAius Fabricius ab omni leuitate atq; iactantia alienus quæ uirtuti suæ fiducia esset ostendit: cũ legatus ad Pyrrhũ missus ab eo rogatus est: ut inter duces atq; amicos suos primum uellet accipere locum: ei enim in aurem respondit: non hoc Pyrrhe e re tua fieri posset. nam qui nunc uirtutem tuam mirati te suspiciunt: teq; amant ac colunt: cum me experti essent: a me potius q̃ a te regi cũperent. Tãtumq; eius uiri existimatio apud Pyrrhum potuit: ut non modo uerbum illud patienter ferret: sed ut uerum quoq; probans illi uni captiuos quorum causa uenerat dono dederit. Sed iam ab ea confidentia quæ a propria uirtute aut rebus bello gestis proficiscitur: ad eam quæ a doctrina quæ illi propinqua est uirtus: transeamus.

De Neuio poeta.

MAgnam quoq; Neuius poeta doctrinæ eloquiiq; fiduciam ostendit: cum tumulo suo iussit a se confectum epigramma hoc poni.

Si immortalibus fas foret
Mortalem aliquam lugere: Musæ
Næuium nunc lugerent
Poetam : post cuius mortem par non erit
Rome: neq; sciatur neq; ultra curetur
Latinum eloquium. Sed insolescat

Iudicium fortasse de se ipso arrogans: nisi a doctioribus quoq; non minorẽ doctrinæ laudem acciperet.

De. P. Ouidio nasone poeta.

OVidius quoq; ingenio excellenti poeta peracta methamorphosi sua: doctrinæ suæ magnitudine fretus: non ne operis finem carminibus illis clausit? quæ ostendunt peractum ab ipso opus esse immortalis famæ: dum terrarum orbis staret duraturum: cuius iudicio euentus quoq; fœlicitas satis hactenus uisa est respondere.

De Menandro poeta Comico.

RAtione iocoq; non caruit fiducia quam Menander quoq; ostendit: cum prælato philemoni: qui in theatralibus concertationibus: fauore ambituq; ut uictor declararetur: sæpius obtinuerat: sub ridens dixit: heus Philemon? quæso dic mihi sine ambage: nunquid non erubescis cum me superas? Comico nobili ac suaui uerbo suam Philemonisq; doctrinam artesq; simul quibus ille uincebat: cum aduersarium iudicem faceret ostendens.

De Chrisippo philosopho.

PAri quoq; modo chrisippus philosophus doctrina sua fretus amico petenti cuius doctrinæ filium traderet: sibi ipsi daret respondit. Nam si alium se doctiorem sciret esse: ad illum audiendum ea ip

sa hora se perfecturum affirmabat. Neq; uero ad arrogantiam id ei de bet ascribi. sed rectum de se ipso iudicium putari: & enim ætate sua solus sapiens habitus est: cum cæteri sola doctrinæ umbra dicerentur.

De Asclepiade prusiensi medico.

NOn minor quoq; Asclepiadis fiducia in medendi arte fuit: cum di ceret: ne medicus fuisse diceretur: si unq̃ in uita aduersa ualitudi ne laboraret: in qua re foelix usq; ad septuagesimum fuit annum mortuus cum e scalis fallente uestigio forte corruisset.

De Zeusi pictore.

MAgnam quoq; artis suæ fiduciam Zeusis pictor ostendit: cũ athle tæ quem pinxerat: in quo sibi ipsi satisfecisse uidebatur: carmen inscripsit in hanc sententiam. opus scilicet illud esse cui facilius præ clari possent inuidere pictores: q̃ quicq̃ imitari: sed omissis ueteribus iam ad alia transeamus.

Recentiora de Edgaro brithannorum rege.

INter recentiora in quibus fiducia insignis uisa est: Edgarus bri thannorum rex primus a nobis scribetur. nam cum reges omnes qui ei parabant in conuiuium adhibuisset: eiq; esset relatum Ki nandum scottorum regem: cum eum statura pusillum inspexisset: cũ aliis dixisse: non mediocriter se mirari: q̃d ipse aliiq; reges uiri fortes proceroq; corpore: tam paruo homini subiectos se esse paterentur: Nulla prorsus re dicta uenatum deduxit eum: dataq; opera ut solus cum eo ab aliis disiun ctus esset: Kinando alterum e duobus gladiis quos secum tulerat obtulit: di xitq; fortitudinis eius periculum facere uelle: ut sciret an uerbis in eo facta re sponderent. Qua re Kinandus uehementer territus errori ueniam petens tandem eam impetrauit: cum ei Edgarus generoso facto singulariq; uirtu tis suæ fiducia ostendisset: uirtute se & non sorte electum regnare: ei ut hoc experiri posset potestate facta.

De Gulielmo Normandiæ duce.

INgens etiam militaris peritiæ confidentia illa fuit: quam præ se tu lit Gulielmus Normandiæ dux: cum in brithãniam aduersus He raldum eius insulæ regẽ exercitũ traiecisset. Nã detectis captisque hostiũ exploratoribus: sua exercitusq; sui uirtute fretus deduci eos per tota castra iussit: & omnia eis ostendit: deinde cibo recreatos tum muneribus ad suos remitti. neq; uero multo post haud leuiter. temereq; se expeditionẽ su scepisse ostendens. proelio adortus brithãnos uicit. Heraldumq; occidit. & primus Normandorum illius insulæ regno potitus est. haud mutata uirtu te quæ ut in insulam descendit in eo perspecta est. & enim ut exercitui ostẽ deret in sola uirtute spem ponendã: illicq; aut uincendum aut moriendum esse: naues quibus uenerat. statim omnes incendit.

De sui ipsius confidentia.

De Genuensibus ac Pisanis.

Potentiæ uirtutiq; suæ Genuenses quoq; ac Pisani pluri mum fidere ostenderunt graui bello: quod inter se salutis anno ducentesimo sexagesimo secundo post mille gesserunt. Nam cum utriq; in alterorum urbem sub aliarum rerum prætextu inspecturos qui apparatus fierent misissent: utriq; libere in urbe sua iis permiserunt omnia inspicere: & ad suos inspecta scribere: adeo uterq; populus potentiæ militarique uirtuti suæ fidebat. quarum rerũ confidentia diu incerta uictoria paribusq; damnis bellum acriter continuarunt.

De Blasio Axereto Genuensi.

Insignis quoq; ea fuit fiducia: quam Blasius Axeretus genuensis classis præfectus aduersus Alphunsum regem caietam obsidentem ostendit. Nam cum ad eum ab Alphunso legatus esset missus qui sub pretextu indicendi genuensibus belli classem genuensem diligenter inspiceret: ei Blasius mandauit: ut regi suo omnes eas genuensis populi naues preciosis mercibus: quæ in oriente mittebantur onustas esse referret: & proterea si uictoria potiretur: sciret predam se ingentem de genuẽsibus acturum. Fiducia profecto ingens hominis noui: & qui ante non naualem rem sed tabellionicam exercuisset: minore nauium numero paucioribus militibus: duorum magnorum regum: multorumq; principum rerum maritimarum peritorum: eo uerbo auariciam accendere: aut indignatione iram augere. Cæterum uictoria quam de eis peperit audacem eum ac prudentem & non iactatorem fuisse ostendit.

De Ioanne Zisca boemo.

Cum Ioannes Zisca boemus q̃q̃ lumine captus multas de hostibus uictorias peperisset: hussitanãq; heresim excitasset: in aduersam ualitudinem incidit. Itaq; populi qui ei parebãt: periniquo animo eum casum ferentes: ceu euersam communem salutem deplorabãt: ab eo q; petebant: quid illis si ut uerebantur: mortem obiret: faciendum censeret. O inuictum animum animiq; uigorem nulla unq̃ obliuione prætereundũ: multis proeliis in cæcitate uictor euaserat: mortuus quoq; ex bellis se uictoriam deportaturum rebatur: populis igitur respondit: ut sui mortui corpus excoriarent: atq; timpanum ex pelle facerent: pollicitus si ad illius timpani pulsum pariter eius nomen inuocarent: hostes ei nunq̃ repugnaturos: cuius dictum cum populi abominarentur: exercitus pars duces sibi non perpetuos ut ipsum: sed ad tempus delegit. pars autem cũ omnes post Ziscam uelut ignauos spernerent: & proterea eorum tederet: orphani ab eo tempore appellati fuerunt.

De Gregorio Sexto pontifice Maximo.

Gregorius sextus pontifex maximus cum æger in uitæ discrimine uersaretur: sciretq; de ipsius acta uita cardinales male sentire: idq; habitis inter se colloquiis eos ostendisse: animi sui conscientia fretus: accersitos ad se cardinales de iis quæ dixerant uehementer increpuit: & cum efficacissimis rationibus omnem rerum a se gestarum suspictionẽ purgasset: ut omnia de se exploratiora essent hoc addidit: ut defuncti corpus in feretro ante ualuas ædis sancti Petri statuerent: easq; ante diligenter clauderent. Quod si numine corpus sine humana ope in templum introduceretur: male de ipso cogitata emendarent. Sin autem extra templum corpus remansisset: sacra sepultura indignum censerent. Eo mortuo cum condictio quam posuerat seruaretur: omnibus admiratione captis magna uentorum ui reseratis templi foribus in templo iacere Gregorii corpus fuit inuentum. Fiducia profecto Gregorii conscientiæ ingens: & quæ ne temere iudicemus: retrahere nos debeat: ostendit enim tantum ab humano iudicium differre diuinum: quanto diuinum humano occultius atq; iustius est.

De Marcellino Anchonitano epo.

Vit etiam admiranda Marcellini anchonitani epi confidentia: cũ urbe ingenti incendio correpta: extinguendo igni remedia nõ inuenirentur. ipse enim pedibus captus contra incendii uim deferri se iussit: uitæ suæ meritorum fiducia fretus: cum incedendi usum amisisset. Itaq; cum eo appropinquante sedatum esset incendium: prorsusq; extingueretur: confidentia eius in laudem conuersa est: quæ si de extinguendo incendio secus cessisset: temeritas atq; stulticia re ab euentu nomen sortiente putata esset.

De Ioanne uigesimo tertio pontifice Maximo.

Xemplis quæ de sui ipsius confidentia scribere cepimus Baldassar Coxa finem imponet: qui Bononia ubi aliquot tempus magna diligentia litteris operam nauarat: cum Romam proficisceretur: rogatus quam ob rem Romam tenderet: ut se pontificem faceret: neq; id ioco respondit: atq; haud diu post ab Alexandro quinto ad Cardinalatus honorem euectus: in pontificatu ei sub Ioãnis uigesimi tertii nomine successit.

De Constantia — Caput Octauum.

E Constantia quæ singularis uirtus inter animi leuitatem obstinationemq; media est: aliquot exempla scripturi: primordia ab iuniore Catone sumemus.

De Catone iuniore.

Vnior Cato qui postea ab urbe ubi mortuus est: uticensis cognomentum accepit: omnis etiam priuatæ quæ suspecta esse posset: potentiæ: ceu a natura editus hostis: nedum apertorum tyranno

rum gratiis persecutor fuit. Itaq; cum uerba faceret aduersus ciuilem occultamq; tyrannidem in quam Crassus pompeiusq; ac Cæsar sub triumuiratus nomine inuaserant: Tribonii tribuni plebis iussu: lictor eum a suggestu in quem uerba facturus ascenderat: detraxit: cum ab id loqui non desineret: foro ab eodem pulsus fuit. Sed cum constanter tunc quoq; in trium potentiam inueheretur: Tribunus in carcerem duci iussit: & cum ne tunc quidē sileret: multitudinis concursu de lictorum manu liberatus est.

De. C. Mario.

CAii quoq; Marii miranda ea fuit constantia: qua aduersus Cottæ cōsulis uoluntatem ferre legem de ambitu uoluit prohibiturus ne quis largitione magistratum consequi posset. Nam quia in ea re conatus sui effectum tulit: quanq̃ ei non senatus modo consulq; cotta: uerū etiam Metellus tribunus se opposuerant: ex constanti animo ingentem laudem assecutus est.

De eodem.

Is autē ut clarior esset ipsius constantia: in eodem tribunatu in quo de ambitu legem tulerat: aduersante populo frumentariam legē ferri constanter uetuit: popularem impetū minime ueritus: cum incompositæ plebi ueluti de manu panem extorquere magno sui discrimine uideretur. Constanter enim in utraq; lege: altera ferenda: altera reiicienda: quia ita e re pu. uidebatur esse: se gessit.

De Pomponio equite romano.

Militarem quoq; Constantiam haud sine laude Pomponius eques ro. ostendit: qui in luculli exercitu contra Mitridatem militabat. Nā cum uulneribus confectus ac simul in mitridatis manu captiuus a rege interrogaretur: si curatis uulneribus liberaretur amicus ne ei futurus esset: intrepide respondit: fore se si ipse quoq; ro. populi amicus foret. Audacia procul dubio ingens & animi robur romano uiro dignum.

De Senatu populoque ro.

Miram etiam constantiam senatus populusq; romanus ostēdit: Annibale cum exercitu pro portis urbis romanæ manente. Nam q̃nquā summo in discrimine rei romanæ summa uersaretur: tamen nunquā a capua exercitus suos reuocauit: & ob id cum Annibalem spes fefellisset: Campani desperatis rebus deditionem coacti fecerant.

De Plantio laterano.

Plantius lateranus pisonianæ coniurationis aduersus Neronem particeps: cum ut mortem obiret a Tutio tribuno qui eiusdē cōiurationis conscius erat deduceretur: non modo eū nō detexit: uerum ne uerbum quidem dixit: aut aliquid innuit: unde tutius in suspicio

nem uenire posset.

De Magistona Eliense: & eius comitibus.

QVod natura foemineum sexum inconstantem ac timidum fecisse uidetur: Magistonæ Eliensis animi constantia magnitudoq; merito suo alias foeminas laudibus superabit. Hæc cum ab Aristotimo immani tyranno una cum filiis: multisq; aliis foeminis in carcere obseruaretur: ipsiusq; & aliarum mulierum uiri parentesq; a tyranno patria pulsi armis eam libertatēq; simul repeterent: fretus posse exules ad pacē redigere tyrannus: si uxores filiiq; eorum id per litteras petiissent: carcerē ingressus mulieres captiuas: ut de pace scriberent: humanis uerbis hortatus est. Omnes autem ad Magistonam conuersæ respondendi curam ei detulerunt. Magistona uero minime tyranni presentia mota: non solum quod petebat negauit: sed ne assurrexit quidem: aut alio honore tyrannum dignata est, pariterq; idem ceteræ mulieres fecerunt. Qua re adeo commotus est Aristotimus: ut statim in carcere Magistonæ filium ad occidendum perquiri iuberet. Sed ne hoc quidem magistonam mouit ut sententiam mutaret: uerum ipsa manu apprehensum filium his tradidit' qui tyranni iussu eum quærebant. quanq̄ uero ita tyranni ira ob hæc succēderetur: ut uix quin manu sua eam interimeret temperare sibi posset: efficere tamē nequiuit ut Magistonam comitesq; propositi poeniteret: atq; uel unum uerbum: ut cupiebat scriberent. cum plus apud eas induta semel constantia, q̄ carcer tyrāniq; minæ ualerent.

De Onnia iudeo.

INfoelix quidem quanquam haud indigna laude constantia Oniæ iudei fuit: qui ab omnibus uir sanctus: & qui a deo multa impetraret habebatur. Itaq; cum inter Hircanum atq; Aristobolum Alexandri iudeorum regis filios de regni successione grauis orta esset contentio: atq; ab Hircano templum quod in Aristobolis manu erat & sacerdotes obsiderentur: ab iis qui Hircani partes sequebantur captus est Onias: qui ne alteri partium adhereret latebat: ab eis autem ad templum deductus: cum precibus ac minis urgeretur: ut rogando infestum Aristobole deum redderet. Ipse immobilis contra nitebatur. Itaq; cum illi urgere: ut id ageret non desinerent: ipse autem de sententia non flecteretur: ne se eorum contentionibus immisceret: clare ut audire omnes possent: deum dixit se rogare: ne ullam ipsarum partium aduersus alteram quod utraque populus eius: audiret. Itaque ab Hircani fautoribus statim fuit occisus

De Prexaspe persa.

De Constantia

CVm persarum rex Gambises falsis suspictionibus motus p Prexaspem occidi Smerdem fratrem suum iussisset: & eo tempore alium Smerdem magum longe bellum gerentem inueniri contigisset: qui regis fratri occiso persimilis uidebatur. Is hanc similitudinis occasionem natus finxit eum se esse: qui occisus erat: atq; ita populorum fauore regnum occupauit. Cæterum cum huius fictionis suborta postea suspictio esset: & iam persarum populi id se aduertere: partimq; probare ostenderent: falso Smerdi uisum est hanc dubitationem ex animis populorum pelli posse: si Prexaspes palam affimaret: se non Smerdem regis fratrem: ut iussus a Gambise erat: sed alium pro eo occidisse: Smerdemq; uerum eum esse qui regnaret. Deductus igitur ad regem Prexaspes cum negandi sublatam facultatem uideret: promisit se quod petebatur facturum. In foro igitur congregato persarum magno numero Prexaspes in altam conscendit turrim: ut ita facilius ab omnibus audiretur. primaq; Cyri stirpe repetita dixit: se a Gambise iussum fratrem eius Smerdem manu sua interemisse: magosq; falso Smerde regnare: a quo ut falsa testaretur in eum locum erat deductus. & proterea eos hortabatur ut a medorum tyrannide atq; a falso Smerde persæ se liberarent: finitaq; oratione precipitem se a turri mittens uoluntaria morte uera se dixisse testari uoluit.

De Iacobo iusto redemptoris Christi fratre.

COnstantiæ ac mortis similitudo facit ut post Prexaspem de Iacobo iusto domini fratre scribamus. Nam cum Ananias iudeorũ pontifex periniquo animo ferret christianorum augeri numerum: arbitratus est si Iacobus: cuius uitæ sanctitas apud omnes nota: omnibusq; probata erat adduci posset: ut Christi fidem reprobaret: omnes eius auctoritatem secuturos esse. Cum autem precibus ac minis frustra ut id Iacobus ageret laboratum esset: supra templi pinaculum perductus fuit: ut nisi ab eo loco populis quæ de Christo eius lex continebat: tanq̃ falsa dissuaderet: inde preceps deturbaretur: fretus est enim Ananias periculi presẽtis magnitudine territum Iacobus quod usq; ad eã horã negarat, fortasse facturum. Sed ne ob id quidem Iacobus sententia motus est. locutusq; contraria idest Christum uere dei filium fidemq; eius uerам sanctam atque iustam esse: indignatis iudeis eorum impulsu inde deiectus uir sanctus uerba simul cum uita finiuit.

Recentiora de Gesualdo longobardo.

PAri constantia inter recentiores Gesualdus lõgobardus usus est: cũ a Romualdo beneuentano duce: beneuenti a Cõstãtio impe ratore obsesso: clam missus ad Grimoaldum longobardorũ regẽ ipsius Romualdi patrem rogatũ: ut filio opem ferret, cũ ipso atq; auxiliario

exercitu beneuentum reuerteretur. A Grimoaldo enim iussus clam ante ire ad Romualdum, atq; opem quam pater ferebat nunciare: aduersa eum fortuna in hostes tulit. ab eo de propinquis auxiliaribus copiis hostes certiores facti: spectare eo ceperunt: ut ad pacem Romualdum traherent arbitrati q; se id melioribus condictionibus facturos: si auxiliorum spem Romualdo ademissent: Gesualdum monitum ante ut in eam sententiam loqueretur: ad Beneuenti muros deduxerunt. Cæterum ipse ex fide omnia obsessis narrauit: breuiq; absfuturum cum ualido exercitu Grimoaldum affirmauit. Quare indignanti hostes statim Gesualdum occiderunt. & postera die motis castris obsidionem soluerunt.

De Populo romano.

Magna etiam illa populi ro. constantia fuit: cum a gothis quã q̃ iam in greciam Belisarius esset reuocatus: rebellauit. obsessus enim in urbe a Totila gothorum rege in aggeribus murorum: alisq; p urbem Romam desertis locis diligenter frumenta seminauit: eaq; constãter usq; ad maturitatem expectauit. Itaq; hac constantia feros gothorũ animos pene contudit. Nunc ad sacerdotalem constantiam transeamus: ut ex ea sacerdotum nostri temporis leuitatem agnoscamus.

De Martino primo pontifice max.

Imperantibus adhuc Romæ augustis: Constãtius tertius imperator neq; promissis neq; minis adducere Martinum primũ põtificẽ maximũ potuit: monothelitarũ heresim cõfirmaret: qui cum neq; ab olimpio exarcho positis eius uitæ insidiis flecteretur: & tandẽ a Caliope exarcho captos esset: maluit in exilio amisso cum patria etiam pontificatu emori: q̃ de heresi illa iustum mutare propositum.

De Constantino patriarcha constantinopolitano.

Eadem Constantinus quoq; patriarcha Constãtinopolitanus constantia animiq; immobile robur fuit: cum a Cõstãtino quinto imperatore: ut maginorum hæresi assentiretur: apud quos in honore idolatriã haberi putabat: nunq̃ ut id facere uellet adduci potuit: quia explosam a catholica fide eorum sententiam sciebat. Itaq; plagis a sceuo imperatore cæsus: item in custodia habitus: ac tandem morte affectus: nunq̃ sententiam mutare uoluit.

De Ignatio constantinopolitano patriarcha.

In eadem urbe parem Ignatius dignitatem cum obtineret parẽ quoq; constantiã ostendit: ut Michaelis impatoris filium decebat: prius enim in exilium ire sustinuit: q̃ ut Vardã alterius Michaelis Amorati imperatoris patruum anathemathe solueret: quo eum innodarat q̃d demissa coniuge quam habebat: in eius locum nurum duxisset.

De Vigilio primo & Siluerio pontificibus max.

De Constantia.

Omnem priscorum romanorum Vigilius primus pontifex max. cōstantiam superauit. Nam si prisci illi romani furentem populum aduersosq; magistratus altercando constanter sustinuerūt: Vigilius ro. plebi atq; impatori in cuius manu ipsius uita erat: tuendæ iusticiæ gratia semper obstitit. Is igitur a Iustiniano imperatore atq; Theodora augusta eius coniuge monitus: ut Antemium hæreticum extra ecclesiæ gremium ab Agabito Siluerioq; summis pontificibus positum christianorum communioni restitueret: minime Siluerii exemplo territus est: qui qđ eam rem agere noluerat: in exilium pulsus: mortem obierat: Se igitur id facturum constanter negauit. Quam ob rem Iustiniani imperio captus cū romæ in æde sanctæ Ceciliæ sacrificaret: atq; in tiberi paruæ cimbæ impositus: insana eum plebe fustibus saxisq; exagitante Cōstantinopolim fuit perductus: ubi cum in Sanctæ Sophiæ templum cum pontificali honore profectus esset: qa restituere Anthemium coram Iustiniano audacter negauit: cæsus atq; contumeliis omnibus ab eo eiusq; cōiuge Theodora affectus: cum inter tot mala illesam animi libertatem seruasset: tandem a Iustiniano liberatus est.

De Adriano primo pontifice maximo.

Romana ecclesia a Pipino gallorum rege multis commodis atque honoribus aucta hoc quoq; acceperat: quod a lōgobardorum potentia eam defenderat. Carolo mano Caroli fratre mortuo: Bertha eius coniunx malis suasoribus impulsa: ad Desiderium Longobardorum regem se recepit: quem cum haud lateret gallorum uires si per seditionem diuiderentur debiliores fore: ab Adriano primo pontifice Maximo petiit: ut Berthæ filium oblato diademate gallis regem constitueret: quod cum prudens pontifex negasset: ei furiata mente Desiderius bellum intulit: & tamen neq; illata arma: neq; occupata æmiliæ uiæ loca: quæ nunc sub romandiolæ nomine censentur: aliaq; permulta pontificem: ut a proposito discederet: mouere potuerunt.

De Gregorio Septimo pontifice max.

Constantissimus quoq; habitus est Gregorius septimus pontifex: qui qđ Henricum tertium imperetorem proter aperta nimis symoniæ crimina pro pastorali officio reprehendebat: grauibus ab eo iniuriis affectus est. Itaq; iniuriarum magnitudine compulsus Henricū Gregorius ut hæreticum imperii honore priuauit. Cum autem Henricus solui ecclesiastica censura: non emendatione uitæ: sed armis quæreret alium creare pontificem enixus: capta urbe Roma obsidere Gregorium cœpit: quæ mala cum Gregorius pateretur: nunq̄ tamen a iusto proposito dimoueri potuit: cui q̄ similes se recentiores pontifices gerant: causis non pro dei honore: sed pro priuatis commodis sæpe susceptis: qui in eo constantes sunt:

unde spes ostenditur: ipsi norunt: ipsi fateantur.

De Sergio cenomanensi archiepiscopo.

Non minori quoq; laude digna est Sergii Cenomanensis archiepiscopi constantia: dum ei assentiri recusat: quam alii fecerant epi: scilicet Arnoldi remnensis epi a dignitate quam sustinebat depositioni: Arnoldus enim natura tātum patruus erat Caroli gallorum regis: qui postremus ex Caroli magni stirpe regnauit: quem cum regno spoliasset Vgo Chiapeta: stirpem quoq; illam totam magni Caroli tollere nitebatur. Cenomanensem igitur antistitem minis traherein sententiam conabatur: ut exauctorationis: assensorem se praeberet: qđ ille recusans cūm publice Vgonē reprehenderet: triennii exilium perpeti q̄ assentiri maluit.

De Theone heremita.

Appropinquāte exitu eorum exemplorum quae de Constantia edere constituimus: admiranda Theonis aegyptii heremitae in ea re uirtus se preteriri nō patitur: cui Hieronymus uerus scriptor testimonium perhibet: eum triginta annos cellula inclusum non alio q̄ crudo cibo semper uixisse. neq; ullius alloquio per id tempus unquam ne cum ipso quidem Hieronymo nisi per litteras usum: constantia proculdubio admiratione digna: ut unus uir inuentus sit qui triginta annos a loquendo temperare potuerit: cum aetate nostta non sine labore uix ullus inueniatur: qui secretum in cuius communicatione interdum de uita agitur: uix diem unam cellare possit: cum in reliquis loquendi facultate ei non sit interdictum.

De Paterno Scotto monacho.

Paterni Scotti monachi obstinationem potius q̄ Constantiam appellarem: cum undebrunae quae in germania est: flagrante urbe tota omnes fugerent: ipse cōstanter maneret: ne preter longi temporis institutum cella sua eggrederetur. uerum eius sanctitas obstare uidetur: & enim imperii Henrici tertii anno secundo saepius urbis illius incendium cum predexisset: profecto id deuitare poterat: nisi deo ita uolente: cuius consilia abissus multa sunt: satius duxisset in cella permanendi propositum non uiolare.

LIBER QVARTVS.

De Animi Moderatione. Caput primum

INter animi angustias obiectionemq; atq; alia ex parte superbiam & honorum cupiditatē media est insignis uirtus: quæ modestiæ nomen sibi uendicat. De hac haud iniuria exempla quædam edituri sumus nō modo ut eum ordinem sequamur: quem Valerius obseruauit. uerumq; etiam quia res ipsa cognitu digna est: & ad compescendas cupiditates utilitatis plurimū allatura: in his autē non tam tēporū ordinē quibus res ipsæ gestæ fuerunt: q̃ ut inter se magis congruere uidebuntur in ipsorum exemplorum serie obseruabimus. his uero exemplis haud obscure perspicietur omnes opes. omnia imperia: animorum moderatione superari: qua homines paruo contenti fiūt opulenti autem & qui magnis imperiis potiūtur tutiores sunt magisq; amātur: sibi aliisq; minus incōmodi minusq; turbulenti. Quod si temporis nostri pontificum atq; principum pectora: non opum atq; regnorum augendorum cupidine: sed hac insigni uirtute fragrarent: quietius maioriq; rerū decore in toto terrarum orbe homines agerent: & prisca ætas illa quæ magis ob uirtutum: q̃ opum magnitudinem aurea esse ferebatur: quæ una cū modestia proter hominum scelus iam diu a mortalibus exulat: ceu longo postliminio reuocata in terrarum orbem reuerteretur: & enim quis inficias ibit. quæ armis aut doctrina parata sunt: si ab iis modestia absit: nisi supra uerū blādiri nobis uelimus: non honores: aut uera bona: sed latrocinia ambiciosorumq; pectorum astus appellari debere?

De Tito Largio & Cloelio consulibus.

SEnatus populusq; romanus cum ei proter externa bella: ciuilesq; motus necessarium uideretur dictatorē dicere: Tito largio Cloelioq; consulibus: quorum uirtuti fidebat: alterum ipsorum dictatorem dicendi munus demandauit. O ingentem temperati animi modestiam: quod contentionis alii suscepissent: ut ipsis hic honor demandaretur: id totum inter eos consumptum est: ut ipsum honorem collega acciperet: biduoq; consumpto in tam honesta mutuo transferendi in collegam honoris concertatione: uix tandem senatus ac collegæ precibus uictus dictaturā Titus Largius suscepit: semper affirmans eo honore Cloelium se digniorē esse: cui non minus laudis: ac gloriæ hæc tanta animi moderatio atq; tēperantia peperit: q̃ si primus in urbe dictaturam obtinuisset.

De Aristide Atheniensi.

NOn minus etiam laudanda Aristidis atheniensis animi moderatio fuit: cum ipse Miltiadesq; inter decem prætores aduersus Darium creati essent. nam cum proter ducum multitudinem expeditionem illam corruere animaduerteret: per uices enim ad singulos imperandi munus transibat: ut ei sors imperandi contigit: partes suas in Miltiadem militaris artis peritissimum transtulit: atq; exemplo suo aliis ut idem facerent auctor fuit. hac enim animi moderatione sibi præturam ademit: ut patriæ uictoriam quæ de Dario optabatur traderet.

De Othane persa.

OThanes persa coniuratorum aduersus magos falsumq; Smerdē primus cum egregio perpetrato facinore diu frustra laborasset: ut sociis persuaderet: ut nullo ultra creato rege per sidem patriam liberam relinquerent: posteaq̄ uidit eos omnino ad creandum regem inclinare: cū eis ita cōuenit: ut quo ad se neq; domini neq; serui cōditionem subiret: nā ut regiæ dignitatis honore se priuabat: ita seruitutem quoq; nō induere uolebat. Vere perfecto generosi moderatiq; animi inditium cum prorsus inter duo aduersa seruitutem atq; regnum æque abhorreret.

De Scipione Africano primo.

INgentem modestiam primus qui e Cornelia gente Africani nomen assecutus est ostendit: cum in hispania post deuictum Asdrubalem ab omnibus hispanis rex salutatus est. Declinatio enim superbo regis nomine hispanos grauissimis uerbis ut in populi romani fide permanerent hortatus est.

De. L. Sylla dictatore.

MAior quoq;. L. Syllæ modestia fuit: cum magnis laboribus magnisq; periculis partam in patria dictaturam atq; principatū nulla necessitate compulsus postea deposuit. Nam cum ad priuatā uitam reuersus nullo præteritarum rerum stimulante metu romæ in foro deambularet: ab immodesto adolescente minis contumelisq; uexatus ne uerbum quidem ei respondit: & cum is pergeret: ac domum usq; conuicio sibi nihil temperans: eum prosequeretur: Sylla submissa uoce astantibus dixit: faciet huius adolescentis immodestia: quod in posterum alius nullus dictaturam deponet. Nam non sine admiratione cōspexere romani. L. Syllam a quo in dictatura duo equitum ro. milia: ac præter eos sexcenti: a quo decem cōsules occisi fuerant a quo tot patria pulsi: tot sepulturæ honore prohibiti: palam tanta animi moderatione immodestum adolescentem ferre: cuius animi impotentia antea urbem totam non tulerat. hac igitur animi moderatione tantum laudis reportauit: quantum antea ob nimiam iram superbiamq; criminationis incurrerat.

De animi moderatione.

De Simili præfecto palatii.

REbus uerbisq; ingentem animi moderationem Similis ostendit: cum deposita palatina præfectura sub Adriano cesare: quæ dignitas augustorum magnitudini proxima erat: moriens ordinauit: ut tumulo inscriberetur. Hic similis iacet: cuius ætas multorum fuit annorum: & tamen ex eis septem solum uixit: annorum enim in ambitioso magistratu multitudinem in mortis sorte computauit: solos paucos quos in priuato ocio degit ad uitam referens: quemadmodum recte æstimantibus uerum esse inuenietur.

De Germanico Cæsare:

MOderatissimo animo Germanicus cæsar fuit Caligulæ imperatoris pater. Nam cum post Augusti mortem exercitus imperatorem creare eum uellet: Tiberii enim crudelitatem abhorrebat: priuatam agere uitam contentus: magna ui ne id ageret obstitit.

De Triario materno.

TRiarium maternum post Commodi imperatoris mortem quia pertinax senior: & proterea tanto oneri parum idoneus uidebatur: exercitus creare imperatorem uolebat: retinentibus eum militibus: & electioni hortantibus assentiri: relicta ueste quam milites manu apprehenderant: nudus ab eis profugit. Extollant nunc Fabium homines Africanumq; aut Metellum: qd triumpho aut consulatu qui pauci temporis honor erat: & qui haud magnam utilitatem secum trahebat: aliqua animi moderatione abstinuerint: & hos de quibus scripsimus aut etiam scripturi sumus: qui ro. imperii culmen: perpetuus enim honos erat: & in eo rerum summa continebatur: cum ultro offerretur: non acceperunt: sine laude in obliuionis silentio pretereant.

De Salustio palatii præfecto.

CVm occiso in persica pugna Iuliano ro. imperium ad interregnũ uenisset: magnis precibus egit uniuersus exercitus apud Salustium palatinam præfecturam sustinentem: qui non diligens solum uerum etiam audacis animi uir erat: ut imperii honorem suscipere uellet. Sed frustra laboratum est. Salustio parum prosperam ualitudinem seniumq; excusante: quæ res exercitum mouit ut Iouinianum ferret qui nulla publica auctoritate eum honorem usurpauit.

De Caio Valerio Aurelio dioclitiano imper.

INter alia qui moderato animo extiterunt principum exempla: primas ptes: nisi nos iudicium fallit: Dioclitianus obtinere debet: qui uirtute ptum impium cum multos annos rexisset: ingentiq; animo tueretur: ut senio grauari se sensit: ne ipsius imbecilitate imperium euerteretur: in eorũ manu deposuit qui se iuniores erant: ac magis prospa ualitudine

utebantur: se autem apud Salonas urbem in priuati hominis statum contu/lit: ubi cum multos egisset annos: hortantibus Maximiliano atq; Galerio ut imperium resumeret: rescripsit si herbarum ordinem quas ipse in orto suo seuerat uiderent: nunq̄ ipsos de resumendo imperio mentionem ei factu/ros. Nam cum inter rarissimos fuerit: qui bene imperare scirent: sapienter/q; priuatam agerent uitam: multos in ancipiti constituit. Qua re maiorem is se ostenderit: acquirendo ne ac regendo imperio: an illo sponte sua depo/nendo. longe enim plus se imperium egere q̄ se imperio ostendit.

De Lidiade megalopolitano.

LIdiades diu megalopolis patriæ urbis possesso imperio: nulla ne/cessitate impulsus ad priuati hominis statum se contulit: longe plu ris priuatum ocium faciens q̄ urbis in qua natus erat principatum.

De Constantio Cloro imperatore.

PLenum quoq; modestia se Constantius ostendit: qui cum Gale/rio Maximilianoq; post depositum a Diocliciano imperium impe rator creatus: cum sorte ei ad regendum Italia Africaq; ac Gallia obtigissent: relictis aliis duabus regionibus collegis suis: ipse sola Gallia con/tentus fuit: atq; in ea adeo modeste se semper gessit: ut conuiuia celebratu rus alienis uasis ea ornare cogeretur: adeo ab alieno continentes restrictasq; atq; largiendo largas: neq; id sine ratione: habuit manus.

De Agide Lacedemoniorum rege.

TAm moderato animo fuit Agis quoq; Lacedemoniorum rex: ut cum opibus atq; delitiis quemadmodum pleriq; regum agere so/lent: superare alios posset: non solum augendi fortunas suas desi derio abstinuit: uerum renouatis quoq; Ligurgi legibus uoluit ut inter om/nes fortunæ æquarentur: & ut a se huius rei exemplum proficisceretur om/nes opes suas in commune transtulit: atque aliis Lacedemoniis se opibus æquauit.

De Xenocrita Cumea.

REs profecto singularis uideri debet ea animorum modestia: de qua excellentium uirorum exempla nonnulla posuimus: cæterum longe pluris facienda est: cum in foemineo sexu: cui natura opum honorumq; cupiditatem indidit: non minus q̄ in uiris reperiri contingit. Hu ius rei Xenocrita Cumea nobile prestitit documentum: cuius opera cū Ari/stotimus qui uir eius erat: & Cumas tyrannide premebat: occisus fuisset: uel lentq; eam ciues honore commodisq; cumulare: quod ipsa ob patriæ chari/tatem & marito a quo diligebatur: & principatu se priuasset: pre modestia animi omnibus quæ offerebantur spretis solum Aristotimi uiri sui corpus ad sepeliendum uoluit.

De Aretaphila Cyrenea.

De animi moderatione.

Aretaphila Cyrenea Nichostrati tyranni coniunx ab eo singulariter amata: ut patriæ charitas in qua tyrannidem Nichostratus sceue nimis exercebat: in uiri comparationem uenit: duplici experimento ostendit: nihil esse in humanis post deum: quod patriæ præponi debeat. Nam & Nichostrati fratrem Leandrum magno consilio impulit: ut Nichostratum occideret: & cum se Leander fratre immitiorem gereret: & quod de eo occidendo egerat non patriæ charitate sed auaritia egisse palam fecisset: eadem Arethaphila consilio suo effecit: ut Leander quoq; occideretur: liberæq; Cyrenæ eius morte remanerent. Cum autem eius opera duobus liberatæ immanibus tyrannis Cyrenæ inter ea quibus Arethaphilæ uirtutem honore prosequi decreuerant: principem eam publicorum consiliorum atq; omnis publicæ administrationis facere uellent: ipsa omnibus spretis se in sacrarum uirginum conuentum contulit: atq; inter eas humana ambitione molestiaq; procul uitam egit.

De Alexandro Sceuero imper.

Eminæ ambitioni Leuitatiq; puerorum ætas satis cōgruere uidetur. Nam qđ muliebris preter rationem sexus appetit: id in pueris annorum infirmitas frenare non nouit. Hoc igitur facit ut satis Alexandrum Sceuerum mirari nequeamus: qui uix annos sexdecim natus cum a senatū imperator creatus: ob uirtutis magnitudinem patriæ quoq; parentis & magni cognomine decoraretur: nunq̄ in animum ut hos acciperet honores induxit. oportere enim aiebat ut res gestæ maturiorq; ætas ea noia pararent noia igit̄ q̄ alii ad honestandā fortunā omnibus studiis asciscere sibi laborarūt: ipse adolescēs adhuc oblata singulari ai moderatione non admisit: sed ne coniugem quidem preciosioribus uti gemmis q̄ ceteræ romanæ ciues permisit: & si quæ dono datæ erant: eas uel uendi iussit: uel templis donauit. Affirmabat enim minime se uelle ut a coniuge sua pomparum atq; profussionum exempla proficiscerentur. I nunc & uestes Neronis tecum reputa rheticulosq; aureos: atq; his adde coniugis eius popeæ gemmatas uestes: iumenta quoq; argento auroq; calceata. preterea Caligulæ calceos margaritis contectos: infinitaq; alia priscorum temporum nostrorumq; detestādæ profusionis ornamenta. Atq; his Alexandri ætatem quæ pubertatem nondum excesserat: atq; imperii magnitudinem confer. Concides profecto huius tam raræ moderationis admiratione captus: quam aliis quoq; permultis rebus ostendit.

Item de eodem.

Et enim adeo senatum legesq; in honore habuit. ut se pene æqualem aliis faceret. quod cum ei a matre atq; coniuge obiiceretur: diceretur q; ab eo augustalis maiestas ad imum atque in ordinem nimis redacta: is respondit tutiorem se duraturamque magis eam fecisse.

Neq; enim amori minus uirium dabat: q̃ alii armis timoriq; concessissent: nec minus quietis illi ob modestiam suam: q̃ iis qui contra sentirent angustiarum & molestiæ ex insolentia prouenit.

De. L. Murena.

QVanq̃ animi moderatio satis in gloriæ cupiditate frenanda ostendatur: non minoris tamen facienda est: dum ultionis cupiditate accensa proter iniuriarum indignitatem ira cohibetur. Quam ob rem de hac animorum moderatione exempla quædam scripturi a. L. Murena primordia sumemus. Is enim. M. Catonem obiecto corpore suo a Metelli armis tribuni pl. in eum irati protexit: q̃uis anno ante a Catone ambitus atq; Largitionis accusatus magno in discrimine salutis uersaretur: nisi eloquentiæ pater Cicero eum defendisset. Nam quanq̃ aliorum opera ulcisci se posse inimicum uidebat: patriæ tamen charitatem acceptarum iniuriarum dolori prætulit: hostemque quod multo gloriosius censetur: laborantem seruauit.

De Augusto.

MOderatissimum quoq; Augustus se ostendit: cum lata lege qua iudicandi de adulteriis forma statuebatur: apud eum adolescẽs perpetrati cum Iulia filia adulterii accusaretur. Indignationis enim dolorisq; magnitudine compulsus manu sua cedere adolescentem coepit: cũ autem is contra exclamaret uiolari ab Augusto legem quam de adulteriis sanxerat: repente eius ira concidit: adolescentemq; dimisit: atq; eo die præ dolore cibo abstinuit: adeo grauiter a se erratum duxit: cum legem quam condiderat ipse uiolasset. nam q̃q̃ legibus præesset: æquum tamẽ ducebat non minus se q̃ alios legibus parere.

De Tiberio Cæsare.

VItrici exemplum priuignus Tiberius Cæsar secutus: cum rhodi Diogenem grammaticum sabatis tantum diebus disputantem: extra ordinem de alia re q̃ proposita erat interrogasset: Diogenes ut se primo die reuerteretur Tiberio respondit: cum autem postea Diogenes ad imperantem Romam uenisset: nullo acerbiore facto dictoue Diogenem ultus est Tiberius: nisi quod per seruum: respondit: ut post septimum annum rediret.

De Adriano imper:

ELius Adrianus imperator quo die ad imperii culmen euectus est: cuidam quo cum graues exercebat inimicicias: & proterea noui imperii magnitudine is uehementer territus erat: palam dixit euasisti: eo enim uerbo singularique animi moderatione ostendit: minime conuenire cum publicam induisset personam: priuatas amplius ulcisci inimicicias uelle.

De Dauide iudeorum rege.

MAior etiam animi moderatio in Dauide fuit: cum adhuc priuatã ageret uitam: eumq; iudeorum rex Saul infeste nimis ut perde/ret persequeretur. Nam cum in antro lateret: eandemq; spelun/cã forte Saul: ut uentris onus deponeret: illic Dauidem esse ignorans solus esset ingressus: Dauid cum perdere eum hostemq; ulcisci: & simul regem se facere posset: magna se animi moderatione cõtinuit. Suspenso enim gra du cum regi appropinquasset regiæ uestis partem abscidit: ut eo signo ostẽ deret: se perdendi regis occasionem nactum: ea uti noluisse.

De Diogene Stoico.

ID temperamenti atq; moderationis quod interdum mortalium ani mis natura largitur: studiis quoq; ac philosophia non nunq̃ parari uidetur: id perfacete Diogenes philosophus romæ testatum reliquit. Nam cum de Constantia atq; patientia disputaret: Lentulus romanus adolescens parum modestus: cum buccam adhibita cura uehementer saliua impleuis/set: eam totam in os Diogenis expuit: quo facto minime mutato uultu aut proposito: Diogenes abstersa facie ridens dixit: in posterũ affirmare te buc/cam habere potero: quibus uerbis: ostendit se quæ de constantia atq; patiẽ tia uerbis disserebat animo etiam sentire.

De Socrate philosopho.

NOn minus moderatum facetumq; se Socrates philosophus atheni ensis ostendit. Nam cum insolens atque immodestus iuuenis pu/gno faciem eius percussisset: nihil aliud egit dixitque: nisi sibi per/modestum esse: quod nesciretur quando cum galea domo egrediendum esset.

De Aristide Atheniensi.

ARistides atheniensis nullo crimine: inimicorũ tantũ inuidia in exi/lium pulsus: ostracismi gratia: non ut pleriq; fecissent aduersus pa triam ingratosq; ciues indignatus in blasfemiam ullam prorupit: sed cum athenas egrederetur omnibus audientibus deos rogauit: ut ea foe/licitate patriam suam cõplecterentur: ne unq̃ Aristidẽ meminisse oporteret

De Pithaco Mittileneo.

SIngularem quoque animi moderationem Pithacus Mittileneus ostendit: cum misso ad eum a cumeis ciuibus in uinculis eo qui Tir reum eius filium occiderat: ut arbitratu suo filii mortem ulciscere/tur: statim eum liberauit. poenitentiæ enim ueniam misericordiamq; pre/ferri debere dixit.

De Stephano leuita & Iacobo iusto.

INter alia moderati animi exẽpla quæ præbere nobis innumerabi lia Christi discipulorum atque martyrum numerus potest: Stepha

num leuitam atq; Iacobum iustum solos commemorabimus: quorum alter lapidibus cesus: alter e templi pinaculo in præceps deturbatus: usq; ad extremum spiritum pro persecutoribus orare deum ipsorũ crudelitate sub ignoratitiæ nomine excusata non destitit: adeo temperato animo ut plagarum mortisq; dolor nunquam eos ad odium iramue accenderit: Christum magistrum suum imitatos.

Recentiora De Vincislao boemiæ duce.

Recentioribus moderati aĩ exemplis non iniuria principium Vincislaus Boemiæ dux faciet. & enim nõ p̃sentium solum sed priscorum quoq; hominum hac aĩ æquitate iudicio nostro primarius censeri debet: qui tanto philosophorum moderationẽ: quanto alios philosophi: hac ipsa animi uirtute transgressus est. Architæq; aut Platonis Stasyppiue modestia si huic conferatur iocus ludibriumq; ac ueluti pueriles ludi intra uiriles actiones uidebuntur. nam mortuo patre dux boemiæ creatus cum sciret Bolesslaum fratrem uitæ suæ insidias tendere: nunq̃ eum a facinore nisi uerbis deterrere uoluit: cum ei declararet quã iniuste ipsum odio prosequeretur. quibus uerbis cum prauum Boleslai ingenium non flecteretur: ac summo mane a templo redeuntem Vincislaum Boleslaus offendisset: in eum cum aliquot comitibus impetum fecit. nemine accurrere auso: quod Boleslaus inter eos qui uim moliebantur primũ se ostentarat: atq; fratri uulnus intulerat: Quo in loco Vincislaus humanus q̃dẽ uir cæterũ minime ignauus: magna ui se in Boleslaum immittens ad terrã prostrauit: gladiumq; ademit: quem cum manu teneret: atq; iniquo fratri perfidiam exprobraret: & quid in eum posset ostenderet: ensem ei postea restituit: illud monens malle se ut frater deo sanguinis sui rationem redderet: q̃ ipse si in fratrem manus iniiceret: fraternæ necis causam apud deum dicere cogeretur: neq; uero hac in se fratris mansuetudine perfidus frater a scelere deterritus est. sed Vincislaũ crudelem in modum occidit.

De Boamundo Normando.

Boamundus Normandus qui sub crucis signo ad syriacã expeditionem cum Gotifredo boliono se contulit: dum urbem Antiochiam ipse permultiq; alii principes obsiderent: a Pyrrho qui Antiochiæ plurimum poterat monitus de dedenda urbe ea condictione: ut ipse principatum eius sumeret: & enim ob singularem aĩ uirtutem ac corpis robur eũ unice diligebat: Boamundus condictionem ante non accepit: quam re exercitus ducibus narrata eorum consensu princeps creatus est.

De Vraia gotho: ac Ludouico Turingiæ langrauio.

Quis in barbaro tantam animi modestiã inueniri posse crederet q̃tã Vraia gothus ostẽdit? nam post Vitigẽ gothorum regẽ patruum bello captum quẽ Bellisarius Cõstantinopolim captiuum miserat:

rum ad uraiam ob singulares uirtutes gothi regnum deferrent minime as
sentiri uoluit. affirmabat enim q̄q̄ captiuus esset uitigis patruus: tamē quia
legitimus gothorum rex esset: locum eius dum uiueret: qa iniuste id fieret:
occupaturum non esse. Itaq; cum gothi sine rege manere nollent: Idnaldū
pro eo regem crearunt. Pius quoq; pontifex scribit ætate sua Ludouicum
Turingiæ langrauium ad imperatoriam maiestatem electum uirum armis
clarum iusticiaq; insignem cum litteras nescire excusaret. rem imperio per/
necessariam electione de se facta uti noluisse.

De Bellissario patricio.

FActa de Gothis mentio in mentem mihi reuocat haud dissimile:
ceterum excellentius etiam Bellissarii factum. nam cum haud lon
ge gothi abessent ut a Bellissario armis uicti uiderentur: antequā
prorsus arma ponerent: uehementer gothi apud eum egerunt: ut qui ip/
sos Iustiniani auspicio armis persequebatur: Italiæ se regem facere uellet:
polliciti si id agere uoluisset: se sine contentione cum eo imperata facturos:
adeo proter immensas uirtutes eum amabant: Iustiniani autem aua/
ritiam abhorrebant. Is cum ambiguis uerbis annuisse uideretur: dicto au
dientes aliquot tempus gothos habuit: Rauennaq; atq; uitigi potitus est.
Cæterum posteaq̄ ob eius rei suspitionem ab Italia Iustinianus eum reuoca
uit: ipse statim parere constituit: q̄q̄ etiam inuito Iustiniano manere potuis
set: gothi uero cum intelligerent profectionem eum parare: Papiæ ildoal/
dum regem crearunt: qui statim ad Bellissarium missit: qui offerrent: si ip
se italicum regnum suscipere uellet: se ad eum iturum: & regno quod a go
this delatum habebat ei cessurum: quam rem tunc Bellissarius aperte abnu/
it se facturum. maiore enim industria atq; arte usus est ob animi temperā
tiam in recusando regno quod ipse armis ac uirtute sua pepererat: q̄ multi
ut potirentur egerunt: quanquam in eum ingrate se ob auaritiam iustinia/
nus habuerit. parumq; æquus tantæ uirtutis æstimator uisus fuit.

De Carolo manno Franconiæ principe.

PRomissum regnum recipere Bellissarius recusauit: fortasse fidem
datam secutus: aut periculo deterritus: sed Carolo mannus Pipi/
ni frater eius partis quietus princeps quæ de Franconia cum fratre
diuisa ei obtigerat: ingenti animo: cæterum moderato & qui secularem ua
nitatem contemneret: ut uere philosophus religionisq; cultor: relicto fratri
regno: Soracte se apud urbem Romā habitatum contulit: & inde ad Cas/
sinatem montem ubi sub Benedicti disciplina uixit.

De Iua brithāniæ rege & Gelulfo.

SImiliter Iua brithannorum rex uxoris Ethelburgæ hortatu relicto
regno romam profectus heremiticam duxit uitā. Id qđ Gelulfus
quoq; post eum egit: relicto Egeberto fratri patrueli regno: eru/

bescant nunc ætatis nostræ docti uiri de huiusmodi uiris silendo: qui profe cto numinum instar sunt: scriptis suis quosdam philosophos non sine admi ratione laudibus efferre: qđ uiles casulas aut agros uirtutis gratia reliquerint. Nã his scriptoribus ea q̃ p̃sens fert ætas priscis compata uilia duci debere uidẽ tur. At meo quidem iudicio contra esse duco: quia efficatiora uirtutis studia in p̃sentibus uideat̃: & longe plus recentia lectorem q̃ uetera mouere solent.

¶De Stratiqua boemo.

QVod in duobus de quibus nuper dictum est ob insignem mode stiam laudari satis non potest: in Stratiqua quoq; Boemo Boleslai secundi boemiæ ducis fratre parem meretur laudem. Is cũ se mo nachum fecisset: pragensem pontificatũ renuit: cum ei ceu digniori ab Edil berto illius urbis episcopo esset oblatus: & ut christianum cultum augeret in summa inopia ad prusianos idolatras profectus dum predicando ad Chri sti fidem eos deducere conatur: ab eis crudelem in modum occisus est.

¶De Auenir & Iosaphat indorum regibus.

MOdestiæ commemoratio quæ de Stratiqua a nobis facta est: duo rum indorum regum memoriam apud me excitat. Hi fuerunt Auenir filiusq; eius Iosaphat. anno enim christianæ salutis octua gesimo supra tercentos quemadmodum Damascenus Ioannes scripsit: reli ctis regnis heremiticam uitam uixerunt. plus ea animorum quiete contenti: quanq̃ in magna inopia: q̃ opibus atq; molestiis quas regna trahere secum solent.

¶De Ioanne Armeniæ rege.

QVis Ioannem Armeniæ regem nisi impius prætereat? moderatũ q; ipsius animum silere possit? Nam Clemente quinto pontifice re licto Leoni nepoti regno heremum solus incolere potiusquam re gno uti maluit. Cum autem postea turcæ Armeniam infestarent: maleq; Leo eam tueretur: a populis regnum resumere coactus: magno animo diu defendit: ostendens neq; animi paucitate neq; inertia impulsum antea se re gnum reliquisse. neq; postea ambitione aut leuitate resumpsisse.

¶De Amorato turcarum rege.

NOn solum inter nostri temporis christianos homines hæc animi modestia: uerum in turcis quoq; a catholica fide alienis inuenta est. Id Amoratus turcarum rex testatur: cum Maumetho filio adole scentulo sub Calir bassæ tutella regnum uiuens reliquit: seq; ad heremiticam contulit uitam: quanquam postea populorum precibus arma resumere co actus sit: ut eos qui Ioannis uaiuodæ armis infestabantur: defenderet. Itaq; graui ac periculoso proelio cum eum uicisset: paulopost naturæ concessit: eo dem Mahumeto filio regni successore relicto. His autem exemplis satis cla re ostenditur quanta sit quietis moderatorumq; animorum iucũditas quan

do quidem & priscis & recentioribus temporibus: ingentibus animis magnaq; rerum gerendarum gloria insignes uiri inueniantur quietem magnis imperiis regnisq; prætulisse: præsertim Amoratus de quo dictum est: qui antea Ladislaum Poloniæ atq; panonniæ regem proelio uictum occiderat: ac deinde Vaiuodam potentia uirtuteq; clarissimum: armis intra fines suos illata clade compulit: quæ aperte testantur in eo animi robur sapientiamq; fuisse: neq; ignauia aut stulticia: sed consilio potius tanto regno cessisse.

De Imberto delfine uiennensi.

Magna quoq; Imberti uiennensis delphini: huius enim honoris nomine priscorum alobrogum pars a recentioribus uocitatur: animi moderatio fuit. uendito enim delphinatu Philippo ualoidi sexto gallorum regi. post quem gallorum regum primo geniti Viennæ delphini uocari ceperunt: distributa in pauperes pecunia salutis anno tercentesimo ac quadragesimo nono supra mille Lugduni prædicatorum religioni se dicauit. Sed ne in hac re principum solum mentio fiat: ad sacerdotes transeamus in quibus quod rarior est modestia animi cum inuenitur laude dignior ac magis miranda est.

De Ambrosio Mediolanensi epo.

Quantum perfidiæ ambitionisq; recentior ætas in quibusdam sacerdotalis ordinis habuit: contra in eo tantum modestiæ fideiq; superioribus temporibus inerat. his enim uirtutibus honores opesq; atq; auctoritatem quibus sacerdotio insignes nunc fungi perspicimus pepererunt. Inter bonos illos priscorum temporum Ambrosius romanus patricius erat: qui cum mediolanensem præfecturam gereret: uideretq; a populo Mediolanensi ad se deferri episcopatum: abiectiore uitæ genere contentus: sequenti nocte Mediolano profugit. Cæterum a populo retractus coactusq; episcopatum assumere: ea integritate uirtuteq; administrauit: ut postea eius memoriam ceu sanctissimi hominis mediolanenses ciues semper coluerint.

De Benedicto tertio pontifice.

Eadem modestia usus est Benedictus tertius pontifex maximus: qui post Leonem cum ad pontificatum uocaretur diu lachrimis restitit dum se tanto honore indignum diceret. Sed tandem eum honorem assumere coactus ita gessit: ut electionis auctores nunq̃ poeniteret

De Nicolao primo pontifice maximo.

Benedicto Nicolaus primus ut in pōtificatu: ita in animi quoq; moderatione successit. Nam cum ad pontificatum se electum intelligeret: clam ab urbe Roma profugit: magnoq; labore a romanis inuentus: maiore ut collatum accipere pontificatum uellet: cogi uix potuit: atq; haud minus in hoc laboratum q̃ his temporibus pleriq; soleant: qui

ad ſacerdotii apicem ſibi malis artibus uiam aſtruunt.

¶De Gregorio primo pontifice.

POſt Pelagii pontificis mortem Gregorius primus cum ſciret a romanis ei ſe electum ſucceſſorem: & enim temporibus illis pontificum electio parum ualida erat: niſi eam qui tunc imperabat confirmaret: ſtatim ad Mauritium auguſtum Conſtantinopolim ſcripſit: ne electioni de ſe factæ aſſentiri uellet. Cæterum a romanis nuncio cum litteris intercepto Mauritius populi precibus eum confirmauit.

¶De Leone nono pontifice max.

SImiliter poſt Damaſi mortẽ: cũ miſſis populus ro. legatis ad Henricum ſecundum imperatorem peteret: ut arbitratu ſuo hominẽ idoneum ad pontificatum eligeret: & is Baurionem tulenſem epiſcopum elegiſſet: atq; cum pontificiis inſignibus eum Romam mitteret: in uia Baurio in Ildebrandum incidit: a quo monitus qđ erraret põtificalem ſumere habitum: priuſq̃ a romano clero eſſet electus: ſtatim præ modeſtia habitum pontificium: & cum eo honorem quoq; quem ante gerebat abiecit: & nouæ electionis diſcrimen romæ ſubiit: qui q̃q̃ peregrino habitu Romam profectus eſſet: a clero tamen populoq; electus ſub Leonis noni nuncupatione fuit.

¶De Petro Damiano atq; Andrea ordinem minorũ profitente.

INter clara pontificum exempla locum ſibi uirtute ſua duo Cardinales uendicabunt: & facinoris excellentia dignitatem: quæ in perſonis minor erat: æquabit. Nam Petrus Damianus: qui Cardinalatus honore inſignis hoſtienſis epiſcopatus titulum gerebat: pontifice Gregorio ſeptimo: Cardinalatus dignitati atq; eius pompæ longe maiori animo quam pleriq; eam parare nitantur: renunciauit: atq; in heremum ſe trãſtulit: ſapienter intuitus quot labores malaq; cardinalatus purpura tegat. cõtraq; quantum quietis atq; bonæ ſpei heremus polliceatur. Andreas quoq; minorum ordinem profeſſus modeſtiæ plenus ingenti animo cardinalatum abnuit: quem ei patruus Alexander quartus offerebat.

¶De Celeſtino quinto pontifice max.

PEtrus Muronus: ut omnes alios pontifices modeſtia ſuperauit: ita poſtremus pene in clericali ordine inuenitur: qui magnus modeſtiæ cultor eſſet. In eo enim clericalis caracteris bonitas feciſſe uidetur: qđ accenſæ lucernæ lumen conſueuit. ſcilicet ut deficiente materia atq; propinquo luminis fine: ſupra conſuetum flammam in maius effundat. Nã mortuo Nicolao q̃rto cũ iam bienniũ interregnũ cõtinuaret ſacer ſenatus: qđ diſcors de noui põtificis electione cõtendebat: demũ Petrũ ipſum Muronũ omnibus ſuffragiis elegit. Cum autem diu laboratum eſſet: ut is delatum ac

ciperet honorem: spreta omni pompa quantum fieri poterat: seruare heremiticæ uitæ quam antea degebat: formam nitebatur: tandemq; pontificias curas fastumq; abhorrens: nulla necessitate compulsus: quin potius multis contra nitentibus: atq; ne id ageret obtestãtibus: post quintum mensem põtificatum solemni ritu seruato in cardinalium manu deposuit: heremiticãq; uitam atq; habitum resumpsit.

De Hylarione palestino:

Gloria quæ sanctorum animis non minus quam auaricia officit: imo longe grauius uexat: quo occultioribus modis eos apprehendit: si deuitetur non minorem laudem quam auariciæ fuga secũ fert: nã cũ persæpe ita uirtuti gloriæ cupiditas coniuncta inueniatur: ut uix discerni uitium possit: magno ingenio: magnaq; prudentia opus est: ut secerni colligiq; uirtutis fructus non admixtis inanibus gloriæ frondibus ualeat. Huius diligentiæ quæ ad gloriæ euitationem pernecessaria est: clarum Hilario palestinus exemplum proposuit: qui relicta patria in ægyptũ ubi olim Antonius abbas erat: cum se contulisset: post aliquot tempus in patriam rediit: ubi cum mentis suæ quietem concurrentium ad ipsum hominum multitudine impediri uideret: iterum in ægyptum profectus est. Hic quoque haud diu mansit: cum ob uirtutis magnitudinem in honore haberi se atque coli uideret. Itaq; ut id gloriæ deuitaret clam in Siciliam traiecit. ubi nullo alio adiumento uitam trahebat nisi quantum paucula ligna quæ orando defessus a monte in urbem uendenda ferebat: suministrare poterant. cum illic quoq; cognitus in honore haberi ceptus esset: ad urbem epidaurum in Dalmatiam se contulit: ut illic occultior esset. uerum ceu sol qui quanquam signa mutet: mortalibus tamen semper fulget: cum illic quoq; nosci coepisset: eumq; homines sequerentur: gloriam fugiens quæ non secus ac pestis bonorum animos inficere solet: in cyprum nauigauit: ubi cum ea mentis trãquillitate quam cupiebat degere non posset: desertum quendam illius insulæ montem conscendit: ubi & fugiendi et uiuendi finem fecit. his erroribus actus dũtaxat: ut id fugeret qđ plæriq; inter mortales adipisci laborant: gloriam uidelicet et magnam famã: quæ quo ipse longius abibat: illa instantius sequebatur: quanq̃ uero sæpe fallax soleat esse tunc uera ceu tuba multiplici ore hilario de uirtutum tuarum magnitudine populis reuelabat: quæ tu præ modestia tegere laborabas. & enim diuinitus hoc fieri uidetur: ut gloria proter deum eam fugientibus: aut dum uiuunt: aut saltem post fata cumulatior referatur. Secus autem hos qui famæ nimium appetentes sunt: multis experimentis cognitum est & in uita & in morte obscuros mansisse. Sed iam tempus est ut ab ecclesiasticis ad sæculares homines redeamus.

De Iacobo Tepolo patricio ueneto

MOrtuo Ioanne dandolo uenetiarum duce cum uniuerſus populus ei ſucceſſorem Iacobum Tepolum nominaret: reiiceretq; quicun/q; præter eum nominatus eſſet: ipſe præ animi modeſtia clam na uem conſcendit: atq; in Africam nauigauit: ubi ſecretus tam diu manſit quoad certior factus fuit: Petrum gradenicum ducem creatum fuiſſe. Cæ/terum quoniam frequens in ea urbe modeſtia fuit: alia quoq; de Venetis ci/uibus ſubiungemus.

¶De Ioanne particiaco: qui Baduerius dictus eſt: uenetiarũ duce

MOdeſtiam quoq; animi ſingularem Ioannes particiacus uenetorũ dux oſtendit: qui ſexto anno poſt initum ducatum cum nihil eum urgeret: ſponte ſua depoſito honore ad priuatam rediit uitam: cui cum Petrus Candianus ſucceſſiſſet: atq; proelio cum ſclauis commiſſo occi/ſus eſſet: cogente populo denuo Ioannes ducatum reſumpſit: atq; in eo ſex tantum menſes commoratus dum ciuiles quaſdam ſediciones componeret denuo domum ſuam: in priuatam abiit uitam.

¶De Petro urſeolo uenetorum duce.

QVod antea Ioannes Baduerius fecerat. non multo poſt egit Petrus quoq; urſeolus: qui ducatus ſui anno ſecundo: depoſito honore: relictis cum patria uxore liberiſq; ut maiore animi quiete uiueret: deoq; magis uacaret: noctu clam uenetiis abiit: ſimulq; cum Romualdo he remita in galliam ut ſolitarius uiueret: profectus eſt.

¶De Raphaele Adurno genuenſium duce.

LOnge ab hiſtoriæ fide abeſſe debet: ut qui ſcribendi munus ſuſci/pit: aliquo animi affectu ductus ueritatem uel omittat uel offuſcet. Hanc igitur legem ſecutus egregium Raphaelis Adurni genuen/ſis ducis facinus quo ſingularem animi modeſtiam oſtendit: minime ꝑteri. bo. Nam hortantibus ciuibus quibus patriæ libertas curæ eſſe uidebatur: ut principatu cedere uellet: aſſerebant enim ſi ita fieret ſublato factionis metu concordes fore ciuium animos: atq; in cõmunem libertatem conſpiraturos: ſponte nulliſq; armis coactus ducalem dignitatem depoſuit: atq; ab uniuer ſo populo in priuatas ædes ſuas deductus omni laudis atq; honoris genere cu mulatus fuit. Cæterũ q̃q̃ res ipſa ut optabatur: urbis libertatem non peperit ipſe tamen ꝓ uirili ſua: ut libera eſſe poſſet effecit. Spoliare enim ſe honore quem gerebat: ut libertati locũ daret non recuſauit: atq; honeſtæ famæ glo ria q̃ æterna erit: ducatum ꝑmutauit: quem aut mors aut alius caſus: ſicuti in humanis rebus contingit: ut ſemper retinere poſſet: paſſurus non erat.

¶De Alberto Bauariæ duce.

MOderati etiam animi exemplum: qđ ſilentio ꝑteriri nõ debeat: Al berti Bauariæ ducis fuit. Nam cum ingẽs ad eũ legatio totius Boe miæ populorũ noĩe ꝑfecta eſſet: oſtenderetq; mortuo ıꝑorũ rege

Alberto austrio: qui Laudislaum infantem filium in cunis reliquerat: quia tamdiu expectare infantis grandiorem ætatem populi nolebant: ipsum omnibus suffragiis ab oibus populis regem electum esse: ipse ingēti moderatoq; animo renuit: ac multis sanctæ facundæq; in hanc sententiam dictis populos ut regem suum paruum expectare uellent: hortatus est. O animum uere excellentem: & laudibus omnibus celebrandum: qui meo quidem iudicio dum oblatum spreuit regnum: non minor fuisse quam Alexander appetendo censeri debet. illud quidem haud dubium erit: honestiorem sanctioremq; Alexandro fuisse.

De Federico Marchione brandeburgensi.

Par quoq; brandeburgensis Federici modestia fuit: cum uacante Poloniæ regno in Vladislai morte per legatos ad regnum accersitus: ut pote qui inter eos nutritus plurimum diligebatur: accipere abnuit: hortatus populos: ut Cazimirū Lituaniæ ducem defuncti regis fratrem: quia id æquius erat: regem acciperent.

De Alphunso rege Siciliæ.

Hi de quibus scriptum est ambitione abstinuerunt. at Siciliæ rex Alphunsus: ut Architas: furentem in medio cursu iram temperauit: in qua non minus laudis modestia: q̄ in frenanda gloriæ cupiditate meretur. Nam cum Pyrrhum pocilatorem suum iussisset Gaspari uni ex eius aula: quo cum graues inimicicias Pyrrhus gerebat: patera quam manu ferebat propinare: Pyrrhusq; imperium geminanti non paruisset: haud iniuria Alphunsus ira succensus Pyrrhum stricto gladio insecutus: ut in eum sceuiret: statim ut assecutus est cum uulnus iam inferre pararet: iræ statim frena contraxit: abiectoq; gladio præ modestia in Pyrrhū sceuiendi sibi potestatem ademit: & si neq; ultionis neq; castigationis respectus ullus erat: qui eum mouere deberet.

De Ludouico duodecimo gallorum rege.

Nullus quoq; timor Ludouicum duodecimum gallorum regem cōtinuit: ut quo die Carolo octauo uxoris suæ fratri in regno suffectus fuit: ministrorum suorum uni quem percarum habebat morem non gereret. Nam ob rei foelicitatem publicari ac dono sibi dari fortunas petenti aurelianensis ciuis: qui in Ludouicum ipsum hostili animo semper fuisse putabatur: id quidem negauit atque alia maiora pollicitus est: Quid enim ad tantum sublatus regnum iam uereretur: ne inimicum priuatum hominem pro arbitratu suo ulcisceretur? Modestiæ igitur sola cura id non concedendi causa fuit. responsi enim genus ita esse testatum reliquit: cum dixit iniquum procul dubio uideri gallorum regem uelle aurelianensis ciuis iniurias ulcisci: quin illud etiam magis a modestia hoc profectum esse declarauit: quod repente ac præter expectationem

in tantam fortunam euectus omnium iniuriarum immemor omnes eos qui Carolo paruerant: locis suis in honore apud se retinuit: ita ut excepta regis persona quæ mutata erat: nihil in Caroli aula mutatum ex consueta specie uideretur. mirumq; omnibus esset Ludouico eos regi stipatores esse: qui olim captiuum ex proelio duxerant. & eidem in honore illos astare qui ut in custodia tam diu seruaretur consuluerant: atq; ipsos qui in carcere eũ asseruarant: ea uultus lætitia hisq; animis quibus Carolo operam dederant inseruire illi: quem ante ut hostem captiuum habuerant.

De Ioanne Gualberto equite florentino.

SI Architæ Tarentino qđ in ira abstinuerit uillicum cedere: quia male agros coluerat: si pariter Platoni qđ iratus seruo alteri castigationem mandarit: tantum peperit laudis: quanta Valerius eos magnificis uerbis cumulauit: Quanto illis anteponemus: maioribusq; etiam efferemus laudibus: modestiæ plenum Ioannis Gualberti florentini equitis facinus? Nam cum ex agro in urbem magno hominum numero comitante rediret: eiq; forte obuius esset is a quo haud multo ante frater: quem solum habebat: fuerat occisus: neq; diuertere posset: Ioannes iam gladium ut fraternam necem ulcisceretur strinxerat: sed cum humi prostratus fraternæ necis auctor: ut sibi ob Christi crucifixi reuerentiam parceretur: oraret: singulari modestia Ioannes iram compescuit: atq; illum gladiumque: quem ulciscenda iniuriæ gratia strinxerat: in templum quod primum offendit deduxit: & crucifixi imagini quam in eo uidit utrunq; presentauit. Mira res: sed tamen uera narratur. scilicet Christi imaginem cernentibus omnibus qui aderãt: demisso capite aperta signa dedisse omissæ gratia sua ultionis munus acceptum atq; gratum habere. Quod factum ita Ioãnis quoq; animum pupugit: ut relicta patria relictis fortunis: & seculari uita princeps condendæ congregationis quæ sub umbrosæ uallis nomine censetur: perhibeatur fuisse: Imago autem: quæ hoc fecisse dicitur: postea singulari ueneratione in Sancti Miniati fano haud longe ab urbe florentia asseruata est.

De iis qui cum inimici aut etiam hostes essent: non amicicia modo: sed etiam affinitate se deuinxerunt. Ca. secundum

HAud incongrue iuxta eos qui moderato animo fuerunt: tanq̃ ramos in arbore sua: eos ponemus qui ex inimicis amici facti sunt: aut etiam reconciliatam amiciciam affinitate sanxerunt.

De Gn. Pompeio. & M. Crasso.

CVm consulatum Gn. Pompeius. & M. Crassus parum amico inter se animo gessissent: fertur consulatu ad finem tendente Sex. aurelius in senatu ubi ambo erant consules dixisse in somniis se a

Ioue monitum ut consulibus reuellaret priusq̄ consulatu abirent: positis si/multatibus mutuam beniuolentiam redintegrarent. Quo audito Crassus quanquam natu maior: primus consurgens Pompeio dextram porrexit: haud indecorū sibi ducens: & si senior erat: a se prius Pompeium ad copu/landum amorem uocari: cum eum senatus quanq̄ in prima adhuc iuuen/ta magni cognomine honestasset: ac deinde cum per ætatem senator nun/dum esse posset: decretis duobus triumphis: insignem reddidisset. Cui cō/tra cum Pompeius mutuam ostendisset uoluntatem conciliatā ea hora ami/ciciam: quoad uixerunt incolumen seruauerunt.

De Cymone & Pericle Atheniensibus.

MAgnæ inter Cymonem periclem q; athenienses inimiciciæ fuerunt adeo ut periclis opera Cymon in exilium pelleretur: conciliatoque demum inter eos amore Periclis opera Cymon restitutus: classi quæ in Cyprum mittebatur præfectus fuit.

De Massinissa Numidarum rege: atq; Scipione.

ROmanorum ab initio Massinissa: q postea numidarum regnum adeptus est: acerbissimus hostis fuit: omniq; ope quantum in eo fuit aduersus Scipionem Carthaginēses iuuit. Sed demum Scipio/nis uirtute allectus studia mutauit: atq; a Carthaginēsibus ad romanos amo rem ita conuertit: ut Massinissa fideliorem nullum romani inuenerint. in amore autem Massinissa dum uixit perstitit: & ut ita esse palam fieret mo/riens senatum romanum Scipionemq; liberis suis tutores reliquit.

De Vespasiano & Licinio Mutiano.

INter Vespasianum cum adhuc priuatam ageret uitam. Liciniū/q; Mutianum: ut inter pares plerunq; solet: inimiciciæ haud me/diocres erant. Cæterum cum postea Vitellius imperium laceraret: Vespasiano aduersus iudeos bellum gerente: Mutianus qui ægypto atq; Sy riæ præerat primus fuit: qui imperatorem Vespasianū salutaret atq; Syria/cos orientisq; exercitus in Vespasiani partes traheret. In eaq; beniuolentia at q; fide: dum uixit Mutianus perstitit. Contra quoq; Vespasianus Mutiani insolentiam: ut inter amicos par est pertulit ac texit.

Recentiora De Alphunso castulonensi: alioq; Alphunso legionensi regibus.

NOn minores quoq; inimiciciæ inter duos Alphunsos castulonen/sem legionensemq; reges fuere. sed heleonoræ castuloneū. regi/næ opera finitæ: affinitatem secum traxerunt: quod legionensis Al phunsus alterius Alphunsi gener factus est.

De Veremundo Castulonensi: & Garsia Nauariæ regibus

GRaues etiā inimicicias inter se diu gessere Veremūdus Castulonē sis: Garsiaq; tremulus nauariæ reges. cæterū cū sarracenorū armis

Veremundus infestaretur: ut primum ab eo ad ferendā opem Garsias uocatus est: positis statim inimiciciis belli partem suscepit: factiq; eo bello amici sociiq; mutuum dum uixerunt amorem seruauere.

De Roberto Guiscardo Appuliæ duce: & Nicolao secundo pontifice.

Appuliæ dux Robertus Normandus quia quædam ecclesiasticæ ditionis loca occupabat: a Nicolao secundo pontifice iudicatus hostis: factusque extra fidelium numerum: ab eodem pontifice: tandem non ecclesiæ solum restitutus: uerū titulo quoq; Appuliæ atq; Calabriæ ducis insignis factus: feudiq; iure ecclesiæ addictus: sæpius in bello Nicolao ipsi atq; eius successoribus ingentem opem tulit.

De Carolo sexto gallorū: & Ricardo brithānorū regibus.

Graues inter se Carolus sextus gallorum: atq; Ricardus secundus brithannorum reges inimicicias ac bella gesserunt: & tamē in colloquium deducti ita abiere: ut non amicicia solum uerum affinitate quoq; Ysabella Caroli filia in matrimoniū Ricardo collocata iūgerentur.

De Rainerio Lothoringiæ & barii duce: atq; Antonio ualidi montis comite.

Non minus quoq; odiis inter se decertauerūt Rainerius andegauēsis Barii atq; Lothoringiæ dux: q postea regni Siciliæ titulum usurpauit: & Antonius ualidi montis comes: adeo ut cum Rainerius ualidum montem obsideret: ab Antonio ipsius loci comite burgundionibusq; fusus digionem captus eo proelio fuerit perductus: ubi Philippi burgundiæ ducis opera ambo positis inimiciciis ad mutuam beniuolentiam cōciliati: affinitatem quoq; ducis filia in matrimonium comitis filio locata iunxerint: auctoq; in dies amore cū ducis stirps deficeret: Rainerius ex nouo matrimonio natus materni aui magna ex parte hæres fuerit.

De Carolo Aurelianensi: & Philippo burgundiæ ducibus.

Quam graui cruentoq; inter se bello dissiderent duo insignes duces Aurelianensis Carolus: & burgundus Philippus: toti galliæ his quoq; temporibus notum est. & enim huius belli causa magna eius ps ferroigneq; uastata est. magnusq; in eo uirorū numerus occubuit: cū hæc inter ipsos odia arderēt: & enim in parrhisiis aurelianensis Caroli pater: patris Philippi ducis burgundiæ opera cæsus fuerat: & dum Carolus patris mortem ulcisci querit. Philippi quoq; pater interficitur: expleta utrinq; ira ambo mutuam amiciciam affinitatemq; inierunt. philippi burgundiæ ducis nepte in matrimonium aurelianensi duci locata.

De Ludouico gallorum rege: atq; Heduardo plantagineto brithanniæ rege.

De iis qui cum inimi. aut et̄ hoſt. eſſent nō amic. modo ſed et̄ affi. ſe deuin.

AEtate quoq; noſtra hoſtes inter ſe fuere Ludouicus undecimus gallorum: atq; Heduardus plantaginetus brithānorum reges. Cū autem Heduardus cum ualido exercitu in galliam traieciſſet priuſ q̄ proelium committeretur: in colloquium reges uenere: atq; inde concilia/ta amicicia atq; affinitate ambo retro in patriam ceſſere. Heduardi filia Lu/douici filio: qui pene infans erat: in matrimonium promiſſa.

De Ludouico Gōziaga Mantuæ principe: & Bernaboue uicecomite.

GRaui olim bello obſedit atq; preſſit urbem Mantuam Bernabos uicecomes: cum in ea Ludouicus Gonziaga rerum potiretur: tan/dem que inter eos non pax tantum inita fuit: uerum affinitas quo/que conciliata: Bernabouis nepte in matrimonium Vgolino Ludouici nepo/ti locata: accipitris auis annuo cenſu conſtituto pro urbe regio: quam is reſti/tuere Bernaboui debebat: a Feltrino patruo armis retentam.

De Galeatio uicecomite: & Actio eſtenſi Ferrariæ domino.

IDem inter Galeatium uicecomitem Mathei filium: & Actium eſtenſem ferrariæ principem ante contigerat. Nam cum crudelē in modum odia inter ipſos arderent: armatiq; amboin agro cre/monenſi ad adduā amnem infeſtis exercitibus conueniſſent: inita pace atq; affinitate inimicicias poſuerunt: Galeatio in matrimoniū ab Accio ſorore Bea trice data: q̄ mortuo Nino priore uiro galluræ iudice: ea enim poteſtas inſi gnis in gallia erat: Alberti Scotti filio: qui Placentiā obtinebat ꝓmiſſa fuerat. Itaq; cū poſtea Alberti Scotti opera ut p̄latum ſibi Galeatiū ulciſceretur: Ga leatius cum Mattheo aliiſq; uicecomitibus patria pulſus eſſet: magna fide ab Accio exceptus: eum qui tanto caſui neceſſaria p̄ſtaret promptū habuit.

De Lotho piſano & Oberto Spinola.

Diu mutuis grauibuſq; inter ſe odiis genuenſes atq; piſani decerta/uere: cum piſas Vgolinus comes: Genuam autem duo Oberti Au ria & Spinola gubernarent. Itaq; cū ſalutis anno duceuteſimo atq; octuageſimoquarto ſupra mille deleta piſanorū ingenti claſſe: Lothus Vgo lini comitis filius in proelio captus quadriennium in genuenſium poteſtate fu iſſet. eo tempore gibellina factio piſis Lothi parentem atq; fratres obſeſſos fame confecit. Cæterū cum poſtea initā piſani cum genuenſibus pacem uio/laſſent: Lothus e carcere mittit̄: atq; a genuenſibus ciuitate donatus & Ober ti Spinolæ gener factus: ab hoſtibus ſalutē honoreſq; aſſecutus eſt: cum a ci/uibus ſuis fratres eius miſeraum in modum periiſſent.

De Sfortia Attendulo. & Pandulfello Alopo.

FVerunt ſimiliter graues inter Sfortiam Attendulum inimicitiæ cū Ioannæ ſecundæ Neapoli regnantis copiarū militarium dux eſſet: & Pandulfellum ab eadem Ioāna pluſq̄ pudiciciæ ratio pateretur amatū. Itaq; cū apd̄ reginā plus ob amorē poſſet Pādulfellus: Neapolisfortia

custodiri iussus est. Cæterũ postea aduentante Iacobo rege comunis timor ex inimiciciis amorem inter utrunq; peperit: collocataq; Caterina sorore in matrimonium cum Sfortia pandulfellus beniuolentiam affinitate confirmauit: egitq; ut Sfortia magnus in neapolitano regno Conestabilis: ea post regiam maior potestas erat crearetur.

De Petro Fulgoso genuensi duce. & Ioanne philippo flisco:

QVæ grauiores cruentæq; magis inimiciciæ fuerunt quam inter Petrum Fulgosum genuensem ducem: ac Ioannem philippum Fliscum? Septennium durauere tanto animorum odio: ut nullum Petrus hostem haberet: quem statim Ioannes philippus in Petri iniuriam beniuolentia non complecteretur: tantumq; sanguinis atq; auri hæc odia exhausere: ut quibus uidere ea tempora contigit: horrore pene exanimarentur: & tamen posteaq̃ Alphunsi regis potentia peste insuper conflictatus deserere Petrus principatum coactus fuit: Ioannes philippus in eum amorem cum eo rediit: ut nunq̃ postea nisi communem mensam lectumq; haberent: & tam acriter Ioannes philippus ad recuperãdam Petri dignitatem decertauit: ut pro ea uitam amiserit.

De Alphunso rege Siciliæ: ac Philippo Mediolanensi duce.

LOngo tempore Alphunsus quoq; Siciliæ rex: & Philippus mediolanensis dux graues inter se inimicicias gessere: & tamen posteaq̃ apud Caietam captus Alphunsus per Philippum libertatem obtinuit. Is inter ambos amor conciliatus est: ut postea non minus laborarit Philippus ad restituendum in regno Alphunsum: q̃ antea ut inde eum pelleret egerat. pariter quoq; Alphunsus ab eo tempore ceu parentem Philippum coluit: hostesq; eius amicosq; omnes & pecunia & militibus non aliter q̃ si cum Philippo stipendia faceret promptissime: ut res poscebat: uel offendit uel iuuit.

De Hercule Ferrariensi duce. & Federico Gonziaga Mantuæ marchione.

ATroces quoq; inimicicias inter se exercuerunt Hercules Estensis ac Federicus gonziaga mantuanus marchio: proter Nicolai estensis mortem: quia Ferrariensis ducatus competitor ad eum adnitebatur ab Hercule occisi: Federico enim arcta affinitate iunctus erat: adeo autem inter ambos exarserunt odia: ut cum uterq; cum populo florentino stipẽdia faceret: in iisdem castris in ethruria prælio inter utriusq; milites exorto summam rerum: nisi q̃d Alphunsus hostis aberat: pene in extremum discrimen adduxerint: & tamen haud multo post conciliata inter ambos amicicia Hercules Ysabellam filiam Francisco Federici filio coniugem dedit.

De Abstinentia atq; Continentia.

De Abstinentia atq; Continentia. Caput Tertium

Res iam exigit ut ad continentiam abstinentiamq; transeamus: in quibus uirtutibus magna sunt ad humanas cupiditates cohibendas frena: tanto autem in principibus laudis plus merentur: quāto quod cum sola ipsorum uoluntas explere appetitum possit: miræ magis eiusmodi uirtutes si eas habuerint: uideri solent. Quod si in uirtutis neglectū hæc frena cupiditatibus laxarint: principes eo cæteris perniciosiores sunt: quanto alios potentia etiam magis antecellunt: persæpe enim principum exempla populi sequuntur: atq; ut uel solutis moribus uel frenatis cupiditatibus uixerunt: quia ita publicos mores uel iuuant uel lædunt: aut laudem aut reprehensionem merentur.

De Senatu ac populo romano.

INter hos primus a nobis ponetur populus romanus: cuius plærumq; gesta omnifariam singularem abstinentiam animiq; magnitudinem ostenderunt: eo autem pluris hæc uirtus facienda est: quo rarior in publicarum rerum administratione inuenitur: præsertim ubi grauia premunt bella: in quibus persæpe uerecundiam necessitas uincit: præsertim quod ubi plures in commune consulunt: maior numerus eo plærunque inclinat: ubi utilitatis spes maior q̄ honesti ratio effulget. Erat senatus populusq; romanus: tū lōgo ac graui Hanibalis bello: tum iis quoq; quibus nunq̄ satis uictæ hispaniæ præterea galli græciq; exercere uires romanas non intermittebant: adeo pressus: ut q̄q̄ animo inuictus: uiribus tamen defesso proximus esset. Quo tempore non sine magna animorum sollicitudine: neq; enim proter hostis potentiam quem exitum res habitura esset: satis pespici poterat: contra Antiochum Syriæ atq; Asiæ regem sumere arma coactus est: Itaq; cum ægypti rex Phtholomeus præter magnam uim frumenti mille auri: atq; totidem argenti pondo ei offerret: Philippus quoq; Macedonum rex milites auxiliares: pecuniam & frumenta: senatus populusq; ro. uerbis grauissimis cum gratias egisset: nulla re accepta: a Philippo hoc solum accepturum se dixit: ut romanis ducibus aduersus Antiochum eam opem quæ ipsi uideretur ferret: ubi re aliqua eis opus esse contingeret. Massinissæ quoq; regis oratoribus qui quingenta frumenti modiorum milia, ducenta ac quinquaginta ordei: præterea equos quingentos: elephantosq; uiginti offerebant: responsum fuit: senatum populumq; ro. frumentum dūtaxat uenale accepturum. At Carthaginensium legatis post eos de quibus dictum est: cum ingentes commeatus classemq; offerrent: atq; insuper tributum multorum annorum: qui nondum lapsi erant. O animorum ingentium responsum: dici iusserunt nihil senatum ac po. ro. a Carthaginēsibus nisi qd̄ pacto tenerentur uelle.

¶De Philippomene megalopolitano.

QVantam æstimare debemus Philippomenis megalopolitani continentiam fuisse? cum cupientibus lacedemoniis aliquo insigni munere pro acceptis ei beneficiis gratiā referre: oratores qui ad eū cū centum uiginti talentis missi erant: perspecta eius uitæ abstinentiā: nunq̄ de danda ei hac pecunia hiscere ausi sunt. Cæterum data Timoleo ut pote qui ei familiaris erat huiusmodi curā: ne ipse quidem prima aut secunda uice uerbum ei facere ausus est. Sed tandem tectis uerbis cum ei lacedemoniorū animum ostendisset: turbatus est grauiter Philippomenes: Lacedemonemq; profectus in senatu Lacedemonios grauiter increpuit: q̄d amicum quem sine ulla impensa habebant: coemere pecunia temptarent: his quæ ei iusserant offerri non minore modestia se affectum ostendens: q̄ plæriq; soleant si eis nihil tribuatur.

¶De Epaminunda Thebano.

EPaminundæ fama uirtuteq; motus Arthaxerses persarum rex cū sibi eum facere amicum cuperet: hoc munus cum pecunia simul diomedunti dedit: qui de hac re Epaminundam compellare non ausus quinq; talenta iuueni cuidam Epaminundæ familiari: ut ipse cū eo hoc munere fungeretur dedit. Epaminundas autem uix auditis primis illius iuuenis uerbis Diomeduntem uocari iussit: dixitq; secum pecunia opus non esse: quoniam si de bona re apud Thebanos eius opera desideraretur: semper eam sine præmio facturus esset: q̄d si mala foret totius orbis aurum: ut ab ipso obtineretur non effecturum. Qua re uehementer territus Diomedantes ab Epaminunda petiit: ab eo ut cum præsidio mitteretur cui Epaminundas libenter assensus est. ne si forte pecunia erepta foret suspictionem a se acceptæ relinqueret. Thebanum quoq; iuuenem cui quinq; talenta Diomeduntes dederat: accepta restituere iussit.

¶De Phocione Atheniensi.

INsignis quoq; abstinentia fuit: responsumq; ingenii ac bonitatis plenum: quo Phocion atheniensis cum Alexādri oratoribus usus est: qui cū centū auri talenta ad eū tulissent: priusq̄ aliquid ab eis diceretur: petiit quā ob rem athenas ad se solū munus deferrent: qui cū respondissent: id ab Alexandro agi: q̄d solū bonū iustūq; athenis ipsum esse iudicabat: dixit sinite eū me esse uideriq; quē rex uester iudicat: & aurum uestrum ad eum referte.

¶Item de Phocione.

SImilem etiā abstinentiam ostendit: cum Menili qui athenis antipatri præfectus erat: munera respuit. dixit enim cum Antipater Alexandro maior non esset: neq; honestior dandi causa: nihil sibi cur accipere deberet uideri: quod cum Menilus filio ea dare munera uellet:

Abstinentia atq; Continentia.

Phocion respondit filium si patri similis foret: neq; illis neq; aliis muneribus opus habiturum. uerum si dissimilis solutos haberet mores: ei neq; antipatri munera: neq; longe maiora suffectura. Quam ob rem non iniuria antipater dicere solebat: se de duobus amicis quos athenis habebat neq; demadem unq̃ explere: neq; Phocionem ut acciperet: adducere potuisse.

Item de eodem.

TAnto autem ad abnuenda munera promptior: quanto ad accipienda multi præsto esse solent: cum Arpalus ab Alexandro Athenas fugiens pecunia eum conciliare amicum uellet: spretis septuaginta talentis quæ ad eum Arpalus miserat: renunciari ei iussit: nisi pecunia Athenienses corrumpere abstineret: inde ad eum graue malum peruenturum fore.

De Agesilao Spartharum rege.

AGesilao Lacedemoniorum regi: qui in summa rerum inopia uersabatur: cum a titraustis grandis pecunia oblata esset: si ab eorum damnis abstineret: respondit Lacedemonios longe maius ducere exercitus suos q̃ ducem locupletare.

De eodem.

DIfficulter auaritia uincitur: longe difficilius animi libido: & ueneris intemperantia. In solo enim animo auaritia sedem continet: uenus autem & animum & corpus simul occupat: illa cupiditati laxatis habenis paratur: hæc nobiscum simul oritur. Quam ob rem quanto hostis fortior atq; homini familiarior est quia difficilius uincitur tanto etiã pluris facienda uictoria est. hac potitus est Agesilaus: cum Megabatem persam: formosissimum puerum iuxta sparthanum morem diligeret. nã cum eum Magabates pro persarum consuetudine deosculari uellet: cubito eum Agesilaus auertit: qua re cum indignatum puerum esse animaduertisset: per iocum astantem quendam monuit: ut iterum ad temptãda oscula puerum impelleret. In quo cum certior fieri puer uellet: ne si Agesilaum inuitaret: iterum reiiceretur: respondit Agesilaus ne unum quidem se osculum accepturum licet diciorem se formosioremq; mortalium omnim facturus esset atq; omnia quæ intueretur in aurum ei conuersurus.

De Antiocho tertio Asiæ rege.

NOn minore continentia rex Asiæ Antiochus epheso statim abiit: ne amore captus cum formosissima uirgine: quæ dianæ sacerdos erat patrare incestum cogeretur. prudenter enim prœlio abstinẽdum cum eo hoste duxit: qui uix neq; id nisi fugiendo uincitur.

De Iuliano imperatore.

COntinentissimus quoq; Iulianus impator fuit qui mortua coniuge Helena q̃q iuuenis admodum multos annos in celibatu sine ullo

ueneris comertio egisse creditur: captaq; in perside urbe malica in qua for/mosæ permultæ mulieres erant: non modo nullas abusus est: uerum ut con tinentior esset: ipsarum quoq; conspectum deuitauit.

¶ De Iosepho patriacha.

Alia profecto continentiæ exempla omnia superat: id quod tu Io/phæ insignis adolescens egisti: cum in ægypto seruus in prima æta te cui difficulter resistitur: immoderatos dominæ complexus renui sti: quæ formosa formosum te in tenera ætate deperibat adeo: ut fœminei pudoris oblita: flens oransq; te ad stuprum cōpellaret: compescuit enim in te iuuenilē ardorē: audaciāq; seruili timori addidit uirtus in teneris ānis suis ueluti p̄coces fructus in nouæ arboris ramo p̄matura neq; ad scelus descēde re passa est: cōtra autē libidine incēsa mulier pariterq; in rabiē ob denegatos complexus uersa: cum pro amore odium suscepisset: ut occidereris falsis criminibus enixa est. Quam ob rem quanto continentia tua blandiciis: ma lisq; propositis grauius oppugnata in magna te pericula deduxit eo maio/res ei laudes debentur.

¶ De Gn. Pompeio magno.

Continentissimum se quoq; Pompeius ostendit: cum superato Mi tridatæ rege ponti: captisq; permultis: quæ forma insignes erant: eius concubinis: rem cum nulla habere uoluit: quin potius cum no bili genere ortas intelligeret: cognatis illesas restitui iussit: quaq̄ iure belli ar/bitratu suo de eis statuere posset. hac enim continentia q̄d se ipsum supera/uit: non minus q̄ Mitridate deuicto laudis reportauit.

¶ De Valerio Dioclitiano imper.

Dioclitianus imperator cum bello uxorem filiasq; Narsei persarum regis cœpisset: magna earum pudiciciam diligentia incolumen ser uauit: ea autem continentia non minus magnum sibi apud hostes q̄ armis nomen peperit: quæ res persas mouit: ut q̄d ante de ro. imperio oc cuparant: restituerent: atq; in romanis pluris uirtutem q̄ arma facientes: ab eis pacem peterent.

¶ De Monima Milesia.

Quo muliebrē sexum omni iure præcipueq; in re uenerea fragilio/rem natura effecit quam uirilem: eo laudandæ magis quæ in eo se xu uiros continentia superasse inueniuntur. Inter has enumerari Monima Milesia debet: quæ quanquam haud magnis natalibus orta esset cum eam Armeniæ rex Mitridates ingenti pecunia atq; promissis iā uenerē sollicitaret: assentiri nunq̄ uoluit: nisi eam uxorem atq; in reginæ solium Mi tridates duceret. Quippe castum pectus aduersus duos ingētes hostes aua riciam ac uenerem pudicicia protexit: quæ duo mala nō imbecilis solum mu lieris animum: sed uiros quoq; ipsos atq; philosophos. Sed quid dico? re/

De Abstinentia atq; Continentia.

gna ipsumque terrarum orbem expugnare potuissent.

De Hieronis Siracusani coniuge: itē debilia duellii ro. uxore.

QVa debemus credere continentia fuisse Hieronis siracusani coniugem: cum querenti uiro quod fetere ei animam nunquam dixisset: & id circo ab aliis non sine dedecore de eo monitus esset: respondit arbitratam se aliis uiris idem odoris esse. quo etiam respōsi genere bilia cum duellio uiro usa dicitur: qui primus in urbe roma naualem duxit triumphum.

De Zenobia palmirensium regina.

ZEnobia palmirensium regina præter q̄ quod ab omni alio ueneris genere se contineret: cubitum cum uiro non redibat: nisi ex muliebribus signis se grauidam non esse animaduerteret. Post mortem autem uiri: diu bella gerendo inter milites sanctissime sine ulla infamia uixit. Grandis profecto res: atq; id circo uehementer laudanda: ut ab eo se contineret: quod in coniugio permissum erat. liberaq; inter militares solutis moribus uiros uiuens: in alicuius infamiæ labem non incurreret: quam continentiæ laudem temporibus nostris sacræ uirgines tot frenis: tot oculis: murisq; custoditæ per raro assecuntur.

De Catone Iuniore.

QVanq̄ libidini frena ponere durum uideatur: haud expertes tamen laudis censeri debent: qui alios quoq; humanos affectus: aut ob uirtutem solam: aut ut exemplū aliis darent cohibere potuerunt: quemadmodum Cato iunior fecit: qui cum per libiæ feruidas harenas iter faceret: & proter solis ardores laboremq; totus exercitus siti grauiter laboraret. porrecta ei galea aquæ plena a milite quam solam uix inuenerat: ut tolerantiam suam ostenderet: neq; sitientibus aliis solus sitim expleret: in exercitus conspectu aquam a galea in terram effudit: ut qui potu ora militum explere non poterat: oculis atq; exemplo suo expleret: idq; assecutus est: ut aqua quæ hausta uix unius: idq; fortasse ægre sitim sedasset: ea sparsa: sitim facilius omnes perferrent.

De Alexandro magno.

ALexander cum Darium persarum regem proelio uictum persequeretur: grauiter siti uexatus incidit in quosdam e suis iumenta aquis onusta agentes: e qbus unus sitienti in galea aq̄ cū porrexisset: Alexāder priusq̄ gustaret: petiit quo nā eā ferrēt: & respōdente eo ad filios se ferre: qui etiā si morerentur: diu superuiuente Alexandro copia liberorū ei defutura non esset: Alexander cū manu iā teneret galeā ut biberet: dixit nolle se bibendo aliorū augere sitim: atq; aq̄ illi a quo acceperat: restituit. Exptus sitim solis ardore: atq; animi corpisq; labore partam: facile huius abstinentiæ magnitudinem intelliget: qd̄ secus in ocio as

suetus est : qui cum orientem solem nunq̄ sobrii uiderint : semperq; eis ui no stomachus nausceet abstinentiæ uires nullas sentire possunt.

De Dauide iudeorum rege.

CVm palestini Dauidē iudeorū regē obsiderent: isq; orandi gratia in arcē conscendisset : hostilē exercitū intuitus: atq; ex re una in aliā: ut humani ingenii moris est cogitādo trāsiens : aqs bethleē q̄d ꝓpe portam erant ꝑmultum laudatis: cariores eas si tunc uti posse contingeret q̄ magnā auri uim se habiturum dixit. Q đ cum Eleazarus Eusebius & Semeia uiri fortes : audacesq; intellexissent : ꝑ medios ꝑfecti hostes eius aquæ uasculum nō sine ingenti ꝑiculo attulerunt. Dauid autē q̄q multum eā desiderasset : qa magno ꝑiculo allatam sciebat. & ꝑterea humani sanguinis instar eā haberet : potu abstinuit: deoq; eā ꝑ triū salute q ipsam tulerant obtulit.

De Origene adamantio.

INter cōtinentiæ exēpla a nobis Origenes adamantius ponetur. Nam ꝑter cōtinuas uigilias ieiunia calores frigora q̄ ferebat nudis pedibus una tantū tunica tectus : cum nec carne nec uino un q̄ uesceret : uitam in graui uoluntariaq; inopia ducens : nō satis duxit corpus ab oī uenerea labe muudū seruare : ut suspictione quoq; careret : nec minus famā q̄ corpus siue labe teneret : sectis genitalibus mēbris eunuchū se fecit.

De quodam iuuene ægyptio.

ETsi Origenis continentia ingens uideatur : nullū tamen de se tā grande fecit ꝑiculum q̄ iuuenis quidam ægyptius: quem Hieronymus fidelis testis impante Valeriano : quia christianus erat captum scripsit : & cū Valerianus facilius rebus uenereis ob ætatis incentiua quā alus tormentis a catholica fide se abducturum confideret: & enim oīs uenus extra matrimonium christiano homini interdicta est : in amentissimus ortis nudum in lecto floribus atq; omni adoramentorum genere instructo moliter deligasset: lateri eius formosam mulierem ipsam quoque nudam addidit : quæ frequenti amplexu cum iuuenem foueret : suauia quoq; ad corrumpendum iuuenis animum immodestissime impingeret: haud longe aberat adolescens : quin in uenerem ipsius solueretur corpus carne: quāq̄ constanter ꝑstaret animus : ueneris tam acres stimulos uix iā ferente. Itaq; iuuenis cum id agnosceret : neq; aliud supesset remediū admirationis plenā: laudeq; sup oia quæ ulli unquā egerint philosophi digniorem : ut ueneris ardorē cōpesceret: uiā iniuit: dentibus enim linguam abscidit : eiusq; rei dolore affectum totum corpus : libidinē q̄ iā mouebatur extinxit : maioribusq; uiribus huic animi morbo restitit : quā Zenochrates philosophus & ebrius & senex restitit. Nā ꝑter uinū seniūq; factus somni quā ueneris auidior tuto cum phirne meretrice atheniēsi salua pudicicia cubare potuit.

Recētiora de Totila gothorum rege in Italia.

De Abstinentia atq; Continentia.

INgentem animi continentiam Totilas in Italia ostrogothorum rex ostendit: cum bello aduersus romanos suscepto: & si eorum rebellione grauiter exacerbatus erat: in campania cumas urbem cœpisset. Nam cum in ea permultas nobili genere mulieres romanas offendisset: seruata singulari diligentia earum pudicicia: parentibus propinquisque eas restituit.

De Henrico primo imper.

DRusi germanici ornatissimis uerbis continentiam Valerius laudauit: q̃d coniugalem fidem nunq̃ uiolasset: quæ res profecto pro merito in ea præsertim ætatæ: quæ solutos mores habebat: laudari satis non potest. At Henrici primi imperatoris Kinegundæq; augustæ cõiugis: uirtutem in eo genere: quibus unq̃ præconiis satis efferre poterimus? Iuuenes enim principesq; atq; natione germani: quæ omnia ad uenerem urrentes secum aculeos ferunt: non modo omni alia uenere abstinuerunt: sed inuiolatum quoq; uirginitatis florem seruauerunt: quod fortasse apud plærosq; fide careret: nisi miraculorum magnitudo: neq; enim aut falli: aut fallere diuinum iudicium ac testimonium solet: ueram de utriusq; uirginitate famã esse testarent. Sed q̃d illa miramur cũ hac quoq; ætate in urbe Bononia duo ferantur esse nobili genere orti: q̃bus abũde opes suppetunt matrimonio in adolescentiæ flore cõiuncti: qui iã decimum & octauum annum in eodem thalamo eodemq; lecto uirginitatem illæsam custodiunt.

De Almarico panõnio.

ALmaricus quoq; pãnonius Stephani filius q̃ christianorum primus apud pannonas regnauit: non minorem continentiæ laudem meruit: cum iuuenis cum coniuge agens: idest ignem inter nutrimẽta ac fomites tenens nescium ueneris se incolumi uirginitate seruauit.

De Alphunso secundo legionis hispanien. rege qui castus cognominatus est.

SImilis etiam ex parte Alphunsi continentia legionen. regis fuit: Nam non solum omni alia uenere abstinuit: uerum etiam cum uxore castitatem seruauit. Amon ægyptius adhuc adolescens a parentibus uxorem ducere coactus: posteaquam cum ipsa lectum iniit: ei persuasit: ut incolumem uirginitatem seruare uellet: ipsa in hanc sententiam deducta decem & octo annos cum ea uixit: spretis his commodis ac uoluptatibus quas cõiugium pmittit. Sola enim animi sui constãtia libidini frena posuit: quam uix fugiendo in paruis momentis nedum in tanta re homines uincere possunt.

De Luchino uiualdo genuense.

SAtis patet ueneris appetẽtiam amoremq; & si inter se propinqua sint ac similitudinem habeant: differre tamen: neq; ipsa disiungi:

& enim exercendæ ueneris cupidi homines esse possunt: & tamen nõ amabunt: q̃q̃ amor quoq; persepe sine ueneris desiderio fit: notæ quoq; ambo-rum uires cum simul esse contingit. siquidem singulis uix aut morte aut se-nio uel etiam impotentia: non nunquam etiam seruandæ pudiciciæ proposi to resistitur. Quam ob rem si hæc duo separata difficulter uincuntur: de cõ iunctis longe difficilius uictoria parari solet: maioriq; laude digni iuuenes sunt: qui ne ab iis uincantur assequi possunt. Inter hos Luchinum Viualdum genuensem commemorabimus: qui iuuenis in magnis opibus cum genuen sem fœminam matrimonio locatam deperiret: & ipsa amori assentiri re-cusaret: non desinebat tamen in amore persistere. Itaq; cum casus tulisset: ut proter bella: quibus tunc mare infestum erat: in sardinia huius mulieris uir caperetur: ipsa quæ ob eam rem in egestatem coniecta: non habebat unde sibi filiisq; alimenta preberet: ultima necessitate premente: cum amo-ris Luchini ei in mentem uenisset: misit qui eum ad colloquium inuitarent. profectusq; ad eam Luchinus cum uenisse tempus arbitraretur: ut amata potiri posset: mulier pedibus eius prouoluta manantibus lachrimis dixit: mentem quidem sibi semper fuisse: ut inuiolatam coniugi fidem seruaret. sed extrema inopia pressam uictamq; paruulorum pietate liberorum: quos fame iam confectos uidebat: cogi se ut suam filiorumq; uitam eius miseri-cordiæ commendaret. quibus uerbis auditis Luchinus amore in pietatem uirtutemq; conuersione manu quidem mulierem contigit: sed statim do-mum reuersus omnia uxori communicauit: atq; per eam ne mulieris fama macularetur pecuniam & cetera ad uictum necessaria misit: neq; ultra ei in mentem uenit: ut eam aliter q̃ sororem diligeret.

De Sordello Vicecomite Mantuano goiti accola.

HAud dissimilis Sordelli Mantuani insignis equitis continentia fuit erga Beatricem Ecelini romanensis sororem: qui tyrannus late re-rum in taruisina marchia potiebatur. Nam ab ea nec precibus nec lachrimis neq; forma aut amore: quo illa furebat uinci se tulit: quin in secre tum quoq; locum inuitatus cum a muliere precibus minæ adderentur: om nia spreuit: ne erga eius fratres a quibus amanter Veronæ exce ptus erat: in gratus uideretur: tunc quoq; cum illa a fratribus profuga in uirili ueste Mã tuam eum prosecuta est: non ante quod ab ea optabatur effecit: q̃ Ecelinus frater: ut ipsa ei nuberet contentus fuit: cum illius flammis ac dignitati for-mæ semper honestatem opponeret. plus ueræ laudis ex hoc occulto periculo soq; prœlio: q̃ tribus & uiginti perduellionibus assecutus: ex quibus uariis in locis uictoriam reportarat.

De Ildegunda uirgine germanica & aliis.

Vere continentem fuisse Mantuanum Sordellum dicere debemus: sed uir semelq; tantum continentiæ suæ documentum dedit: At Ildegunda uirgo germanica in qua ob sexum nataleq; solum minus uirium ad cohibendam uenerem debere uidebatur non semel esse sed longo tempore continentiæ suæ periculum fecit: hæc nuce orta quod oppidum haud longe a Colonia urbe in rheni ripa positum est: multis agitata casibus post permulta: quæ non sine ingenti admiratione ei acciderant: anno salutis centesimo octuagesimoq; octauo supra mille: in puerili habitu monasticam disciplinam subiit in abbatia quæ prope Vormatiam urbem Scouania dicitur. In ea diu incognita uixit cum Iosephi nomine appellaretur: inter uiros singulari continentia ac sanctitate semper uersata usq; ad eam diem qua decessit: ne tunc quidem mulier esse: cognita fuisset: nisi dum lauaretur detecto corpore sexus patuisset. Hoc quoq; Euphrosina Alexandrina puella Smaragdi nomine sexum mentita. item Marina sub Marini appellatione in monachorum conuentu egisse a sacris scriptoribus perhibentur.

De Francisco Sfortia Mediolanensi duce.

Franciscus Sfortia princeps illustrissimus qui multarum uirtutum ætate nostra singulare exemplum fuit: cum Florentini populi copiarum dux esset: ui capto casanoua oppido: quidam milites insigni forma puellam captiuam ducebant: clamantem: ut ad primarium ducem deduceretur: ad eum perducta interrogante Francisco Sfortia quam ob rem ad se uenire cupiisset: respondit ut eius uoluntati obsequeretur: modo incolumem eam a militum iniuria seruaret: cum & forma insignis uideretur: & ætatis flos ipse esset: parum se erraturum Franciscus putauit si uolente ea potiretur. Itaq; in lectum eam noctu secum adhibuit. & cum appropinquare atq; eam complecti uellet: puella lachrimarum plena ad uirginis dei matris imaginem conuersa quam lecto e more affixam Franciscus singulari ueneratione colebat: rogauit ut per illius quæ in tabella erat uenerationem. item per famam: quæ de ipsius bonitate apud omnes erat: ne eam uirginitatis honore priuaret. sed marito intactam potius restitueret: qui cũ aliis captiuis in uinculis custodiebatur. Adeo ingens Francisci continentia fuit: ut q̃q̃ & formosam & puellam in bello captam nudam prope se in lecto sentiret: pudiciciæ eius conspecto studio statim lecto prosiluerit: maneq; accersito ad se uiro eam publice restituerit: adiurans nihil cum ea sibi fuisse. Scipionem in pari facto non solum imitatus est. sed etiam quod in ætatem minus bene moratam peruenisset: iudicio meo superauit. præsertim cum illud accedat quod cum nobili orta genere esset: quæ ad Scipionem perducta fuit: Scipioq; in urbe libera uiueret: fortasse ex uiolata mulieris pudicicia

censuræ iudicium expectare potuisset. At in Francisco nihil prorsus erat: qđ eum ab explenda cupiditate: si abesset naturæ bonitas: ob ullam metus suspi/ctionem continere deberet.

De Pambo monacho.

AVeneris continentia iam ad auri abstinentiam transeundum est. in qua re non minus auari: q̄ in uenere libidinosi laborant: ex eo/rum numero: qui proter uirtutem deumq; auro ipso opib' usq; ab stinuerunt: qui numerus satis late patet: tribus tantum contenti erimus. Pri mum scribemus Pambum ægyptium monachum. huic cum sportellas te/xeret ut iuxta monachorum morem labore suo parto pane uesceretur: me liana Romæ patricio stemate nata: quæ tunc in ægypto agebat: quadrin/genta argenti pondo dedit: quam pecuniam cum pambus uix aspexisset: iussit monachum prope se stantem uicinis monasteriis quorum inopia nota esset diuidere: nihilq; pro ipsius monasterio retinere: neq; enim minus q̄ Cu rius aut Fabius abstinens fuit: utroq; quidem longe pauperior erat.

De Clemente quarto pontifice.

INexplebilis habendi sitis: immensaq; cupiditas: quæ in quibusdā sacerdotibus nostri temporis uisa est: ecclesiasticis opibus: quæ dei atq; pauperum sunt: filios in immensum locupletandi: difficiliorē miramq; magis Clementis quarti abstinentiam faciet. Is in agro Narbo/nensi ortus: iureconsultus insignis ad Petri apostoli solium conscendit. ad eū iam pontificem cum duæ filiæ quas ante ex matrimonio susceperat uenis/sent: fretæ illius opera se matrimonia non ex pristina fortuna sed ex pontifica tus magnitudine consecuturas: neq; ipsarum: neq; aliorum cognatorum precibus adduci Clemens unq̄ potuit: ut rem ullam ex pōtificatus bonis aut redditibus daret: quorum postulatis semper respondit: pontificibus ro. filios non esse: neq; eis licere quod suum non esset propinquis dare: & proterea contentas debere esse si fortunas quas ante pontificatum habebat omnes eis reliquisset: quibus opibus cum condictionem in matrimonio ex sententia sua non inuenirent: ambæ sacrarum uirginum pudiciciam matrimonio præpo suerūt: Nepotem quoq; e tribus canonicatibus quos habebat duos dimitte re coegit. Rara ꝑfecto abstinentia: sed tamen q̄ plurimum laudetur haud indigna: filiarū lachrimis in tā sublimi fortuna id non impꝑtiri: qđ ꝑmulti nō modo filiis: uerum cynedis quoq; ac meretricibus mimisq; largissime do nant. Nam filiis nō thesauri solum dant' uerum principatus quoq; ac regna designantur: & ut ea assequi ualeant: ipi qui a deo pacis custodes relicti sunt: bello terrarum orbē inflāmare non uerentur. Nec uero sacerdotia tantum singulariter filiorum aut nepotum uni conferunt: sed cum cardinalatus ho nore qđ ꝑmultorum epōrum esse deberet: certatim uni accumulatur.

De Tamborlano tartarorum q Scythæ dicti sunt: ac ꝑsarum rege.

De Abstinentia atq; Continentia.

INsigne quoq; exemplum abstinentiæ persarum & pene totius orientis rex Tamborlanus ostendit. Nam quodam tempore cum iter per Syriam faceret obtulit se ei arator: qui tunc ingens uas aureæ monetæ arando impegerat. Cum autem omnes qui cum rege erant: regis aurum illud esse dicerent: quoniam inuenti qui occultantur thesauri phisci putantur: iussit rex agricolam ad se monetam deferre: qui iam omni spe retinendi inuenti auri deciderat: inspecta moneta rex ab astantibus petiit: putarent ne patris sui imaginem esse: quam pecunia impressam habebat: cui cum respondissent romanorum principum effigies esse: rex dixit. Si ergo hæc pecunia maiorum meorum non fuit: aratori eam relinquamus: ad quem deus eam detulit. Abstinentia profecto singularis: & quæ in permultis principum nostrorum optanda sit: neq; enim contenti sunt inuentos sibi rape thesauros: uerum quotidie illa quoq; rapiunt: quæ priuatorum multo labore ac sanguine pta ad cõiuges librosq; eorum alendos necessaria sunt.

De Genuensibus.

ADeo priscæ romanorum abstinentiæ de qua antea inter uetera exẽpla mentio facta fuit: persimilis una est: qua olim genua urbs mihi patria usa est: ut me admoneat ne hic inter recentia eius facere mentionem omittam. Anno salutis ducentesimo quinquagesimo octauo supra mille: cum in Syria proter priuatas contentiones quibus nulla adhibita fuerant remedia: inter genuenses uenetosq; graue bellum ortum esset: nõ sine genuensium detrimento: quod eodem tempore Pisani quoq; hostes erant: lucensis ciuitas insignes oratores Genuam misit qui marcharum: id põderis id genus est: auri duo milia genuensibus dono offerrent: rogantes ne munus genuenses: sed animos mittentium minus inspicerent: eoque interim auro genuenses uterentur: dum Lucenses aliam quoq; pecuniam pararent. Summa ea minime in tanta rerum necessitate contemnda erat: & tamen ingenti genuenses animo: ueluti palma quæ contra onus nititur: hilari uultu lucensium tunc acceptũ munus postridie integrum oratoribus restituerunt: atq; ut ad grauiores casus Lucenses eam pecuniam seruare uellent hortati sunt.

De Alphunso seniore Siciliæ rege.

NVllius uirtutis memorablle exemplum proponitur: in quo Alphũsus senior Siciliæ rex partes suas sibi non uendicet. Is cum Iacobi Caudolæ copias quæ ex parte uulturnum amnem traiecerant: reiecisset: illic inclinato iam sole consistere decreuit: ut prohibere Caudolam posset: si iterum traiicere exercitum temptare uellet. Sed quod repente illuc Alphunsus uerat: sub diuo manere in armis exercitum nulla ad uescendum re parata oportuit. Alphunso autem cum miles panem cum rafano & paruo caseo in tali casu munus ingens misisset: laudato multis

animo munus accipere recusauit: dicens parum conuenire ut ieiuno exerci/tu rex ulla re uesceretur.

Priscæ abstinentiæ cum ea quæ recentium tempo rum est comparatio.

NOn sine magna laude admirationeq; Diogenem philosophum Valerius scribit austere: & in magna rerum tenuitate uixisse: alii quoq; scriptores aliorum temporum philosophos pene ad iactan tiam abstinentiæ modestiæq; preconiis efferunt. Quod autem eiusmodi homines nacti sunt singulari eloquentia præditos laudatores: qui ex culto di cendi genere eos illustrarent: idcirco posteris digni de quibus scriberetur ui si sunt. his scriptoribus quia recentior ætas caruit: sepulto cum plerisque aliis bonis etiam litterarum cultu: q̄q̄ singulis philosophis: qui continentiæ famam assecuti sunt: innumerabiles habuerimus mares fœminasq;: qui eos non il/lo tantum uirtutis genere: quibus illi laudantur: sed permultis aliis longe uice rint: tamen quia qui scribendo memoriam eorum in tanto temporis cursu seruaret nullum habuerunt: in obliuione latent. A priscis scriptoribus Xeno crates Sophoclesq; laudantur: item Socrates ac Plato: continentiæq; eorum magnitudo carminibus decantatur: & tamen plæriq; uxorem duxerunt: ac plæraq; alia fortunæ bona possederunt: qui etsi in delitiis non uixerunt: re/rum tamen necessariarum commodis non caruerunt. Nos autem silentio Ioannembaptistam præterimus: similiter Ioannem euangelistam: Iacobū/q; domini fratrem: cæterosq; apostolos ut alios omittam infinitos: qui in sū/ma inopia austeritateq; uitam traxerunt: qui ne dum se ab illicita uenere con tinuerunt: sed uirginitatis quoq; candorem illæsum seruarunt: Catherinæ quoq; ac Luciæ. item Margaritæ Euphrasiæ & Agnetis atq; aliarum innu/merabilium uirginum uita quid aliud quam perpetuum atq; ingens aduer/sus uicia mundumq; certamen fuit? Paulus primus heremita Cariotis & aqua tantum uixit: & solis palmarum foliis corpus a nuditate defendit. An/tonius ordeaceo pane neque eo nisi quarto quoque die uescebatur. philtrio bis tantum in ebdomadæ pultæ atq; aqua alebatur. eadem abstinentia nō ipsi solum: sed infinitus pene numerus herbis radicibusque crudis ceu feræ per siluas nutriti: omni mundana cupiditate superata: assidue cum uiciis at/que aduersus carnem prœliantes coelestes potiusquam humanos possede/runt animos: Dominico Francisco: Benedicto atque Hieronymo & Orige ni non satis erat omni ueneris commertio abstinere: ut ex animis omnes quoque radices euellerent: unde ueneris aliqua posset oriri cogitatio: præter uitæ in cibis austeritatem: nudis pedibus frigora caloresq; ferendo: in ultima rerū inopia quā sponte subibant: p niues p saxa spinasq; domitis laceratisq; corporibus: omnem ueneris scintillam prorsus extinxerunt. Sed hos tran/seamus: apud quem ueterum scriptorum unquam inter philosophos au/

steritatis genus aliquod lectum fuit Stillitis ægyptiis simile? aut etiam per multis quæ ætate nostra mediis parietibus inclusæ mulieres uitam agunt? Itaq; si temporibus nostris id facundiæ inueniretur: qd ueteres habuerunt: qui dicendo recentiorum hominum uirtutem atq; abstinentiam illustrarent: procul dubio ueluti solis iubar minores stellas: ita priscorum philosophorũ laudem recentiorum uirtus offuscaret. Quin potius crebra nostrorũ exempla admirationem sui uidentur substulisse: ut ætatis credatur esse magis q̃ uirtutis calcare omnia uitæ commoda: & uoluptatem ponere in contemptu uoluptatum. Quæ res scriptoribus laborem ademit tanquam superuacuũ: Quoniam per se lucem esset adepta publicam: & aliunde non exigeret testimonium: cum sit testatissima ac iam in hæreditatem multis quasi per manum tradita. Huius rei nõ leue argumentum ex iis paucis accipi potest: quæ ante diximus: quibus nemo philosophorum ueterum alicuius sani hominis iudicio comparandus uidebitur: quæ pauca nos ne uolumen in immensum cresceret delegimus: omissis tanquam rem notissimam multis uirginibus uirisque sacris quos ætas nostra tulit: qui ut his conferri non possint: de quibus diximus: philosophos tamen longe superare inueniuntur.

De Paupertate — Caput Quartum.

NEmo negauerit inopiam uoluntariam matrem plurimarum esse uirtutum: sicuti ex aduerso palam est ex opibus rerumq; affluentia ingentia mala oriri. quemadmodum autem grauis paupertas est iis qui in eam inuiti inciderunt: ita lætam foelicemq; eam ducunt: qui abiecta opum cupiditate libenter eam complectuntur. Ita uerum esse Christus redemptor noster: qui sola sapientia fuit nobis ostendit: in se ipso enim exẽplum nobis proposuit quæ ad uirtutem recta nos uia ducere posset. Nam cum hortaretur ut opes deuitarentur: palam fecit uoluntariam paupertatẽ multis uirtutibus solidum esse fundamentum. Fieri enim non potest ut cum ea simul ambitio uenus atq; auaritia maneant: quæ tria ceu pestis humanas inficiunt atq; prorsus obruunt mentes: adeo autem Christus inopiæ studiosus fuit: ut diceret aues ferasq; nidos & foueas habere: in quas se reciperent: Solum autem hominis filium nihil habere quod suum esset: ubi reclinare caput posset: Hanc autem doctrinam discipulis cum reliquisset: quanquam a nouis christianis ad eos ingentes tesauri in communem usum deferrentur: tamen paupertatem secuti datorum bonorum non possessores: sed dispensatores esse maluerunt. Quam ob rem de hac uera pauperie quæ longe arctior quam ullius unquam romani fuit: quædam dicturus ex innumerabilibus quæ uolenti occurrerent pauca recentiorum hominum exempla

minus uulgata attingere decretum est. Si prius nonnulla quæ priscorum ho/
minum fuerunt posuerimus.

¶De Lisandro Lacedemonio.

PRimus inter eos a nobis scribetur Lisander Lacedemonius q mul/
torum exercituum sparthanorum dux fuit: & Athenas urbem po
tentissimam Lacedemoniis parere coegit. Is moriens nullam argē
ti dragmam reliquit. quin cum eius generi non inueniret unde uxores do/
tem assequerentur: dimittere eas decreuerant: nisi magistratus ut eas retine/
rent proposita graui pena coegissent.

¶De Epaminunda thebano.

SImiliter Thebanus ciuis Epaminundas: cuius uirtute egregiisq; faci
noribus nullus audiendo satis expleri posset: in tāta rerum inopia
decessit: ut domi eius unum tantum ferreum spiculum neq; prete/
rea alia res ulla necessaria sit inuenta. Itaq; cum e suo nihil haberet unde fu
nus duceretur: publica impensa tumulatus est.

¶De Aristide atheniensi.

ARistides atheniensis qui domi forisq; atheniensem rem pu. diu ex
sententia sua rexit: adeo rerum omnium inops mortuus est: ut cū
non inueniretur e suo unde in sepulturam impensa fieret: de pu/
blico elatus sit. ex iis intueri satis potest: athenas thebasq; ac Sparthā foeli
ces fuisse: ingentibusq; uictoriis potitas: dum hac continentia ciues rectores
habuerunt. Contraq; in seruitutem redactas euersasq; fuisse: cum plusq uir
tuti auro quod ferro nocentius est mettallum: operam dederunt. nam fer/
rum & corpora & domos tollit: aurum autem preter corpora domosq; cū
eis famam quoq; & deum ipsum adimit: cum uirtutem pellat: & secum ui/
cia trahat.

¶De Leuino.

LEuinus: quem romani consulem habuerunt: & qui corintho urbe
armis potitus est: cuius spoliis non urbs Roma solum sed pene to/
ta Italia exornata fuit: tam pauca de Corinthi atq; aliarum urbi/
um quas deuicit præda sibi retinuit: ut a senatu cum ipse non haberet: filia
eius de publico dotem acceperit.

¶Recentiora De Philippo balearidum regis filio.

TEmporibus nostris Philippus balearidum regis filius: multorum
sacerdotiorum quæ possidebat cura deposita: eo se uolens redegit:
ut uno adiutore contentus uiueret: atq; ex inopia eā uoluptatem
cupiens quam alii ex magnarum opum usu consequuntur: ab eo tempore
uictum mendicauit.

¶De Alexio Romano patricio.

De Pudore.

Quam fuit pauptatis studiosus atq; cultor Alexius quoq; romanus patricius euphemiani uiri ditissimi filius: qui ut expeditius uirtutẽ deumq; coleret: atq; assequeretur: patria pentibusq; relictis opes ceu pestem deuitauit. Romam postea reuersus in patris domum incognitus sub mendici specie se recepit: in tantaq; rerum tenuitate: qđ uitæ supererat egit: ut uix nuditate uilibus pannis tecta sub scalis haud secus ac canis ageret: diogene ipso inopiæ magnitudine superato.

De Antonio ægyptio.

Non ne paupertatis amator Antonius ægyptius fuit: qui a patre in magnis opibus relictus: bona quæ acceperat pro Christi nomine dispersit: monachorumq; multorum rector in tãta rerum inopia decessit: ut testamento nihil præter melotem paliũq; Athanasio: Serapioni alteram melotem: & discipulis qui eum sepeliuerunt cilitium reliquerit.

De Palestino hilarione.

Non minus q̃ Antonius opum spretor fuit Hilario: neq; plura moriens testamento reliquit. Discipulis enim euangeliorum librum: quem ipse scripserat cum palio trito: & cuculla nihilo meliore reliquit. O uere cœlestes animos: qui ea spreuistis: quæ tantopere alii appetũt: quibus si alii mortales essent similes: plus pacis & fœlicitatis orbis haberet: iterumq; aurea rediret ætas quam auri nimium studiosi pepulerunt.

De Elisabetha Andreæ secundi panõniæ regis filia.

Elisabetha Andreæ secundi panõniæ regis filia atq; uxor Ludouici Turingiæ Lantgrauii: id in germania dignitatis nomen est: post uiri mortem a populis ceu prodiga principatu deiecta est. omnia enim quæ habebat pauperibus impartiebatur: Itaq; exul ad tantam rerum inopiam redacta fuit: ut ueste uario panno sarcta tegeretur: coloq; ac lana uictum pararet: spretis omnibus: quæ post illum casum ei a patre aliisque propinquis offerrebantur: atq; Cornelia pauperior facta est: quæ si uoluisset longe ditior esse poterat.

De Alexandro & Melchitilde Scotiæ regis filiis.

Par pene fuit Alexãdri Scotiæ regis filii inopiæ studium atq; amor qui sororis Melchitildis hortatu a patris regno atq; opibus ceu a peste in galliam simul cum ea profugit. Illic ouium religiosi conuẽtus pastor factus omnem uitam egit: nulli usq; ad mortem notus.

De Pudore Caput Quintum.

Pudor utile uerumq; ad omnia uicia frenum atq; insolentiæ iactantiæq; acerbus hostis qui uera ratione honorem famamq; & ex aduerso infamiæ dedecus atq; tenebras metitur: cogit me ne eius mentionem silendo prætereã: primordiaq; exemplorum in ea a populo ro.

ſumam: quemadmodum ipſe quoq; in reliquo terrarum orbe primas partes obtinuit.

De populo romano.

APpius Claudius Sabinus acerbus atq; perpetuus inſolentiæ ro. po. hoſtis cum ſe ipſum occidere maluiſſet: q̃ a tribunis citatus adeſſe. A propinquis in forum delatus ut iuxta ueterem morem honoraretur funus: ſepulturæ honore a tribunis prohibebatur. Cum autem ſubpuderet populum ro: ut tanti ciuis corpus: cuius uirtute atq; uictoriis imperii fines aucti erant: funeris honore fraudaretur: uoluit ut contra tribunorum decretum: ſicuti uirtuti eius par erat; honorifice efferretur: frequenſq; non minus prompte funus celebrauit: quam ante dum uiueret accuſationi eius affuerat.

Iterum de populo romano.

CVm Romam Paulus Aemilius parta de perſe uictoria rediiſſet: quia parum large premia militibus diuiſerat: in commitiis ubi de eius triumpho agebatur: ita aduerſum habuit populũ: ut a prima tribu: idq; Sergii galbæ opera: honor ille ei negaretur. Quam rem cum M. Seruilius animaduertiſſet uirtutis pauliq; amicus: in eminentem locum conſcendit: atq; inde cum uirtutem Pauli: reſq; ab eo geſtas commemoraſſet: ueluti indignabundus addidit uelle ſe ex eminenti loco conſpicere: cui tã a recto ſenſu mens auerſa eſſet. ut ſuffragio ſuo Pauli uirtuti atq; uictoriis debitum negaret honorem. hac ſeruilii oratione cum totus populus pudore ſuffuſus eſſet: nihil prorſus in contrarium luctatus omnibus ſuffragiis triũphum: ira honeſto pudori cedente Paulo Aemilio decreuit.

De æmilio conſule: ac Cornelio lentulo.

DEletis canenſi prœlio romanis exercitibus: ubi pluſquam arma romanos fuga defendit: inter eos qui prœlio uiui exceſſere Cornelius lentulus Aemiliũ conſulem uulnere confectum extra uiam perſpexit: qui q̃q̃ hoſtes inſequerentur: plus pudore q̃ mortis metu motus prope Aemilium ab equo deſcendit: atq; eum Aemilio obtulit: obteſtatus multis uerbis ne morte ſua grauiorem populo ro. eam cladem facere uellet & enim ſe iuuenem, aiebat corporis robore adiutum pedibus ſalutem inuenturum. Quod ſi alterutri moriendum eſſet: referre ad reipublicæ ſalutem ut ipſe potius q̃ conſul moreretur. O contentionem uere romanis animis dignam: puduit æmilium alterius ciuis morte ſuam ſeruare uitam: prorſuſq; recuſãs equum: iuuenem: ut in tutum ſe locum reciperet hortatus mandata magni momenti quæ ad ſenatum populumq; ro. perferret dedit: nec multo poſt ab hoſtibus oppreſſus fuit.

De Pudore.

De Romano equite.

Reginus a triumuiris proscriptus atq; hostis iudicatus erat: capitale autē sine ulla ueniæ spe habebat si quis ꝓscriptū hospicio iuuaret: autem cum posset: non caperet & Contra proscriptorum percussori ingēs premiū propositū: mutato habitu is igit̄ fugā moliens asinū frondosis fassibus onustum agebat iamq; ad urbis portas ut eggrederetur peruenerat cū illic a milite cognitus est: qui alias sub eo militauerat: in eū non modo militem puduit manus inijcere: uerum ut ducem suum sicuti olim fuerat salutauit: fugiendiq; inde uiam dedit. plus enim apud militem sanctus pudor q̄ mortis metus aut premiorum spes ualuit.

De Octauio Consule.

Pudorem quoq; non sine magna laude ciuili bello Octauius cōsul ostendit: nam cum ei suaderetur ut seruos ad pileum uocaret: armaretq; qđ ciues quibus seruiebant eos liberaturi erant: & illis in bello aduersus Marium uteretur: respondit nunq̄ ipsius animum laturum esse ut seruos ea ciuitate donaret a qua Gaium Marium depulisset. qui a Theutonis Cimbrisq; eam liberauerat. O pudorem sanctissimum: cui inter arma: ciuiliaq; bella locus patuit: ubi nec fidei nec pietati locus esse solet. sed in omne crudelitatis pfidiæ iræ atq; auaritiæ genus frena laxantur. Quid enim præstare tibi maius potuit consul romanus? cum maiorem tui q̄ proprii necessitas rationem habere uoluit.

De Panthite Lacedemonio.

Quantæ sint ueri pudoris uires panthites quoq; Lacedemonius ostēdit. Is cum in tercentorum numero esset: qui cum Leonida aduersus pfas thermopilarum saltum insederant: a Leonida in thesaliam cum litteris missus cum alis qui in thermopylis pro patria pugnando occubuerant: esse non potuit. cum postea eum cæteri ciues despectui haberent: arbitrati non in thesaliam a Leonida missum: sed præ ignauia ex proelio fugisse q̄q̄ & uere & honeste excusari posset: tamen præ pudore cum dedecus sustinere non posset: ultro se ipsum suspendit.

Haud longe dissimilis pudor pennium posthumium militarē præfectum in Brithannia imperante Nerone impulit: ut gladio suo se ipsum traiceret: posteaq̄ Suetonii paulini aduersus brithannos egregia facinora atq; uictorias intellexit. Nam cum sub eo militaret: contra militarem ordinem præ ignauia imperium detractarat. Itaq; cum a suis reprehenderetur qđ tantæ gloriæ occasionem amisisset: pudore uictus ferre dolorem non potuit.

De uxore Panthei Lacedemonii.

Coluiſſe ſe pudorem non ſine magna laude oſtendit Panthei Lacedemonii uxor. nam uirũ ſecuta in ægyptum quo is cum Cleomene ſe receperat: poſt uiri mortem cum Phtholomeus ipſam quoq; cum cæteris Lacedemoniis mulieribus quæ illic erant: occidi iuſſiſſet: priuſq̃ occideretur ueſtem diligenter pedibus obuoluit: omnemq; aliam corporis partem texit: nudo iugulo relicto ut honeſte cadens pudorem quem per omnem uitam ſeruauerat inuiolatum relinqueret.

De Olympia Alexandri magni matre.

Olympia quoq; Alexandri magni mater cum eam Caſſander interimi iuſſiſſet: diligenter cauit: ne cadens in morte aliq̃ corporis partem detegeret: quæ celanda pro matronali pudore uideretur.

Recentiora De Alexandrina uirgine ægyptia.

INnter recentia pudoris exempla orationem Alexandrina uirgo ægyptia auſpicabitur: quemadmodum in externis apud Valeriũ Spurina incoauit. nam cum aſpectu decoro eſſet: ueteri tumulo ſe incluſit. illicq; duodecim continuos egit annos: per paruum foramen cibo cæteriſq; neceſſariis acceptis: rogata autem quam ob rem his tenebris ſe dãnaſſet: reſpondit cognouiſſe ſe ſui amore iuuenem exarſiſſe: & ne ei ultra aut alteri huiuſmodi flammis animum incenderet: tumuli carcerem pro remedio delegiſſe: quæ tanto Spurinæ pudorem ſuperauit: quanto ipſius ſexus fragilior erat: duodecimq; annos in tumulo perſeuerauit: uix autem tẽporis momentum Spurina dum faciei decorem deformauit: doloris moleſtiam ſenſit.

De abate & monachis in acri.

FOrtaſſe Spurinæ facto ſimilius uidebitur q̃d abas mulier cum uirginibus ſuis in acri egit: cum ſalutis anno ducenteſimo nonageſimo primo ſupra mille urbe a Saracenis capta cum plus ueneris ipm ſacræ mulieres quam mortem uererentur: ipſæ ſibi naſos deſecuerunt: arbitratæ fieri poſſe ut hac deformitate ab iniuria tutæ forent: idq; eas minime feſellit. nam ut ita affectas ſaraceni perſpexerunt nulla re dicta omnes interemerunt.

De Michaele imper. Conſtantinopolitano.

A fœmineo pudore ad uirilem tranſeundum eſt: atq; in eo rariora tantum attingemus. Michael Conſtantinopolitanus imperator cum in bello uictor ſemper extitiſſet: quia contigit ut ſemel prœlio a bulgaris: qui ueteri nomine inter Scithas cenſentur eſſe uinceretur: præ pudore imperium depoſuit: & quod uitæ ſuperfuit: religioſæ ſemper in ſolitudine tranſegit.

De Almanſore Arabum rege in hiſpania.

De Pudore.

MIrus quoq; Almansoris pudor fuit: qui Arabum in hispania agentium rex erat. Nam cum ante de christianis uictoriam semper reportasset: postremo a Garsia Castulonensi comite: nundũ enim comitatus in regium nomen transierat: atq; ueremundo legionis hispaniensis rege bello superatus: conspectu arabum atq; alloquio humano: omniq; cibo abstinuit: atq; ita cito confectus est.

De Gotifredo bolliono Lothoringiæ duce.

HOc pudore ne afficeretur Gothifredus bollionus dum imperatoris iudicio cum agnato quodam suo de Lothoringii ducatus parte quam ille petebat: proelio decertaret: usq; ad capulum ensem confregerat: quod conspicati principes: qui astabant cum ne uinceretur metuerent: compositionis mentionem intulerant. cæterum ipse obaudiens omnibus uiribus nixus ita capulo hostem contudit: ut attonitum humi prosterneret. Itaq; ipse ex equo delapsus hosti ademit gladium: principesq; compellans a quibus ad res componendas fracto gladio inuitabantur: dixit tunc cum proelio hostem uicisset: posse se sine dedecore ad paciscendũ descendere.

De ipso quoq; iam hierosolymarum rege.

MOdestiæ laudisq; immensæ plenus is pudor fuit: quo idem Gothifredus usus ẽ: cũ a toto exercitu q ad hierosolymitanã expeditionẽ ꝓfectus erat: rex salutatus fuit auro ei diademate recusauit ornari qđ iniquũ esse diceret seruũ mortaleq; hominẽ ac peccatorẽ auro gẽmisque confectam coronam eo in loco gestare ubi Christus dei filius qui coelum & terram condidit: ut a nobis culpam auferret: acutissimis spinis ad contumeliam confectum diadema tulit.

De Ioanne altauilla.

QVibus eloquentiæ uiribus satis ex merito pudor laudari potest? qui in Ioanne Altauilla perspectus est. cum Ferdinandus iunior rex neapolitanus apud seminariam uicum in Lucania a Berardo Stuardo Aubignini domino: qui Caroli octaui gallorum regis uicarius inferiorem illius regni partem regebat: proelio superatus est: nam fugienti Ferdinando ita lasso equo: ut ultra eum uix ferret: Ioannes Altauilla ut eum conspexit: suum integris uiribus obtulit: quem cum Ferdinandus præ pudore recusaret: enixe monuit Ioannes ut acciperet: qđ sibi similes permulti essent. cæterum ipsi qui cum eo essent regem solum ipsum Ferdinandum haberẽt. Itaq; Ferdinandus accepto equo haud longe illinc profectus erat: cum aduenientes galli Ioannem interemerunt. O singularem uirtutem pudoremq; silentio nunquam prætereundum: quibus enim laudibus Ioãnes satis efferri poterit? qđ in ipso fugæ: & quasi præsentis mortis terrore: omnibus attoni

tis pudori tantum apud se locum relinqueret? spernendus quoqꝫ is pudor non est: quem fugiens Ferdinandus ostendit: cum tam periculoso tempore equum statim non accepit: sed aliquantisper uitæ pudorem præposuit.

De Coniugali charitate — Caput sextum

Fateor minores meas in scribendo uires esse: quam ut ex merito cōiugalis amoris laudes ꝓsequi possim: & pro rei dignitate ipsius magnitudinem referre. Quis enim non eximius tantæ rei copiam dicendi parem afferat? & tamen quia ordo ita exigit quædam ea de re exempla scribemus. Nam quæ nos inculto stillo non assequemur: rei ipsius excellentia per se in lucem proferet.

De Cyampo Thesalo. & Aemilio Sybaritide.

Ardens Cyampi thesali: & Aemilii Sybaritani amor fuit: uterque enim uenationis studiosus q̄q̄ diuersis locis temporibusqꝫ eundem tamen incurrit casum fatumqꝫ: atqꝫ ex eo argumentum ingens mutui amoris ostenditur. nam cum eos nimium suspiciosæ coniuges usqꝫ in ipsas siluas secutæ essent: atqꝫ illic inter prunos dumetaque laterent: ad easqꝫ proter frondium motum ceu ad feras excitati canes accurrissent: prius canum dentibus dilaniatæ occisæqꝫ fuerunt: q̄ earum uiri mulieres atqꝫ multo minus coniuges esse uidissent. Cum autem amborum erga uxores mutuus esset amor: doloris uterqꝫ impatiens sibi ipsi manu sua mortem consciuit. Cum tanti amoris in maritis perrara sint exempla de uxorum charitate scribemus.

De Panthea uxore abradatæ.

Immensus Pantheæ erga abradatam uirum amor fuit. Nam cum is in Cyrri exercitu aduersus babilonios militaret cæsus in ꝑlio ab hostibus posteaq̄ ab uxore iuxta gentis morem deploratus ornatusqꝫ fuit: neqꝫ aliud iam funeri nisi ut sepelliretur supesset: supra mortui uiri corpus se peremit.

De Phila Demetrii regis coniuge.

Philæ erga Demetrium regem uirum suum insignis amor animi quoqꝫ magnitudinem coniunctam habuit. nam cum eum accepisset proelio uictum in cassandriam amissis regnis se recepisse: neqꝫ ferre posset regno priuatum uidere: quem regem uictoriisqꝫ insignem amasset: ingenti compulsa amore ueneno se ipsam extinxit.

De Ligarii romani coniuge.

De Coniugali Charitate.

DVrante triumuirorum lege qua par pena proscriptis proposita erat: atq; iis qui proscriptos recepissent: cuius metu permulti uiros fratres parentes & filios prodiderunt. Ligarius proscriptorū unus fuit: quem diu coniuux eius ac serua sola secretum Romæ tenuerunt. uerum tandem a serua detectus: ab iis qui eiusmodi curam gerebant: interemptus fuit. uxor autem amore stimulata uirum cum abduceretur obseruatis uestigiis secuta cædis eius ministros orabat: ut se quoq; perderent: qđ ipsa etiam per legem morti debebatur: quia proscriptum uirum domi tenuerat. hæc uociferans usq; ad triumuiros peruenit. Cæterum cum audire eam nemo uellet: domum reuersa cibo abstinuit: atq; in magno merore: & fame & lachrimis simul confecta est.

De Paulina uxore Senecæ.

CVm Senecæ Nero generis mortis arbitrium obtulisset: ipseq; desectis uenis delegisset: ut in balneo cum sanguine simul etiam uitam effunderet: Paulina eius uxor coniugali amore compulsa quāquam Seneca repugnaret: mori tamen ipsa quoq; decreuerat: ut non minus in morte q̄ dum uixerat uiro fidissima comes esset. Cæterum cum rem Nero præsciuisset: misit qui sanguinem sisterent: atque eam in uita retinerent. Itaque cum iam multum esset sanguinis effusum: palida semper mansit: atq; in uultu pudici amoris sui signa semper retinuit.

De Triaria. L. Vitellii coniuge.

TRiaria. L. Vitellii coniunx: Auli Vitellii imperatoris fratris non secus atq; Mithridatem hipsicratea uirum armata ciuili bello qđ aduersus Vespasianū uitelliani gesserunt secuta est. ac nocte qua uir Taracinam magno militum numero ingressus est: ipsa inter strictos gladios audendo agendoq; dum hinc illincq; manu sua hostes obtruncat: nulli se comilitonum uirtute inferiorem præstitit: adeo audaci animo muliebre pectus maritalis amoris flamma repleuerat.

De Annia romana.

HAec coniugalis flamma Anniæ romanæ prudentiam inspirauit cum hortanti ut uidua iuuenis formosaq; iterum nuberet: respondit: nolle si bonum coniugem: ut primum habere contigisset: perpetua ne eum amitteret molestia torqueri: quod si contra in malum incidisset uirum: nimium graue semper habitutam illud malum quod nulla necessitate cogente sibi ipsa peperisset.

De Valeria romana.

PErsimile quoq; Valeria maior messallarum fratrum soror: quanq̄ aliis uerbis responsum fertur in pari casu dedisse: dixit enim Seruium qui eius uir fuerat: etsi alius mortuus uideretur: apud se tamen adhuc uiuere.

De uxore Stratonis Sidoniæ principis.

MAgnum quoq; ueri coniugalis amoris experimentum illud fuit: quod Stratonis Sydoniæ principis uxor edidit cum urbe a persis obsessa uerita est: ne in hostium potestatem uir ueniret, id autẽ etiam morte si fieri posset: deuitare decreuerat. Itaq; cum iam accepisset hostes urbem ingressos esse atq; haud longe abesse: ut uiro eius potirentur: adempto ei gladio manu sua ipsum occidit: corpusq; eius quantum pro tẽpore potuit: decenter exornauit: cui postea super incumbens ipsa gladio se ipsam traiecit ut eadem in morte uiro qua uiuens charitate comes esset. una enim re simul & coniugalis charitatis & animi sui magnitudinem atq; insuper honoris quoq; curam: cum ne uiui in hostium manibus indigna paterẽtur prouidit palam testata est.

De piscatoris uxore.

NOn minus etiam magnum coniugalis amoris illud signum fuit: qđ Plinius in epistola narrat in piscatoris coniuge: quæ cum uiro insulam Larii lacus incolebat. Nam cum piscator læsa haberet pudibũda ægritudine: quæ molestiæ plena curari posse non uidebatur: uxor cum diu a uiro quem ægritudinis subpudebat hoc petiisset: tandem impetrauit: ut morbi locum inspicere posset: pollicita se libere quid de morbo sentiret postea dicturam. perspectum locum ut curari non posse animaduertit: amoris animiq; simul plena: ex fide omnia quæ sentiebat uiro narrauit. hortataq; ne semper in tanto cruciatu uitam ageret: ut cum uita morbi quoq; dolorem finire uellet: cum ipse ei annuisset: arctissimis uinculis se cum uiro simul colligauit: atq; ita de rupe ambo in lacum precipites missi simul interierunt.

De Arria romani Senatoris coniuge.

INgentem erga uirum petum amorem Arria ostendit. Nam cum petus in scriboniana coniuratione nominatus atq; in Illirico captus Romam perferretur: ipsa precibus lachrimis atq; muneribus diu contendit ut simul duceretur: nã peto in naui opam suam præstare cupiebat: qđ cũ frustra temptasset paruo celoce nauem qua petus uehebatur ad urbem usquẽ secuta est: ubi a propinquis diligenter custodita quod nimio amore ne se occideret uerebantur: cum aliam rationem nullam inuenisset: erecta impetu facto caput in murum impegit: & cum inde ab astantibus reuocata: quod optabat non effecisset gladio pectus transegit atq; non minus animo fortis q̃ amoris plena eductum gladium intrepida uiro porrexit affirmans uulnus quod fecerat nihil dolere: ut exemplo ipse quoq; animaretur: atq; in hæc uerba dum uirum hortatur moribunda corruit.

De Coniugali Charitate.

Recentiora De Pandoeri persæ coniuge.

Non est ætas nostra insignibus exemplis coniugalis amoris frau data: & ob id unum Arriæ romanæ persimile scribemus. A Ia cob persarum rege: qui ussoncassani filius fuit: rebellauerat mi litarium ducum unus nomine Pandoerus. hic formosissimam habebat cõ iugem: quæ sextum decimum non excedebat annum: a qua ardenter dili gebatur. Ab ea diu rogatus Pandoerus ne cum hoste confligeret: cum as sentiri coniugi nollet: petiit uxor ut ante proelium saltem eam occideret: ne post eum uiueret. id quod cum negasset: proelium init in quo uictus occisus q; fuit: & uxor eius ab hostibus capta militarium ducum uni a rege data ē. Cum is eam in matrimonium ducere uellet: ipsa diu restitit: & cum ad ex tremum uim parari cerneret: sumpto in ea re ad deliberãdum tẽpore: in par ua sedula cum scripsisset: nunq̃ ferent homines Pandoeri uxorem diu post eum uixisse: gladio se traiecit: uirum moriens secuta: Posteaq̃ aduersante fa to uiuum non potuerat.

De Cecilia barbadica ueneta.

Idem fecit temporibus nostris Cecilia barbadica ueneta: quæ mor tuo uiro Philippo uendramino in tam pertinaci se dolore immer sit: ut nec monitis nec precibus propinquorum ad uescendum ali quo modo impelli posset. Nullo igitur unq̃ responso dato mortua est. Nũc etiam ad uirorum amorem transeamus.

De Dominico Gatalusio Lesbio principe.

Singulari etiam memoria dignus est amor: quem Dominicus Ga talusius qui Lesbi rerum potiebatur: erga uxorem ostendit: quæ cum in lepram incidisset: uir minime ueritus aut contagione infici posse: aut aspectus horrore auerti: & enim illuuies magis q̃ uiuum corpus ui deri poterat: neq; tetro odore: quẽ ulcera mittebãt: nunquã aut mẽsa aut lecto comuni eam prohibuit. Cõiugalis enim charitas apud eum contagio nis timorem: tetrumq; conspectum odoremq; in securitatem ac uoluptatẽ uerterat: quod eam iuxta dei uerbum eandem carnem secum esse arbitra batur.

De Neapolitani regni quodam accola.

Resistere nequeo quin agricola Latiscolen in neapolitão regno ortus humili fortuna: se quoq; magnis uiris ubi de coniugali charitate agitur inserat: is cum iuxta mare agrum coleret uxorq; ab eo ali quantisper diiuncta: a pyratis mauris qui in litus predatum descenderãt

capta esset: statim ut uxorem non apparere: trirememq; pyrraticam haud longe anchoras iecisse conspexit arbitratus id quod erat: in ea uxorem esse ad triremem statim adnatauit. atq; eius gubernatore uocato dixit se id circo uenisse: quod sequi uxorem statuerat. Minime barbariae illa territus nationis fideiq; christianæ inimica: neq; ingenti miseria qua remegio addicti laborant: omnium horum immemorem coniugalis amor eum fecerat. Quã rẽ cũ mauri non sine ingenti admiratione audiuissent: permultos. n eius regionis accolas uiderant prius perpeti mortem quam illam miseriã male: atq; eam postea per ordinem Tunetensi regi narrassent: tanta hominis charitate motus rex & uirum & uxorem liberos esse iussit. atq; inter regiæ custodiæ milites uirum adoptauit.

De Amicitia — Caput septimum

QVam uenerabile sanctumq; amiciciæ nomen resq; ipsa sit: & quã ti uerus amicus fieri debeat: permultis experimentis cognosci potest: uerum quam rara & sæpe non intellecta sit: sola aduersæ fortunæ facies ostendit. nam quem admodum igne aurum excoquitur: & p eum quod reprobum est detegitur: & purum perfectius fit. ita sceuis temporibus amicitia quæ uera est declaratur. cuius in eo uis precipua est: ut uera nisi inter bonos esse non possit. Nam in aliis rem nomenq; permutat quẽ admodum multis exemplis ostendetur.

De Epaminunda & pelopida thebanis.

ADeo inter Epaminũdã atq; pelopidam thebanos arcta fuit amicitiæ nec ssitudo: ut cum ambo in eo proelio essent apud Mantinẽ am: quod lacedemonii thebani sociiq; eorum aduersus archades commiserunt: & iam inclinante thebana acie humi uulneribus confossus pelopidas iaceret: quamquam omnes mortuum putarent esse: epaminundas tamen ut erat pectore brachioq; saucius: deserere eum noluit: donec a Lacedemoniis lata ope una cum pelopida tutum se in locum recepit. Quantum igitur credendum est epaminundam adnixurum fuisse: si pelopidam uiuum credidisset: cum pro defuncto corpore tanta fide amoreq; non sine uitæ discrimine saucius depugnauit?

De Lucilio & Bruto ciuibus romanis.

QVod pro pelopida epaminundas fecit: ob id fortasse mirum minus uideri potest: quod in proelio fortes uiri honoris & gloriæ gratia maximis se periculis obiciunt: neq; in eis tam certa mors est: ut euadendi quoq; spes aliqua non supersit. Itaq; pluris illud faciendum uidetur: quod Lucilius ut brutum a morte redimeret: in se suscepit. ultimo enim proelio quod in philippis campis commissum fuit: Brutum fugientem bar,

bari equites antoniani grauiter insequebantur: quod conspicatus Lucilius dum Brutum se fingit esse: insequentes tam diu remoratus est: ut Brutus ab eis longe abesset. Capto igitur Lucilio Antonius ad quem is perducebatur obuiam se leticiæ plenus: Brutum esse arbitratus: prebebat. Cum autem Antonio Lucilius iam ita propinquus esset: ut inuicem audiri possent: magna uoce exclamauit Antoni ne tanq̃ Brutum uiuum uinctum expecta: ego cum hos Brutum insequi equites cernerem: Brutum me finxi: ut is fugiendi tempus haberet: & ita ad te perductus sum eo animo: ut quecunq; in me statueris perferam: qua re attonitus Antonius tantæ amicitiæ reuerentia Lucilium seruauit: atq; in amicorum numero habuit.

De Caleno romano & Varrone philosopho.

QVo tempore triumuirorum proscriptio durabat: proposita iis grauis pena qui proscriptos re aliqua iuuissent: aut non accusassent. Contraq; propositis iis qui accusassent ingentibus premiis: cum inter proscriptos Varro philosophus esset Caleni peramicus: eum domi suæ Calenus aliquod tempus celauit: in quam domum cum persæpe Antonius spaciatum se conferret nunq̃ territus est: aut animum mutauit Calenus: & tamen assidue uel animaduerti uel premia dari prout edictum aut uiolassent homines: aut ei paruissent: cernebat.

De Augusto & Arrio philosopho.

INgens amicitiæ exemplum Augustus ostendit: cum deuicta Cleopatra in ægypto Alexandriam urbem cœpit. Alexandrino enim populo qui in theatro conuenerat: tribus de causis ignosci a se dixit: primam afirmans urbis esse pulchritudinem, secundam autem Alexandri amorem: qui eius urbis conditor fuerat: tertium uero suum esse in Arrium philosophum amorem quẽ amicum habebat: manu eum designãs ut a populo cognosceretur, neque enim in eum minus humane se gessit: quam erga ephestionem Alexander: id quod Valerius magni se facere ostendit.

De Demetrio Antigoni regis Asie filio & Mithridate.

REs illa quoque qua Demetrius erga Mithridatem amicum & comitem usus est, non mediocris amicitiæ argumentum fuit. Nã cum a patre Antigono accepisset se somnio monitum statuisse Mithridatem occidere, q̃q̃ iureiurando pater eum astrinxisset, ne cui eam rem aperiret, pluris amicitiam quam sacramenti religionem aut paternum imperium fecit. Spaciatum enim e more cum Mithridate profectus, aliquantisperque ab aliis secedens, hasta quam manu tenebat in terra descripsit.

fuge Mithridates: quam rem is ut prudens cum uidisset: nocte proxima p fugit in Capadociam: ubi ipse posteriq; eius postea diu regnarunt.

De Ionata Sauli iudeorum regis filio

HAud dissimili ratione in amicicia Sauli iudeorum regis filius Ionata erga Dauidem amicum & comitem usus est. nam cum resciuisset iureiurando addactus patri statutum esse Dauidem occidere: hasta in harena scripsit: ut fugeret: & si norat non obscure Dauidem idcirco patri Saulo suspectum esse: quod Dauid ad iudeorum regnum aspirabat. & enim regni respectus apud eum amicitiæ cessit.

De quodam ministro Sauli iudeorum regis.

DE Saulo nuper facta mentio me monet: ne prætaream unam rē q̄ ueri amoris testimonium. ministrorum unus erga Saulum gessit eo p̄lio quo uictus Saul interiit. Nam cum ab hostibus circundatum se Saul uideret atq; uulneribus confectum. ne uiuus in eorum potestatem ueniret. ministrum qui prope astabat magnis precibus orauit ut eū interimeret: quod cum minister ob pietatem in dominum recusasset: Saul ut id ipse ageret temptauit. Sed preter uulnera deficientibus uiribus cum ipse non posset id ab alio petere coactus est. quod cum impetrasset idq; minister qui operam suam in eo negarat uidisset. in seipsum manum conuertit: quam domino prestare noluerat. & qui domino mortem inferre noluit: ut amorem fidemq; suam testaretur. mortis eius comes ultro esse uoluit.

De publio Catteno philotino.

ET gratum: & amicum publius Cattienus philotinus erga patronū suum se ostendit a quo bonorum omnium heres relictus e at: uiuum enim se rogo iniecit: in quo patroni corpus iuxta priscorum morem ardebat: cum eoq; ita emori uoluit. ut quorum animos singulari amicitia uita coniunxerat: corpora in morte non disiungerentur.

De quibusdam equitibus. M. Othonis imper.

EXempli magna similitudo temporum ordinem peruertens cogit ne preclarum amicitiæ facinus quorumdam M. Othonis militum prætaream. hi posteaq; Othonem mortuum uiderunt. facie eius item manibus pedibusq; deosculatis se ipsos supra illius corpus interemerūt O inextimabiles amicitiæ uires: quæ alios sine ulla commodi spe ad uitam relinquendam cogat: cuius seruandæ gratia tantis laboribus ac curis homines conficiuntur: quod eam uiuentium pars maior rebus omnibus anteponit.

De Amicicia.

De. M. Vulpio Traiano imper. & Surra.

QVicunq; diligenter ueterum recentiumque principum suspiciones atq; multorum in eo numero mortes inspexerit: quas aut propinqui: aut qui putabantur amici procurarunt: proculdubio neq; id sine admiratione iudicabit: q̄ alte cum adhuc priuatam uterq; uitam ageret inter. M. Vulpium Traianum imperatorem ac Surram amicicia radices iecerat: nam cum mane Traiano significatum esset: Surram in ipsum conspirare uespere eius diei non inuitatus ad eum Traianus cum duobus solis comitibus cenatum se contulit: radiq; ab eius tonsore uoluit: atq; oculos ab eius medico inspici: eidem postea cum denuo de conspiratione affirmaretur: ridens respondit: se nullo modo ut id crederet: adduci posse: quod eo die periculum ipsius rei fecerat: ita ut Surra si uoluisset id quo insimulabatur agere posset. Itaq; in amicicia firmus perstitit: nec multo post tribunatum Surræ detulit: & cum ut mos erat ei ensem traderet: eumq; non uagina tectum: sed strictum porrigeret: Surræ dixit ut acciperet ensem: si bene imperium regeret tuendi eius gratia: occidendi autem si male imperaret.

De Dioclitiano & Maximiano herculeio imper.

EXperimenta non rara solum uerum pene unica ueræ amiciciæ ea fuerunt: quæ inter se Dioclitianus & herculeius cæsares ediderunt. Dioclitianus enim solus in augustali solio Herculeium neque eum nationis suæ uirum imperii participem elegit. ad quem locū eorum nullus qui ante ipsum imperarunt: præter admodum paucos neq; fratres neq; filios unquam uocarant: & ii quidem qui uocasse inueniuntur: ex toto uocatos sibi non æquarunt. Hi autem in eo concordes semper uixerunt: quod non modo in aliis hominum gradibus: sed in ipsis quoq; filiis cum parentibus discordiam serere: ac cruentos edere effectus consueuit. Herculeius autem iam imperii dulcedinem expertus. O inextimabiles amiciciæ uires: sola comitis oratione motus: ex tanto fastigio ad priuatam fortunam reuersus est. In eo comiti quiete assensus: in quo ne filio quidē postea qui romæ ei in parte: nec Constantino genero qui similiter in gallia successerant: ne cum uitæ quidem discrimine ac morte assentiri uoluit. Plus enim Dioclitianam amiciciam uir alioquin ferus: atque armis assuetus: q̄ romanum imperium aut imperandi cupidinem: rem in humanis rebus potentissimam: aut deniq; uitam ipsam fecit: ex quibus rebus haud falso iudicari potest: hanc firmiorem earū oium amiciciam fuisse de quibus unq̄ scriptū sciatur. Nam cum proter priuatas opes quæ interdum pusillæ quoq; sunt: non lites solum inter se fere reinueniantur etiam arctissimi propinquitatis gradus: uerum ad cædes quoque ipsas prorumpere: hi duo imperium quod maiorem potioremque

orbis terrarum partem continuit: per concordiam possederunt: in cuius pri
mordiis ob unam paruamq; romam imperii cupidine gemini fratres fra/
terno se sanguine macularunt.

¶ Recentiora De quodam equite Garsiæ nauariensis regis.

POsitis quorundam ueterum de amicicia exemplis manū ad recen
tiora extensuri: duobus sed iis quidem insignibus cōtenti erimus.
Cum in hispania inter se bello decertarent Ferdinandus legionen/
sis: atq; Garsias nauariensis reges: Garsias q͂d superbus audaxque nimium
sæue regni sui proceres habebat: in magno eorum odio uersabatur: Idq;
cum animaduerteret unus militum eius qui puerum Garsiam aluerat: arbi
tratus si proelium committeretur: Garsiam a suis desertum iri: ut qui ex fi/
de eum diligeret: re detecta quam intellexerat Garsiæ suasit: ut proelio ab
stineret. Cæterum Garsias immodici spiritus amicorum æque atq; inimico
rum contemptor: decertare proelio cum hoste decreuit. Quam rem con/
spicatus is qui: ut dictum est: contra suaserat, in hæc uerba prorupit. Quā/
tum Garsia aduertere possum tibi statutum est: ut omnino moriaris: cui
rei posteaq͂ aliud afferre opis nequeo: id saltem enitar ne te uel mortuū uel
p̄lio uictum uideā. Itaq; galeam atq; toracē exutus: ac solo gladio hastaq;
armatus in hostium aciem ingenti animo irrupit: ubi ipse haud multo post
cæsus & Garsias a suis: ut ipse monuerat: desertus fuit.

¶ De Sanctulo sacerdote Nursino.

SAnctius q͂ Damon pithiasq; pictagorei amiciciæ uinculum San
ctulus sacerdos Nursinus in diacono ostēdit. Captus enim a lon/
gobardis diaconus haud paruo in discrimine uersabatur. pro quo
penes longobardos adeo Sanctuli efficax opera fuit: ut ꝓ ipso uadē se pre/
bente ea nocte custodiendus ei diaconus daretur. Acceptum autem
apud se Sanctulus: ut fugeret hortatus est. Diaconi autem tanta erat
bonitas: ut uix Sanctulus id ab eo magnis precibus impetraret. Itaque
cum postea dies illuxisset captiuusq; non appareret: indignati Longobardi
comprehendi Sanctulum iusserunt: ut capite mulctarent: a quo mortis ge
nere ob id solum seruatus est: quod dum id ageretur Longobardi miracu/
lo territi a cæde eius abstinuerunt.

¶ De Liberalitate ¶ Caput octauum.

POst amiciciam cuius sanctitas inter mortales omnia superat: quid
conuenientius scribi a nobis potest q͂ de liberalitate? quæ non tam
in munerum magnitudine quam in dandi modo rationeq; consi
stit. & enim si mensura desit quæ ei debetur: interdum in prodigalitatis
uicium transit. Idcirco eum tantum liberalem uocabimus: qui iuxta

fortunæ suæ uires erga bonos proter honestas tantum causas largum se prebet. hinc auaricia inde prodigalitate deuitata. Nam si horum alteri adhæserit: de insigni uirtute in perniciosum uicium corruet.

De Alexandro magno.

Graui iniuria affici uideretur Alexander cognomento magnus: cũ omnes liberalitate antecesserit: si alteri in huius uirtutis commemoratione primæ partes darentur. Quam ob rem ne eum honore suo fraudemus: ab uno ipsius liberalitatis genere sermonem ordiemur. Eũ perillus rogarat ut se ad parandam filiæ dotem iuuaret: cui cum Alexander quinquaginta dari talenta iussisset: & perillus decem sibi satis esse dixisset. Alexander respondit q̄q̄ tibi qui ea accepturus es: decem satis sint: mihi a quo dantur: ea non sufficiunt. Magno enim liberaliq; animo non tam honesti amici necessitatem: q̄ fortunæ suæ uires metiri uoluit.

De eodem.

Cvm idem dispensatori mandasset ut Anaxarcho philosopho daret quantum poposcisset: petiisset autem postea centum talenta: ueritus dispensator tantam summam dare: nisi id ante regi significasset: & proterea ei Anaxarchi postulatum declarasset: respondit Alexãder Anaxarchum nosse: eum se habere amicum: qui hãc summam & longe etiam maiorem dare & posset & uellet.

De eodem:

Nequeo in his quæ ad liberalitatem pertinent: ab Alexandri exemplis secedere: adeo ingens scribenti eorum numerus se offert: & tamen ut aliis quoq; locus detur unum adhuc posuisse contenti erimus. Superato Dario cum in itinere uideret Alexander macedonem agasonem: qui mulum defessum auro onustũ agebat: a mulo in humeros suos sarcinam transtulisse: uerentem q᷑ Alexandri aurum illud erat: ne eo amisso ipse quoq; uitã perderet. & tamen ipsum quoq; agasonem sub onere: q᷑ ingens erat: deficientem: ultra progredi non posse: agasoni uicinior factus dixit: ut tibi hic labor minus grauis sit in tabernaculum tuum hoc aurum deferes: quia iam hac hora tuum esse iubeo. O liberalitatem immensam pluris q̄ auri uim tantam: agasonem facere.

De Phtholomæo Philadelpho ægypti rege.

Non tantorum populorum rex: sed tamen non minus liberalis fuit Phtholomæus Philadelphus ægyptius rex. Nam quod iudeorũ legem in græcam ex hebraica lingua transferri per Eleazarum sacerdotum principem curauerat: ut huius operæ gratiam interpreti,

referret: ultra ingentem uim auri dono hierosolymarum templo datam iu/deorum quoq; gentis captiuos omnes per totam ægyptum conquisitos: sub prioribus regibus bello captos: quanq centum milium numerum æquarent pecunia sua a dominis omnes redemit: ac libertate donauit: ut sine popu/lorum iactura: quod non ab omnibus regibus fit: ipsius liberalitas exerceretur Magnum profecto liberalitatis argumentum & Phtholomeo rege dignum & si tanta res in longe quoq; potentiore plusq ingens uideri debuit.

n. l.

De Demetrio rege.

SI tanto opere Valerius Flamminii liberalitatem laudauit: quod a Philippi armis liberata græcia uno edicto omnibus græciæ urbi/bus cum consul esset: & non dominus: ueterem libertatem restitu it: quanto magis Antigonus & post eum Demetrius filius efferendi laudibus sunt? qui sceua Cassandri tyrannide liberatis athenis quanq ab atheniensi populo inuitati: athenas inire tamen nunquam uoluerunt: priusquam in po testatem redactis omnibus munitis locis eos populo atheniensi restituerunt affirmantes se athenas nisi liberas non ingressuros. Cum autem non dees/sent qui Demetrium monerent: ut sibi athenas retineret: respondit semper putasse beniuolentiam uerum firmumq; regnorum fundamentum. O rem uocemq; tanto dignam rege. & quæ omnia de liberalitate scripta exempla superaret. Nam si alii pecuniā profuderunt: uidimus ea sæpe homines ulos ut principatus regnaq; uel pararent uel parta augerent ac confirmarent. ue rum potentissima eademq; clarissima urbe cum posseris Demetri retinere/q; eam posses: liberam faciendo & populi arbitrio remittendo: longe omni um qui liberalitate insigne nomen adepti sunt largitatem excessisse uideris.

De Plateensi populo

PErsæpe non minus odii atq; bellorum inter uicinas urbes de fini/bus oritur: quam inter magnos reges propter regna ipsa prœlia se/runtur. Idcirco insignis ducenda est liberalitas: qua plateensis po/pulus magna agri sui parte atheniensibus data usus est. Nam bello quod toti græciæ Xerses intulerat: cum Aristhidi qui græcorum omnium nomine consuluerat: delphicum respondisset oraculum: ut in sacris eleusinæ cereri campis dimicarent. neque alibi locus esset ullus cereri eleusinæ: nisi in athe niensi agro sacer: nemini dubium erat: quin iuxta oraculum in athe/niensem agrum redeundum foret: quod si fieret: gerendi belli rationibus uehementer id aduersari putabatur. Itaq; cum consilio incerti omnes ma/nerent: dicerentq; aut oraculo aut militaribus consiliis in quibus communis salutis spes posita erat: deesse oportere: Plateenses qui cæteris populis uicinio res athenis erant: in quorum agro græcorum tunc castra erant: ne ab eo lo/

co exercitus cederet: qui rebus foeliciter gerendis opportunus uidebatur: & ut simul oraculo satisfieret: quod agri inter urbem suam Athenasq; possidebant: atheniensibus donarunt. In quo cum & græcorum castris & ad pugnandum satis esset spacii: idq; dono atheniensium esset factum: & proterea eleusinæ Cereri sacrum dici iam deberet: egerunt plateenses ut cum oraculo militare quoq; consilium congrueret: atq; ita penes græcos eius proelii uictoria maneret. Huius rei gratia Alexander non liberalis solum ipse uerũ etiam liberalium amator & studiosus: cum Platearum urbem muro nudatam offendisset: pecunia sua muro sepsit: in liberalitatis premium: quo Plateenses uniuersam affecerant græciam.

De Troezeniis.

EOdem bello magnam liberalitatem Troezenii ostenderunt: cum monitis oraculo Atheniensibus: ut communem salutem muris ligneis tuerentur: iuxta Themistoclis sapiens consilium omnes qui arma ferre poterant relicta urbe naues conscenderunt: mulieribus senibusq; cum omni imbelli ætate Troezenem missis: qui a troezenio populo læte omnes suscepti gratis necessariarum omnium rerum impensa adiuti sunt: publico confecto decreto: ut Atheniensibus fructus omnibus in locis qui eis uiderentur: sine præcio sumere liceret.

De Massiliensibus.

HAud dissimili liberalitate erga romanos usi sunt Massilienses: cũ audita clade qua romanos galli affecerant publico funere mortuos romanos prosecuti aurum quoq; ro. populo miserunt: ut facilius se a gallis redimerent: quod cum Massilienses egerint nundum aliqua societate aut foedere romanis coniuncti: proculdubio & amoris & liberalitatis laudes ferre maiores debent.

De Neapolitanis.

NOn minus etiam Neapolitani populi erga romanos commemoranda liberalitas est: cum durante adhuc Annibalis bello. Mar. Attilio & Geminio seruilio Masitano consulibus: romam quadraginta aureas pateras magni ponderis per legatos munus populo ro. miserunt: omnesq; alias fortunas suas obtulerunt: cæterum non minor populi romani grauitas atq; abstinentia fuit: qui minima lance ex munere accepta alias ingentibus actis gratiis restituit: quanquam diuturno bello impensarumque magnitudine pressus in magna rerum necessitate coniectus esset.

De Phytio Lydo.

DIgna quæ commemoretur liberalitatis contentio est: quam inter se Xerses persarum rex ac Phytius Lydus exercuerunt: quo tempore Xerses in græciam cum decies centum milium & septingentis milibus hominum proficiscebatur: quem Phytius Lydus diem integram impensa sua cum toto exercitu aluit. & præterea regi ipsi ingentem pecuniam obtulit: quam rem supbus rex miratus: quæ Lydi Phytii condictio esset interrogauit: atq; ubi accepit uirum priuatum quidem: sed in magnis opibus esse: & alias Dario patri eius uitem platanumq; auream dono dedisse: præter coenam qua totum eius exercitum exceperat: conuersus ad Lydum Xerses petiit quantam haberet pecuniam: cui cum Lydus respondisset duo milia habere argenti talenta: aureaq; darica quadringenta milia: septemq; tantum huic deesse numero milia: quæ libenter omnia ei dono dabat: qđ ad bellum proficiscenti magno thesauro opus esse duceret: Xerses admiratione captus respondit. magno mihi dedecori foret: ut tu qui me cum innumero exercitu tam large hospitaliterq; accepisti: insuper hospitalitati pecuniã quoq; adderes. uerum ne te lateat penes gratum liberalitatem tuam collocatam esse: tibi ipsi retinebis quæ mihi obtulisti: & ut numerus quadringentorum milium daricorum impleatur: uolo septem milia quæ deesse dixisti ex thesauris meis copias: & tu perge liberalitatem exercere: quoniam ipsius te nunquam poenitebit.

De Cimone Atheniense.

CImon Atheniensis bello aduersus barbaros gesto: partis immensis opibus agros suos sæpibus ac muris nudauit: ut omnibus integrũ esset: qđ uolebant ex eis capere: cuicunq; inopi qui in eius domũ diuertisset: assidue potus cibusq; dabatur: & cum e domo in publicum eggrederetur magno nobilium iuuenum numero septus erat: qui pulchris nouisq; uestibus amicti si in probos uiros cæterũ tritis uestibus tectos incidissent: cum eis uestes suas commutabant. Iidem per uicos euntes secreto saculos pecunia plenos gestabant: egentibusq; omnibus nummos impartiebant: modo hi non indigni hac ope uiderentur. hoc modo cum bene partis opibus Cymon uteretur: Leontinus Gorgias Cimonen dixit opes parasse ut uteretur: usumq; esse ut ex eis sibi honorem pararet.

De. T. Pomponio athico patricio romano.

VEra Pomponii attici patricii romani liberalitas fuit: qui Bruto cassioq; in bello aduersus augustum conferre cum reliquis patriciis nihil uoluit: uerum postea q̃ Roma pulsus fuit Brutus: dono misit ei sexterciorum centum milia: & totidem in epyrro præberi ei curauit: contra pene omnium consuetudinem Brutum dum foelix fuit: nihil iuuit: uerum posteaq̃ pulsus aduersa laborare fortuna coepit large opem tulit.

De Libaralitate.

De Tullio hostilio rege romano.

TVllius hostilius e septem romanis regibus unus: quod egrorum cæteri reges in usum suum seruabant: publice pauperibus diuisit: multorum regum moribus dissimilis: qui quod pauperum est: sibi usurpare consueuerunt.

De Porsena ethruscorum rege.

QVam multi reges fuerunt: qui de suo populis suis largirentur: sed qui hostibus dono darent rarissime inuenti sunt. huius liberalitatis Porsena ethruscorum rex exemplum fuit. Nam cum inita cum romanis pace castra ab urbe Roma moueret: militibus imperauit ne præter arma aliquid secum ferrent: uerum omnia alia in tabernaculis relinquerent: quod ea romanis dono dabat.

De. T. Vespasiano imper.

NE inter liberalitatis exempla Iulium cæsarem aut Augustum commemorem: id me retinet: quod q̄uis ingentia dederint: id egerūt uel ambitione moti: uel ut muneribus occupata plæbis mente: facilius publicā libertatē pderēt: neq; enim uera dici liberalitas debet illa: q̄ aliis rapta suis largitur: aut ut immensa parentur: mediocria donat. Nam congiaria: publicæ coenæ: aut Ludi quos alii imperatores ediderunt: quanquam magno constarent tamen si immensis principum ipsorum opibus collata essent: aut minimæ res: aut certe non grandes iudicarentur: ut aureliani factum testari potest: qui sine præcio romæ toti populo panem oleum & suillam carnem diuisit. Hos igitur omnes omittimus: ut Titum Vespasianum imperatorem commemoremus: qui meo quidem iudicio liberalitate alios antecessisse uidetur. Nam pecunia sua incēdia restituit: & quæ in urbe Roma: & quæ in uesæuo eius temporibus facta fuerūt: idq; non parandi imperii gratia egit: q̄d rebus paccatis sine hoste imperabat. Sed quia liberali benignoq; ingenio ad iuuandum humanum genus inuitabatur: semel quoque in coena quæstus est diem illam se perdidisse: quia nulli ea die beneficium contulerat.

De Nerua Coccecio imper.

COnferre me ad recentiorum qui liberales fuerunt: exempla parantem: senior Cocceius Nerua in hac postrema parte inter priscos liberalitate insignes se mihi obtulit. Nam commemorauit se decrepita pene ætate: quæ auri solet auidior esse: his mensibus quibus imperauit in egenorum usum decies ac quinquies centum milium aureorum nummum summam dispensasse: præfectis senatoribus: ut agros ad eorum sustentationem coemerent: atq; iis diuiderent. quos ob inopiam ope dignos animaduerterent. in quos usus ipsa quoq; aurea uasa aliaq; imperatoria ornamenta adhibuit. uir profecto principatu dignus: & qui populorum nō do

minum sed patrem se exhiberet ostendens.

Recentiora De Pipino gallorum rege.

CVm recentiora tempora non minus insignes liberalitate uiros quã prisca tulerint: ingratus mihi uiderer nisi de eis ꝓ ingenii mei captu scriberem: principiumq; a Pipino ordirer gallorum rege: in quo inter permultas uirtutes liberalitas plurimum enituit. Is Gregorii tertii ponti ficis precibus: bis in Italiam cum ingenti exercitu impensa grãdi pecunia de/ scendit aduersus Longobardos: quibus cum Rauennam exarchatũq; ade/ misset: hæc enim longobardorum dignitas erat: atq; in ea æmiliæ uiæ pars sub romandiolæ nomine designata ferrariaq; continebatur. item quicquid inter Ariminum Placentiamq; comprehensum est. spreto magno auri põ dere: quod Constantinus imperator offerebat: si ei cuius ea loca ante fuerãt: restituerentur. pontifici atq; catholicæ ecclesiæ omnia dono dare maluit.

De Carolo magno gallorum rege.

NOn minus liberalem se quam Pipinus pater Carolus magnus ostẽ dit: qui ut Adrianum pontificem aduersus Desiderii Longobar/ dorum regis arma tueretur: bis in Italiam descendit: domitaque Longobardorum rabie: dono data a Pipino patre confirmauit: eisq; Parmã Mantuam ac Lunas & cum eis haud contemnendam ethruriæ partem ad didit: quæ omnia si uoluisset retinere sibi poterat.

De Ricardo brithanniæ rege.

QVanq̃ Ricardi brithannici regis munus iis quæ Pipinus Carolusq; dederunt: æquari non possit: animo tamen haud minus liberalis esse uisus est. nam cum mire apparato conuiuio animaduertisset duos ex equitibus suis attentius quædam mirari uasa aurea: & una sermo/ nes serere ad eos accessit: petiitq; quibus de rebus una loquerentur: qui cum respondissent inter se locutos: quod satis se opulentos fore putarent: conten/ tiq; uiderentur: si duo tantum ex eorum uasorum numero haberent: sub/ ridens rex dixit: ne ob id contenti esse desinerent. se enim ea ipsa hora do/ no uasa dare: quæ in ipsorum manu poni iussit: uerum quod sculpturæ in eis excellens erat opus: neque sine tantæ artis iniuria deleri posse uide/ bantur: in medio conuiuio inspici eorum pondus iussit: & pro uasis duo/ decim aureorum nummum milia: tanti enim esse censebantur: ambobus repræsentauit.

De eodem.

NAtaliciis Christi saluatoris diebus cum idem rex auro gemmisque sacram ædem quam in palatio habebat: pro more exornasset: at/ q; aquensis episcopus Bonifacii pontificis legatus mane in ea sacrifi cium peregisset: dum is pontificias exueret uestes ex aræ ornamentis nihil

moueri rex iussit: apprehensoq; postea humane per manum legato: cum ad aram accessisset: dixit æquum non uideri ea die pontificium legatum in aliena ueste ornamentisq; sacrificare: & proterea quæcunq; tunc in ea æde essent: ei dono se dare.

De Nicolao patrensi.

INter tot regiæ liberalitatis exempla haud indignus est uir in priuata ortus fortuna cui locus fiat. Nam pro ipsius captu neq; pauciora neq; in re minus Laudanda q̃ quiuis de quibus scripsimus regum impendit: hic Nicolaus nomine patris in peloponesso honestis opibus ortus cum accepisset ciuem quendam patrẽsem inopia pressum tres filias iam maturas uiro: quod dare dotem nullam poterat: prostituere constituisse: pilas auro confecit eius summæ ut singulæ dotem unius earum puellarum conficerent: primisq; tenebris solus suspenso gradu ne exaudiretur: ædibus illius ciuis appropinquauit: ac per fenestram pilas iniecit: eas cum pater ac filiæ collegissent: rati a deo munus illud missum: pulsa egestate ex animis quoq; mali consilii cogitationes pepulerunt.

De Paulino nolano episcopo.

CVm p̃cipue inter alia crimina quibus mortales addicti sunt ambicione uenere atq; auaricia quidam sacerdotalis ordinis horũ temporum homines laborare soleant: mira res uidebitur quam Paulinus fecit: qui postea ad Nolanam ecclesiam fuit assumptus ita enim liberales omnes uirtutis magnitudine antecedit: sicuti lumine sol alias uincit stellas. Nam si illi de quibus scripsimus multa donarunt: ea dederunt quibus plurimum habundabant: neq; illis datis ulla tamen res eis deerat. Id longe secus in Paulino fuit. Nam bona omnia quæ in patria habebat: aquitanus enim fuit: pauperibus cum dedisset: nolam cum coniuge Tiresia uenit ea pauperie ut pene uictum mendicaret: postea autem q̃ ad episcopatum cõscendit: & Vandali Genserico rege ex Aphrica ingenti classe profecti: urbem romam ac oram totam illam populati sunt: cum aliam rationem nullã haberet qua uiduæ nolanæ filium tunc a Vandalis captum redimeret: in Aphricam se contulit: illicq; ut captiuum iuuenem matri redimeret: seruitutem ipse subiit: euangelicum pastorem imitatus: qui pro ouibus suis animã ponit: cum contra temporibus nostris persæpe ouium pastores in greges suos luporum uice fungantur.

De Serapione ægyptio monacho.

EXempli similitudo annectere Paulino Serapionẽ ægyptiũ monachũ cogit: q inopibus cũ uestes ac deniq; euangeliorũ librũ quem solum habebat dedisset: incidit in mulierem uiduam quæ famæ cum liberis paruis grauiter laborabat: cum nihil ei superesset quod ultra donaret: precio libertatem suam uendidit atq; illud uiduæ mulieri dedit.

De Martino turonensi episcopo.

MArtini turonensis episcopi adeo in pauperes omnes quos norat: liberalitas & prompta & ingens fuit: ut cum in iuuenta militaret: & urbis ambianorum portam egressus adhuc cathecuminus in nudum mendicantem incidisset: quia alterius rei quam daret facultas nulla erat: stricto gladio clamidem qua erat amictus diuisit: atque altera parte nudi corpus ut poterat contexit: episcopus postea factus non contentus in egenos dispensare annuos possessionum redditus: non dimidias ut ante in clamide egerat opes: sed totas uix trita sibi relicta ueste dedit.

De Apollinari Alexandrino patriarcha.

A Sacerdotali solio ita uirtus omnis iam aliquot tempus proter quorundam malos mores exulare uidetur: ut rarior fenice sit si quis in eo ordine liberalitate insignis inueniatur. Cum autem inuenire quempiam contingit: eo enixius quo rarior est laudari meretur. Inter hos cum Alexandrinus patriarcha apollinaris locum sibi pepererit. miram hac in parte eius liberalitatem scribemus. fuit enim eius temporibus Alexandrinus ciuis Macharius nomine: qui in magnis opibus a patre relictus paruo tempore iuuentæ mala secutus omnibus consumptis ad inopiam redactus est: quæ idcirco ei infestior erat. quod mendicitatem erubescebat. Hoc cum Apollinaris resciisset: arbitratus id quod erat. s. Macharium ut aliquid helemosinæ nomine acciperet præ pudore nunq̄ adductum iri: nouum inuentum ut eũ iuuaret excogitauit. Finxit enim in antiquis alexandrinæ ecclesiæ scripturis uetus instrumentum esse inuentum: quo ostendebatur superioribus temporibus alexandrinam ecclesiam contracto nexu quinquaginta auri libras annuas eius patri debuisse: atq; ea arte instrumentum erat confectum: ut quã uis tunc patriarchæ opera factum esset: multorum annorum senium præ se ferret. De huius instrumenti inuentione cum palam patriarcha fecisset: idq; se præ animi conscientia reuellare Machario uelle dixisset: ad se eum accersiuit: orauitq; ut re inuenta quam nullus ita fore sperabat: uellet unius anni pensione contentus pro reliqua summa ecclesiam liberare. Hoc contentus cũ esset Macharius. representari ei quinquaginta auri libras iussit. Huius enim inuenti modestia & Macharii pudorem & suam largitionem texit. ea ad dãdũ industria usus: qua plæriq; honore Apollinari similes in extorquenda ab aliis per iniuriam pecunia. dies ac noctes utuntur.

De Archebio ægyptio monacho atq; heremita.

SI duo de quibus diximus pontifices pecuniam uestesque donarunt: & si in eo genere liberalitatis laude fraudandi non uidentur: nihilominus ob largitionem eis nihil defuit. & idcirco

in hoc uirtutis genere Archebius ægyptius monachus eis est anteferendus: qui cum heremum in ægypto incoleret: celulam quam sibi iam quinquagenarius ipse edifficauerat: Ioanni Cassiano monacho qui illuc ab extera regione se contulerat: cum omni suppellectile dono dedit: sub eo nomine qđ cuicunq; monacho dedit contigisset illuc uenire: eam daturus esset. Cæterum ut cella Cassiano cessit: statim aliam edifficare cœpit. quam similiter aduenienti pegrino monacho dedit: tertioq; idem repetiit. Tecũ igit̃ reputa lector qd inopi heremitæ: hæc totiens danti remanere poterat: & comparatum ei macedonem Alexandrum auarum iudicabis.

De Alexandro quinto pontifice.

ADeo liberalis pontifex Alexãder quintus fuit multis in uirtute preditos homines insigniaq; opera impensis: ut persæpe amicis familiariter narrare soleret: se olim ditem episcopum fuisse: nouariensi enim ecclesia potitus erat: postea cardinalem factum eguisse: atq; deinde pontificatu ornatum ad mendicitatem pene redactum esse. O felicem uirum: qui uirtute fortunaq; inter mortales tam sublimem nactus honorem eo bene uti quod perraro contingit: sciuisti: cum amicos atq; bonam famam opibus utiliores honestioresq; : atq; minus animi laboribus obnoxias q̃ aurũ in quo omnia in contrarium inueniuntur esse duxisti.

De Luciano auria genuensi ciue.

ILlud quoq; quod admodũ generoso animo Lucianus auria egit: cum genuensi classe præfectus aduersus uenetos in illirico bellum gereret: minime pretereundum est. Nam cum a Genua stipendium non mitteretur. & iam classis rerum omnium inopia laboraret: q̃q̃ ipse neq; rem propriam gereret: neq; pyrraticam exercere uellet: ut ex rapto undequaq; classem aleret: eo quoq; qđ postremum relinqui uidebatur & si iuste poterat uti noluit: ut imperfecto bello cum classe domum rediret. Ingentis igitur animi uir ac uere liberalis: impensa omni pecunia quam e suo habebat argenteaq; supellectile inter naues diuisa ut ea se nauales socii sustentarent: cum eorum unus pecuniam peteret. neq; iam ultra quod daret aliquid superesset: a baltheo ornamentum argenteum quod pendebat abscidit atq; ei dedit. Quod non precii gratia: uerum proter rẽ ipsam: plura enim daturus uidebatur si plura habuisset: magni est faciendum.

De Alphunso seniore Siciliæ rege.

SIne se liberalibus uiris finem imponi Alphunsus senior Siciliæ rex queritur. cum sui temporis liberales principes antecesserit: cuius liberaliter gesta si complecti omnia uoluero: hac re sola uolumen complebitur. Itaq; unum tantum ipsius factum cõmemorasse cõteti

erimus. Geſtare in digitis annullos ingentis precii Alphunſus conſueuerat: & ne lauandis manibus gemmis officeretur: loturus annulis digitos exuebat ſeruandoſq; miniſtris qui opportunius ſe offerrent dare ſolebat. Cuidam igitur ſemel cum annullos tradidiſſet: qui oblitum regem arbitrabatur: & proterea in uſum ſuum eos uerterat: Alphunſus rem diſſimulauit: atq; ꝑ eis alios induit annulos: conſuetumq; morem ſeruauit. Itaq; poſt aliquot dies Loturo Alphunſo cum idem aſtaret: qui primos habuerat: & non reſtitue rat: manum porrexit tanquam a rege annulos ut olim egerat accepturus. Alphunſus autem retracta ad ſe manu: in aurem ſummiſſa uoce ei dixit: hos obſeruaudos tibi annulos dabo: ſi prius alios: quos dedi: reſtitueris. Li berali profecto rege humanoq; atq; animo ingēti ꝑdito digna uox: quæ ma iori laude q̄ ſtili mei uires feraut efferenda uideat̃. Sed cū Alphunſo Franci ſci ſf. Borſii eſtenſis: ac Nicolai quinti ingentes liberalitates una ac eadem ætas admirata eſt. De Sixto. IIII. uerſiculus ille notiſſimus eſt. Mitra caue: inſtituit dicere ſum quod eram.

LIBER QVINTVS.

De Bonitate atq; Clementia — Caput primum.

HVmanitas atq; clementia quæ mortale hominum genus magna in parte a feris distinguit: in omni hominum ordine laudem suam meretur: Sed in regibus atq; aliis qui rerum potiuntur: eo clarior atq; excellentior est: quo etiam pluribus prodesse potest. Idem enim iræ atq; crudelitati eorum contingit: quæ plus uirium minusq; ad compescẽdum freni habens: plus etiã q̃ priuatorum iracundia perniciei malorumq; solet afferre. Hæc clementiæ atq; humanitatis insignis uirtus Cæsarem deinde Augustum: ac postea Antoninos pium ac Philosophum plusq̃ alia præclare ab eis gesta: quæ procul dubio ingentia fuerunt: ut pro numinibus colerentur effecit. huius igit̃ principes omnes cultores esse eamq; amplecti oporteret. Nullis enim exercitibus nullo munimenti genere coguntur populi: ut principum ac regũ dicta magis ex animo audiant: aut libentius eos colant: Neq; uero ipsorum corporibus fidelior sanctiorq; custodia q̃ hæc humanitas clemẽtiaq; inuenitur. hoc priscis. hoc recentioribus temporibus exempla quæ unde quaq; se offerunt: testari possunt. Nam qui clementes fuere maxima ex parte usq; ad seros annos tuto uixerunt. contra autem qui superbia crudelitateq; inuisos se fecerunt: aut a militibus aut a populis suis cæsi superbiæ ac crudelitatis penas luerunt. Itaq; cum satis ex merito hæc laudari uirtus nequeat: stilum ad commemoranda quæ in ea excellenter gesta fuerunt conuertemus.

De Furio Camillo.

ET humanum & clementem profecto multum se Furius Camillus ostendit cum capta Veiẽtium urbe ab arce conspicaretur a romano exercitu eam diripi. Nam quanquam sciret ueientes populo ro. graues fuisse hostes: tamen ex his humanos repensans casus: lachrimas continere non potuit.

De Gn Pompeio.

ADuersus hostem populo ro. non minus grauem: humanitate singulari Gn. Pompeius usus est. Audita enim Mitridatis morte qui desperatis rebus sibi ipsi uim intulerat quanq̃ sciret eum obstinato nimis animo contra populũ ro. gessisse bellum: permultaque eum hominum milia per id tempus inermia sine causa crudelem in modum occidisse: tamen plus miserãdo eius casum motus: militariq; disciplina quæ sine

modestia nomine suo indigna est: quam his quæ permulta hostiliter Mitri/dates gesserat in honoratum relinquere corpus eius noluit: sed iussit ut regia pompa in regum sepulchris conderetur.

De Augusto.

HVmanum persæpe Augustus se ostendit: sed tum maxime cum deambularet cum Diomede liberto suo: effractis enim caueis aper proruperat: rectaq; ad Augustum tendere uidebatur. Itaq; libertus in quo formidinis q̄ prudentiæ plus erat: apprehenso Augusto se post eum texit. Ea re: periculi enim permultum habuit: & fortasse haud paucos ad ulciscendum libertum impulisset: augustus neq; iræ: neq; commoti animi aliqua signa ostendit. prudenter enim aduertit eos qui pusillo corde sunt: ubi de uita agitur: omnis rationis iudicium amittere.

Item De Augusto.

ADeo autem clementi ingenio augustus fuit: ut sibi similes amicos omnes optaret. Id patuit cum eo apud Polionem coenante seruus christalinum uas confregisset. Nam domini iussu murenarum pabulo damnatus: in uiuarium perferebatur: qui cum ducentium manus effugisset: se augusti pedibus ꝓuoluit: id unū petēs ut alio mortis genere periret. Augustus ut mortis causam genusq; intellexit: solui seruum iussit: uirgulaq; omnia polionis christalina ꝑfregit: uiuariaq; euertit. se enim causam dixit adimere Polioni uelle: ne in animi perturbationem incideret: aut ob eiusmodi causam in posterum seruum aliquem tam crudeliter perderet: qui cuiuscunq; esset generis: in hoc ipso: quod homo erat: pluris q̄ omnia quæ terrarum orbis haberet uasa faciendus erat.

De eodem.

NEq; uero qui in aliena iniuria q̄q̄ parua flecti se ad humanitatem ostendit: in iis quæ contra se ipsum patrari inuenerat: etsi grauia erant: inclementem se prebuit. Nam cum post triumuiratum apud eum Cinna Gn. Pompeii nepos accusaretur: in gallia insidias eius uitæ tetendisse: uxoris Liuiæ quæ haud imprudens fuit suasu: Cinnam solum in cubiculum acciuit: eiq; omnia patefecit: quæ de hac re acceperat. Quare Cinna perterritus: cum neq; deprecaretur crimen neq; negaret: Augustus humanissime omne odium remisit: atq; in sequentem annum consulem designatum in familiarium amicorum numero habuit. O diuinam prorsus clementiam: ei qui uitæ insidias tetendisset: honores illos impartiri qui uix illis præstandi essent: qui periculo pro tuenda dantis salute uitam obiecissent.

Item De Augusto.

CVm idem pari clæmentia obtrectatorum malignitatem perferret: atq; eius patientiam Tiberius carperet: hortatus ut ex eis aliquot ulcisceretur: respondit satis sibi esse nequis eum plusquam dicto

lædere posset.

De Arthaxerse primo persarum rege.

Exempli similitudo præteriri nõ patitur qđ persarum rex arthaxerses alcidi lapsoni a quo ubiq; carpi solebat: dixit. Nam cum aliter ulcisci hominem pro maledictis nollet: ei iussit renunciari licere ipsi regem arbitratu suo criminari. sed similiter regi quoq; integrum esse & dicere & statuere in eum quæ ipsi collibuissent. Eodem enim uerbo: & eo quidem humano: alcidis temeritatem: & potentiam atque clementiam suam ostendit.

De Philippo Macedonum rege.

Eadem humanitate usus est Philippus rex erga Nicanorem macedonem qui omnibus in locis quantum poterat Philippum criminabatur. Nam cum Sinycitus aliiq; Philippi amici suaderent ut in eũ rex animaduerteret: recusauit illud Philippus dicens: haud malum esse uirum Nichanorem sibi persuasum esse. Cum igitur inopiam eius nosset dono ei pecuniam misit: post quod factum cum a Sinycitho moneretur Nichanorem non criminari ut ante: sed regem laudibus efferre: Philippus Sinycitho fertur dixisse. Nunquid non uides in manu nostra esse: ut quæ uolumus a populis de nobis audiamus?

De Agrippa iudeorum rege.

Cum in cæsarea moraretur Agrippa iudeorum rex: resciit hierosolymis se publice a Simone iudeo criminatũ tanq̃ iudaicæ legis esset euersor. Itaq; cum Simonem in theatrum spectante populo uocasset: assidereq; sibi hominem iussisset: Interrogauit in quo iudaicam legem uiolaret: & ut id palam loqueretur monuit. Simon regis iram ueritus se ad eius abiecit pedes: ueniamq; errori petiit. Eum igitur supplicem manu sua rex sustulit: neque ueniam modo pro crimine petenti dedit: uerum muneribus quoq; affectum domum remisit. Sapiens profecto nedum clemens Agrippæ factum: quo enim pacto melius & sibi bonitatis nomen cõparare: & detractorem a maledicentia reuocare potuit? Sed non ita omnes se principes gerunt: adeo enim in deterius labuntur res: ut eos plerunq; grauiter ulciscantur: qui ius fieri petunt: & illatas iniurias quæruntur. Quod fortasse contingit quia iuxta uetus adagium: nemo acrius: quam si uerum obiiciatur: solet commoueri: & quod etiam superius commemoratorum regum uirtus innocensq; uita freta animi conscientia eiusmodi maledicentia nihil mouebatur.

De Augusto.

De clementia pretanteq in hostes mortuos

AVgusti humanitas ingens iterum me ad eius exempla reuocat: cogitq; ut præter ea quæ ante de ipso scripsimus humanitatem quoq; ostendamus: qua Alexandriæ. M. Antonium hostem prosecutus est. Nam cum gladium uidisset quo se ipsum Antonius peremerat secessit: Lachrimisq; acceptum ex eius morte dolorem expressit: atq; regio honore ipsum Cleopatramq; simul tumulari iussit.

De. M. Aurelio Claudio secundo imper.

HVmanum quoq; se prestitit Claudius secundus imperator erga aureolum tyrannum: qui in Illirico augustalem dignitatem nomenq; usurpauerat. In proelio enim cæsum sepulchri honore dignatus est iuxta pontem: quem ab ipso aureolum nuncupauit epigrammaq; addidit: quo ostendebat cupere ut adhuc uiueret: modo id aduersus rem pu. non esset. Quam humanū igitur aduersum amicos credere debemus fuisse: qui hosti mortuo hunc rerum uerborumq; honorem habuerit.

De Dario persarum rege.

PErsarum rex Darius cum ei caput hystici Myllessii quem hostem iudicauerat allatum esset: non quem ad modum principum fortasse permulti agerent: ad alios terrendos: siue etiam insolentia elatus contumelia aut dedecore affecit: sed statim lauari & honorifice sepeliri iussit.

De Cleomene Lacedemonio rege.

LAcedemoniæ rex Cleomenes cum acheorum exercitum superasset: magnumq; hostium numerum interemisset: omnia ad sepulturam petita corpora libenter concessit. Inter alia autem cum inuentum Lydiadis corpus esset: qui olim Megalopoli tyrannidem exercuerat: & sponte sua liberatis Megalopolitanis ad priuatam uitam redierat: purpurea ueste tectum corona quoq; exornauit: magnoq; apparatu a suis usq; ad Megalopolis portas deferri iussit: ne is in patria sepulturæ honore careret: qui illi libertatem donarat.

De Dromichete getarum rege.

De clementia preterea in hostes superatos et uiuos.

EA humanitatis signa quibus in mortuos uti homines solent: quia periculo carere uidentur: fortasse plus ad iactantiam accedere q̄ ad clementiam uidentur. Sed quæ uiuis belloque superatis hostibus tribuuntur: iracundia & ea quæ uictorias sequi solet insolentia deuicta: futurorum quoque periculorum: aut etiam eorum quæ iam præterita sunt spreto respectu: non possunt nisi uera atque ingentia dici: quemadmodum Dromichetes getarum rex egit: quo tempore regem Lysimachum: qui nulla lacessitus iniuria ultro arma intulerat: proelio deuictum coepit. nam quanquam barbarus ferox & inops magnas in eū irarū causas

haberet : tamen deposita illati belli iracundia familiariter : ut alii ostentare opes solent : ipse suam populorumq; suorum pauperiem ostendit : atq; ea se ualde contentum uiuere affirmans ipsum liberauit : & ex rerum copia quam habebat muneribus affecit datæ : quoq; libertati ac muneribus consilium ad/didit : ne in posterum cum his bellum Lysimachus gereret : quibus deuictis nihil esset fortunarum : quod lucri facere posset : quin potius eiusmodi ho/minibus amicis uteretur : eodem enim facto audacem se prudentemq; ac humanitatis cultorem sed auariciæ quoq; atq; superbiæ non minus quam hostium domitorem esse ostendit.

De Vespasiano imper.

VEspasianus quoq; Augustus humanitate clementiaque singulari usus est . nam q̄q̄ Vitellius Sabinum eius fratrem occiderat : & fili/um ut occideret acerbe persecutus erat : tamen posteaq̄ urbem at/tigit Vitelii filiam magna cura : ingentique collata dote ac muneribus nup/tui dedit.

De Tito imper.

PAtris humanitatem imitatus est filius Titus : ad se enim accersitis duobus patricii ordinis uiris : qui affectare imperium dicebantur : modeste eos coarguit : docens fato imperia : & non ingenio aut ul/la alia industria dari : quod si quid cuperent : eos id ut peterent : hortabatur. quia libenter assensurus esset : ambos quoq; cenæ secum adhibuit : idq; qui al/terius eorum matri renunciarent celeriter misit . ne cum detectam coniuratio/nem intelligeret : uerita filii uitam in discrimine uersari : sibi ipsi mortem con/sciscere t. postero puoq; die in theatro assidere sibi utrunq; iussit : & ut ipse oblata gladiatorum tela inspexit : ea utrisq; inspicienda porrexit . Itaq; cum hac ingenti humanitate amandum se omnibus præberet : minime mirum uideri debet si is populi ro . iudicio humani generis deliciæ appellaretur.

De Cocceio Nerua imper.

PAr quoq; clementiæ erga Crassum Calfurnium imperatoris Ner/uæ exemplum fuit : cum eius uitæ insidias tetendisset : clementia ue/re dei potiusq̄ hominum : ut tam sublimi fortunæ gradu collocatus tantæ iniuriæ ueniam daret : & munere suo fruendam ei relinqueret uitam : qui ipsi per insidias salutem erripere temptasset.

De . M . Antonino philosopho imper.

OMnes clementia atq; humanitate . M . Antoninus philosophus im/perator longe superauit : id inter cætera in auidio Cassio eiusq; fa/milia cum ab eo in ægypto rebellasset : clare ostensum est . Nam cū senatus acerbe Auidiū propinquosq; eius persequeretur : Antoninus pro eis tanq̄ amici forent deprecatorem se semper exhibuit . In quo quoniā per/difficile mihi foret uerbis meis eam partem orationis exprimere : quam ad se

natum habuit: hic eam ut apertius bonitas agnoscatur: totidem uerbis po/nemus. Quod autem ad cassianam rebellionem pertinet: obtestor uos pa tres conscripti: ut deposita censuræ uestræ sceueritate: uestram meamque clementiam seruetis: neq3 per senatum aliquis occidatur: nec similiter in se/natorem animaduertatur: nullius patricii sanguis effundatur: relegati rede ant: & exulibus bona sua restituantur: atq3 utinam multos qui interempti fuerunt: ad uitam reuocare possem. Nunquam in imperatore proprii do/loris ultionem probaui: quæ quanquam persæpe iustissima sit: plærisq3 tamē semper acerba uidetur. Quam ob rem Auidii cassii liberis generoque eius atq3 uxori ueniam dabitis. Sed quid ueniam dico? quando quidem nullus eorum errauit. Viuant igitur sciantq3 tutos se sub Marco uiuere: uiuant in sui patrimonii parte: uestibus auro atq3 argento utantur: neq3 opulenti mo/do: uerum etiam tuti sint: tuto se ac libere ad omnia conferre loca possint: ut per totum terrarum orbem in populorum conspectum uestræ meæq3 cle/mentiæ uerum atq3 certissimūq3 exemplum præ se ferant. neq3 tamen hæc patres conscripti magna est clementia: ut rebelliū liberis atq3 uxoribus igno scatur. peto igitur ut omnes senatores equitesq3 romanos qui insimulati sunt mortis poena exilioq3 item formidine odio infamia iniuriaq3 liberetis. date hoc presentibus meis temporibus: ut in his coniurationibus quæ ad tyranni/dem initæ sunt: eorum tantum qui in tumultu ipso cæsi sunt: mors afferatur. neq3 ultra poena progrediatur. Hæc oratio adeo senatui populoq3 ro. placu it ut: Marci clementiam miris laudibus efferrent.

¶ De Pertinace imper.

Similli clementia Pertinax imperator erga Falconem imperium af/fectantem usus est: cuius uitæ fortunisq3 uim ullam inferri nunq̄ uoluit.

¶ De Flauio Iuliano imper.

INsignis quoq3 clementia Iuliani imperatoris illa fuit: quā Antiochiæ ostendit: cum a collitigatoribus apud eum accusatus esset Tallassus qui sub Constantio minister a secretis fuerat. Nam cum galli Cæsaris qui Iu liani frater fuerat: mortis conscius fuisse diceretur: faceto uerbo respondit: æquum esse cum hac in re maior ipsius q̄ collitigantium cum Tallasso iniu/ria esset: sibi quoq3 prius satisfieret. & cum hoc dixisset: præfecto imperauit: ne in Tallassi causa aliud ageretur: nisi prius secum in gratiam eum redisse intellexisset. Ita enim cauere uoluit: ut non modo ipsius maliuolentia Tallas sus non læderetur: uerum ne ipsius quidē odii opinio apud alios aliquo mo/do detrimentum afferret.

¶ De Pysistrato atheniensi tyranno.

A Tot humanis clementibusq3 romanorum principum exemplis ad quædam græca ac barbara transibimus. Pysistrati atheniensis

De Bonitate atq; Clementia

tyranni uxorem publice conuicio iuuenes quidam incesserant: qui cũ postri die errorem suum agnouissent: & præformidine profusis lachrimis ueniam a Pysistrato peterent: ipse nequaq̃ ad iram aũt ultionem animo permotus: respondit in posterum modestiores estote: q̃q̃ uxor mea sicut uos arbitrabamini: hesterna die domum eggressa non fuerit: uerbo in quo non minus prudentiæ q̃ humanitatis fuit: iuuenum errorem & illatum uxori dedecus texit.

De Mitridate ponti rege.

HVmanum generosumq; Mitridatis regis factũ fuit quo usus est: cum Thoridoracem gallatam qui in: ipsum conspirauerat: occidi iussisset. Nam uerentibus omnibus eum sepellire: adolescentula insignis quæ eum deperibat: ut sepelliret corpus exornauit. cum autem ab ea Mitridates: deducta enim ad ipsum fuerat: intellexisset amore captam illud egisse: non modo eius quem amauerat corpus illi ad sepulturam concessit. uerum ut funus quoq; exornaret: pecuniam impendit. Longe enim pluris hoc ueri amoris: humaniq; ingenii signum in puella: quã illatam sibi ab Thoridorace iniuriam fecit.

De Iazate adiabenorum rege.

PArthorum rex arthabanus principum regni sui coniuratione pressus: minime se in eo posse tuto manere arbitrabatur: & cum uires ut principes ad officium cogeret ei deessent: ad Iazatem adiabenorum regem: & si ei notus non erat conferre se decreuit. Itaq; dum ad eum tendit: incidit in ipsum per regnum obequitantem: ut eũ uidit ab equo statim descendit: expositoq; casu suo rogauit: ut ope se ad repetendum regnũ iuuaret. cum Iazates eum agnouisset: ipse quoq; in terram ab equo descendit: coactumq; arthabanum in equum conscendere pedibus eum prosequi uolebat: quod ætas ipsius præteritaq; fortuna plusq̃ præsens necessitas apud se ualeret. Deductum igitur in regnum amice arthabanum solatus est: & ceu parentem semper in honore habuit. Sumptis deniq; armis in regnum quoq; restituit.

De Pericle atheniensi.

PEriclis quoq; atheniensis humanitas ac clementia insignis fuit: qui cum longo tempore athenas arbitratu suo in multis ciuium contentionibus rexisset: & iam haud longe abesset ut moreretur: nec uires modo uerũ etiã sensus pene eũ defecissent: cõtigit ut inter amicos q̃ in lecto iacẽti astabãt: de eius uictoriis atq; eloquẽtia q̃ in eo mira fuit: mẽtio haberet̃ eãq; ceu admiratione capti: laudibus efferrẽt. Hæc autẽ cũ ipse audiret: apertis oculis aliquantisp nixus ut loqueret̃: mirari se dixit: q̃d uictorias eloquentiamq; in eo laudarent: q̃d earum rerum p̃tem fortuna sibi uẽdicabat: ipos q̃dem potius laudare debere: q̃d cum longo tẽpore athenas rexisset: nemo

ipsius causa lugubrem uestem unquam induerat. Sed cum de priscis satis multa scripserimus: tempus est ut iam ad recentiora transeamus.

Recentiora De Totila gothorum rege.

CVm Totilas in Italia gothorum rex urbem Romam recepisset: quæ in primo Bellisarii aduentu a gothis ad eum defecerat: accusata est Rusticiana primi Theodorici: qui gothos in Italiam traxerat statuas euertisse. Quam ob causam cum iratus in rusticianā animaduertere Totilas decreuisset: posteaquam Boetii coniugem & Simachi sororem amborum fortuna uirtuteq; insignium uirorum fuisse intellexit qui falsis criminum suspicionibus a Theodorico interfecti fuerant: adeo apud ferū barbarumq; regem ratio ualuit: ob iustum mulieris nobilissimæ dolorem: ut iram qua percitus erat in clementiam uerteret.

De Iustiniano primo imper.

SI laudandus Totilas est qđ Rusticianæ clementer crimen remisit. qđ ipsa iusto compulsa dolore incurrit longe magis laudanda uidetur clementia qua Iustinianus in uitigem gothorum regem po. ro. acerbum hostem usus est cum a Bellisario captiuus Constantinopolim missus fuit: quoniam non ut hostem captiuumq;. sed ut amicum habuit. patricia enim dignitate decoratum magnæ eum prouinciæ persis finitimæ præfecit: ubi honoris & opum plenus aliquod tempus uixit.

De Iunipertho ariperthi filio longobardorum rege.

GRatam profecto in Iunipertbi animo aritperthi longobardorum regis filii clementia sedem inuenit, cum prœlio uictum Alchuinū longobardum qui tridenti ducalem honorem gerebat. Nam ab ipso atq; ab eius patre rebellauerat quanquam illud pater grauiter ferret. nō liberauit modo: uerum etiam ne sine principatu uiueret pro tridento brixiam dedit.

De Roderico biuaro: qui cid nuncupatus est: hispano equite

ROdericus biuarus hispanus & humanitate & animo excellens: coacta satis grandi manu ex amicorum propinquorumq; numero præter eos quos ipse pecunia sua conducere potuerat: ut mauris q hispaniæ partem bethicam occupabant: bellum inferret: dum ad mauros tendit: & iam finibus regni Petri aragonii regis appropinquasset: a Petro armis ac bello petitus est. Dum ingenti animo illatam uim a se propulsat: in prœlio regem coepit: ab eoq; quanq̄ ob acceptam iniuriam haud inique id posset: neq; regni partem: neq; pecuniam ullam exegit. sed libere cum dimisisset ad mauros ut coeperat iter continuauit.

De Ferdinando Legionis hispanien. rege.

BEne eadem clementia cum Alphūso Lusitaniæ rege Ferdinandus Legionensis rex usus est. Nam cum eius arma repelleret: multa

enim de ipsius regno: occupauerat: in ꝑlio captum: atq; effracta coxa debilitatum præter ꝙ quod curari diligenter iussit: mensæ quoq; honorē ei semper cōmunem fecit: ac coxa liberatum nulla prorsus earum rerum: quas offerebat accepta: iis dumtaxat quæ occupauerat receptis dimisit. Clementia profecto etiam Gn. Pompeio ac Paulo æmilio: qua in Tigranem alter: alter autem erga regem persam usus est præferenda.

De Alphunso undecimo Castulon. rege.

NOn hominis aut etiam regis fuisse. sed prorsus diuina putari clementia debet: qua Castulonensis rex usus est: cum algaziram urbem a mauris possessam obsideret. Ad eum enim Maurus quidam ceu sceuola ut ipsum interimeret profectus: cum captus esset: atq; habita disquisitione fateretur eius rei gratia iuisse: ut pro patria diisq; suis uitā offerret: nouis amictum uestibus data insuper pecunia: multis contra suadentibus: cum ꝑsidio incolumem ad bellamarin regem misit: cui maurus ille parebat. Is autem quanq̄ barbarus non minus tamen Alphunso humanus diu acerba uoce increpitum: qđ tanti animi regem occidere temptasset: statim ne penam euaderet interfici iussit.

De Sixto secundo pontifice.

INter tot regum clementiæ insignia exempla: haud indecore se Sixti secundi pont. uirtus offert: qui apud Valentinianum iuniorem imperatorem & Placidam eius matrem: a basso patricio maximis criminibus accusatus: posteaq̄ innocentiam suam purgauit: multis ꝑcibus lachrimisq; egit: ne bassus in exilium mitteretur: in quo cum frustra laborasset: & post aliquot tempus bassi mortui corpus romam deportatum esset: Sixtus nō modo honoris gratia funeri & sepulturæ uoluit interesse: sed manibus quoq; suis eum tumulauit. se eius uere esse imitatorem docens: dū honorem pro iniuria accepta retulit: cuius uicarium se gerebat.

De Lamba auria genuensi.

HVmanitas quoq; insignis in Lambæ auriæ facto fuit: qui sub admirati nomine: dignitas enim ea est maritima: cum præfectus ingenti genuensium classi maiorem uenetorum uicisset dum captiuas triremes cæsosq; qui in mare e more proiiciebantur recēset: ut Andreæ Landuli qui uenetæ classi primarius dux præfuerat: corpus inuenit: non tulit ut cum aliis in mare gregatim proiiceretur: sed ad Curzulam delatum insigni funere tumulauit: ipseque cum nauium præfectis omnibus adesse uoluit. qđ eo magis etiam mirandum fuit: quia ipse in eo proelio filium amiserat: quem gregatim proiici cum aliis iussit.

De Ferdinando Consallo Castulonen. comite.

QVanta Ferdinandi quoq; Consalli castulonen. comitis humanitas fuit? Nam cum decertaret cum pictonum ac tolosanorum comitibus: qui nauariensibus: quibus cum ipse graue bellum gerebat: auxilio uenerant: manu sua obtruncato Tolosano comite: postea q̃ ei arma atq; alia spolia detraxit: ne minor in eo humanitas q̃ bellica uirtus appareret: occisi corpus aureo panno texit: & Tolosanis qui eo bello capti erant redeundi ad suos potestate facta: collataq; in uiaticum pecunia dedit: nulla re ab eis exacta nisi ut iurarent principis sui corpus: quod eis tradebat se tolosam cum toto comitatu perlaturos.

De Vgucione Fagiola Pisarum ac Lucæ principe.

SImiliter Vgucio fagiola cognomento egit: qui pisis ac Lucæ rerum potiebatur: cum oppidum montem catinum obsidione premeret: atq; inde eum pellere Roberti gallorum regis florentinorum fœderati ac Florentinæ copiæ tentarent. Nam q̃q̃ in eo proelio filiũ Franciscum insignem uirtute iuuenem Vgucio amisisset: tamen deletis hostium copiis dum mortuos recenseret: inuentis corporibus Petri: qui tempestæ cognomentum ferebat: Roberti regis fratris: & Caroli eiusdem regis nepotis: ea cum filio Pisas detulit: magnoq; pro eorum fortuna funere tumulauit. plus enim mortuorum dignitati q̃ proprio dolori uir ingentis animi indulgere uoluit.

De Turismundo Gepidarũ rege.

SI erga mortuos ii de quibus scriptum est clementes se prebuerunt: quanq̃ ex eo non paruam Laudem meriti sunt: non uidetur tamen eorum tanti facienda uirtus: quanti eorum (qui in pari causa non minus humane erga uiuentes egerunt: quod aduersus eos ultio atque ira explere magis dolorem posse haud æque læso honore uidetur: quemadmodum Turismundo gepidarum regi contigit. Nam cum ad eum se recepisset Alboinus audonis Lõgobardorum regis filius: ut ipsius manu equestrem honorem atq; ornamenta acciperet: quæ barbarorum more: fas accipere nisi regis & eius quidem externi manu non erat: eum & dignitate militari & muneribus mensæque honore dum mansit apud eum prosequutus est. Neque uero eum latebat Alboini manu in prœlio Turismundum filium eodem quo ipse erat nomine interfectum. acerbissimis enim uerbis in suos inuectus est: qui eum interimere uolebant.

De Thoma Fulgoso Genuæ duce.

De Bonitate atq; Clementia.

CVm longe pluſq̃ alia moueant domeſtica exempla: præclarum aui tui Petre cui uolumen inſcripſi: cuius refers nomen: facinus tibi commemorabo: ut cum eius tibi referre nomen contingat: uirtutum quoq; imitator exiſtas: hoſtes urbem genuam irruperant: quos cum uirtute nouaq; arte auus tuus ꝓfligaſſet: atq; inter captiuos Raphael Adurnus cum filio qui aduerſæ factionis princeps erat. Item Orlandus Fliſcus Ioannis Philippi frater numerarentur: cum quibus erat Ludouicus quoq; Fulgoſus cum multis eius factionis uiris: uerentibus omnibus ne quid durius in eorum uitam ſtatueretur: auus tuus: ut erat armatus: omnes data dextera bono eſſe animo iuſſit: atq; omnes aut equis aut pecunia donatos eadem ipſa hora liberauit: qui quanq̃ prudenti uir ingenio præditus non ignoraret: ſublatis ex aduerſa factione principibus quietius ſe in poſterum regnaturum: Tamen clæmentiæ nomen magna ſua laude ſecuritati ſuæ anteponendum duxit.

De Alphunſo aragonio Siciliæ rege.

QVi tui facta mentione Alphunſi regis humanitatem prætereã me admonet. Nam cum urbem Gaietam obſidere Gaietani ut in eiuſmodi caſibus non nunq̃ fieri contingit ut cõmeatibus ꝑcere cupiẽtes imbellẽ ætatem moenibus exegerant: qui ſenum mulierũ atq; puerorum numerus cum ab hoſte minis ſaxiſq; ad urbem repelleretur: neque eos Gaietani recipere uellent: inter duos hoſtes miſeri mortales conſtituti: planctu & lachrimis omnia replebant. quam rem poſtea quam Alphunſo exploratores retulerunt: omnibus qui in exercitu erant ſuadentibus: ut hæc ætas in urbem repelleretur: quoniam non ipſorum culpa. ſed Gaietanorum obſtinatione quorum ſanguis ipſi erant: in eam neceſſitatem compulſi eſſent: ipſe inſigni rex pietate contra omnium ſententiam recipere eos conſtituit: affirmans malle ſe regno depelli: quam tot præſertim innocentium hominum cum ſeruare eos poſſet: mortis attuliſſe cauſam uideri. Itaq; ad ſe uocatos omnes cum ante unde alerentur dediſſet: quo uellent ſe recipiendi poteſtatem fecit.

De Saladino.

REi ſimilitudo hic me cogit inter Alphunſi exempla memorabile humanitatis facinus interſerere: quo captis hieroſolymis Saladinus uſus eſt. Nam cum eius pedibus chriſtianorum militum qui in proelio occiderant: lachrimis oppletæ uxores obuoluerentur petentes: ut pacto promiſſa pecunia nihil prorſus habentibus remitteretur: non blando ſolum alloquio lenire earum dolorem nixus eſt: uerum & pactam remiſit pecuniam: & præterea tam large e ſuo eas donauit: ut haberent quomodo ſe in chriſtianæ dicionis loca recipe poſſent. Tecum lector conſidera: q̃ auare crudeliterq; in chriſtianos aduerſæ religionis populi bella gerere ſoleant. item

Thomas Fulg.

De clementia in ... hostes.

alia ex parte in eos multorum christianæ religionis populorum feros animos quos partim religionis diuersitas: partim etiam armorum ipsorum atq; diuturni belli consuetudo alit. & ita facilius quanti hæc Saladini humanitas sit facienda cognosces. Nunc ad Alphunsum redeamus.

Item De Alphunso.

MOs erat Alphunso quocunq; in loco eucharistiam ferri perspexisset: relicto equo quo ferebatur: pedibus eã prosequi in locum quo proferebatur. Dum hoc peragit: contigit semel in uetulæ domum ingredi sanguinis fluxu laborantis. Cum autem certior factus esset eiusmodi morbo plurimum iaspidem conferre: misit statim qui unum quem habebat perferret: ipseque mulieris manui eum inseruit. breui autem liberata anus cum post aliquot tempus ad Alphunsum uenisset gratias pro accepto beneficio actura: excusauit si iaspidem non retulisset: ne ei daretur uitio: quia sinistro casu eum amiserat. Cum autem qui astabant grauiter eã increpassent: subridens Alphunsus mater inquit mea ii qui ualitudinis suæ nullam rationem habent: mirantur si tu ut ualere possis iaspidem retinuisti. O humanitatem insignem: regem clarissimum cum uetula tam humane urbaneq; se gerere.

Iterum de eodem.

VT Macedonum rex philippus erga Nicanorem: ita Alphunsus erga Ioannem fortem militem suum humane se gessit. Nam regi Ioannes infestus factus proter cuiusdam arcis præfecturam quam ademerat: omnem Italiam pererrabat: ut ubi eius hostes inuenisset: illic eius nomini detraheret. Tandem egestate premente ad Alphunsum redire coactus est. Rex autem longe in seruanda humanitatæ q̃ Ioannes in prudentia diligentior: non modo nulla ex parte Ioannis maledicentiam ulcisci cogitauit: sed data pecunia eius necessitatem subleuauit.

De Eodem.

EXigua illius fortuna qui Alphunsum maledicentia leserat fortasse eum mouit: ne dignum duceret: quem pro illata iniuria ulcisceretur: & proterea eius clementiã minorẽ q̃ re ipsa fuit: uideri facit. Sed quid in eam dici poterit: qua usus est erga Antonium Caudolam andegauensis factionis fautorem: atq; ipsius Alphunsi pertinacem hostem: cum postremus omnium: Neapoli urbe iam capta: in bello adhuc contra Alphũsum perstaret. Eo enim proelio uictor Alphunsus cum locis omnibus quæ is possidebat: potitus esset: non modo non induxit in animum aliquid in eũ grauiter statuere: sed etiam paternum ei principatum reliquit: atq; ex bonis quæ mouebantur: quæ permulta esse uidebat: q̃q̃ longo bello exhaustus esset: & proter odiũ Antonius uideretur uenia indignus esse: nihil prorsus præter christalinum calicem quo biberet: accepit.

De Philippo Maria Mediolanensi duce.

Mirum profecto uideri non debet: si Alphunsus tanta clementia p̄ditus hoc ab immortali deo assecutus fuit: ut pari insignes bonitate hostes haberet. æquum enim fuit ut humani ingenii bonitatis q; suæ ceu optima ex arbore non insuauem fructum colligeret: neq; iracundum atq; superbum supercilium subiret: qui se tam humane gerebat quē admodum ei contigit: cum apud Gaietam nauali proelio uictus: in Philippi mediolanensis ducis potestatem uenit: & enim non ceu captiuus ab eo habitus est: sed festis ludis conuiuiisq; honoratus sine præcio dimissus est: qui se ingenti auri pondere libenter redemisset.

De Renato Lothoringiæ duce.

Postremum tantorum humanitatis & clementiæ exemplorum locum: ceu in principum agmine claudet Renatus Lothoringiæ dux: qui principatu suo omnibus incensis: a Carolo postremo burgūdiæ duce pulsus: postea heluetiorum foederatorum ope adiutus: eum ipsum a quo tam multa tulerat proelio uicit & interemit. Is haud paruo labore Caroli corpus in conferta cæsorum multitudine inuentum: nō ut fortasse aliqui ad explendam iram laniauit: aut aliquo ludibrio habuit. sed ceu prudentia: uirtuteque insigni princeps ad nanseum oppidum in sancti Georgii fanum detulit: cum omni aula sua eum honoris gratia atratus uestibus prosecutus: tāto sacerdotum facumq; numero adhibito quantus tunc inueniri potuit. Signa enim doloris omnia edidit: dum hostem grauissimum efferret: qui in ipsum omnesq; alios superbus atq; immanis fuerat: non aliter ac si uerum parentem suum extulisset.

De Gratis. Caput secundum.

Humanitati atq; clementiæ haud aliter q̄ matri non iniuria se gratitudo coniungit: in omni amicicia ad eam seruandam uinculum maxime necessarium. huius gratitudinis præclara facinora eo excellentiora uidebuntur: quo illa quæ per ingratitudinem fiunt: & detestabilia magis & perniciosa sunt: quæ si cum gratitudine conferantur: tenebris ipsis collatum lumen clarissimum uidebitur.

De Celtis hispaniensibus.

Celtæ qui in hispania degunt se erga gētis suæ foeminas gratos ostē derunt ciuili bello quo inter se decertabant memores enim earum oratione lachrimisq; se depositis simultatibus in gratiam rediisse: statuerunt ut in posterum omnibus consiliis suis foeminæ interessent: & quicquid inter eos contentionis oriretur: foeminarum iudicio dirimeretur. Inter

foedera quoq; quæ cum Hanibale inierunt scribi uoluerunt : ut si celtæ cupiam carthaginenses iniuriam in hispania fecissent : ea res a Carthaginensibus iudicibus diiudicaretur. Contra autem si carthaginensem celta læsisset : iudicium penes celticas foeminas foret. hoc enim honore foeminarum suarum prudentiam prosequi uoluerunt.

De Syracusanis.

NOn minor Syracusanorum quoq; erga Thimoleontem chorinthium gratitudo fuit : cuius opera Dionysii secundi tyrannide liberati fuerunt. Nam cum postea Syracusis quod supererat ætatis peregisset : & enim usq; ad ultimam decrepitam uiuere ei contigit : nihil quod publicam rem attingeret : per id tempus Syracusani decreuerunt : nisi prius in consilium perlato Thimoleonte eius sententiam perquisiuissent : a qua discedere nefas erat. Cum autem Thimoleon decessit : candidatus populus Syracusanus coronatusq; eum extulit : laudes eius in magna lachrimarum ui decantans : publico edicto declarata funeris impensa : ut quanti ea constitisset omnes intelligerent : in medio foro sepultus est : sepulchri area magna porticu circumscepta : quæ a Thimoleontis nomine uocata est : in quo loco quotannis ludi in Thimoleontis memoriam edebantur.

De Plateensibus.

PLateenses in agro suo quod in eo commissum a græcis aduersus persas proelium fuerat : quotannis in græcorum memoriam qui illic pro communi libertate occubuerant : solemni pompa sacra peragebant.

De Sicioniis.

GRati quoq; Sicionii erga aratum fuerunt : qui eos tyrannide liberarat. Defunctum enim extra Sicionis fines coronatus populus ingenti pompa decantatis in eius laudem carminibus Sycionem intulit miriq; operis & impensæ sepulchro ab ipsius appellato nomine eum honorauit. quotannisq; illic diem arati natalem sacrificiis ludisq; apparatis celebrauit. & si quem eius gentis illic esse contingeret : eo die ut honoris gratia alios anteiret cogebat.

De Alcibiade Atheniensi.

FAcete se in eum Alcibiades gratum ostendit : qui eius amore captus : omnibus quæ habebat diuenditis munus ei centum statera tulerat. Nam posteaquam simul cenarunt Alcibiades restituto munere monuit : ut postridie mane eũ in foro conueniret : ubi cum Atheniensium uectigalia subhastarentur : quæ societas quædam conducere quotannis consueuerat : ea condictione ut presentis anni uectigalis

solutio in sequentem transiret annum: amicum monuit: ut summam quæ oblata erat augeret: quod cum esset actum: publicanorumque societas id ægre ferens a magistratu peteret: ut qui summam auxerat: ad satisdandũ cogeretur: audita re qui auxerat fugam meditabatur. Sed Alcibiades eum retinuit: atq; pro eo spopondit. Publicani autem: ne in maius summa augeretur: hunc alcibiadis opera retraxerunt: datoq; talento ut ab auctione desineret impetrarunt. alcibiades igitur pulchre erga amicum & amatorẽ gratus plusq̃ ipse daturus fuisset: ut per se assequeretur effecit: atq; ut gratus esset in amicum: plus ingenio usus est q̃ pro se ipso fecisset.

De Atheniensibus.

SVperius facta de Atheniensibus mentio exigit: ut illud quoq; addamus quod erga Aristidis liberos grate ipsorum ciuitas egit. Eorum enim memor quæ Aristides pro atheniensium salute persarum bello egerat: honeste dotatas e publico Aristidis filias ex publico palatio ad maritorum ædes deduxit. Lysimachoq; filio centum argenti minas & totidem agri iugera: quadragintaq; dragmas in singulos dies unde uiueret contulit.

De Arthaxerse persarum rege.

XErsis filio arthaxersi persarum regi cum per regnum obequitaret e more munera populi offerebant: rusticus autem quidam transeunte ea rege habere se nihil quod daret cernens statim ad proximum amnem se contulit: unde impletis aqua manibus ambabus alios qui cũ muneribus antecesserant currendo consecutus: regi aquam obtulit. eo amoris argumento motus rex mille daricos: & cum eis cantarum aureum rustico quia gratitudine uinci se nolebat dono dedit.

De eodem.

EAdem etiam gratitudine usus est cum inopem militem ditauit: quod ei ex aquæ utre potum prebuerat: quo die aduersus Cyrum fratrem decertauit. & proelio defessus magno animi corporisq; estu torquebatur.

De Demetrio Asiæ atq; Phtholomeo ægypti regibus

GRatis se animis esse mutuo Demetrius asiæ atq; Phtholomeus ægypti reges ostenderunt: & si inter se bella gererent. Nam cum Demetrium Phtholomeus proelio uictum etiam impedimentis spoliasset: regium tentorium cum aliis opibus captiuisq; carioribus Demetrio remisit: dicens inter ipsos de gloria non de opibus certamen esse. ei Demetrius cum gratias egisset dixit: deum se magno opere orare: ut cito parem ei referre gratiam pro accepto munere posset. nec multo post cum aduer

ſus Demetrium Phtholomeus Cilem copiarum ſuarum ducem miſiſſet: Demetrius proelio uictum atq; captum Phtholomeo cum omni aliorum captiuorum manu dono remiſit.

De Philippo Macedonum rege.

MAcedonum rex Philippus cum ſubhaſtationis quorundam captiuorum ſpectator eſſet: ueſte ſupra genua collecta ſedebat. cum autem captiuorum unus rogaret ut eum liberare Philippus uellet: quia amici eius fuerat filius: petiit Philippus ut nomen exprimeret: cui cum captiuus ipſi ſoli id ſe dicturum reſpondiſſet: uicinior factus: hoc unum dixit: ueſtem rex quam ſupra Genua collegiſti demitte. neq; enim ita ſedendo decorum ſeruas. quo uerbo audito Philippus ſtatim ueſtem demiſit: & ut amicæ admonitionis gratus eſſet: captiuum ſtatim ut amicum liberauit.

De Ioſue iudeorum iudice.

CVm Ioſue iudeorum iudex: ea enim ſuprema dignitas erat: urbē Ierico in poteſtatem redegiſſet: & ita a deo iuſſus non urbem ſolum euertiſſet: ſed accolas quoq; omnes peremiſſet: non cananeam tamen foeminam ſolum: uerum omnes quoq; alios quos ipſa domi receperat incolumes ſeruauit. Miſſos enim a Ioſue exploratores quos iericontis rex ut perderet inſectabatur: domi cananea texerat ita ut regis iram euaderent. Neq; uero Ioſue ſatis duxit cananeam ſeruare: agros quoq; unde uiueret ac pecuniam large dedit: q̄q̄ a deo iuſſus erat omnes quos in iericonte inueniſſet occidere. Neq; enim crimen a ſe admitti arbitratus eſt: ſi ut in tali re gratus eſſet diuinum imperium tranſgreſſus uideretur: in quo non peccaſſe eum res ipſa oſtendit. ſi quidem deus qui uoluntatis ſuæ tranſgreſſores grauiter caſtigare ſolebat. In Ioſue nihil animaduertit.

De Agrippa iudeorum rege.

FActam de iudeis mentionem haud iniuria Agrippæ regis gratitudo ſequetur: qui in priuata fortuna cum romæ eſſet: & cum propter falſas ſuſpictiones Tiberius cathenis ante palatiū ad arborem uinciri iuſſiſſet: ut inde in carcerem duceretur: eo in loco proter ſolis ardorē animiq; moleſtiam magna ſiti torquebatur: ea cum pretereuntem Taumaſtem uidiſſet Cai ſeruum aquæ prægelidæ uas ferentem orauit: ut bibere ſe ſineret. quod ille cum amanter feciſſet: dixit Aggrippa ſe pro ipſa re gratiā aliquando ei relaturum. Haud multo poſt igitur Tiberio Caius in principatu ſucceſſit: a quo Agrippa qui in eius contemptum captus fuerat liberatus: atq; in iudea rex conſtitutus fuit: qui tunc a Caio impetrauit ut eius precibus Taumaſtes liberaretur. Itaq; poſtea ſuorum numero acceptum regni

procuratorem fecit: moriensq; testamento cauit: ut uxor ac liberi eodem apud se loco taumastem retinerent. Quæ res exemplo satis esse potest: omnibus inseruiendum quantum fieri potest semper esse: præsertim his qui magno orti sanguine aduersa fortuna præmi conspiciuntur: persæpe enim contingit: ut ob paruam rem gratiæ cum magno fenore referantur.

De Romano Senatu.

QVæ de gratitudine exempla hactenus a nobis posita sunt: a græcis aut barbaris sumpsimus. Itaq; iam tempus exigit ut de romanis dicamus: atq; ab eorum senatu ordientes: ipsius in Oratium coclitem declaremus gratitudinem. Nam cum unus irruentibus ad urbem ethruscis porsenæq; ipsi obstitisset: dum sublicius pons rescinderetur: ponteq; effracto incolumis postea armatusq; ad suos tiberim trannasset: senatus decreto romani omnes unius diei cibaria domum Oratio pertulerunt: & insuper dono ei senatus dedit quantum agri uno die circum arare posset. Gratitudinis profecto honor ingens ea ætate: quæ licet opum indiga esset. Quas q contempsit his non uidetur indigere: castos tamen quod maius erat habebat mores: in qua pro sola gloria ampliandisq; finibus dimicabatur. Itaq; minime mirum fuit si postea pro tam grata gente plurimi se periculis: ac morti obiecerunt.

De eodem.

NOn minus etiam se gratos prestiterunt romani aduersus latinos quos cum Paulo ante hostes essent in amiciciam ac societatem receperunt. Nam cum uolscorum legatos ad se missos: ut a romanorum societate auerterentur latini coepissent: ac cathenis uinctos romam misissent: opem in eo bello & si minime requisiti fuerant offerentes. Romani sex hominum milia latini nominis quos captiuos habebant: carcere liberarunt: omnesq; nouis amictos uestibus domũ ope quæ offerebatur ad grauiores casus reseruata remiserunt.

De Largio ciue romano.

A Publicis ad priuatorum exempla transeuntes: non minore dignũ laude hoc quod sequitur ponemus: cum largius ciuis romanus in triũuirali ꝓscriptione noiatus esset forte inuentus a militibus q eã ꝓuinciam obeuntes alium insequebãtur: præ misericordia ab eis dimissus est: qui cum nondum ab eis longe abiisset: animaduertit ab aliis militibus qui ꝓscriptos ipsi quoq; disquirebant se detectum. Cum autem uideret se nullo modo eorum posse manus euadere: in ea animi perturbatione in qua de salutis periculo torquebatur: memor accepti a prioribus militibus officii qui eũ dimiserant sanguine suo posteaq̃ aliter non poterat gratum se eis prestare

uoluit. Itaq; ad eos reuersus dixit uelle se ut ad ipsos potius capitis sui premium perueniret: quia quantum in eis fuerat eum liberarant: q̃ ad illos qui sine ulla misericordiæ specie ipsum insectabantur. O sceuam nimium fortunam. cur hunc potissimum inter triumuiros non creasti: ut ab eo triumuirorum ipsorum quiuis exilio mulctaretur. ita enim tantæ gratitudini conueniens uidebatur fore.

De Alexandro magno.

ADeo insignis quibusdam gratitudinis uirtus uisa est: ut ea non tantũ erga homines. Sed in bruta quoq; animalia uterentur: quẽadmodum Alexãder erga bucephalam equum suum egit: ipsius nominis urbe eo in loco condita ubi sub eo confossus fuit: quem conspicuo quoq; sepulchro decorauit. quod non leuitate compulsus egit: sicut permulti principes qui peruersæ omnia agentes in aues atq; alia animalia hac pietate utuntur: præterita sine ullo honore amicorum memoria. nam hic ut in æquum gratus fuit. ita erga amicorum pmultos inter eos qui grati fuerunt primos honores primasq; partes ferre uoluit.

De Atheniensibus.

UT Alexander erga bucephalã grato se animo prestitit: ita athenienses cum mulis qui magno labore ad hecatompylon ferenda materia opus fecerant. ab eo enim tempore omni labore immunes fecerunt: permittentes ut soluti passim ubi uellent depascerentur.

De Xantippo atheniensi.

NOn minus erga canem suum Xantippus atheniensis gratus extitit: quia maria pernatans usq; in Salaminam eum secutus fuerat: quo tempore adueniente in grætiam Xerse: maior græciæ pars in eam se insulam recepit. Nam ne tanto amori ingratus foret mortuo cane in salaminæ arce sepulchrum ei condidit quod diu cynotaphium appellarunt.

De Populo romano.

NEque uero singulares tantum inuenti sunt homines uel priuati uel principes: qui erga irrationalia quoq; animalia animi gratitudinem exercerent: sed ipsum quoq; populum ro. non puduit perpetuo gratitudinis honore anseres prosequi: quod dormientibus uigilibus: cum galli iam in summum capitolium perrepsissent: clangore romanos milites excitarunt. Statuit enim ut in eo loco in posterum magnus anserum numerus publica impensa aleretur: ad eamq; rem censores inter tot publica onera publicanos primo obligarent. Ne autem minus se sceuerum q̃ gratum populus idem preberet: ipso die quo hoc contigerat in loco designato quotannis aliquot uiuos canes suspendebant: quod ipsi quibus maxime inuigilandum fuerat anseribus uigilantibus dormierant.

De eodem.

IMperante Tiberio cæsare populus ro. coruum sepeliuit ferentibus feretrum duobus ethiopibus seruis precinēte tibicine ac musicis: cū prius eum qui coruum occiderat lapidibus obruisset. hoc autem egit: quia hæc auis nominatim mane Drusum ac Germanicum cæsares ac multos præterea alios: postremoq; totum populum salutabat. huius igitur honoris ultionisq; exemplo patet quantum laudis gratitudo mereatur: quæ in homines exercetur cum erga irrationale animal uictor gentium populus ea uti uoluerit.

De Cane. T. Sabini:

CVm de hominum in bestias gratitudine scripserimus: haud ab re fuerit etiam brutorum in homines ostensam declarare: ut homines qui ingratitudine laborant tanto plus pudeat: cum sibi cui ratione uti concessum est: uideant: id deesse quod in brutis quæ ratione carent permulti scriptores fuisse tradiderunt: & quotidie aliquo exemplo perspici potest. Primus autem a nobis ponetur. T. Sabini canis quoniā eius fides mira fuit is enim dominū in carcere nūq̄ deseruit: eoq; postea ad scalas gemonias deducto: in gementium morem latrando semper domino astitit: mirantibusq; hominibus panem qui oblatus erat non manducans: ori domini admouebat: qui posteaquam in Tiberim proiectus fuit: in amnem secutus dominum ut poterat ex aqua caput eius alleuabat: quem uiuere adhuc arbitrabatur: quibus enim potuit modis gratias referre enixus est: quod ab eo enutritus & dilectus esset.

De Cane Iasonis Lycii.

IAsonis Lycii canis posteaq̄ dominum sum conspexit mortuum esse: omni cibo abstinuit: ut ei non superuiueret: a quo dum uiueret singulariter amatus fuerat. eo enim modo quo ipsum natura permisit: gratum se in dominum pro illius in se beniuolentia testari uoluit: cuius exemplo ostenditur q̄ scelerate faciant ii qui illos qui bene de ipsis meriti sunt male habent aut etiam perdunt.

De canibus Lisimachi regis & Hieronis.

NOn minus etiam se gratos ostendere Durides canis in regem Lisimachum: & alius in Hieronem. Nam cum dominis percati fuissent: ut eorum amori responderent, in ipsorum dominorum rogos se iniecerunt: ut dominos in morte non desererent: a quibus cum uiuerent nunq̄ discedebant.

De alio cane.

SCribit Ambrosius in examerone canem domini corpus noctu a milite in antiochia occisi semper custodiuisse: iuxta ut poterat gementem. ad quem spectandum quia res mira uidebatur: cum postridie multi conuenissent: atque in eis is esset qui eam cædem patrarat: quia ignotum se cæde noctu peracta arbitrabatur: a cane dentibus comprehensus cum insuper latratu urgeretur. & ipse præ animi conscientia plurimum perturbaretur: suspitionem perpetratæ cædis fecit. Itaque captus a magistratu confessione criminis extorta mulctatus est.

In omni animantium genere homini exempla ostenduntur: ut ipse quoque ad eam uirtutem ardentius accendi possit. In equum Antiochi regis Centaretrus Gallata cum regem in prœlio occidisset conscendit. quo facto uisus est equus sentire tergo suo domini hostem insidere. Itaque dentibus apprehenso freno ita ut nulla iam ratione habenis regi posset: ad altissimum saxũ citato cursu contendit: atque ab eo se insidentemque simul hostem precipitauit: sua domini sui mortem ultus.

De aquila & uirgine quadam sextia.

IN urbe Sexto nutrita a uirgine aquila: ut educationis gratiam referret aues quas captabat ad uirginem deferebat: & cum postea uirgo decessisset: eodem rogo quo illa ardebat: ultro in eum deuolans cum uirgine combusta est.

De Aspide atque ægyptio.

ASpis in ægypto in domo pauperis enutrita illic peperit: & cum unius filiorum morsu interemptum hospitis filium uidisset: hæc serpẽs filios suos omnes occidit: neque ultra in ea domo conspecta est. O admiranda dei uirtus. Aspis fera erga hospitem suum gratam se etiam filiorum morte ostendere uoluit: & homo qui rationale animal est: aspide per sæpe longe crudelior hominem & hospitem perdet.

De panthera.

FEritate insigni inter bruta omnes pantheram putant. & tamen a Demetrio phisico traditum est cum in fossam pantheræ catuli cecidissent: matrem in celebrem uiam profectam cum hominem cõspicata esset: qui philenis philosophi parens fuit: leniter ut poterat mordicus apprehensa eius ueste: ad locum in quem catuli conciderant deduxisse: & quanquam uir ille haud leui timore tenebatur: tamen quia aliter non poterat ad locum peruenisse: ubi statim causam agnouit. quæ feram ut eum illuc deduceret impulererat. Itaque ei catulos ab fossa eduxit. cuius meriti ut gratiam referret: per totum illud iter hominem prosecuta ab aliis eum feris hostibusque defendit.

De Elephanto.

CVm Pyrrhus urbem argos irrupiſſet: elephas inter alios unus uictoriæ cognomēto in urbis porta magiſtrum a quo regebatur mortuum preſenſit: cuius rei dolore percitus: ſine diſcrimine amicos hoſteſq; urgendo inter hoſtes progreſſus prius non deſtitit q̃ magiſtri corpus adinuenit. Captum autem proboſcide ac dentibus retro in tutum ab hoſte locum retulit. & militem non pudebit in hoſtium poteſtate interdum domini corpus deſerere: cum bellua ingenio fera: tanto labore periculoq; ſuo magiſtri redimere uoluerit.

De Leone & Andruodo ſeruo & aliis animalibus:

APion Polyſtor græcus uir doctiſſimus ſcribit: quemadmodū Agellius in noctibus ſuis refert: mirum in modum Leonem quendam gratum extitiſſe erga ſeruum nomine Andruodū: quem ipſe ad beſtias damnatum uidiſſe affirmat. Is andruodus cum Leone in theatro poſitus quia morti damnatus erat: præ timore pene exanimis iacebat: cui Leo appropinquans magna totius populi admiratione manus & crura lambere & cauda quantum poterat blandiri cœpit: qua re miſer andruodus reſumpto animo cum ex hoc Leonem agnouiſſet: ipſe quoq; Leoni cœpit blandiri: Itaq; cum admiratione capti omnes eſſent: a Cæſare ut andruodo ignoſceretur petierunt. Annuit Cæſar: deductumq; ad ſe andruodū rogauit quæ huius rei cauſa fuiſſet: cui andruodus in hæc uerba reſpondit. Gubernante africam domino meo nimiis uerberibus ab eo profugere coactus in africæ deſerta me contuli: ibiq; forte in quoddam antrum me recepi. haud multo poſt Leo quoq; in eandem ſpeluncam uenit: qui querula uoce pede ſe debilitatum oſtendebat: unde perterritus pene concidi. Sed tandem a leone cōſpectus qui pede ſublato querulus ad me uenit: & ſi uehementer terrore mouebar: cum alia mihi conſulere ratione non poſſem: neceſſitatem in qua conſtitutus eram in uirtutem audaciamq; conuerti: manu feræ pedem apprehendi: atq; conſpicatus in eo confixam grandem ſpinam ut melius potui a pede euulſi. Itaq; ab eo die fera ex uenatione ſua partem meliorem mihi ſemper impartita eſt. Ego autem triennium cum ea moratus: non alio cibo niſi quem leo afferebat uixi: eum in ſole quia ignis copia nulla erat: decoquens. Sed cum hæc uita grauis mihi uideretur: profecto in uenationem leone ſpelunca egreſſus: haud longe abii: cum captus ad dominum quem ante habebam perductus fui: qui me ad beſtias damnauit: & nunc ab hoc leone agnitus ex ſignis eum ipſum eſſe aduerto: quo cum in antro ut dictum eſt triennium uixi. His auditis populus romanus a Cæſare ſerui liberationem impetrauit: & ſimul ut cum libertate leo quoque

ei munus daretur. quem seruus dum per urbem ductaret lucri ad uitam sustinendam adiutorem habuit. huius leonis exemplum adducere ad nos facilius in sententiam potest: ut credamus sanctum Hieronymum ad onera ferenda parentem habuisse Leonem. quem pede debilitatum ueluti hic de quo diximus ipse curauerat. Item ut Machario ægyptio hæremitæ Læna cuius catulos oculis captos cæcitatis damno liberarat: quemadmodum Ruffinus scripsit pecudum ferarumq; aliarum ut inde indumenta conficeret pelles detulisse.

Similiter in expeditione quam pro Christi nomine Gothifredus bolionus suscepit: Golfredus turriger audaci animo eques cum in iudea uenatum iuisset: audito leonis rugitu appropinquans colligatum a serpente conspexit: atq; educto gladio serpentem occidit. per eum modum liberato leone Golfredus feram pro eo beneficio adeo erga se gratam inuenit: ut deposita feritate semper eum in uenatione in canis morem sequeretur. & cum is a Syria discederet: nautæq; in nauem accipere belluam recusarent: natando rugiendoq; tam diu enatis aquis sequeretur: ut postea defessam cum redire uellet uires deficerent ac mergeretur. Libet hic in ingratos inuehi: quorum scelus quis excusare posset? cum immanes quoq; feræ gratitudinis exempla proponant. nam si leo aquila equus ac canis. item panthera elephas atque aspis grati in eos existere laborarunt a quibus accipere beneficium contigit: pudeat uos quibus natura cum ratione clementiam quoq; atq; humanitatem indidit: per crudelitatem ingratos uos exhibere. Repellere fortasse iniuriam: aut hostem ulcisci: quibusdam haud incongruum uideatur. sed eum ledere a quo tu beneficium acceperis: preter q̄ quod omnes humanæ naturæ terminos transgreditur: etiam feras ipsas quibus ut sæuiant ipsarum ingenium dedit: crudelitate atq; ingratitudine superat: adeoq; horrendum hoc scelus uidetur: ut uix in feris esse conspiciatur: quas natura ratione priuauit.

Recentiora De Fla. Valerio Marciano imper.

AD recentiora gratitudinis exempla transituri Flauium Valerium Marcianum primum citabimus. nam cum adhuc in priuata fortuna eques in Lycia a Taciano & Iulio fratribus apud quos hospicio susceptus erat grauiter laborans: ingentia beneficia accepisset: & inde profecturus mutua quoq; pecunia adiutus esset. hæc enim reuerentia in eū moti prestiterant: quod dormienti per estatem in agro aquilam in aere leniter se mouentem patentibus alis solem auertere uiderant: ut ad imperium euectus est: omnibus postpositis Lycios ipsos fratres uocari iussit: alteroq; illyrico altero Constantinopoli præfecto datis alis quoq; muneribus: non ut plæriq; solent: in tam sublimem euectus gradum beneficiorum quæ in parua fortuna acceperat: oblitum se ostendit: præclaro enim exemplo per eum

omnibus in mentem reuocatur: persæpe collata etiam in humilis fortunæ homines beneficia ob fortunæ uarietatem plurimum gratiæ beneficiorum auctoribus conferre.

De Admirato turcarum natione arabe.

NOn minor quoq; gratitudo fuit Admirati turcarum arabis. nam cum Balduinus hierosolymarum rex eum in arabia prœlio fudisset, & captam coniugem cum aliis multis quia uicino partu grauiter habentem ne grauius læderetur: uir in itinere reliquerat: in optimo lecto tentoriis circũclusit seruis quoq; atq; omni alia re necessaria adiutã insuper pro stragula ueste cuius eo in loco copia nulla erat clamide sua cooperuit: atq; admirato eam illeso pudore restituit. Itaq; contigit postea Balduino ut a turcis acie uictus in urbem rãmam immunitam se reciperet. ad eum ergo idem admiratus noctu profectus plus accepti beneficii q̃ ob religionis diuersitatem odii aut etiam predæ quam sperare posset memor: periculi magnitudinem quæ imminebat aperuit. ostendit enim postridie mane turcas impetum facere in eum constituisse. a quo periculo si se sequeretur incolumem seruaturum eum obtulit: cui cum oblatis usurum se Balduinus respondisset: fidem gratitudinemq; simul pro iis quæ ante ipse prestiterat in turca expertus est.

De uariis gratitudinibus Balduini [illegible] & admirati turcarum.

De Caloianne constantinopolitano impe[ratore].

CVm postrema hæc tempora nostra gratitudinis exemplis non careant eorum non nulla notabimus. A caloiane autem constantinopolitano imperatore ordiemur: qui principatu a cathecossino deiectus peræ commorabatur. a Francisco autem gattalusio ciue genuense qui forte in orientem cum duabus triremibus iuerat adiutus: cum imperium recuperasset: in eo restitutus pluris acceptum a Francisco beneficum q̃ eius fortunam fecit. Nam cum eo sororem in matrimonio collocauit: atq; in dotem Lesbon aliasq; insulas in ea regione dedit: ita ut iam inter orientis principes non obscuros Caloiani gratitudine nominari Franciscus posset.

Gratitudo Caloiannis [illegible] Francisci gattalusii [illegible].

De Genuensibus.

PRætereunda non est ingens gratitudo qua genuenses Petrum fulgosum proauum tuum prosequuti fuerunt: cum genuensis classis admiratus aduersus Cyprios inde parta uictoria atque in potestatem redacta urbe Famaugusta in patriam rediit: nam præter prædæ partem quæ ei ceu admirato publico decreto obuenerat: decem quoque aureorum nummum milia ciuitas addidit cum immunitate qua ipse ac liberi fruerẽtur: decreto quoq́ue edito ut in posterum quotannis omnes urbani magistratus in gratam uictoriæ memoriam religioni minorum palium

Magna [illegible] [illegible] genuensium pet[ro] fulgoso [illegible].

perferrent. & qui ex Petri stemate perferendo muneri interesset: omnes post principem ciuitatis eo die anteirent. Mirum autem uideri non debet si postea q̃ esse desiuerunt: qui tam grate magnorum facinorum auctores prosequerentur: perrari quoq; inueniantur qui ingentes uictorias parere & sciant & uelint.

De Foroliuiensibus.

INsignis quoq; Foroliuiensis populi erga Franciscum sfortiam gratitudo fuit: cum Eugenii quarti pontificis copiarum dux in insidias quas Sigismundo Malatestæ Foroliuienses tetenderant: ipse incautus incidit. nam cum in ipsius populi manu esset: ut nullo ipsorum discrimine caperetur: non ut hostilium copiarum ducem torue conspexerunt: sed ceu amico dextera data omnia amoris signa cũ eo ediderunt. cuius rei causa fuit: qđ iussus arma Foroliuiensibus inferre: id q̃q̃ apostolici legati repugnarent: nisi indicto ante bello agere noluit: uillarumq; incendio abstinuit. quod magno documento esse potest etiam hosti fidem seruandam esse: & damna nisi necessario populis inferri non debere.

De Venetis.

INter multos temporum nostrorum parum gratos principes cum Veneti gratitudinis immemores non uideantur fuisse: æquum est eorum quoq; mentionem inserere in his præsertim quæ erga milites egerunt: qui contra Carolum octauum gallorum regem in parmensi agro apud forum nouum fortiter dimicarunt. nam cum Neapoli parta uictoria Carolum redeuntem Veneti ac simul Ludouicus sfortia Mediolanẽsis dux armis arcere finibus constituissent: Veneti Francisco Gonziagæ mãtuano marchioni & stipendium & tituli dignitatem auxerunt. Idem erga Bernardinum Fortebrachium egerunt: quem in acie postea pro mortuo relictum impensa publica curari iusserunt: neq; uero erga ordinum ductores solum gratos se præstiterunt: sed gregarios quoq; milites uulneribus debilitatos perpetuis salariis aut datis magistratibus aluerunt. uxoribus quoq; ac liberis defunctorum in multorum annorum usum collata pecunia parentum ac coniugum desiderium lenierunt: ita ut per id tempus uenetorum nomen per Italiam magnis laudibus celebraretur.

De Ingratis. Caput tertium

De Leonida erga agidem.

VT contentiones quibus Lacedemoniorum ciuitas laborabat componerentur: utile putauerunt ciues: ut Leonidas unus Lacedemoniorum regum: duo enim semper regnabant in exiliũ mitteretur.

Cum autem Agesilaus in regno suffectus ut Leonidas occideretur operam daret: Agides alter rex obstitit: nec minus q̃ pro salute sua totis animi ac corporis uiribus in eo contendit: uerum postea ut non nunquam fortuna fert: quæ loco stare nescit: Leonida in pristinam fortunam restitutus omnium ab agidæ acceptorum meritorum ita se immemorem prestitit: ut non prima solum suffragia de agidæ regni honore deiciendo tulerit: uerum crudelem quoq; in modum una cum matre eum in carcere strangulari iusserit: uir prorsus ingratissimus nefandusq; cum ei uitam ademit per quem ipse suam seruauerat.

De Phtholomeo Ceraunio erga Seleucum nicatorem Asiæ & Assyriæ regem.

HAud minor fuit ingratitudo qua usus est Phtholomeus cognomẽto Ceraunius erga Syriæ regem Seleucum: quem nullo pudore deterritus est ut manu sua occideret: quãquam a patre pulsus: minorem enim natu filium ut magis gubernando idoneum in regno suffecerat: in Syria a Seleuco exceptus diu non sine magna impensa magno in honore habitus esset.

De Macharide bossori rege aduersus Mitridatem patrem.

QVanq̃ erga omnes ingratitudo crimen infandum sit: tamen ea qua in parentes filii utuntur: haud immerito non scelesta tantum sed scelus ipsum nominari debet. hoc crimine Macharides laborauit Mitridatis ponti regis filius. Nam cum a parente omnia quæ communiter a parentibus liberi solent: beneficia accepisset: & insuper bossori regno ab eodem honestatus esset: bello quod romani aduersus Mitridatem gesserunt: non modo patri auxilio non fuit. Sed omnibus in rebus ut hostem prosecutus est. Verum cum postea Mitridates Macharidem ulcisci coactus esset: morte sibi ipsi procurata Macharides ingratitudinem qua in patrem peccarat ipse ultus est.

De Tiberio Cæsare erga Liuiam matrem.

QVa ingratitudine erga patrem Macharides peccauit tantorũm in ipsum beneficiorum auctorem: eadem Tiberius Cæsar erga Liuiam matrem usus est: nihilominus de ipso q̃ de Macharide Mitridates esset benemeritam. Nam post Augusti mortem semper eam depressit. decretosq; ei in morte a senatu honores: haud obscuro odio abnuit: eius amicos hostili animo prosecutus: quanquam præter ea quæ communi naturæ iure matribus a filiis debentur: ipse illius innumera sustineret officia. Liuiæ enim gratia Augustus Tiberium adoptarat: & eiusdem opera ad imperium Tiberius conscenderat.

De Syracusanis aduersus Dionem.

NEq; tam mirum uideri neq; tam abominabile potest: si in uno hoc ingratitudinis scelus inueniri contingit. Illud magis mirum detestandumq; prorsus: cum tota ciuitas in id crimen incidit: quemadmodum Syracusani fecerunt: qui Dionis opera non sine ingentibus eius periculis magnaq; impensa Dionysii tyrannide liberati non multo post urbe eum pepulerunt, illiq; mortis oblato proditionis falso crimine auctores fuerunt: qui eis libertatem cum uitæ suæ discrimine pepererat.

De Athenieusibus erga regem Demetrium.

NOn occiderunt quidem Demetrium athenienses: ipsius ope sceua Cassandri tyrannide liberati: nam integrum ipsis non erat in eius uitam sceuire: sed contemptu contumeliosissimisq; uerbis quo tẽpore is a regibus hostibus ex eorum numero qui Alexandro successerunt superatus est: aperte ostenderunt quanta eorum crudelitas: si data esset facultas: futura fuisset, experimento uetus adagium confirmantes, quod penes quos ingens doctrina est: apud eosdem ingentia etiam uicia æque ac uirtutes inueniri solent.

Iterum de Atheniensibus erga Thimotheum.

IIdem non minus ingrate se in Thimotheum habuerũt: cuius uirtute atq; opera atheniensium imperio subactæ multæ insulæ fuerant: cedentibusque lacedemoniis maritimum imperium populus atheniensis pepererat. Nam cum consiliarium mnestheo socero Thimotheum dedisset: quem aduersus Samios classi præfecerat: & is populo mnestheum accusasset: quod eius culpa Samo potitus non esset: Mnestheus autem in generum crimen reiceret: ingratus credulusq; nimium populus pro eo quod imperitiæ Mnesthei tempestatiq; tribuendum erat: centum talentis Thimotheum mulctauit: & cum Thimotheus soluendo non esset: in exilium ire oportuit: ubi haud multo post mortem obiit: athenienesq; praui iudicii poenitẽtia ducti: cononi Thimothei filio mulctæ nouem partes remiserunt: decima ad urbis muros instaurandos assignata: quos Thimothei pater Conon ex hostium præda construxerat.

De Hebreis erga moisem

HOn minora moises in populum hebreum: q̃ Ligũrgi in Lacedemonios merita fuerunt, quin estimanti longe maiora uidebuntur: & enim ipsius opera misera ægyptiorum seruitute liberati fuerant: pharaonem fugientes siccis uestigiis mare rubrum traiecerant: mari demer

ſos inſequentes hoſtes uiderant. Deniq; ne omnia commemorem eius manu diuinam legem acceperant. & tamen creberrimis ſeditionibus motis hebrei ſeductorem eum prauũq; uirum ꝓappellabant. & ne a lapidatione quidem in eo abſtinuerunt.

De Adado Syriæ rege.

Quis neſciat etiam Adadi Syriæ regis ingratitudinem aduerſus Achab Iſraelis regem? a quo bis proelio captus atq; amice habitus ac liberatus poſt initam pacem: cum iniuriarum loco beneficia accepiſſet: iterum iudeis bellum intulit: atq; ut oſtenderet: quã ingrate Achab regis meritorum memoriam ſeruaret: milites ſuos iuſſit aliis in proelio quantum poſſent parcere: uimq; in unum Achab ad eum perdendum quemadmodum factum fuit uertere: hac gratia pro acceptis beneficiis regi optime merito relata.

De Gn. Pompeio erga uxorem Antiſtiam

Magna quoq; Gn. Pompei erga uxorem Antiſtiam ingratitudo fuit. Nam cum Syllano bello eius pater quod pompeianus haberetur interemptus fuiſſet: eius filiæ Antiſtiæ ſine legitima cauſa repudium miſit: ut Aemiliam Syllæ priuignam duceret. Syllæ enim fauorem uirtuti charitatiq; Antiſtiæ atq; Soceri pro ſe ſparſo ſanguini antepoſuit.

De Fuluii coniuge erga uirum.

Et ambitio in Pompeio ingratitudinis cauſa extitit: ita quod Zelotipa erat Fuluii uxor: in uirum proſcriptum crudelis atq; ingrata fuit. nam cum ad eam Fuluius tanq̃ ad coniugem & proterea utrebatur ſui amantem & fidelem: ſeruam enim liberauerat & coniugio dignatus erat: ut aliquo modo occultaretur ſe recepiſſet: mutatam animo atq; indignatam: quod alterius foeminæ captum amore ſuſpicabatur: pro cõiuge hoſtem inuenit. Ab ea enim triumuiris accuſatus miſerandum in modum periit. Hinc enim quantæ ſint Zelotipiæ uires deprehendi poteſt: cum tantorum meritorum quanta hæc a Fuluio de ſerua uxor facta acceperat: extincta recordatione ad huius ingratitudinis ſcelus impietatemque progreſſa eſt.

De Auguſto erga. C. toranium.

Non fuit ingratitudinis expers Auguſtus: triumuir enim Toranium proſcripſit qui patri eius in ædilitate collega: & ipſi pupillo optimus tutor fuerat.

De. C. Calligula imper.

Et omnibus aliis in rebus immania horroriſq; plena Calligulæ principis ſcelera fuerunt: ita ingratitudinis quoq; crimine non alios modo mortales uerum feras quoq; ipſas immanitate inſignes ſupera

uit. id in eo pcipuum erat: quod omnes a quibus amabatur odio habebat. magis hoc patuit cum pro eius ualitudine quæ in discrimine erat: quidam se depugnaturum uouisset: morbo enim liberatus ut uotum solueret exegit: neq; abire campo nisi uictorem passus est: omni arte enixus ut qui pro eius seruanda salute discrimini uitam obtulerat: pro gratia mortem reportaret.

De eodem.

Alium qui uitam pro eo uouerat: cum intelligeret ad mortem soluendi gratia uoti nequaq̃ properare: uinctum pueris tradidit: q eum per urbis uicos flagellatum ab aggere demum precipitarent. res profecto non solum imperatore nequaq̃ digna: sed quæ ne in truculentissimo quidem carnifice commemorari ut de homine debeat: tanta enim sceuitia meritus est: ut mortales omnes amore in odium conuerso: & ipsi & stirpi eius uitam adimerent: atq; sepultura prohiberent.

De eodem.

HVius si singula ingratitudinis crimina exequar: ut in omni alio scelerum genere infinitum aggrediar opus. & proterea uno tantum adhuc eius exemplo contenti prisci temporis ingratitudini finem faciemus. Calligulam si quis in testamento hæredem nominasset: & postea foeliciori fato superuiuere ei contigisset: quæstus se ab eiusmodi homine cõtemptui haberi: percussores ei mittere consueuerat.

Recentiora De Theodato gothorum rege erga amalasuntham.

THeodatus gothus qui ethruriæ regebat populos: regni particeps & successor amalasuntha quæ in italia gothorum regina erat Theodorico patre orta: cum Athalaricus eius filius decessisset cooptatus: ut pro tanto beneficio insignem bonitate reginã promereref: in insula in Vulsiniorum lacu in carcere eam condidit: ac deinde strangulauit: ut eam morte afficeret per quam ipse regnum acceperat.

De Alexio erga Isahac fratrẽ cõstantinopolitanũ imp.

PAri ingratitudine erga fratrem Isahac imperatorem Constantinopolitanum a quo unice diligebatur Alexius est usus. nam q̃q̃ a turcis culpa sua captus: ab Isahac fratre statim magno auri pondere redemptus: dominum suum nedum fratrem tanti muneris auctorem: uir perfidus ingratusq; oculis atq; imperio simul priuauit.

De Iustiniano primo imper. erga bellisarium.

QVæ uerba: cuiusue eloquium satis unquam pro rei indignitate Iustiniani primi imperatoris erga Bellisarium narrare ingratitudinem: atq; pro merito scelus damnare possit? Nullius profecto magisq̃ Bellisarii ipsius. Nam cum a Iustiniano per inuidiam falsaq; crimina erutis oculis: omnibus opibus spoliatus: in publica uia uictum mendicaret: aiebat

nummum pusillum Bellisario date: qui uirtutem extulit: atq; in imum inuidiam coniecit. his uerbis prætergredientes omnes acerbe Iustiniani crudelitatis atq; ingratitudinis commonebat. Tecum nunc lector considera & diligēter animo repensa. hinc Bellisarii uirtutem: uictos ab eo persas: gothos: ac Vādalos. horum populorum reges bello captos: atq; ad Iustinianum missos: præterea recuperatas Siciliam Africam atq; Italiæ maiorem partem paruo militum numero: minoreque impensa. Item militarem disciplinam longo postliminio legibus suis restitutam: demumque animi ipsius integritatem cum oblato italico regno abstinuit: atq; ad hæc addas affinitatem qua Iustiniano iunctus erat. Illinc autem ipsum luminibus captum: atq; ad mendicitatem redactum: his malis ab eo affectum: cui ipse tam multa quibus in humanis rebus maius nihil est contulerat. Ira profecto molestiaq; nimia: neque hoc dubium: moueberis. & longe magisquam Bellisarius patientia ut aliis uirtutibus insignis: dentibus in Iustinianum fremes: atq; iis quæ meritus est malis si in manu tua foret: eum afficeres.

De Federico secundo imper.

Qui princeps unq̄: qui ue inter augustos numeratus: tantis & tam magnis a ro: ecclesia meritis cumulatus fuit q̄ Federicus: Huius pater Henricus quintus Siciliæ regna a Coelestino tertio assecutus est. deinde imperii diademate insignis factus. Moriens hunc Federicum filium in prima ætate sub ro. ecclesiæ tutela reliquit. Eum Innocentius tertius amanter ut filium aluit: ac post Innocentium Honorius tertius ro. imperii titulo decorauit: tantorum meritorum immemor Honorium successoresq; ac demum uniuersam catholicam ecclesiam hostili odio prosecutus: eius omnium temporum hostes crudelitatis acerbitate superauit. hocq; in ro. ecclesiam animo uir ingratissimus animam egit.

De Rolando Petri Siciliæ regis fratre & Comiola.

In classe quam Petrus Siciliæ rex liparitanis auxilio aduersus Robertum neapolitanum regem misit: cum aliis principibus magnisq; uiris: Rolandus erat Petri regis frater spurius: qui deuicta a Roberto rege ea classe in captiuorum numero fuit. Cum autem ut in eiusmodi rebus contingere solet: captiuorum propinqui satagerent ut captiuitate suos liberarent. eius cladis indignatione motus rex Petrus: quia siculorum ignauia paruoq; eorum animo amissa classis uidebatur: Rolandum fratrem redimere negligebat. Itaq; miser carceris pedore tenebrisq; macerabatur. Cōtingit ea tempestate Messanæ adolescentem adhuc foeminam uiduam esse senensem in magnis relictam opibus Comiolam nomine Torringam. quæ Rolandi audita calamitate uisa sibi est uidere a fortuna uiam parari ut regii sanguinis uirū sperare posset: cum ipsa satis fortunarū haberet. Itaq; se

creto missis qui Rolandi mentem explorarent: si huius puellæ pecunia e manibus hostium redemptus foret: eam ducturus esset uxorem: ut compertũ est: eum tanquam celitus missi muneris loco rem hanc accepturum: matrimonio rite per procuratores stabilito: ipsum duabus auri unciarum milibus mulier redemit. Reuersus in hunc modum Messanam Rolandus nõ modo despõsationem abnegauit: sed ne pro liberationis quidem officio mulieri gratias agere uoluit: præ se qui regio sanguine ortus erat ceu humili ortam loco ciuem despiciens: cuius si charitas defuisset in carcere uitam erat acturus. Comiola iusto compulsa dolore: nam & ingentem pecuniam impenderat: & sparsa de matrimonio fama: si id infectum maneret: eius nomini notam afferebat: ad ecclesiasticum tribunal Rolandum conuicit. Itaque rem propinquis & amicis Rolandi improperantibus: tandem is persuaderi sibi passus est: ut Comiolam duceret. In publico igitur conuentu sicuti in eiusmodi rebus mos est: cum Rolandus arbitraretur se eum Comiola de nuptiis transacturum: Comiola: ut Rolandi ingratitudini atq; ignauiæ par erat: commemoratis suis in eum meritis: illiusq; in se: quod tam impudenter fidem uiolasset: ingenti ingratitudine palam dixit se pactioni de nuptiis cum eo renunciare. neq; ut tam ignauo homini nuberet æquum duceret: sed se pro nuptiis uirginitatem opesq; suas dei seruitio dicare. Animus profecto ingenua uirgine dignus: ut Siculis tanto animo Rolandi ingratitudinem ac simul cum pudica mente generosum etiam cor suum ostẽderet.

De Philippo Maria duce Mediolanensi.

INgratitudine quoq; Philippus dux Mediolanẽsis erga Beatricem coniugem non caruit. Nam cum adolescens esset: & proter Ioannis fratris immanitatem magna paterni imperii parte amissa pars: quæ superat magno in discrimine uersare omnium egens Beatricem Facini Canis militarium copiarum suarũ ducis uxorẽ: ipsius Facini hortatu qui paulo post decessit in matrimoniũ duxit: quia & militum animos qui ei assueuerãt & pecuniã qua Facinus abundabat cum nuptiis secum trahebat. eius igitᷣ ope cõpositis rebus quia ætas lõge disp erat: neq; Philippo cõiunx sed auia superinducta uidebatur: ut se graui matrimonio liberaret Philippus turpitudinis insimulatam, clam ut aiunt: iudicio tamen ante facto interimi iussit.

De Venetis erga Franciscum foscarum ipsorum ducẽ.

ILlud quoq; inter ingratitudinis exempla commemorandũ est: qđ a Venetis erga Franciscum foscarum ipsorum ducem patratum est. nam cum iuxta urbis morem perpetuum ducem eum creas/

sent: isq; & prudenter & iuste diu rem uenetam rexisset: paruoq; tempore ipsius auspiciis Brixia Bergomum Crema & Rauenna imperio ueneto partae essent: quartum atq; octuagesimum aetatis suae annum ducatus autem quartum & trigesimum agentem causati eius decrepitam rerum administrationi magno esse impedimento: abire magistratus honore coegerunt quae iniuria prae doloris magnitudine ita hominem concussit: ut uix paucissimos dies superuiueret. itaq; qui in tam longo senio diuturnitatem sibi in uita spondere non poterat: errepta ob eam iniuriam pauci temporis uita: magnam nomini ueneto ingratitudinis atq; inuidiae notam reliquit.

De Genuensibus erga Thomam Fulgosum ipsorum ducem.

NOn minori ingratitudine genuenses usi sunt aduersus Thomam Fulgosum ipsorum ducem uirtute non minus q̄ Franciscus foscarus esset illustrē. & ut paucis ipsius merita atq; genuensiū ingratitudo enarretur: satis erit hoc unum dixisse: quod cum sediciosi quidam in urbe de eo pellendo mentionem intulissent: neq; ullam iustam pellendi inuenirent causam: Thomaeq; in genuenses merita essent ingentia: uerbum usurparunt. quod de Christo phariseos dixisse scriptum est. hic homo multa signa facit: & nisi eum sustulerimus: omnes eum sequentur. quam ob rem cum iam Thomas proter uirtutem atq; bonitatem ab omnibus coleretur: urbsq; Genua floreret: ueriti ne in ea perpetuo rerum potiretur: armis grauiq; impensa nec sine urbis dedecore ac damno: principatum quo Thomam deiecerunt: ad externos transtulerunt. Sed iam tandem ingratis ceu materiae: quae permolesta est: finem faciamus: & ad filiorum charitatem erga parentes quae gratior est transeamus.

De Pietate erga parentes — Caput quartum.

De Antigono Macedonum rege.

CVm proelio captus a Seleuco Syriae rege Demetrius Asiae atq; Macedoniae rex esset: Antigonus filius regni quietus possessor: regiam purpuram lugubri ueste mutauit: atq; inter continuas lachrimas ad uicinos reges legatos oratum misit: ut pro patris liberatione operam dare uellent: ipse quoq; ad Seleucum misitqui regnum se quoq; ipsum obsidē pollicerentur: si carcere patrem liberaret: qui posteaquam resciuit patrem mortuum esse: ingentem classem instruxit: ut ad accipiendum defuncti corpus proficisceretur. Cum autem nauigans patris corpus obuium habuisset a Seleuco in Macedoniam remissum: tanto apparatu lachrimisq; illud excepit: ut omnes in admirationem commiserationemq; simul conuerteret. Sta

bat Antigonus in puppi magnæ quinqueremis eius apparatus gratia ædifficatæ: atra ueste indutus mortuum parentem lachrymans: cuius in aurea urna conditi inter uexilla ipse continuus spectator erat. Illic cantu aliisq; musicis modis defuncti regis uirtus insigniaq; facinora decantabantur. canentiū autem uoces ad pietatem lamentabilesq; modos compositæ. remiges quoq; remorum pulsum eo ordine ad dolorem exprimendum temperabant: ut corynthο classe appropinquante ipsa quoq; saxa ad lachrimas mouerentur.

De Arthoxerse persarum rege.

ARthoxerses primus persarum rex Statiram coniugem ardenter diligebat: quam & si norat matris parisatæ fraude ueneno extinctā esse: tamen penes eum maritalem amorem materna pietas uicit: adeoq; matris iniuriam dissimulauit: q̄q̄ persæpe contra fieri uideatur: ut non modo de ulciscendo eius scelere nihil loqueretur. sed ne minimo quidē nutu offensæ uoluntatis ei signum dederit.

De Alexandro Sceuero imper.

PErsimilis erga matrem Mameam Alexandri sceueri charitas ac reuerentia fuit: qui nihil quæstus tulit: ut proter muliebres contentiones ambitiosorum animorum: mater exulatum eius uxorem mitteret in Aphricam: quam pauloante ipse ab ea acceperat: maiusq; pene matris in regendo imperio q̄ ipsius arbitrium esset.

De Licofrone periandri corinthii tyranni filio.

PEriander corinthius tyrannus occisa Melita coniuge susceptos ex ea filios ab Epidauro ubi apud maternum auum alebantur accersiuit: aui nomen procles erat: qui priusq̄ nepotes a se dimitteret: seorsum uocatos monuit his uerbis. Ignorare uos nolo Periandrum patrem uestrum sine ullo iure filiam meam parentem uestram Melitam occidisse: nullamq; rem ultra locutus pueros ad patrem dimisit: ea uerba quæ maior natu filius parui fecit: altius in minoris natu pueri qui iam sextum decimum agebat annum nomine Licofronis animo: tantam indignationem mouerunt: ut posteaq̄ corinthum peruenit: nec alloqueretur parentem: nec appellanti responderet. Quam obrem domo pulsus a Periandro patre apud quosdam comites alebatur: cum ne ob id quidem sententiam mutaret: Periander omnibus interdixit: ne eum exciperent. Itaq; cum ipm iam excipere nullus auderet Licofron in foro locisq; publicis diuersabatur: iis rebus tantum uitam agens: quæ præ misericordia offerebantur. cum ne hoc quidem incommodo Licofron a proposito discederet: tandē a Periandro edictum est ut sub capitis pena nemo eum alloqueretur: neq; re ulla iuuaret. Itaq; triduum ieiunus Licofron mansit: & cum ad eum postea pater accessisset: & miseriæ in qua erat admonuisset: spe facta si sententiam mutasset principatus se successorem eum relicturum: filius hæc pauca respondit. penam pa/

ter incurristi quia contra edictum tuum me allocutus es: unde magis indi/gnatus Periander Licofronem in Corcyram misit: & cum iam annosus mor/ti se uicinum putaret: accersiri Licofronem iussit: ut ei Corinthium regnum dimitteret: arbitratus eum ingenio ac uirtute alios ante ire fratres. Cæterum Licofron immobilis perstans aperte respondit: sibi nunquam mentem dari posse: ut in ea urbe maneret: in qua is moraretur: qui parentem suam pe/remisset. Itaq; priusq̃ Corinthum attingeret: hoc ingens Licofronis suæ in matrem charitatis exemplum fuit. sed non minus paternæ quoq; in eum in dulgentiæ.

De Opii ciuis romani filio.

Opius ciuis romanus a triumuiris proscriptus cum nimio senio debi/litatus esset: & filium haberet: qui domi manere poterat: maluit fi lius cum uitæ suæ periculo patrem debilitatum: morti quæ domi parata fuisset erripere. Sublatum igitur in collum magno labore ab urbe tulit sub mendici specie latentem: atq; cum eo in Siciliam peruenit. ubi Sex. Pompeius proscriptos omnes recipiebat. Tandem hac singulari in parentem charitate a po. ro. patriæ restitutus insuper ædilis quoq; factus est. In eo ma gistratu cum bonis spoliato ad festos ludos edendos opes nullæ essent: ne is consueto honore careret: theatrales artifices dono ei operas suas dederunt lu dorum apparatui necessarias. populus quoq; ro: uniuersus priuatim in thea tro tantum ei contulit: ut non modo agendis excellenter ludis sufficeret: ue/rum ex eo quoq; quod superfuit uehementer ditaretur: a po. ro. mirum in modum laudata ipsius in Opium patrem charitate.

De Metellis patre ac filio ciuibus romanis.

IN ciuilibus bellis quibus inter se Antonius atq; Octauius decerta/uerunt: quemadmodum sæpe euenit contigit: ut fratres cum fra tribus: & cum filiis parentes in diuersa acie concurrerent. Itaq; po stremo proelio quo apud Actium Octauius Antonium deuicit cum capti/ui recenserentur: sicuti mos erat: Metellus ad Octauium deductus est: cu/ius quãquam facies proter anxietatem carceremq; a consueta uideretur mu tata esse: a filio tamen Metello qui cum Octauio militabat agnitus fuit. Ita/q; lachrimabundus statim in patris amplexum cucurrit: deinde lachrimarũ plenus ad Octauium conuersus dixit. hic tuus hostis mortem meritus est. ego autem præmio sum dignus quia tibi inseruiui: oro igitur te ut pro eo munere quod mihi a te debetur hunc serues incolumem: & me pro eo occi/das. ea pietate motus Octauius filio Metellum patrem quanq̃ infensissi/mus hostis esset dono dedit.

De Arriani filio.

ARriani qui proſcriptus erat filius cum minime eius proſcriptionis penæ addictus eſſet: & rem & pericula omnia ſpreuit: cum arte patrem carcere erripuit & cum eo profugit. Quæ res quanq̃ fortaſſe haud magna præditis pietate filiis uidebitur: tamen non omittẽda mihi uiſa eſt: quod permulti & priſcis temporibus & preſenti quoq; ætate inuẽti ſunt: qui non uitam modo ſuam: ſed ipſas quoq; opes q̃q̃ tenues pluriſq̃ paternam ſalutem fecerunt: & ſceleſtiores alii ipſos parentes non opibus modo: ſed uita quoq; priuarunt. Itaq; eorum ſcelus fortaſſe de Arriani filio ſcriptum charitatis exemplum ut excellentius uideatur efficiet. Nunc ueteribus omiſſis ad recentiores tranſeundum eſt.

Recentiora de Roſſimunda longobardorum regina.

ALboinus longobardorum rex qui primus in Italiam uenit: cũ Veronæ iuxta immanem gentis morem in conuiuio ſolemni biberet in calua Turiſmondi Gepidarum regis filii: qui & ipſe eodem uocabatur nomine: ut pote clarioris hoſtis quem occidiſſet: q̃q̃ ſciret eum Roſſimundæ coniugis patrem fuiſſe: tamen quod fortaſſe uino incaluerat: caluam ad coniugem miſit: monens ut cum patre biberet. Roſimunda & ſi ante patrem in prœlio cecidiſſe norat a longobardis cæſum: eam tamen rẽ ut cões caſus homines ſolent: perferebat. Cæterum ea propinatione certior facta Alboini manu patrem interiiſſe: plus paterna charitate q̃ coniugalis thalami facibus mota patrem ulciſci: & eius rei gratia uirum regnumq; ſimul amittere decreuit. Cum autem e puellarum numero quas in obſequio habebat: unam ab equite Longobardo Himichildo nomine diligi ſciret: egit ut uocatus in obſcurum cubiculum tanquã cum amata puella cubiturus: ſecũ is re minime detecta cõmiſceretur: & ut poſtea quid perpetraſſet eum non lateret: aperiri cubiculi feneſtras iuſſit: interminataq; niſi Alboinum uirum ſuum occideret ſe perpetrati flagitii eum accuſaturam: adeo enixe inſtitit ut is uerbis miniſq; uictus noctu in lecto iacentem Alboinum occideret. facinore autem perpetrato Rauennam ambo regno: honore: uitaque paternæ necis uindictæ poſtpoſita: profugerunt.

De Alexio imperatore Conſtantinopolitano.

CVm Iſabac Conſtantinopolitanus imperator ab Alexio fratre imperio luminibuſq; ſimul priuatus eſſet: Iſabachi filius & ipſe Alexius nomine Baldoini atq; aliorum principum qui ea tempeſtate ad ſyriacam expeditionem pro Chriſti fide proficiſcebantur: ope adiutus armis imperium recuperauit: & quanquã eum omnes imperatorem ſalutarent eo nomine abſtinuit: eductumq; e carcere patrem in conſueto honore reſti

tuit: atq; imperatoriam dignitatem paternæ charitati postposuit: quemad/modum pro fortuna sua hic quoq; qui sequitur egit.

De Bernardo Carpio.

Alphunsi secundi Legionensis regis qui cognomento castus diceba/tur: Vermena soror cum clam fratre comiti sandiæ saldanen. nup/sisset: atq; ex eo filium peperisset nomine Bernardum Carpium: rex sororis matrimonio uehementer perturbatus: eam inter uirgines monasterio inclu/sit: comitem autem cui illa nupserat: perpetuo carceri damnauit. natum autem ex eis filium amanter aluit. qui cum in uirum magna præditum uir/tute euasisset: meritis atq; obsequio primum liberare patrem enixus ut id nō succedere conspexit: mauris coniunctus quid armis efficere posset tenta/uit: neq; unq̄ uiuente Alphunso destitit: neq; intermissa unq̄ post eum ea opera cum Veremundo primo: Ramiro primo: & ordonio primo qui om nes eo ordine in legionensi regno successerunt. tandem regnante Alphun/so tertio armis patrem recepit iam non decrepitum modo: sed cæcum quoq; tantum enim penes filium paterna ualuit charitas: ut neq; temporis longitu do eius uinceret animum: neq; aduersa religio quam Mauri colebant: ab incepto eum absterreret: sed aduersus tam multorum regum potentiam: uiribus longe inferior: indefesso animo semper contendit: donec uoto poti/retur. quæ res quanto rarior inter mortales inuenitur: tanto plus laudis Ber/nardo comparauit.

De quodam hispano toletano.

Inter tā multa insignium uirorum charitatis erga parentes exē pla unum tolletani hominis annectemus. in quo quod fortunæ de/fuerat: id rei magnitudo æquauit. huius pater aurarius faber a Pe tro primo Castulonis rege ob falsas suspictiones morti damnatus erat: filius amore erga patrem compulsus lachrimis præcibusq; agere non destitit: ut seruato patre ipse pro eo occideretur. quod assecutus uitam amisit: ut in ui/ta eum seruaret a quo ipse per genituram acceperat uitam: tanto omnibus aliis in hoc charitatis laude præferendus: quanto aliis omnibus rebus uita ca/rior est.

De Pietate erga fratres. Caput quintum.

Post filiorum erga parentes charitatem: haud immerito eam quæ esse inter fratres debet describemus. & enim gradu proximior est: & proterea insignia quædam de ea ponemus exempla. Te autem Petre fili diligenter monitum uelim: si inter mortales fidus amicus magni est faciendus: thesaurisque omnibus præferendus: longe magis estiman/dum eum esse qui frater est: quia nullum beniuolentiæ uinculum cum

eo conferri potest: quod non delectus aut commodum sed natura ipsa conciliauit. diligenter igitur cauendum est: ne qđ natura tam arcte deuinxit: sanctumq; in hominibus esse uoluit: id ambitione aut auaritia euertatur. huius igitur amoris magnitudo sequentibus exemplis ostendetur.

De Antiocho: qui accipiter cognominatus est.

ANtiochus accipiter Syriæ rex cum de regno cum fratre Seleuco cōtēderet: atq; a gallogræcis prœlio uictum atq; cæsum fuisse eum accepisset: plus fraterno amore q̄ bello qđ cum fratre gerebat motus: abiecta purpura omnibusq; regiis ornamentis atratam inter lachrimas sumpsit uestem. nec multo post cum resciuisset falsum se de eius morte nuncium accepisse: pro eius salute in uniuerso regno sacra fieri: & diis immortalibus gratias agi: festosq; ludos fieri iussit.

De Eumene atq; Athalo Asiæ regibus.

ORta falsa fama Asiæ regē Eumenē persei insidiis mortuum esse: Athalus frater: sumpto diademate: uxorem eius in matrimonium duxit: sed cum postea Eumenes rediret: Athalus autem obuiam profectus ut uenientem exciperet: timoris expers non esset: ob ea quæ falsa inductus fama egerat: Eumenes minime se commotum ostendens summissa uoce Athalo in aurem dixit: nolito alias uxorem ducere nisi ante certo sciueris qui mortuus fuerit. Cæterum cum haud diu post moreretur: & si ex uxore filium procrearat: fratri tamen Athalo uxorē regnumq; reliquit. Athalus autē ne fraterna charitate uinceretur: & si ex uxore multos postea procreauit liberos: unum tamen ab Eumene relictum in spem regni aluit: & ut aptum regendo regno uidit: regno ei cessit: diuq; post hoc priuatam egit uitam. Horum enim fratrum pietas aperte fraterna beniuolentia maius nihil esse ostendit: cum postpositis propriis filiis: regno inuicem liberaliter cesserint.

De Pharnace rege Parthiæ.

PHarnaces Parthiæ rex fratri Mitridati & si minime liberis orbatus erat moriens regnum reliquit:

De. L. Lucullo.

LVcius Lucullus senator ro. quanq̄ natu maior q̄ Marcus frater: fraterna charitate compulsus præter consuetum romanorum morē nunquā magistratum petere uoluit: donec ad legitimam ætatem petendi frater peruenisset: proter quā rē absentes ambos populus ro. ædiles creauit.

De Catone iuniore.

CVm in Asia esset iunior Cato: & fratrem Cepionem in Asiam uenientem accepisset Thesalonicæ graui affectum ualitudine substi

tisse. & si hiems sceuiebat: neq; satis idoneam haberet nauem: tamen ur/gente fraterna pietate: cum duobus solis comitibus mari hiberno se tempo/re credidit: & ad uisendum fratrem perrexit. quem cum mortuum offen/disset: non satis duxit ingentibus lachrimis fortasse plusq̃ philosopho homi/ni æquum esset prosequi: funus ingenti apparatu atq; impensa procurauit: neq; eam impensam cum nepte in diuidenda hæreditate computauit.

De Thimoleonte Corinthio.

INgentem fratri Thimoleon corinthius amorem ostendit: cum ini/to aduersus argiuos proelio fratrem qui uulneribus confectus in ter/ram ceciderat: saltu transgressus clypeo suo protexit: & q̃uanquam illic ipse quoq; permulta accepisset uulnera: nunquam nisi in tutum locum fratre recepto se uestigio mouit: plurisq; illius se quam suam facere salutem ostendit.

De uxore Ithaphernis persæ.

INter tam multa fraternæ charitatis exempla haud iniuria unum e sororiis annectemus: ut palam fiat in omni sexu hanc sanctam be/niuolentiam locum sibi uendicare: atq; laudem comparare. Persarum rex Darius ob quædam crimina Ithaphernem filiosq; atq; omnes ex eius gente morti damnarat. Ithaphernis uxor cum ad Darii palatium profecta planctu lachrimisq; omnia repleret: Darium ad commiserationem mouit. Itaq; mi/sit qui dicerent regem uitam ei dono dare unius damnatorum quem maluis/set. mulier fratrem petiit: qui in damnatorum numero erat. Miratus Da/rius quod fratrẽ uiro ac filiis prætulisset: causam ab ea petiit: quæ respondit se cũ patre careret: fratrẽ si hunc amisisset ultra sperare non posse: sed cum adhuc uiridi ætate esset: & uirum inuenire: & sperare liberos poterat. Quo responso motus Darius quia fraterna charitate ac prudentia plenũ erat: præ/ter fratrẽ mulieri maiorẽ quoq; natu filiũ dedit.

De Clitaco & fratre Capadocibus.

CVm Arbiatorigẽ capadocem regulũ cum uxore liberisq; Augu/stus bello coepisset: romãq; in triumphũ duxisset: decreuit ut cum maiore natu filio pater occideretur. Quam ob rẽ cum ministri ad hanc rẽ designati peterent: quis ipsorum fratrum natu maior esset: uehe/menter inter se contendebant: utroque maiorem se esse asserente: ut alte/rum fratrem morte sua seruaret: & cum diu in hunc modum pietate inter se contendissent: uix tandem Clitacus matris precibus quæ per eum facilius ali se posse uidebat cessit: tulitque ut pro se minor tanquã natu maior moreretur. re postea ab Augusto intellecta non modo factũ indoluit: uerũ etiã illum qui superstes fuerat cum matre honeste habuit. Tantũ reuerentiæ & bonæ

existimationis etiam inter ipsos hostes hoc fraternæ charitatis sanctum nomen comparare solet.

De. P. Rutilio.

AD feruida magis fraternæ charitatis exempla transeuntes. P. Rutilium attingemus: qui quanquam leui affectus ualitudine domi cubaret: audita fratris repulsa in consulatus petitione: mortuus inuentus est.

De Ligariis fratribus.

DVo Ligarii fratres in triumuirali proscriptione nominati cum ambo eodem in loco laterent: & somnus eos oppressisset: alter eorum mortuus est inuentus: fugiens alter ut alterum occisum esse accepit: a ponte se in tiberim precipitauit: adiutusq; a piscatoribus qui prope eum locum erant: arbitrantes aut lapsum forte: aut deiectum in amnem alterius opera fuisse: uehementer enixus est: ne inde retraheretur: & cum ita inter eum piscatoresq; contenderetur: superuenere: qui proscriptorum disquisitionem procurabant: ab ipsisq; ut optabat occisus fuit.

De duobus aliis proscriptis.

NOn minori duos proscriptos fratres inter se charitate fuisse Appianus scribit: quorum alter cum a militibus captus esset: alter qui se proscriptum ignorabat: ad eos profectus magnis precibus orabat ut dimisso fratre se pro eo occiderent. uerum ut cognouerunt ipsum quoq; proscriptum esse utrunq; interemerunt.

De Iona hebreo.

ATam ardenti charitate ad remissiorem aliquanto transituri Ionæ hebrei mentionem faciemus: cui cum Agrippa iudeorum rex pontificatum max. daturus esset: accipere nunquam uoluit: sed magno studio precibusq; ingētibus eum fratri Matthiæ quem meliorem se aptioremq; esse dicebat impetrauit.

De Tito Vespasiano imper.

QVanta etiam Titus uespasianus imperator in Domitianum fratrē charitate fuit? nam quanq̄ sciret eum de se immodeste loqui: exercitusque ad rebellionem sollicitasse: tamen ob id in minore eum existimatione non habuit: neq; ab aliis haberi uoluit. consortem eum ac successorem imperii appellans: cum præterea seorsum ab aliis habitum non sine lachrimis ac magnis precibus obtestaretur: ut in se eo amore esse uellet: quo ipse eum prosequebatur. O charitatem fraternam profecto ingentem: maiorem natu fratrem: qui rerum potiebatur non modo tanta in fratre perferre: uerum adeo quoq; clementer atq; humane cum eo agere.

De Izazate adiabenorum rege.

IZazates adiabenorum rex: q̄q̄ quatuor & uiginti filiorum pater esset

ũni tamen moriens Monobazo fratri regnum reliquit.

Recentiora De Luiba gothorum rege in hiſpania.

LViba gothorum rex in hiſpania ſecundo regni ſui anno Leone/
gildum fratrem hæredem ac ſucceſſorem regni conſtituit: & ali/
quod tempus ante obitum ſeruata ſibi tantum narbonenſi pro/
uincia: reliquis regni partibus ei ceſſit.

De Ramiro primo qui decimus in hiſpania poſt arabum in aduentum regnauit.

NOnne Ramirus quoq; fratris ſui Garſiæ amans fuit? cui cum in hi
ſpaniæ regno iam ex parte de arabũ manibus recepto: qa primo
genitus erat: ut mos eſt ante latus fuiſſet: ſponte ſua regni ſocium
aſciuit: cum plus apud eũ in regni cõicatione fraternus amor: q̃ ambitio poſ/
ſet: q̃ nõ fratrũ modo: ſed pentis quoq; ac filiorũ extinguere charitatẽ ſolet.

De Eliduro qui Pius dictus eſt: brithãnorum rege.

CLarius, fraternum amorem Elidurus brithãnus oſtendit: ob q̃ rẽ
Pii poſtea cognomentũ adeptus eſt: & id circo locũ ei hic dedimus:
q̃q̃ ob temporũ rationem inter priſcos cõmemorandus fuiſſet ali/
quanto enim Iulii cæſaris ætatem anteceſſit: ſed quia rei ſimilitudine cũ Ra
miri exemplo coniunctionem magnam habet. item quia nulli pene cognita
eius hiſtoria eſt: inter recentiores poni debere uiſus eſt. hic a brithannis fra/
tri Artagalo ſuffectus: quem populi ob nimiam crudelitatem atq; auaritiã
regno pellere coacti fuerant: in ſilua uenationi intentus: in ipſum fratrẽ inci/
dit: in quo afflictam fortunam lacera ueſtis ſqualorq; ſatis teſtabatur: quem
ut agnouit: q̃q̃ ſciret antea ui atq; arte enixum: ut in regno reſtitueretur: ta
men amanter complexus: occulte in Aldeludum urbem deduxit: ubi ſimu
lata ægritudine tanq̃ teſtamento ſuas atq; regni res ordinaturus: regni pro
ceres ad ſe uocauit: & cum ſe ſingulos priuatim alloqui uelle oſtendiſſet: ca
ptis ut in cubiculum ſinguli ingrediebantur omnibus: mortem interminaba
tur: niſi fratri pepercíſſent: & aſſentirentur: ut per ipſum in regno reſtitue/
retur: & cum omnes per hunc modum in ſententiam deduxiſſet: rem po/
ſtea coram omnibus aperuit: atq; Artagalum in regnum reſtituit. cui & iu
ſte poſt paucos annos mortuo: & cum ingenti gloria ſucceſſit.

De Cicho Ordelapho.

INgẽs quoq; Cichi Ordelaphi foroliuienſis fraternus amor fuit er
ga fratrẽ ſuũ Scampettam: qui captiuus in regis Roberti manu in
caſtri cari arce cuſtodiebatur: forũliuii quoq; urbem idem rex ob/
tinebat: quo tp̃e uinario uaſe latens Cichus curru in urbẽ bubulco rem igno/
rante deductus eſt: amicorumque ope adiutus per hunc modum urbe
potitus magno auri pondere fratrem redemit: atque ei ſtatim urbis princi
patum reſtituit. Quantum ei Pinus frater diſſimilis fuit? qui ſalutis

anno quadringentesimo septuagesimo sexto post mille Cicho fratre principatu deiecto causa fuit: ut Foroliuiensis res in externorum manus perueniret.

De fratribus uiteliis.

NOn minus memoranda: rariorq; etiam inter uitelios fratres Ioannem: Camillum: Paulum: & Vitellotium Nicolao uitellio natos in Tifernate urbe primario uiro fraterna charitas fuit: nam patris primo: deinde eo mortuo illi ex fratribus qui inter eos natu maior erat: dicto semper audientes fuerũt. Nã et si inter eos qui in Italia arma ferrent: exercitusq; ductarent: ob uirtutis magnitudinem insignes habebantur: magnisq; stipendiis conducebantur: tamen etiam ductis uxoribus patrum nomen assecuti: ne minima quidem inter se ambitione laborarunt: neq; prorsus ulla amoris offensio cum eis intercessit: maioreq; natu inter ipsos moriente in ætate proximiorem imperandi maiestas transferebatur. In cæteris nulla re inter se dispares erant: adeo ut inter fratres par eis exemplum inueniri posse diffidam.

De Charitate erga patriam. Caput sextum.

CVm multi proter patriæ charitatem non opes modo: uerum uitam quoq; ipsam profuderint: eiusmodiq; hominum laudibus fama nomenq; efferatur: iure credendum est: post deum mortales hanc unam habere: cui maiorem nauare operam debeant: quod ut apertius ostendatur: nonnulla de ea re exempla ponemus.

De Ligurgo Lacedemonio.

LIgurus ordinandis scribendisq; legibus quibus Lacedemonii uiuerent præfectus: cum eas diligenter scripsisset: populo ostendit sibi delphos eundum esse rerum gratia ad eas leges pertinentium: & ne interea dum abesset incœpta iam per leges turbarentur: populum iureiurando adegit: se contra leges ipsas non iturum quoad Delphis Ligurgus rediisset. profectus igitur cum responsum ab Apolline accepisset: leges ab ipso recte conditas esse: ne Lacedemonem ipso redeunte populus sacramento se solutum arbitraretur: decreuit ante perpetuo a patria exulare: q̃ redeundo salutem Lacedemoniorum quæ legibus illis constabat: in discrimen adducere. Itaq; monitis lacedemoniis quæ responsa ab oraculo accepisset: sibi ipsi ne in patriam rediret mortem consciuit. maiori charitate patriam q̃ uitã suam prosecutus.

De Anacharo Midæ regis Lidiorum filio.

De Charitate erga patriam.

CVm regnante Mida apud phrigios ingenti hiatu terra apud urbem Celenas patuisset: indeq; uis aquarum quæ ingens erruperat: & ædes & mortales permultos absorpsisset: monitus est Midas rex oraculo: si in eum hiatum res admodum preciosa demitteretur: humum in consuetam faciem reuersuram. Cum autem demissis in eum locum gemmis auroq; ad pristinum statum terra non rediret: Ancharus Midæ filius patriæ q̄ salutis suæ amantior: interpretatus oraculum in hanc sententiam: quod uitæ hominis conferri res nulla inter humanas possit: prius patrem uxoremq; complexus in eam uoraginem ut Chalisthenes in historia tradit: equo insidens saltu se demisit.

De Spartio & Bulide Lacedemoniis.

CVm Lacedemonii Xersis caduceatorem interemissent: grauiq; peste laborantes: ob eam cædem morbo illo se affectos arbitrarentur existimarunt ipsorum malorum se finem nūquam habituros: nisi prius pro cæde uiolatoq; iure gentium Xersi satisfecissent. Itaq; edixerunt si quis pro patria mori uellet: is ad ephoros: ita eorum magistratum uocabāt: se conferret. Spartius bulidesq; Lacedemonii oblati se morituros in persidem usq; ad Xersem profecti sunt: & rem ordine narrantes proter quam ad ipsum iuerant: ad corrigendam caduceatoris cædem uiolatumq; ius gētium morituros se obtulerunt. eam rem plurimum miratus Xerses: non solum iniuriæ satisfactionem cum uita dono eis dedit: uerum ingentibus quoq; promissis apud se eos retinere contendit: cui uterq; respondit in hæc uerba. Quam rem arbitraris o rex tanti apud nos esse posse: ut a patria nos separet: cuius gratia tam longum iter emensi uitam ipsam effundere uoluimus.

De quodam prænestino.

CVm iuniorem Marium ciuili bello Sylla superasset: in prænestinos sceuire coepit: & quo magis iram suam saciaret: interimi separatim singulos iubebat: ex quorum numero unum tantum familiarem suum seruauerat. Demum mora & tamdiu spectandi fastidio affectus imperauit: ut una omnes interimerentur. Imperio audito prænestinus cuius uitæ parcebatur: cum iam desperaret aliquem alium seruari posse: quod ante in diuturnitate perpetrandi supplicii fore non diffidebat: ira incensus ad Syllam se conuertit: dixitque nullo modo per eum uiuere uelle: qui ex toto patriæ suæ euersor esset: seq; in numerum morti destinatorum recepit.

De. C. Mario consule.

SYllæ facta mentio secum. C. Marii recordationem trahit. Ei cū aduersus Cimbros prouincia esset designata: in somniis monitus est: de hostibus uictoriam reportaturū: si filiā Calphurniā sacrifi

rasset: id egisse eum Dorotheus græcus libro tertio Italicarum rerum tradit. Cimbrorum quidem uictorem euasisse: nulli qui eius gesta legerit dubium est.

De Erecteo.

CVm Erecteus graui bello cum eumolpo contenderet: deorum responsis monitus est: uictoria de hoste potiturum: si propriam filiam himolasset. patriæ igitur charitate incensus uxori praxitheæ rem communicauit: peractoq; sacrificio uictor euasit: se priusq̃ hoste superato: paternum enim in filiam animum charitatis in patriam magnitudine uicit.

De matre Cleomenis regis sparthani.

FOedus cũ Phtholomeo ægyptio rege Cleomenes sparthanus rex aduersus Antigonum Asiæ regem: atq; acheos iniuerat: matrẽq; ac filium mansuræ cum eo fidei idest ipsum sine eo pacem cum hoste non facturum: obsides dederat. Cum autem mater eius resciuisset Cleomeni pacem acheos honestissimis condictionibus offerre: scripsit ne pter uetulæ corpus eam pacem omitteret: quam patriæ honestam salutarem q; duceret: maiore enim animo quam pro fœminæ captu uitam pro patria obtulit.

De. M. Bruto.

PErsæpe æque uidetur graue acceptarum iniuriarum indignitati ac ipsi uitæ cedere. Idcirco prætereundum minime uidetur. M. Bruti facinus. Nam cum Syllano bello pompeius Mutinæ Bruti patrẽ occidisset: & bello quod postea inter cæsarem Pompeiumq; ortum est: uideret Brutus id cæsarem eniti: ut patriam opprimeret. pluris patriæ q̃ suam fecit iniuriam. Itaq; patriæ quod a Pompeio acceperat iniuriarum condonauit: atq; in ipsius partes quem nunquam usq; ad id tempus alloquio dignatus erat se contulit.

De Cassio cherea tribuno.

PAtriæ Brutus iniurias suas condonauit: at Cassius cherea uitam ipsam: cum neq; inde premium speraret: neq; iniuriis compulsus: aut ut alicui inseruiret: eum animum induisset. Sola enim in patriã charitas eum mouit: ut Calligulam qui eam crudelissime dilacerabat manu sua occideret: cuius rei nunquam adduci potuit ut pœniteret. & si ob eam rem ipse morte affectus fuit.

De. P. Rutilio romano.

CLare Rutilius quoq; quanta ipsius in patriam charitas esset: ostendit. Nam cum exulem ipsum amicus moneret parari ciuile bellũ unde reditum in patriam breui sperare posset: respondit ei: quibus te incommodis unquam affeci? quod mihi maiori acerbitate reditum in

patriam q̄ inde profectus sim exoptare ostendis. Ciuium enim meorum quietem pluris q̄ reditum meum facio: maloq; ut exilii mei eos pudeat: quā ut proter reditum meum patria defleat. O uere romano homine dignum uerbum. in quo priscorum exemplorum fine facto ad recētiora transibimus.

Recentiora De Flacualerio zenone imper.

COnstantinopolitanus imperator Zeno cum apud Chalchedonē bellum gereret: ut accepit ab Verrina socru fratrē basiliscum imperatorem esse creatum: etsi permulti ut constantinopolim rediret horarentur: spe data armis in imperium rediturum: quia ea res permultis in urbe molesta acciderat: sumpturosq; se pro eo arma pollicebantur: patriæ charitate motus cuius quietem imperio potiorem ducebat respondit: nolle ut sui gratia inter ciues arma mouerentur: atq; ut omnes suspectione liberaret in Isauriam se recepit: unde haud multo post depulso basilisco populus eum reuocauit: atq; in imperio restituit. Rarum profecto exemplum & cuius memoria celebretur dignum: pluris patriæ quietem q̄ imperium facere: quod a multis etiam uitæ præpositum fuit.

De Farinata Vberto equite Florentino

SCipionis facto haud dissimile fuit quod Farinata Vbertus eques Florentinus egit: qui una cum cæteris gibellinæ factionis: urbis recuperata administratione: de firmando ciuitatis statu in consilio erat: Missis ad foederatas ciuitates legatis quia imminere bellum putabatur: multi in eam sententiam ibant: ut deserta urbe quam proter guelfi nominis multitudinem diu se retenturos diffidebant: ciues omnes qui tum in urbe erant in propinquas eosdem maioresq; etiam honores q̄ Florentiæ habituri migrarent. Surgens igitur Farinata magna uoce se nunquam passurū dixit: ut se p̄sente patria desereret: pro qua uitā effundere patus erat: atq; in hæc uerba consilium dimisit: plusquam se ipsum diligi a se patriam ostendens.

De quodam saraceno.

NOn minoris faciendum est: ut quis pro patria certæ morti se offerat: quam ut pro ea uitam sibi adimat quemadmodum in Syria saracenus quidam egit: quo tempore Goufredus bolionus ac comites eius pro Christi fide in Syriam traiecerunt. In medio enim foro tiriæ urbis principem Conradum Bonifacii Montisferrati marchionis filium occidit: statimq; ipse quoq; eodem in loco occisus est. Nam cum uideret ob singularem Conradi uirtutem magna sarracenis inferri damna: uoluit moriendo patriæ ac gentis suæ legi tanta uirtute præditum hostem adimere. In hoc Scæuolæ ro. tanto præferendus: quanto foelicius rem quam susceperat trāsegit.

De alio Sarraceno.

Alius quoq; sarracenus eodem studio compulsus Eduardum britannicum regem qui Phtholomaide aduersus Christi hostes christianis in presidio erat: secretum colloquium ab eo petens occidere temptauit. Sed Eduardus audacia periculum discussit. nam & si duo uulnera a Sarraceno accepit: ei tamen manus iniecit: & uitam suam perempto Sarraceno seruauit.

Item De alio.

Parentum quoq; nostrorum ætate missus a Sulthano sarracenus ut sub prætextu ferendarum litterarum Iacobum Lusignanum Cypri regem confoderet: arbitratus se eum interemisse: humerum gladio traiecit: captusq; atq; acerbissimis tormentis discruciatus: ingenti animo quia id se patriæ præstitisse dicebat uitam egit:

De quodam Mauro bethicæ incola.

Parem erga patriam temporibus nostris charitatem Maurus quidam in bethica ostendit. Nam cum Ferdinandus & Elisabeth castulonenses reges malicam urbem a Mauris in bethica possessam obsiderent: fretus quidam Maurus eius regionis incola: se patriam eo bello liberaturum: si regem reginamq; bellum inferentes interimere potuisset: finxit se condictiones ferre: quibus finiri bellum posset: atq; ita ad hispanorum castra uenit: qui dum postea ad reges deduceretur: in tentorium ornatissimum cuiusdam hispani principis uocatus cum uxore cubantis: & audire quæ Maurus perferret cupientis: ornamentorum specie deceptus regem & reginam putauit esse: & ueluti nouus Sceuola in utrunque impetu facto q̄q̄ uulneribus eos affecisset: tamē ministrorum interuentu prohibitus quod decreuerat explere nequiuit.

De Foeliciano equite pannonio.

Audax quoq; animus: atq; in patriam charitas singularis fuit Foeliciani equitis pānonii: cum indignatus quod pānoniæ regnum ad exteram gentem: idest ad Carolum umbertum Caroli maleonis galli filium peruenisset: Carolum regem cum coniuge ac liberis occidere decreuit. Solemni igitur pascæ die quo mos erat: ut reges liberiq; eorum una uescerentur: rege uxoreq; Helisabetha Poloniæ regis filia uulneratis: cum Ludouicum Andreamq; eorum filios petere uellet: ab iis qui astabant prohibitus occisusq; feri animi ob patriæ charitatem cogitata explere nequiuit.

De Symone Vignoso & quibusdam aliis genuensibus.

Finem facturus exemplis quæ de ciuium in patriam charitate hactenus narrata fuerunt: unū uirorū genuensiū q̄a cōis patria: unde nobis ū orti fuerūt hoc poscit: ānectere decreui: neq; enim aut publicanis aut seruorū dominis: aut etiā equestris ordinis hominibus: de quibus

bus Maximus Valerius scripsit cedere uidetur: sed potius illa longe anteire.
In urbe Genua duce Ioanne morta cum instruere classem necesse esset: ne/
q; ad instruendam classem e publico pecunia ulla in promptu esset: edictū
propositum est. Si quis tunc priuata pecunia onus instruendæ classis subire
uellet: intra breue tempus ei pro impensa quæ facta foret ciuitatem satisfa/
cturam. Ea re moti nouem & uiginti ciues plæbei quorum primarius Symō
uignosus fuit: singuli singulas triremes priuata pecunia instruxerunt. Cum
autem postea per cicladas nauigarent: in publicam expeditionem proter q̄
instructæ fuerant: non amplius necessariæ: quia ea tempestate Chius insula
a græcis tenebatur: petere eam: atq; in eius imperium redire decreuerunt.
eo quoq; tempore in orientem Viennensis delphinus tendebat: qui cum ge/
nuensem classem Chium petere uelle intelligeret: Symoni dena aureorū mi/
lia annua: & aliis triremium dominis triginta milia semel tantum obtulit ad
resarciendam impensam quam in classem fecerant: si ei ut insulam illam pe
teret permisissent. Quanq̄ omnibus ipsis integrum esset: neq; enim ampli/
us ciuitatis nomine classis tenebatur: condictionem quæ offerebatur accipe
re: tamen proter patriæ utilitatem delphini postulata abnuerunt: & Chium
profecti ipsi insula urbis genuæ auspicio potiti sunt: salutis anno trecentesi/
mo quadragesimo sexto supra mille: atq; insulæ prouentus sibi ad impen/
sam quam fecerant resarciendam retinuerunt.

De Parentum indulgentia erga liberos. Caput sextum.

De Catone Seniore.

Post patriæ charitatem: quædam aliæ amoris species: earumque exempla subiungenda sunt. Itaq; a parentum in filios charitate: quæ amori qui patriæ debetur proximior est incoabimus: catonē/ q; seniorem in hac re principem citabimus: cuius nunquam tantæ neq; tam multæ fuerunt occupationes: ut cum recens natus Cato filius lauandus esset: omnia non relinqueret: ut ipse lotioni semper interesset: cui posteaquā ætas ad discendum idonea fuit: nunquam alium quam se magistrum dare uo/ luit: & cum ab amicis moneretur, ut eam curam alicui erudito seruo trade ret: respondit ferre se non posse: ut seruum inspiceret: filio aures diuellican/ tem: cum præterea illud quoq; spectaret: ne cuiquam seruo filius litterari/ am institutionem deberet. Qua cura si nunc multi uterentur: quam stulte aucupio & uenationibus intenti in aues aut canes conferunt: non tā sæpe con tingeret: ut ex generosa arbore: pro pruno arbutei fetus legeretur.

De matre Antistiæ Gn. Pompeii uxoris.

CAtone feruidiorem ſe in Antiſtia amanda mater oſtēdit. nã cũ uidiſſet a Pompeio repudiatam filiam: & pro ea æmiliam ipm du xiſſe: manu ſua ſibi mortem conſciuit.

De Blauo ac filio.

BLauus filiuſq; a triumuiris proſcripti fuerunt. Itaq; cum abire in Siciliam decreuiſſent: ad maritimam urbis partem ſeorſum profe cti ſunt: ut minus ſuſpecta eorum profectio haberetur. cum au/ tem falſo pater filium qui anteceſſerat: accepiſſet in triumuirorum milites in cidiſſe: & ab eis cæſum fuiſſe: ad ipſos milites ultro ſe contulit: atq; ab eis ut interficeretur impetrauit.

De Arantii coniuge.

PRoſcriptus & ipſe a triumuiris Arantius cum petere Siciliam con/ ſtituiſſet: uxoris ſuaſu filium ipſum quoq; proſcriptum præmiſit: qui cum nauem conſcendiſſet: atq; aduerſa tempeſtate actus: ne/ q; procedere poſſet: neq; retro ad terram reuerti: ita eum fato urgente: fa/ me conſumptus eſt. Quod cum mater intellexiſſet: magis eam premen/ te dolore: quia eius conſilii ipſa auctrix fuerat: haud multo poſt ſe ipſam in/ teremit.

De Gordiano ſeniore imper.

GOrdianus ſenior aphricæ proconſul a poenis atq; exercitu aduer/ ſus Maximinorum crudelitatem imperator creatus: cum filiũ eo/ dem quo ipſe nomine contra Capellianum Maximinorum ducẽ miſiſſet: accepiſſetq; uictũ eũ atq; cæſum fuiſſe: præ moeroris magnitudie clam ſe in cubiculo ſuſpendit.

De Phtholomeo primo ægypti rege.

PErſæpe perſpecti ſunt principes regeſq; proter affectati principa/ tus ac regni ſuſpictionem filiorum morte non abſtinuiſſe. hoc agit ut tanto magis mirum uideatur Phtholomeum primum ægypti re gem cum adhuc proſpera ualitudine uteretur: non ſolum regno ceſſiſſe mi nori natu filio: uerum tanquam cum eo ſtipendia faceret inter uigiles eius fu iſſe: maiore affectus gaudio: quod regis pater: quam quod ipſe rex eſſet. Ab hac ingenti in filios charitate quoniam inſignia exempla iam deſunt: ad patris in filios ſæueritatem quæ rigidiora ſunt exempla tranſeamus.

De parentum ſceueritate in filios Caput Octauum.

CVm pauſanias Lacedemonius cum perſis aduerſus patriam con/ ſpiraſſet: atq; ad urbem ab ephoris reuocatus animaduertiſſet: illud agi ut comprehenderetur: in Paladis aſylum confugit: unde cum religio eſſet ui eum deducere: decreuerunt ephori in eo incluſum ad

mortem famæ compellere: quod eius mater cum intellexisset: ipsa esse uoluit: quæ ante alios ad obstruendas templi fores materiā perferret. Hac enim sæueritate in filium pro patria uti uoluit: quanquam unicum illum haberet: & is præter multas uirtutes quibus ornatus erat: multas quoq; insignes uictorias peperisset.

De Damatrona spartana.

NOn minus sceuera erga filium Damatriona sparthana fuit: quæ cū accepisset eum uilli atq; ignauo animo esse: domū reuersum manu sua occidit: ac græcis uersibus sepulchro inscripsit. Damatriona mater fuit: quæ hic filium condidit: & quia timidum atq; ignauum matre ac Spartha patria indignum uidit: eum ipsa occidit.

De alia Lacedemonia Foemina.

ALia erga filium similiter sceuerissima fuit sparthana foemina: quæ ex prœlio redeuntem filium cum interrogasset: quo in statu res patriæ uersarentur: & is mortuos omnes respondisset: arreptam tegulam in filii caput ita impegit: ut eo uulnere moreretur: dixit enim ergo te solum ad rem tam sceuam tristemq; nuncium miserunt?

De Talantia sparthana matre Pedareti.

CVm Sparthам uenissent Chii quidam exules apud ephoros Pedaretum gubernatorem accusautes: id ut mater eius Talantia intellexit: Chios ipsos ad se uocauit: diligenterq; audita eorum querimonia: cum haud iniuste queri arbitraretur: ipsa de filio statuere uoluit: ad quem litteras in hæc uerba scripsit. Aut te melius in Chii administratione gerito: aut isthic perpetuo maneto: neq; domum redeas. qđ si sparthам redieris: non est qđ ultra te uicturum speres.

De Tigrane rege armeniæ.

A Foeminarum sceueris exemplis: iam res poscit: ut ad uiros in eo genere transeamus. Tigranem igitur ponemus armeniorum regem: qui in uenatione collapso equo cum humi iaceret præsentesq; duo eius filii essent: maiorem natu quia parentem non iuuit: & mortuum arbitratus eius diadema capiti suo composuit: statim uta casu surrexit: eū interimi iussit: regnumq; minori natu filio tradidit: quia & patrem iuuit: & ex casu dolorem se accepisse ostendit.

De Mitridate rege ponti.

TIgranis mentio Mitridatis qui in ponto regnauit memoriam secū trahit: & enim ei socer fuit. Is cum aduersus bosforanos & colchos qui ab eo rebellauerant exercitum duceret: colchi se imperata facturos ostenderunt: si eis Mitridatem filium principem dedisset. In ea re cum eis morem gessisset: positis armis colchi paccatos se prebuerunt. Cæte-

haud multo post is filium Mitridatem sub aliarum rerum prætextu uoca/tum ad se: quia eius opera defecisse bosforanos & colchos putabat: cathenis aureis uinxit: & postremo mori coegit.

¶De rege bysaltidis in thracia.

CVm aduersus græcos innumerabilem exercitum Xerses duceret: Bysaltidum populorum qui in thracia sunt rex: cum nullo modo adduci posset ut eius imperata facere: aut cum eo aduersus græ/cos militare uellet: intra mõtes in loca difficilima se recepit. qbus nisi lõgo tpe pelli non poset: his qui in regno remanserunt imperauit: ne aduersus græ/cos militatum irent: sed filii spreto paterno imperio Xersem secuti sunt. Ita/q; cum postea finito bello sex ex eis domum reuersi nihil ob eam rem impen dere sibi a rege periculi putarent: ipse ob spretum imperium ira succensus omnibus sceuere errui oculos iussit.

¶De Macheo Carthaginensi.

CArthaginenses detestandum patriæ morem secuti: consueuerãt enim ducum suorum culpæ ascribere quæ aduersa fortuna conti/gissent: Macheum cum toto exercitu exilio mulctarant: quia pe ste magna ex parte consumpto exerritu in Sicilia atque Sardinia uictus fuerat. hi autem in desperationem uersi: naues conscenderunt: & carthagi nem profecti male de se moerentem patriam obsidere coeperunt. contigit ut ea iter faceret Carthalo sacerdos Machei filius qui Tyro sacrorum causa reuertebatur. is a patre uocatus subsistere neglexit: sed recta Carthaginem tetendit. id ut debebat religione motus patienter Macheus tulit: sed nõ mul to post carthaginensium permissu Carthalo sacerdotali ueste amictus: atq; corona ornatus in castra ad uisendum parentem uenit. Indignatus Mache/us tanto ornamento cum ante filium corripuisset: quod in tam superbo habi tu ad miserum parentem conciuesq; exules uenisset: quippe qui ita eorum casibus insultare uidebatur: in altissimam crucem sublatum mori coegit

¶De Saulo primo iudæorum rege.

CVm Saul primus iudeorũ rex proelio palestinos insequeretur: qui Ionathæ filii uirtute in fugam conuersi erant: edicto prohibuit: ne quis in exercitu cibo usq; ad noctem uesceretur: ut sine intermis/sione omnes dum territi essent: hostes persequerentur: cum autem Iona/tha ualde defessus forte oblatum sibi fauum melis inuenisset: paruamq; ex eo partem sumpsisset: id Saul ut fortibus rescit Ionatham comprehensum morte affecturus erat: nisi orto tumultu iudei eum e patris manibus erripu/issent

¶De Herode Antipa iudeorum rege.

LOnge crudelior non modo magis securus Herodes primus fuit iu deorũ rex: qui falsis suspictionibus criminatos Aristobolum atq;

Alexandrum filios crudeliter in carcere enecari iussit, ut ob eam rem non immerito Augustus diceret male se Herodis porcum quã filium esse. Nam ꝓpter iudeorum legem sue non uescebatur: filios autem crudeliter occiderat.

¶Recentiora De Leonegildo gothorum rege in hispania

LEonegildus gothorum rex in hispania arriana hæresi laborabat: eã q; ueram fidem esse rebatur: cum autem sciuisset Emegildum filiũ ex arriano catholicum effectum: idq; uxoris Nigundæ chilperici gallorum regis sororis: item Leandri hispalensis episcopi suasu egisse: arbitratus eum uehementer errasse: cum sceuere fidem suam tueri uellet crudelissima morte affecit.

¶De Clothario gallorum rege.

SCeuerus in filium fuit Leonegildus: sed Clotharius gallorum rex sceuissimus habitus est. Nam cum uasconibus aquitannisq; Cramirũ filiũ ꝓfecisset: & is iuuentæ feruido ingenio actus: neq; amicorum monita audiret: & patris potestatem atq; imperium aspernaretur: & ob eam rem palam ab eo rebellasset: Clotharius pater aduersus eum cum ingenti exercitu profectus: cedere usq; in Morinos uenetosq; siue ut præsentia nomina sunt: in brithones filium coegit, illic demum uictus captusq; & una uxor ac liberi eius: statim Clotharii iussu simul colligati in pastorali casa uiui spectante patre combusti sunt: cum eum neq; paterna charitas neq; innocentium nepotum tenera ætas quæ permultum tangere auorum corda solet: ulla in parte commoueret.

¶De Hirene Augusta imper.

HIrene quoq; Augusta: Constantinopoli nimis sceuere acceptam a Constantino filio iniuriam ulta est, nam cum eam filius ab administratione imperii deiecisset: in qua post Leonis quarti uiri sui mortem simul cum filio perseuerauerat: contigit ut postea filius cum male rem publicam gereret a populo in uincula coniiceretur: & Hirene mater in imperio restitueretur. Itaq; in carcere manenti mater effodi oculos iussit ubi præ dolore is haud diu superuixit. hinc quæ sit foemineæ ambitionis impetus intelligi potest: cum matrem eius oblitam pietatis quam ei natura erga liberos indidit: in unicum filium ut tam crudeliter sceuiret impulit.

¶De Deutera gallorum regina.

QVanto fragiliorem natura muliebrem sexum fecisse q̃ uirorum: tanto plus etiam alia ex parte suspictionis ei iniecisse uidetur: atque impetus: ut uel minima quæq; ulcisci cupiat: & minus etiam ad cohibendam iram freno uti ualeat. Id ante in Hirene perspectum: apertius etiam hic in Deutera regina ostendetur. hæc uidua cum esset: Theodeber/

to gallorum regi nupsit: secumq; formosissimam ex primo uiro susceptam filiam duxit: suspicata Theodebertum ad hanc animũ adiecisse: nulla adhibita cura ut certior esse posset: interimi puellam iussit: leuissimæq; suspicioni: qui tam potens esse consueuit maternus amor cessit.

De Federico secundo imper.

NOn ne immanis illa quoq; sceueritas fuit qua Federicus secũdus imperator erga filium Henricum usus est: eum enim in carcere peremit: suspicatus sentire cum Gregorio pontifice: quo cum Federicus ipse bellum non sine magna odii acerbitate gerebat.

De Carolo Caluo gallorum rege atq; imper.

CArolus caluus gallorum rex atq; imperator luminibus filium Carolomanum priuauit: quia iam ad diaconatum euectus abiicere ordines sacros: atq; ad rebellionẽ spectare uidebat.

De rege bulgarorum.

IVstior ea fuit sceueritas qua in filium usus est quidam bulgarorũ rex: hæc autem gens est scythica: quæ cum Constantino fœdere inito: utrasq; Danubii rippas insedit: Nam rex sacris christianæ legis initiatus relicto regno ei ex filiis qui natu maior erat: in monasterium se condidit: ubi austere uiuendo deo inseruiebat. Sed post aliquot tempus cũ præter alia quæ in regni administratione perperam filius agebat: intellexisset eum ad pristinam decreuisse gentilitatem redire: abiecto religioso cultu arma resumpsit: filiumq; regno oculisq; simul priuauit: & cum postea minori natu filio in quo plus obsequii cernebatur regnum dedisset: ad monasterium unde discesserat: reuersus est.

De Vssun cassano persidis atq; armeniæ rege.

QVid satis ẽt dici poterit de sceueritate sed qd dixi: parũ est: potius eni de sceuitia dicere debemus: qua Vssun cassanus psidis at armeniæ rex erga Masubeum filium usus est: eum enim secum semper in uinculis duxit: atq; ad extremum mori coegit: quia cum fratre ipsius Gurlumonech qui ab eo desciuerat: sensisse dicebatur. Non ne iure fatebimur in regibus ambitionis eas esse uires: ut irritata omnes humanos uincat affectus: illud quoq; haud falso dicetur: uere miseros eos esse parentes: qui suorum morte supplicioq; regna stabilire quæsiuerunt. pariter etiam sceleratos esse filios: qui uiolata parentali pietate: uel leuitate uel ambitione: aut quod etiam sepius contingit malis suasoribus in eam se trahi sententiam permittũt ut uel sola cogitatione in parentes peccare uelint.

De Antonio uenereo ueneto duce.

NOn ne sceuerus aut potius immanis Antonius quoq; uenereus uenetus dux aduersus Ludouicum filium fuit: cum eum in carcere

ad mortem adegit: quia amicæ indignatus: noctu mariti eius ualuis multa cornua affixit: uere ſceuiſſe dici poteſt. Sed aliquanto iuſtius quam id quod de perſarum rege dictum eſt: illata enim in alium iniuria per iuſticiam caſtigari poſcit: Quam autem tu accepiſti: cuius eſt penes te ulciſcendi poteſtas: per clementiam ubi uelis ſine iuſta alterius quærimonia eam tēperare potes.

De Comite Fois.

QVam durus immaniſq; comes Fois: loci enim gallici nomen eſt: erga unicum filium Vaſconem nomine fuit: nam cum ei dotalē pecuniā celtiberorū q nūc nauarien dicūt rex uxoris frater deberet: ſororq; ad eā repetēdā pfecta: nihil pfeciſſet: uerita ad uirū pter eius iracūdiam redire: ſe apud fratrem continebat: Filio qui ad eam uiſendam a patris domo profectus erat rex dum eum dimittit: poſteaq̄ de comitis ingenio quædam locutus: inique ipm aduerſus coniugem pueri ipſius matrem agere dixit: puluerem in paruo folle dedit: oſtendens ſi ea pater ueſceretur: fore ut uxorem diligeret. Ita fore puer arbitratus: ab illegittimo fratre quocum de ea re uerba fecerat: apud patrem accuſatus eſt: & pulueri uenenum ineſſe experimento cognitum fuit. Quam ob rem in uincula a patre coniectus morti damnabatur: niſi populi re intellecta ad principem cōueniſſent: ueniamq; ætati in qua dolus non erat impetraſſent. Cæterum durus pater contumelioſo nomine proditionem filio ſemper exprobrans: turpi ſupplicio affecturum ſe eum comminabatur: atque in tetro carcere macerare pergebat. Qua immanitate filius in deſperationem coniectus: cum morte finire contumeliæ dolorem ſtatuiſſet: obſtinato animo omni cibo abſtinebat: a qua ſententia. ut deduceretur: moliorem ſe in eum pater oſtendens quia blandiēdo non proficiebat: uerberibus eum affecit: ſed filius in ſententia perſtans interiit: cum in gallia Carolus ſextus regnaret.

De Symone uignoſo genuenſi.

SCeuerus quoq; erga filium Symon uignoſus fuit cum ingentis genuenſium claſſis præfectus in oriente Chium inſulam genuenſium imperio ſubegit. Eo tempore cum edixiſſet: ne quis ex ſociis naualibus uineam aut ortum accolarum eius inſulæ peteret: penamque uirgarum edicto non parentibus: propoſuiſſet: Franciſcum filium quem quidam Chii cum non noſſent: in uinea deprehenſum ad præfectum ipſum deduxerant: uirgis iuxta edictum nulla in parte ſceueritate remiſſa Symon cedi iuſſit. O ſceueram cæterum laude tamen dignam hominis iuſticiā: quā

temporibus nostris insoleuisti? quis enim sit: qui in eiusmodi re etiam ser/
uum ne dum filium excusatum non uelit? sed iam ab hac dura sceueritate:
de parentibus qui in filios se moderate gesserunt scribamus.

¶ De Parentum in suspectos filios moderatione. ¶ Ca. nonum

¶ De Dario ciue romano.

DArius ciuis romanus & si filium in manifesto crimine positarum
uitæ suæ insidiarum deprehenderat: ob eam rem tamen ei statim
iratus non est. Sed tanquam eo tempore parenti in filium quæ uel/
let statuere fas esset. Augustum atq; alios amicos in consilium adhibuit: qui
cum damnarent oēs filium: ut eum quem palam erat deliquisse: ipse filio q̄q̄
is p̄ris idest eius cuius ip̄e erant sanguis rationem nō habuerat ignoscere uo
uit: massiliāq; relegare satis habuit.

¶ De Dauide iudeorum rege.

MOderatior quoq; Dauid rex erga Absalonem filium fuit. Nam
non contentus Absalon Amonem fratrem per proditionem occi
disse: a patre rebellasse: eum regno deiecisse: ut magis iura pater/
næ pietatis a se neglecta ostenderet: palam paternis concubinis abusus
est. Dauid tamen pater cum in eum exercitum educeret: plus paternæ cha
ritatis q̄ acceptarum a filio iniuriarum memor: enixe ab omnibus militibus
petebat: ne in Absalonem filium sceuirent: & cum is cæsus in proelio esset:
fugiens inde Dauid eum diu amare luxit.

¶ Recentiora. De Folco andegauensi comite.

NOn minus se mitem erga filium Gaufredum Folcus andegauen/
sis comes præbuit. Nam posteaquām uiuens comitatus honorem
ei tradidit armis postea laboreq; magno quia acerbe populis impe
rabat: honore deiecit. in quo haud multo post eum restituit: quia filius agni
ta culpa ad patrem uenit: iumentariaq; sella in tergum recepta: patris pedi/
bus obuolutus ueniam petiit: quem cum pater pede ter calcasset imprope/
rans tandem uictum esse: ei filius haud consternato animo respondit. A te
pater fateor me uictum: quia cum pater sis æquum est. cæterum cum aliis
omnibus longe aliter sentio: quibus uerbis se magni animi uirum: erga pa/
trem humili corde uerentem filium esse ostendit: id quod patrem magno/
opere ad ignoscendum mouit.

¶ De Carolo magno imper. ac Gallorum rege.

NOn minus se miti ingentiq; simul animo Carolus magnus osten/
dit: neq; tamen truciorem Fulco se patrem esse: cum iam secūdo
Pipini filii spurii coniuratio in eum detecta esset: nihilo enim iratior

quia primo ignouisset: parentem se magisq̃ regem ostendens: quem alius fortasse capitali pena mulctasset: ipse non ultra in eum animaduertit quam ut profiteri monacalem religionẽ cogeret: quæ pena eiusmodi fuit: ut eius poenitere nunquam posset.

De Ludouico cognomine Pio gallorum rege & imper.

CAroli magni filius Ludouicus patri in galliarum regno imperioque successor a Lothario filio non minus q̃ pater a Pipino læsus est. Nã cum ab eo in carcere habitus esset: quem ipse pro paterna charitate imperii consortem fecerat: id enim etiam grauius filii crimen reddidit: postea procerum opera in honore restitutus Lotharium in iis regnis quæ ante dederat uiuens confirmauit. a uolente enim patre cum honore ea accepit quæ ipse per impietatem parare contenderat.

De Carolo septimo gallorum rege.

CArolus septimus gallorum rex cum maiorem natu filium Ludouicum rebellem haberet: & enim paternis hostibus semper adhæserat: moriens tamen quanquam minorem natu obsequentem haberet regni successione non priuauit.

De Blanca Vicecomite Mediolanensi duce.

BLanca Vicecomes Mediolanensis dux: & si a Galeacio filio ducatus administratione post uiri Francisci sfortiæ mortem priuata: magnis quoq; aliis in rebus graues ab eo iniurias tulerat: & alii eam filii uehementer reuererentur: tamen cum Cremona urbe dotali iure potiretur quam si aliis liberis reliquisset: grauiter Galeatium ulcisci poterat: in morte oblita Galeatii iniuriarum ne inter filios discordiæ sererentur: testamento urbis prouentus æquis partibus inter liberos diuisis: Galeatio ut pote maiori natu urbis imperium reliquit. Nunc cum de moderatione erga filios scriptũ sit: de iis qui æquo animo filiorum mortes tulerunt iam aliqua tradamus.

De Parentum æquitate animi inferenda filiorum morte Cap.x.

De .M. Crasso.

MArcus Crassus cum filium quem unũ habebat proelio cũ parthis inito occisum esse: & ob id exercitũ animo consternatũ intelligeret: dissimulato dolore: q altius tamẽ in corde ipsius insederat q᷑ senio confectus aliũ procreandi spem nullam habebat: ingenti animo p totũ agmen profectus magna uoce dicebat: ne unius militis iactura tanto opere commouerentur: uerum fortiter dimicantes & sui & patriæ decoris meminissent huius doloris ultione ipsi soli relicta.

De. M. Bibulo consule Romano.

QVāta patientia. M. Bibulus consul romanus cæsorum simul duorum filiorum nuncium tulit: profecto longe fortius: quam insolentiam importuni ipsius collegæ Iulii Cæsaris. Nam partim pudore: partim dolore quo collegæ iniuriis afficiebatur: toto consulatu domi mansit: eo excepto die quo de filiorum morte certior fuit factus. eo eo enim frequens in curia munus suum obiuit. Indignum profecto se osten dens esse duobus acerbis illis casibus: quorum alterum ob patriæ charitatem alterum proter propriam ipsius uirtutem humanis superatis affectibus forti ter tulit.

De Tiberio Cæsare.

TIberius Cæsar magno animo: magnoq; iudicio in Drusi morte quem unum habebat filium putatus est. nam cum haud magni momenti eum duceret: quippe qui pluris uirtutem q̄ sanguinem faciebat: a funere eius recta ad curiam ad publica muni a obeunda ut ante solebat nullo doloris expresso signo perrexit.

De. M. Antonino philosopho imper.

MArcus Antoninus philosophus: mortuo filio desecta post aurem uomica: non modo dolorem ipse non ostendit: uerum attonitos quoq; medicos solatus prohibuit ne ultra quinq; dies lugeretur: & si alii e more diutius lugebantur: neq; hoc funere tulit ut ludi Iouiales intermitterentur.

De Dione Syracusano.

DIon quoq; quod longe maius est sermonem cum amicis in cubiculo cœptum non intermisit: cum audito ingenti strepitu accepit filium de fenestris collapsum mortuum esse. Nam cum mulieribus sepeliendi eius curam demandasset: ipse inceptum sermonem continuauit nullo doloris edito signo.

De Dauide iudeorum rege.

MAiore prudentia quanquam nec patientia minore Dauid rex mortem tulit filii: quem unice non ob id solum diligebat: quod filius erat: uerum etiam quod ex Bersabe quam singulariter amabat: eum susceperat. Is donec in ægritudine filium uiuere sciuit: ieiunio lachrimisque operam dedit: & sacco indutus in cinere uersabatur: a deo petens ut filius seruaretur. Mortuo autem filio cum nemo id regi nunciare auderet: quod ex his quæ uiuente adhuc filio regem fecisse uiderant: coniciebant ex morte eius præ mœrore decessurum: ipse ex his quæ gerebantur: atq; astantium uultu cum suspicaretur filium decessisse: eius rei certior fieri uoluit. Itaq; intellecta eius morte: p̄ter omniū opinionē ab humo surgens cineres excussit: regiamq; uestē indutus læto uultu ut epulæ as

ferrentur imperauit. qđ cum oẽs mirarentur: dixit: donec spes superesse ui sa est: precibus humiliterq; agendo ut filius superuiueret a deo petere se nõ desiuisse: sed posteaq̃ intellexit mortuum esse: & se tantæ uirtutis esse non duceret: ut precibus suis deus illum suscitaret: orandi atq; in squalore manen di irritum laborem putare: & cum deo collibitum esset: ut is moreretur. eius uoluntati impium duceret conformare se nolle. ad qđ accedebat qđ luctus qui mortuis nihil prodest: inter uiuentes fastidium solum parit. hoc respon so: quo prudentius aliud inueniri non potuisset: omnibus satisfecit.

De muliere sparthana.

Doloris abstinentia in filiorum morte q̃q̃ in omni sexu laudem me retur fortasse in uiris qui robustiores sunt: & doctrina ac seueritate magis confirmantur: minor in eo de quo scriptum est estimabi tur: q̃ in sparthana muliere: quoniam eius sexum natura in contrarios affe ctus rapit. hæc cum quinq; liberos haberet in eo proelio quo haud longe ab urbe decertabatur: uenientem inde quendam rogauit: quo in statu lacede moniarum rerũ summa uersaretur: respõdente autem illo filios eius oẽs in teriisse: mulier ad eũ malo tuo fato hoc a te non petii: sed ut patria res se ha beat rogaui: & cum is postea subiunxisset: omnia bene cedere: mulier iam filiorum morte non dolere dixit.

De alia sparthana.

Similiter alia lacedemonia mulier: ut intellexit in proelio filium esse cæsum: monuit: ut quemadmodum habebat: eum sepelirent: quoniam pro eo alium ad proelium missura erat.

De Foelicitate ciue romana.

QVod de quinq; liberis Sparthana: id de septem Foelicitas in urbe Roma egit: imperante Antonino uero: cum crudeliter pro catho lica fide morte affici eos uideret: neq; enĩ uel lachrimas misit unq̃: uel suspiria traxit: sed constanti animo hortabatur ut fortiter eam mortem perferrent: & postea Xenophontis aut Anaxagoræ uirtutem laudibus in im mensum extollemus: qđ mortuos liberos non luxerunt: cum hæc nullo do ctrinæ genere: aut etiam sexus robore adiuta: septem neque dum morti damnarentur: neque postea inter tormenta crudeli morte in eius conspe ctu affectos: & quæ si uoluisset erripere eos morti poterat: prorsus non fle uerit. Obsecro qui hæc lecturus es: tecum pietatem maternam cogita: atque alia in parte animo propone tot taliumque filiorum corpora in matris conspectu per carnifices dilaniari: cui procul dubio & sanguis & uiscera quotiens eos feriri uidebat conturbabantur: & ipsam superato naturali affectu: quo maiorem esse nullum puto posse: siccis oculis ad ferenda tormenta filios ut fortes essent hortari: & sponte tua mi ram ac rarissimam hanc rem fuisse iudicabis: quæ non laudibus so

lum efferri: uerum etiam ppetuæ memoriæ cōmendari debeat: omnia enim gentilium exempla uirtutis magnitudine longe sfperauit.

De Blandina Lugdunensi.

HIs de quibus dictum est Blandinæ Lugdunensis patientia similis fuit in morte filii: quem ad ferendam fortiter mortem hortata est. Lugduni Imperāte Antonino uero neq; uero diu mora a post filium: eandem ob causam idest proter catholicam fidem ipsa quoq; interempta fuit.

Recentiora De Lamba auria genuensi.

LAmbas auria genuensis classis præfectus dum in adriatico sinu cū uenetis confligeret: ubi magno eos prœlio superauit: cum in medio prœlii ardore ei nunciatum esset: filium pugnando interfectum fuisse: nullo alio doloris edito signo ut in certamine pergerent: & ad uictoriam eniterentur alios hortatus est. & qđ ad filium pertineret in mare eum proicerent: quod nullo nobiliore sepulchro tumulari posset: q̄ illic ubi pro patria pugnans parta a suis uictoria mortem oppetiisset.

De Homulo iurisconsulto neapolitani regni accola

PAri patientia Homulus iureconsultus neapolitani regni accola Xenophontem imitatus: romæ cum in palatio causam ageret: nunciata filii morte: neq; uoce neq; uultu mutato: magna constantia peregit quæ dicenda susceperat: postea ad clientes atq; aduersarios conuersus orauit: ut æquo ferre animo uellent: dum unam tantum horam pateeno affectui operam daret: atq; his dictis in cubiculū in ipo palatio secessit. Nec plusq̄ horū moratus: ad ea perficienda quæ supererāt reuersus est: nulla in parte ab eo mutatus qui ante filii nuncium uisus erat.

De Marzucco pisano

MArzuccus pisanus inreconsultus & equestri dignitate insignis: relicto seculo in fratrum minorum ordinem se recepit. In eius ordinis disciplina plus ad parandam moderationem ac patientiam animi q̄ permulti philosophi longissimis studiis profecit. unde cum sciret Farinatam filium a Betino caprariensi occisum fuisse: non solum filii funeri sine lachrimis interfuit: sed ut uerius iniuriam se remisisse intelligeretur: Betini filii percussori manum deosculatus est. Mirandum profecto patientiæ exemplum: immensæq; uirtutis uis: religionis cultu comparata: quam bene congrueret: ut facundum scriptorem nacta quibus digna es laudibus efferreris: ut omnes in tui admirationem conuersi imitatores etiam esse uellent

De Carolo octauo gallorum rege.

De parentum æquitate animi in ferenda filiorum morte.

IN ea patientia ad quam religio Marzuccum in filii morte dedu
xit: prudentia quæ a natura insita erat: Carolum octauum gallo/
rum regem confirmauit: egitq; ne in filii morte: quem unicum &
iam trimum habebat: nequaq̄ animo perturbaretur: neq; aut uestem mu/
taret: aut festos ludos omitteret. Nam filiis orbatus senatum ac populos su/
os terrere noluit: ne parata ad repetendum neapolitanum regnum arma
refrigerent. Grauissimis igitur uerbis lætoque uultu deo gratias egit: plus
animi quam antea ad obeundam expeditionem ostendit: naturali tātum
prudentia adiutus in eiusmodi re philosophos doctosq; permultos: q̄q̄ ado
lescens iuuenis: atq; in regio solio constitutus: id quod plærosque timidio/
res facit: longe superauit.

LIBER SEXTVS.

De Pudicicia Caput primum

SCripturum de pudicicia: cui illa quoq; uirtus quæ honestas dicitur coniuncta est: utraq; muliebris sexus singulare ornamentum: eius recensere laudes oporteret: ut ex eo quod sexum illum maxime uenerabilem facit: homines bona intelligerent eos manentia: qui huic uirtuti operam darēt. Sed de ea satius silere duxi quam parce loq. Quis est enim qui paucis uerbis exequi ualeat uel minimam eorum partem quæ tantæ rei præconio debentur? ad exempla igitur transibimus ex quibus id ipsum quod nunc omittitur facile proueniet: ut scilicet pudiciciæ laudes clarius p ea pateant q̄ si nunc longa oratione simul enarrare uellem.

De Alexandro magno ac Thimoclea thebana.

CAptis ab Alexandro Thebis atq; eius urbis præda exercitui concessa: quidam eius milites thraces Thimocleæ nobilis fœminæ domū ingressi bona omnia dirripuerunt. ipsorum autem militum præfectus ea nocte mulierem ad augendam maiore iniuria eius cladem ut secum misceretur coegit. Arbitratus autem ea re factā amicam petiit si conditum domi aurum haberet. ad quam rem illa tātæ iniuriæ minime oblitterata memoria: respondit in sicco putheo auri uim magnam deposuisse. In eū auarus hostis dum diligenter intuetur sine ullo arbitro ne alius in lucri partem ueniret: Thimoclea pedibus sublatum in caput ad fundum puthei deiecit: atq; saxis illic obruit. Cum rem comites resciuissent: atq; Thimocleam ad Alexādrum deduxissent: Alexander ut rem sicut gesta erat atq; eius causam intellexit: non modo pro homicidio in mulierem non animaduertit: sed restitutis etiam bonis una cum liberis quia motā iusto dolore arbitrabatur insuper immunitate donauit.

De. L. Lucullo & Damone peripolta Cheroneo.

DAmon peripolta insigni forma adolescens: a romano qui Cheroneæ præerat ardenter amabatur. a quo cum persæpe in uenerem inuitatus minime assentiri uoluisset: certior factus præfectum uel le quia blandiendo non profecisset uim inferre: adhibitis secum aliquot adolescentibus. ut armis pudiciciam tuerentur. ora fuligine tincti ne facile agnoscerentur. præfectum in foro sacrificantem obtruncarunt. atq; peracta cæde urbe excesserunt. Cheronei ciues romanorum iram ueriti adolescentes il-

los morti damnarunt. cum postea sub id tempus consul Lucullus in Asiam tenderet: cheroneæ eius rei gratia substitit: req; ut erat intellecta adolescētes iudicauit iuste ob turpem iniuriam motos præfectum occidisse.

De Pausania macedonico.

Lli de quibus est dictum cædem patrarunt: ut pudiciciam tuerentur. qui autem sequentur: armis usi sunt: ut uiolatam pudicitiam ulciscerentur. Eorum autem apud nos primus pausanias erit adolescens: in quo ætatis florem egregia decoris species commendabat. Ei cum fede Athalus uim intulisset: atq; primæ iniuriæ maiori alia addita: deductum in conuiuium iis qui cuperent: abutendum permisisset: Ipse aūt pro eo scelere apud philippum Macedoniæ regem questus non modo remedium iniuriæ suæ nullum retulisset: sed cum risu dimissus contemptui haberetur: ira simul pudoreq; succensus: abiecta salutis ratione philippum occidit eius sanguine arbitratus se stupri notam abstersisse.

De Ciane Syracusana uirgine.

On minus sceue Ciane quoq; Syracusana uirgo uiolatam ab ebrio patre pudiciciam ulta est: & enim ex ea re cum graui peste syracusæ laborarent: oraculaq; respondissent de scelerato sacrificandum esse: cum nemo intelligeret ad quem ea res pertineret: cianæ parentem capillis apprehensum ad aram traxit: illicq; manu sua eum pro uictima mactauit atq; super occisi corpus se quoq; interemit.

De Medulina uirgine romana.

Edulina uirgo romana in bachanalibus ab ebrio patre obscuro in loco uim passa: ut stupri auctorem agnosceret: digito eius annulum detraxit: quem aliquandiu seruauit: quoad maiuscula facta ex annuli signo patrem iniuriæ auct orem cognouit: Itaque tunc denuo deprehensum ebrium capite sertis ut erat: redimito: ad fulguris aram traxit: atque illic multis conspersum lachrymis tanquam pudiciciæ suæ uiolatorem sacrificauit.

De Papyrio uolucre

Va in parentem sceuitia usa est Medulina: eandem papyrius uolucer erga liberos exercuit. Nam cum filiam Camillam a romano fratre grauidam esse factam inuenisset: misso ad filiam gladio quo se perimeret: filio alterum ut idem faceret: tradidit.

De Symeone & Leui fratribus.

CVm Iacob patriarcha secundum eorum temporum morem cum liberis in Cananeam prope urbem Syccinã uenisset: ubi tunc dies festus magno conuentu celebrabatur: Dinæ filiæ quæ sola ut quædam necessaria coemeret: urbem ingressa erat: quia & forma insigni per/benignoq; ingenio erat: inuitæ Sichem filius emor: qui tunc Syccinæ regna/bat uim intulit. Quam rem cum emor resciuisset: uehementer indoluit: eggressusq; ad Iacob Dinam filio uxorem desponderi petiit. Cui rei Iacob as/sentiri ueritus: neq; enim hebreorum legem emor colebat: & proterea affi/nitatem cum eo iungere lege prohibebatur: cum etiam proter illius uires aperte ei negare non auderet: ad deliberandum cum filiis tempus sumpsit. Eis igitur cum rem ut erat: aperuisset: Symeon & Leui Dinæ ex eodem ute/ro fratres iniuriam ulcisci decreuerunt. Itaq; noctu arreptis armis una cum magna seruorum manu Syccinæ muros transgressi: cum uino epulisq; gra/uatos arcto omnes somno dormire inuenissent: seruato muliebri sexu: in lecto regem omnesq; alios obtruncarunt.

De Absalone iudeorum rege.

ABsalon quoq; Amon fratrem crudeliter interemit: quia immode/ste Thamar communem sororem deperibat eiq; uim intulerat. Illius enim morte uiolatam in sorore pudiciciam ultus est: quod ea/dem matre secum nata erat.

De undecim tribubus Israel.

EAdem seueritate undecim tribus Israel uiolatæ pudiciciæ in leuitæ cuiusdam uxore iniuriam uindicarunt. Nam cum is iter faceret cũ uxore: nox eum comprehendit: ita ut in urbe Gabaad subsistere cogeretur: ea autem una urbiũ erat ex tribu Beniamin. Illic uiolata eius uxor dolore pudoreq; simul tanti dedecoris oppressa est: atq; ea ipsa nocte uitã egit. uir autem corpus eius in duodecim diuisit partes: & ad singulas tribus singulis missis partibus orauit: ut illatum dedecus ulciscerentur. Congrega/tæ undecim tribus ad Gabaonitas miserunt: ut auctores sceleris pena affice/rent: qui neglecta undecim tribuum legatione: ultro undecim ipsis tribubus arma intulerunt: atq; baud multo post manus conseruerunt. bis undecim tribus a beniaminis acie superatæ: de suorum numero sex & triginta mi/lia desiderarunt: & tamen tanta eos ulciscendæ contribulis suæ cupi/do accenderat: ut denuo maioribus uiribus bellum repararent. Itaque cum in fugam beniaminos uertissent: occidione eam totam tribum de/leuerunt: cum nulli sexui nulli ætati pepercissent: ita ut e sex & uigin/ti milibus: ad quem numerum beniamini ascendebant: soli sexcenti fu/ga salutem sibi pepererunt: Direptam autem Gabaad urbem postea succenderunt: decreto edito ne undecim tribus in posterum cum eo/

De Pudicicia.

rum aliquo qui ex acie effugerant: affinitatem iungerent. Hec autem cum aduersus Gabaad egissent: arma in galatidem transtulerunt: atq; illic labitas peremerunt: quod iussi cum ipsis tribubus arma capere recusarant: morte dignos eos censentes qui uiolatam contribulis suae pudiciciam neglexissent.

De Dimocle adolescente atheniensi.

Dimocles mira specie adolescens atheniensis: cum eius amore Demetrius rex teneretur: nullo modo regis libidini morem gerere decreuerat. Contigit autem ut cum balnea forte ingressus esset: ad ea haud multo post Demetrius quoq; ueniret. Illic a Demetrio nudus ut erat: apprehensus est. ab eius autem complexu diu luctatus euasit. Cæterũ cum tamen eius manus se diutius non euasurum cerneret: neq; alia ad effugium spes relinqueretur: ingenti labro in quo ad balnei usum aquæ feruebant: operculum detraxit: atq; nudus in illud se demisit. eo facto quanti pudiciciã faceret testatus. nam ut eam seruaret incolumem feruenti dolio immergere se atq; in eo emori non recusauit.

De Sophronia romana.

Sophronia romana matrona nobilitate insigni: quæ Maxentio imperante præfecti uxor erat: cum a Maxentio ut secum in uenerem consentiret sollicitaretur: ita ut nisi uolens Maxentio morem gereret uim imminere facile appareret: uiro omnem rem enarrauit. Cum præformidine uirum sceleri animaduerteret assentiri: auro gemmisq; se quam impense potuit excoluit: & cum eam a Maxentio missi uiri expectarent: ipsa una tantum comitata Ancilla cubiculum suum ingressa est: ubi posteaq̃ longiore oratione se deo excusauit: si ante statutam diem uitam relinqueret: cultello sibi ipsi mortem consciuit. Lucretiæ romanæ in eo anteferenda. quod ipsa ne uel corpus uel animum quæ duo insigni pudiciciæ candore fulgebãt labe aliqua inficeret: manũ sibi iniecit: illa ut læsum iam pudorem excusaret sanguinem cum uita effundere uoluit.

De quadam Thebana uirgine.

Captis euersisq; a Nicathore thebis. is in thebanæ uirginis flãmas incidit: & muneris loco qd ab eo diligeret' acceptură arbitratus. tamẽ diu rogando nihil profecisset: uirgo imminere uim uerita cũ in partẽ secessisset. aliud a se agi uelle fingens mortem manu sua sibi consciuit.

De quibusdam Sparthanis uirginibus.

Hoc idem quinquaginta quoq; sparthanæ uirgines fecerunt. Nam cum ad Messeniorum urbem sacrorum causa profectæ essent sicuti ex foedere permissum erat: messenii iuuenes in uenerem eas sollicitabant: quorum uim ut effugerent incolumi pudiciciæ uitam postponẽtes mortem oppetierunt.

¶De duabus boetiis uirginibus.

Insigne quoq; pudiciciæ exemplum illud fuit: quod duæ Leutris sedasio patre in Boetia ortæ uirgines ediderunt. Nam cum absente patre duos iuuenes pro ueteri hospicio domi excepissent: ab iis uim passæ eodem ferro die postera ambæ concordes: cum prima eo usa alteri eius usum cõcessisset se interemerunt: hoc testimonio declarãtes & si corporibus uis allata erat: animos tamen culpæ insontes mansisse.

¶De quibusdam antiochenis uirginibus.

Imperante Dioclitiano Augusto qui grauiter christianum nomen insectabatur: mater cum duabus puellis comprehensa: & plaustro imposita Dioclitiani iussu antiochiam: & illinc quia christianæ ferebantur esse: ad prostitutarum locum deducebatur: ut demum nisi diis quibus princeps uolebat sacra peregisset: oẽs occiderẽtur: ipse uero cum neq; pudiciciam uiolare: neq; christiano nomini renunciare uellent: ut forte dum ducuntur: ad amnem quendam peruenerunt: petierunt ut e plaustro descendere liceret: quia naturæ necessitatibus satisfacere cogebantur. Illic cum aliquantisper a custodibus secessissent: in caput demissæ in amnem corpus aquis: & animam innoxiæ creatori domino reddiderunt. Duæ quoq; ex eodem loco mari ob eandem causam cum antiochiam deducerentur e naui desilientes immersæ sunt.

¶De. C. Iulio Cæsare.

Asceuitia quam hactenus aut in seruanda aut in ulciscenda pudicicia scripsimus: ad mitiorem ultionẽ quæ tamen non minus insignis est transibimus: rerum similitudine magisquam temporum ordine seruato. C. Iulius cæsar uxori repudium miserat: quia domi eius. P. Clodius foemineo habitu deprehensus erat: & tamen postea citatus utaduersus Clodium ob uiolatas Cereris cerimonias: quæ eius domi celebrabantur: testimonium diceret: negauit aliquid apud se de ea re compertum esse: cum autem peteretur quam ob rem uxorem dimisisset: respondit uxorem Cæsaris non crimine solum: uerum etiam criminis suspicione carere oportere.

¶De Augusto.

Augustus quoq; cuius post patrẽ haud immerito fit mẽtio: nulla tanta cura filias neptesq; obseruare potuit: ut eas ab adulterio compesceret: & quanquam ab earum uiris rogaretur: ut crimen condonaret: in insula pandataria eas inclusit: nullo eas unquam alio dignatus nomine: quam ut uomicas & carcinomata appellaret: mortensque testamento prohibuit eas sepulchro suo inferri: tãquã illarum ossa piaculum corpori suo illatura essent.

De Pudicicia.

De M. Fl. Valerio Constantino max. imper.

A Deo sceuerus in ulciscenda suorum impudicicia Constantinus fu/it: quod apud se filium Chrispum spurium iam uirum ac militari uirtute multis experimentis insignem: a nouerca fausta accusatum tanquam eam stupri compellasset: statim fide accusationi habita: polæ quæ in histria est: capite mulctari iussit. Cæterum post aliquot tempus cum re detecta cognouisset non a Chrispo nouercam compellatam: sed a nouerca chrispum: & ab ea non præstiti assensus dolore accusatum: faustam quoq; capite mulctauit. In his enim quæ duo in humanis affectibus plurimum possunt sceuerissimum se ostendit.

De Hierone Syracusano.

Quam sceuerum se quoq; in his quæ ad custodiendam pudiciciam pertinent Hieron Syracusanus præstitit? qui Epicarmum comicū poetam mulctauit: quod ipsius coniuge presente lasciuos uersus recitauerat: uoluit enim ut domi suæ non cæteræ tantum corporis partes ab impudicicia custodirentur: sed ne aures quidem immodestam rem ullā audirent.

De Marcia Varronis filia.

Non minus custodiendæ pudiciciæ studiosam Marcia quoq; Varronis filia se ostendit. Nam cum uirginitatis candorem illæsum seruaret: & sculpendi pingendiq; arte insignis haberetur: quia ea ætate imagines statuæq; plærunq; nudæ fingebantur: ipsa præ pudore ne in uiris pudibunda exprimeret: aut ob id imperfectum opus relinqueret: effingenda uirili figura semper abstinuit.

De Eugenia romana uirgine.

Res pene tragica non quo ad scelus quidem: sed pro incommodi atq; persecutionis magnitudine uideri potest: id quod Eugeniæ romanæ uirgini contigit. Nam Philippi proconsulis Alexandrini filia cum a Commodo imperatore nimis ardenter diligeretur: neq; enim minus opibus q̄ forma excellebat: uim uerita quæ appropinquare uidebatur: monachi habitum ac nomen mentita profugit: in quo statu cum sub falso nomine occulta maneret: Aemiliana romana q̄ magno orta genere religionis gratia in orientem profecta Alexandriæ morabatur: eam ardenter diligere coepit: & cum æque in consuetudinem alium nullum admitteret: quia in uiri habitu erat Eugenia: ob inuidiam tanq̄ cū æmiliana adulteraret apud proconsulem accusata necessitate ita premente proconsuli se & foeminā & fi

liam eius esse detexit: statimq; iudicio liberata ad uirgines transiuit. Sed postea quia in christianos persecutio augebatur: sub patris successoribus cum abnegare Christum nollet: ut ei cui inseruiebat placeret: occisionis mala pertulit. Sed iam ad recentiora transeamus: quæ meo quidem iudicio minus excellere non uidentur.

Recentiora De Phithomena uirgine alexandrina.

PVdicicia q̄q̄ precipuo candore insignis habeatur: minime tamen seruilia quoq; pectora incolere perhorrescit. Quippe quæ cupientem eam neminem aspernatur. Ita esse experimēto docuit Phithomena Alexandrina uirgo: quæ romani ciuis serua: ab eo & proter formam & proter uirtutem uehementer diligebatur: eam cum diu promissis minisq; frustra oppugnasset dominus: tandem amore in odium conuerso ad iudices eam ceu christianam detulit. Cum autem proter hoc puella de sententia non moueretur: feruenti pici immersa hoc tormento uitam agere q̄ pudiciciam uiolare maluit. Pudiciciam profecto mirandam. quis enim facile credat in ætatis flore seruam proposita morte: & ut grauior esset publice inter grauissima tormenta: cum alia in parte libertas opesq; si annueret ostenderentur: omnibus resistere? nedum uel parua in re assentiri uelle? Quã multæ nostrorum temporum uirgines prorsus erubescerent: si hæc de te scripta legerent? legendoq; pensitare uellent? quarum permultæ conspiciuntur quotidie non modo ubi uel periculum uel minæ immineant obsistere nolle: Sed ultro parentibus relictis: spreto familiarum in quibus ortæ sunt decore acrius impudiciciam sequi: q̄ hæc ne impudica esset omnia quæ in uita sunt formidolosa subire.

De Anastasia nobile foemina Constantinopolitana.

COnstanter Phithomena pudiciciam suam defendit: sed non minus indignabundam Anastasia se: ne suam macularet ostendit. Nam cum eam Theodora augusta suspicata a Iustiniano augusto uiro suo diligi: acerbo uerbo carpsisset: ut uero experimento declararet se ea in re Iustiniano non respondere Alexandriam profugit: atq; illic inter sacras uirgines latuit: ubi postea Theodoræ audita morte: cũ se impensius quam antea a Iustiniano Theodoræ iugo liberato diligi audiret: uerita ne tandem uis inferretur: eũ declinauit amorem: quem permultæ magno studio sequi uoluissent. Itaq; uiriles amicta uestes ad extrema ægypti deserta aufugit. ubi Anastasii tanq̄ uir esset nomine sumpto diu austere ac sancte uixit.

De Dugna aquilegiensi.

CVm Attila hunnorum rex aquilegiam urbem oppugnaret: Dugna in ea urbe nobilitate atq; pudicicia insignis quæ barbaros iã urbem

irrumpere uidebat: quos acceperat in diripiendis urbibus crudeliter auareq; rem gerere: neq; a mulierum pudicicia iniuriam abstinere: ne eam uim incurreret: cum domum in amnis ripa positam haberet: a fenestris in eum se precipitem misit. Cæterum quoniam satis de his scriptum est: quæ ingenti seueritate pudiciciam tueri uoluerunt: iam de illis scribamus qui acerbe uiolatum hunc pudorem ulti sunt.

De Iuliano gotho comite septensi.

CVm Rodericus gothorum postremus: qui in hispania regna rũt lachabæ Iuliani comitis filiæ: quam in aula penes reginam habebat uim intulisset: puellæ pater adeo grauiter eam iniuriam tulit: ut clam in africam traiiceret: quo tempore in ea burgalemus miramoraclenus rerum potiebatur: quem ut in hispaniam ad delendam gothorum gentem traiiceret inuitauit: is uero inuitantis consilium secutus cum duce muza copias ingentes in hispaniam misisset: salutis anno septingentesimo quarto decimo: crudelius in gothos Iulianus ipse q̃ Mauri desceuiit: omnibus in rebus filiæ pudicicia: cui uis illata fuerat: semper commemorata.

De Ioanne rata Caserte comite.

SImili indignatione compulsus Ioannes rata casertæ comes: postea q̃ resciit uiolatam uxoris pudiciciam a Manphredo Siciliæ rege: iniuriam ultus est. Nam cum Carolus primus a pontifice romano neapolitani Siciliæq; regnorum iure inuestitus Manphredo arma inferret: Ioannes rata manphredi copiarum dux: quem manphredus rem prorsus: quã cum eius uxore habuerat: ignorare arbitrabatur: ut iniuriam ulcisceretur: non solum ad hostes transiuit: uerum uiam quoq; intra regni fines eis aperuit: cuius rei causa mortuus manphredus sceleris sui primum uiolata ioannis coniuge: deinde quod tanta iniuria affecto rem suam credidisset penas quas debuit luit.

De Nicolao estensi marchione Ferrariensi.

NOn minus sceuerus uiolatæ pudiciciæ ultor fuit Nicolaus estensis ferrariensis marchio. Nam cum accepisset ugonem filium suum iuuenem forma uirtuteq; eximium parũ pudice parisinæ nouercæ: quæ gente malatesta erat: consuescere: ne temere in tanta re fidem habuisse uideretur: noua arte operam dedit: ut rem ipse inspiceret. Itaq; posteaquam ita certior factus est ut iam nõ falli se credẽdo sciret: adeo pro tanto facinore excanduit: ut abiecto uiri patrisq; affectu: quo maxime mortales mouentur: contectos in uincula ambos capite haud multo post cum omnibus conscius mulctauerit.

De Ioanne Malacesta.

MInus in uxore impudica ultionem Ioannes malatesta distulit: quæ Francisca nomine polenta gente orta erat. Eam enim in complexu Pauli malatestæ fratris sui deprehensam: gladio eo ipso momēto una cum adultero transfixit.

De Ludouico Seneschalco Normandiæ.

PAri sceueritate Ludouicus Normandiæ Seneschalcus: id in gallia honoris nomen est: ut accepit cum Ioanne Lauerno domus suæ gubernatore Carolottam uxorem eodē in lecto simul misceri stricto gladio locum ingressus in quo iacebant: primo impetu adulterum: deinde uxorem occidit: nihil prorsus motus quod illa communes complexa liberos inter lachrimas errori ueniam peteret: nec quod Ludouici undecimi gallorū regis soror esset: quoniam rex ipse qui frater erat: non minus q̄ uir ipse sceuere Carolottæ pro crimine infensus: ne minimam quidem pro eius nece offensionem se accepisse ostendit.

De Philippo gallorum rege.

PHilippus gallorum rex cognomento pulcher: non minus se in nurus suas sceuere: q̄ Nicolaus Estensis atq; alii de quibus est dictum in uxores gessit: huic tres filii erant Ludouicus nauariensis rex: Carolus Marchiæ & Philippus pictonum comites: maioris natu uxor fuit Margarita burbonensis ducis filia: Secundi Blanca burgundiæ comite patre orta cuius etiam filia fuit Ioanna quæ postremo filiorum nupserat. Cum igitur Philippus pulcher has minus pudicæ agere: q̄ regias idest pudicas nurus æquum erat: in custodia obseruari iussit: ac criminum disquisitione habita: pictonumq; comitis uxore crimine quia innocens erat facto iudicio liberata: alias duas perpetuo carceri addixit: ut in eo misere uitam agerent: Philippū autem atq; Gualterium andegauēn. fratres: qui adulteri erant: adempto ab eorum tergore corio suspendit.

De Erkembaldo burbaiensi.

PAr facinus ad ulciscendam pudiciciam & pene Mario persimile Erkembaldus burbaiensis: uir nobilitate insignis: ac prepotens in germania patrauit: qui cum graui ualitudine laboraret: & a cubiculo strepitum exaudiuisset: quo resonare ædes uidebantur: eius rei petiit causam: & cum tandem accepisset sororis suæ filium: uim cuidam domesticarum mulierum uoluisse inferre: uehementer indignatus: ministris imperauit ut nepotem suspenderent: quod cum ministri agere distulissent: dissimulauit dolorem: quo ad iuuenis: arbitratus auunculum rei immemorem factum: cubiculo cœpit obuersari. Itaq; conspectum in cubiculum ad se uocauit: Lætumq; simulans assidere sibi iuuenem coegit: & altero brachio eum

complexus: altero gladium quem habebat clam eduxit: ac iugulauit. In eo enim pudiciciæ respectus ac studium affinitatis iura atq; affecti corporis uires superauit.

¶ De Bertholino Sistro papiensi.

MVro sæpiebat ingẽtes fundos Galeatius uicecomes iuxta papiẽsem arcem: ut in eis ad uenationem alere feras posset. Cum autem eo muro possessiones Bartholini sistri ciuis papiensis incommode diuiderentur: Bartholinus cum Galeatio quæstus: & si optata non retulerat: tamen aliquot dies rem patienter tulit. Cæterum cum postea in dies damnũ grauius appareret: quod diuisa possessio secum ferebat: ad Galeatium rediit qui in papiensi foro equo insidens subsisterat. cum autem speraret si publice rem ei narrasset: fore ut ad respicienda damna quæ inferebat: magis moueretur: ei appropinquauit: ac modeste inter cætera dixit: si hoc ipsum incõmodo afficeret: quid tandem tot filiabus quas iam nubiles habebat agendũ foret? perinique autem ferens Galeatius huius querelis uoluptarium locum impediri: iracundiæ plenus respondit: si nesciret quo alio eis modo consulere: illas ad prostitutarum cellas mitteret: quo uerbo pudicus ciuis excanduit. & enim parua nimis ubi de pudicicia agebatur eius a principe ratio haberi uidebatur. Itaq; in furorem rabiemq; uersus: pugionem quem ferebat: strinxit: atq; arbitratus Galeatii pectus se petere in Zonæ fibulam gladii mucronẽ impegit: qui inde delapsus coxam perfodit. Quæ res & si non multo post Bartholinus occisus fuit: satis tamen magno documento esse potest agendi loquendiq; modestiam quæ in omnibus desideratur: principes ita decere: ut in eos permulti quod nullam ob aliam rem egissent uerborũ atrocitate perniciti sceuierint.

¶ De præfecto arcis nucerrinæ.

QVod nuper diximus de necessaria in principibus agendi loquendiq; modestia: Nucerrinæ quoq; arcis præfectus in Nicolao Bartholomeoq; trinciis fulginatum dominis: quibus ipse seruiebat ostendit: Nam cum animaduertisset Nicolaum sæpe Nuceriam uenientem uxori suæ uim intulisse: ad edendam uenationem eum cum fratribus inuitauit nocteq; proxima cum labore defessi graui somno capti essent: duos ipsorũ fratrum in lecto peremit: atq; ad libertatem populum uocauit. uerum cum Conradus tertius frater re intellecta brachii qui perusiæ rerum potiebatur opem implorasset: atq; illuc aduolasset: præfectus spe diutius retinendæ arcis adempta: a turri uxorem precipitauit cui ipse a Conradi militibus cõfossus haud diu superuixit.

¶ De Petro Temacoldo.

Pari crudelitate Socinum uistarinum rei laudensis dominum ul‑tus est Petrus Temacoldus: neque eum mouit quod Socinus Lu‑douici bauarii imperatoris uicarium se gereret. In carcere enim pedore fameqꝫ eum conficere non erubuit: quanq̃ a molendino ad honestam fortunam ab eo esset euectus. Sceuiendi autem in Socinum ea fuit causa: q̃d eius propinquæ quæ haud in magnis erat opibus Socinus uicium intulerat. Ab hoc igitur initio rem laudensem inuasit: cuius imperio uti simulqꝫ in ui‑starinam gentem sceuire non destitit: quo adipse ab Actio Vicecomite qui Mediolani rerum potiebatur laude pulsus fuit.

De Opicio laudensi qui uergusius dicebatur.

Actii auo Mattheo Vicecomiti: quia galeacius eius filius cum placẽ‑tinam præfecturam gereret: Blanchinæ uxoris opicii Landensis: qui uergusius cognominabatur: pudiciciam uiciare temptauerat: opicius non sine ingenti omnium Matthei rerum periculo aduersam factio‑nem secutus: urbem placentiam ademit: diuque ea potitus est: adeo acerbe ulit: eum quem amicum putabat: uxori uicium inferre uoluisse.

De Raimundo assain græco.

Temporibus quoque nostris neapoli Federico aragonio regnante Raimundus assain in grecia nobili ortus genere: & si patria tur‑carum armis pulsus graui rerum inopia laborabat: quantum uio‑latus pudiciciæ decor eum mouisset ostendit: Nam publice in regio cubicu‑lo Bernardinum sanseuerinum bissignani principem apud quem uiuebat stricto gladio inuasit: duoqꝫ aduerso eius pectori uulnera infixit: quod is so‑rori quæ apud eum alebatur: uim intulerat. Cuius rei cum ad supplicium du‑ceretur: nulla unquam ductus est poenitentia: quin affirmauit: cum principi familiaritate coniunctus esset: tuto ulciscendæ iniuriæ magnas occasiones ha‑buisse: sed eis usum non esse: quia nobilitate insigni uiro occulta ultio sordida foret: & proterea palam ulcisci hanc grauem iniuriam quam acceperat: co‑ram rege ipso uoluisse: neque iam cum id egisset: acerbam sibi mortem putare.

De Siculis.

Quanq̃ exempla de quibus diximus: satis palam faciant: nullis aliis incommodis æque ad rebellionem populos impelli: q̃ ubi apud eos per reges ac principes aut eorum magistratus ac milites pudici‑cia uiolatur: idque testatum reliquerit populus ro. qui tarquinii superbum do‑minatum: se ægre ferre non ostendit: nisi posteaq̃ lucretiæ uitiũ oblatũ fuit neqꝫ deceuirorũ tyrãnidẽ exuere prius cogitauit: quã appius Claudius uirgi‑nii filiam uiolare tẽptauit: hoc tamen apertius etiã declaratur Siculorũ p̃senti

exemplo: gallorum enim sceua libidine quam in siculas mulieres effreni exercebant: perciti Siculi in unum conuenere: ut ad campanarum pulsum: quibus decantandas esse uespertinas orationes significari solet: per omnem Siciliam gallos quicunq; in ea erant obtruncarunt. tanta edita in eos sceuitia: ut matrum utero ui diuulsos liberos humi allidere nt: duabusq; horis cõstat eo tempore octo gallorum milia occisa fuisse: regni illius possessione Carolo primo adempta: in cuius locum Petrum Aragonium regem Siculi ad se uocarunt.

De Francisca Manphreda.

AVdax quoque procul dubio Franciscæ bentiuolæ facinus ob pudiciciæ studium temporibus nostris fuit: Nam cum duos adhibuisset qui Galeotum Manphredum uirum suum: principem fauentinum necarent: intuita eum magnis uiribus salutem defendere: stricto pugione quo ipsa erat accincta: manu sua eum uirili magisquam foemineo animo a duobus adiuta: interemit. ad quod facinus eam læsæ pudiciciæ desperatio compulit. Nam in urbe fauentia affirmabatur Galeotum antequam ipsa ei nuberet cum fauentina ciue matrimonium cõtraxisse: & re occultata honestiores postea nuptias cum ipsa secutum: quos rumores cum Galeotus nullo modo reprimeret: suspictionẽ rei ueræ uidebatur relinquere.

De quadam foemina Esensi.

HAud dubiũ est quod in Esa. quæ in terræ nouæ comitatu non longe a Nicea est in Narbonensi prouincia: mulier quædam patrauit: noctu enim dormienti uiro genitales partes abscidit: factum excusans quod cum ipsa uiro fidem præstaret: ipsi quoq; æquum esset eandem a uiro seruari & quia is coniugalem fidem uiolarat: plecteri debere ea corporis parte qua peccauerat arbitrabatur.

De Francisco Gonziaga.

NOn minus etiam sceuerus ulciscendæ pudiciciæ ultor Frãciscus Gõziaga fuit cum coniugi Agneti Bernabouis uicecomitis filiæ: qui Mediolani rerum potiebatur: caput adimi iussit: quia eam manifeste in adulterio deprehenderat.

De Rodulfo Gonziaga.

ROdulfus quoq; Gonziaga Federici Mantuani marchionis frater cum esset in castris: uxorem parum pudice agere certior factus est. Itaq; inde profectus ad ea loca in quibus uxor cum adultero erat: ambos manu sua occidit: cum ante uxoris faciem adulteri sanguine respersisset: non sine graui uerborum contumelia: nulla quod nobilissima gente orta esset habita ratione. Quanq̃ autem & Italorum & gallorum principum nobiliumq; hominum in hanc materiã permulta occurrãt exẽpla:

unum tamen tantum in quo sceuitia incredibilis fuit: adhuc ponere contenti erimus: ut iam finis rei permolestæ fiat. Nam cum persæpe nimium suspiciosi uiri: & in quibus natura iracunda est: terminos castigãdo transgrediãtur. & grauius q̃ pro peccati magnitudine ad mulctam rapiãtur: huiusmodi hominum facta ad feritatem magisq̃ ad ullius laudandæ rei decorem accedere iudicari debent.

De Tisone de campo sancti petri.

QVo ergo nomine Tisonis facinus compellare debemus? pudicũne an sceleratum dicemus? Rem in medio ponemus ut pro ingenii qualitate integrum lecturi habeant: uel impium uel sceuerum pudiciciæ ultorem eum nominare. Is matrem Conizam cum in adulterio cum Aymo burgundione deprehendisset: hortante matris fratre Marsilio Carrariensi: heu sceuum facinus: ambos occidit.

De Othone quarto imper.

LIbet in fine tam multorum in quibus ad ulciscendam pudiciciam coniuncta sceuitia fuit: exemplum unum ponere: a quo & si sceuicia abest: animi tamen uirtus insignis in eo conspicitur. Cum otho quartus imperator Florentiæ esset: & inter multas forma atque ætatis flore insignes fœminas Gualdratam bertham ipse plurimum laudaret: puellæ pater qui aderat Bellincionus nomine: obtulit facturum se. si ita eius ferret animus: ut deosculandæ puellæ copiam haberet. Quod cum puella audisset: respondissetq; nullius unquam nisi eius qui uir suus foret: suauium acceptu ram: Adeo modesto principi ea res placuit: ut indignum duceret: sine premio puellam omittere. Itaq; eam in matrimonium Guidoni germano locauit: uiro non armis solum atq; uirtute: uerum generis quoq; nobilitate insigni: & totam eam uallem quæ sub Casentini nomine in aretino agro censetur cum comitatus honore dono utrisq; dedit. A quibus postea familia manauit quæ comitum Guidorum nuncupata est.

De iis quæ libere uel facta uel dicta sunt. Ca. secundum

IN dictis factisq; libertas quemadmodum laudem meretur: si a libero animo profecta ratione modoq; non careat. Ita si eius causa sit animi malignitas aliqua: aut praua loquẽdi consuetudo: quẽadmodum sæpe fieri solet: auctores non nunq̃ in exitium deducit: etsi etiam prima cum in malignos auditores incidit periculo non careat. Cæterum cum eius satis certa norma dari nequeat: ad eorum exempla recurremus. quod per ea melius uires ipsius effectusq; declarabuntur. Illud autem non omittendum est: si in iis aliqua in parte peccandum sit satius esse: parum ista quã nimis attingendo peccare.

❡De iis quæ libere uel facta uel dicta ſunt

❡De. T. Quintio Flamminio conſule.

QVintus Flamminius cum aduerſus poſtremum Philippum Macedoniæ regem bellum gereret: & in tractanda pace delectus ad colloquium locus eſſet: poſteaq̃ loco appropinquarunt. Philippus fraudem ueritus: obſides a Flãminio petiit: affirmans romanis multos eſſe flãminios: ſed apud macedones unum eſſe Philippum: ad quem Flaminius ſtatim reſpõdit: id ipſius Philippi culpa accidere: qui amicos & propinquos omnes interemiſſet: romano ideſt libero uerbo crudelitatem atqꝫ perfidiã Philippo improperauit.

❡De Paulo æmilio conſule.

PAulus æmilius conſul aduerſus perſam macedoniæ regem creatus cum mos eſſet in eiuſmodi rebus populo ro. gratias agere: ut ſuam in dicendo libertatem ſeruaret: uirtute atqꝫ innocentia ſua fretus ad populum dixit de duobus conſulatibus quos erat adeptus: primum ſe ſui ipſius gratia petiiſſe: hunc autem ſecundum ab ipſo populo delatum ſuſcepiſſe: huius igitur poſtremi cauſa gratias non agere. quin potius ſi quem ſe meliorem ad eam expeditionem populus inueniret: eum eligeret quia id ipſe æquo animo eſſet laturus. uerum ſi quid in eius uirtute ſpei repoſuiſſet: ſine uerbis dicto ei audiens eſſet. Quod ſi populo ſtatutum eſſet imperare malle: & non imperanti parere: ſciret ludibrio omnibus romanorum expeditiones fore. Ita enim ea libertate animi populum ro. qua uirum quemcunqꝫ priuatum feciſſet allocutus eſt.

❡De Gn. Pompeio.

PEtebat Gn. Pompeius partis iam multis uictoriis triumphum a. L. Sylla dictatore ſibi decerni: cum autem ætas & lex obſtaret: neqꝫ enim adhuc ſenator aut conſul creatus fuerat: Sylla pertinaciter contra reluctabatur. qua re minime motus Pompeius ſe triumphum a populo impetraturum dixit. & cum ei relatum eſſet Syllam ſi id temptaret: dixiſſe ſe ei aduerſaturum: reſpondit neqꝫ ſe ob eam rem ab incœpto diſceſſurum: cum plures nationes per terrarum orbem inuenirentur quæ orientẽ q̃ quæ cadentem ſolem uenerarentur. eo enim mordaci dicto Syllæ ſenio iuuentam ſuam præpoſuit atqꝫ exacerbata his uerbis dictatoris ira ſceuitiaque qui multa romanorum uirorum milia longe minorem ob cauſam occidi iuſſerat: extorſit ut Sylla exclamaret triumphet. & ita potitus eſt triumpho Pompeius.

❡De. C. Fabricio.

COrnelius Ruffinus uir rapax & auarus. cæterum in bello animo ingens manuque promptus: cum bellum immineret in conſulatu obtinendo. C. Fabritii opera adiutus eſt. uiri ipſius quidem

omni integritatis laude digni: qui ob prauam uitam Ruffino semper aduersus fuerat. Cæterum eo tempore ob belli suspictionem quia ignauos desidesq; ipsius competitores uidebat: sententiam mutauerat. Quam rem Ruffinus miratus cum Fabricio impensæ gratias egisset: subridens ad eum aperte Fabricius. noli mirari Ruffine: quia rapinis imminui malo q̄ uendi. commode enim acuteq; Ruffini rapacitatem: & competitorum ignauiam taxauit: ostendit enim satius se ducere ab auaro consule eodemq; gnauo homine & rebus agendis idoneo rapinis uexari: q̄ iis ad consulatum euectis: qui per ignauiam rem communem prodituri essent: uictum ab hoste uenū dari

De C. Iulio Cæsare.

SEdente pro tribunali. L. Sylla cū prætor esset: atq; Cæsari adhuc priuato iratus diceret: se officio suo usurum: respondit Cæsar recte tuum appellas officium quod pecunia tua comparasti. Neq; enim magistratus maiestate deterritus est: quin ei qua arte magistratum esset assecutus coram exprobraret.

De Geminio ciue Romano.

CVm triumuir Antonius in Asia degeret: atq; una esset Cleopatra ægypti regina: cuius nutu Antonius eius amoribus nimium uinctus regebatur: per id tempus graues inter ipsum atq; Octauium controuersiæ exarserant. Amici igitur ab urbe Roma ad Antoniū in Asiā Geminium miserūt: ut omnia temptarentur: per quæ cum Octauio redintegrari communis amicicia posset: atq; in mutuam concordiam rediretur. Cum autem Geminium Antonius in conuiuium excepisset præsente Cleopatra: monuit ut mandata quæ habebat exponeret. Ad quem Geminius post salutem dictam: nulla aut ipsius amplitudinis aut Cleopatræ præsentis ratione habita: reliqua dixit Antoni quæ tibi dicere iussus sum: cum sobrio & alio loco q̄ ubi nunc sumus tractanda sunt. Sed ut cumq; rem unam uel ebrius dicere mihi posse uideor. scilicet res tuas omnes bene successuras: si Cleopatram in ægyptum dimiseris. paucis enim liberisque uerbis & Antonii ebrietatem & eius in Cleopatram immodicum amorem: sapienter carpsit.

De Subrio Flauio: & Sulpitio aspero tribunis militaribus

VAlde profecto libera Subrii Flauii tribuni militaris oratio fuit: quo tempore conuictus: conscium se pisonianæ conspirationis esse: rogante Nerone quam ob rem eius uitæ insidias tetendisset. respondit: nullus unquam erga te fide maior me fuit: dum ut amari posses dignū te prestitisti. Sed posteaquam matris paricida fuisti: uxoremq; tuam occidisti: item auriga factus es: & mimicam artem exercuisti: urbemq; ac pa

triam communem incendisti: mortaliũ omnium et odio dignum te fecisti. Sulpicius quoq; asper eadem dignitate: qua Flauius. & item pari culpa insimulatus: cum similiter qua re motus conspirasset rogaretur: non minus libere: cæterum paucioribus uerbis respondit. Dixit enim se in Neronem conspirasse: quia aliam rationem finiendorum eius immensorum scelerum nõ inueniebat. his uerbis Nero magis consternatus est: q̃ omnibus aliis quæ in ea coniuratione continebantur. Neq; enim uera: ut maior principum pars: audire consueuerat. O miram in dicendo libertatem. O uere romanos animos coram eo atq; in eum qui terrarum orbis imperium obtineret: & crudelitate immanes alios omnes anteiret: non moueri animo: neq; minore in eum uti libertate: cũ in eius manu uincti essent: q̃ si ipsi imperantes uinctũ eum coram quo dicebant habuissent.

De Isidoro Cynico philosopho.

Non minus quoq; libere Neronem Isidorus Cynicus allocutus est: cum ei magna uoce palam dixit: bene eum naupli mala cantare & male bona sua curare.

De quodam seruo bubulco.

Quidam bubulcus seruus: iam senio pene confectus: cũm assumpto ad imperium Vespasiano domino: proter nouæ fortunæ foelicitatem meritum se putaret: quem dominus munere dignaretur: uenienti in urbem Vespasiano se obtulit: & libertate se donari petiit. Cum autem minime assentiri Vespasianum uideret: continere se seruile pectus nequiuit: quin ut poterat dominum ulcisceretur. magna enim uoce exclamauit: uero adagio dici: uulpem pillos non mores mutare. ita enim ueteris domini auaritiam natura insitam exprobrauit.

De Mimmi Mordaci dicto.

Valde liberum mordaxq; Mimmi cuiusdam aduersus Tiberiũ cæsarem uerbum fuit: cum is Augusti heres ab Augusto legata populo non impleret. Nam cum forte coram eo mortuus ad sepulturam efferretur: Mimmus sublata uoce mortuo inclamauit: ut nomine suo referret Augusto: nondum pro eius legatis populo romano satisfieri. Mimme uetitus hac libertate quæ ei exitium attulit: Tiberium hæredem cuius ea erat culpa mordere. Inde enim factum est: ut Tiberius Mimmo pro eius parte satisfaceret: & postea interfici atque ei dici iuberet: ut Augusto nunciatum iret: iam coepta esse eius legata persolui: quo

exemplo haud obscure ostenditur non semper dicendi libertatem etiã in re uera tutam esse: diligenterq; pensitandum cui: quomodo: & quando atq; ubi loquaris.

De alio Mimmo & ipso mordaci.

Non minus liberũ & mordax illud quoq; uerbum fuit alterius mimmi: in triumphali pompa: quam Galienus ignauissimus imperator ducebat. Nam cum nonnulli in persico uestitu comparuissent: & mimmus quidam eos studiosius contemplari uideretur: fuerunt qui peterent: quid sibi tanta illa cura quæreret: quibus respondit mimmus: inter hos persas Galieni se patrem quærere. Hoc enim uerbo Galieni ignauiam carpsit: qui patrem iam diu apud persas captiuum armis ab hoste recipere non curaret: & nunc puerorum more de simulatis persis triumpharet.

De duabus uetulis libere locutis.

Non minoris facienda fuit macedonicæ uetulæ erga Demetrium regem libertas: & alterius erga Adrianum augustum: quæ quanquam diuersis fuerint temporibus: tamen hic proter similitudinem coniunctim enarrantur. Indignatæ enim quod loquendi petita potestate: hi duo principes audiendi ocium sibi non esse respondissent: eis dixerunt: ergo reges non estote: Quod uerbum cum eos acriter pupugisset: in posterum cum aliis uterq; humaniorem facilioremq; se prebuit.

De homulio ciue romano.

Antoninus pius singulari humanitate princeps homulii ciuis roma. ædes ingressus: cum porphiriticas columnas uidisset: petiit unde homulius eas habuisset: cui is respondit: in aliena domo hominem mutum surdumque esse oportere: libero enim uerbo fortasse magis q̃ apud imperatorem æquum esset: nimiam Antonini curam momordit.

De Valerio asiatico.

Caeso. C. Calligula imperatore populus ro. in forum conuenit: arbitratus principem senatus opera interfectum esse: Itaque cum id grauiter quereretur Caligulæ largitionibus assuetus: interfectorum nomina ut in eos animaduerteret requirebat. Id conspicatus Valerius asiaticus senator: honore quem gerebat non indignus: cum indignaretur uehementer moleste populum eam rem ferre factam esse: quam proter tyranni crudelitatem: populum ipsum facere oportuisset: in eminentem locum cõscendens clara uoce populum increpuit: quod cædis auctores quæreret: subiunxitque magni muneris loco accepturum se fuisse: si ipse huius rei auctor esse potuisset: quam libertatem ob uiri reuerentiam populus æquo animo tulit: nihil in eum motus: & si haud multo post in omnes sceuiuit qui in Caligulæ uitam conspirauerant.

¶ De iis quæ libere facta uel dicta sunt.

¶ De Frontone consule.

PAri libertate post Domiciani pessimi principis mortem de Cocceio Nerua principe optimo atq; eodem patientissimo ut asiaticus ad populum: Fronto consul locutus est. Nam cum uideret nimium populo indulgeri: permittiq; ut in eius esset manu: uel accusare: uel occidere: quem Domiciani ministrum fuisse diceret: clara uoce dixit. Malum esse sub principe uiuere: qui nihil agi permitteret: Sed longe deterius sub eo qui fieri nihil prohiberet: quod Nerua cum audiuisset: modum accusationibus imposuit.

¶ De Cymone atheniense.

CYmon atheniensis haud minus libere: neque minore suo periculo q̄ duo: de quibus est dictum locutus est. Nam cum per totam urbem disseminatum esset a delphico oraculo responsum esse. unū athenis uirum esse: qui aduerso omnibus aliis ciuibus animo esset: & cui presentium rerum administratio inuisa esset: populum aperte monuit: ne quis hic esset quærendo laboraret. Se enim eum libere fatebatur esse: cui nihil eorum placeret quæ per id tempus in administranda re publica gererentur: uerbo enim & aperto & libero eius temporis administrationem carpsit.

¶ De Elpinice Cymonis sorore.

NOn minus libera Elpinice Cymonis soror erga periclem fuit: cum a deuicta Samo reuersus: funere ingenti cæsos in proelio honorasset: laudibusq; eorum uirtutem extulisset. Nam cum athenienses mulieres postea flores sertaq; e more rogis inicerent: elpinice Cymonis soror non sine magna indignatione erupit: Sunt profecto ista floribus ac sertis digna pericle: qui nos tot præclaris uiris orbasti. neq; hoc bello contra phenices aut medos suscepto: sicut Cymon frater meus egit: Sed urbem atque insulam nobis beniuolentia propinquitatibusq; coniunctam subegisti. Animo magisq̄ uirili ausa periclem palam carpere: qui gratia & arte omnium rerum moderamen athenis sibi uendicarat.

¶ De Demarato corinthio.

QVo tempore Philippus macedonum rex ortis discordiis cum uxore ac filio diffidebat: ad eum uisendi gratia profectus est Demaratus Corinthius: qui cum interrogatus esset: quam bene inter se græciæ ciuitates conuenirent: facetissime ei respondit: magnæ profecto tibi curæ est Philippe: ut de græcorum concordia certior fias: siquidem haud iniuria id ad te pertinet: posteaq̄ cum coniuge tua ac filio tam concorditer tantoq; in amore uiuis: quod facetum nec minus mordax uerbum ita philippum pupugit: ut postea cum uxore ac filio in gratiam rediret.

De Demochare atheniensi.

CVm athenienses ad eundem Philippum in Macedoniam legatos misissent: acerbum quidem: sed occultum ipsorum hostem: confecta legatione Philippus eos dimittens: ut mos est: dicere coepit: si quid aliud esset: quod atheniensium gratia facere posset: neq; ultra ad finiẽdam orationem pergebat: statim legatorum unus Demochares cæteris audacior subiunxit: ut te suspendas: aperte ei uerum fassus: qui ficte operam suam atheniensibus uidebatur offerre. Quæ libertas magno ei malo constitisset. nisi eum plus ficta Philippi humanitas: quam propria prudentia texisset: neq; enim aliud Philippus egit: nisi quod ad alios legatos conuersus dixit: referte atheniensibus: eum qui tam acerbum uerbum minime indignatus audiuit: longe eo qui uerbum nihil lacessitus pronunciauit: modestiorem erga uos fuisse.

De Dercilide spartbano.

NOn minus libere Dercilides lacedemonius missus a spartbano populo ad regem Pyrrhum legatus egit. Nam cum eum Pyrrhus grauibus uerbis urgeret: ut lacedemonii Cleonimum regem quem pepulerant in regnum reciperent: nulla illius dignitatis ratione habita respõdit. Si deus es, nobis minime timendum a te ducimus: nam cum iustam habeamus causam deus qui iustus est: nihil aduersus nos molietur: quibus tu si nõ deus sed homo es: melior profecto non es: & proterea tanto opere nobis formidandum non est.

De Sameo phariseo.

HErodes adhuc priuatus: cum apud Hircanum iudeorum pontificem ac regem a multis eius gentis nobilibus præpotentibusque uiris accusaretur: Hircanus qui eum diligebat monuit: ut in iudicium habita salutis ratione ueniret. Itaq; is purpuratus: & armatorum septus corona in iudicio constitit. Cum igitur eo conspecto territi iudices in ipm hiscere nihil auderent: Sameus qui inter eos uir erat & prudens & liber dixit. Tu Hircane rex uosq; iudices ni fallor nunq̃ in iudicium capitis uenire aliquem uidistis: nisi squalidum: & atra neq; ea nisi trita ueste amictum. Quam ob rem cum hic Herodem & nitida cute fulgentem: & ueste ornatum adesse uideatis armisque tectum: dici non potest aliud eniti uelle: nisi ut uel armis iudicium ad liberationem suam extorqueat: uel si id nequiuerit: ut nos iudices occidat. Itaq; si hoc ei uos iudices per ignauiam permittitis: ipse quidem quod reo in periculo conducere uidetur egerit. at uos mihi creditote: haud multo post fore: ut iudices oẽs q hic sedemus: tuq; rex una cũ iudicibus ab Herode occidamini. Audax enim liberq; Sameus ueritus nõ est corã Herode ea

dicere: quæ audiendo alii præ formidine contremiscebant. Secutum est igitur ut breui Herodes regnum occuparet: & Samei uerba quæ dixerat uera inuenirentur: solus autem Sameus e iudicum numero incolumis seruatus est: cui Herodes non modo ob uirtutem pepercit: sed inter amicos etiam habere eum uoluit.

De Platone philosopho.

Diu in Sicilia commoratus Plato: quem Dionysius apud se tenuerat: cum tandem dimitteretur: ab eo ad cœnam uocatus est: atq; inter alia quæ cœnantes fabulabantur: cum Dionysius diceret: Nonne o Plato cum athenis eris cum aliis philosophis de nobis obloqueris? Ei Plato subridens respondit. nunquam philosophos qui athenis uiuunt ita uacare: aut de tam uili materia inter eos tractari posse: ut loqui de Dionysio ualeant. Acute enim sed modeste tamen uitam eius: ut digna erat: momordit.

De Anthagora.

Non minore libertate arguciaq; Anthagoras poeta Antigono regi respondit. Nam cum solus castra Antigonus perambularet: & ad Anthagoræ tabernaculum uenisset: conspicatus congrum decoquere: ut faceto uerbo poetam morderet dixit. putas ne Anthagora Homerum cum Illiadem scriberet congros decoxisse. Cui facetus atq; extemporaneus poeta. Nunquid & tu rex Antigone arbitraris Aggamennonem cum ea gereret: quæ ab Homero scripta sunt: castra græca perambulasse: querentem si quis congros aut aliam rem decoxisset? celeri enim acutoq; responso antigoni nimiam curam loquacitatemq; satis apte repressit.

De Laberio equite romano.

Quemadmodum etiam egit Laberius eques ro. mimmorum fabularumq; scriptor. Nam cum iam grandis natu a Iulio cæsare pene coactus saltaret & fabulas quas scripserat ipse ageret præter ætatem: id ut potuit ulcisci decreuit. personam igitur syri serui induit: & tanquã a domino uapulasset: fugientis speciem præbens clamauit. Quirites profecto libertatem amisimus. ficto eo sermone personaq; cæsaris tyrannidem haud obscure taxauit: quam ob causam postea laberius Cæsari postea nunquam gratus fuit.

De Alio poeta græco.

Liberum Laberii uerbum fuit: sed non minus græci poetæ cum Augusto factum: nam cum hic poeta Augusto sæpe uersus dare consueuisset. neq; unq̃ ab eo aliquid tulisset: nisi quod postremo epigrammate tanq̃ in omnium satisfactionem donatus fuerat. poeta egregie laudato Augusto appropinquauit: atq; ex pera sumptos nummos quosdã minimos in Augusti manu posuit: dixitq; non hos quidem ex fortunæ tuæ

amplitudine. O Auguste dedi: sed quoniam maior copia nõ erat: hæc qua lia cunq; malui q̃ nihil dare: qua re omnibus in risum conuersis largissime ab Augusto pro omnibus remunerationem tulit.

De quodam equite romano.

AB equitis quoq; romani libero uerbo tactus æquo animo eius libertatem tulit. Nam cum censor Augustus eum reprehendisset tan q̃ fortunas ac bona sua decoxisset: eo ipso tempore eques a se auctas fortunas esse ostendit. Item cum ab eodem carperetur: tanquam de matrimoniis legem non seruasset: statim testibus quoq; crimen reiecit: ostẽditq; non solum uxorem duxisse: uerum etiam ex ea trium liberorum patrem se factum. itaq; eques aliquantisper commotus his addidit. O Cæsar alias cum de probis uiris certiorem te fieri uoles: eius rei onus probis quoque & non maledicis dato. Asperum profecto responsum: sed liberum & equite ro. ad imperatorem eundemq; censorem dignum.

De alio equite romano.

NOn minus etiam liberum uerbum factumq; alterius equitis fuit: qui cum aucupii peritia magnus haberetur: magnoq; labore uix noctuam cœpisset: quæ rure Augusto somnum molesto carmine rumpebat: ab Augusto laudatus: cum non ultra mille denariorum summã dono tulisset: muneris exiguitate indignatus dixit: malo noctua uiuat: atq; in hæc uerba eam dimisit. Nulla eius quem offendebat habita ratione.

De Diogene Cynico philosopho

QVam liberum etiam Diogenis Cynici philosophi uerbum fuit: qui captiuus in castra ad Philippum Macedoniæ regem deductus: cũ interrogaretur a rege quis nam esset. respondit se exploratorem esse ad ipsum profectum: ut insatiabilem eius rapacitatem uideret: quam ob rem ea libertate dicendi uictus Philippus statim eum dimitti iussit.

De Philode atheniensi.

POst exempla de quibus scriptum est: in quibus satis libertas apparuit: non nulla alia libertatis omnino plena: sed quibus ob infelicẽ euentum magno libertas constitit: subiungemus. In prœlio captus Philodes Atheniensium dux: cum a Lysandro qui eum cœperat interrogaretur: quid is meritus esset: qui de lacedemoniis tantum ut ei uicio dabatur: oblocutus esset. interritus respondit. O Lysander noli eum accusare: qui iudice careat. sed iam tandem aduersus Philodem id exequere: qđ ipse iam in te fecisset: si tam tu in ipsius manu esses: q̃ ipse in tua est. quam ob rem eum Lysander occidi iussit.

De Pellopida Thebano.

NOn minus dicendo liber cæterum foelicior Pellopida Thebanus fuit. Nam cum ab Alexandro Phereo captus: haud ad modum arcta custodia teneretur: per id tempus populos Alexandro subditos sollicitare non desinebat: monebatq; breui Alexandrum penas daturum: quod cum Alexander resciuisset: misissetq; qui Pellopidam moneret nisi linguam compesceret fore ut ei mortis causam afferret: nuncio respondit: ut Alexandro referret Pellopidam mirari: quod tam diu distulisset: cum ipse adeo in eum hostili animo esset: ut si unq̃ euadendi facultas daretur: ad dandas penas pro eis quæ impie in populos suos nulla eorum culpa ederet: ipsum coacturus esset. nec longe res ea abiit: quod Pellopidæ opera Alexander a suis interemptus fuit.

Recentiora de Inario chalchedonensi episcopo.

PErsæpe graues casus: magnæq; calamitates in hominibus audaciam augent: atq; imperterritos reddunt: ceu qui satis securi uideantur: non posse in ipsis mala augeri: atq; eis morte finem imponi. quem ad modum ante de Pellopida diximus: & nunc de Inario chalchedonensi episcopo scribemus. Ei proter ultimam decrepitam luminibus capto cũ esset Constantinopoli nunciatum Iulianum imperatorem in templo fortunæ sacra facere: clara uoce Iulianum apostatam compellauit. cui cum indignatus Iulianus respondisset: Galilæum ita enim Christum appellare solle bat: ei uisum non restiturũ: exclamauit ita ut ab omnibus audiretur: deo se pro cœcitate gratias agere: q̃d ita ei facultas Iulianum impium imperatorem uidendi errepta esset. quo uerbo attonitus Iulianus: loquendi cum Inario finem fecit.

De Martino episcopo Turonensi.

COllocutorum similitudo ad Martinum turoneñ. episcopum atque maximum ea tempestate galliam tyrannide prementem me transfert. maximus enim primo compulsa ad rebellionem brithannia in qua imperatorium nomen usurpauerat: in galliam aduersus Gracianum traiecit: quo per fraudem occiso galliam maioremq; germaniæ partem: nõnullaq; alia subegit: deinde pulso ab Italia Valentiniano: ut de se bonam opinionem relinqueret: Martinum ad cœnam inuitauit. sed sanctus liberq; episcopus ire recusauit: affirmans se cum eo in epulis cummunem mensam nũquam habiturum: qui duorum dominorum quos habebat: alterum occidisset alterum imperio pepulisset. Itaq; ante ut iret adduci non potuit: q̃ Maximus scelus culpa in milites reiecta excusauit: quorum seditione ut imperaret coactum se dicebat in quo se pro uiribus enixurum. ut placarentur promitte

bat. O singularem libertatem quæ ab animi sinceritate morumq; sanctimonia proficiscebatur. q̃ temporum nostrorum episcopis necessaria fores ut malis principibus ea palam dici possent, quæ alii in minore fortuna positi dicere non audent.

De Ambrosio Mediolanensi episcopo.

MAiore etiam libertate cum Maximo usus est Ambrosius mediolanensis episcopus: cum a Valentiniano imperatore legatus ad eum usq; in treuiros urbem missus fuit ad fratris graciani ab eo occisi repetendum corpus. Nam publice in consilium deductus. cum maximus assurrexisset: ut osculo Ambrosium exciperet: ipse uestigio se ne cum uocaretur quidem mouit: quin potius libere grauiterq; eum cum pro proditione cædeq; in Gratianum increpuisset: illic palam omnia in maximum reiecit. quæ ad purgandum crimen ipse in medium adducebat.

De Agabito pontifice.

QVam grauis & quam liber Agabitus quoq; pontifex maximus fuit: cum a Theodato qui in Italia gothorum rex erat: Constantinopolim placandi Iustiniani gratia missus loquendo deprahendit Iustinianum euthichena heresi laborare. in qua re aliquandiu conatus de sententia Iustinianum dimouere: cum frustra laborasset: sanctus pontifex ueritate atq; conscientia fretus continere se non potuit: quin imperatori mentem suam aperiret: dixit enim ad Iustinianum christianissimum imperatorem uenisse me arbitrabar: sed quantum intueri possum ad Diocliтianum me uenisse uideo.

De Sabino & Siluano chtesipontinis.

INdignationis quoq; magnitudo loquendi libertatem usurpat: quẽadmodum hic duorum exemplo ostendetur. cum pace inita cum persarum rege Iouinianus imperator quædam loca a romanis possessa: & inter alia chtesipontem urbem persis concessisset: presensq; urbem eam traderet, contra totis uiribus quantum ualebant nitebantur ciues, sed cum impedire rem non possent: ceu muneris loco querebant: ut eis permitteretur: se se si possent defendere. quod cum a Iouiniano negaretur: & pene in desperationem ciues coniecti essent: inter eos Sabinus libere dixit. Constantius interdum a persis uictus ita afflicta fuit fortuna: ut eum uiderim panem ab anu inopi petentem: & tamen nihil unquam de imperii finibus persis reliquit. Tu autem principatus tui initio chtesipontem urbem locaq; propinqua: quæ romani impii clipeus & ceu repagulũ aduersus hostes dici pos-

sunt & debent: hostibus tradis. Inter hæc uerba ciues cum e more coronam aueam imperatori munus darent: quam difficulter Iouinianus adduci potuit: ut acciperet. Siluanus non minus Sabino liber præmente animi impetu. ita te cæteri coronare possint dixit: eo uerbo iouiniani ignauiam & animum ostendens:

De Ioanne Capocio romano.

Dissidentibus inter se Othone quarto: & Federico secundo imperatoribus: cum Innocentius tertius pontifex aperte fauisset Othoni primo: deinde post aliquot tp̃s ad Federicũ studia sua cõuertisset: uidebatur multis põtifex harum discordiarum causas serere: Itaq; cum per quadragesimæ tempus Innocentius e more conciones haberet: mirantibus omnibus eius in dicendo facundiam: Ioannes Capocius ciuis ro. othoni deditissimus cum pontificem de concordia magno studio prædicantem audiret: quia ab eo omnes has discordias ceu oblato fomite ali uidebat: continere se quin erumperet non potuit. Surgens igitur non expectato pontificiæ orationis fine dixit. uerba tua pater sancte dei sunt. cæterum facta: quæ uerbis longe contraria sunt: diaboli uidentur esse: neq; in hoc clauium potestas neq; arma quæ simul in pontificis manu erant: hominem hunc quin libere loqueretur deterrere potuerunt.

De Velano prouinciæ in fratrum minorum ordine præfecto.

Nihil etiam plus pensi habuit q Velanus prouinciã in ordine fratrũ minorum regebat: inuehi in Ioannẽ uigesimũ secũdũ pontificem: cum ad eum auinionem deductus fuit: proterea quod in ecclesiasticis concionibus pontificem hereticum nominarat: quia eo tempore excitatã illorum societatem qui fraterculi opinionis nuncupati sunt: pontifex improbabat. ab eis enim dicebatur sacerdotes omnes aposthatas esse: qui apostolorum paupertatem non sequerentur. in concilio igitur ea omnia confirmauit: quæ alibi dixisse accusabatur. Denuoq; coram eum uere paupertatis apostolicæ ecclesiasticæq; euersorem uocauit: & proterea eum hereticum atq; aposthatam dici pebere. Quam ob rem uelanus ductus in carcerem nũq̃ quæ ante dixerat ob id mutare uoluit.

De quodam episcopo & Gregorio undecimo pont.

Cum iam septuaginta annos in gallia romani pontifices egissent: cõtigit ut per id tempus Gregorius undecimus ad pontificatum assumeretur: is cum absente ab urbe roma pontifice uideret magnis incommodis catholicam ecclesiam affici: & ob id ad repetendam urbẽ romam animus inclinaret: forte euenit ut se pontifici ep̃s quidam offer/

ret. quem cum Gregorius hortaretur ad petendam ecclesiam suam: illicque commorari: ut in ea dominicum gregem ei creditum gubernaret: episcopus dicendo satis liber: ad ea. & tu sancte pater respondit: a quo mihi aliusq; bene agendi exemplum proponi debet. cur ab episcopatu tuo abes? qui propter absentiam tuam permulta incommoda perfert: quo responso pontifex ad eam diem in petenda Italia anceps. quod eum patriæ amor galliarumq; respectus mouebat: romam petere decreuit: ubi postea haud multo post cum decessisset: causa fuit; ut in posterum romæ pontifices remanerent.

De Conuerso Cisterciensis ordinis.

Non minus libere arguteq; uir religioni inter postremos Cisterciensis ordinis addictus Cardinalem allocutus est: q̃ ii de quibus dictũ est: pontificem compellarent: & ob id res ipsa non indigna uidetur: de qua inter iam dictos mentio fiat. nam cum Henricus ad cardinalatum a Cisterciensium ordine euectus a Clemente pontifice legatus in germaniam mitteretur ut aduersus Christi hostes crucem prædicaret in comitatu aliquot habebat monarchos. Itaque cum iter faceret ab eis petiit: ut aliquis eorum aliquid ad leuandum uiæ fastidium loqueretur. unde audientium animi fructum aliquem accipere possent: Monachi autem cum inter ipsos unus esset ex eo numero qui quod ad sacros ordines non promouentur: sed in monachorum seruitia ali solent: conuersi appellantur: non sine difficultate eum impulerunt; ut is esset: qui tunc loquendi onus subiret. Ad cardinalem igitur subridens se conuertit: & dixit. Cum mortui erimus: id quod haud multo tempore post erit: & ad paradisi ualuas perducemur: Benedictus ordinis nostri primus parens obuius nobis erit: ut in paradisum nos inducat. Cum is te domine intratum conspiciet: quia ignorabit: petet quis nam sis. & si e numero ipsius monachorum te esse responderis: dicet monachorum non esse capitibus cornua gestare. Cæterum postquam tũ multa ad hos ornatus excusandos dixeris: ut certior de te fieri possit: regni coelorum ianitori imperabit: ut tibi in terra extenso stomachum aperiat: & si herbis leguminéq; te pastum esse inuenerit: monachum esse credat: atq; in paradisum inducat. Quod si delicatioribus cibis enutritum esse cognoscet: sciat uerum non esse monachum. Quid tunc domine mi dicturi erimus? cum in has difficultates coniectos esse nos uidebimus? O libertatem ingentem uerbumq; q̃q̃ ab homine profectum: qui in humili erat fortuna sapiens tamen & astutum: & quod longe plus in recessu relinqueres q̃ in frõte pollicereris.

De bubulco germano.

De iis quæ libere facta uel dicta sunt.

BEne simili dicendi libertate usus est arator quidam senex in germania erga episcopum ducemq; coloniensem: cum iter armatus faceret: & magnus armatorum numerus ut in germania mos erat: eũ prosequeretur. Magno enim risu arator solutus interrogatus est: quæ tanti risus causa esset: arator autem cum negare se rem uideret non posse: respõdit ridere se q̃d Petrus apostolus clericalis ordinis princeps: in tanta inopia mortuus esset: ut posteros in eo ordine tanto opere locupletaret. Respondẽte autem episcopo se simul & ducem esse: & episcopum: & eo tempore ut ducem armatum esse: & cum armatis iter facere: & cum in templo esse contingit. illic ut episcopum agere. maiori etiam cachinno solui arator coepit: denuo igitur causam rogatus dixit. uellem equidem declarari mihi cũ mortuum hunc ducem: cuius personam geris in inferno esse continget: quo putes episcopum esse iturum? Arguto enim liberoq; responso ostendit: q̃ stultum esset in eodem subiecto duas diuersæ professionis personas gerere uelle. & si in altera peccaret et putare se in altera penas errati non sensurum.

De Francisco aragonio ordinis minorum.

LIberum quoq; & ualde consideratum: id quod ad uirum iustum ac sanctimonia insignem pertinet uerbum illud fuit: quod Franciscus aragonius minorum ordinem professus Sixto. iiii. pontifici qui ab eodem ordine ad pontificatum ascenderat respondit: cum primum ad eum pontificem uenerandum se contulisset. Ostendente enim ei pontifice non nulla quæ præcii ingentis erant: dicentiq; frater mi iam dicere: ut Petrus apostolus: non possumus: auro argentoq; nos carere: respondit pater sancte ne tu quidem claudo dicere poteris. Surge & liber factus ut ille dixit: ambula. Hac dicendi libertate ostendens quem admodum Petrum apostolum opibus superabat. ita ipse ab eo uitæ sanctitate uincebatur.

De Dunstano archiepiscopo Cantuariensi.

CVm Dunstanus Cantuariensis archiepiscopus echelstanũ brithaniæ regem coronaturus esset: & peractis aliis cerimoniis postea capiti eius diadema imposuisset: clara uoce ut audiri posset dixit: quia hoc regnum fratris tui sanguine morteq; affectasti: præterq̃ quod tota brithannia hoc factum grauiter latura est: ne tu quidem ex eo lætum exitum feres. Nouo enim immaniq; regi crimen suum palam improperare ueritus non est.

De Gerardo episcopo moriseno in pannonia.

LIberior etiam Gerardus episcopus morisenus in pannonia fuit. cum requisitus ut Petrum Hungariæ regem diademate

insigniret: qui Stephano regi successit eius rei agendæ munus abnuit. Improperauit enim crimen ingens quod perpetrarat: cum quadraginta senatorii ordinis uiros insignes: consiliarios suos turpi morte affecit: adacto per media eorum corpora palo: quod eius uoluntati obtemperare nolebant: quem cũ postea ab aliis episcopis coronari inspiceret: pulpitum conscendit adhibitoq; interpræte qui pannonia lingua pronunciaret quæ ipse italia dicebat: denuo regi crimen suum exprobrauit tempusq; ac uiam mortis: quæ breui eũ maneret prædixit.

De quodam hispano iuuene.

ADministrationem Toletanam hispanus iuuenis ab Alphunso octauo Castulonensi rege poscebat: quem cum proter iuuenilem ætatem rex reiiceret: audax liberq; iuuenis respondit. & tu princeps cum adhuc lacte infantem te nutrix aleret iam rex eras. & quotidie permulti in magnis muneribus apud te conspiciuntur: qui pueri tecum alea ludebant. Me autem quia tecum non lusi: existimas ætate ingenioq; parum ualere: quæ uerba a libero profecta animo ita Alphunsũm mouerunt: ut muneribus ornatum ultra desiderare qđ optabat non pateretur.

De hyra gallo militari duce.

MOrdax liberum atq; simul facetum uerbum fuit hyræ militaris ducis in gallia: Carolo septimo regnante. Nam ab exercitu ad regem missus: cuius auspiciis Genuæ in Aquitannia aduersus brithannos bellum non sine gallorum detrimento gerebatur. Cunctãte rege ut uoluptatibus operam daret: contra belli necessitatem in longum trahebatur. Itaque cum ei rex a quo necessaria ad alendum exercitum expectabat: uoluptatum apparatus. item ludos puellasq; & conuiuia ostentaret: ac peteret ab eo qđ de eis sentiret: respondit hyram nunquam alium regem qui sua lætius q̃ ipse perderet uidisse: cuius uerbi aculeo ab ocio uoluptatibusq; exprectus rex: cõfestim confici ea quorum causa hyra uenerat iussit.

De Sceueritate. Caput tertium.

INter crudelitatẽ q̃ mortalibus odio esse debet: & clementiã q̃ omnibus natura gratã atq; desiderabilẽ fecit: media cõsistit uirtus sceueritas nuncupata: regendis impiis ad modũ necessaria: modo ad sanguinem idest ad sceuitiam nimium ne declinet. De ea scripturus quædã exempla Valerii ordinem secutus: a romanis in quibus plurima hæc uirtus fuit incipiendum duxi.

De Severitate.

¶ De iis quæ libere facta uel dicta sunt.

¶ De Q. Sertorio.

QVintus Sertorius qui bellis ciuilibus unus marianarum partiū erat cum in castris tabernaculum suum satis propinquum seruis haberet: qui a Mario liberati militabant: quia nimis licenter opibus romanisq; mulieribus abutebantur: imparatos eos ut pote qui uim non uererentur adortus: quatuor ex eis milia occidit: affirmans malle se illis militibus & si magno opere necessarii erant carere: quam romanis illatas iniurias non ulcisci.

¶ De Themistocle atheniensi.

CVm legatos Xerses ad græciæ ciuitates misisset: eas ad imperata facienda hortantes: contigit ut una cum eis esset græcus interpres. Themistocles autem qui eo tempore athenis præturam gerebat: interimi eum curauit: indignam rem arbitratus: qđ ad barbarorum arbitrium in græciæ detrimentum græca uteretur lingua.

¶ De lacedemoniis.

SEueri fuerunt erga Archilochum poetam Lacedemonii. eum enim quanq̄ genere sparthanus esset urbe pepulerunt: qđ carmen scripserat: in quo ostendi uidebatur. satius esse in proelio arma: q̄ uitam amittere. Nam eo doctrinæ genere arbitrati sunt homines ignauiæ atq; timiditatis plus habituros.

¶ De Philippo Macedonum rege.

CVm Philippus Macedonum rex antipatri amici rogatu quēdam in iudicum collegio adhibuisset: eumq; postea barba capilloque tincto inspexisset: honorem quem dederat ademit. affirmauit enim nunq̄ eum fidelem constantemq; fore: qui barbam capillumq; mentiretur.

¶ De Senatu romano:

EAdem seueritate erga Fuluium argentarium usus est romanus Senatus: quod secundo bello punico a fenestris per meridiem in forum roseo serto coronatus spectare uisus erat. Carceri enim per omne tempus eius belli damnauit: ut intempestiuum gaudium quo laborante patria usus erat: carceris molestia corrigeretur.

¶ De Augusto.

AVgustus & si humano ingenio erat: seuerus tamen in Herothem ægypti procuratorem fuit. Nam quia coturnicem manducarat quæ alias pugnando uincebat: nauis malo configi eum iussit.

¶ De Tiberio Cæsare.

TIberius cæsar quendam romanum quæstura priuauit: quia uxorē decimo die posteaquam eam duxerat repudiauit: sine fide atque constantia esse eum arbitratus: qui in re tanti momenti tam paruo tempore uanum se uariumq; ostendisset.

De Galba hispaniæ proconsule.

GAlba qui postea imperauit: cum in hispania proconsul esset: quibusdam mensariis precidi manus iussit: & mensæ eorum affigi: quia fraudulenter pecuniam tractare comperti erant.

De Vespasiano augusto.

SCeuerior Vespasianus imperator fuit: qui romanum iuuenem ad eum profectum: ut pro data præfectura gratias ageret: quia unguenta olebat: non contentus manu reiecisse: contumeliam hoc uerbo ante prefatus: scilicet: mallem alium oboluisses: litteras quoque datæ præfecturæ reuocauit: sceuero exemplo ostendens quod quemadmodum nobili genere ortum iuuenem lauticia & tersi corporis: cultusq; mundicia decet: ita fœmineos cultus atq; odoramenta uiro dedecori esse: presertim ei qui aliorum regendorum curam sustineat: muliebres enim mundicias in uiro leuitatis atq; impudicæ uitæ indicia esse aiebat.

De septimio Sceuero legato romano.

PRofecto in Africam septimio legato obtulit se amicus: & ut ante consueuerat prælæticia eum amplexus est. Ea re indignatus septimius: palam cædi eum grauiter iussit: precone magna uoce eum monente: ne ipse homo plebeius in posterum tam stulte: dignitatis non habita ratione: legatum romanum complecteretur. Illius enim principii sceueritate iam indicabat qualis futurus esset imperator.

De Aurelio sceuero Alexandro impe.

ALexander sceuerus imperator: militem qui anum hospitam suam pulsauerat: non contentus militia exauctorasse: seruum atq; aurigam ipsius mulieris esse iussit: ut qui iniuriæ in eam auctor fuerat: ipsius commodis atq; necessitatibus imposterum operam suam addictam haberet.

Item de eodem.

IDem in ipsa uia qua eius serui a palatio in uillam migrare solebant unum ex ipsis cruci iussit affigi: quia centum aureos nummos propter nauatam cuidam in aula sua operam acceperat.

De eodem.

SImiliter quia amicus eius Turinus multa ad spem aut ad timorem referebat. mentitus tanquam ea a principe accepisset: & inde pecuniam haud paruam congerebat: publice fumo extingui iussit: præcone ualenter clamante, fumo morere, quia fumum uendidisti.

De Seueritate.

¶ De iis quae libere facta uel dicta sunt.

¶ Item De eodem.

A Deo autem in eo sceuera fuere facta sicuti etiam nomen erat: ut palam edici iusserit: ne ullus qui in magistratu munera acciperet aut aliter aliena raperet: coram eo appareret. Conuictos enim huius sceleris capite mulctaturum se nulla hominis alicuius habita ratione denunciauit. Quam longe ab huius temporis moribus hic princeps? Nunc enim eorum qui rerum potiuntur permulti inueniuntur operam dare: ut per huiusmodi largitiones aut rapinas ministri opes congerant: quia eius lucri partem ab eis accipiunt.

¶ De Pescenio nigro galliae gubernatore.

PEscenius quoq; niger: cum galliam regeret: imperante Septimio tribunum lapidari iussit: quia militum stipendia decimaret.

¶ De Aureliano imper.

Militis qui hospitam uiolarat: Aurelianus imperator duabus magnis arboribus ad terram deflexis alligari crura iussit: qui redeuntibus ui sua in consuetum statum arboribus in duas partes discerptus est. Caeterum quoniam satis de ueteribus est dictum: iam ad recentiora transeamus.

¶ Recentiora De Gulielmo Normandiae duce.

GVlielmus Normandiae dux qui Normandorum primus brithaniae regnum adeptus est: cum in eam Insulam aduersus Heraldũ traiecisset: conspicatus Normandum militem in Heraldum adhuc sceuire: posteaquam sagitta ictus ad terram conciderat: eum ignominiae nota exauctorauit. uir enim bello clarus atq; uirtute insignis aeque indecorum existimauit: uiuenti hosti terga dare: & iam mortuum aut ad terram delapsum ferire.

¶ De Senatu populoq; Constantinopolitano.

DEfuncto Heracleo constantinopolitano imperatore: imperii successore relicto filio Constantino: Martina nouerca Heracleonque frater Pyrrhi olim patriarchae consilio: Constantinum ueneno sustulerunt. Qua re palam facta Senatus populusq; Constantinopolitanus: id grauiter ferentes sceuerissime ulti sunt. Nam praecisa Martinae Augustae lingua: atq; defecto Heracleoni naso ambos in exilium miserunt. Pyrrhum autem facto in eum impetu a populo peremerunt: creato imperatore Constantini filio. In ea autem re non minus perpetrati sceleris q̃ eorum in quos admissum erat crimen honoris quo olim potiebantur: rationem habuerunt.

¶ De Constantino pontifice maximo.

INter tot sceueritatis immensae exempla: pontifices quoque nostrae religionis admittemus: e quibus multi ita a priscorum moribus de

generarunt: ut nimium familiares facti iam in cotemptum uenerint. Haud igitur his fuit similis Constantinus pontifex. Nam Philippicum imperatorē qui Bardanus dicebatur: non contentus per litteras reprehendisse: quod de catholica fide male sentiret: posteaq̄ monitus redire ad sanitatem neglexit: nulla in eo imperatoriæ maiestatis ratione habita: ceu scismaticum extra catholicæ ecclesiæ gremium esse declarauit: nomenq; eius omnibus publicis rebus detrahi iussit: ut eius qui proter heresim indignum se fecisset: qui aliis imperatoribus annumeraretur: nomen quoque in obliuione sepelliret. æque enim in eum inuectus est: ac si nullo unq̄ insignitus imperatorio honore priuati hominis statum non euasisset.

De Innocentio primo pontifice.

Extra communem fidelium gregem Innocentius quoq; primus pōtifex Archadium Augustum atq; eius coniugem Eudoxam fecit: atq; id palā declarauit. quod Chrisosthomo patriarchatus sui honore depulso: Theophilum alexandrinum patriarcham ab eis suffecerant.

De Nicolao primo pontifice maximo.

Non minus seuerus Nicolaus primus regē Lotharium Ludouici secundi imperatoris fratrem excommunicauit: quod repudiata uxore terberga: Gualdradam iustæ uxoris loco palam haberet: præterea tegnaldum treuirensis & Gontranum coloniensis ecclesiarum archiepiscopos: quod operam suam in ea re præstiterant: dignitate qua fungebantur priuauit.

De Gregorio septimo pontifice.

Gregorius etiam septimus pontifex Henricum tertium non contentus anathemate mulctare: tandem imperatorii quoq; honoris dignitate priuauit: quia ecclesiastica sacerdotia uenalia habebat: & admonitum ut corrigi se pateretur: durum inuenit: neq; uero ante anathematis uinculo liberauit: aut ad pristinum honorem admisit: q̄ per hiemem nudis pedibus in niue colo indutus Zonam multas horas ad Canussiæ oppidi portas in regiensi agro ubi tunc pontifex agebat: erroris sui ueniam petiit: ubi uix tandem Mathildis comitis foeminæ clarissimæ quæ in ea regione late imperitabat: & adelini allobrogū uelut nunc dicimus Sabaudiæ comitis uictus precibus: ut deosculari pedes posset eum admisit.

De Alexandro tertio pontifice.

Alexander tertius pontifex Federicum ænobarbum imperatorem quod scisma in ecclesia concitauerat: excommunicauit: neque ante anathemate soluit: quā uenetiis pro æde sancti Marci pronus in terram pedes eius osculo ueneratus est: ac criminis sui ueniam petiit. Ne au

tem putentur pontifices in ſæculares tantum hoies hac ſceueritate uſi eſſe.
de his iam ſcribemus quæ in eccleſiaſticos acta ſceuere fuerunt.

De Leone quarto pontifice.

LEo quartus pontifex maximus cardinalatus honore Anaſtaſium
tituli ſancti Marcelli priuauit: quia contra canones quinquennium a
parrochia ſua abſuerit.

De Vrbano ſexto pontifice.

VRbanus quoqꝫ ſextus pontifex maximus ductos mari a Nuceria
ad urbem Genuam ſeptem cardinales: qui clam cum Clemente cõ
ſpirarant cum ipſo de pontificatu contendente: nulla mitiore pena
dignatus eſt: q̃ ut ſaccis ſeorſum incluſos in mari demergeret.

De Caſtrucio Caſtracane Lucenſium domino.

AB eccleſiaſtica ſceueritate ad ſecularem iterum redeuntes Caſtru/
cii caſtracanis Lucenſium domini: facinus ſceuerum enarrabimus.
Cum ſciret menſarium prædiuitem ſolum uertiſſe: nec multo poſt
parua pecunia cum creditoribus pacta menſam repetiiſſe: atqꝫ magnificas
ædes ediſficare coepiſſe: in uincula coniecit: atqꝫ uocatis edicto creditoribus
pro tota ſumma ſatiſfieri iuſſit. & quod ultra menſario ſuperfuit in publicũ
redegit. Appenſo autem menſario iuxta menſam: in qua aduerſus eos qui
eius fidem ſecuti erant: fraus commiſſa erat: ceruices fregit. Neqꝫ enim mi
nus ſupplicio dignum eſſe arbitratus eſt: quam illos qui in uiatores craſſan/
tur. Si quidem fallaces menſarii fraude eos circumueniunt: qui eorum fide
ducti pecuniam ſuam menſæ crediderunt: at craſſatores non ſine uitæ ſuæ
diſcrimine diſpoliare eos nituntur: qui nullam eis fidem habent. Quod
ſi hac ſceueritate in noſtri temporis fallaces mercatores animaduerteretur: q̃
q̃ fortaſſe carnifices ſupplicio non ſufficerent: rapacium tamen hominum
ſcelus compeſceretur: & boni mercatores iuſtiqꝫ homines tutius negociatio/
nes ſuas: ac maiore omnium urbium commodo atqꝫ honore tractarent: ſi/
cuti nunc contra: cum dedecore atqꝫ iactura quotidie multorum fortunas
impudentium ſcelere qui ablato alieno uertere ſolum non erubeſcunt: euer/
ti uidemus.

De Senatu Veneto.

MArtinus falerus uenetæ urbis dux deprehenſus cum quibuſdam
plebeis conſpiraſſe: ut ex duce cuius poteſtas moderamine finita
eſt: tyrannidem inuaderet: cõiectus in uincula a Senatu capite mul
ctatus eſt: ad palatii ſcalas: dirrutiſqꝫ ædibus in uſta eius nomini perpetua
ignominia fuit. Si quidem in eo conclaui in quo omnium uenetorum ducũ

effigies pinguntur: Marini tronum sedemq; atro colore operuerunt in scri/ptione addita eum esse Marinum falerum: cui proter crimen caput fuit adẽptum.

De populo Florentino.

MAgna qnoq; sceueritate usus est Florentinus populus salutis anno quadringentesimo septuagesimo octauo supra mille: in eos qui turbare ciuitatis statum temptarunt. Inter quos cum Franciscus Saluiatus esset pisanæ ecclesiæ archiepiscopus: quod per fraudem occupare: palatium uoluisse inuentus erat: ipsum ad eius palatii fenestras suspenderũt Iacobumq; patium equestri honore magnisq; opibus insignem ei ad easdẽ fenestras addiderunt: quia in cõiuratorum numero esse depræhensus erat. nec infami eius mortis genere contenti mortuum pueris: ut per urbem ab asino traheretur tradiderunt: ac postea lõgo ludibrio affectum in profluentem arnum proiecerunt: publicatis quoq; bonis ignominiæ grauiorem notam apposuere: sanctione facta: ut ea gens ex florentina urbe deleretur. item ut uicus qui a saluiata gente dictus erat: in posterum alio nomine appellaretur. honorem etiam recenter excussi ignis sabato sancto: quem magno apparatu ea familia per urbem circumferebat: ut uolentibus impartiretur: ad prio/res: is magistratus est: lanificio præfectos trãstulerunt. ut autem huius acer/bæ sceueritatis perpetuo memoria extaret: ad fenestras ubi appensi fuerunt illi in quos animaduerterunt: effigies eorum in eo statu in quo suspensi man serant pingi iusserunt.

De Mathia hungariæ rege.

EXemplis que de sceueritate ponenda diximus finem mathias Coruinus hungariæ rex imponet. Is tonsori suo quem pergratum habebat locupletaueratq;: labra ac nasum desecuit: atq; in lance fer/ri iussit: quod is in regio cubiculo ministris aragonii cardinalis legati uxoris suæ fratris posteriores uestium partes per iocum mutilauerat: & ipse rogatus eius facti causam exprimere ridens regi fassus erat: cui poenæ eum rex damnauit: ut qui in maleficio ridebat: semper exertis dentibus etiam cum fleret ridere uideretur.

De iis quæ grauiter dicta uel facta sunt. Caput quartum.

GRauitas in uerbis rebusq; cum superbia aut iactantia caret: in omni hominum genere laudatur: & tamen iis præcipue qui in amplio re fortuna constituti sunt: congruere magis uidetur. Eius igitur nõ nulla a nobis exempla scribentur: ex iis quæ in eo genere clariora ad manum nobis uenerunt: atq; eam rem ab atheniensibus ordiemur.

De iis quæ grauiter dicta uel facta sunt.

De Atheniensibus.

Relictus in græcia a Xerse Mardonius cum ingenti exercitu: ut græcos ad imperata facienda cogeret optimum in ea re duxit: Si ferere inter græcos discordiam posset. Itaq; ad Athenienses scripsit: si discedere ab aliorum græcorum societate uellent: offerre se eorum urbem quam Xerses incenderat pecunia sua restituturum: græciæq; administrationem: posteaq̃ subacta fuerit atheniensibus relicturum. Ea re audita Lacedemonii quia graui inopia pressos athenienses uidebant: quod eorum urbem Xerses dirreptam incenderat: ueriti ne rerum necessitate magisq̃ iudicio compulsi condictionem acciperent: legatos athenas miserunt: qui populo offerrent. Si Spartham coniuges liberosq; mittere athenienses uellent: eis lacedemonios rerum omnium ad ducendam uitam libenter gratis copiam facturos. Quibus responderunt non miratus se si persæ putassent auro athenienses athenienses adduci posse: ut aliquid præter dignitatem facerent: quia pluris aurum quam membra sua atq; ipsam uitam persæ facerẽt Mirari quidem nec mediocriter commoueri: cum a lacedemoniis ea audiant: quibus ostendi uidetur ipsos præsentem atheniensium necessitatem intueri: Sed nihil prorsus eorum animi magnitudinem meminisse Itaq; respõdere Lacedemoniis legatos iusserũt atheniẽses qcq d auri intra terræ uiscera cõditũ est: & supra humũ per totũ terrarũ orbem conspici potest: cum græciæ salute non collaturos esse. Persarum igitur litteris responderunt. dum eũ cursum sol tenebit: quem tenuisse hactenus persæ uiderant: athenienses bello persequi persas non desituros: anteq̃ uiolata athenarum templa incensasq; domos pro urbis dignitate ulti fuerint:

De Conone atheniensi.

Non minori grauitate usus est cum persis Conon: cum superatis a Lysandro atheniensibus coactus Pharnabazum adire arthaxersis persarum regis generum ac satrapam: ut eius opera opem aduersus Lacedemonios impetraret. ab eoq; missus ad xersem: ut tisaphernem satrapam tanq̃ suum atq; atheniensium hostem accusaret. posteaq̃ ad ualuas regiarium ædium peruenit: & ministros regios quis esset docuit ab eis monitus est. ut si xersem alloqui uellet: morem persicum seruaret: ac se regi inclinaret. Quod si facere nollet: quæ coram si ipse loqueretur. dicturus esset: scripta daret. Conon & si satis intelligeret se coram loquentem melius rei suæ satisfacturum: respondit ministris sibi nequaq̃ graue unq̃ futurum. omni honore ac reuerentia persarum regem prosequi: Cæterum uereri ne patriæ dignitatem iminueret: si cum missus esset eius urbis legatus quæ semper imperare consueuisset. persarum & non urbis suæ morem seruasset. Itaq; scri/

pta dedit ea quæ dicturus erat.

De Themistocle atheniensi.

AB atheniensibus abire nos non patitur quæ in ea urbe frequentissima fuit grauitas. Itaq; a Conone ad Themistoclem transibimus. qui cum ad mare descendisset: ut occisorum persarum stragem inspiceret: cum passim humi cum mortuorum militum corporibus sparsos torques & armillas aureas uideret ad amicum conuersus dixit. tu qui Themistocles non es: ista collige: grauissimo uerbo ostendens condictiones quibus hominum gradus discriminantur eas esse: quæ faciant: ut aliquid agere aut deceat aut non.

De Eodem.

CVm Symonides poeta prætoris Themistoclis operam pro amico in re iniqua peteret: respondit Themistocles nec Symonidem fore bonum poetam: nisi mensuram modumq; in canendis carminibus: quæ scribebat curaret: neq; se bonum prætorem habitum iri si legibus ac iusticiæ alicuius gratiam præposuisset.

De Lacedemoniis.

GRauiter lacedemonii quoq; Philippo macedonum regi responderunt: cum rem iniquã ab eis petiisset. hoc enim responso usi sunt Lacedemonii Philippo regi. De eo quod ad nos scripsisti non. nulla alia uel excusatione uel uerbo addito.

De Syagro Lacedemoniorum legato.

GRauissimum etiam fuit responsum Syagri Lacedemoniorum legati cum una cum atheniensibus quo tempore Xerses expectabatur ad Gelonem tyrannum syracusanum missus fuit: ut in eo bello opem ab eo peterent. Nam cum Gelo offerret ducentas triremes duo equitum & octo peditum milia: ac præterea grandem pecuniam ac uim magnam frumenti: si græci in eo bello ducem eum creare uellent: Syagrus respondit: non accipere se condictionem: quia ad quærendos milites: & non ad sumendum ducem missus erat: pluris enim patriæ dignitatem quam eã necessitatem in qua eos fortuna deprehenderat facere uoluit.

De Sene Lacedemonio.

CVm in sparthanorũ consilio quidam uitæ parũ probatæ cæterum lingua promptus sententiam suã apprime prudenter dixisset: quoniam maiorem senatus partem magno ope mouerat: & proterea dictum erat: ut in eius uerba decretum conscriberetur: Senex quidam inter alios uehementer Senatũ rephendit: qđ ab illaudatæ uitæ homine aliquo modo consilium cœpisse uideri uellet: ostendens eiusmodi rem uehementer grauitati lacedemoniorum aduersari. Sed cum omnes illius tamen sen

tentiam laudarent: persuasit ut eandem ipsam rem quam eloquens cæterū parum bonus dixerat: ab alio q̄q̄ non æq; diserto bono tamen uiro dici iuberent: & sub eius nomine Senatus consultum conficerent. Quam ob rem ne ut monebantur: grauitatis immemores fuisse uiderentur bono usi consilio auctoris nomen præterierunt.

De Eumene Cardiano.

EVmenes Cardianus qui inter magni Alexandri successores annumeratus fuit: cum ab Antigono Asiæ rege in norana arce in capadocia obsideretur: de pace in colloquium cum Antigono uenit. In eo ingenti seruata uerborum grauitate: nunq̄ de salute sua mentionem fecit. Sed tanq̄ ipse Antigonnm superasset restitui omnia postulauit grauitatis suæ minime immemor & si præmente fortuna grauiter affectus erat.

De Gallis.

MEntio hic de Alexandro facta: in memoriam me trahit grauis cuiusdam responsi: qđ ei gallorum legati: qui in propinquo agebant ad petendam ipsius amiciciam profecti dederunt. Nam cum ab eis causam timoris Alexander peteret: proter quem ipsius amiciciam eo tēpore postularent: arbitranti dicturos: eius rei præpotentes ipsius uires causam esse: subridentes legati responderunt: nihil aliud gallos metuere: nisi ne in ipsorum caput coelum rueret: & tamen ingentis animi regum sicuti decebat: amiciciam magni facere.

De Romano senatu.

INgenti grauitate romanus senatus usus est: cum urbe a Coriolano atq; uolscis obsessa: quanquam senatus consultum de pace conscripsisset: aperiri tamen nunq̄ uoluit nisi prius romano agro uolsci cum exercitu excessissent ne aliquando diceretur: timore coactos romanos pacem cum uolscis fecisse.

Item De Eodem Senatu.

NOn minor etiam in eo grauitas habita fuit: cum tertio die post canensem cladem Annibalis legatis: qui accepta fide cum quibusdam captiuis uenerant: ut de redimendis ageretur: & sub eo prætextu pacis mentionem inducerent. lictorem extra urbem misit: qui iuberet ut eo die romano agro cederent. Tam afflicta fortuna cui iam uix ultra resistere amplius poterat: eiusmodi grauitatem austere ostendit qui ex præsentis fortunæ ratione optare ne dum non fugere factam de pace mentionem debebat.

De Scipione Africano maiore.

CVm Scipio maior in Africam traiecisset: & carthaginenses bello defessi aliquot legatos ad eum de pace misissent dimisit eos ita ne

amplius redirent nisi Terentium senatorem romanum quem captiuum habebant: secum adduxissent. Deductum igitur ab eis Terentium lateri suo assidere iussit: atq; ita Carthaginensium legatos audiuit: ac pacem quam petebant dedit: usus enim quæ uirum romanum decebat grauitate: egit ut Terentius eodem die carthaginensium captiuus atq; pro tribunali sedens petitæ a carthaginensibus pacis arbiter esset.

De. P. Licinio consule.

PVblius Licinius consul cum aduersus persam Macedoniæ regem bellum gereret: q̄q̄ primo proelio duo milia ac quingentos equites amisisset: de pace a rege persa compellatus grauitatem suam non omisit: dixitq; ut persa totum Macedoniæ regnum omniaq; alia quæ possidebat romanis relinqueret: seq; eorum arbitrio dederet: quibus rebus nihil maius a persa peti poterat: si eum Licinius proelio deuictum penitus afflixisset: ostendere enim uoluit Licinius acceptum in proelio incommodū nō animum ei: sed equos ademisse.

De. L. Cornelio Sylla.

BEllum gerente in Asia. L. Sylla aduersus Mitridatem: Romæ. C. Marius in uxorem fortunas atq; amicos Syllæ inuectus grauiter omnes affecit: ut hac iniuria affectus Sylla redire Romam posset: in colloquium de pace cum Archelao Mitridatis copiarum duce uenit. Hortatus autem Syllam Archelaus ut Romam ad ulciscendas iniurias reuerteretur: regis sui nomine daturum se offerebat classem pecuniam ac milites: modo ei Asia aut ponto cederet: cui non sine animi indignatione Sylla respondit: & tu Archelae quam ob rem non adduceris ut cum po. ro. amiciciam ineas: & tibi Mitridatis regnum assumas. Itaq; cum eiusmodi proditionem Archelaus abominaretur: rursum Sylla dixit. Tu qui Archelaus es capadox: barbari regis seruus: præcio coemptus ne tantum tibi regnum pares pudore deterreris: ne unq̄ regem tuum prodidisse dicaris: mihi qui romani exercitus dux sum & L. Sylla: audes proditionis me compellare? ueluti si is Archelaus non esses: qui posteaq̄ paruo celloce ab urbe Roma profugisti: centum uiginti milia uirorum bello amisisti? quæ uerba posteaq̄ Archelaus audiuit pacem his condictionibus: quas Sylla uolebat accepit.

Item De. L. Cornelio Sylla.

QVa grauitate Sylla cum seruo usus erat: eandem maioremque etiā cum Mitridate rege serui domino ostendit. Nam cum ad Syllā oratores rediissent nunciantes regem Mitridatem ratam habere

pacem quæ cum Archelao composita erat: in qua id noui inducebatur: qd Mitridates retinere Paphlagoniam uolebat. Sylla quanquam magnis necessitatibus præmeretur: tamen non secus ac si apud eum omnia quietissima essent: animi magnitudine aduersæ fortunæ superata necessitate grauiter se oratoribus commotum ostendit: dixitq; arbitratus essem Mitridatem omni alia contentum re mansurum fuisse: si modo a me dextera ei relinqueretur: qua scripsit ut tam multi romani ciues uno tempore trucidarentur: quod cum Mitridati a legatis relatum fuisset: in propinquum tutumq; locum se contulit: ut in colloquium cum sylla ueniret. Illic cum mitridates: ut mos est syllæ dexteræ suam iungere uellet: sylla retro cessit dixitq; scire se prius uelle. utrum hostis an amicus mitridates uenisset. Cui mitridates cum longa oratione causam suam: ut poterat defendens: conatus esset persuadere: ut Paphlagoniam ei dimitteret: ad eum sylla. haud me latebat O mitridates te eloquentia plurimum ualere. & tamen id in presentia magis etiam animaduerti: cum tot ac tam speciosis uerbis causam tuam quæ iniquissima est: persuasisti tibi æquam posse probare. sed quæso responde Accipis ne pacem cum Archelao factam? Cui cum mitridates accipere se respondisset sylla eum amice complexus est.

De. Q. Sertorio.

POst. L. Syllæ ex Asia discessum cum mitridates adhuc bellum romanis in hispania mouere uellet: ad Sertorium legatos misit: qui ciuilibus bellis pulsus in hispania hiberiam nullo romani imperii permissu possidebat. pecuniam autem ac classes Sertorio obtulit: si ut populi romani proconsul Asiam prouinciam ei concessisset: cæterum quãq̃ omnes quos super his sertorius in consilium adhibuerat: suaderent: ut quæ mitridates offerebat: accipere sertorius uellet. Arbitrabantur enim cum a patria exularet: regis auxilia plurimum causæ eius collatura: præsertim cum a sertorio nihil daretur: nisi uanum nomen eorum quæ ipse non haberet: sertorius quanquam eum necessitas præmeret: tamen consuetam grauitatem nõ omisit: dixitq; se nunquam assensurum: ut Asia a mitridate in pacis conditionibus accepta: ipsius sertorii scriptura aut concessione mitridati data uideretur: & si patria exul romanorum armis infestaretur. id tamen tanti apud se non esse: ut mitridati Asiæ possesione cedendum duceret. se quidem contentum fore ut prouinciæ capadocia atque Bithinia ei darentur: quod hæ iuris populi ro. non erant: his addebat non se cum hostibus decertare ut ro. imperium minueretur. sed ut illud potius pro uiribus augeret: quoniam etiam salus atque uita ipsa iis postponenda sit: quæ dedecus

secum traheret. Quæ Sertorii uerba cum Mitridates accepisset: fertur astantibus dixisse. quid arbitramini facturum sertorium fuisse: si & domi & consul esset? cum exul atq; in extremo terrarum orbe positus: etiam leges imponat: & comminetur. Itaq; quas Sertorius uoluit condictiones accepit.

Item De eodem.

IN condictionibus quas cum Mitridate aduersus romanos Sertorius iniuit: misso in Asiam Mario prætore ut suo ac populi ro. nomine eam prouinciam obtineret: cauit ut cum fascibus Mitridatē marius precederet: donec in ea prouincia mitridates maneret. neque enim exilium aduersæq; res animum eius infregerant.

De Eleazaro iudeo.

GRauitatem non omisit Sertorius cum Mitridate: eius quoq; in uinculis Socrates non oblitus est: cum oratione Lysiæ quod ipsius iudicio nimis humiliter se demitteret uti uelle negauit. Grauior utroq; Eleazarus iudæus fuit: cum Antiochus epiphanes Syriæ rex ad Idolatram transferre iudeos temptans: cogere Eleazarum ut carne Suilla uesceretur enixus est: ad quam rem cum adduci nullo modo Eleazarus posset: ne ui quidem eius aperto ore: tandem ad mortem deducebatur. Id quod grauiter cum non nulli qui eum amabant perferrent: seorsum deducto dixerunt: satis ad effugiendam mortem esse: si uesci fingeret: quæ re ipsa nihil manducaret: quibus turbato uultu Eleazarus respondit: ego ne qui iam nonagesimū excessi annum: qui scriba: qui nobili genere inter alios hebreos insignis habeor ut pusillum uitæ spacium mihi prorogem: hac in re fingere incipiam? a qua multi qui nunc in iuuentæ flore constanter in lege nostra perstant: exēplo meo moti præuaricabunt. Nolo igitur non modo hoc admittere crimē sed ne id quidem committere: ut illud perpetrasse me homines suspicentur. Longe enim eam infamiam exemplumq; quod inde manare poterat amissa grauitate pluris fecit: q̄ mortem: eam enim presentem intuebatur. si quidem statim post illud responsum occisus fuit.

De iuniore Catone.

PVlsus ægypti regno Phtholomeus: & opis petēdæ gratia romam profectus e re sua fore putauit si cum iuniore Catone de causa sua loqueretur. Itaq; quod optabat Catoni significari iussit: sperans re intellecta eum ad se uenturum. Exonerabat uentrem Cato cum id accepit. Itaq; respondit si quid a se Phtholomeus uellet domum ad se ueniret: ne tū quidē cum ad ipsum accessit obuiam se ei Cato præbuit: sed pene ceu prorsus priuatæ fortunæ hominem excepit. Qua re Phtholomeus uehementer turbatus: quod Catoni sub liberæ popularisq; uitæ nomine tantum inesset superbiæ: posteaq̄ grauem eius sermonem audire cœpit. odium in admirationem conuertit reprehendere enim eum cœpit Cato: q̄d proter discordiam

quæ ei cum popularibus suis esset: Romam opis petendæ gratia ad eos ue/
nisset: qui præ auariciæ magnitudine eum expilandi nullum finem facturi
essent. Itaqȝ eum hortari: ut cum suis reconciliare amorem uellet: seqȝ eius
rei gracia in ægyptum usqȝ profecturum offerre: sequestremqȝ cõcordiæ fo/
re: Catonis consilium probabat: atqȝ illud sequi constituerat. Cæterum po/
stea in contrariam sententiam aliorum suasu deductus diuersam ab ea quã
Cato proposuerat uiam inire coepit: tardeqȝ eum poenituit errati dũ quod
Cato suadebat omisit: quia experiendo longe melius q̃ alios rebus suis Cato
nem consulere palam perspexit.

De Probo imper.

A Rigido Catonis animo ad imperii culmen transibimus: ubi sce/
ueritatis similitudo fuit: cum ab orientalibus exercitibus Valerius
probus imperator nec quærens nec uolens creatus esset: militibus q
eum elegerunt dixit. Non est e re uestra imperium meum o milites: neque
ut arbitror mecum conuenietis: quoniam ego ut uobis blandiar adduci nũ/
quam potero. Magna enim grauitatis suæ commendatione rigiditatem se
ueramqȝ uitam suam ostendit.

De Zenobia regina palmirensium.

REgina palmirensium Zenobia cum ab Aureliano augusto capta
esset: Aurelianus ab ea petiit qua re freta: æquare se romano im/
peratori ausa esset. Ipsa quanquam captiua atqȝ in ultima fortu/
na constituta respondit: te qui uincere scis imperatorem agnosco: sed Ga/
lienum aureolam: atqȝ alios eis similes nunquam imperatores duxi. Itaqȝ si
optatis meis fortuna respondisset: imperii consors ac socia tibi esse uolebam.
Mira res profecto fuit: foeminam captiuamqȝ de participando imperio cũ
romano imperatore mentionem facere ausam esse. Nunc quia de priscis sa
tis est dictum: ad recentiora transeamus.

Recentiora De Rolone Normando.

ROlon normandus cum Caroli opera cognomento simplicis gallo
rum regis: qui imperatoris etiam appellatione insignis erat: recẽs
cũ suis ad catholicã fidem esset pductus: Roberti nomine nũcupa/
tus neustriæ ducatus iure: quam postea a se normandiam normandi uo
citarunt: a Carolo una cũ regione brithãnia dicta q̃ est in morinis in gillæ Ca
roli ipsius filiæ dotẽ donatus est. Qui cum Roberto erant eum monuerunt
morem exigere: ut in eiusmodi re deflexo genu pronus Carolo pedẽ deoscu
laretur. Sed cum is meminisset sæpe deuictos a se gallos esse. arbitrabatur p
fecto indecorum: ut ipse eorum regem tam ueneranter adiret. Itaqȝ nequa
quam pronus Carolo pedem coepit: atqȝ ita eleuauit: ut stans ipse cum alte
in solio Carolus sederet: deosculari eum: minime deflexis genibus posset:
quæ res egit: ut nimium elatis pedibus Carolus e solio supinus caderet.

De Vgone Cæsarienſi equite gallo.

VGo cæſarienſis: gallus eques: ab Almarico hieroſolymarum rege legatus ad eladeotum calypham cartarum urbis miſſus: ut aduerſus calypham baldacenſem cum eo fœdus iniret: cum e more data utrinq; dextra res ſtabilienda eſſet: ut uidit Vgo calypham non dignari eum dexteræ ſuæ contactu: & idem Sulthanum Suar & admiratos facere: ducentes calyphæ perſonam humanam exceſſiſſe condictionem: & ceu ſacram fas non eſſe ab homine contingi: præſertim qui diuerſa coleret numina: denunciauit ſe infectis rebus inde abiturum: niſi calypha eo modo quo ipſe Almarici regis nomine dextera data: ac iure iurando fœdus ſanciret: Coactus igitur cum ita rerum neceſſitas urgeret calypha deteram Vgoni ſed ſericeo uelatam panno porrexit: contingere aūt eam Vgo abnuit: niſi cū ipſe nudam porrigeret dextram: nuda etiam a Calypha porrigeretur. Itaq; Vgonis grauitas extorſit: ut nudam ipſe quoq; dextram Calypha daret.

De Georgio diſpoto Seruiæ.

NEquaq̃ Eleazaro: de quo diximus: diſſimile illud fuit: quod Georgius Seruiæ: ea meſiæ pars eſt: princeps ac dominus egit: quanq̃ re ipſa a uera ſapientia magis aberrarit. Nam cum græcorum errorem ſequeretur in catholica fide: & regno ſuo a turcarum rege Maumethe pulſus eſſet: ad Ladiſlaum hungariæ regem in auſtriam ſe contulit: ut opem ab eo peteret. Cum autem forte eueniſſet: ut cum Ioanne capiſtrano qui ordinem minorum profitebatur: atq; eo tempore aduerſus Chriſti hoſtes in ea regione magna apud eos populos exiſtimatione concionabatur: ſermones per interpretem ſereret: hortari Georgium Ioannes cœpit: ut ad romanæ eccleſiæ dogma ueniret: quia id non animæ ſolum: uerum mouēdis quoq; uehementius hungaris uiciniſq; gentibus ad opem ferendam plurimum eſſet collaturum: reſpondit: haud decenter id agi poſſe ut cum iam nonageſimum attingeret annum: neq; aliam induiſſet unquam religioſam diſciplinam: niſi quæ ei a maioribus tradita eſſet: nunc quanpuam infœlix prudens tamen inter ſuos habitus: mutato dogmate hac ætate leuis uanuſq; iudicaretur: ſubiungensq; malle ſe regno priuatum laqueo uitam finire: q̃ a paterna auorumq; ſuorum religione diſcedere: a colloquio ſeceſſit.

De Sergio ſecundo pontifice maximo.

LVdouicus a patre Lothario qui imperatoris nomen habebat auguſtus creatus: atq; imperii conſors & ſocius nominatus: cum ma-

gnis uiribus grandiq; apparatu urbem Romam peteret: ut ei pontificis ma nibus diadema impoſitum ſanctius haberetur: a Sergio ſecundo pontifice ad ſancti Petri ualuas quæ argentearum nomen habent: quæ e more tunc põ tificis iuſſu clauſæ erant deductus eſt: cum autem manu ſua eum pontifex te neret ſenio confectus: inermiſq; ac ſolus iuueni Ludouico nulla eius utrium habita ratione omnibus audientibus hæc dixit. Si Ludouice paccato animo ueniſti recludentur fores atq; ingredi templum tibi licebit: quod ſi alio ueni/ ſti animo: caue ne has fores contingas: quia uindex dei gladius in tuum tuo/ rumq; caput ſceuiet. Cui cum humane Ludouicus de animo ſuo reſpondiſ ſet: recluſis foribus templum iniuit: atq; illic e more fuit coronatus.

De Ildebrando qui poſtea pontifex Gregorius ſeptimus fuit.

NOn minus grauis Ildebrandus fuit: qui ad pontificatum electus cum ſciret conſuetudinem eſſe per id tempus: ne electus pontifica/ tum iniret: niſi ante ab imperatore confirmatus eſſet: ad Henri/ cum tertium qui Auguſtus erat: ſcripſit: ut a ſymonia abſtineret: denunci/ ans ſe in pontificatu confirmatum illud crimen ſi pergeret non eſſe laturum. Res profecto graui pontifice digna. ſed non minus grauis eſt quæ ſequi/ tur.

De Rodulpho imper.

FVit Rodulphus aſburgenſis comes in Ottochari boemi regis au/ la magiſterii domus honore inſignis. Ottocharus autem alio no mine Primiſlaus fuit dictus. hic Rodulphus uirtute ad imperium ſibi uiam fecit. Itaque cum ab Ottocharo qui iam ei proter imperii nomen ſubiiceretur peteret: ut ſecum fidei atque obedientiæ ſacramento adigere/ tur: indignatus Ottocharus ei parere cui iam ipſe imperare conſueuiſſet: imperium neglexit. Rodulphus qui cum nomine animum quoque impera torium induerat: ne ius ſuum amitteret armis id repetiturus uenerat. Sed amicorum opera tandem Ottocharus perſuaderi ſibi paſſus eſt: ut iu/ raret: modo inter paucos ea res ageretur: quod ſubpudebat eum ut coram Rodulpho deflexo genu in adorantis ſpecie conſpiceretur. Ro/ dulphus ut grauis uir & animi ingentis: ſed nec minore ingenio ſuper/ bo regi annuit: ut intra tentorium ſuum iuraret. Ad eum igitur po/ ſtero die Ottocharus rem occultam eſſe arbitratus ſe contulit. Dum igi/ tur in tentorium proficiſcitur inſpicit Rodulphum clamyde atque diade/ mate imperatorio ornatum in aureo trono principibus ſeptum ſedere. Itaque ſtupore captus cum quid conſilii iniret non uideret: quia iam ad pœnitentiam regreſſus non erat: deflexis genibus ad Rodulphi pedes

iacuit: ubi dum scriba longis uerbis iuramenti formulam recitaret: tentorii latera quæ ad eam rem per Rodulfum composita erant: cum ad terram corruissent: Rodulfum diademate insignem Germanis boemisq; in trono sedentem: Otthocarumq; ad eius pedes iacentem ostenderunt. Eo facto bohemus rex uehementer indignatus: cum postea in Rodulfum arma cœpisset uitam amisit. Ostendere enim Rodulfus Ottocharo uoluit pro fortuna animum habendum esse. & qui olim cum ei pareret officio non defuerat postea mutata fortuna alium quoq; induisse animum: atq; sibi quoq; alium deberi honorem.

¶De Genigemi Ottomano.

QVi diligenter intuebitur quæ iam de grauiter rebus gestis scripta sunt. & hoc quod de Genigemi Ottomano scripturi sumus: hoc ipsum tanto aliis maius uidebitur: quanto hoc etiam plus est: quod superiores cum liberi essent: hic autem captiuus id gessit: quod grauitatis nomen ac laudem tulit. Mortuo turcarum rege Maumetho Genigemi patre contentione orta cum maiore natu fratre Baisetho Genigemi armis pulsus in Petri Daubusonis potestatē uenit: cum hierosolymitanorū equitū primarius rhodi rerū potiref. ab eo postea ad Innocentium octauum pontificem Romam missus: & si aliud fingebatur: re tamen uera Baisethi fratris arte atq; pecunia: ut captiuus custodiebatur. Dum igitur Romam perductus ad pontificem in consistorium tendit: id sacri senatus nomen est petiit ante qui mos esset pontificis adeundi. Itaq; ei neq; pedē neq; manū ut opinio erat: sed humerum tantum deosculatus est. Cardinales autē solo complexu neque alia re dignatus inde discessit haud aliter seruata grauitate q̄ si quietus regni sui possessor esset.

¶De Iusticia ¶Caput quintum.

GRauitati iusticiam annectemus uirtutem profecto insignem: neq; uero hanc aut leges aut id quod ad exercendas leges magistratus gerunt intelligimus. sed uim ipsam æqui & honesti: qua boni cauere solent: ne alteri faciant quod sibi fieri nollent. cui semper pudor comes est: qui continere ab omni re hominem solet: quæ etiam si lege permittatur aut in ea utilitatis species sit: honestati tamen prorsus coniuncta non uidetur.

¶De collegio tribunorum.

CVm Tullus hostilius Mancinus ædilis curulis maniliam meretricem ad populum accusasset: quod nocte prætereunti eius ædes saxum in ipsius caput demisisset: uulnusque ad faciendam acceptæ

iniuriæ fidem ostendisset. Manilia autem tribunos appellasset: dicens Mancinum post coenæ tempus fortasse plus æquo potum ad ædes eius accessisse ut ingrederetur: & quia non admittebatur: fores euertere molientem saxis a foribus esse repulsum: Tribuni maiori iusticiæ q̃ dignitatis ac magistratus Mancini: aut etiam q̃ Maniliæ turpis uitæ habita ratione: iudicarunt ædilē iure ab eo loco depulsum fuisse: quem adire ipsi honeste non licebat: & propterea prohibuerunt Mancinum Maniliam ad populum in iudicium trahere

De Augusto.

AVgustus iam rerum potitus: cum accepisset a Cassio seuero ueneficii reum factum esse Nouium asprenatem amicissimum suum: ueritus si pro Nouio in iudicio comparuisset: ne ipsius præsentia iusticiæ officeret: & si comparere abstinuisset: ne præiudicium amico faceret tanq̃ de eo male sentiret: senatum consuluit: quid nam sequi eum oporteret. Multorum igit͛ suasu ad iudicium profectus est: ubi neque pro Asprenate neq; in Cassium aliquid locutus eam rationem tenuit: ut neq; amiciciæ deesset: neq; iusticiam uiolasse putaretur. Ita igitur exemplum reliquit summæ moderationis plenum: ut scilicet amicorū q̃ dē piculo subueniat͛: sed ita tamē ne aliorum iusticia opprimatur: & si in alterutro peccandum sit: debere homines p̄sertim q publicam personā sustineant amiciciæ iusticiam anteferre.

De eodem.

ETsi in triumuiratu durus admodū habitus est: tamen in ꝓscriptione cum eorum notaret nomina quos proscribere uolebat: equestri dignitate ornauit Titum Iunium Philippomenem: quod non sine periculo patronum suum occultauerat. quanquam per triumuirales leges grauem incurrisset penam. magis enim honestatem quam leges inspiciendas duxit.

De populo romano.

PRoscriptus atherius a seruo suo accusatus est: qui triumuirali lege liberatus fortunas etiam patroni eadem lege consequebatur. Seruus igitur cū patroni filios despectui hēret: & ipsi rei atrocitate p̄sertim cum adhuc tenella ætas esset: territi lachrimātes silentesq; eum sequerēt͛: ueluti sceuam nimis illā rē omnis populus abominatus est: atq; ea triūuiris declarata uoluit: ut ingratus seruus denuo apud atherii filios in seruitutem rediret: eisq; patris bona restituerentur. Inter tam multa proscriptionis infanda facinora in quibus crudelitas quoq; ingens undique oboriebatur: aliqua iusticiæ imago eiusmodi in rebus superuiuere adhuc ostendebatur: si quidē ueteri prouerbio non insipienter dicitur: fieri non posse: ut illic homines diutius uiuant ubi omni ex parte iusticiæ respectus sit extinctus.

L. VI.

Item De eodem.

EAdem causa motus a triumuiris petiit: ut is seruus libertate dona/tus premium quoq; acciperet: qui in spelunca in qua eius latebat dominus: ipsius loco se constituit: ut pro ipso moreretur: & mortuus esset seruato domino: nisi a conseruo detecta res fuisset: qui ob eam rem muneris loco quod ei triumuirali decreto debebatur cruci affixus fuit.

De Nerua Cocceio imper.

EOdem modo Nerua quoq; Cocceius iusticiæ cultorem se ostendit statim ut Domitiano occiso ad imperii successionem uocatus fuit. Nam seruos omnes a quibus ipsorum dominos accusatos inuenit: ceu ingratos perfidosq; iussit occidi: ut exemplum omnibus illius ordinis cōstitueret: ne ingrate eos accusarent quorum seruitutis iure accerrimi propu/gnatores esse debebant.

De Vitelio imper.

VItelius in germania a militibus imperator creatus aduersus Galbã Romæ imperantem: qui per id tempus ab Othone interfectus fuerat: cum posta Othonem in bebriacis campis supasset: inter Othonis scripta commentarium inuenit centum uiginti uirorum ab Othone pre/mia poscentium quod Galbæ morti ad eam procurandam interfuissent. q̄q̄ autem ipse inimicus Galbæ fuisset: iniquum tamen arbitratus est non modo eiusmodi hominibus premia dare: sed ne perpeti quidem: ut uiuerent: cum principem suum precio occidissent. Quæsitos igitur diligenter omnes quos nactus est: interemit.

De Maximino imper.

EAdem iusticia usus est Maximinus: a quo osdroeni rebellauerant & Titum siue ut Herodianus ait Quartinum imperatorem elegerant. Nam comiti eius Macedonio qui Titum ipsum occidit: & in castra Maximino caput eius tulit: posteaquam lōga oratione gratias egit quod hostem romani imperii occidisset: eum postea quia socium suum proditione interemerat: securi percuti iussit.

De Aureliano imper.

AUrelianus imperator cum in Asia Tianam urbem obsideret: quia ui capere eam non poterat: Heracleonis tianei ciuis qui in ea urbe opibus plurimum poterat opera: in urbem admissus tulit ut a militibus Heracleon occideretur: quia eius qui patriam suam prodidisset con/spectum ferre non poterat. & ne auaricia id egisse putaretur quia uir ditissi/mus Heracleon erat: eius fortunas omnes liberis incolumes seruauit. Cum au/

De Iusticia.

tem ad Manlium chilonem rem ut gesta erat scriberet: ostendit a se proditores diligi non posse. neque aliis eum fidem unquam seruaturum qui patriæ non seruasset.

De Alexandro magno.

ALexander magnus haud indissimili re sibi quoq; perfidiam grauẽ esse ostendit. Nam postremo proelio quo persarum regem euertit: cum Bessum coepisset: qui fugientem regem: q̄q̄ ei arcta affinitata propinquus occiderat: ab eo petiit quam ob rem id facinus perpetrasset: respondentem autem id se ut ipsi rem gratam faceret egisse: pedibus eum deflexis ad terram duabus arboribus alligauit: indeq; in pristinum statum redeuntibus arboribus in duas partes eum diuisit: illius perfidiæ ac sceleri munere ex rei qualitate adinuento.

De Dauide iudæorum rege.

HOc de iusticiæ genere Dauid erga Rechab & Banaa iudæos usus est: cum occiso Isboseth Saulis filio ad regnum aduersus Dauidẽ aspirante: facinus ei ueluti rem pergratam nunciarunt. Nam & grauiter eum casum indoluit: & statim percussores ipsos interimi iussit manusq; ac pedes eorum supra piscinam Hebron affixit.

De Mitridate Eupatre rege ponti.

SI in aliena iniuria iustum se præbere laudem meretur: quo præconio satis pro merito extolli poterunt ii: qui ne uitæ quidem suæ periculo adducti sunt: ut iusticiæ terminos excedere uellent: præsertim cum in principatu constituti arma gererent: & non ingenio suo tantum uerumetiam usu immanitati assueuissent: ita egisse inuentus est Mitridates Eupater ponticus rex. Nam cum bellum aduersus romanos gereret: Atilius romanus senator: exilio mulctatus ad Mitridatem se contulerat: tanq̄ illic tuto futurus: re autem uera sperabat: si eum occidisset reditum se in patriam consecuturum. Sed re detecta mitridates Atilium consciosq; morte cum affecisset solis seruis ignouit: arbitratus ut regem æquum decuit: seruitutis nexu coactos fortasse studio etiam ac beniuolentia in dominum omnibus in casibus fidem præstare uoluisse.

De Cinnamo parthorum rege.

CVm parthi ciuilibus discordiis regno Arthabanum regem deiecissent & is lazate adiabenorum regis armis adiutus redire in regnũ satageret: parthi non modo proter imminens bellum uerumetiã aliis rationibus moti cum depulsi Arthabani eos poeniteret: ad ipsum atque

lazatem legatos miserunt monentes libenter se ab eis optata facturos. Sed cum depulso Arthabano ei Cinnamum in regno suffecissent: & ceu regi fideles se fore iurassent: a iureiurando discedere religio erat: quam rem cum Cinnamus intellexisset: Arthabano atq; lazati scripsit: ut uenirent quoniam parthico regno Arthabano cessurus esset. Hi autem cum uenirent Cinnamus regia ueste diademateq; ornatus obuiam profectus est: & cum primũ arthabano appropinquauit ab equo descendens ita loquutus est. Cum parthi te regno pepulissent arthabane: atq; ad alium transferre ademptum tibi uellent: eorum rogatu illud accepi: sed posteaquam cognoui eis cordi esse: ut te uerum propriumq; ipsorum regem in regnum restituant: unũ q; illud obstare: ne id inuito me ab eis agatur: non modo eis non obstiti: uerum quemadmodum uides sponte mea: neq; ob aliam rem ullam regnũ tibi restituo: & cum hæc dixisset detractam capiti suo thiaram ipse arthabani capiti manu sua composuit. In eo enim iustum se præbuit: proter q̄d mortales non modo iusticiam deserunt. uerum omni quoq; scelere manus nomenq; maculare non reformidant.

De Arthaxerse Longimano persarum rege.

Rthaxerses Longimanus persarum rex semel rem iustissimam & omnibus exemplo futuram peregit. Nam cum Satibarses a cubiculo pergratus eius minister rem ab eo enixe peteret: quam arthaxerses iniustam esse perspiciebat: sciretq; inde ad Satibarsem Daricorum triginta milium munus peruenturum: perferre coram totidem quæstorem suum iussit. eaq; Satibarsi dono dedit: monens hac summa data nihilo se pauperiorem fore: Cæterum si q̄d Satibarses petebat egisset: minus se iustum habitũ iri. & re & uerbo uere regio reges principesq; alios monens: quanto pluris iusticiam q̄ amicos aut thesauros facere debeant. neq; eum largum ac liberalem dici posse qui alienum largiatur.

De Antiocho tertio asiæ rege.

Ntiochus tertius asiæ rex omnibus regni sui urbibus scripsit: si q̄d in litteris quæ eius nomine scriberentur esset: q̄d legibus aduersum uideretur: crederent ignaro se eiusmodi litteras scriptas fuisse: & proterea eis non parerent. Sanctissimum profecto uerbum. & quod iusto regi maxime conueniat: ut quem admodum ipse populis præest: ita ipsi leges atq; æquitatem præesse intelligatur.

Recentiora De Gontrano burgundionum rege.

Ersimilis quibusdam de q̄bus diximus: Gontrani burgundionum regis iusticia fuit: qui cum bellum gereret aduersus Gondoualdum qui sub falso tanquam eius frater esset: nomine occupata burgundiæ parteam re gni titulum inuaserat: sagittarii atq; monioli episcopo/

rum: quibus Gondoualtus ceu amicis plurimum utebatur: Gontranus rationem iniuit: qua Gondoualtus occideretur: quod cum fieret ipsos quoque episcopos quia ministri fuerant interimi iussit: ne pessimum exemplum maneret: ut aliquis prodere eum auderet: quem semel dominum agnouisset.

De Sancio tertio castulonensi rege cui desiderati cognomentum fuit.

Quam laudanda etiam Sancii tertii Castulonensis regis iusticia fuit: cui is uoluit ut fraternus amor: & ipsa quoq; ambitio cederet: peculiare principum pene omnium crimen: ac uenenum. Nam delatorum impulsu: qui ceu presentaneum uenenum amicicias principumq; aulas ac regna euertere solent: Ferdinandus secundus legionensis rex pontio comiti minerbæ ueteri paterno amico bellum intulisset: multaq; iam ademisset: Sancius re audita statim comparato ingenti exercitu aduersus fratrē profectus est. Is autem minime talem casum ueritus: repentinoq; ac inexpectato hoste perterritus: in equū conscendens paucis comitātibus in fratris castra perrexit: seq; supremum ipsius ius agnoscere uelle obtulit: arbitratus alia nulla ratione in tali casu suum se regnum seruare posse. Sancius autem ut iustus rex: ac minime impius frater: spretis omnibus quæ obtulerat: dixit nō id circo se arma mouisse ut uel regni eius possessionem cuperet: uel eum dicioni suæ subigeret, sed id solum spectasse ut comiti pontio ablata restituerentur: cum is communi parenti uerus amicus fuisset: fortemque ei operam aduersus mauros præstitisset: quo facto retro unde uenerat in fines suos se recepit.

De Ferdinando rege aragonio.

Insigne quoq; inter iusticiæ egregia facinora illud fuit quod Ferdinādus patrauit: qui postea per creationem ad aragonium regnum cōscendit. Hunc Henricus frater Castulonensis rex tutorem filio puero reliquit. Is autem regnum tanta iusticia rexit quod in magno castulonensium conuentu actum est: ut ad ipsum hispaniensis regni titulus deferretur. Quē honorem cum se accepturum ostēdisset: omnesq; in locum rei agendæ designatum conuenissent: ipse ingentem clamydē regio more amictus in qua nepotem puerum occultum tenebat: cum omnium sententiam postulasset: quæ eiusmodi fuit: ut ad ipsum hispaniarum regnum deferretur: repente nepotem paruum a clamyde extulit: & cum colo suo imposuisset: exclamauit: en castulonenses regem uestrum. cui restituto postea regno: auctisq; omnibus rebus ostendit: q̄ in eum iustus fuisset.

De Tancredo Normando

HVstus quoq; Tancredus normandus fuit qui cum apud Boamundum patruum antiochiæ principem in Syria esset: patruo eius in prœlio ab infidelibus capto pro patruo tres annos principatum rexit: auctisq; finibus auctoq; thesauro: grandi præcio patruum redemit. eiq; omnia restituit: non minus in patruum ipse iustus: q̃ Ferdinandus in nepotem fuerat.

¶ De Balduino Burgensi tertio hierosolymatum rege.

HVius iusticiæ fidei atq; non minora expimenta: maiore etiam periculo Balduinus tertius edidit: cum mortuo Roglerio proter puerilem nimis ætatem Boamundi iunioris: qui Roglerii nepos Boamundo seniore patre natus erat. & ea tempestate in Appulia agebat: ab antiochenis ciuibus datam antiocheni principatus administrationem suscepit. Nam non solum ingenti impendio periculoq; principatum defendit: uerum etiam illius gratia a Turcis captus fuit: e quorũ manibus biẽnio post magno auri pondere se redemit: & tamen cum ad eum Boamundus iunior repetẽdi principatus gratia uenisset: libere statim illum ei restituit quẽ a Roglerio patruo antea impetrare nequerat. Admirãdus profecto iusticiæ cultus: in eo iustum se præbere in quo mortalium plæriq; ius uiolant & impietatem exercent.

¶ De Saladino Sulthano ægypti.

DIgna est profecto Saladini Sulthani ægyptii iusticia: de qua mentio fiat: cum in oriente Syriaq; ubi ea quæ nuper diximus: iuste gesta esse narrantur. Is humanum sceuerumq; ac simul iustum se ostendit. Sceuerum quidem cum captos in prœlio Guidonem Lusignanum hierosolymarum regem: & cum eo multos alios principes omnes humanissime habuit: excepto Raynaldo Castiliono qui antiochiæ principatum obtinebat: cui manu sua caput ademit: quod contra induciarum fidem bellum ei intulerat. Humanum postea erga eos qui in arce Crah olim deserti petra nuncupata biennium obsidionem post amissas hierosolymas Syriamq; omnem sustinuerunt: cum ultra fames resistere eos prohiberet: non modo enim incolumes omnes seruauit: uerum filios quoq; atq; uxores in obsidione diuenditos: ut unde alerentur haberent redemit: ac præterea ingentem pecuniam dono dedit: & cum præsidio in christianorum populorum fines remisit: dignos arbitratus qui iuuarentur: quia fidelem fortemq; operam præstiterant: omnes enim ꝓut uel scelus uel bonitas ac fides aut pena aut munere dignos fecerat prosecutus est.

¶ De Abenyuza Sulthano Murochi.

QVanq̃ in parte longe diuersa ab ea in qua Saladinus illa gessit quæ scripsimus: iustum tamen æque abenyuza Murochi rex se ostendit. alphunsum duodecimum hispaniarum regem magnis delatorum artibus Sancius quartus eius filius regno pepulerat: atq; ita eius fortunam attenuauerat. ut diadema pro magna auri summa abenyuzæ mauro Murochi regi pignus dare cogeretur. abenyuza autem ut iustus atq; ingentis animi rex: audita alphunsi necessitate: non solum pecunia iuuit: uerũ magno quoq; exercitu ei opẽ tulit: magnaq; in parte regni pecunia sua eum restituit. aiebat enim regibus indecorum esse ubi possent alios reges opera sua non subleuare: præsertim qui filiorum impietate regno pulsi inuenirentur. cum in his quæ ad parentes pertinent: filii ad eos insequendos iustam habere causam nequeant: uerbum uere regium: & quod iustitiæ cultorem summoopere deceat. abenyuzæ igitur factum quis satis ex merito laudauerit? quem nec religionis diuersitas: nec bellorum odia quæ diu inter ipsum alphunsumq; acerbe fuerant gesta retinuerunt: quo minus eum pecunia militibusq; iuuaret: ac corpus etiam ipsum dum mare traiecit: atq; in exteras gentes se contulit: periculis ingentibus obiiceret: unde commodum nullum expectabat. In quo illud etiam non parua laude dignum est: qđ anteq̃ arma moueret: per legatos conciliare patri Sancium filium non omisit: id quod magis etiam mauri bonitatem testatur. Nam hoc bellum quod nisi bonitate abenyuza moueretur: aliis rationibus haud incommodum habiturus uidebatur finire quærebat: atq; in eo iustitiam q̃ commodum suum enixius pensitabat.

De Conrado imper.

IVstus quoq; in eo Conradus imperator fuit: cum in imperio Henrico successit: a quo Vincislaus polloniæ dux olim prœlio uictus: & imperio tributarius factus: postea rebellauerat & regem se dixerat: huic cum Misias in regno atq; contumacia erga imperium successisset: Conradus fratris opera coegerat eum deserta pollonia ad Vlricum boemiæ ducem confugere: qui ea tempestate erga imperium hostilem animum gerebat: Vlricus igitur spreta hospitali fide Conrado si ipsius res componere uellet: obtulit se misum captiuum ei in potestatem daturum: a quo scelere ita abhorruit iustus imperator: ut statim misiam periculi in quo uersabatur moneret: ea re in qua iustitiæ cultus insignis apparebat, motus misias, qui antea Conradi armis nunq̃ cesserat. ad Conradum profectus diadema deposuit & consuetum tributum confirmauit.

De Arnaldo Gerardo cathallano.

INter tam multa regum atq; principum insignia exempla: arnaldo gerardo cathallano eum dabimus locum: qui ei pro immensa ipsius iusticia debetur. Hic in naue sua oneraria cum Gulielmum auriam per-

ferret: quo tempore pisani genuensesq; graui inter se bello dissidebāt a pisanorum nauibus captus: quæ genuensium tantum merces ac bona quærebant: nec minis nec promissis adduci unq̄ potuit: ut duo milia & quadringentos aureos nummos qui duplices appellantur detegere uellet: quam pecuniam dum ab hostibus oppugnaretur Gulielmus auria ei commendauerat: quia norat pisanos non in Cathallanorum: sed solum in genuensium bona inuehi. Arnaldus igitur posteaq̄ eum pisani dimiserunt: secum eam pecuniā ac genuenses simul deferens: ut primum in balearides peruenit: pecuniam tanto labore seruatam consuli genuensium in balearibus præsentauit ut ipse eam Gulielmo restitueret. Facinus profecto nobilissimum. & quod ætas nostra fallax plurimum notare debeat: in qua non pecuniā modo eius generis quæ sine arbitro tradita esset: uerum depositā quoq; aut mutuo datam auarum hominum genus negare non erubescit: pro eo autem facto genuenses erga Arnaldum grati ciuitate multisq; aliis commodis scripto honorificis uerbis diplomate eum donarunt.

¶ De Carolo comite Carolois Philippi burgundiæ ducis filio.

IOannes dinus Ioannem Costanum burgundionem accusauit: cō pellatū se ab eo dicens: ut accepta grandi pecunia uenenū pferret: quo Carolus Carolois comes de medio tolleretur. Is comes postea q̄ costanum securi percussit dinum quoq; ad se uocatum interrogauit si Costanus pecuniam quam promiserat præstitisset: eum ne accusatus fuisset. Cui dinus ne mentiretur; fretus quoq; indultum iri palam fassus est: se eum non detecturum. Quam ob rem comes iussum dinū christiano more sacerdoti crimina sua fateri eadem hora ipsum quoq; securi percussit. Iusta neq; tarda mercede ei data duarum proditionum: quas & amico & domino suo simul patrarat.

¶ De fide publica atq; priuata ¶ Caput sextum.

PVblicam priuatumq; fidem non patietur solum iungi sibi iusticia: uerum etiam ueluti mēbrum capiti suo pernecessariū inuitabit: & ceu porrecta manu: ut sibi coniungatur: & rogabit & annitetur. Sublata enim fide quid erit aut quo modo iusticia consistet? fides quoq; sublata iusticia quid aliud nisi nomē esset inane? Quam obrem cum utramq; natura coniunxerit a nobis minime disiungentur. huiusq; fidei quædam a nobis: ut ante de iusticia fecimus exempla commemorabūtur: ex quibus aperte deprehendetur: fidei præsidio imperia thesauros uitam denique non aliorum modo: sed in primis ipsorū regum & principum custodiri: hac fide per inducias atq; oratores finem immanibus bellis imponi: per hanc paruæ papyri tutella aut etiam sine litteris consueta tessera ac simbolo inter medios hostes iter

incolumes facere homines atq; ab iniuria seruare. Itaq; iure nostro affirmare possumus: sublata ex terrarum orbe hac fide: pacem atq; hominum commertia: bonaq; alia omnia ex humano genere sublatum iri: mortalesq; sine ea ferarum animos moresq; in humanis corporibus seruaturos fuisse.

De Iesu naue alio nomine Iosue duce hebreorum.

CVm Iesus naue filius: alio nomine Iosue nuncupatus: Moisi in israelis principatu successisset: atq; in terram a deo promissam hebreos induxisset: & iuxta diuinum imperium cananeos omnes quos capere contingebat occideret: Gabaonitæ ipsi quoq; Cananei qui loca prope hierosolymas incolebant: territi ad eum legatos miserunt dicentes: q̄q̄ longe a Cananeis abessent: ad eum se ceu ad amicum missos: ut cum ipso pacem ac foedus inirent: & ut regionis suæ longinquitatem uero similem facerent: tritis uestibus uenerant: ea Iosue arbitratus uera esse: pacem cum eis composuit: ac foedus percussit: atq; utranq; rem iureiurando sanxit. Detectum postea fuit: eos longinquitatem mentitos: & cananeos esse. Itaq; & si sciret Iosue sibi a deo impatum: ne cuiq̄ cananeorum parceret: tamen cum ad iusiurandi uim animum adiecisset: atq; fidei iam datæ honorem pensitaret: eam cæteris rebus præposuit. persuasus sibi deo ante omnia cordi esse ut illæsa seruaretur fides: sicuti experimento depræhensum est. siquidem nihil plus de ea re quam de cæteris a deo repræhensus fuit.

De Senatu romano & publicola consule.

INita pace a populo ro. cum Porsena ethruscorum rege: solutaq; obsidione Porsena initæ pacis pignus obsides decem patriciorum filios utriusq; sexus accepit. Facta autem uirginibus balneandi copia: quia custodes honoris gratia secesserant: ipsæ traiecto amne pene omnes Romam abierunt. In eis Valerii consulis filia erat: qui superato paternæ charitatis affectu: senatui persuasit: ut uirgines ad Porsenam remitterētur: & publica fides illæsa maneret.

De Abydenis.

PArem saguntinis erga romanos fidem: Abydeni erga regē athalum rhodiosq; foederatos suos seruauerunt. nam cum ab eis triremem & aliquot milites in urbe præsidii gratia accepissent: Oppressi a Philippo Macedonio rege Abydeni ita: ut ultra se tuendi spes iam nō superesset: oratores ad Philippum de urbe tradenda miserunt petentes: ut incolumes seruarentur quos a foederatis subsidio missos in urbe habebant: hoc cum eis Philippus negaret: statuerunt potius seruata amicis fide emori q̄ eos

qui auxilio uenerant fefellisse uideri : Quam ob rem omni auro quod habe/
bant nauibus imposito : reliquas opes in medium forum contulerunt : et pro
fecti ad eam muri partem quæ hostiū ui dirruta plus periculi habebat: illic iu
uentus se hosti opposuit eo ordine: ut si succubuissent: hostisq; ipsis mortuis
urbe potiturus uideretur : seniores incensis iis quæ in foro posita erant : ac na
uibus q̄ in portu aurum continebant demersis : reliquos omnes occiderent ur
bemq; inanem hosti relinquerent. In hanc igitur deliberationem intio proelio
seniores ut acceperunt iuuentutem maiori ex parte cæsam' : ad philippū de/
dendæ urbis gratia miserunt. Quod cum pauci iuuenes qui proelio superfue
rant intellexissent: occisis primo sacerdotibus qui iusiurandi principes fuerāt
ne urbs dederetur : deinde senioribus cum omni alio sexu demersis na/
uibus in portu urbem quoq; totam succenderunt. eam rem ob furoris ma/
gnitudinem philippus uehementer miratus : ab oppugnatione abstinuit: edi
xitq; triduum abydenis concedi: ut ex cōmodo suo se interimerent : fides pro
fecto hæc & rara & cuius perpetuo memoria seruetur.

¶De Sexto pompeio.

Memoranda quoq; Sexti pompeii qui magni filius erat fides fuit.
Nam diu post patris mortem Cum Siciliæ sardinæque & aliarum
insularum possessor esset factus: Et proter Cæsaris mortem trium
uiris uideretur ex quiete publica esse pacem cum eo inire data acceptaq; fide
per legatos apud putheolos : ad coenam se inuitarunt. & cum coenarū sors
prima Sexto obtigisset. Octauis & Antonius apud eum in ipsius triremi coe
nauerunt. Dum autem epulis opera intenderetur : Menodorus pompeia/
næ elassis præfectus : qui olim seruus eius fuerat : misit qui in aurem Sexto di/
cerent: meminissent in triremi sua habere ea per quæ paternā fratrisq; mor/
tem ulcisci : atq; insuper imperio toto potiri posset : & proterea nisi ipse id fie
ri nollet : se ita classem ordinaturum ut ne unus quidem eorum quos in trire/
mi habebat euadere posset : Cui Pompeius respondit : nulla re dicta Meno/
dorum potuisse id efficere qui nec promiserat nec iurarat : uerum posteaq̄ il/
lud ei significauerat : nullo modo fidem quam dederat uiolari uelle. Hoc re
sponso fidem hosti datam sanguinis sui ultioni atq; imperio ipsi populi ro.
antepofuit. Cæterum quoniam temporis longitudo interdum historiæ fidē
incertam facit : recentiora in medium adducemus.

¶Recentiora De Petro assurii comite.

Alphunsus aragonius rex qui Vrracham Alphunsi sexti castulonē
sis regis filiam uxorem duxerat : cum ea quod parum pudice uiue
ret : diuortium fecit. Ad eam castulonensis regni per patris mor/
tem hæreditas obuenerat : & communi nomine eam cum uiro possederat.
Cæterum dimissa in paternum regnum cum se recepisset : præfectos muni/

torum locorum ac minores populorum dominos: qui Castulonensi regno fidem obstrictam babebant requisiuit: ut sibi soli tanq̃ patris hæredi in posterum parerent. Petrus assurii comes castulonensis: cum inito ab Vrracha matrimonio cum aragonio Alphunso: in Alphunsi manu iurasset: nunc a regina postulatus inter h asdifficultates hanc: ut uir iustus: non sine uitæ suæ discrimine rationem iniuit qua utriq; fidem datam seruaret: loca enim munita: & alia quæ in manu sua habebat Vrrachæ dedit: cũ iure ei q̃ patris erat hæres deberentur: ut uero aragonio quoq; Alphunso pro fide quam ei dederat satis faceret: insigni comitum ueste amictus mane ad eum profectus est: cum omnis purpuratorum numerus adesset: & reste in collum accepta regi dixit: loca omnia quæ fidei meæ credita erant: quia in castulonensi regno posita reginæ Vrrachæ: utpote quæ mihi domina est: hæreditario iure debebãtur: ab ea iussus tradidi. uerum ut nosti cum eam duxisti uxorem: tibi quoq; fidem pro eis locis sacramento obstrinxi. Itaq; pro ea tibi fide corpus meum manusq; illas quæ iurauerunt tibi præsens assigno: ut ueluti eorũ dominus in ipsa qd̃ ꝑ æquitate ac iusticia tua duxeris sed tuere ualeas. Quã rem cum rex omnesq; qui astabant nõ sine ingenti admiratione audiuissent. Petrus iuramento solutus est: quoniã eumomnes pro utriusq; fidei nexu satisfecisse iudicarent.

De Alphunso Petro Gusmano.

INsigne ẽt fidei exemplũ fuit illud qd̃ alphunsus petrus Gusmanus egit: qui cum Tarissæ urbi: sanctii: quarti Castulonensis regis nomine præfectus esset atq; in ea arcta maurorum Ioannisque sanctii domini sui fratris hostisq; obsidione ꝑmeretur: nũq̃ aut ꝑcio aut precibus ad deditionẽ faciendam flecti potuit. Cum autem Ioannes eius filium quo in obsequio utebatur ad muros deduxisset: fretus filii periculo patrem motum iri: non modo id pater neglexit: uerum ẽt a muris gladiũ porrexit: dixitq; nolleut ei modus ad occidendum filium deesset: quo autem uultu de muris ensem deiecit: eodem occidi filium nihil ab eo mutatus inspexit. Rarum fidei exemplum. sed non minus est illud quod sequitur.

De Marco Guterio hispano.

CVm graui longoq; bello alphunsus nonus Legionensis rex cum Vrracha nouerca & fratre eius Didaco harro decertaret: pulsis e regno ambobus arcem giuarram longa obsidione præssit. Arci præerat Didaci nomine Marcus guterius. qui aut mortuis aut profugis comitibus: quos in arce habebat solus ad eam tuendam remanserat loci munimento adiutus. Cæterum cum superatis aliis malis fames hominem ita

confecisset: ut consistere amplius non posset: appensis collo suo arcis claui/bus in ipsa porta ut illic incolumi fide moreretur se prostrauerat: hostes mi/rati ab arce nec tormentis q in psidio erãt aliqd eniti: nec strepitũ ullũ exau/diri: appositis scalis in arcem ascenderunt: ubi pene exanimem Marcum ia/centem inuenerunt: quem stupore capti cum ad Alphunsum tulissent: illic hortando aliisq; necessariis rebus ut in uita maneret impense laboratum est: posteaq̃ ita Marcus ad se se rediit: ut loqui posset indoluit plurimum: quod emori ipsum in ea arce non permisissent: ut prorsus fidem quam promise/rat præstitisse uideretur. Dimissus igitur ab Alphunso post paucos dies ad Didacum principem suum perrexit: qui tunc in Africam se contulerat. Cum in eum ut singularis fidei uirum laudes ab omnibus congestæ essent: quia Di dacus dixerat: q̃q̃ Marcus egregiam fidem præstitisset tamen arcem se su/am optare: in eo Marcus aliquid desiderari putabat: qd præstare ultra de/buisset. Abiecta igitur omni uiuendi spe: in extremæ fortunæ habitu ad Al/phunsum reuersus est: atq; ubi eius canes stabulabantur habitatum se con/tulit. Alphunsus intellecta reditus causa: & quam ob rem ingratam habe/re se uitam Marcus ostenderet: præcibus lachrimisq; ipsius motus giuarræ arcem ei restituit. Marcus receptam paulo post confecto prius instrumen/to illius necessitatis in quam erat coniectus ne fidei eius ultra obiici aliquid pos set: Alphunso quia retinendi modum nullum esse instrumento declaratum erat eam reddidit, longe plus perfidiæ suspictione q̃ ipsius mortis periculo motus: quo facto triplicis in iudicium rei ambiguo relictũ est. Fuerit ne hæc maior Marci fides: an Didaci erga eum ingratitudo: aut insignis in Alphũ/so animi nobilitas.

De Almenone arabe Tolletano rege.

NOn inter christianos tantum magni fidem factam esse constat: uerum inter mauros quoq; atq; alias aduersæ religionis nationes: hoc ita esse Almenonis arabis exemplum satis ostendit. Cum enim Sancius secundus Castulonensis Nauariensisque rex fratrem suum Alphunsum Legionis Lusitaniæque regem coepisset: & inuitum monasti/cam religionem profiteri coegisset: clam prius fide accepta ad Almeno/nem arabem tolletanum regem Alphunsus a monasterio profugit. Ab eo benigne exceptus: cum ceu filius haberetur Sagi quibusdam notis al/menoni ostenderunt: se deprehendere hunc Alphunsum aliquando mau rorum imperii euersorem fore: & ob eam rem: ut interimeret: horta/bantur. Assentiri illa suadentibus mauris nunquam uoluit. Sed iusiu/randum modo ab Alphunso cœpit: dum uiueret uim tolleto non illaturum. Cum haud multo post defuncto Sancio ad Alphun//

sum ipsum non regna modo quæ ante habebat occupatore mortuo: uerum etiam quæ fratris erant hæreditatio iure peruenirent: Almenoni denuo sua sum est: ut Alphunsum retineret quia tantorum regnorum dominus maxi mi auri pondere redimi poterat. Sed Maurus in fide perstitit: dimissumq; in castulonense regnum comitatu ingenti ac muneribus prosecutus est quia nō rat Alphunsum a suis clam de fratris morte monitum: & si non deerant qui contra suaderent: abire ipso inconsulto noluisse. Qui igitur quatuor ingentia regna secum considerauerit cum magnis tesauris ad Alphunsum peruenis se: & præterea a natura insitum mauris aduersus hispanos odium: quæ duo nō maurū modo hostē: sed quēuis alium ab officio deducere potuissent: Al menonem fidei maximum cultorem fuisse iudicabit: nec minus Alphunsū quod ob easdem causas non modo clam profugere non temptasset: Sed datam fidem præstiterit: atq; ut almenonem aduersus cordubensem regē iuuaret tolletum se in eius potestatē contulerit. Sed nec cessit almenon cum al phunsi fidem secutus postea in eius castra profectus est.

De populo romano

Rebellauerat Transemundus Longobardus dux spoletanus a Luit prando longobardorum rege: Luitprandus igitur coacto ingenti exerciti paucis diebus omnia transemundo ademit. Is cum iam in ultimum discrimen se deductū uideret, fide a Gregorio pontifice ac Stepha no patricio ro. populi ro. nomine accepta: fore ipsum apud eos incolumē: galesi arcem q̄ iuxta tiberim posita est populo tradidit. Luitprādus aūt minis ingentibus Transemūdū dedi uirum sibi subditum ac rebellem deposcebat: Romani obstare transemundo datam fidem aiebant. Indignatus igitur Luitprandus uastato agro urbem obsedit: dirripuitq; oppida quædā agri romani quæ ademerat: omnia tamen ferre romani q̄ datam uiolare fidem maluerunt.

De Genuensibus.

Non est illa quoq; prætereunda fides quam diligentissime genuēses seruauerūt: quo tempore gibellina factio: ita enim appellabant: in urbe rerum potita Obertum Auriam et alterum obertū spinu/ lā capitaneos hēbat. Nā cū missi essent in exilium permultis guelfæ factionis ciues hi ut mos exulum est quibus in patriā reditus semp cordi est: ottoboni Flisci cardinalis opera: qui sub Adriani nomine ad pontificatum euectus fu it: Carolo primo neapolitano regi proposita magnorum commodorum spe persuaserunt: se breui genuense imperium ei daturos: si una cum ipsis bellum genuensibus inferret. Carolus igitur imperii spem atque auri cu/

piditatem secutus nulla foederis quod cum genuensibus habebat habita ratione: nullo prius indicto bello: ut belli mala aduersus genuẽses maiore suo commodo auspicaretur: genuenses mercatores cum mercibus quotquot in Sicilia atq; in Neapolitano regno erant: comprehendi iussit. Siculi autẽ mercatores ac neapolitani regni: item narbonensis prouinciæ accolæ ueriti: ne idem ipsi Genuæ paterentur: undiq; ut poterant latebras quæritabant. Quã rem cum genuensis populus intellexisset: statim edictum proposuit: ut quicunq; in urbe sua qui regi Carolo parerent inuenirentur: quadraginta dies in urbe Genua inuiolati manerent: atq; intra id tempus rebus quas in urbe Genua habebant: ac corporibus suis tuto consulere possent: uoluerunt enim hosti qui eis fidem uiolarat ipsi eam incolumem præstare.

Item de genuensibus.

EO quoq; tempore quo inter genuenses uenetosq; bellum gerebatur: atq; induciis factis belli mala suspensa manebant: in quatuor genuensium triremes haud longe a græciæ littoribus quatuor uenetæ irruerunt. Genuenses uirtute suas tutati triremes uenetas cœperunt: & cum calente adhuc prœlii ardore: simulq; indignatione quod in induciis illata essent arma: præterea uulnerum quæ acceperant: dolore compulsi sceuire haud iniuria in captos possent: ipsorum iram induciarum fides leniit. & ut ad se solam respiceretur compulit. Itaq; solum triremium præfectum retinuerunt alios cum triremibus dimiserunt. Cum autem Messanam in Siciliam peruenissent: triremium præfectum quem captiuum habebant: consuli ueneto tradiderunt: ut is uenetias eum mitteret: ubi erroris sui penas dare cogeretur.

Item de Genuensibus.

NOn minora etiam fidei experimenta dederunt erga uenetos: cum post longum ac graue bellum quo inter ipsos tertio decertatũ fuerat: ubi auri atq; sanguinis uis immensa effusa est: cum occasio se obtulisset magno genuensium commodo rei foeliciter aduersus uenetos gerendæ: fidem inita paulo ante pace uenetis datam commodis doloriq; acceptorum in bello malorum antepo suerunt. Nam cretenses uenetiq; qui Cretam incolebant: conspiratione facta a uenetis defecerant: ac genuam legatos uiros grauissimos miserant: qui insulæ deditionem facerent. Ea autem expeditio &si nullius periculi magniq; commodi futura uidebatur: minorẽ q; ob causam finitum paulo ante bellum aduersus uenetos susceptum fuerat: tamen legatis responderunt: uehementer dolere qđ integra fide ob pacem cum uenetis factam: ea quæ cretenses offerebant accipere non possent: q̃q̃ adeo recens ea pax confecta esset: ut multi uulnera quæ eo bello acceperant nondum ad cicatricem perduxissent.

De uxorum fide erga maritos.

Caput septimum

De Chilonia Sparthana Cleombroti sparthani regis uxore.

A Publica priuataq; fide ad uxoriam erga uiros transituri Chiloniã ante alias commemorabimus. Hæc Cleombroti Sparthani regis uxor fuit: ac Leonide filia: qui item sparthanus rex erat. Nam cum ciuilibus discordiis Cleombrotus uir Leonidam eius patrem in exilium misisset: a uiro patris restitutionem impetrauit. Cum autẽ mutata fortuna Cleõbrotum postea Leonidas ab urbe depulisset: Chilonia pari opera apud parentem pro uiro usa: cum nihil ꝓficere animaduertisset: & si fœliciter apud parentem in patria agere poterat: maluit cum uiro eius exilii comes esse.

De uxore Panthei Lacedemonii.

DEpulso Cleomene sparthanum rege ab Antigono macedonũ rege: cum is in ægyptum ad Phtholomeum regẽ se recepisset: ac pantheum sequi uxor: uellet a parentibus prohibita magno studio seruabatur. Cæterum ipsa astu ingenti adinuento equo ad mare noctu se cõtulit: atq; incognita nauem conscendens in ægyptum ad uirum peruenit: amboq; illic uitam peregerunt.

De Sarra uxore Habrae.

MIranda quoq; fides atq; amor Sarræ erga maritum Habraam fuit: quæ cum se uirumq; iam grandes natu orbos inspiceret: uiro ꝑsuasit: ut cum ipsius ancilla agar concumberet: temptaretq; si ex ea filios procreare posset. quod cum Habraam fecisset: natusq; esset Hismael: non aliter ac filium ex se natum Sarra eum sustulit: nã præter aliarum morem prudens: atq; uiri sui amans fœmina: Zelotypiæ graui in mulieribus malo: propagandæ uiri sui stirpis respectum antepostuit.

De Stratonica Deiotari galatarum regis uxore.

STratonica quoq; Deiotari galatarum regis uxor cum aduersante ualitudine: cum uiro filios se concipere non posse uideret: ei persuasit ut liberis cum alia operam daret: ad eumq; deduxit electram cubicularem suam ministram moribus atq; forma insignem: ex qua Deiotarus aliquot filios procreauit: quos Stratonica post uiri mortem amanter non secus ac suos aluit: atq; in regno succedere permisit.

De Liuia Augusti uxore.

LOnge etiam maior Liuiæ erga Augustum uirum fides atq; indulgentia fuit: quæ cum sciret Augustum puellis nõdum maturis oblectari: clam magna diligentia perquisitas secreto ad eum deduci curabat: præ nimia fide amoreq; id marito concedens: cuius gratia non

nullæ cum pellicem ferre non possent: interdum uiros peremerunt: atq; id circo tanto magis laudanda quanto eius exempla rariora inueniuntur: ante-ponenda etiam Liuia tertiæ Aemiliæ fidei erga Scipionem uirum: quanto maius est rē ipsam sponte agere: q̄ contra ipsius mentē ab alio factā pferre.

De Octauia. M. Antonii uxore.

CVm Antonius Octauiam uxorem Romam remisisset: frater Augustus Octauiæ suadebat: ne in Antonii domo habitaret: cœptū enim iam inter eos bellum erat. ei igitur Octauia respondit se nū q̄ adduci posse ut in alia domo habitaret. Quam ob rem eodem animo Antonii amicos quo antea uidit: & priuignos haud secus habuit ac si ex ipsa ꝓcreati essent: conata quantum permittebatur fratrem ab armis in Antoniū dimouere. Dedecere enim plurimum aiebat: ut duo terrarum orbis gubernatores: unus quod alter sorori suæ amicam anteferret: alter autem nimio erga amicam amore captus inter se bellum gererent.

De Herodiade Herodis tetrarchæ uxore.

INgētem quoq; fidem Herodias uiro Herodi tetrarchæ ostendit: cum ad urbem Romam cum eo profecta: ut Agrippam fratrē accusaret: rem in contrarium cedere uidit. uiro enim Lugdunum exulatum in galliam misso: & si multum a fratre: ac fratris causa a Calligula Augusto rogata fuerat: ut redire in patriam uellet: principatus parte quā uir obtinebat oblata: maluit relicta patria in gallia cum uiro inopem uitam degere: q̄ sine eo ingentes opes in patria possidere.

De Archoria flacilla prisci uxore.

PIsonianæ conspirationis conscius apud Neronem accusatus priscus perpetuo exilio mulctatus est. Archoria flacilla uxor cum romæ in magnis opibus manere posset: patriæ atq; opibus exilium cū uiro prætulit.

De Gnatia Maximilla galli uxore.

GNatia Maximilla Flacillæ exemplum secuta omnibus relictis uirum gallum sequi uoluit: ob eandem qua priscus conspirationem damnatum.

Recentiora. De Giberti corrigiensis uxore.

SIngulare quoq; fidei exemplum Giberti Corrigiensis uxor ostendit: cum propinquorum conspiratione: & eorum quidem qui ipsius factionis erant: ab urbis Parmæ imperio Gibertus eiectus fuit. inter conspiratos autē cum uxoris frater Rolandus Roseus esset: & sororē in tumultu rogaret: ut populi impetum in domos suas declinare uellet: qui eiusmodi erat: ut etiam fortem uirum terrere posset: ipsa torua facie ad fratrem conuersa proditorem eum compellans respondit. Dii faxint ne me profanem eius domus ingressu: quæ in propinquum suum adeo perfida fuit: ne

qꝫ eo pane uescar : quem canes quoqꝫ ob perfidiæ labem etiam in ingenti fame deuitarent : quin potius ad uirum meum profectura sum : quem nuptiarum mearum pignore fefellisti : & coram eo me constituam : ut hanc tuam iniuriam in me ipsa ulciscatur. Hæc cũ dixisset nudis pedibus passisqꝫ capillis ad castrum nouum ubi uir erat profecta eius pedibus obuolui coepit : & flens rogare ut ipsius morte acceptam a Rolando fratre iniuriam ulcisceretur. Cæterum cum iam satis scriptum sit de uxorum fide in uiros : nunc de seruorum scribamus quæ multis rationibus non minus laudanda est.

De seruorum fide erga dominos. Caput octauum.

De Seruo Menenii.

SI uxorum fides erga uiros ingẽtem meretur laudem : & digna est cuius exemplo mortales plurimũ moueantur : ꝗ tamen res & naturæ nexu & ꝓpriis bonis multifariã indissolubilia uincula sentit : ꝗto pluris facienda erit si tãta aut maior etiam in seruili genere inuenietur? Hæc enim naturæ nulla ope iuuatur : sed maxime in contrarium tendit. Si quidẽ libertati nihil magis contrarium est : quam seruitus. & non nunꝗ seruis cõmodum a domini morte nascitur. Id circo quo hæc seruilis fides rarior est : atqꝫ difficilior : eo etiam pluris facienda & laudanda magis. Quam ob rẽ de ea quædam scripturi exempla : initium sumemus a Menenii seruo : ceu ab eo cui similis aut nullus aut paucissimi fuerunt. Inter proscriptos Menenius erat : & cum eius domum circumseptam armatorum corona qui Menenium quærebant seruus uideret : spreto omni præmio quod propositũ erat : spretis periculis : ac deniqꝫ uita ipsa : ut domini uitam seruaret : lecticam ubi Menenius manere consueuerat ingressus ferri se ab aliis seruis iussit. Menenium eũ esse milites arbitrati ipsum illic occiderunt : & moriens cũ milites fefellisset : dominũ seruauit : qui seruilem uestem amictus alia uia cum multis quos eadem fortuna urgebat in Siciliam ad Pompeium profugit.

De alio proscripti seruo.

ALius quoqꝫ proscripti seruus ad mare profectus quarendæ nauis gratia : qua dominum in Siciliam traiiceret : dum reuertitur dominum offendit lætali uulnere a tribuno percussum : qui proscriptorum conquisitioni præerat adhuc spirare. Itaqꝫ ad eum accessit : dixitqꝫ domine aliquantisper morare & cum hoc dixisset : tribunum interemit : & super utrunqꝫ ipse quoqꝫ gladio incubuit.

De Herone triumuiri. M. Autonii seruo.

POstremo proelio quo ab actio Antoniana classis Alexandriam ꝓfugit : cũ Cleopatra intellexisset : Antoniũ suspicari ipsius culpa eã cladẽ acceptã esse : eius iram uerita : in sepulchra locũ inexpugna/

bilem se recepit misitq; qui Antonio nunciarent eam esse mortuam : Antonius autem longe grauius Cleopatræ commotus morte : quæ leuiter de suspictione sua nuncio crediderat : q̄ proter cladem : abiecto uiuēdi desiderio mori constituit : uocauit igitur clam heronem seruum suum : quem ante polliceri coegerat : quando iussisset ipsum occisurum : iussitq; ut tunc eum occideret. At hero domini uitæ q̄ suæ studiosior : arrepto gladio dū fingit Antonium ferire in se ipsum gladium conuertit : & se interimit.

De. L. Pisonis seruo.

INcoante Vespasiani imperio Domicianus res urbanas absente patre administrabat. Ab eo missi in africam milites ut. L. Pisonē interimerent : eo tempore africæ proconsulatum gerentem : cum Carthaginem ingressi ad. L. Pisonis ædes uenissent : ubi piso eēt petierunt pisonis seruus ueste aspectuq; conspicuus : cū rem quo tendebat animaduerteret : ut dominum ab eorum ui seruaret : se ipsum Pisonem esse mentitus est. occisus autem dominum tamen non seruauit : quia re detecta Pisonem quoq; interemerunt.

De Cluentii peligni seruo.

CLuentii peligni seruus cum uideret dominnm a suis compræhensum esse : ut ad Pompeium deduceretur : fide animoq; in dominū singulari decreuit : & dominum & se simul a crudeli supplicio turpitudineq; liberare. Repente enim in mediis militibus eum & postea se ipsum cum eo interemit.

De Fimbriæ seruo.

IDem Fimbriæ seruus fecit : nam cum a legionibus suis Fimbria proditus esset : ab eo iussus ut turpi morte liberaretur : ipsum seq; post eum interemit.

De Micito Anasilai seruo.

A Fidelibus seruis qui atrocia moliti sunt : ad æque fideles : sed minus truces transibimus. Anasilaus messenius qui olim messanam in Sicilia condidit : & postea tyrannidem apud rheginos exercuit : moriens filios in miciti serui sui tutellā reliquit. Is autem tanta fide bonitate atq; iusticia commendatam sibi administrationem rexit : ut rhegini ciues haud indecorum sibi ducerent a seruo æque ut ante ab Anasilao domino regi. Cæterum posteaquam Anasilai liberi adoleuerunt : urbis administrationem seruus eis tradidit : ipseq; pauca secum accepta pecunia olympiam habitatum se contulit.

De quibusdam seruis matronæ adrumentanæ.

De seruorum fide erga dominos.

CVm Adrumentum obsidione præmeretur: a matrona adrumetana Serui quidam in hostium castra profugerunt: urbe autem postea ab hostibus capta serui quoq; profugi cum eis in urbem irruperunt: statimq; ad matronam cuius serui fuerant profecti eam magna minati coeperunt: & cum durum seruitium ulcisci uelle dicerent tanq̄ hostes essent extra urbem in tutum ab hoste locum eam deduxerunt semperq; ei fidem quam debebant præstiterunt.

De patauinorum seruis.

CVm Asinius polio acerbe patauinos urgeret ut pecuniam armaq; præsentaret: & ob id omnes laterent: edicto seruis libertatem proposuit: qui latentes dominos detegerent. Mira res profecto fuit seruum neminem inuentum qui non constanter eo modo propositam libertatem sperneret.

De Cepionis seruo:

ACcusatus Cepio qđ in Augusti uitam conspirasset: ad tiberim a seruo suo in corbe tectas: & inde hostiam: nocteq; proxima prope Laurentum perlatus fuit. ab eo loco nauem conscendens: contrariis uentis Cumas usq; reiectus: comite seruo Neapolim perrexit: ibiq; cum seruus eum abdidisset: a centurione qui eum persequebatur captus seruus ipse nec promissis nec minis: sed ne tormento quidem adduci unq̄ potuit: ut dominum ubi esset detegere uellet.

De seruo. P. Cornelii Scipionis qui maior est dictus.

PVblius Cornelius Scipio maior proelio aduersus Hanibalem grauiter uulneratus: a seruo in equo restitutus est: & cum cæteri eum destituissent. ab illo ipso seruo in castra perductus est.

De Era & Carimonio Cleopatræ ancillis:

INter uirorum exempla quæ de seruis tradidimus: unum de duabus ancillis addemus anteq̄ finem in antiquis de hac re faciamus. Era & Carimonium reginæ Cleopatræ ancillæ: cum essent cum ea quando se interemit: eamq; regio ornatu composuissent. Era præ dolore ad Cleopatræ pedes mortua concidit: Carimonium autem dum capiti coronā accommodat: uigilum clamore excita: cum nondum peregisset respōsum: ipsa quoq; mortua est.

Recentiora De duobus seruis Cozagiani persæ.

INter fidei insignia recentiorum seruorum exempla. hoc quoque scribemus de quo tamen nihil præter auditum habemus. Cozagianus persa cum tenuis fortunæ mercator in Indiam Cambargam urbem usq; penetrasset: ab indo rege ad magnam fortunam sublatus est: opesq; ingentes apud eum congessit. Postremo apud regem: ut in

aula mos est : per inuidiam falsis criminibus accusatus : ab eo morte affectus est . hic cum ad regem ingressus occideretur duos in exteriore conclaui ser/uos reliquerat : qui postea a rege iu cubiculũ uocati : ut ab eis de domini pe/cunia certior fieret : statim ut iacentem humi herum mortuum uiderunt : adeo eos in dominũ charitas incēdit ut spreta uita ambo unanimes cultellis : quos secum habebant regem occiderent : atq; haud multo post ipsi quoque interierint

¶ De Franciono Ioannis Andreæ Lampugnani ministro .

QVanq̃ hactenus de seruis tantum scripserimus : hunc tamen libe/ræ condictionis ministrũ addemus : qui quod in humili natus erat fortuna : & quod inops uili præcio operam suam locabat : permul tis seruis de quibus scriptum est inferior haberi poterat . Itaq; haud iniuria in ter seruos annumerabitur a nobis . Hic Francionus nomine Ioanniandreæ Lampugnano seruiebat : qui cum patronum mane eius diei qua Galeatium Sfortiam Mediolanensem ducem occidit turbato uultu tumultuarie omnia gerere conspexisset : orando blandiendoq; adeo institit : ut ad ea detegenda quæ animo moliebatur patronum expugnaret . Itaq; re intellecta in eius pe riculi parte esse uoluit : minime territus mortis metu : quæ impendere uide/batur ; neq; etiam præmio quod re detecta sperare poterat a fide in Ioannẽ andream reuocatus . Quartus igitur in eo fuit numero : qui tantum faci/nus adorirentur : paruo tãtum pugione armatus in militari cohorte quæ Ga leacii corporis custodiam obibat . omnia enim pro nihilo duxit : ut patrono fortem aliquam præstare operam posset . In hoc autem quia arbitror par aliud exemplum non inueniri posse de seruorum fide finem faciemus .

¶ De morum ac fortunæ mutatione ¶ Caput nonum.

MOrum atq; fortunæ mutatio quam persæpe in multis uidere con/tingit : quem ad modum ad bonam nos spem errigere debet : ut ex quocunq; etiam detestandæ uitæ genere fortunaq; lætum cer/nere exitum possimus ita etiam continere nos debet : ne primordia rerum in quibus boni aliquid eluceseit : nimis cito laudemus : neq; præsentis fortunæ fœ licitati nimium fidamus : cum utriusq; rei ingentes fieri mutationes uidea/mus : quæ res ut magis etiam appareat : de ea ueterum recentiorumq; exem pla permulta hic annectemus .

¶ De Fabio Gurgite .

FAbius in urbe roma nobilissimo genere ortus : a prima ætate quã multis infecerat notis ; absumptis perdite paternis opibus gurgitis

cognomentum sibi comparauit. Cæterum postea relictis primæ ætatis libidinibus: id quod etiam nunc interdum fieri contingit: in eam temperantiã peruenit: ut dignus haberetur cui populus ro. morum censuram crederet. Senex enim insigne se uirtutis ac modestiæ exemplum patriæ præstitit: cui iuuenis in uenere gulaq; nimius: atram nubem obtenderat.

De Augusto.

IN triumuiratu qui magistratus undiq; rapinas ac sceuitiam spirabat. nullus legitur Augusto acerbius in sanguinem atq; fortunas ciuium sceuisse. Nam durum se atq; inexorabilem in multis præbuit: ad quæ cæteri inclinabant: & falsis paruisq; criminibus motus ciuium sanguinem opesq; auare crudeliterq; nimis hauriebat. Cæterum posteaquã solus rerum potitus est: nemo neq; ante neq; post illo uel humanitate maior uel bonitate legitur fuisse. neq; enim contentus fuit: illis pepercisse qui in eius uitam conspirasse conuicti erant: sed multos quoq; ex eis affectos beneficiis ut amicos sibi concillaret enixus est. Sed iam a mali in bonum mutatione ad eam quæ contraria est transeamus.

De Tiberio Cæsare.

LOnge magis uaria fuit Tiberii Cæsaris uita atq; fortuna: q ab Augusto socero atq; eodem uitrico non sine uitæ periculo rhodum relegatus: haud multo post ad imperium conscendit. Humanum se ab initio atq; ciuilis bonitatis studiosum ostendens: omnem rerum administrationem consulibus permisit: ad id patientiæ perductus:ut palam in senatu etiam per exiguæ existimationis senatores ei contradicerent. Cæterum cum ætate mutatis etiam moribus adeo crudelis superbus atq; immanis fuit: ut mortuum populus romanus exclamauerit in Tiberim proiiciendum esse. Hic igitur & fortunam & mores tam uarios habuit: ut ab extremo nulla mediocritatis ratione seruata: ad aliud extremum transilierit.

De. C. Calligula.

NOn minor etiam mutatio illa fuit: quæ in. C. Calligula imperatore uisa est. Nam posteaq̃ ad imperium conscendit: ut timore omnes liberaret factas aduersus fratres quos Tiberius occiderat: accusationes: publice combussit: & ut clarius humanitatis studium ostenderet: legere chyrographum recusauit ad se missum: quo inita contra salutem eius conspiratio detegebatur: ob id ut dicebat: ne aliquem supplicio afficere cogeretur: sorores quoq;: ut fratrem æquum erat uehementer dilexit. Cæterum ficta eiusmodi uirtus bonitasq; haud longe abiit: neq; diu ostensum ante ingenium præstitit. breui enim fratrem occidit. crudeliter sorores urbe expulit

in romanorum ciuium qui nobilitate fulgerent: q̄q̄ Innocentium uitam atq; fortunas atrociter sceuiit: adeo ut iis qui eum ante norant: Calligula ille nō ui deretur: quem ab initio aliis moribus ad principatum conscendisse uiderāt.

¶De Nerone imper.

QVis Nerone in morum mutatione magis uarius fuit? qui a prima ætate matris obseruantissimus: ut qua bonitate esset clarius appareret: perlatis ad eum litteris quibus damnati hominis supplicium mandabatur: ut eis e more subscriberet: dixit quam uellem litteras nescire: ne cuiusq̄ mortem mandasse uideret: uectigalia aliaq; grauia populis imposita onera diminuit. Senatoribus fortunæ casibus: nulla sua culpa ad inopiam uergentibus de publico salaria constituit. Sed posteaq̄ ætas inualuit: in matrem impius mortem eius procurauit: senatores clarosq; alios permultos uiros leuissimis de rebus interemit: nec eo cōtentus tormentis interesse uoluit: multas in se tanq̄ factæ essent coniuratores finxit: ut sceuiendi materiam haberet. Cum autem in prouincias procuratores mitteret: præter generalem normam augendorum uectigalium: monebat seorsum scire ipos quæ ipsius necessitas esset: tandemq; in diuites omnes ceu in hostes inuectus est: uirtutibus quas adolescens præ se ferebat in contraria longeq; maiora uicia conuersis: ut non homo: sed infandum monstrum inter homines emersisse uideretur.

¶De. M. Ottone Siluio imper.

ILli de quibus est dictum semel tantum mores mutarunt. At Otto de quo sumus dicturi sæpius. Nam a prima ætate impudiciciæ nota laborauit: & præterea iniustus habebatur. A Nerone in Lusitaniam missus eam singulari iusticiæ laude: ut omnibus mirum uideretur rexit. Factus postea imperator ad primas libidines conuersus est. Deniq; mores adeo ab eo qui ante uidebatur diuersum se ostendit: ut animi fortitudine Catonem: Brutumq; superaret: breui uitæ suæ cursu sæpius morum mutatione facta.

¶De Domiciano imper.

DOmicianus primis imperii initiis non abhorrere modo uidebatur. ut humanus spargeretur sanguis: uerum etiam ea loca tanq̄ molesta deuitabat: in quibus cæsis ad uescendum animalibus eorū cruor manabat. Relictas quoq; hæreditates repudiabat. Sed ut alii de quibus diximus: ex bono in pessimum conuersus: leuissimis de rebus nobilissimos uiros permultos occidit: bonaq; eorum publicauit: In mortuorum bona inuasit qui uel uno teste probaretur dixisse uelle bonorum suorum hæredem principem esse: prorsus igitur a bonitate atq; abstinentia quam primus initiis

ostenderat ad ingentem immanitatem atq; rapacitatem se transtulit.

De Antonino Caracalla imper.

HVic persimilis Antoninus Caracalla fuit: qui in prima iuuenta si quē ad supplicium deduci uidisset: oculos in aliam partem manantibus lachrimis auertebat: is postea mortuo patre immanis factus: sine causa Antoninum getham fratrem: item senatores permultosq; alios crudeliter interemit.

De Diogene Cynico philosopho.

NOon minor quoq; ea fuit morum mutatio quam Diogenes Cynicus philosophus fecit: qui Synope ortus urbe pontica: adulterinæ monetæ infamia notatus a patria pulsus fuit. Is postea athenis data philosophiæ opera in tanto opes odio habuit: ut nudus degeret: atq; nautico dolio pro domo usus a nullo uel pecuniam uel aliā rem acciperet.

Recentiora De Saulo apostolo.

APriscis exemplis de mutatis moribus ac fortuna ad recentiora trāsituri: Saulum Tarsensem primo commemorabimus. Quis enim tam crudeliter in oues lupus: quam ipse in christiani nominis homines sceuiuit pro uiribus suis usq; quaq;: ubi inueniri per Syriam eos contigit? Nam id usq; adeo enixe egit: ut q̄q̄ admodum adolescens ad lapidandum Stephanum leuitā: cum eius persecutoribus conueniret. Mutatis postea moribus: mutato etiam nomine eius fidei cuius fuerat accerrimus persecutor dux atq; prædicator extitit. & qui martyrum sanguinem sparsit: dum christianam fidem impugnaret: suum postea ut eam tueretur: effudit. Nec minus studiosum se promptumq; Christi discipulum q̄ ante sceuus fuisset hostis ostendit.

De Augustino aurelio episcopo hipponensi.

AVrelius quoq; Augustinus manicheæ hæresis sectator catholicam fidem acerbe impugnauit: modica ortus fortuna: sed ingenio tanto ut ei neq; ante neq; postea ullus uideatur posse præferri. Is posteaq̄ Ambrosii opera ad catholicæ fidei gremium se conuertit: mutatis moribus manicheorum cæterorumq; hæreticorum dogmata impugnauit infregitq;: ac tantum in christiana eruditione profecit: ut e quatuor quorum scripta ad alios in catholica fide errudiendos recepta sunt: unus nec is quidem nisi clarissimus habeatur: nulla re minus q̄ hipponensi ep̄atu notus.

De Maria ægyptia.

MAria mulier ægyptia primam ætatem uulgato corpore ut foedissimum scortum egit: uino etiam plus æquo usa: sed posteaq̄ peiitis hierosolymis ante actæ uitæ eam poenituit: &: alios mores in

duit: profecta trans amnem Iordanem in deserta syriæ loca ætate sua singu lare uirtutis ac præsertim abstinentiæ atq; honestatis exemplum extitit: libidi num quibus adolescentiam macularat post mutationem hostis tam sceua q̄ ante per petulantiam ad alios in uenerem rapiendos pronam se præbuerat.

De Pellagia Mimma antiochena.

HVic similis antiochena mimma non modo corpus uulgauerat: uerum antiochiæ quoq; scenæ ac theatro operam suam locabat. Hæc postea mutato uiuendi genere cum in deserta loca se contulisset: libidines delitiasq; in uitæ rigiditatem solidamq; uirtutem commutauit: ita ut abstinentia aliisq; uirtutibus permultos monachos atq; hæremitas superaret: editisq; & dum uixit & posteaq̄ mortem obiit: miraculis in sanctarum numerum referri meruit.

De Mutio latrone.

MVtius latro ægyptius ita in hominum corpora: sicuti in animos Pelagia sceuiebat: alienis enim opibus inhians uias obsidebat: atq; in eos qui iter facerent crassabatur. postea autem quam cor eius de coelo tactum fuit: & is uiuendi studia mutauit: ad hæremum profectus nō modo per uirtutem plurimum profecit: uerum sancti quoq; nomen consecutus est.

De Dauide latrone ægyptio: & Moise æthiope.

DAuid quoq; ægyptius æque ut Mutius latrocinium exercuit: atque insuper Latronum dux fuit: in thebaida superiore apud hermopolim: hic immutata similiter uita: monachalem ordinem professus ad singularem morum sanctitatem peruenit. Idem quoq; Moises æthiops egit: cum monastichам uitam latrocinio permutauit.

De Phtholomeo & herone hæremitis.

COntra hæc: quæ scripsimus: Phtholomeus ægyptius quindecim annos in hæremo commoratus est atq; uitam solo pane ac rore ducens orando tempora sua transigebat: sed postea ad priorem scelestam uitam reuersus apostatauit. Hero quoq; Alexandrinus cum magnā temporis partem austere atq; cum uirtute egisset: religione cum uirtute relicta: ad secularem uitam ut inter scorta uiueret conuersus est. cæterum illius etiam uitæ poenitentia ductus ad hæremum denuo se recepit.

De Gulielmo Gienæ duce & comite pictonensi.

GVlielmus Gienæ dux ita enim in aqtanis urbs nūc dicitur: cū in prima ætate sceuus eēt: & multipliciter catholicā impugnaret ecclesiā tandem uitam moresque mutauit. nam cum seculo renunciasset hæremiticam egit uitam: thoracemque quem olim aduersus ecclesiā indue-

rat: ſuper nudo indutus macerandi corporis apud ſe inſtrumentum eſſe uo/
luit: congregationem quoq; religioſorum hominum ſalutis anno centeſimo
ac quinquageſimo quinto ſupra mille inſtituit: qui ab eo gulielmitæ appella
ti ſunt.

De Alphunſo ſecundo neapolitano rege.

EVit magna quoq; morũ fortunæq; mutatio: quam Alphũſus
ſecundus neapolitanus rex fecit. nam ſimul cum iuuenta armis lit/
teriſq; relictis: hortos una cum uino epuliſq; ſecutus eſt. Itaque ex
forti manuq; prompto ac militaris prudentiæ pleno: egit ut ſocors ac proter
obeſum corpus ad res gerendas ineptus: poſtremo pene amens etiam
haberetur. Amiſſo enim animi uigore: ad primum Caroli octaui gallo
rum regis aduentum cum is in eum arma moueret: attonitus Ferdinando fi
lio regnum tradidit: ac nauem conſcendens in Siciliam terroris plenus profu
git cum & hoſtis iuuẽta q̃ conſilii plærunq; indiga eſt. Item parũ copioſa rei
pecuniariæ ratio. Ita enim eſſe docebat corrogata in primo aduentu ab om/
nibus pecunia: præterea hiems: quæ uenientem hoſtẽ adoriebatur ſatis ma
gnam ſpem facere poſſent: ut non reſiſteret modo: ſed in galliam ipſam il/
latum bellum tranſferret: id quod haud difficulter poterat: cum affatim mi
lites & pecunia ei ſupereſſent. Cæterum animo captus omnibus neglectis cũ
præcioſa permulta præproperans: item arma: atq; innumerabiles equos: præ
terea munitiſſima loca relinqueret: qui in iuuenta inexpugnabiles arces deui/
cerat: qui turcas ipſos magno labore expugnata hydrunto urbe Italia depu/
lerat: nihil ultra quæſiſſe uidetur: niſi ut ſe ac rationem aliquam indulgendi
genio ſeruaret. Sed ne Sicilia qdẽ in quã ſe ꝓfugus recepit longo tempore ad
ſeruandam uitam adiumento fuit. Siquidem illic nulla re minus quam hoſti/
um armis oppſſus: ſine regno in ea breui diem ſuum obiit: manu uehemen
ti cancro debilitatus. De Pyrrho epirhotarum rege cui in prima ætate armis
ac bello par uidebatur: inclinata ætate non Dionyſius quidem poſtremus.
Nam dei atq; religionis quãquam fortuna affectus nunq̃ ſe immemorem
oſtendit: ſed tamen ab eo qui in iuuenta fuerat: tam diſſimilis quam obſcu
rum ſidus ſoli comparatum factus.

De Io. Iacobo Triultio Gallici regni mareſcallo.

QVanquam mores uno tenore incolumes ſeruaſſe uideatur Io. Iaco
bus Triultius in Gallico regno mareſcalli honore inſignis: uarie ta/
men eũ fortuna habuit. Adeo ut quãuis de uiuẽte ſcribenti pudor
atq; aſſentationis ſuſpictio difficilem materiam faciant: tamen proter rerũ

magnitudinem in quibus uitæ cursum hactenus translegit: sine iniuria præ
teriri uideatur non posse in eorum numero. de quibus in uarietate fortunæ
mentionem facere cœpimus, in paucis enim enixius uires suas fortuna exer/
cuisse uidetur: si diligenter primordia eius cum mediis: mediaq; cum postre
mis collata fuerint. Sub principe nato honestior ortus contingere uix potuit:
quam ut Mediolani parentem nancisceretur Francisco Sfortiæ: & ante &
post indeptum ducatus honorem proter gentis nomen ac uirtutem gratissi/
mo: quam ut ab eodem principe ipse quoq; uehementer in prima ætate di
ligeretur. Sed nec minore gratia apud Galeacium fuit qui Francisco patri in
regno successit: inter eius præcipuos sodales semper annumeratus. ad poten
tiam quoq; maiorem conscendit postea sub Bo na Galeacii coniuge: siquidē
post Galeacii mortem in eorum ascitus fuit numerum: qui primas in princi/
patus administratione partes tenebant. Cæterum his successibus plurimum
etiam addidit: posteaquam Mediolañ. ducatus moderatio ad Ludouicum
Sfortiam Galeacii fratrem translata fuit: omnibus enim tam externis q̃ do/
mesticis bellis quæ Ludouicus dum nepotis personam sustineret gessit: ma/
gna ex parte primarios honores triultius sustinuit. Id ostensum fuit cum iis
qui ad uenetos in parmensi agro defecerant: illata arma fuerunt. Cum ferra
ria quam Veneti inuaserant defenderetur Cum motum ab eisdem bellum
a Mediolañ urbis finibus In Brixianum atq; Veronensem agrum transla
tum fuit. Cũ Innocentius octauus pontifex suscepta contra Ferdinandum
aragonium arma omittere coactus fuit. Cum Bochalini tyrannide liberatam
urbē auximũ Innocentio. viii. atq; ro. ecclesiæ ipse restituit. His rebus blandi
ri plurimum triultio & tanq̃ indulgens in eum parens esse uisa est fortuna:
quæ haud multo post ceu nouerca facta: cum erga eum Ludouici immutas
set animum. non ne ea quæ citra mortem homini grauissima sunt: intulit:
cum patriæ finibus ipsum cedere coegit: & illa cum aragoniis regibus Nea/
poli ad sustinendam uitam quærere: quæ domi debere proter res bene ge/
stas large ad augendam dignitatē expectare uidebatur: sed haud lõgo tpe
immorata his malis fortuna præstitit: ut triultium exilii sedes altius eueheret:
& ab aragoniis regibus inter primarios militares duces creatus nihil de pristi
na fortuna dum res ipsorum stetit: & tueri sua armis uoluerunt desiderare
posset. Quid postea Carolo octauo gallorum rege Neapolitani regni pos/
sessore facto? non ne ab eo benigne exceptus pristinam fortunam incolumē
seruauit: cui unus ipse quoq; præstitit: ut in galliam rediturus cum parua
manu italiæ longitudinem inter armatos populos: hostilesq; exercitus calca/
ret: & hastam usq; idest in fines suos incolumem se reciperet. Idem etiam
cum Ludouicus. xii. qui paulo post Carolo in galliarum regno successit re/

petere tanq̄ hæreditario iure debitum mediolan. ducatum armis decreuisset: non ne effecit ut q̄q̄ uiribus minime inferior Ludouicus Sfortia sexto decimo die omnibus relictis in germaniam profugeret: atq; inde quinto mense post reuersus: cum iam ducatus magnam partem recepisset: apud nouariam a suis proditus in regis potestatem ueniret. Alia quoq; ad foelicitatem cum uirtute testandam triultius egit ut magis fortunæ uarietas ostenderetur: sed quia expeditionum alios habuit comites non est ut unius decori ascribamus quod ad plurium laudem pertinere posse uidetur. Illud quidem ipsius erit proprium quo magis quanta sit fortunæ uis pateat: quod in patriam reuersus eorum possessor est factus: quæ ab iis parata fuerant quorum opera ipse patria caruerat. Quod autem de expeditionibus quas communiter a triultio cum aliis confectas diximus: ad heluetiorum motus id pertinet: quibus reprimendis & si ipsius uirtus enituit: solius tamen decori ea res cedere non debet: cui Carolus Ambosia intererat: qui magno nomine regis personam in italia sustinebat: qui paucis annis post armis de Ioannis bentiuoli manu urbem Bononiam extorsit: ac Iulio secundo pontifici atq; romanæ ecclesiæ liberam restituit.

De iis qui ab humili Fortuua in grandem emerserunt. Caput Decimum

NOn minus mira res est: atque insconsueta: ut ab ignobili stirpe humilique fortuna ad magnam aliquis dignitatem magnumque rerum statum conscendat quam ut mores: sicut ante diximus in contarium uertat. De hac igitur mutatione scribemus: ut hi qui in paruis opibus fortunæ uicio aut maiorum suorum culpa inueniuntur: ad spem excitentur: sciantq; fieri posse ut uirtute laboreq; uiam ad excellentiorem fortunam sibi astruant.

De Abartomio Sidoniæ rege.

HVius rei primum exemplum in Abarthomio ostendetur: qui cum irrigare hortos Alexandro magno consueuisset: ab eo Sidoniæ rex constitutus est: ut ex eo facto Alexandri magnitudo testata maneret.

De Seleuco Syriæ atq; asiæ rege.

HOc quoq; Seleucus testabitur: qui inter Alexandri successores annumeratus est. Hic Asia Syriaq; ac multis aliis rebus potitus: cum obequitanti Alexandro pedibus officium præstare consueuisset: uirtute in tam excellentem fortunam conscendit.

De Spartaco gladiatore.

IDem ostendit Spartacus thrax: romæ inter gladiatores ad edendos ludos asseruatus. inde enim cum profugisset cũ quatuor ac septuaginta aliis gladiatoribus: adeo uires auxit: ut confecto septuaginta milium uirorum exercitu: triennium cum romanis bellum gesserit partis sæpius ingentibus uictoriis qui demum ad eas uires atq; in eam existimationem peruenit: ut solus Licinius Crassus romanorum omnium illius tempestatis potẽtissimus idoneus haberetur: q ei resistere posset. tãtũ enim sibi nomẽ armis compauerat ut de seruo ac gladiatore gerendo bello par romanis factus uideretur

De Opelio Macrino imper.

ANõ meliori fortunæ gradu ad lõge maiorẽ Macrinus fortunã cõscendit: quem seruum quidam putauerunt: sed liberatum postea lupanari operam suã locasse: relegatũq; non multo post in aphricam causarum actorem factum esse: alii gladiatorem fuisse aiunt: & postea in aphricã munerum causa missum: undecunq; autem emerserit hoc liquet: ex humili fortuna uirtute atq; industria sua per Caracallam palatio præfectum ad imperium deinde conscendisse.

De Maximino.

MAximinus parem fortunam tulit. Micheæ gothi & ababæ alanæ filius a prima ætate sub parentibus pecora pauit. arma postea secutus a romano exercitu ad augustale culmen euectus est.

De Marciano tyranno.

AD hũc honorem a sediciosis exercitibus in germania aduersus Galienum promotus est Marcianus q̃q̃ triduum tantum post creationem uixerit: is in prima iuuenta ferrarius faber fuit: qđ ei in cõtumeliam a percussore qui eum interemit obiectum est: cum diceret Marcianum ipsum ensem excudisse: quo occidebatur: uerum iam a liberis ad seruos transeamus.

De Foelice ac Pallante.

QVantum etiam Foelici atq; Pallanti Claudii Cæsaris seruis fortuna aspirauit? & ad quantam potentiam eos extulit? Pallas enim imperium regebat tanta existimatione: ut offerẽte ei senatu cõsularia ornamẽta ostenderit dignitati suæ indecorũ ea accipe: opes autẽ ipsius adeo creuerunt: ut quærente Claudio inopia se laborare: dictum fuerit ut a Pallante se

adoptari curaret: quoniam ita diues futurus esset: neq; uero hæc ipsius fortu næ satis fuerũt: cõsulatus ꝑluræ atq; alii magistratus ipsius cõsilio atq; arbitrio dabantur. Fœlix autem iudeæ gubernandæ præfectus in eum dignitatis su blimen gradum peruenit ut Agrippæ regis neptem uxorem duceret.

De Cleandro.

HAud minorem gradum apud Commodum imperatorem Clean der habuit ipse quoq; seruus: is enim unus imperatorio cubiculo præerat: atq; ipsius imperatoris custodiæ curam habebat. Quin etiã palatinæ præfecturæ curam gerebat: in tantis opibus tantaq; existimatio ne: ut putatus fuerit ad imperium aspirare: sed auaritia rapinisq; populo ro. inuisus factus: cum ad mortem uocaretur: Commodus occidi eum cum fi/ liis iussit: corporaq; ipsorum per urbem trahi. Ludi quibus in eos sæpe fortu na utitur qui in principum aulis nimia honorum cupidine incensi ultra quã fas est conscendere non uerentur.

De Hermia eunucho.

HErmia eunuchus trapesuntii ciuis seruus athenas profectus est: ut studiis operam daret. audito igitur aliquod tempus Platone do/ ctus euasit. Itaq; Asiam quæ patria erat cum domino reuersus: uir tute sua patriæ urbis imperium sibi peperit. ab infima enim fortuna: quæ ser uilis est: debilitatoq; per euirationem sexu: in eum excellentem gradum in dustria quam per doctrinam parauerat: euectus est. Sed postea finis mise rabilis fuit. captus enim cum in colloquium cum Menone rhodio uenisset: & ab eo persarum regi datus suspendio uitam finiuit. Verum quoniam satis de ueteribus scriptum est: iam tempus uidetur: ut ad recentiora transea/ mus.

Recentiora De Narsete eunucho.

QVoniam de eunuchis mentionem facere cœpimus: ueluti de his quorum infima est fortuna: non modo propter seruitutis humilita tem: uerum etiam ob debilitatem sexus: qui facit ut nihilo meliores eunuchi q̃ fœminæ dici possint: in recentioribus enarrandis: ab eunuchis non discedemus: ut quo humilior eorum fortuna est: eo magis mirus ipso/ rum in tantam altitudinem conscensus uideatur. primum autem Narse/ tem eunuchum: ut uirum admodum uirtute insignem commemorabimus. is a Iustiniano imperatore ex muliebri seruitio sumptus: secretis ac regiæ Ga zæ præfectus fuit: deinde cũ exarchatus honore in Italiam missus: magna in dustria multisq; ꝓclare gestis gothicam barbariem pœnitus Italia depulit: quam decem ac septem annos tanta prudentia iusticiaq; rexit: ut cum a So/ phia Augusta Valerii Iustini secundi: qui Iustiniano successerat: coniu//

ge: per inuidiam reuocatus esset. Italia ab Augusta rebellare potius decre/
uerit q̄ illi parendo: perpeti ut Narsetes exarchatu cederet. Ioannis autem
tertii pontificis opera postea Iustino reconciliatus consul creatus fuit. per id
tempus & romæ & uenetiis de manubiis atq; hostium præda permulta tem
pla cōdidit. Itaq; qui eius uictorias considerauerit: ac simul tempus quo diu
Italiam ad consulares fasces atq; Italicum exarchatum ex tam infima fortu
na naturaq; euectus rexit: longe maiori ad ea gerenda ætate quam illa qua
uixit: opus esse dicet: fortasseq; si Scipione superior non uidebitur: illi eum
æquando non errauerit.

¶ De Eutropio eunucho.

PAri fortuna: sed dissimili uirtute Eutropius eunuchus ab Archa/
dio factus est consul: adeo in homine natura moribusque tam uili
fortuna uires suas ostendit. Nam si orientales populi seruituti as/
sueti a seruis reguntur: id quod nostra quoq; ætate fieri uidemus: insita a na
tura ignauia longusq; usus facit: ut res non tam noua & proterea non mira
uideatur. Sed quod romanus exercitus ingenio ferus: in quo par animi ac
corporis inesse robur consueuit: homini eunucho: si modo euiratus sexus ho
minis nomen recipit: paruerit: quo res ipsa plus habuisse difficultatis uidetur
eo etiam magis est miranda. hoc igitur cogit: ut huiusmodi hominum si/
ue uirtutem siue fortunam dicere malimus: non ingentem solum uerum ma
ximam quoq; fateamur fuisse.

¶ De Eurithio eunucho.

IDem Eurithio eunucho contigit: qui a Leone imperatore exar/
chus in Italiam missus fuit: ut semiuir qui paulo ante culinæ serui/
uerat: tot tantosq; regeret populos. Sed quoniā satis de eiusmo/
di diximus: iam ad alios sublimiores nos conuertamus.

¶ De Eugenio Tyranno.

EVgenius tyrannus qui a Theodosio rebellare ausus est: ante ma
gister ludi fuerat. mox ualētiniani a secretis scriba. postremo Au
gustum se compellare ausus est.

¶ De Fl. Val. Iustino.

LOnge a minore fortuna post Anastasium ad imperium prosiliit:
Iustinus primus: nepotemq; Iustinianū reliquit. Thrax enim igno/
bili loco ortus: subulcus ob inopiam fuit: inde bubulcus factus: po
stremo operam suam lignario fabro locauit.

¶ De Mauricio imper.

MAuricius qui ab initio notarius fuit: deinde uigilum præfecturam
sub a Iustino secūdo gessit: in oriente imperator creatus Tiberio so
cero successit: uigintiq; annos imperium rexit.

De Theodosio tertio imper.

A Simili officio ad imperium Theodosius tertius in oriente conscendit. publicanorum enim scriba fuit.

De Basilio imper.

BAsilius qui olim abatis minister fuerat: a Michaele constantinopolitano imperatore in eam fortunæ magnitudinem euectus est: ut post imperatorem primus haberetur. Is demum domino per scelus occiso: ad imperium in eius ascendit locum: non minus infamiæ proter proditionem q̄ honoris proter augustale nomen assecutus. In eo enim uerū est inuentum uetus adagium: quo ferunt homines ab infimo ad summum gradum raro nisi per magnam uirtutem aut grande nefas conscendere.

De Maumethe auelanaginar arabe.

INsignis ab infima fortuna ad ingentem ascensus Maumethi auelanaginar arabis in hispania fuit. Regnante enim Alphunso legionensi rege: adeo is fauentē habuit fortunam: ut e bubulco a mauris ab bethicæ: siue ut nunc ferunt granatæ regnum fuerit euectus.

De Roberto episcopo arrasensi.

IN sacerdotali quoq; ordine persæpe miranda hæc fortunæ incrementa conspiciuntur. ad eū igitur transibimus. In eo ordine Robertus fuit fabri ferrarii Carnotēsis. filius quē ipsius foelicitas ad arrasensem tornacensemq; simul episcopatum euexit.

De Ioanne bellouacensi Cardinale.

SImiliter Ioannes bellouacensis cardinalis in pictonibus Caligarii sartoris filius astu foelicitateq; simul in eam fortunam cum Ludouico undecimo gallorum rege peruenit: ut regem unus pro arbitrio regeret: & per eum se ad cardinalatum euexerit: q̄q̄ postea depræhēsus in regē cōspirasse: in uinculis diu habitus fuerit: ac demū Sixti pōtificis opera liberatus: romam inops iuerit: ubi eū se gessit: ut sub Innocentio octauo postea mortuus ingentes reliquerit opes.

De Gulielmo brissonetto cardinale.

A Simili gradu ad maiorē Gulielmus brissonettus turonensis cū Carolo octauo Ludouici filio conscendit. Nā apud eum ita gentē suā extulit: ut in eius propinquis quatuor galliæ totius primariæ publicæ pecuniæ procuratiooes ac quæsturæ permultiq; alii magistratus inuenirētur: ita ut per ipsum eiusq; propinquos omnis regia pecunia tractaretur: cuius eas sibi suisq; quas uolebat partes faciebat: eoq; puerilem Caroli ætatem perduxit: ut penes Carolum regis tantum esset nomen: Cæterum regendi fruendiq; regni potestatem arbitriumq; Gulielmus haberet: ob quam foelicitatem cardinalatus honore insignis factus: insuper rhenensem episcopatum atq; titulum unius e duodecim galliæ patribus accepit.

De Ludouico patauino patriarcha.

Similí fortuna Ludouicus patauinus usus est: qui chirurgus erat: cũ ab Eugenio quarto in cardinalium numerũ receptus fuit: & Aquilegiensis patriarchatus honore factus insignis: opum magnitudine & apparatus magnificentia: excedere nedum multos æquare reges putatus est.

De Petro Riario cardinale.

Aetas nostra non sine admiratione Petrum Riarium sauonensem uidit: ordinem minorum profitentem: qui q̄q̄ non ignobili prorsus genere ortus: inops tamen panem ut ordinis eius mos est: mendicabat. Eum Sixtus quartus: cui diu in ordine suo ministrarat: ad cardinalatum euexit: & præterea constantinopolitani quoq; patriarchatus honore decorauit. Is in tantis opibus tantaq; aureorum uasorum ædificiorum: ac omnis generis uestium pompa: tam prodige ne large dicamus uixit: ut æquari multis regibus posset. Luculloq; potius ac Xersi q̄ Francisco aut Bernardino quorum ordinem profitebatur uideretur conferendus: atq; omnes qui eius originis noticiam haberent in admirationem conuerteret.

De Hieronymo Riario bimolæ ac foroliuii comite.

Petri frater Hieronymus nomine nulla maiori fortuna q̄ frater: cum honestiore se negocio exercere non posset: in patria uili mercede publicanorum scriba fuit. is a Sixto pontifice auctus ac foroliuii atq; bimolæ urbium nonnullorumq; aliorum locorum principatu honestatus ad neapolitani quoq; regni conestabulatum: qui post regem primus est honor: & militarium pontificis copiarum ducatum ascendit. In cuius manu ita esse pontificis uoluntas putabatur: ut regum principumq; legati: item magni antistites pontificis aliqua in re assensum cupientes: prius Hieronymum adirent tanq̄ ad pontificis flectendam mentem pernecessarium: neq; uero is solus fuit: qui per Sixtum pontificem ab infima ad magnam fortunam creuerit: & enim haud paruus eorum numerus fuit: quos proter sanguinis propinquitatem humillimo natos loco: ut alia minora taceam commoda: cardinalatus honore ducatibus ac urbis romanæ præfectura insignes reddidit.

De Iacheo Corde bithurigensi.

Cum autem ab ecclesiasticis ad seculares transierimus: Iacheum cordem bithurigensem ponemus: qui inops minora mercimonia per propinquam patriæ regionem uenditabat. Idemq; ob rerum tenuitatem mercibus suis non institoris modo nomen: sed iumenti quoq; officium præstabat: uerum is postea apud Carolum septimum in eam peruenit gratiam: ut principes ipsos opum magnitudine superaret. & quod maius putari debet: per eum Carolus regnum totum administraret.

De Sulthanis ægypti.

SEd quam aliam magis mirandam ab humili sordidoq; loco mutationem ad ingentem fortunam q̃ Sulthanorum esse dicemus? eos enim uidemus prius oportere seruos fuisse: q̃ ad eum honorem cõscendant: manumq; illam quæ aureum tantorum regnorum sceptrum acceptura est: necesse est ante defricandis equis aut culinæ immundis ministeriis deseruisse. Ex tam sordidis autem initiis in eam principatus sublimitatem efferuntur: ut ceu numina a populis suis colantur: eisq; ægyptus tota, itẽ arabia: iudea: palestina: mesopothamia: deniq; Syria omnis pareat: quorum singulæ partes quondam magnorum regum sedes fuere.

De humanis casibus ac fortuuæ uarietate. Caput undecimum.

DE uariis casibus quæ materia superiori coniuncta est scripturus: a Marci prætoris ac barbulæ mutatione: quæ peruaria fuit: incipiemus. Marcus cum in bruti partibus præturam gessisset hostis iudicatus est: & postea acie in Philippis campis superato Bruto ut plæriq; alii captus fuit. Astu uero cum seruum se fingeret a barbula coemptus est: qui cũ in eo & prudentiam & ingenium animaduerteret esse: aliis eum seruis ac simul domui gubernandæ præfecit. Sed cum in dies re ipsa uideret modestiæ atq; ueræ urbanitatis plus in eo q̃ communiter in seruis soleat esse: secreto compellatum efficacibus uerbis urgere coepit: ut si in rebellium numero eẽt: illud ne occultaret: quoniam eius liberandi rationem initurus esset. Sed Marcus risu discutere rem quærebat negans ex eo numero se: sed uere seruum esse: eos quoq; quibus ante seruiuerat: tempusq; quo uenundatus fuerat: ceu rem ueram apposite narrabat. uerum barbula ut certiora hac de re argumenta eliceret: dixit uelle se Marcum Romam secum ducere: ratus si inter rebelles haberetur: præ timore Romam ire recusaturum. Marcus autem nihilo minus quam barbula ingeniosus: affirmat libenter se iturum. Profectus igitur ad urbem cum barbula: dum ad consulis ualuas dominum moratur: a ciue romano agnitus est: qui barbulæ ceu amico eum detexit. Is nulla mentione de hoc cum Marco facta: statim ad Agrippam profectus: per eum ab Augusto impetrat: ut Marco ignosceretur: atq; eum postea ad Augustum deduxit: a quo in amicorum numerum acceptus est. Non multo post barbula inter Antonii amicos post actiacam pugnam captus est: atq; incognitus a Marco emptus. Sed cũ Marcus paulo post barbulã esse cognouisset: ab Augusto salutẽ eius impetrauit: ho-

rum casibus fortuna satis uarietatem suam expressisse uidetur: cum eũ qui prætor fuerat seruum fecit: nec multo post egit: ut dominum cui prætor ser uiuerat Marcus seruum haberet.

De Lepido & Balbino.

VArii quoq; & mirandi casus Lepidi atq; Balbini fuerunt. nam Lepidus olim trium uirorum primus: ut pote qui potentior erat: ius uitæ fortunarumq; in romanos ciues habuerat. Sed postea ab Octauio triumuiratu depulsus: romam uenire coactus est. Illic Balbinum rogare oportuit: qui superiore anno proscriptus fuerat. Sed postea pace cum Pompeio facta romam reuersus: consulatum obtinuerat. paruo enim tempore fortuna quæ Lepidum ad tantam potentiam extulerat eo deiecit: ut rogare eum cogeretur: qui Lepido rerum potiente unus maxime infoelix ipm rogabat: cuius etiam calamitas hoc magis augebatur: quod Balbini seruis inuisus aditu ad Balbinum prohibebatur. Qui enim aliis audiendi se parcum præbuerat: apud alium sibi quoq; restrictum ad res agendas aditum sensit.

De Appio proscripto.

CVm Appius proscriptus se a triumuiris nosset: opes quas habebat seruis suis diuisit: & cum eis nauem conscendit: ut in Siciliam traiiceret. orta ingenti tempestate serui eum in Lembum demiserunt: monentes illic a tempestate tutiorem fore: & ipsi cum naue atq; opibus abierunt. Sed ita pro iusticia agente deo: qui tutius se in naui futuras duxerunt: paulo post cum naui demersi sunt. appius autem. quem serui in Lembum demiserant ut mergeretur: in Siciliam uentorũm ui incolumis perlatus est

De Vitelio imper.

VArii quoq; ac graues auli uitelii casus fuerunt. A Galba enim in germaniam ad regendos exercitus missus in uiaticum pecuniariam rationem nullam habebat: nisi uxoris margaritas uendidisset: quæ postea cũ socru in parte alienarum ædium habitauit. Ipse quoq; dum ab urbe discederet: uix a creditoribus explicare se potuit: is tamen ex tam humili fortuna ab exercitu in germania creatus imperator Romam uenit augusti nomine salutatus. Cæterum fortuna quæ tam foeliciter arridere his initiis uisa est breui tãtam foelicitatem in miseriam luctumq; conuertit. Captum atq; uinctũ Vespasiani militares duces per urbem traxerunt apposito gladii mucrone sub mento: ne uultũ obtegere ab iniuria posset cum cœno sordibusq; eum pueri

inceſſerent: Cæſus per hunc modum: & ad ſcalas gemonias coniectus: ad
quas aliorum corpora proiiciebantur: quibus ſepelliendi ius negatum erat.
tam uariam fortunæ uim habuit: ut qui tam paruo tempore utriuſq; fortu-
næ caſus tam uarie: tam grauiter tulerint: perpaucos fuiſſe arbitrer.

De Celſo tyranno.

IMperante Gallieno: cum Celſus priuatam in Aphrica uitam age-
ret: ubi tribunus aliquot tempus fuerat: ob inſignem iuſticiam ue-
nerabilemq; aſpectum: paſſieni opera qui in Aphrica proconſul
erat: item Pomponii qui fines libicos tuebatur: ab exercitibus imperator crea-
tus fuit. Sed cœptum hunc fauorem mutante fortuna: Gallienæ opera Gal-
lieni imperatoris propinquæ poſt ſeptimum diem interfectus eſt. & corpus
a Canibus deuoratum.

De Maximiano herculeio.

QVam uaria Maximiani quoq; hereculei fortuna fuit? is Dioclitia-
ni opera iuſſuq; e priuato homine Auguſtus factus: non multo
poſt Dioclitiani ſuaſu imperium depoſuit: atq; ad priſtinum uitæ
gradum reuerſus eſt. cum autem breui poſtea huius facti eum poenituiſſet:
Dioclitiani filium Maxentium ſpoliare regno: quod cum maxentius exer-
citui præfecerat conatus: uix militum effugere impetum potuit. In gallia quo-
q; quo ſe ad Conſtantinum generum contulerat: cum depræhenſus eſſet
pares tetendiſſe inſidias: in fuga compræhenſus miſere ſuſpendio uitam fi-
niuit.

De Conſtantio Cloro Cæſare.

MEliorem quidem exitum ſortita eſt: ſed non minus tamē ante ua-
ria fuit in Gallia Conſtantii pugna: qui magni Conſtantini parēs
fuit. Nam a germanis proelio uictus atq; in Lingones profugere
coactus: cum oppidani præ hoſtium metu aperire portas non auderent: fu-
ne per muros in urbem receptus eſt: in quam magna pars eius copiarum ſe
contulerat: cum eodem tempore aliæ quoq; eius copiæ ſuperueniſſent: erru-
ptione in hoſtes facta eodem ipſo die quo uictus fuerat: hoſtes deleuit: e qui-
bus eo proelio ſexaginta hominum milia deſiderata fuerunt.

De Zenobia Armeniæ regina.

A Romanis ad aliorum exempla tranſeuntes: Zenobiam radami-
ſti Armeniæ regis uxorem annectemus: quæ proter populorum
rebellionem cum una cum uiro fugeret: & in uia pariendi dolore
capta eſſet: ita ut ultra ptogredi non poſſet: uirum rogauit: ut eam occide-
ret: neq; in hoſtium manus uenire pateretur: uir poſt multas lachrimas uxo-
rem amplexus: ne dedecus pateretur apud hoſtes: ferro iugulum eius petiit:

& mortuam esse arbitratus: in araxem fluuium: qui prope erat: proiecit: ne corpore hostes potirentur: sed postea a quibusdam inuenta pastoribus cũ adhuc uiuere perspiceretur: ad Tiridatem mariti hostem perlata fuit.

De Saulo iudæorum rege.

INter hos fortunæ uarios casus: annumerari potest illud quoque: quod Saulo iuniori contigit. Nam cum duas asellas amisisset: ad prophetam se contulit: ut amissas inueniendi ab eo indicium acciperet. Sed propheta Saulum iudæorum regem unctione sanxit. Itaque qui rei utilitatem quam Saulus quærebat: uix enim inter iumenta asino utilius aliud dici potest: & eius rei magnitudinem quam a propheta unctus accepit: non modo non petitã: sed ne optatã quidem considerauerit: & uaria & mira res esse profecto uidebitur.

De Hircano pontifice ac rege iudæorum.

NOn ne etiam & uarii & miserandi casus fuerunt Hircani iudæorũ regis atq; pontificis? qui a fratre Aristobolo pulsus: & postea per Pompeium recuperato regno cum omnibus quæ ante possederat eius possessionem quadraginta annos quiete retinuit. deinde a nepote antiocho Aristoboli filio atq; parthis pulsus: defectis auribus in parthiã captiuus est deductus: cũ aũt tpis lapsu postea Antigono herodes successisset: & arte magnisque promissis iterum in iudæam perductus Hircanus post tantam calamitatem: in priuata fortuna quieturum se speraret: propter falsas suspictiones ab Herode occisus fuit: in eoq; assamoneorum regnũ finem accepit. In quo fortuna uisa est uoluisse quam magnæ uarietatis atq; inconstantiæ ipsius uires essent ostendere.

De Sedechia qui etiam Ioachim dictus est quarto hierosolymarum rege.

QVam miserandi quoq; casus fuerũt Malachie qui etiam Ioachim dictus est? cum opera Nabucdonosor caldeorum regis deiecto a iudaico regno Ioachim qui Ieconias quoq; dictus fuit: ipse nepotis loco suffectus est: cum nominis in Sedechiam permutatione. Sed cum uana spe inductus præstare pactum tributum negligeret: a nabucdonosor rege magnis uiribus obsessus: dum euasurum se arbitratur: undecimo quo regnare cœperat anno cum uxore ac filiis captus: omnes ante filios interimi patriamq; ac templum simul incendi cum uidisset: erutis oculis babilonẽ perductus. Illic cum coniuge in carcere inter homines lingua moribusq; diuersos diem suum obiit.

De Persa Macedoniæ rege.

Nequaq̄ foeliciore exitu uitam fortunamq; terminauit Rex persa: q amisso regno simulq; ingentibus tesauris a paulo æmilio ductus in triumphum: perpetuo carcere damnatus est: cuius cum uigiles tederet: somno ab eis prohibitus: eo tormento periit: neq; uero his malis ip sius fortuna contenta fuit: Sed filium eius Alexandrum in eam coniecit mise riam: ut notarium professus scribendo uitam duceret.

De Adonibezech cananeorum rege.

Quid uero de Adonibezech cananeorū rege dicemus? qui in proe lio a Iosue Iudæorū iudice captus: amputatis manuū pedumq; di/ gitis: in hunc modum miserrime in uita seruatus est. Siquidem ui uere is dici potest: qui eo modo habitus in longam potius mortem coniectus uidetur: fassus enim fuit ea se morte septuaginta reges uicinarum urbiū af/ fecisse. Cum longo eos tempore uelut canes sub mensa ad pedes suos pa/ uisset.

Joseph: lib: 5. antiq: Cap. 2. et Judic. Cap. 1.

De Demetrio Nicatore Syriæ rege.

Eorum de quibus diximus: uarii fuerunt casus: sed longe inconstan tiores Demetrii eius cui Nicatoris cognomentum fuit. Nam cum in proelio pater Demetrius sother Seleuchi filius aduersus Alexan drum balantem: qui se Antiochi epiphanis filium ferebat: uitam cum syriæ regno amisisset: & ob eam causam ipse in creatam profugere coactus esset: inde amicorum ope adiutus Alexandro magnis uiribus resistente patum p/ fecisset: nisi fortuna inexcogitato casu eum subleuasset. Nam cum Phtholo meus philometer: cuius filiam Alexander duxerat: genero opem in eo bel/ lo magnis uiribus ferret: detecta proditione quam in eum Alexander mo/ liebatur: mutata in Alexandrum uoluntate iniuriam ulcisci decreuit. Itaq; ereptam ex eius matrimonio filiam Demetrio Nicatori coniunxit: foedere q; inito: cum in Alexandrum arma: quæ ante pro eo habuerat conuertisset: Alexander in Arabiam pulsus illic est occisus: relicto filio Antiocho quem Græci theon appellarunt: qui Diodori apameni triphonis cognominati ope ra Demetrium in syria persecutus: paruo tempore: ut pater: regno eum deiecit. Nicator uero cum se in Ciciliam recepisset seruante eum ad alios gra uiores casus fortuna: omisso syriaco bello a græcis quibusdam uocatus in par thiam se contulit: fretus parthica expeditione confecta: facilius syriæ se rece pturum esse regnum. Sed in contrarium res ei cessere: quippe in proelio a parthis captus apud eos in carcere est asseruatus. Variante autem sæpius sy/ riæ fortuna post Antiochi theonis ac Diodori mortem. item fratris Antio/

chi Sotheri : qui in proelio a parthis cæsus fuerat. Nicator a parthis liberatus est : atq; in aui regno restitutus. In quo uariāte iterum fortuna haud diu mā sit. Nam ab Alexandro Zebenna qui apud Phtholomeum phisconem regem ægypti in magna gracia erat : motis in eum armis superatus pulsusq; cum se Phtholomaidem ad Cleopatram coniugem recepisset : ab ea reiectus dum ceu attonitus inde abiret : in fuga captus : ac demū crudelissime interemptus fuit : cum inter hos uarios casus Nicatoris finem ut persæpe solet : lachrimis fortuna terminasset.

Recentiora. De Romano constantinopolitano imper.

A Priscis græcorum atq; barbarorum exemplis ad recentiora transituri, inter eos Romanum secundum qui Diogenes dictus fuit Constantinopolitanum imperatorē primo ponemus : qui in bello a belsech turca persarum rege captus : deinde auro redemptus, cum se tutiore putauit esse loco : contemptus a suis ceu iners & excors : luminibus simul atq; imperio priuatus est.

De Iustiniano secundo imper.

QVanq̄ re uera tragica res magis q̄ historia Iustiniani secundi constantinopolitani imperatoris casus dici possint : quorum recordatio mortalium mentes moerore possit afficere : ne dum eas proter ipsius in sceuiores semper casus uarietatem ut mirentur mouere tamen quia ueri fuerunt : ut exemplo terreantur quorum insolentia proter nimiam foelicitatem crescit : & qui in miseriam deuenerunt : sperare posse discant : haud ab re putamus esse : eos enarrare. Iam decimum annum Iustinianus imperabat : cum eo ipso tempore quo se in imperio firmiorem arbitrabatur : a Leontio patricio captus & impium & nasum simul amisit : atq; in exilium chersonam quæ in pōto est missus fuit. Leontius tertio anno post male adeptum imperium : pari sorte qua iustinianus : & naso & imperio priuatus : a Tiberio absimaro quem punici exercitus per sedicionem ad occupādum imperium iuuerant : in carcere ita ut erat asseruatus est. Deiecto Leontio Tiberius imperium occupauit suspictionum plenus : ut eorum natura fert : qui malis artibus in magnam fortunam conscendunt. Is cum accepisset iuuenem patricium Philippicum Bardanum nomine in somniis uidisse capiti suo aquilam insidere : arbitratus ea re imperium portendi : in exilium Chersonam eum misit : tollere quoq; e medio Iustinianum decreuerat. Cæterum Iustinianus re intellecta ex uirtute compulsus opem sibi parare : ad Cachanum turcharum regem profugit : atq; eius sorore in matrimonium accepta : cum eius quoq; opera cum trebelio bulgarorum qui inter scythas numerantur rege foedus iniuisset : magnis uiribus ab utroq; adiutus depulso Tyberio imperium recuperauit : inuentumq; in carcere Leontium post lōga tormenta publice interemit, & proter priora mala suspiciosus ut Tyberius cum

eum bello coepisset ipsum quoq; occidit. Cum eodem modo perdere philippicum uellet: & chersonam euertere quod in ea exulem se contentum fuisse dicebat: contra multorum sententiã: qui ad humanitatem atq; clementiam eum hortabantur: magna classe chersonam profectus a chersonensibus atq; philippico. quos desperatio ad rebelionem impulerat armis exceptus atq; insuper ab exercitu proditus in fuga una cum Tyberio filio captus fuit. Ambos philippicus exul: ut erat: securi percussit: qui de exule imperator factus: nec multo post ab Anastasio proditus & lumina et imperium amisit. Gaudente fortuna ex Iustiniani casu uelut ex equo troiano non milites sed alios casus atq; calamitates creando: dum de imperatoribus exules: atq; de exulibus rursum imperatores facit: atq; eosdem ad grauiorem etiam q̃ ante haberent miseriam deducit: in utroq; foelicitatis ac miseriarum statu quãtæ sint eius uires & q̃ ipsa uaria atq; sceua nihil in rebus humanis certi ac firmi relinquat ostendere. hnic autem Iustiniano cum exitium similitudine unius imperatoris ac duarum reginarum casus respondeant eos subiungemus.

De Andronico imper.

Pulsus in exilium Andronicus a patruele fratre Emanuele secundo imperatore ortis sedicionibus: ad turchas profugit. Cæterum postea reuocatus ab eodem prouinciæ ponticæ præfectus est. Interim cum Emanuele defuncto filium impuberem qui successerat Alexius patruus regeret auaricia atque crudelitate insignis: ut eius administrationi quæ omnibus inuisa erat: remedium daretur Andronicus a populo uocatus est: qui constantinopolim profectus & pupillum & patruum occidit cum ipsorum stirpe: ita ut unus ysacius eam uim effugeret. Per hunc modum Andronicus imperio potitus dum acerbe ysaciũ insequitur: quia fuga parare sibi salutem desperaret coegit: ut impar præter omnem rationem arma temptaret. Quam ob rem id quod omnium minime Andronicus uerebatur: & proterea paratos milites in urbe nullos habebat: nocte Ysacius Constantinopolim ingressus: populum ad arma exciuit: obsessoq; in palatio blascherna Andronico: paruo tempore locum expugnauit: atq; Andronico manus iniecit: quem primum effoso oculo nudum in asino auersum constituit. asini cauda pro imperatorio sceptro data: cum caput allii reste tanq̃ diademate cinxisset. Deductus per totam urbem Andronicus cũ in hoc statu esset: tandem furcis suspensus foedissime uitam amisit.

De Iezabel regina samariæ & buruichilda regina gallorum.

brunchilda.

AMe ſcribendo ſeorſum nequaq̄ ponentur Iezabel & brunichil/
da ambæ reginæ.Cum eas aduerſa Fortuna q̄quam diuerſis tem
poribus grauium caſuum atrocicate ſimiles fecerit. Fuit Iezabel Io
nabal tyri atq; ſydoniæ regis filia Acab autem coniunx qui Samaria regna/
bat: ac Ioram mater: & tamen quæ foelix uiſa eſt eſſe: ab Ieu militi du//
ce ſuo: qui ab ea rebellauerat: filio regnoque ſimul priuari ſe conſpexit: &
poſtea ab alta turri præcipitem demitti: cum demum corpus eius equorum
pedibus detritum eſca canibus daretur: Ita ut cum Ieu conquiri corpus ad ſe
pulturam iuſſiſſet: nihil præter manuum digitos fuerit inuentum. Fuit ſimi
liter Bruneuſch achatildi gothi hiſpaniarum regis filia: Sigiberthi Methen/
ſis regis uxor: quæ cum poſtea ex arriana catholicam ſe feciſſet: & mutato
nomine Brunichilda diceretur: haud multo poſt uiro a fratre eius Chilperi/
co gallorum rege occiſo: ipſa in exilium acta fuit: cum autem clam moro/
neo Chilperici filio nupſiſſet: ut noua affinitas in eám Chilperici animum leni
ret: compræhenſo moroneo ab irato patre quia inuiſas ei nuptias fecerat:
denuo uidua facta eſt. quia moroneus cum patris iram ferre non poſſet: ſibi
ipſi manus iniecit. poſt autem aliquod tempus cum Childericum qui in re/
gno Methenſi patri ſucceſſerat accepiſſet mortuum eſſe: magno labore aſ̄/
ſecuta eſt: ut ad regendam nepotum Theodeberthi atq; Theodorici infir/
mam ætatem proficiſci poſſet. Quibus liberiſq; eorum mortuis: a Clotario
ſecundo qui ad ſe unum gallicarum rerum ſummam traxerat regno ſe pri/
uari uidit. atq; inde grauiſſimis criminibus falſo inſimulatam miſerandum
in modum diſcruciari: Nā nō cōtēta fortuna nudā nudo ac macilento equo
impoſuiſſe: atq; ita p tota caſtra ſpectandam traduxiſſe: egit ut pedibus ipſi
equo alligata per ſaxa per uepres ac dumenta traheretur: dilaniataq; crude
lem in modum corpus totum uitam ageret. Res profecto & mira & com/
miſeratione digna: ut regum filiæ: regum coniuges ac regum matres in eā
calamitatem uenirent: ad quam ne humili quidem fortuna ortus niſi rariſſi
me & grauibus patratis facinoribus ullus unq̄ peruenit.

De Heliſabetha & Maria hungariæ reginis.

SImilitudo caſuum magis q̄ ordo temporum facit: ut iis de quibus
eſt dictum reginis: duarū aliarum caſus ſubnectam: & ſi atrocitas
aliq̄to diſpar fuit: ex eis enim cognoſcet: q̄q̄ foemineus ſexus mul
tis rationibus a uiolentæ mortis ac uulnerum periculo abeſſe uideatur: ad utrū
q; tamen fortunam nouos adinuenire modos & caſus. Mortuo Ludouico
hungariæ rege Maria eius filia regni hæres ſub matris Heliſabethæ tutella re
gebatur: rexq; & non regina gentis illius more nuncupabatur. Neapolita/

nus rex Carolus qui eo nomine postremus fuit Mariæ patruus a multis Vn/
garici regni proceribus uocatus: cum ad eius regni fines cum ualido exercitu
uenisset: & si quo animo uenerat: q̃uis ipse propinquitatis beniuolentiam p̃/
tenderet: reginas non latebat: tamen quia resistendi facultas nulla erat: exce
ptus fuit. primo sub gubernatoris illius regni nomine: deinde cum deterio/
ra impendere uiderentur: ut ipsarum reginarum postulatione. hungariæ
regno coronaretur. Cum hæc non sine reginarum ingenti dolore fierent. &
si fortuna risum abinuitis extorquebat atq; ipsæ quanquam in priuatam iam
fortunam redactæ in arce tamen Budæ manerent: sub aliarum rerum præ/
textu rex Carolus in inferiorem arcis partem ubi reginæ habitabant ab eis uo/
catus Elisabethæ reginæ cõsilio in caput lætale uulnus accepit: infusoq; uulne
ri ueneno cum præterea in carcere conditus esset: haud multo post animam
egit infantibus Lancilao & Ioanna secunda liberis Neapoli relictis. Ad hæc
in Carolum patranda reginas pãnonius eques iuuerat qui gentis illius more
dum iter fit: armatus sub ducendæ uxoris prætextu ad eas ierat: per eum
igitur reginæ tota arce potitæ pristinã fortunam recuperasse uidebantur. su
blato enim hoste: paruo negocio consilio atq; arte magis q̃ uiribus in regni:
quod eis magno exercitu Carolus ademerat possessionem redierant. Itaque
cum eo metu solutæ budã profectæ inuisere regni fines uellẽt: Ioannes oruath
banus id præfecturæ nomen est: multis barbaris comitatus: in eas impetum
fecit: cum autem in earum conspectu omnibus qui Caroli neci interfuerant:
caput ademptum fuisset: in tam fœdo spectaculo in quo omnia sanguine
madebant: reginæ ut in ipsas quoque crudeliter sceuiretur expectabant. Sed
tunc a ui temperatum est: & conuitiis ingentibus oneratæ ad arcem quæ in
Ioannis potestate erat deductæ fuerunt. illic ab Helisabetha iureiurãdo mul
tipliciter certior factus Ioannes filiam Mariam conspirationis in Carolum
factæ consciam non fuisse eam in carcere asseruauit. helisabetbam autem
idest matrem uulnere affectam dũ primus in mulieres ipsas impetus fuit fa/
ctus: noctu in flumen demersit. Neque uero hoc satis fortunæ uisum est:
ostendere enim in tanta calamitate uoluit quantæ ipsius uires essent. Nã cũ
eo ipso tempore quo Carolus interemptus fuit: reginæ Sigismundum mar/
chionem brandiburgensem q̃d ei Maria desponsata fuerat: uocauissent: Is
iam ad regni fines uenerat. Quã ob rem territus Ioannes oruath cum Ma/
riam reginam sacramento adegisset: ut omnem iniuriam remitteret: ad ui/
rũ eam dimisit. a quo ea igitur in arce quam tenebat obsessus: captusq; inter
magnis cruciatibus mortem obiit. cum autem intra breue tempus Sigismun
dus ad imperium conscendisset: Maria quæ paulo ante de regno ac paulo
post de uita magno in discrimine uersata erat augustæ nomen indepta quã
uarii sint fortunæ casus: & quam etiam in miseris rebus spes tamen haberi
possit exemplo mortalibus extitit.

De Adaleda Augusta.

NOn minus uaria Adaledæ fortuna fuit. Nã mortuo eius uiro Lotario Italiæ rege a Berengario qui imperium occupauerat: in carcere habita est in gardensi arce: in q̃ua aliquot tempus tã Auguste uixit: ut rerum omnium inopia præmeretur. Inde cum clam Veronam pfugisset in leardi episcopi domum: atq; ab eo in uilla sua occultata eius opera Ottoni primo nupsit. recuperataq; libertate simul cum imperio: cum ex uiro Ottonem secundum genuisset: ab eo Berengarios euerti: & carceris sui graues penas sumi uidit.

De Ottone secundo imper.

MAtris exemplum filius sequetur Otto secundus qui ex germania in Italiam profectus: cum in Calabria aduersus græcos bellum gereret: ab Alexio atq; Constantino imperatoribus proelio superatus est. Fugiens autem cum in paruam nauem conscendisset: incognitus a pyratis est captus: atq; in Siciliam perductus: illic præcio redemptus cum Romã redisset: intra paucos dies captos ipsos pyratas qui eum coeperant omnes suspendit.

De Sanctio secundo castulonensi rege.

MAgna quoq; Sanctii castulonensis regis fortunæ uarietas fuit. nam cum ingentibus copiis fratrem Garsiam Gallitiæ atq; Portugalliæ Lusitaniæ enim portio est regem obsedisset: Is in rerum desperatiõne ab urbe erruptione facta proelio Sanctium superauit ac coepit. Interim autem dum Garsias fugientes insequitur: Haluarus hauez Sanctium ab hoste recepit: & cum ei Rodericus biuar cognomẽto Cidus se cõiunxisset statim ꝑlii mutata fortuna ambo ex uictore Garsiã captiuum fecerunt. Inde cum se hoc fortunæ successu Sanctius in alium fratrem Alphunsum legionensem regem conuertisset: conserta manu superatus est: per noctem autem collectis copiarum suarũ reliqis Sãctius ex rerum despatione ad temptandã fortunam compulsus fratrem Alphunsum ob uictoriam secure nimis agentem & proterea imparatum adortus fudit ac coepit. Cæterum instaurato ualidius a legionensibus exercitu cum iterum pugnasset nouo proelio fusus Sanctius ducebatur captiuus nisi forte Cidus superueniens denuo ex hostium manibus eum recepisset: & cum legionensibus egisset ut contenti Alphunso qui ipsorum rex erat liberato: Sanctium libere dimitterent. Ita paruo temporis momento Sanctius bis se dominum eorum inuenit a qbus ipse captus fuerat: quo experimento clare ostenditur nullius proelii quemq̃ uictorem dici posse nisi posteaquam bellum finitum est.

De Petro Castulonensi rege. & de eius fratre Henrico.

Non ne etiam admodum uaria Petri Castulonẽsis regis fortuna fu/it: atq; Henrici eius fratris? Petrus alphunsi undecimi filius: magnis criminibus populis inuisus ab eis regno pulsus fuit: atque Henricus eius frater nothus ei suffectus. Quam ob rem præmente fortuna Petrus Bononiam ad Galetanum principem Heduardi tertii brithãnici regis filium se recepit. eius ope adiutus Henricum eiecit: qui in aragoniam se contulit: unde prius exul ad capiendum regnum a populis uocatus uenerat. Illic cũ exul miseram traheret uitam egre ferentibus gallis Petrũ brithannorũ armis restitutũ: Beltramus elaquigninus galliæ magnus cõnestabulis: ea enim post regem suprema dignitas est: henrici causam suscepit. profectis iam inde brithannis Petrũ in arce menteila obsedit. Cũ autem ultra resistere posse despararet: duplex ab eo casu fama manauit: alii ferunt noctu accepta fide ad cõnestabulis tentoriũ uenisse: alii profugũ ab arce in hostiũ manus incidisse: ut cũq; res fuit: constat cũ in Connestabulis tentorio esset: henrici fratris manu qui tunc forte illic erat interemptum fuisse.

De Radagasio gothorum rege.

A Secundis casibus ad infoelices transituri miserandum gothorum regis radagasii casum scribemus: qui cum in italiam aduersus honorium cum ducentis equitum milibus uenisset: a Stilicone consule inter Fesulanos montes obsessus: cum eius fugeret exercitus: ipse in stiliconis potestatem uenit: a quo catenis uinctus: & per omnem italiam deductus turpiter interiit: omnibus admiratione captis: cum eum captiuum atq; uinctum cernerent: ad cuius famam paulo ante omnes præ formidine contremuerant.

De Conradino Germaniæ rege.

Conradini germanici regis haud multum a Radagasii casu dissimilis fortuna fuit. Is in italiam aduersus Carolum primum neapolitanum Siciliæq; regem uenit: cum ius sibi in illis esse regnis diceret. Illic cum superatus ac mutata ueste fuga sibi consulere uellet: captus inusitato miserandoq; in regem more: In medio Neapolitano foro securi percussus carnificis manu caput amisit: qđ Germaniæ Siciliæ atq; Neapolis regnorũ diademate ornari consueuit.

De Gulielmo tertio Neapolis atq; Siciliæ rege.

Non minus etiam uaria atq; miseranda ante sors fuerat Gulielmi tertii neapolitani Siculiq; regis. Nam cum Gulielmus hoc nomine secundus in eis regnis sine liberis decessisset: regnaq; ad sacerdotium hæreditario iure peruenissent: aduersus pontificem pro feudo contumaciter agentẽ Celestinus tertius pontifex ex panormitano uirginũ monasterio Cõ/

stantiam olim Roglerii regis filiam iã ãnum ad se acciuit: eãq; matrimonio coniunxit cum henrico Federici ænobarbi filio: hinc graue cum Tãcredo bellum est ortum. In quo cum ipse decessisset: Gulielmus tertius eius filius in regno successit. Cum eo henricus insidiose pacem cum inisset: fraude Gulielmum comprahendit: quem cum tribus sororibus uinctum in germaniã misit. Illic non contentus eum luminibus priuasse: ut spem quoq; successionis adimeret genitales partes desecuit. itaq; gulielmus exemplum humanæ uarietatis satis grande reliquit: cum se ex ingenti rege cum sororibus ad eam gẽtem captiuum uidit deductum cuius linguam non norat. & defectis genitalibus non tolli solum propagandi nominis sui spem: sed ad grauiorem et calamitatem reseruari prorsus: extincta guiscarda gente ex qua olim pmulti magni reges prodierant.

De Francisco iuniore carrariensi patauino principe.

RECentior q̃q̃ non minus sceuus uariusq; francisci Carrariensis iunioris casus fuit: qui a Galeacio uicecomite patauino principatu deiectus: patre eius in uinculis posito: cum in germania aliena ope uictum quæreret: mutatis rebus ut sæpe solet: uenetorum florentinorũq; armis adiutus patauinum principatum recepit: eiq; etiam Veronam addidit. Qua foelicitate non contentus cum pro more humani ingenii maiora etiam parare cuperet: molitus Vincentiam Venetis adimere: proelio superatus & captus: uniuersa quæ possidebat amisit. deductusq; Venetias cum duobus ex liberis quos habebat: una cum eis miserandum in modum strangulatus est: salutis anno quadringentesimo & sexto supra mille.

De Sarra columnensi.

NE tã multorũ infoelicium casuum cõtinuatio fastidium moueat ad aliq̃to foeliciorem fortunã: q̃q̃ totã laboris plenã trãsibimus. Cum Bonifacius octauus Anania urbe in latio ortus: nimium guelfo nomini addictus acerbe Iacobum Ioannemq; columnenses cardinales ambos. Item Sarram eorum fratrem insequeretur: non contentus ecclesiasticis eos honoribus priuasse patrimonium etiam atq; alia bona: quæ possidebãt ademit. Itaq; cum uitæ suæ Sarra uehementer timeret: diu per nemora errans furtim his cibis quos a pastoribus accipe poterat alebañ: nemini pter Bonifacii odium ac uires se credere ausus. Squalore igit̃ cõfectus cũ insup pmissa barba demissiq; capilli totũ obtegerẽt hominẽ: effigiẽ prsus a cõsueta specie mutauerat: ac lacera ueste tectus: feræ potius q̃ homini similis uidebatur. huius uitæ iã pter lõgitudinẽ impatiẽs ad mare descendit ut uideret si quo modo inde ad tutiora loca abeũdi uiã inuenire posset. illic a pyratis cathellanis: q ut pecora in uictum raperent ad terram descenderant: captus non ausus se

ne Bonifacio põtifici uenderet detegere: remigaria seruitutẽ patienter accepit. Cum postea pyratæ cum triremibus Massiliam attigissent: non ignarus Sarra inter Philippum gallorum regem cognomine pulchrum: ac Bonifacium pontificem graue odium atq; inimicicias esse clam se ei detexit: redemptusq; a pyratis in galliam ad Philippum perducitur: qui cum in Italia mortuus putaretur: in eam cum pecunia missus est: iussiq; pauci quidam galli milites non simul sed seorsum sequi: ut sub alio prætextu Italiam petiisse uiderentur. Sarra igitur cum anagninis ciuibus gibillinæ factionis inita conspiratione: scalis urbem ingressus Bonifacium secure in patria agentem: neq; aliquid minus q̃ Sarræ arma uerentem coepit: ei primum tesauros omnes ademit. deinde re uerboq; non secus atq; in hostem inuectus: uinctum ad urbem Romam deduxit: ubi eum tiberi immersisse putatus est: q̃q̃ quidam scripserunt Sarram a ui in Bonifacium temperasse. Sed Bonifacium nimia indignatione proter hunc casum in furorem uersum interiisse. Sed ut cunq; Bonifacius perierit: Non est quin in ipso atq; Sarra in uario casu fortuna q̃tæ sint eius uires ostenderit.

De Castrucio castracane duce Lucensium.

VArii fuere eorum casus: de quibus iam dictum est: sed Castrucii castracanis interminellensis admirandus extitit. hic urbe Luca pulsus per guelfam factionem in gallia atq; brithannia aliquot tempus militauit. Inde Lucam reuersus: ubi rerum potiebatur Vgucio fagiolanus: non Lucensiũ solum sed etiam Pisanorum princeps: Vgucioni quia gibillinæ factionis fautor Castracanis putabatur suspectus In uincula coniectus fuit. Cum autem Vgucio: Nerio filio ordinasset: minimis quibusdam criminibus Castrucio obiectis. ut eum capite mulctaret: Nerius uero Pisas ad patrem scripsisset: non posse id sine tumultu fieri proter amicorum quos Lucæ Castrucius habebat: multitudinem: Pisis Vgucio discedens ut huius rei gratia Lucam peteret: uix ex urbis conspectu abierat: cum populus Pisanus clausis portis arma arripuit: statimq; de eo Lucensem populum certiorem fecit. Lucenses quoq; ex composito arma capiunt: & urbis portas claudunt. ita paruo momento Pisis atq; Luca Vgucio exclusus pulcherrimum principatum amisit. Cæterum a lucensibus per tumultum effracto carcere Castrucius liberatus: ut uir præstans & Vgucionis hostis a lucensibus princeps creat: & a Ludouico bauario impatore titulũ lucensium ducatus impetrat. cui haud lõge post Pisas atq; pistoriã urbes addidit. fortuna igitur rebus: ut eius est mos: uarie mutatis: principatum ademptum ei qui Castruciũ morti damnauerat: ad damnatum transtulit: & eum qui dominus fuerat in exilium egit.

De Petro hungariæ rege.

Vt italicis exemplis egrediamur minuendi fastidii gratia: ad pannonios redibimus. Illic Petrus qui rex erat: cum a procenbus pulsus eēt aba in regno sufficitur. Petrus Henrici imperatoris ope adiutus aba interempto regnum recuperauit: sed quo tempore firmiorem se in regno esse putauit: noua eum grauiq; calamitate fortuna circumuenit. Nam a principibus hungaricis clam uocato Andrea qui e regis septimi stirpe ortus: ab hungaria pulsus per orbem terrarum inops errabat. captus atq; oculis priuatus in carcere haud diu post miserandum in modum periit. Sed ne Andreæ quidem foelix hæc ut uidebatur fortuna perpetuam se præbuit. Nam cum filium admodum puerum diademate imposito regni successorem imo præsentem possessorem facere uellet: Abella eius frater: qui mortuo andrea ad regnum aspirabat: adeo grauiter rem tulit: ut illato bello eum proelio uicerit: atq; interemerit. Itaq; partum post exilium pānonium regnum ei acerbæ mortis causa extitit. satisq; apte ostensum est: in occulto manere ea quæ meliora sunt: persæpeq; ab hominibus mala sua optari.

De Bella Secundo Ceco rege hngariæ.

Bellæ mira fortuna præter multa alia: quæ diximus satis docere potest: humano consilio aut nunq̄ aut perraro fata mutari: quæ res persæpe efficit ut prudentes parum uidentes: & præcipitis consilii homines: sapientes atq; audaces uideantur. Fuit bella in hungaria dux: quæ secunda a rege in hungaria potestas est: ipse cum patre a Colomano hungariæ rege propinquo luminibus priuatus: q̄q̄ in eas tenebras ac miseriam coniectus: minime tamen animum cum lumine amiserat. Itaq; in græciam profugit: ut meliori se fortunæ seruaret: quæ non defuit. nam mortuo Colomano eius filius Stephanus Bellam in patriam rauocauit: & cū sine liberis mortuus esset: in regno Bella successit. Itaq; cum annos nouem Cecus regnasset filium Geisam secundum successorem reliquit.

De Matthia coruino hungariæ rege.

Perraro puerorum regna quietem atq; iusticiam sortiuntur: sicuti inter alios in Ladislao Alberti filio perspectum fuit. Nam cum ad eum per mortem patris hungariæ boemiæq; regna præterea etiā Austrasiæ ducatus peruenissent: ipseq; regi potiusq̄ alios regere dici posset. adeo creuere odia Inter Ioannis uniadi Vaiuodæ hungariæ gubernatoris filios: atque Vlricum Ciliæ comitem Austrasiæ gubernatorem: Ladislao affinitate coniunctum: ut Ciliæ comes eorum opera in urbe Alba dum in templo esset occideretur: ob eam cædem reuersus Budam rex compræhensis Vaiuodæ filiis maiorem natu Ladislaum securi percussit:

minorem natu Mathiam in custodia asseruauit. cum autem secum postea in Boemiam eum deduxisset: & sine liberis illic decessisset: Georgius pogibratius illius regni gubernator a boemis ad regnum uocatus fuit. In pannonia quoq; legitimus rex in Ladislai morte ereptus erat. Itaq; cum intelligeret Georgius Mathiam & proter uirtutis paternæ memoriam: & proter magnas propinquitates similiter a pannoniis electum regem: multis ab eo promissis oneratus in pānoniam ad capescendum regnum dimittitur: ubi qui ante cathenis in custodia fuerat uinctus: regio diademate decoratus fuit.

De Iacheto Lusignano Cypri rege.

MAtthiæ coruini casibus haud dissimilis Iacheti Lusignani fortuna fuit. Nam in Petri Cyprii regis adhuc pueri coronatione cum controuersia inter uenetos atq; genuenses de præcedendi forma esset orta: atq; Iacheti opera regis patrui quidam genuensis nationis cæsi fuissent: Genuenses ut iniuriam ulciscerentur: missa in Cyprum ingenti classe: præfecto admiratoq; Petro Fulgoso Dominici ducis fratre: urbem famam augustam per arcem ingressi sunt reginæ uiduæ opera: quæ cum filio male a Iacheto habebatur. Illic inter alios captus Iachetus ac Genuam perductus cum quibusdam aliis in turri pharea asseruatus est: in ea cum nouem mansisset annos: mortuo demum Petro rege sine liberis: qa iure hæreditario regnum Iacheto debebatur a cypriis populis ad regnum electus est: missiq; Genuam ab eis legati Iachetum a genuensibus petierunt. Genuenses autem accepta fama augusta magnumq; pacti census nomine auri pondus: atq; alia quædā: Cypriis Iachetum dedere: qui a genuensium duce ac magistratibus a turri in qua captiuus sine ulla libertatis spe degebat: ad nauem ingēti honore sub umbella perductus est.

De Argo Can.

HAud dissimili fortuna Argus tartarus: cūm ārma in patruum coepisset tangotdam chan id est tartarorum in perside atque armenia regem: qui alio nomine Maumethes dicebatur: proelio superatus ac captus: cum ad mortem damnatus Torim in armeniam perduceretur: incidit in principem tartarum olim argi parentis ministrum: a quo nocte proxima ui facta liberatus est: & tartarorum princeps salutatus: Torimque ubi morti designatus erat: ut princeps est deductus. Coactis autem illic copiis in Maumethem inuectus eum interemit: atq; per hunc modum in ipso tartarorum regnum firmatum fuit: anno salutis ducentesimo octuagesimo quinto supra mille.

De Melechuaser Sulthano ægyptio.

MAgnam quoq; similitudinem cum iis habuere uarii casus Melech uaser qui fratri Melechseraph in ægypti regno ita uolentibus ma maluchis successit: salutis anno ducentesimo nonagesimo quinto su pra mille. Nam cum proter teneram nimis ætatem gubernator ei gurboga tartarus esset datus: qui alio nomine Melechadel discebatur: regno spo- liatus ab eo in carcere conditus fuit: ubi aliquot tempus infoelicem duxit uitã. Sed q̃q̃ Gurboga regno alachme melechmanser pulsus esset: tamen nunquã captiuitatis finem habdit: nisi posteaq̃ Lachmes a suis cæsus fuit. Tunc per mamaluchos liberatus Melechuaser atq; in regno restitutus lõgum tempus regnauit.

De Kazimiro poloniæ rege.

KAzimirus quoq; alio nomine Carolus appellatus adhuc puer post mortem Mesti regis poloniæ patris sui a regno in exilium pulsus in abatia cluniaca monachali habitu sumpto: septimo exilii sui an- no cum minime amplius se in regnum putaret reuersurum: tunc apertam in regnum uiam inuenit. Nam cum sine duce regnum discordiis esset agita- tum: & proterea dilaniaretur uicinorum præda factum: cum tantis malis unius ipsius reditu occurri posse uideretur: a populis in regnum uocatus fuit: atq; a Benedicto nono pontifice ei concessum: ut monachali habitu deposi to: regnum suscipere atq; uxorem ducere posset. Quod cum egisset liberos procreauit & regni successores reliquit.

De Henrico quarto & Ricardo secundo brithanniæ regibus.

VAriã ualde fortuna se ostendit in Henrico quarto: & Ricardo scdo ambobus brithanniæ regibus. Indignatio uehemens brithãnos popu los cœperat: qđ Ricardus cũ Carolo sexto gallorũ rege pacem atq; affinita- tem iũxerat: cũ ante ipse ob eã suspictionẽ patruũ ducẽ golosestrensem in teremisset: & filium Henrici derbitensem comitẽ fratrẽ patruelẽ in parrhisi os relegasset: post aũt aliquot annos cum Ricardus pata classe aduersus hir landenses: batauorum enim populi sunt: nauigaturus esset: Lunthanus pri marius brithãniæ populus ad se Henricum uocauit: cõiunctisq; uiribus utriq; arma in Ricardum mouerunt: cũ oẽs eum deseruissent in urbe Fluic obses sus breui Henrici fidei se credidit: demum in Luntham urbem deductus cum iudicium de eo rite actum fuisset: indignus regno Ricardus iudicatus est: atq; coram eo ipsius magistratus occisi. eo metu impulsus Ricardus re- gia ueste atq; diademate ornatus cum palam per contumeliam nothum se atq; sacerdotis filium appellari audiret: Henrico regnum tradidit imposito ei manu sua regio ornatu: quem ipse duos & uiginti iam annos gesserat. Ita exauctoratus & in carcere conditus mortem obiuit. Henricus autem confir- matis cum gallorum rege induciis de exule rex ob eam ipsam causam factus est: proter quam Ricardus regno pulsus fuerat.

De Henrico sexto brithaniæ rege.

A Variis casibus principum qui exitus foelices habuerunt. iterum ad infoelices reuertemur: scripturi enim sumus de Hērico sexto qui tē pestate nostra brithannicum regnum obtinuit. Is cum duodecimum annum non excederet: patri Henrico quinto successit: brithannicis autem populis per discordiam ad arma compulsis ipse in proelio a uaruichense comite captus fuit: sed haud longe post apud sanctum Albanum a regina Henrici coniuge amicisq; eius superato uaruichensi comite captiuitatem exuit. Cæterum cum ad Lunthan urbem Henricus cum uictore exercitu ueniret: Lunthensi populo sedicione agitato cui uaruichēsis ac marchiæ comites opem tulerunt iterum Henricus proelio superatus capitur: regnumque ad marchiæ comitem postea Eduardum quartum nuncupatum defertur. Sed hoc non contenta fortuna post duodecimum annum quo Henricus carcere maceratus erat uaruichensis comes aduersus Eduardum amorem in odium conuertit: coniunctoque Georgio clarecensi comite Eduardi fratre henricus liberatus atque in regno restitutus est. Eduardus autem in belgicæ galliæ partem quæ nunc Flandria nuncupatur fuga se recepit: unde post sex menses in brithanniam cum exercitu reuersus henricum non solum regno depulit uerum etiam cœpit atq; in carcere interemit.

De Mosey de tartarorum rege.

E X parte Moseydi quoq; tartarorum regis magni tamborlani nepotis casus similis fuit. Nam cum aduersus Vsson cassanum persarum regem cum innumerabili exercitu pfectus esset: qd̄ ei in gerendo bello cōsiliū deerat fusus ac captus atq; ad Vssō cassani pedes cū uxoribus deductus quarum ex gentis more magnū numerū habebat: primum diuidi eas uictoribus: deinde multis contumeliis affectum se captiuū dedi uzaibai chara qui ab ipso rebellauerat uidit: a quo perdedecus necatus fuit.

De Carolo Simplice gallorum rege

N On ne miserabilis quoq; Caroli cognomento Simplicis gallorum regis fuit casus? cum partis multis uictoriis egregieq; rebus gestis herberti comitis uermendoisensis suasu ac uerbis peronam deduci se passus est ubi carcere conditus interiit.

De Ludouico quarto gallorum rege.

N On minus uaria sed exitu feliciore fortuna habita est ludouici quarti qui caroli filius fuit cum eo adhuc puero panonis plena mater post uiri mortem in brithanniam ad patrem se contulerat: cum Rodulfus burgundio gallicum regnum occupasset: quo post aliquot annos defuncto: cum galli principes Ludouicum reuocassent: regnum recepit: ac patrem ultus est. Sed haud multo post cum Normādi in bello captum

in carcere asseruarent: fortasse illic uitam amisisset: nisi Lotharium filium ob fidem pro his quae ab eo Normandi petierant dedisset: per eum modũ carcere liberatus fuit.

De Ludouico Comite Flandriae.

PErsaepe contingit ut proelio uincantur: qui honestis cõdictionibus pacem abnuunt: quemadmodum Ludouico Flandriae comiti euenisse parentum nostrorum aetas uidit. Nam cum Gandauensem urbem quod ab eo rebellauerat: longe ab ea positis castris obsideret: in magnam populum Gandauensem rerum necessariarum egestatem cõiecerat. Itaq; cũ missis oratoribus lachrimãtes ueniã errori suo peteret: Ludouicus superbe respondit: se id nunq̃ facturum: nisi pedibus nudis: abiectis exterioribus indumentis: aperto capite extra urbem fune in collum accepto ad petendã ueniam uenirent. Tunc igitur cum id egissent: se respõsurum dicebat. Hoc responso commota ciuitas: cum nullum iam nisi audendo remedium saluti suae superesse putaret: decreuit armis sumptis potius in acie cadere: q̃ per hunc modum uenia petita ludibrio haberi. Eggressi igitur ad erruptionem temptandam cum quinq; milium numerum non excederent: magnamque tormentorum uim in curribus: & simul quatuor dierum cibaria secum deferrent prius christiana confessione lustrati: aduersus comitem qui in urbe brugia cum suis agebat agmen dirrexerunt. Cũ haud longe ab eo abessent: munitis iam castris in eos comes cum circiter triginta hominum milibus impetum fecit. Ipsi autem omnibus tormentis uno tempore in comitis exercitum usi: & una omnes castris eggressi: ingenti sublato clamore tanto animorum ardore in eum irruerunt: ut temporis momento omnes eius copias funderent. Fugientes autem insecuti superueniente nocte cum eis Brugiam urbem ingressi sunt. nec multum abfuit: quin comes in ea clade caperetur: qui cum se in furnarii lecto abdidisset: proxima nocte urbem pedes egressus: uix ad Lillam: ea urbs est: tutum in locum recipere se potuit. Cum autem post paruum tempus sine liberis decessisset gener eius Philippus burgundiae dux uir socero longe temperatior omnem eum motum atq; controuersiam composuit.

De Ioanne gallorum rege: & Eduardo Vualensi principe: Eduardi tertii brithannici regis filio.

MEmorandus quoq; casus: & ei persimilis quem de rege Iuba Valerius scribit: salutis anno trecentesimo quinquagesimo sexto post millenono Kl. Octobres in pictonibus gallico populo contigit.

De humanis casibus ac Fortunæ uarietate.

Eduardus uualensis princeps : uir magni animi magnæq; uirtutis non maio/ re q̄ octo milium hominum numero in galliam penetrarat. Aduersus eum Ioannes gallorum rex ingenti exercitu profectus est : ut pote qui supra sexa/ ginta hominum milia potioremq; gallorum principum partem secum du/ ceret. Eduardus qui biduum sensim cedendo iam abire longius se non pos/ se quin p̄lio decertaret uidebat : quia longe impar uiribus erat: obtulit capta se eo bello restituturum : atq; inducias cum gallis in septimum annum con/ firmaturum : sed ob militum eius paucitatem superbe nimis elati galli obla/ ta spreuerunt: atq; in ipsa munimenta aduersus Eduardum impetum fece/ runt. Erant autem munimenta sæpe frequentibus prunis densa ducta ex/ trinsecus fossa. illic cum diu p̄liatum esset : atq; in eo p̄lio Eduardi milites ma gnum gallorum numerū sagittis eminus confixissent: conspicati eos iā lassos rarosque : in acie ordines non seruare : magno impetu in eos cū bipenni/ bus abiecto arcu erruperunt : atq; in mediā potissimū aciem inuecti omnes in fugā uerterunt. Captus in eo prœlio Ioannes rex fuit a Picardo exule no/ mine Dionysio Mombech & principi datus. captus quoq; Philippus eius fili us & principes alii p̄multi ostenderunt quæ sint fortunæ uires cū honestæ pa cis conditiones respuuntur.

De Ferdinando Castulonensi rege.

FErdinandus Castulonensis. itē Siciliæ atq; Aragoniæ rex : qui be/ thicæ p̄tē nunc granatam nuucupatam : octingentos ānos a mau/ ris possessam p̄domuit : Cū barchinonem ueluti in speciē triūphi uenisset : foelicissimus ab omnibus habebatur : & tamen illic uariante res hu manas fortuna: parū abfuit quin uitā regnūq; simul amitteret. quidam enim Canemas nomine cathellanus: qui iā diu atra billi laborare uidebatur : gladio eū confodere conatus collū ingenti uulnere petiit. neq; eius facti per omne tormentorū genus alia elici causa potuit : nisi q̄d interempto Ferdinando re/ gē se futurū sp̄abat : id q̄d sibi sæpius ab Angelo nunciatū dicebat: adeo par uo momento regna consistunt : ut sæpe in uesani hominis manu eā posuis/ se fortuna uideatur. Quod id circo contingit ut fortunæ aut potius dei : cui hoc fortunæ nomen seruit uires immensæ cognoscantur esse & nihil huma na superbia uanius atq; incertius haberi.

De Henrico Pomeraniæ duce.

AEtate nostra miserabilem in casum Henricus incidit qui olim Po/ meraniæ ducatū obtinebat. ea autē regio pollonis paret ad mare balticum sita quæ pars recentiori nomine sterlingorū sinus dicitur. Nā cū Aquinus Nouergiæ rex Olao filio impuberi testamento matrē Mar/

ritam tutricem reliquit: & ante pubertatem filio decedente Margaritæ ipsi regnum: ipsa uirtute insignis foemina: ac potius inter excellentes belli duces q̃ inter mulieres referenda aduersus Albertum naupolensem ducem armis regnum egregie defendit: belloq; superatum hostē in triumphum duxit) quæ postea mortuo Olao filio regni successorem Henricum constituit: quem Pomeraniæ ducem diximus qui ei uicinus erat: is cum in noruegia Suetia Datiaq; annos quinq; & quinquaginta regnasset: quo tempore senium se per quietē traducturū arbitrabatur: a Christophoro Bauariæ duce: tam multarum prouinciarum regno pulsus est. Sola ei gothica insula concessa: sed postea mortuo Christophoro cui Carolus successit intra breue tempus: ipsa quoq; pusilla insula ubi exulare magisq̃ regnare dici poterat: Henrico adēpta est. qui iam decrepitus in pomeraniam miserandum in modum redire coactus fuit. neq; uero Carolo fortuna certior fuit. nam cum aduersus deum hominesq; impie se gereret: Ioannis epi opera concitatis ad arma populis ipse quoq; in exilium in parua fluminis Vistelli insula pulsus fuit: in qua diem suum misere obiuit.

De Ioanne decimo quarto pontifice.

AD sacerdotalem quoq; ordinem conuertere orationem oportet: ut eorum status quem permulti a uarietate tutum arbitrantur: intelligatur non minus q̃ cæteras humanas res in fortunæ arbitrio eē. experimento ita esse Ioannes quartus decimus pontifex docuit: qui populo ro. ad arma per sedicionem compulso in uinculis habitus miserrime diem obiit: ut quidam tradidere fame confectus.

De Ioanne uigesimo tertio pontifice.

MAgis uaria qdem fuit: sed non tā sceuum exitum Ioannis uigesimi tertii fortuna habuit: qui post quartum indepti pontificatus ānum cum esset in Constantiensi concilio damnationem suā confirmare: deinde pōtificatum deponere coactus: cum fugam temptaret: in insula rheni cui sancti Marci nomen est: in carcere asseruatus est: atq; ab eo loco ad bauariæ ducem transmissus in urbem dalbergam illic triennium per ignominiam in rerum omnium necessitate peregit: coempta demum: ab occultis amicis adiutus magno auri pondere fuga Florentiam petiit: ubi Martinus quintus erat: eius in pontificatu successor. Illic non sine omnium admiratione: ac simul commiseratione: quia in fugitiui hominis forma lachrimabundus humi genu nixus supplicare aliis cernebatur: cui principes reges imperatorque ipse non modo paruerant: uerum etiam pedes uenerabundi cōsueuerant deosculari. qui præterea multos ad Cardinalatus honorem euexerat qui tunc in eo consilio pontifici assidebant: pontificatu priuatus ingentis muneris loco cardinalatum accepit.

De Ioanne uitelio cardinale ac patriarcha.

DVobus pontificibus cardinalem unum annectemus. Is fuit Ioannes uitelius paruo loco Corneti ciuitate ethrusca ortus. a prima ætate litteris operam dedit. postea mutatis animi studiis libros armis atq; equis mutauit. Stipendia cum tartalia: militaris is insignis dux fuit: prima fecit. eius quoq; præcibus a Martino quinto pontifice prothonotariatus honorem adeptus est. deinde ab Eugenio quarto in cardinalium numerum receptus ecclesiastico equitatui præerat. atq; per hanc potentiam: aut ui aut alia arte Eugenio successurus putabatur: aut fortasse uiuentem etiam pontificatu deiecturus. Sed fortuna quæ ad eam diem uehementer arriserat ei: quem in tam sublimem locum extulerat: terga dare coepit. nam cum armatus ecclesiasticum equitatum trans amnem tiberim duceret: per pontem qui arci sancti Angeli adhæret: repente tensis cathenis ad pontis portam ita ut ultra progredi prohiberetur: cernentibus suis uulneratus ac captus intra arcem tractus est: eaq; nocte ut emori posset adiutus: tum nudus in publicum elatus est: ut per ludibrium a populo ro. spectaretur. Exemplum profecto memorabile ne nimium se homines læte fortunæ credant: sed ea tanq̄ quæ mutari in horas possit fruantur.

De Corso Donato ciue florentino.

NE ullus hominum ordo prætereatur ad priuatos quoq; ciues descẽdemus. Corsus donatus ciuis florentinus: & opibus & amicorum numero in patria plurimum poterat: ciuilibus discordiis in exilium pulsus: Caroli senzaterræ opera: qui eum ad pontificem miserat: ut urbem florentiam paccaret in patriam restitutus est. Illic nigræ parti adiunctus candidam eiecit. neq; nigrorũ solum sed totius urbis princeps habebatur. adeo enim opes aliaq; omnia adiumenta auxerat: ut ciuilem statum transcendisse uideretur. præsertim posteaq̄ Vgutionis fagiolani pisani principis filiam duxit uxorem. Quamobrem populo in suspictionem uenit: tanq̄ tyrannidẽ in urbe affectaret: furens igitur arma populus atq; libertatis uexillum coepit: & ad Corsi ædes profectus oppugnare eas coepit: ipse autem frustra conatus se armis tueri: cum in momẽta singula augeri aduersum se populi arma: eosq; qui pro se arma coeperant imminui uideret: clam in equum conscendit: & cum milites quidam insequerentur: ipse aduerso casu ab equo delapsus cum pes ephypii retinaculis uinctus adhæsisset: collisus detritusq; in eq fuga uitam amisit: illic sine ullo honore tumulatus. Cum aliis exemplis ostensum sit magno his stetisse qui nimium fortunæ crediderunt: in hoc particulatim declaratur multo plus eos delirare qui populari gratia freti ad honores cõscendere nituntur: cum plebis animis nihil incertius sit. Nam quod cito eius opera homines consecuntur: id longe celerius per ruinam & cladem adimitur.

¶De Paulo Guiniſio.

HAud fœliciorem finem ſortitus eſt Paulus Guiniſius qui ex priuato ciue patriæ ſuæ lucæ factus tyrannus : inter opulentiſſimos Italiæ principes nomen aſſecutus erat. Mirum enim in modum fortuna eum extulerat. & cum eius temporibus bello Italia arderet : is in ſumma pace ac rerum ſuarum quiete uerſabatur. triginta igitur iam annos Lucæ rerũ potitus cum liberos adultos haberet militari arte præditos : ad omnes fortunæ caſus ſatis ſe munitum tutumq; arbitrabatur : cum repente a populo Florentino bellum eſt illatum. Sed cum ſubſidio ei Philippus Mediolanẽſis dux Franciſcum sfortiam miſiſſet : orta ſuſpictione tanq̃ cum populo Florentino Paulus de uendenda ei Luca ageret : captus a Franciſco cum liberis ac fortunis Mediolanum miſſus fuit : ubi in arce modoecienſi tetro carcere conditus miſere uitam finiuit. Filii quoq; tandem liberati uitam per omnia extrema traxerunt : quod auri Venetiis a paulo cum fœlix eſſet : ut ad grauiores caſus ſubſidio foret : depoſitum erat : Veneti inuaſerunt : quia quibuſdã in rebus a Paulo uiolatam fidem eſſe criminabantur. oſtenſum eſt igitur finem ſolum in rebus humanis uerum de fœlicitate iudicium ferre : neq; quẽquam cõſilio rebuſq; eniti tantum poſſe : quin illud leui momento poſſit fortuna ſubuertere.

¶De Aluaro Luna.

A Ciuili uarietate ad aulas tranſibimus ut ita fortunæ caſibus finem celerius faciamus. Aluarus Luna aragonius quanquam nobili ortus genere tamen quia minime legitimus erat : in magna rerum inopia uerſabatur. Cæterum uir erat magna induſtria : maioriq; animo præditus. his uirtutibus apd̃ Ioãnem Caſtulonenſem regem in eã grãm cõſcendit ut nõ contentus eũ rex ad maius. s. Iacobi magiſteriũ atq; ad caſtulonenſem cõneſtabulatũ euexiſſe : ab eo & ſe & regnũ regi pateret : unus pecuniã publicã : unus arma tractabat : uni etiã ſecreta omnia credebant. ꝓter hæc tãtũ ſibi contraxit inuidiæ : ut eum patrueles regii. regina. ipſa filius quoque regius graui odio inſectarentur. Itaq; ob eam rem per factiones diuiſum regnum grauiter laborabat : ſed tandem mutata fortuna rex Ioannes qui ad eam diem immobilis erga Aluarum manſerat : expugnari ſe delatorum ſcelere permiſit. tulitque ut Aluarus compræhenderetur : atque publice in ualle olithana bonis publicatis interficeretur : ad tantam miſeriam ex ingenti fœlicitate deiectus.

¶De Petro uinea.

¶ De humanis casibus ac fortunæ uarietate.

FVit Petrus uinea ciuis campanus obscuro natus loco cæterum doctrina atq; eloquentia quantum ætas illa tulit apprime insignis. quē ob eam rem Federicus Secundus adeo dilexit: ut archanorum suorum omnium participem faceret ac penes se omnium rerum moderatorem haberet. Cæterum per inuidiam quæ in aula & oritur & nutrimenta habet: atq; uirtutis perpetua est insectatrix: Federico in suspictionem adductus tanq̄ cum pontifice sentiret: quo cum Federicus bellum gerebat: luminibus est priuatus: cuius rei impatiens atq; ob id in furorem conuersus in sancto Miniato: quod ethruriæ oppidum est: sibi ipsi manum consciuit.

¶ De Petro brochia. & Enguerra margno.

INter omnes mortalium gradus: quos uersare fortuna consueuit nullus eo incertior minusq; stabilis habetur: q̄ is qui a principum uoluntate pendet: quorum beniuolentia ueluti in foemineo sexu ut leuibus momentis persæpe paratur: ita etiam facile dilabitur: & in alios mutatur affectus. Id q̄q̄ ex iis quæ iam fuerunt scripta satis pateat: clarius ēt ex non nullis aliis ostendetur. Primus in his erit Petrus brochia: qui ex chirurgo per Philippum gallorum regem ingens factus honorem primum cum eo obtinuit: inter eos qui regii cubiculi administratione insignes habebantur: solusq; omnium rerum moderamen sustinebat. Tandem insimulatus quod regis archana detegeret publicatis eius fortunis suspēdio uitā finiuit. Similiter Enguerra margnus cum diu post Philippi mortem Philippum cognomine pulchrum ita rexisset: ut unius ipsius arbitrio omnia in eo regno gererentur: a Carolo ualois comite pueri regis tutore paruis quibusdam & nullius momenti criminibus aspersus: publice suspensus fuit. ex tam magno rerum fastigio in extremam calamitatem deturbatus.

¶ De Calir bassa.

ALtius Calir bassa cum Maumethe turcarum rege atq; eius patre q̄ Enguerra cum Philippo conscenderat. Nam domi bellique cum consilio armisq; poleret: omnia penes Maumethem patremque eius moderamine suo gerebat. & tamen nulla legitima declarata causa siue quod eius magnitudo Maumethi suspecta esset. siue quod eius tesauris: qui ingentes erant inhiaret: Maumethes mane unius diei Calir strangulari iussit.

¶ De Petro Landoes brithonici ut nunc dicitur ducatus quæstore.

QVanto aularum fortuna citius solet in magnam homines interdum foelicitatem euehere: tanto etiam maiora non a principibus solum ipsis: uerum etiam ab aliis secum pericula fert. Contingit enim sæ-

pius ut ab iis qui penes principes plurimum possunt: longe plures lædantur: q̄ beneficium accipiant: quem ad modum Petrus Landoes inter alios exemplo esse potest: qui Calligarii sartoris filius: non quæstor tantum: sed principis sui ducis Francisci qui postremus fuit: in uenetis & morinis: quibus ut sæpe dictum est nunc brithonum nomen est: ceu dominus factus: in eam apud omnes inuidiam uenit: ut ducis nepos orangiæ princeps: atq; alii quidā brithonici proceres in ipsum manus iniicerent: & suspendio interimerent.

De Oliuerio Dama.

Hoc quoq; ipsum Oliuerio damæ contigit post Ludouici undecimi gallorum regis mortem. Nam cum ei tonsor fuisset q̄q̄ natus in belgica parte galliæ: cui Flandriæ est nomen: immensis congestis opibus: in eam apud regem gratiam peruenerat: ut omnium consiliorū eius particeps: permulta: quæ alios latebant ipse nota haberet. Magnisque de rebus multas legationes obiret. Cæterum mortuo Ludouico: qui filium ipsius Carolum adhuc impuberem regebant: obiectis quibusdam criminibus eum una cum fortunis omnibus damnarunt. Is igitur apud parrhisiorū urbem ubi furcæ extructæ sunt suspensus miserabiliter uitam amisit.

De Philippa Catinensi.

Inter uarios uirorum casus quos aula extulit atq; perdidit: ueluti rem insuetam: & proterea quæ magis ad eam notandam mouere homines debeat: mulieris catinensis subiungemus exemplum. In quo quoniam magna regnorum fuit uarietas: eiusq; ante hoc tempus noticia fortasse ad paucos peruenit: haud ab re putauerim aliquanto pluribus uerbis eius seriem enarrare. In Siciliam traiecerat Robertus dux Calabriæ Caroli secundi neapolitani regis filius: atq; in ea aduersus Federicum urbem panormum obsidebat: in castra Robertum uirum Iolanta dux secuta erat. forteq; eueuit ut pariendi necessitas eam urgeret. Cum aliæ illic matronæ non essent: obstetricis officium diligenter præstitit catinensis mulier Philippa nomine: quæ quondam piscatoris uxor: lauando uictum quæritabat. Illi postea ortus puer alendus est datus: qui & si haud multo post decessit: philippa tamen in aula ad Iolantis seruitia mansit. P̄erat eo t̄pe Roberti Culinæ Raimūdus cāpanus: is seruū maurū emerat quē baptismatis charactere insignitum a nomine suo appellauit. Cū aūt ipse ad maiorē esset fortunā euectus: curauit ut Raimūdo mauro culinæ præfectura traderetur. Inde campano Raimundo rex Philippam coniugem dedit: cum ante equestribus eū ornamentis donasset. Interim Iolanta decedit: & Robertus Sanctiam ducit

uxorem: penes eam quoq; honesto loco Philippa remansit. Ei Robertus ad regnum euectus Ioannam primam ex filio Carolo calabriæ duce neptem regendam dedit: & Philippæ uirum domus administrationi præfecit: cui in eo honore mortuo: filius sufficitur. & cum is quoque decessisset relicta Sanctia filia: Robertus alius frater in eo honore succedit. Interim auo patreq; defunctis Ioanna prima regnum accipit: atq; Andreæ patrueli qui in pannonia erat nubit. Cum in hoc statu res essent: tanta fuit Philippæ foelicitas & industria: ut filius eius Robertus a domus administrãdæ præfectura ad magni connestabulatus honorem conscenderet: & neptis Sanctia Morconi comiti in matrimonio collocaretur: ipsaq; arbitratu suo regni habenas moderaretur. Cæterum cum postea Andream Ioanna sustulisset: atq; ex pannonia profectus Ludouicus rex Ioannæ ad ulciscendam Andreæ fratis mortem arma intulisset: a principibus neapolitani regni Ludouici studiosis Philippa cum omnibus suis capta est: cum ipsa Andreæ mortem molita putaretur: habita per uaria tormenta eius rei disquisitione: omnes e Philippæ stirpe Philippa ipsa spectante occisi sunt: & post eos ipsa quoq; inter omnium conuicia candentibus forficibus totum dilaniata corpus: uiua tandem combusta est. Quam fortuna uisa erat ex lotrice in eũ sublimem gradum ad regendum ingens regnum euexisse: ut quo altior eius fuisset fortuna: grauior quoq; casus atq; ruina foret.

De Ioannino Carazolo neapolitano.

NOn minus apud Ioannam secundam: q̃ Philippa catinensis cum prima: gratia ualuit Ioanninus Carazolus roseus ignobili gente ortus. Nam qui nobiles putantur non roseorum: sed Schirzorum cognomentum ferunt. hic cum in aula amanuensis esset: in eius flammas Ioanna secunda incidit: ita ut perditissime eum deperiret: primum uelino comitatu sub uxoriæ dotis nomine eum donauit: postea ad melphitensem quoq; ducatum atq; ad magnum connestabulatum extulit. illum postea finem quem aula infida atque inconstans præstare solet: Ioanninus tulit. ab ea enim magnitudine ad quam turpis amor repente eum extulerat: non minus q̃ ascenderat celeriter corruit. Nam eius imperio quæ tam multa proter amorem dederat crudeliter opibus honoribusq; spoliatus ac cesus fuit.

De Cicho Symoneta.

CEu agmen tam multorum qui in aula uarie a fortuna habiti sunt claudet Cichus Symoneta quem nos ipsi uidimus: qui alia pleraq; quæ scripsimus apud bonos tamen tantum legimus. hic non ma-

gnis honestis tamen natalibus ortus in Calabria Francisci Sfortiæ mediolanē sis ducis: & post eum Galeacii filii consiliorum in moderando imperio parti ceps ob fidem egregiam atq; lōgi seruitii merita & opibus & honoribus plu/ rimum auctus erat: & quem locum apud Sfortianos principes patrem ac fi lium habuerat: Incolumem etiam apud filii coniugem illiusq; filium tueba/ tur: atq; diutius obtinuisset. Nam & singulari prudentia p̄ditus erat: & in multorum beniuolentia uersabatur: sed fortuna inuidit: quæ in humanis re bus firmi atq; diuturni nihil esse patitur: eum enim ceu scopulum inter Ga/ leacii fratres ac coniugem obiecit: & quia Cichus ut uiduæ ducis ac pupilli sa/ luti consuleret Galeacii tres fratres cum Roberto Sanseuerino quorum ma/ gnitudo animusq; iam formidolosus esse cœperat: in exilium egerat: Ludo uicus ac Robertus armis in patriam reuersi: cum res suas cum Galeacii con/ iuge composuissent: in Cichum fœmina duce permittente sceuierunt. dirre pta domo populatis possessionibus: filiis per orbem terrarum sparsis ipsum demum post grauia tormenta senio iam confectum: neq; de dominis quos habuerat neq; de populis aliqua in parte male mœrentem in ticinensi arce se curi percusserunt.

De Ludouico Sfortia mediolanensi duce.

VErerer si Ludouicum Sfortiam omitterem de his scribens quos uarie fortuna affecit: atq; in graues coniecit casus: id odio ne dedisse uide/ rer: qui ante omnia abesse ab historico debet. Nam patrui scelere olim a ge nuensi principatu deiectum: ipse quoq; nouēsi oppido me: ut patruo meo morem gereret: profugere seminudum coegit. Sed ut hæc in me egerit: erre pta post aliquot annos restituit: nec minus iucunda fuerunt quæ postea ami/ cus p̄stitit: q̄ grauia quæ hostis ante fecerat. Post Cichum igitur ei locum da bimus: quia non minus sceue a fortuna habitus in ancipiti relinquit: dulciora ne fuerint quæ secunda fortuna assecutus est: an acerbiora quæ omnibus ho noribus quos optare poterat cumulato ceu irata postremo inflixit.

Pueritiam eius non commemorabimus: in qua magnam indolem præ se fe rebat: non parentes: nisi quatenus ducibus patre auo ac proauo ortum cum postremo omnia amisit: ostendamus in grauiorem casum conici nō potuis se: Resecabimus igitur omnia in quibus nulla insignis in eo uisa est fortuna fuisse. Ab exilio reuersus: nam mortuo Galeacio fratre cedere patrio solo co actus fuerat: non exilio solum finem fecit: uerum suscepta etiam nepotis tu tella: diu mediolanensis rei moderamen sine controuersia obtinuit.

In eo statu bello quo florentinus populus Sixti. iiii. pontificis ac Ferdinandi regis neapolitani armis præmebatur finem fecit. Idem Ferdinandum ip sum occupata a Turcis regni parte grandi pecunia iuuit. Robertum Sanse/

T. 99. 4.

uerinum in administranda mediolanensi re honoris participem finibus ex/
pulit. Parmensis agri principes: qui cum uenetis sentiebant: cum per alios de
bilitasset: postea p̄sens ipse debellauit. Ferrariam contra uenetorum arma de
fendit. Illatum mediolanensi agro a Venetis bellum: in ipsorum uiscera per
magnos militares duces transtulit: ac deinde dandæ pacis penes eum honor
fuit. Haud multo post iterum laborantem Ferdinandum principum suorū
rebellione in regno armis asseruit: atque ro. ecclesiæ opem tulit: ut de Boc//
calini tyranni manibus urbs Auximum erriperetur. Genuam quæ sub du/
ce Bona Galeacii coniuge defecerat: ut imperium agnosceret compulit.
Alexandri. vi. pontificis inopiam pontificatus initio: nam parando pontifi/
catu omnium egens factus ferat: gratuita pecunia atq; ea ingēti sustentauit.
Carolo sabaudiensi duci ut principatus sui proceres ad officium cogeret: auxi
lio fuit. ac postea Ludouicum salucienſem marchioōem patria extorem: &
cum eo alios proceres: quia per inuidiam pulsos apparebat: in rebus suis re/
stituit. ¶ Blancam neptem Maximiliano romanorum regi matrimonio
iunxit. Venienti Carolo octauo gallorum regi ad neapolitanam expeditio/
nem: cum odia cum Aragonio Ferdinando: atq; eius filio Alphunso inter/
cederent: & pecuniam & arma dedit. Redeuntem confecta expeditione:
qa suspectus erat factus una cū Venetis ꝓhibere conatus: ad tarrū amnem
in parmensi agro: non sine suorum clade pugnauit: & cum ante hastam ur
bem Aurelianēsi duci erripere temptasset: ut sibi in aperta suspictione a gal
lorum armis caueret: ipse Nouariam amisit. ac demum confecta cum gal/
lis pace recepit. Non contentus titulo regendæ nepotis rei: fauentem fortu/
nam habuit: ut dux ipse a ro. rege crearetur. His rebus quid maius. aut ipse
optare: aut fortuna p̄stare potuit? & tamen omnia quæ in uita optare pote/
rat assecutus: ea momento pene amisit. Mutata enim fortuna: qđ dum ad
recipiendas pisas florentinum populum: ueterem quidem amicum: sed tūc
nullo fœdere coniunctum iuuare contendit: uenetos fœderatos parum cau
te læserat: Ludouici. xii. gallorum regis & uenetorum ipsorum bello diuer
sis ptibus eodem tempore petitus: partum patris uirtute mediolanensem du
catum cum neq; milites: neq; pecunia deesset Alexandro pontifice simul
annittente: intra sextum decimum diem: quia ita trahere fata uidebantur:
amisit. cum interim e tanto eorum numero quos ipse in periculo seruaue/
rat: nullus opem ferret: & domestici quos in magnam fortunam extulerat:
eum prodidissent. Sed hæc ut cunque ferre poterat: quia amissa principa/
tu: libertate tamen fruebatur. Cæterum hanc quoque amisit ex germania
quinto mense post reuersus: cum Nouariam de gallorum manibus magna

uirtute recepisset. Heluetiorum enim atq; aliorum transalpinorum magna manu conducta: cum plus apud eos hostium artes ac pecunia quam fides ualuisset: non modo desertus ab eis: sed etiam ducibus gallis uenundatus fuit. a quibus in galliam perductus non se solum atq; Ascanium fratrem captiuum sensit: sed insultantium quoq; inimicorum quorum ipse uitæ necisq; potestatem habuerat in casu ipso contumelias ac iurgia coram pertulit. Cuius ut fortuna grauior fieret cum postea spes aliqua liberato Ascanio fulgere uisa esset: romæ ad cumulandas erumnas decessisse eum audiuit. exẽplo humano generi semper futurus: ut neq; nimia mortales optare uelint: & quam periculose spem in eorum ope reponant: qui diuersam habeant linguam: diuersisq; moribus utentes hoc etiam mali habeant: quod in longinqua regione agentes: ut uelint: raro in tempore opem ferre longinquitas permittit.

De Elisa bella Aragonia.

REprehendi opus nostrum magnoopere posset: si insignem uarietate fortunæ foeminam quam præsentia tp̃a tulerunt: q̃uis etiam nunc uiuat: præteriremus. hæc fuit Elisa Bella Aragonia cui quid maius ad honestandos natales dari potuit: q̃ ut magnorum regum filia neptis atq; proneptis fratrem: ac mox etiam patruum Neapolitani regni possessores uideret? quam ut ipsa auunculi filio ætate forma atq; fortuna cõspicuo: ut pote qui in Mediolanensi ducatu patri successerat: ipsa quoq; in ætatis flore nuberet. Sed postea quæ acerbiora hostilem in eam induta animũ fortuna infligere potuit? quam ut aui regnũ puella turcarum armis infestũ: in summo discrimine uersari uideret? quam ut parentem foeminam omnibus animi bonis in coelestium numero magis q̃ inter mortales referendam ante nubiles annos ammitteret? quam ut nupta cum uiro quamuis integra ætate essent: ceu pupilli grauius quam sub tutore tenerentur? quam ut auo a gallorum rege Carolo octauo inferri arma uideret? q̃ ut belli formidine e bona mente depulsum parentem a regno profugum: & fratrem a patre successorem regni factum: inimicorum armis eiectum audiret? Grauissima hæc fuerunt: sed quid? quod postea frater recuperato regno in ipso flore ætatis erreptus est: & patruus qui fratri successerat gallicis armis tunc regno depulsus est: cum rebus compositis se quietum regni possessorem fore putaret. Accedunt etiam miserandæ magis fortunæ mala: quod uiro orbata fi-

lium in paterni ducatus successione præteriri; & se ipsius iure priuari ui/
dit: ac deinde sibi auunculi manu extorto Mediolanensi ducatu do/
tem adimi: filium quoq; ipsum in galliam apud exteras gentes in custodiam
duci. Minus quidem sceua sunt quæ postea ei contigerunt: si quidẽ in Nea
politanum regnum profecta bariensem ducatum alias quoq; non nullas ur
bes indepta principatus formam aliquam retinere uidetur. Sed pristinæ ac
maiorum fortunæ: si hæc conferantur non plus ueterem restituisse dignita/
tis splendorem dici possunt: quam solis fulgorem nocturnum atq; exiguum
sydus æquare.

LIBER SEPTIMVS

De Foelicitate — Caput primum

De Enoch & Elia.

EXigit ordo: ut poſt fortunæ uarios caſus in huius libri primordio de fœlicitate ſcribamus: de qua minime mirũ uideri debebit ſi tot inſignia exẽpla quot aliis de rebus iam ſcriptis edidimus a nobis poſita non fuerunt. Nam cum inter mortales in hac communi uita fœlicitas non exiſtat: quo modo quod non inuenitur: tanquam ſit deſcribi poterit? impoſitæ enim mortalibus a natura neceſſitates: quibus permultæ corporis moleſtiæ coniunguntur: item auariciæ ac libidinis ardor: ac ſimul leuis ambitionis & gloriæ aura: quibus rebus plurimum hominum mentes perturbari ſolent: ad quas res humanæ condictionis natura accedit non inſatiabilis modo: uerum etiam irrequieta: hunc ipſum fœlicitatis effectum ex uiuentium ſocietate auferunt. Nec uero Valerio crediderim. Q. Metellum inter fœlices annumeranti: quando quidem uis ei a Catino Labeone tri. pl. illata quam neq; publice neq; priuatim unq̃ ultus eſt: præterea pater eius in extrema ætate Luminibus captus: ne fœlix eſſe poſſet: ideſt ut omni corporis & animi affectu atq; moleſtia careret effecit. Idem de Aglao quoq; Archado dicemus: quem quanquam temperato fuiſſe animo fateri poſſimus: tamen ſi in eo ſolo fœlicitas conſiſteret: fœlices philoſophi quidam: item fœlices permulti chriſtianæ religionis uiri nominari poſſent: quos tamen non id circo cæteris fœliciores pluſquam aphros inter ethiopes: candidos eſſe fatebimur. nec uero apollinei oraculi atteſtatio me mouet: cum mentiendi pater in apolline locutus: non patiatur: ut uera: qui ueritatis eſt hoſtis: dixiſſe credamus. Ab hoc quoq; numero Alexandrum Macedonem. Cyrrumq; excludemus: neq; plus eos quam. C. Cæſarem aut Auguſtum inter fœlices admittemus. nam præterq̃ quod iis malis non caruerunt: quæ omnibus mortalibus generatim ineſſe diximus: ipſorum pleriq; grauibus uiciis aut priuatis incommodis atq; indecoris rebus uehementer laborarunt. Cæterum cum uitæ fœlicitas in animi ac corporis quiete conſiſtat: quæ futuri alicuius mali timore expers ſit: affirmabimus ob hanc rem in his ſolis fœlicitatem inueniri qui præcipuo dei munere mentem corpuſq; ſincerum: atq; ab omni humani affectus contagione illeſum: nullius mali formidine territi melioraq; ſemper ſperantes ſeruauerunt. Quod diuinum munus quantum hactenus conſequi legen

do potui: nemini alteri concessum esse deprehendi: nisi sanctis Enoch & Eliæ prophetis: quia putantur a deo cum adhuc uiuerent: ad eas incolēdas sedes deducti: quarum foelicitatem nimia cura sua primus hominum parēs amisit: in quibus sedibus non modo molestia nulla sentitur: quæ uel corpus uel mentem possit afficere: sed una læticia eorum mentes capit: cū certa melioribus semper fruendi spe. Idcirco hos ipsos duos inter uiuentes & nō alios uidemur posse solos connumerare foelices.

De sapienter dictis aut gestis. Caput secundum

Sicuti rem ueram imitari umbra solet: ita foelicitatem sapientia sequetur: cuius dicta factaq; scripturi ab Amasi ægyptio rege incipiemus. Is enim magna animi dexteritate dignitatem suam sine inuidia quod difficillimum est: a contumelia atq; neglectu uendicauit.

De Amasi rege ægypti.

Amasis ignobili ortus familia: ad ægypti regnum conscendit: qui ꝓpterea cum se æque ac alios reges qui ante eum fuerant: non haberi in honore cerneret: statuam numini condidit ex quorundam uasorum auro in quibus ægyptii cum interdum regum conuiuiis adhiberētur exonerare uentrem atq; euomere solebant. Quod numen cum postea ab ægyptiis reuerenter coleretur: Amasis habita oratione eis ostendit: statuam quam colerent: ex eo auro confectam esse: in quo cum uasorum formam haberet: omnes uentrem leuauerunt. quod aurum quoniam nunc in numinis formam mutatum erat: adorare ipsi minime aspernabantur. Idem de se esse dicebat: qui quanquam cum in priuata fortuna esset abiectus uideretur: tamen cum postea ad regnum ascendisset: dignus erat cui honos atq; reuerentia haberetur.

Iterum de Amasi.

Non minus quoq; sapiens fuit illius uerbum erga Polycratē Samiū tyrannū amicum suū. Nam cū audiret omnia illi prospere cedere scripsit: ut temptaret aliquo quoq; incōmodo affici: quia fieri non poterat: ut fortuna præter naturæ suæ cursum constans maneret cuius consilium cum sequi Polycrates constituisset in mare demisit magni prætii annulum. quem percarum habebat quod eo incōmodo secundæ fortunæ tenorem iuxta Amasis consilium interrumpi posse putabat. sed cum eum annulum breui in pisce inuentum esse a se Amasim monuisset: prudenter ani

maduertit amasis Polycratem ad grauiorem : q̄ unius amissi annuli casum a fortuna reseruari. Itaq; ut illius ruina minus doleret : ad eum misit : qui communi amiciciæ renunciaret : Polycratis autem exitus sapienter ab Amasi iudicatum fuisse ostendit : neq; enim longe res abierunt cum persæ illatis armis Polycratem regno deiectum uita quoq; priuarunt.

De Philippo Macedoniæ rege.

Simili uerbo non sine prudentiæ laude Philippus Macedonum rex usus est : cum eodem die nuncium accepisset : q̄drigas suas in olympicis ludis alias cursu uicisse. Item parmenionem ducem suum hostes proelio fudisse : ac præterea natum sibi filium esse Alexandrum : ueritus enim ne fortuna cum tot bona eodem tempore cumulasset : mutata grauioribus malis hanc foelicitatem repēsaret : dixisse fertur. O fortuna celeriter potius aliquid paruæ molestiæ ad pensanda hæc tanta bona : q̄ differendo maiora mala afferto.

De quodam lacedemonio.

In eandem sententiam fuit uerbum quoq; cuiusdam Sparthani erga Diagoram Olympicis ludis : Nam cum uictores Diagoras uidisset coronari filios : atq; ex filia filioq; nepotes : eaq; re multum lætaretur : dixit. O Diagora nunc pulchrum moriendi tempus esset : magna enim prudetia ostendit fieri non posse : ut tantus foelicitatis cumulus alicuius rei infoelicitate ante mortem non compensetur : & tunc mori esse cum uiuētem plus uita delectat.

De Themistocle Atheniensi.

Eorum dicta de quibus scriptum est : plurimum prudentiæ credita sunt habuisse : sed non minus sapiens Themistoclis factum fuit : cum ingrauescente fama de persarum ad petendam græciam apparatu : athenis magistratuum petendorum tempus appeteret. Nam cum Epicides electus fuisset : uir lingua solum promptus : ꝑter q̄ rem uiri q̄bus aliquid existimationis inerat : magistratum abnuebant : ne ille eis collega daretꝰ Themistocles patriæ studiosus atq; in hoc quem ad modum in reliquis prudens : Epicidem suadendo impulit : ut magistratui renunciaret. eo ipso tempore tantum ei largitus : quantum eo anno si magistratum obiuisset conseq posse uidebatur : eo modo in quo & prudentiæ & quietis plurima ratio habita est : hominem tantæ rei tractandæ quanta impendebat ineptum : nō turbatis publicis ordinibus ab administratione dimouit : uiamq; aliis ad magistratum expeditioni magis idoneis patefecit.

De sapienter dictis aut gestis

Iterum De Themistocle.

NOn minus quoq; prudentem se eo tempore ostendit: cum ducta græcorum classe ad Arthemisium: ut cum persis confligeret q̄q̄ & ipse dux atheniensiũ: & nauium numerus quas athenienses in ea classe hēbāt maior esset: tamē cũ accepisset Euribiadeē lacedemoniarũ trire mium ducem: uelle cum eo de præcedendi ratione contendere: sine ulla uer borum controuersia locum ei primum concessit: affirmans eum primarium ducem habitum iri: qui aduersus persas pugnando maiorem melioremq; operam nauasset: neq; enim ex publica utilitate putauit: cum esset confligen dum de eiusmodi re quæ minima erat contendere: si quidem tũc nulla alia re facilius: quā hac contentione hostis uictor euadere potuisset. Itaq; haud multo post deleta persarum classe: partæ uictoriæ laus ac gloria penes solos Themistoclem atq; athenienses mansit.

De Alcibiade atheniensi.

ALcibiades quoq; prudenter fecisse putatus est: cum cani mire spe/ cioso: quem paulo ante magno p̄cio coemerat: caudam penitus abscidit: ac passim ire permisit. Nam cum ex amicorum nume/ ro factum quidam repræhendissent: dixissentq; illud perperam actũ esse: respondit uoluisse se paruo illo errore materiam sui criminandi atheniensi/ bus dare: ut dum de eo loquerētur de maioribus: quæ pertinerent ad ipsum silerent: p̄spicati enim ingenio animaduertere uisus est: difficulter fieri: ut q uirtute aut dignitate aliis superemineat: ita hominum linguas compescat: quin aliqua in re male audiat: & proterea enitendum esse dicebat: ut popu/ lo de leuioribus rebus loquendi materia daretur.

Iterum De Alcibiade

SApiens quoq; illud eius uerbum habitum fuit: cum missus in Siciliā cum exercitu: paulo post ad iudicium reuocatus esset: Nam cum in iudicio apparere nollet: & nonnulli eum monerent: debere ip̄m patriæ fidere: respondit in his quibus hominis uita continеatur: se ne matri quidem crediturum: ne fortasse cum suffragium suum datura esset: errore ducta nigrum pro candido suffragium porrigeret.

De Pyrrho epyrotharum rege.

CVm Pyrrhus epyrotharum rex uouisset Palladi in atheniensi arce rē sacrā facere: Athenienses libere eum in urbem atq; arcē rece perunt. uerum posteaq̄ urbe egressus fuit Pyrrhus dixit: mirum in modum gratam extitisse fidem quam sibi Athenienses habuissent: Cete rum si saperent: in posterum regi nemini portas aperturos esse: eo enim

uerbo ostendit non esse ex re liberæ ciuitatis: in cuiusq̃ principis manu liberta tem suam credere: cuius consilium non secuti athenienses cũ postea Cassan drum quoq; in urbem accepissent: magna atq; innumerabilia mala ex eo tu lerunt re ipsa experientes a Pyrrho sapientissime monitos fuisse.

De Cabria atheniensi.

HAbitum quoq; singularis prudentiæ Cabriæ uerbum fuit cum di xit magis timendum esse ceruorum exercitum: cui Leo dux præ sit q̃ Leonum qui ducem ceruum habeant: acute enim declara uit: ducis uel uilitatem uel uirtutem totius exercitus uilitati uel uirtuti præpo nendam esse.

De Pisistrato tyranno atheniensi.

PRudens Cabriæ uerbum: cæterum sapientius etiam Pisistrati fa ctum fuit quo tempore athenis tyrannidem exercebat. nam cum simultas ei cum filiis orta esset: sciretq; ea re inimicos lætari: in ma gno ciuium cetu: dixit se a filiis quædam exegisse: quæ bona esse arbitra batur: & cum duros ut patri obsequerentur inuenisset se tandem ne cum eis sine amore uiueret: suam in filiorum uoluntatem mutasse: ex quo omnes nosse uolebat familiam suam concordem esse. sapienter enim præuidit: per sæpe ex inimicorum uultu ueluti per speculum homines moneri posse: quid in rebus suis cogitare ac decernere debeant. Semperq; damnanda esse quæ inimicis placere uideantur. & Satius multo esse: suis obsequi q̃ ob suorum in dignationem id cum inimicis agere. cum plerunq; his qui adultos habeant li beros necesse sit ut in alterutrum incidant.

De Teopompo lacedemoniorum rege.

CVm Theompompo Lacedemoniorum regi dictum esset: eo tem pore bene lacedemoniis esse: qđ bene regere reges didicissent pru dentissime is respondit id potius accidere: quod populi parere di dicissent: eo enim uerbo ostendit bonam popularium urbium administra tionem: non tam in principum regimine: q̃ in populorum obedientia con sistere: nam si populi in diuersum a principibus traherent difficillimum arbi trabatur esse: ut principes bene regere possent.

De Dionysio seniore tyranno syracusano.

DIonysius senior Syracusanus tyrannus cum filium repræhenderet: quod Syracusani cuiusdam ciuis uxori uim intulisset: atq; inter alia diceret: si unq̃ audiuisset a se rem similem factam fuisse filius ex

tempore respondit: id accidit: quod nunq̄ patrem regem habuisti: ad quem pater ne tu quidem fili nisi hæc facere desiueris: filium unq̄ habebis qui regnum obtineat: cuius uerbum res ipsa uerum ostendit: nam cum Dionysio seniori filius successisset: haud multo post ob prauam uitam Syracusis pulsus fuit

De Agesilao Lacedemoniorum rege.

QVam prudens quoq; Agesilai Lacedemonii regis uerbum fuit: aiebat enim non minus laudatoris inspiciendos esse mores q̄ eius qui laudatur. nam eo uerbo significare uoluit perraro contingere: ut aliquis quæ moribus suis contraria sint laudare uelit. forsitanq; & si aliter uideretur: persæpe ex laudatoris ingenio posse: eius quoq; mores qui laudetur agnosci.

De eodem.

CVm a quodam ei semel diceretur Agesilae: scito te eam mihi rem promisisse: ad regiam autem fidem pertinet non uerba modo: uerum capitis quoq; nutus seruare: atq; huiusmodi uerbis Agesilaū urgeret: ut promissa præstaret: quia res parum honesta uidebatur: & propterea Agesilaus fidē in eo præstandam esse non putabat respondit. Scito tu quoq; neminem a rege iniustam rem petere debere: acuto enim responso ostendit rem inhonestam quæ importunitate promissa aut concessa uideatur: laudabilius reuocari: q̄ ut constantiæ fama paretur: mala quæ promissa sint præstari. Sed iam ab huiusmodi exemplis ad philosophos transeundum est.

De Aristippo philosopho.

SApiens profecto Aristippi uerbum fuit: cum naufragio facto in littus apud Rhodum nudus eiectus: ob doctrinā inuenit: non modo qui necessaria ad uictum uerum etiam qui in uestes ipsi atque comitibus præberet: cum autem redeuntes domum quidam ex ipsis comitibus petiissent: si quid suis Aristippus mandare uellet. Respondit hoc tantum se mandare: ut nomine suo cognatos monerent ut filiis opes eas pararent: quas aduersa maris tempestas perdere non posset. Ostendit enim q̄ preciosa sit doctrina: in quam neq; fortunæ neq; tempestati aduersæ sceuiendi potestas esset.

De Dyogene Cynico philosopho.

SAlis atq; acrimoniæ plurimum habuit Dyogenis aduersus musicos dictum: quos mirari se dicebat quod cum tantum operæ conuenientiæ uocum impenderent: ut mores prauos poenitusq; a ratiōe discordes ad rectā uiuendi normā redigerent: negligere poenitus uidere

tur.

De Chilone philosopho.

Non prudens solum uerum diuinũ quoq; chilonis putatũ est uerbũ quo dixit: nosse se ipsum quemq; debere: atq; idcirco apollini aureis litteris sacratum fuit. Nam qui se recte nosset: animam atq; corpus ut æquum est diligeret: neq; quod uni est impartiendum: alteri preberet. Quod cum pleriq; perperam faciant: id nullius alterius culpæ est ascribendum: nisi quod nos ipsos idest humanam conpactionem agnoscere nolumus.

De eodem

Non minus etiam sapienter dixisse putatur: cum monuit hominũ bonitatem ita auro probari: quemadmodum aurum eo lapide per quem in bonitate discrimen inspicitur. Ostendit enim per multos qui aliis uiciis diu restiterint: opũ auiditate persæpe a uirtute deduci & qui aduersus opes constans fuerit: eum de cæteris uiciis facilius uictoriam reportaturum.

De Solone philosopho.

Donne etiam sapientissima lex habita est: quam Solon atheniensibus præfixit: ut diuisis per seditionem ciuibus: capitali pena mulctaretur: qui alteram partium non sequeretur: profundis enim sapientiæ secretis docuit: id iustissimum esse: quod plærumq; iniustum homines putant: uidelicet alicuius in sedicione fouere partes. Nam si boni simul sentirent: fore eam partem aiebat uictricem: ad quam ipsi se contulissent. Sed si uel timore uel ignauia ad neutram partem accedentes concertationis se spectatores se pberent: perfacile putabat fore: ut durante sedicione tota ciuitas interiret.

De Platone philosopho.

Plato philosophus sapienter auditores monebat: ut iratos se uel ebrios in speculo contemplarentur. Nam cum faciem suam furibũdam per omnia frenetico similem uiderent: persuadebat sibi eo dedecore territos homines: in posterum ab ira atq; ebrietate sibi temperaturos.

De eodem.

Dicebat quoq; omnes qui perdite amarent: in alieno uiuere corpore: atq; in suo mortuos esse.

De eodem.

EO etiam differre doctum ab indocto dicebat: quo beneualentem ab ægro uidemus. Mentis enim sanitatem ac lumen a doctrina persæpe: ab ignorantia autem ægritudinem manifestis rationibus proficisci.

De Cynea philosopho.

De Sapienter dictis aut gestis

CVm Cyneas philosophus Pyrrhum epirotharũ regem Italico bello imminere cerneret: eiq; uehementer inhærere: cum ut prudens periculis eam rem plenam putaret: fretus ingenii dexteritate posse Pyrrhum de sententia deduci: oblata occasione solum alloquendi dixit. Nosti Pyrrhe romanos imperio præpotentes animo corporeq; polere: multasq; feras gentes domuisse: si dii nobis tã fauentes essent: ut uictoria potiremur. quid tibi ultra agendum putares? Respondente Pyrrho q̃d habita de romanis uictoria: totius Italiæ imperium tractatura secum esset: atq; ab Italia se postea in Siciliam traiecturum. Cyneas his deuictis ait: quid ultra agetur? ei Aphricam traiciemus inquit Pyrrhus: quo profectus olim Agathocles pene in fugitiui formã: paruo exercitu magna gessit: atq; ab Aphrica quantum ego coniicio non habebimus qui nobis resistere ualeat. Et Cyneas. his demũ partis: quibus rebus tempora nostra transigemus? tum Pyrrhus læti una inter festos dies ludosq; agemus. Cyneas autem. quis prohibet sine tantis laboribus ac periculis: quin uel hac ipsa hora cum tu satis magnus atq; opulentus rex sis læte simul uiuamus? Argute enim sapienterq; hominum inexplebilem cupiditatem ostendit: quæ incognita eos ad infinita pericula deducit. Huic si Pyrrhus obtemperasset: neq; in Italia uulnus accepisset: neq; argis postea oppressus uitam amisisset. Si alii quoq; quos orbis terrarum habet principes in se ipsis ista quæ Cyneas sapienter Pyrrhum monebat metiri uellent: ambiciosas curas magis frenarent: atq; sibi terrarumq; orbi ad quietioris uitæ cursum rectius consulerent. Nunc prauos maiora habẽdi impulsus sequẽtes non modo id assequuntur: ut auxii semper uiuant: uerum etiam ut in grauissimas calamitates atq; in ipsam mortem sine remedii ullius spe cum populorum perturbatione incurrant.

De Athenodoro philosopho.

ATthenodorus philosophus uir doctissimus: in postremo congressu cum ab Augusto abeundi ueniam peteret: monuit eum ut quotiens in iram incideret: ne quid prius uel ageret uel diceret: q̃ alphabetum secum recitasset: ea enim paruula mora iræ impetum deferuere aiebat: fieriq; ut quicquid postea uel loqui uel agere uellet: tranquilliori mente efficeret: unde minus postea doleret.

De eodem.

IDem quoq; multum eos damnari debere aiebat: qui longis orationibus deum fatigarent eaq; peterent: quæ peti ab eis homines scire nollent: rogandumq; solum de eis deum esse: quæ minime moleste homines ferant: etiam si ab omnibus intelligantur. Addebat etiam ita cum hominibus homines uiuere debere: non secus ac si deus eorum semper

actiones intueretur. hoc enim modo illos carpebat: qui iniusta a deo peten tes: ipsi sibi ne exaudirentur impedimento essent.

De Diagora philosopho.

NOn solum prudens uerum argutũ quoq; Diagoræ philosophi uerbum fuit in eum: qui deos ex eo arguebat esse: quod mirãda quæ fecerant: in ipsorum templis picta inspicerentur. An nescis inquit pictos eos non esse: qui quanuis a diis opem petiissent tamen perierunt? Carpsit enim eorum leues animos qui facile omnia credẽtes persæpe in magnos incidunt errores.

De quadam Anu.

INter sapientera philosophis dicta haud erubescemus Anum etiã enumerare. Sal enim quo eius uerbum conditum fuit. hoc loco minime indignam facit. Tales philosophus syderum atq; coelestium rerum ualde studiosus & indagator: cum coelum astraq; iter faciens intueretur: & aduerso fato in fossam præceps ruisset: dum eum Anus inde educeret: audiuit argute sibi ab ea dici: en quo modo te in coelo quæ sunt spectare posse credis: si quæ inter pedes posita habeas non discernis. Mordaci enim uerbo homini philosopho nimiam eorum curam quæ perfectæ sciri ri non possunt exprobrauit.

De seniore Catone.

SApiens quoq;. M. Catonis senioris sententia fuit: cum semper se harum rerum poenituisse dixit. uidelicet si mulieri archana sua detexisset: aut si mari profectus esset: quo terrestri itinere eundi facultatem habebat. item si per negligentiam diem frustra elabi permisisset.

De eodem

AFfirmabat idem insanos prudentibus longe utiliores esse: q̃ insanis sapientes. quippe qui sapientes cum stultarum errata inspicerent: ob id in melius uitam mutare solerent. At amentes cum discendi capaces non sint ex sapientium benefactis fructum percipere nullum possũt.

De eodem.

ET sapiens et astutum fuit eius responsum in hispania: cum bellum aduersus barbaros gereret. Nam cum ducenta talenta pactus celtiberorũ qui nunc nauarenses et aragonii dicuntur: auxilia conduxisset et ob eam rem quidam ipsum reprehenderet: respondit si uicerimus hostili pecunia hanc summam persoluemus: quod si uicti fuerimus non habebunt celtiberi a quibus hanc pecuniam petant.

De Augusto.

De sapienter dictis aut gestis

AVgustus in omni uerbo suo prudentissimus: eos qui leuem ob causam periculis se exponerēt: similes aiebat esse aureo hamo piscantibus: qui plus damni amisso semel hamo acciperent: q̄ multarū capturarum lucro posset reparari.

De eodem.

SImiliter is quoq; dicebat illud semper cito factum posse dici: quod cum factum esset: bene haberet. tarditatem enim quæ tuta esset: celeritati anteponebat: cui periculum esset coniunctum.

De Omulio senatore romano.

OMulius senator prudentissime Traiano dixit: cum maiori utilitatis ratione malum principem optari posse: qui permultos bonos haberet amicos: q̄ bonum qui malorum multorum amiciciis uteretur. Si quidem facilius foret a multis bonis unum malum ad bonitatem deduci: q̄ ab uno bono malos multos a malicia auerti.

De Ormisda persa.

SApiens etiam fuit Ormisdæ persæ responsum: cum ostendenti ei Constantio imperatori urbis Romæ magnitudinem atque hominum edificiorumq; magnificentiam: petentiq; quid de ea sentiret: respondit ex tanta re quanta ei ostendebatur: nihil eum delectasse magis: neq; esse ex quo maiorem fructum consequi posset: quam q̄d ex iis quæ uiderat uerum esse comprehendit: in urbe quoq; Roma: quanq̄ amplitudine opibusq; alias excederet urbes: tamen sicut in cæteris orbis terrarum locis homines mori. breui enim ac sapienti responso rerum humanarum uanitatem taxauit.

De Misoniano hebreo.

INter multa priscorum sapienter dicta factaq; hebrei quoq; equitis quem Misonianum Eusebius appellat: & factum & dictum addemus. Nam cum moratam equitum turmam inspiceret: in qua ipse cum ro. militibus erat: & moræ causam intelligeret esse: quod augur prius inspicere uellet: quid augurii capiendum esset ab aue: quam forte in uia offenderant: Misonianus aliud a se agi fingens arcum tetendit. primaq; sagitta confossam auem in terram deiecit: atq; ridens ad comites conuersus dixit: parū cōsilii atq; opis ab irrationalibus animatis posse quenq̄ sperare: postea q̄ pateat: ea nescire quæ ad se ipsa pertineant: & re & uerbo auguria uana esse: stultosq; eis credi ostendens.

Recentiora De Edilberto cantuariensi rege in brithānia.

PRudentissimum ualdeq; consideratum fuit Edilberti cantuariensis regis uerbum. Nam cum adhuc gentilia numina coleret: audito sacro Augustini hominis christiani præconio: quem ad eum Gregorius pontifex miserat: dixit & si agendæ ei gratiæ essent: q̄d a tam longinqua regione uenisset: ut brithannorum bono consuleret: eosq; illa doceret q̄ ꝓfutura eis arbitrabat̄: eum tamē religionis cultum quē brithāni a maioribus acceptum usq; ad id tempus seruassent: temere relinqui non debere: nisi ante q̄ proponebant̄ diligentius essent inspecta: id quod postea cum egisset temporis interiectu ad christianam fidem transiuit. Neq; enim sine ratione egit: ut super tanta mutatione inconsiderati nihil fieret: atq; illius fidei cultoribus ad quam inuitabatur non humanus modo: sed prudens quoq; ante agnosceretur. Quæ res si a maumethanis quoq; acta fuisset: in eum errorem non incidisset, in quem stulte temereq; maumethi credendo uenerūt: & nunc in eos qui de christiana religione apud ipsos uerba facere uolunt: tā immanes atq; impatientes se non præberent.

De Mattheo uicecomite.

POsteaq̄ anno salutis ducentesimo septuagesimo septimo supra mille Otho uicecomes mediolanensis archiepiscopus die sub uirginis Agnetis nomine celebri turrigeros fudit: in quo proelio de turrigeris capti fuere uiri insignes Musca Carneualis: atq; Lombardus: usq; ad annum trecentesimum ac secundum res mediolanensis penes uicecomites mansit. Tunc postea Martinus turriger Philipponi Langusci qui papiæ rerū potiebatur. Item Antonii Fissiragi penes quem laudense erat imperium: ac præterea Alberti Scotti in cuius arbitrio res placentina erat: armis adiutus Matheum mediolanensi urbe expulit: qui iam senio confectus cum se Veronam recepisset: illic canis scaligeri ope sustentabatur. Inde autem cum postea ad benacum lacum se contulisset: missus ad eū Martini turrigeri nomine quidam pene per ludibrium petiit: quid ageret: & quādo reuersurum se in patriam speraret. Ei Mattheus. O sapiens uerbum & q̄d minime negligi debeat: piscor inquit: & solus ne quis piscationem meam impediat piscor: ea autem uia in patriam regredi cogito: qua inde profectus sum: quādo aduersariorum meorum crimina peccatis meis præponderabunt. Reuersus est autem postea Henrici septimi in Italiam aduentu. pulsis enim ob nimiam insolentiam turrigeris: Mattheus in patriam fuit restitutus: & rerū moderamen recepit. Solus autem in Benaco piscationi operam dare se fingebat ut occultius quæ de reditu suo agitabat moliri posset.

De Saladino ægyptio.

¶ De astute dictis atq; factis.

SAladinus Asiæ Syriæ atq; ægypti rex non minus sapere se in morte declarauit q̄ ante rebus gerendis uiuens fecisset. Iussit enim ut interior lineus amictus quo indui solebat: hastæ plongæ impositus p castra portaretur: & is qui eū ferrebat magna uoce omnibus diceret: Saladinum asiæ domitorem ex tantis opibus quantas pepererat: unum hunc lineum amictum secum in morte deferre. Sapienter enim & si sero humanæ miseriæ commonitus eo modo alios quoq; monere uolebat.

¶ De Hieronymo Stridoniensi.

INter recentiora dicta quibus sapientia inest: duo Hieronymi Stridoneusis ponemus: uiri prudentis quidem: sed quod pluris etiam fieri debeat: qui ingenti doctrinæ parem morum sanctitatem addidit. Is enim & dicere & scribere solebat: auaro æque illa q̄ hēat q̄ illa q̄ non hēt deesse. Itē facile ab eo omnia contemni: qui assidue moriturum se cogitauerit. uerbo sapienti ostensa auaritiæ miseria atq; humanæ uitæ fragilitate.

¶ De Didaco hispano episcopo oxonensi.

NOn minore quoq; prudentia Didacus hispanus oxonensis episcopus duodecim abatibus cistersiensis ordinis: quos ecclesia romana ut ad albigesios in fide erudiendos se conferrent elegerat: suasit si in demandata cura proficere atq; libenter a populis audiri cuperent: molia indumenta: præterea argentum delitiasq; omnes abicerent: atq; apostolos immitati pedibus iter facerent: ut disciplinæ quam aliis prædicarent congruere ipsorum uita inspiceretur. Idq; ipse primus egit: fructumq; ingentem ex negocio demandato peperit. quod si plæriq; nostris temporibus ecclesiastici p̄sules seruarent: non tanto risu sacerdotum monita exciperentur: cum uitam eos a uerbis diuersissimam agere perspiciant.

¶ De Pio Secundo pontifice.

PIus Secundus pontifex in omni re uerboq; suo prudentissimus dicere solebat: uxores sacerdotibus maiori ratione posse restitui: q̄ adēptæ fuerunt. Nam uir sapientissimus optime intelligebat sublatis uxoribus minime actum esse: ut nō sacerdotum permulti in ea inciderent mala proter quæ uxores fuerant ademptæ. Sed longe quoq; ab eis quotidie deterius agi: qđ si uxorum usus eis restitueretur: fortasse ipsorum criminum in quæ nunc dilabuntur pars aliqua desineret.

¶ De Astute dictis atq; factis ¶ Caput tertium.

HAud longe a sapientia abest astus atq; sagacitas: & ob eā causam recte post sapientiam a nobis collocabitur in quo tamen illud homi

mines latere noluimus : qđ per hanc oblique uel commodum uel laus para/
tur : & proterea sapientiæ cui obliqui nihil inest : conferri non posse . cui etiã
illud additur : quod in sapiente semper sagacitas est : sed non omnis sagax
& astutus id circo sapiens habetur .

De Papyrio prætextato .

A Faceta igitur astutia eius rei exempla incipiemus . Mos erat in ur/
be Roma priscis senatoribus ut parentes secum filios in senatum
deducerent : ut adhuc pueri rebus agendis assuescerent : quos om
nes cum abire uellent iure iurando adigebant : ne quid quod illic esset actum
reuellarent . Papyrii cum adhuc tener esset : mater ipsum rogauit : quid eo die
in senatu actum esset : cui cum filius non posse id dicere respondisset : matri
desideriũ intelligendi auxit . Itaq; cum blandita nihil proficeret minas quoq;
addidit . Filius astutus ut se hac matris importunæ molestia explicaret : mira
atq; insueta arte usus est . matri posteaq̃ adeo instaret : dixit actum in sena/
tu : quid rei pu . magis conducere posset : aut foeminis permitti : ut duos acci/
perent uiros : aut ut uiri binas ducerent uxores . Mater filii uerbis uerum in/
esse arbitrata : rem aliis matronis communicat quæ facto ad curiam concur
su cum senatu grauiter questæ : huius rei factam esse mentionem indoluerũt
Miratus senatus posteaq̃ unde res profecta esset intellexit : cum risu mulieres
hortatus ut bono essent animo a se dimisit : laudataque adolescentis Papyrii
astucia : uirtutis munus : q̃q̃ ante legitimum tempus prætextæ honorem con
cessit . unde prætextati cognomentum sibi peperit .

De Cleomene lacedemoniorum rege .

C Leomenes lacedemoniorum rex : cum septem dierum cum argiuis
inducias fecisset : tertia nocte cum argiui securi agerent : nihil per id
tempus uerentes : Cleomenes incautos adortus : magnum eorum
numerum cæcidit atq; coepit . Cum autem perfidiæ argiui eum arguerent :
septem dierum se inducias dixit pepegisse : cæterum de noctibus nullã pror
sus fecisse mentionem . Hoc enim responso perfidiam suam ex parte uelare
uoluit : quam tamen totam tegere non potuit .

De Amasi persa .

A Masis a persis aduersus barceos missus : ii enim sunt : qui postea sub
Phtholomaidis nomine urbem incoluerunt : cum ui potiri urbe nõ
posset : pacem cum barceis iniuit . cæterum nocte ea quæ pacẽ an/
tecessit : ingentem fossam effodit : totamq; postea subiectis lignis : ut æqua
cum alia humo esset constrauit . eo in loco foedus initus cum barceis iuramẽ
to confirmauit cuius unum erat caput : nunq̃ uiolaturum ipsum eam pacẽ :
dum terra quam calcabant : formam quam habebat seruaret : eo uerbo bar
ceos fefellit : arbitrantes intelligi dum orbis terrarum duraret . Itaq; proxi/

ma nocte fossam aperuit: atq; ita sacramento solutum se arbitratus barceos nullam uim facta iam pace uerentes inuasit atq; dicioni suæ subegit.

De Moyse ægyptiorum duce.

PAri astu Moyses quoq; in iuramenti sui interpretatione usus est. diuino responso a Pharaone aduersus æthiopas creatus ægyptii exercitus dux: eos in quos agebat: magno astu repulit: atq; urbem Saba: quam postea Cambises a sorore moroen appellauit: obsidere cœpit. cum autem oppugnationi difficultas ingens inesset: Arbis æthiopis regis filia: ueluti alia nisi Silla: a muris Moysem adhuc in iuuentæ flore pubescentem conspicata: adeo eius amore incaluit ut per secretos nuncios polliceretur se urbem daturam: si se uxorem duxisset: neq; ultra æthiopem aliquem occideret. assensus Moyses atq; urbē ingressus in æthiopes magna peracta cæde: Arbim postea in matrimonium duxit: neq; post desponsationem factā ultra queňq occidit. tempus quo cædes præfiniebatur arbitratu suo interpretatus.

De Themistocle Atheniensi.

ET laude digna & mira fuerunt omnia Themistoclis opera: sed omnia meo quidem iudicio ingenii magnitudine supauit una re: quæ a nobis nunc describetur. Dirruti erant athenarum muri: neq; ut instaurarentur ferre Lacedemonii uolebant. athenienses Themistoclis consilio sub alio prætextu cum necessariam ad ædifficandum materiam parassent: adhibita summa celeritate instaurare muros cœperunt. Eam rem lacedemoniis per oratores incusantibus: Themistocles ad eos profectus orator uariis excusationibus tegere opus cœpit. Cum autem postea uidisset nō posse ultra lacedemonios sustineri: iamq; aliquantulum muros creuisse putaret: in lacedemoniorum senatum se contulit: atq; apposita oratione rogauit lacedemonios ne male dicēdo assuetis ea credere uellent: quæ atheniēsibus damnosa forent: ut autem de his quæ curæ sibi eē ostendebant certiores fieri possent: suadere se aiebat: ut quatuor ex principibus senatus sui athenas mitterēt: q inspectis rebus lacedemoniis uera referrent: se aūt interim Spartæ obsidem mansurū. ut si inuentum esset athenienses urbis muros cōdere ceu in mendacem animaduertere posent. Cum lacedemonii quæ a Themistocle proponebantur. & æqua & tuta putarent: iuxta eius uerbum athenas legatos miserunt. Is statim athenas scripsit: ne Lacedemonios oratores ante dimitterent: quam ipse a Lacedemoniis liberatus esset: atq; interim opus accellerarent. cum autem postea captos athenis oratores Lacedemonios accepisset: in Senatum Lacedemonium profectus: de legatis atq; muris athe-

narum res: ut erāt ingenti animo libere ostendit: atq; ita egit: ut tandem res cum atheniensibus æquioribus condictionibus Lacedemonii componerent: atq; ipse Athenas ad Lacedemonios legatos liberandos remitteretur. ipsius igitur industria Athenæ instauratis muris munitæ fuerunt.

De Alcibiade atheniensi.

IN atheniensium administranda re. pu. inter Tucididem atq; Alcibiadem graues erant contentiones: ob eam causam cum per id tempus Tucidides atheniensium nomine cum Lacedemoniis pacē iunxisset: atq; egisset: ut ab eis Athenas legati mitterentur ad ea confirmanda: quæ ipsi cum eis conuenta erant: lacedemonios oratores ante in Senatum deduxit: ubi sine controuersia facile de omnibus conueniebat. Cum igitur Alcibiades uereretur ne Tucididis opera ea res transigeretur: noctu ad Lacedemonios legatos clam se contulit: & cum se lacedemoniis amicum fingeret: ante quæ legati egerant laudauit. deinde atheniensem populum superbo esse ingenio monuit: dicens si tam humanæ ut in senatu fecerant: apud eum in concione loquerentur: quia ita putarent se rei suæ melius consulturos in eo uehementer ipsos opinione deceptum iri. qd Atheniensis populus sermonis submissionem ceu indicium nimium optatæ pacis accepturus esset: & ob eam rem nouas condictiones paci illaturus. Se autem quia omnes lacedemoniorum amicum putarent euitandæ suspictionis gratia palam ipsis oratoribus aduersaturum. Cæterum ubi tuto posset eorum rebus ex fide fauturum. Lacedemonii oratores dicentis uerbo fidem inesse arbitrati: se consilium secuturos responderunt. Alcibiades autem relictis oratoribus per multos ex plæbe subornauit: quibus persuasit: id a senatu agi: ut Atheniensis populus falleretur: quia minime uerum erat: ea Lacedemonios quæ senatus dicebat esse facturos: id quod clare populo legati erant ostensuri: quia Athenienses nimium cupidos pacis esse animaduerterant. Mane igitur legati lacedemonii coram populo atheniensi longe diuersa ab iis quæ ante in senatu dixerant non sine magna Tucididis admiratione locuti sunt: quibus Alcibiades cum in eum modum: quem dixerat respondisset: atq; oratoribus res ex sententia succedere uideretur: adeo mordacibus utrinq; uerbis progressum est: ut in eo consilio Athenienses bello persequendos lacedemonios esse decernerent. atq; Alcibiadem bello præficerent: qui non minore ingenii dexteritate q̃ Themistocles apud Xersem egit: ut hostium legati contraria rei suæ loquerentur: ad uincendos hostes hostibus ipsis usus. sed non minor Niciæ de quo nunc loquemur: astus fuit.

De Hicia Engionensi.

De astute dictis atq; factis.

HIcias engionensis ciuis: est autem Engiona urbs in Sicilia quam postea maceram nuncupauerunt: cum de Siciliæ imperio romani atq; carthaginenses bello inter se decertarent: multum engionenses ciues hortatus erat: ut romanorum partes sequerentur. cum autem sciret aduersarios ob eam rem decreuisse in primo consilio ipsum interimere atq; frustra profugere ab urbe temptasset: nouo astu ad salutem uiam: si posset aperire constituit. Maceranarum dearũ numina quæ illic sancte colebantur: quibus potuit uerbis impie cœpit contemnere: & cum non multo post in consilio esset: ubi uerba facere cœperat: in terram ueluti mente captus corruit: exclamansq; in se iratas maceranas deas flagellis sceuire: dilacerare a tergo suo uestem cœpit. cum ob eam rem nemo attingere hominem auderet: ululans ceu furiis agitatus erexit sese & ad portam urbis currens: nemine obstare auso egressus est: uxor liberiq; quem ad modum ab eo edocti fuerãt rerum desperatione agi se fingentes: omnia planctu replebant: atq; extra urbem Hiciã in pquirẽ tũ morem secuti sunt. per hunc Vafrum modum Hicias cum alia ratio uim aduersariorum effugiendi non esset se seruauit: atq; ad Marcellum consulem romanum profectus est.

De Dauide hebreo:

EOdem astu Dauid usus est: cum iratum iudæorum regem Saulũ fugeret. profectus enim in palestinam: ut illic tuto esset: cum animaduerteret cognitum se a palestinis esse: omnesq; loqui: ipsum eum esse: qui olim tot palestinorum milia occiderat: ne ob eam rem interficeretur: aut Sauli hosti dederetur: ab ore euomere spumam cœpit: atq; torue uersis in contrarium oculis: non insanum modo uerum furiis etiam agitatum se ostendit: qui cum nihilo minus a palestinis captus ad achim ipsorum regem esset deductus: Achis ut ita furentem uidit: adduci ut Dauidem esse crederet: non potuit uerum potius ministros suos acerbe increpuit: quod tanta insania captum hominem ad se deduxissent: statimq; ut inde pelleretur iussit.

De Annibale Carthaginensi.

QVa in re Annibal quoq; non semper astutissimus fuit? is cum ueriretur ne Syriæ rex Antiochus eum romanis captiuum traderet: posteaq̃ superatus fuit: in bithiniam ad prusiam regem proficisci constituit: ante aũt in insulã Cretã traiecit. Illic cũ magnã uim auri secũ hẽret: sciretq; cretenses auaricia laborare: eos decreuit rhete suo idest artibus suis cape. Per multas igit᷑ urnas plũbo repleuit aurum inesse fingẽs: atq; cretẽsibus asseruandas in Dianæ tẽplo tradidit: multasq; æneas statuas quas in ædibus ceu neglectas inordinatim habebat: clam auro repleuit. per eum modum ablato inde in statuis auro plumbum auaris cretensibus reliquit.

De Pacuuio Calanio.

NOnne etiam astuciæ plenum Pacuuii calanū consilium fuit? cum accepta a romanis clade ad trasimenum: senatus campani periculum quod et a plæbe imminebat: ita discussit: ut & senatum incolumem seruaret: & plæbis gratiam retineret. Ita enim plæbi de perdendo senatu morem se gerere uelle ostendit: ut tamen ante de alio sufficiendo senatu paciseretur: cum autem senatorum damnatione incoepta: ipsius plæbis iudicio non inueniretur: qui honeste in senatu legi posset: deteriorumq; electionis puderet: atq; res eo uergeret: ut nihilominus omnes in damnatorum locum suffici se cuperent: quia alia ratio tollendæ contentionis meliorūq; habendorum non erat. De senatus mutatione integra res relicta est: quæ res in posterum plæbem senatūq; ut melius conueniret: magna Pacuuii apud utrūq; ordinem gratia effecit.

De Eumene Cardiano.

NOuo etiam sagaciq; consilio Eumenes Cardianus hostis sui consilium discussit. nam cum Anthigoni opera: qui aduersus Eumenē arma mouerat: in Eumenis ipsius exercitu sparsæ essent litteræ: quibus ingens pecunia his proponebatur: qui Eumenem occidissent: Eumenes exercitum ad concionem uocauit: egitq; gratias: quod nemo inuentus esset qui fidei pecuniam ante ferre uellet: subiunxitq; latere eos nolle: quod ipse eas finxerat literas: ut fidem militum suorum experiretur. Hoc enim sagaci consilio prouidit ne in posterum milites aut nunciis aut litteris hostium crederent: ueriti semper ne rex Eumenes experiundæ fidei gratia ea fieri iussisset.

De Apuleio et Aruntio proscriptis.

PVlchrum Apulei atq; Aruntii proscriptorum: ut imminentē mortem declinarent commētum fuit. Nam cum ipsi tribunorum militarium habitum sumpsissent: seruos suos ceu milites armarunt: urbemq; eggressi tanq̄ ipsi proscriptos insequerentur: qua iter facerent: liberatis captiuis in quos inciderant: satis magna manu coacta in Siciliam una traiecerunt. Sed iam ab astute ad tuendam salutem suam factis ad ea transeamus quibus uafre agendo quidam aliorum salutem petiuerunt:

De Mnesteo Aureliani imper. liberto.

ERat Aurelianus imperator quemadmodū cæteris in rebus uirtute ad modū pstans: ita humani sanguinis plusq bono principi æquū esset auidior. Is cum ad psicā expeditionē cum exercitu iter iā facere coepisset: & proter q̄dā haud magna ad modum errata Mnesteo liberto quē a manu hēbat: nō sine interminatiōe succēsuisse uideret: libertus q optime principis ingeniū caleret: sciretq; leuiter eū nec cōminari nec pcere solere

malo esse loco salutē suam putauit. Itaq; eo se timore liberare decreuit. Litteras igitur tanꝙ aureliani manu scriptas confinxit: atq; in eis quorūdam nomina notauit: quos aut parum gratos principi: aut eis non multo ante ipsum esse interminatum norat. Inter ea nomina suum quoq; inscripsit. cū autem non sine timoris significatione adactis ante iuramento rem in occulto seruaturos has litteras eorum quibusdam qui inscripti erant ostendisset a se casu inuentas dixit cum principi excidissent: qui eas tribunis daturus erat: ut nominati in eis interimerentur: illi præ timore in desperationē coniecti: cum uera quæ a Mnesteo dicebantur esse putarent: tanquam nulla salutis spes superesset intemptatum nihil omnitere decreuerunt: ut aureliani mortem suæ anteuerterent. Itaq; eū postero die occiderunt: quo facto sagax Mnesteus comites adinuenit p quos magno illorū periculo a morte reciperetur: neq; enim illi nisi de salute sua actum putassent: in aurelianum manus extendissent.

De Mithridate ponti rege.

Mithridates ponticus rex aduersus Ariaratē nepotem capadociæ regem bellum susceperat: Sed cum ariaratis uires opinione maiores offendisset astu peragere decreuit. quod armis assequi se posse diffidebat. Itaq; ut in colloquium uenire uellet ab ariarate petiit: missis utrinq; qui explorarent ne occulte in colloquium arma ferrent: cum is qui mitridathis corpus prætētabat manū sub ueste ad baltheū poneret: Mithridates subridens dixit: caue ne si inferiorem partem manu petieris: alium ꝙ quē quæris pugionem inuenias. Is uirilia dici arbitratus: quærere ultra abstinuit. Remansit igitur in ea parte penes Mithridatem paruus pugio: quo nepotem dum alloqueretur interemit: qui plus eius uerbi ambiguitate: ut ferrum atq; insidias occultaret: ꝙ omni alio astu profecit: cæterum omissa hac re quæ parum gratiæ secum fert iam de astutis iudicus dicamus.

De Claudio imper.

Cum præsente Claudio imperatore controuersia esset de muliere: quæ filium abnegabat suum esse: quod is longo tempore abfuerat: & proterea incognitum eum sibi esse mater dicebat probationibus utrinq; factis: cum res non liqueret: Claudius noua industria uerum adinuenit: decreuit enim ut mulier quando quidem filium negabat: uirum eum acciperet: Itaq; quæ immobilis in cæteris probationibus manserat: cū abhorreret filio commisceri: tandem contentione deposita uerum detexit.

De Salomone Iudæorum rege

SVbtili quoq; atq; acri iudicio ante iudeorum rex Salomon in dua/rum meretricum contentione de filio qui supuiuebat: altero a dor/miente oppresso uerum erruit: quo modo enim melius ueram ma/trem agnoscere potuit: q̄ cum gladio petito imperauit: in re dubia ubi signa ubi probationes non erant: ut diuisus uiuens filius inter eas distribueretur? quippe ea patuit mater esse: cuius uiscera in filii periculo magis commota fuerunt.

De Eunno Syro.

HAud prætereunda etiam Eunni Syri astutia fuit: qui in Sicilia cum sibi manes infestos ostenderet: ac deæ Syræ cerimonias ac sacra po/pulis concionabundus prædicaret: in ore inclusam nucem cū sulfu/re atq; igne gestabat. per hunc modum cum loquens persæpe flammas uer/bis mixtas effunderet: in eam existimationem apud seruos atq; infimam ple/bem uenit: ut ex ea duo hominum milia cogeret: hac postea manu cum car/ceres effregisset: numerum usq; ad sexaginta milia auxit: comparatoq; iusto exercitu Manlium ac Lentulum pisonemq; romanos prætores: qui arma cō/tra mouerant deuicit: & q̄q̄ postea a perpenna ipse superatus fuit: industria tamen maiore q̄ uiribus ingentia gessit.

De Barchochaba iudeo.

BArchochaba iudæus pari astu quo Eunnus: præsertim euomen/di ab ore flammas: cum præterea stellam se a deo missam nuncu/paret: leuiter hebreos ad tumultuandum exciuit fretos per eum se romani imperii iugum excussuros. Itaq; ab Adriano cæsare domiti: seditio/so propheta occiso: diuersa omnia ab iis quæ sperabant retulerunt: hos exi/tus sæpe falsa hæc commenta: ac temere concitati tumultus nanciscuntur.

De. Q. Sertorio.

QVintus Sertorius cum se in hispania contra syllanas partes tueretur ut barbaris populis magnam de rebus suis opinionem faceret: cer/uam candidam ita edocuit: ut si quando magna nunciorum celeri/tate aliquid foeliciter gestum accepisset: dimissa cerua ad sedentem pro tri/bunali Sertorium accurreret: atq; eius gremio caput apponeret. Itaq; cū ip/se postea quid accepisset populis proferret: opinionem tanq̄ diuinitus id cer/ua attulisset magna sui existimatione apud eos faciebat.

De Maumethe falso propheta.

MAumethes falsus propheta: & sceleratæ legis lator: præter pluri/ma alia quæ magno astu confinxit: ut diuinitatis opinionem apud barbaras nationes captaret: hoc quoq; egit: columbam enim ita cō/mode assueuerat: ut ipso apud rudes populos contiones habente in eius hu/

merum uiolaret: rostroq; aurem peteret: ubi eam pascere consueuerat: pro hoc egit: ut cum pdicaret populi crederent: ipso ita affirmante: in columbæ forma spiritum sanctum celitus descendere ut eum quæ dicenda populis essent moneret.

De Eusebio Vercellensi episcopo.

QVantum Maumethi astus atq; uersutia damnari debet: tanto magis laudibus est efferendum subtile Eusebii inuentum. Is Vercellensis erat episcopus: qui cum in catholica ecclesia & doctrina & moribus in magna existimatione haberet: a Constantio imperatore arriano Mediolanum ad concilium uocatus fuit. cum autem accepisset arte multos catholicos episcopos compulsos esse: ut damnationi Athanasii: atq; Niceni cōcilii derogationi nomina sua subscriberent: atq; in eorum esse numero Dionysium mediolanensem episcopum: ut perspexit q̄ grauiter per eā scripturā uera xpi fides læderet: q̄ & si ab iis q subscripserant reuocari poterat: Tamen ostensa dubiam factura erat catholicam fidem: nouo astu euertere eam cogitauit. Itaq; requisitus ut nomen suum inscribere uellet: se minime reluctari uelle ostendit: postq̄ igitur coram allata fuit scriptura: non secus ac si de ea nihil ante accepisset: ut in principio Dionysii nomen inscriptum uidit: se uehementer commotum ostendit: quod primarium locū iuniori tradidissent. Itaq; dixit uos Arriani affirmatis filio patrem maiorem esse: & Dionysium qui ætate atq; doctrina filius mihi esse dici debet: dum mihi præposuistis ipm q minor est maiorem me fecistis. Id circo peto: ut noua scriptura cōficiat: & in ea seruato gradu omnes suum inscribant nomen: quod si a uobis fiet: ego uobis morem gerere non recusabo: ut tandem quæ inter uos esse uidētur cōtentiones finiantur. Arriani uera hominem locutum arbitrati: superbiaq; impulsum requirere ut in scriptura Antistitū ætatis, atq; dignitatis gradus seruarentur: exusta prima scriptura cui iam plæriq; se subscripserant: nouam confecerunt: quæ cum ad Eusebium perlata esset: ut nomen suum apponeret: respondit rem magni esse momenti: exigereq; eius magnitudinem ut ante diligenter super ea disputaretur.

De Ioanne septimo qui foemina inuentus est pont.

IOannis septimi pontificis maximi astus: omnia in fallendo ingenia quæ unquam uiderim aut legerim superauit. Nam cum foemina esset brithannica: agnes appellata: domo fortassis ob impudiciciam profuga: foemineo amictu in uirilem mutato: data studiis diligenti opera athenis: ad eam doctrinæ magnitudinem peruenit: adeoque uirum effingere sciuit: ut Leoni quarto in pontificatu succederet. quem cum bienniū obtinuisset pariendi dolore cum in sacra pcessione iter haberet: emortua est.

adeo sagax atq; astuta: ut iudicium christianorum omnium falleret. Subtiliter fingendo assecuta ut non solum uir haberetur: uerum etiam digna pontificatu duceretur: cum ab utroq; quantum res ipsa docuit abesset.

De Ioanne comite Cunii

MOrtuo Alberto estensi marchione ferrariensi Actius & ipse estensis sed exul fretus ad eum principatum conscendere posse nicolao Alberti filio impuberi bellum intulit: ope Ioannis comitis cunii adiutus. Ioanni tutores Nicolai promiserunt se lugum atq; consilicem oppida donaturos: si Actium interfecisset. Ioannes condictionem non abnuit & cum uirum mortuum actio per similem qui ex composito ob eam rem latebat ostendisset: oppida quæ promissa fuerant accepit. Astu profecto magno nec illaudato seruata in primis amico fide: pro scelere non patrato munus tanq̃ si scelus patrasset assecutus.

De Comite Roderico gutherio.

CVm Rodericus gutherius comes in proelio captus esset a Ferdinando castulonensi rege: in quo proelio ipsius Roderici frater Aluarus mortuus erat: hac condictione a Ferdinando dimissus est: ut iuraret se fratre sepulto rediturum. Itaq; ut promissa Rodericus præstaret: fratris corpus aromatibus conditum atq; capsæ inclusum quocunq; proficisceretur: secum ferebat. neq; ante sepeliuit q̃ Ferdinandum regem decessisse intellexit. Ea enim arte ad Ferdinandum non redeũdo sacramenti religionem se seruaturum putauit.

De Cacano bauarorum rege.

BAuarorum rex Cacanus cum in Carniam atque alia Venetiæ loca cum ingenti exercitu uenisset: primo proelio Gisulfum longobardorum eius regionis ducem occidit. atque urbem ubi Gisulfi uxor erat Romilia nomine obsedit. Ea de muris hostes cõspicata ut Cacanum ætatis flore conspicuum formaq; insignem uidit: eius capta amore pepigit: si se uxorem duceret: urbem ac Gisulfi liberos daturam. Cacanus accepta condictione: ut fidem quam dederat præstaret: prima nocte eodem lecto cum ea maritale munus impleuit: postea iis qui adire eam uellent uulgo permissa adacto a muliebri sexu per totam ipsam palo: spectandam omnibus proposuit: ut ea parte qua peccauerat: criminis sui lueret penas: urbẽq; forum Iulii totam euertit: a qua post modum regio nomen accepit.

De Gregorio romano patricio.

De astute dictis atq; factis.

VEra non tam astucia q̄ fraus & malitia fuit: qua Gregorius romanus patricius in eadem foroiuliensi regione usus est, cum inuitatos Cachum Tassonemq; Lungobardos fratres foroiulienses duces ut ad ponendam apud se primam barbam: qd̄ priscis Lūgobardis amiciciæ uinculum erat: opitergium quæ urbs Vderzum nunc appellatur uenirent: ut eos in urbem accepit: clausis portis interimi iussit: delatisq; ad se ipsorum capitibus: ut fidem præstaret: ambobus manu sua barbam ita ne cultri rasorii molestiam ullam sentirent ademit.

De Ludouico tertio imp. & Attone epo maguntino.

PAriter maliciose minimeq; sincere iuramentum suum interpraetatus est Ludouicus tertius imperator Arnulfi filius: & Atto maguntinus episcopus. Nam cum Atto Ludouici nomine Alberto franconiæ comiti: quem Ludouicus in urbe barberga obsidebat promisisset: Si ad colloquium cum Ludouico ab urbe descendisset: in barbergam se eum incolumem restituturum: posteaq̄ urbe Albertus est egressus: Atto tanquā si melius ad hoc cogitasset: mutata sententia cum Alberto regredi se in urbē uelle ut pranderet dixit: affirmans qd̄ hora tardior uideretur. satius esse prius discubitum redire: moxq; ad Ludouicum ab arce descendere. pransi igitur cum ad ludouicum descendisent: albertus captus est: & securi percussus proter Conradi ludouici patris mortem qua eum albertus affecerat. Cum autem incusaret albertus non seruari sibi pactam fidem: atto aperte respōdit: se eum incolumem reduxisse in urbem: cum pransum cum eo profectus est: & quia semel tantum promiserat eum se restituturū: idq; seruauerat: iniuste eum quæri uiolatam quæ data fuerat fidem fuisse.

Hatto ein ... bößwicht ... Vespurg: Hatto Ez Meinz

De Altinerio & Rainbaldo taruisinis.

QVo nomine Altinerii Rainbaldiq; taruisinorum factum erga Rizardum Caminum principem suum appellabimus? Nam cum uxori atq; filiæ eius uim attulissent: magnis promissis unum ex Riciardi militibus impulerūt: ut eum occideret: quem cum miles præsentibus Altinerio atq; Rainbaldo lætali uulnere confodisset: ambo ceu Rizardo fidelem præstare operam uellent: arreptis armis statim militem ipsum obtruncarunt: non modo ne res detegeretur: uerum etiam ut qua mercede dignus erat miles: cum dominum suum occidisset: pro pacto præmio pena eū afficerent.

De Ricio milite hispano.

ET si nonnunq̃ fortuna homines ita præterit: ut eis nihil aut opũ aut honestæ originis impartiatur: ingenio tamen eos nõ fraudat: quin potius persæpe opum atq; nobilitatis damna ingenii magnitudine cõpensat. quemadmodum in sequenti exemplo uidebitur. Ab Eugenio quarto pontifice basiliensis concilii nonnullorumq; aliorum principum impulsu ciues ro. desciuerant: atq; is se clam florentiam contulerat a romanis Eugenii nepote magno camerario capto: obsessaq; sancti Angeli arce quæ in Adriani mole cõstructa est. p id tp̃s hispanus qdã nomine Ricius belli fama permotus: ut militum mos est: Romam cum aliquot comitibus est profectus: ubi cum condictionem e sententia sua non inuenisset: magno atq; nouo astu uti cogitauit: persuasit quibusdam e romanorum primoribus si tanq̃ transfuga in arcem recipere se posset: breui quia in ea multorum amicicia uteretur: se curaturum ut in potestatem suam Romani arcem haberent: atq; sub hoc prætextu in arcem cum quatuor comitibus profugit. Illic quo cõsilio uenisset præfecto arcis statim patefacit: atq; ad constitutum tempus clamore sublato: tanq̃ qui in præsidio erant inter se pugnarent: haud multo post ceu uictor hispanus diploidem ac caligas præfecti arcis materia repleuit ita ut ueri præfecti simulacrum appareret. idem de quibusdam aliis effecit: atq; ut ex composito erat: ad murorum pinnas eos ueluti arcis imperiũ adeptus suspendit. Romani impetu facto ad arcem cum enecato arcis præfecto fraudem abesse putarent. aditum in arcem quærebant quos Ricius se non permissurum ingredi dixit priusq̃ promissa ei præstarentur. aliquot quidem ex primoribus interim acceptuqrm in arcem qui cum ingressi essent. eos in carcere condi iussit. aliam multitudinem ab arce tormentis repulit. his quos in arce cœperat pro camerarii liberatione restitutis: astuti consilii sui Ricius præmia ingentia ab Eugenio pontifice retulit.

¶De Nicolao picinino.

CVm Nicolaus picininus qui in brixiano agro Philippi Mediolanensis ducis exercitui præerat apud gardam circa benachum lacum: a Francisco Sfortia uenetarum copiarum duce in eum statum compulsus esset. ut neq; copiis suis iungi posset: neq; in eo oppido diutius sine periculo manere. Si enim apud hostem palam factum esset illic eum esse. nec fugæ nec defensionis spes ulla supfuisset: illinc igit' nouo astu abire cogitauit. Sacco: & enim ut nomine ita & corpe pusillus erat: se inclusit atq; a Todeschino: ita nomen erat: magnæ staturæ maioris etiam fidei uiro. qui ei obequitanti pedibus officium præstabat & caligas sfortiano discrimine notatas induerat: deferri se per medios hostes ad suos in tuta loca curauit. respondente todeschino cum quæreret' quid in sacco ferret: panem in suum ac comitum suorum usum esse. Necessitas enim coniunctaq; ei industria militarem ducem cuius uirtute Italia tota persæpe tremuerat: eo compulerat ut

includeretur: atq; peditis gregarii se crederet fidei. In quo haud facile diiudicauerim: maior ne fuerit necessitas quæ ad hoc picininum coegerat: an fides quam ei todeschinus magna laude præstitit.

De Alphunso aragonio Siciliæ rege.

HAud ex toto Salomoni dissimilis astus fuit: quo Alphunsus aragonius Siciliæ rex cōtentionē de serua grauida explicuit. Nam cum se a domino factam esse grauidam diceret: per cathelonie autem leges eiusmodi mulier libera iubebatur esse: dominus factum negabat: sed cum res sine teste esset: nec satis liqueret: decreuit rex ut qui nasceretur filius uenundaretur. quæ res cum domini uiscera ad commiserationem mouisset: in quo plus paterni sanguinis affectus q̄ pecunia ualuit: sublata contentione suum esse filium fassus est: & serua libertatem obtinuit.

De Cæco agrigentino.

EIusdem Alphunsi temporibus Agrigenti quæ Siciliæ ciuitas est: uir cæcus fuit astutissimus: qui per insulam proficiscens sine ullo errore etiam uidentes interdum anteibat. hic cum haberet quingentos aureos nummos: ueritus ne sibi furto adimerentur: in agro eos defodit: quod cum forte quidam uidisset: qui ei per baptismi sacra cōiunctus erat: & haud longe ab eo loco habitabat: sequēti die effossam inde pecuniam abstulit. Cæcus post aliquot dies ad locum rediit ut pecuniam quæreret: sed cum eam non inuenisset: coniectura assecutus est: ut proter uicinitatem nullum alium quam uicinum de quo dictum est: auertisse putaret. Itaq; rem dissimulat: atq; post aliquot dies uicinum illum conuenit. Sub iusiurandi fide: ut melius tegeretur astus: ceu amico communicat: se alias pecuniam defodisse: & cū tantundem nunc etiam haberet: petere se ab amico consilium deberet ne simul cum alia defodere: aut seorsum eam apud se retinere: amicus qui hanc quoq; cæci pecuniam ut aliam suam esse ducebat: suasit ut cum alia defoderet. & ne cæcus si primam abesse pecuniam inuenisset: hanc quam se habere nunc dicebat: illic deponere abstineret: primam illic ut ante erat reposuit. Cæcus postera die illuc profectus cum pecuniam inuenisset: arbitrareturq; id quod erat scilicet amicum haud longe ab eo loco abesse: exclamauit. hac in re amice oculatior uidente cæcus fuit: atq; ita cum præsenti sagacitati puer initium dederit cæcus ei finem imponet.

De Militaribus strategematis — Caput quartum.

POst sagacitates atq; astucias de quibus est dictum: de militari caliditate: siue ut Valerius appellauit: stratagemate non nulla ponemus exempla. his ubi uires desunt cum supplere boni duces ac milites non sine magna laude: magnisq; commodis soleant: e re futurum esse arbitror: ut de ipsis mentio a nobis fiat. non modo ut eis uti cum opus est: nos quoq; sciamus: uerum ut alienas quoq; uitare possimus.

De Themistocle Atheniensi.

THemistocles prudentissimus uir: cum uideret græcorum classem quæ aduersus xersem parata erat: quod ex diuersis urbibus confecta esset: persæpe multis in rebus discordem esse: paruoq; tempore ob eam rem simul mansuram & græcorum rem omnem statim ut soluta classis esset euersum iri: huic rei nouo astu occurrere decreuit. Siccinũ igitur seruum suum persam ad xersem misit: qui significaret ei Themistoclem amicum esse: & proterea monere græcorum classem præformidine tumultuare: facileq; ipsum totam esse capturum: si priusq̃ fuga dissiparetur: eam adoriri uellet: id cum xerses ut a Themistocle monebatur egisset: eo proelio Themistoclis astu: qui græcis abeundi consilium ac tempus ademit: superatus est. hostem enim uerbis Themistocles pellexit: ut alieno tempore dimicationi se offerret.

Iterum De Themistocle.

ILlud quoq; magno astu ab eodem actum fuit: cum ueritus ne xerses quia male maritimam cedere expeditionem uidebat: omni conatu terrestri bello incumberet: & tãdem omnem græciam opprimeret. norat enim parui animi xersem esse: arsacem eunucum quem in persica classe coeperat: noctu ad eum misit: & per ipsum xersi significauit græcos deliberasse pontem in helesponto factum rescindere: ut retrocedendi adempta facultate: ipsum cum omnibus persis in græcia intercluderent. Quod cum xerses ita esse arbitraretur: uehementer territus mardonio in græcia cum exercitus parte relicto: statim ipse cum aliis copiis per pontem in Asiam atq; inde in persidem regressus est. Exitus autem postea docuit quã tum græciæ Themistoclis astutia profuisset. Nam ex periculi magnitudine in quod se cõiectos græci senserunt: cũ ꝑfecto rege solus Mardonius cũ parte exercitus in græcia remansisset: facile cogitando assecuti sunt: si xerses cũ aliis copiis remansisset: quanto grauiora laturi fuissent. Itaq; haud iniuria dici potest græciæ rebus atq; saluti plus Themistoclem consilio atq; calliditate: q̃ reliquos omnes græcos sanguine atq; armis contulisse.

De militaribus strategematis.

De Gilippo Lacedemoniorum rege.

CVm Gilippus Lacedemoniorum rex in Sicilia atheniensium exercitum cui Nicias præerat: acie uicisset: atq; fusum in fugam compulisset: cum copiarum parte Nicias per insulam abibat. quem cū ea nocte Gilippus insequi non posset: ueritus ne ipsius noctis spacio tam longe abiret ut postea consequendi eum facultatem non haberet: militem in transfugæ formam ad Niciam misit qui moneret: cauendum ei esse ne ea nocte se commoueret: quoniam Gilippus aditus omnes obsederat. cui Nicias cū temere fidem habuisset substitit: tempusq; frustra contriuit: quo saluti fugiens consulere potuisset. Itaq; postridie mane infessis montibus a Gilippo: Nicias quia temere crediderat: deditionem lacedemoniis facere coactus est.

De Zophiro persa.

CVm Darius babilonem obsideret: quod ea ciuitas ab ipso desciuerat: atq; eius potiundæ ratio difficillima esset: Zophirus Darii militarium ducum unus. maxime erga eum fide atq; amore insignis: sibi ipse nasum aures atq; labra desecuit. atq; ita male compositus noctu ad Darium se contulit. Cum Darius eo aspectu commotus esset: Zophirus se rei esse auctorem narrat. ac consilium aperit quo impulsus id egerit: statimq; inde ad babilonios proficiscitur. eis sermone ad id composito narrat. ita se ut uidebant a Dario affectum quod eum quibusdam de rebus repræhendisset. Crediderunt babilonii ea narranti. quia etiam signa ostendebantur quibus ficti nihil uidebatur obtegi posse. Itaq; quia Zophirum ingentis uirtutis uirum norant esse: quarundam copiarum curam ei demandarunt. his copiis zophirus sæpe cum persis manu conserta uictor e proelio excedebat: nec parua incōmoda persis inferebat. Itaq; cum se in magnam apud babilonios opinionem per hunc modum insinuasset: dux omnium copiarum ab eis creatus: haud multo post assecutus est: ut eo astu per noctem Darium in urbem reciperet. Hoc exemplo ostendens: nunq̃ tam grande pignus de hoste haberi posse: ut poenitus ei credendum sit. est autem in hac re illud quoq; adhuc incertum: fuerit ne in Darium maior zophiri fides atque amor: q̃ ipsius ad fallendos babilonios astus & caliditas.

De Adathame Cara.

ADathames Cara cum ab arthoxerse persarum rege rebellasset: atq; aduersus eum tenderet: monitus est Metrobarzanem socerum suum ad hostes profugere. ueritus igitur ne eo exemplo a reliquis copiis desereretur: edixit in exercitu socerum iussu suo ad persas tendere: ut cum ipse cum persis a fronte manum conseruisset: socer persarum terga cederet: ut ita facilius uincerentur. Huius rei facta militibus opinione in hostē

pergere continuauit. Cum autem citato cursu persæ eum uenire uidissent: atq; Metrobarzanem cum magna manu anteire: arbitrati eũ ut primus persas adoriretur præcedere: aut sub transfugæ specie prodere persas uelle. ipm ut hostem armis exceperunt. & cum Adathames retro terga eius cederet cũ omnibus suis paruo tempore Metrobarzanes cæsus fuit. Dum autem per hoc proelium turbatæ apud persas res essent: Adathamesque ultra cum exercitu in persas inueheretur: non ante proelio destitit: q̃ persas fudit. Eo igitur astu cum minime consilium ac deliberationem in Metrobarzani fuga distulisset Adathames duo consecutus est: ut & socerum fugientem ulcisceretur: & de hoste uictoriam reportaret.

De Hãnone Carthaginensi.

EAdem pene caliditate in Sicilia usus est Hanno carthaginensis: nã cum sciret quatuor milia gallorum equitum proter retenta aliquot mensium stipendia decreuisse ad romanos transire: quibuscum eo tempore Hanno bellum gerebat: paccatis miti oratione aliquantisper gallorum animis: repræsentata etiam pecuniæ parte: ordinauit ut unus ex iis qui ipsius pecuniam curarẽt: ueluti administratæ pecuniæ rationem reddere nõ posset: a se profugeret: atq; octacilio consuli romano significaret: gallos qui cum Hannone essent in expeditionem profectos esse: tempusq; ac locum unde abiissent: & quot essent moneret. Eos igitur incautos ac nihil tale uerentes romani inuaserunt. Galli autem & si dum se tuerentur romanorum permultos occiderunt: tamen a pluribus circumuenti omnes ad unum interierunt. Hanc autem tantis gallorum impedimentis pecuniam quam ut eos placaret dederat: magno foenore redemit: Tria haud leuia ea caliditate cõsecutus. Nam & permultos ro. hostium per gallos interemit: & trãsfugas ad unum ultus est: & pecuniam quam male apud eos qui transitionem moliebantur locauerat recuperauit.

De Eumene Cardiano.

CVm Eumenes Cardianus in hiberna in regionem gabanensem cõcessisset: diuiso per eius regionis loca exercitu: syriæ rex Antigonus putauit fieri posse: ut incautum adoriretur: atq; prius opprimeret q̃ milites suos Eumenes coegisset: magnis igitur itineribus ad Eumenem Antigonus perrexit. Sed ita properare nequiuit: quin Eumenes calidi uir consilii id ante resciret: qui ea manu quam repente potuit cogere: culmina montium insedit: ut a longe conspectus: q̃ multos secum haberet prorsus discerni non posset. Nocte igitur pro more accensis ignibus in castris: totius exer-

De militaribus strata gematis.

citus speciem præbuit: opinionemq; Antigono quod ad improuisum duce uenisset ademit. Itaq; Antigonus se haud ad incautum profecturum arbi/tratus retro cedendum esse duxit. Interim uero Eumenes reliquo coacto exer citu cauit: ne ultra eum Antigonus imparatum offendere posset.

De Alcibiade Atheniensi.

Illa quoq; magna calliditas fuit: qua Alcibiades cum bisantium obsideret usus est. Nam cum ut capere urbem se non posse uide/ret: famam sparsit ab atheniensibus se reuocatũ esse: atq; toto exer citu in classem recepto: uella dare cœpit. aliquantumq; spacii iam emensus nocte in terram militum magnam manum exposuit: atq; ipse mane bisan/tium reuersus oppugnare urbem aggressus est: cum bisantii ad maritimam urbis partem armati accurrerent: ut inde atheniensium classem auerterent: ii quos in terram exposuerat occultis itineribus profecti ante urbem ingressi sunt q̃ a ciuibus exaudirentur.

De Epaminunda thebano.

Non minus etiam laudis merita est ea ratio: quam Epaminundas aduersus lacedemonios iniuit: cum utraq; acies solum expectaret confligendi signum. Ipse enim ante aciem magnum equorum nu merum excurrere iussit: ita ut concitato ingenti puluere hostium conspectus adimeretur. per id tempus in acie sua ordines immutauit: ita ut cum postea confligeretur: ipse a tergo in hostes qui id minime aduerterant impetum fa/ceret: quæ res ei uictoriam facillime peperit.

De Titula serua & de romanis.

Inter tam insignia uirorum exempla minime omittenda nobis ui detur serua cum in ea non minus ingenii atq; uirtutis q̃ in aliis ostẽ sum sit. Latini populi cum urbem romam gallico incendio adhuc fumantem inspicerent nondum pristinas uires recuperasse: a populo ro. ali/quot uirgines petierunt: quæ res q̃q̃ acerbitatis plurimum haberet. tamen cũ proter recentem cladem debilitati palam negare eam non auderent: in ma/gna animi molestia uersabantur. id cum Titula accepisset: & si serua erat: egit tamen ut eius consilio ipsa non nullæ eiusdem ordinis mulieres matro/narum uestitu exornarentur atq; pro matronis eas ad latinos romani mitte/rent. Latini igitur cum diem inter festos ludos poculaq; peregisent: ac no/cte cibo uinoq; grauati magno somno præmerentur: Titula iuxta ordinem cum romanis ante compositum in siluestrem ficum conscendit: tectaq; ueste ne latini eam agnoscerent. ter lumine sublato romanis innuit: nullas excubias ab hoste agi. Itaq; romani magno clamore in eos impetu facto statim lati/

nos omnes fuderunt: cædendiq; hostes tunc finis impositus cum defessos cæ
dis magnitudine romanos facietas cœpit. Ne autem Titulæ caliditas ad ser
uandum patriæ decus ostensa sine præmio ac laude sua relinqueretur: roma
ni statuerunt: ut quotannis seruæ eo die matronali cultu exornarentur: atq;
eis matronæ ministrarent: illiusq; diei festa a caprifico nominarentur.

De Iudith. ac Betulianis.

NOn ne Iudith se quoq; dignam fecit: cuius mirum consilium ma
gnaq; caliditas qua patriæ suæ salutem peperit: silentio non præte
reatur? obsessa enim Betulia in q̄ ipsa nata erat ab Oloferne Asirii
regis Cambisis duce: cum sublata resistendi spe omnia desperationis plena
essent: non ne ipsa re cum ciuitatis principibus cōmunicata: ausa est & mu
lier & formosa una tantum comitata ancilla: hostium castra petere? atque
ipsum exercitus ducem adire? tanq̄ ad eum facilius & betulianos & reliquos
iudæos uincendi rationem afferret? In eum enim sui amorem hostium du
cem inflammauit: ut una ducem ipsum in potestate haberet. & ei defecto
capite: illæso matronali pudore patriam betuliam: totamq; iudæam auda
ci Vafroq; consilio suo liberaret.

De Arthemisia Cariæ regina.

SExus atq; uiduitatis similitudo una cum singulari uirtute: aget ut
post Iudith Arthemisia Cariæ regina ponatur. Hæc in urbe Ali
carnasso a rhodiis obsessa nouo astu: & se obsidione liberauit: &
rhodios deuicit. Nam cum Alicarnassus duos haberet portus: altero hostes
ingredi: & partem urbis capere permisit: altero autem portu per occultam
fossam in eum eggressa quem hostes cœperant: ubi classem nihil tale ueren
tes inanem reliquerant: ut omnes maiore compendio prædæ operam dare
in urbe possent: ipsa totam cœpit: atq; in pallantes rhodios prædaq; impedi
tos impetu facto cum noua res pterruisset & omnes occidit. Tum rhodia
classe militibus suis instructa rhodum nauigauit: nulloq; obstante: cum exer
citum ac classem quam Alicarnassum miserant: redire arbitrarentur: in ter
ram eggressa facile rhodum cœpit atque dirripuit: in cuius facti memoriam
duo signa ænea in foro posuit: unum urbis rhodiæ: & alterum quo ipsius
effigies formata erat manum extendens qua in fronte rhodum stigmate no
tabat.

De. Q. Sertorio.

CVm in urbe Cathallone statiua haberet. Q. Sertorius sub Didio
prætore tribunus militum atq; per noctem Cathallonenses in urbe
Ethesinos hostes accepissent: una in Sertorianos inuehi: atq; eos oc

cidere coeperunt. Sertorius exaudito clamore clam cũ paucis ad urbẽ egressus: haud longe a porta constitit: & fugientes suos colligere atq; in aciem ordinare coepit. Cum autem iam satis magnam manum coactam uideret: eadem porta qua hostes iuerant in urbem regressus: hostes inuenit in diuersa loca sparsos uni prædæ intentos. Itaq; paruo temporis spacio eos fudit: atq; ipsorum arma induit: instructa per hunc modum acie sub ethesinorum specie: Rigissam contendit: ubi a nihil tale suspicantibus cum suos esse qui redirent arbitrarentur: portarum fores apertæ sunt. Itaque urbem coepit: totamq; diripuit: ut hostibus quod Cathallone dederant dupliciter ac bene cumulate referret.

De Hanibale Carthaginensi.

QVis satis pro rei magnitudine Hanibalis caliditatem narrare ac mirari poterit? cum saltum cassinatem petere se putans: ut illic commeatus ac pabulationẽ copiosius haberet: ꝑ ducum errorem Casilinum se deductum inuenit: ubi proter loci iniquitatem ac simul sterilitatem infessis a Fabio montibus breui cum exercitu periturus uidebatur: quia uallis depressa atq; altis montibus obsessa: in quibus Fabius cum exercitu consederat: uno tantum aditu per uulturni cursum ad mare patebat. non ne supra humanum ingenium euadendi inde quam iniuit Hanibal ratio fuit? Quis enim putasset alligatis stramentis ad bouum cornua incensisq; romanos milites qui fauces eius uallis insidebant: ita terreri posse: ut locum desererent? atq; ipsum Fabium Hanibalis ante dolis inuictum: tunc hoc ludibrio capi: ita ut inde egrediundi libera Hanibali facultas relinqueretur? Hac igitur caliditate qui spem amiserat armis inde se emittendi nullo effuso sanguine: ne temptata quidem pugna libere euasit.

De eodem.

NOuo etiam astu cum Antiocho usus est: cum nauali proelio docuit ut plenas serpentibus urnas in hostium naues demitteret: confusos enim serpentium aspectu terroreq; simul hostes statim superauit.

De Scipione Africano superiore.

SCipio quoq; nõne artibus suis Carthaginẽses in Aphrica coepit. Nã cũ aduersus eũ Asdrubal & Siphax ingẽtes exercitus duxisset: sub ꝓtextu tractãdæ pacis: sæpius ad Siphacis castra oratores mittẽdo ꝑ seruis tribunos cũ eis delegebat: ut Siphacis castra atq; eorũ formã diligẽtius specularentur: quæ posteaquam ut erant satis intellexit: Vticam se proficisci simulans: nocte clam in insidiis aliquot cohortibus inter duo castra positis:

curauit ut ignis in Sifacis castris clam iniiceretur: in quibus quoniam taberna/cula stramentis frondibus atq; cannis confecta erant: quæ nimius caloribus in ea regione facile aruerant: paruo temporis spacio incendium castra pene tota peruasit. Barbari at cum arbitrarentur non dolo: sed forte excitatum esse incendium: inordinatim inermesq; ad extinguendum ignem concurrebant: quo tempore adortus eos Scipio in tanta perturbatione facile deleuit: ex aliis quoq; castris Afri qui conspecto igne: auditoq; clamore ad opem ferendam armati inermesq; aduolabant: cum in eos inciderent: quos inter utraq; castra Scipio in insidiis posuerat: aut occidebantur aut capiebātur. Ignis igitur astu inuento duos Scipio præpotentes exercitus: qui armis atq; interdiu multis rationibus uinci non potuissent: paruo temporis spacio nocturno incendio deleuit.

De Gallisbois.

GAlli quoq; boi in silua Litana non ne astu Lucium posthumium consulem designatum cũ omni exercitu interemerũt? Serra enim arborum magna parte in inferiore parte desecta ita tamen ut stare possent: posteaq̃ uiderunt exercitum romanum totum in siluam esse ingressum: deturbatis extremis arboribus in eas quæ interius in silua erant: arborum ipsarum casu nullo ab hoste stricto gladio exercitus totus detritus est.

De Cominio atrebate.

QVa arte boi romanos uicerunt: ea ad se seruandũ Cominius atrebas usus fuit. Nam cum a Cæsare superatus in brithanniam profugeret: & acriter eum Cæsar insequeretur: sed adhuc in alto esset: Cominius cum iam terram attigisset: refluente Occeano destitutus: ut mala dissimularet: in quæ coniectum se uidebat uela alta semper tenuit. Itaq; Cæsar qui uela & non fundum in quo Cominius esset respiciebat: arbitratus eũ foelicibus uentis agi: quia iam assequi eum posse desperabat: retro nauigationem suam conuertit.

Recentiora De Grimoaldo longobardorum rege.

SApiens Lysandri dictum fuit monentis: ut ubi Leonis deesset pellis illic uulpina assueretur: hoc plurimum Grimoaldo longobardorum regi profuit: qui cum beneuentanorum dux esset arithperti regnum spoliatis eius liberis inuaserat. Hic cum sciret ingenti se peti exercitu e gallia a Clodoeo rege misso: castra deseruit uino rerũ q; omniũ copia referta. Ea autem ab hostibus occupata non fidem solum Grimoaldi timoris fecerunt: uerũ et materiam dederunt ut neglecto hoste liberius uino ciboq; indulgerent: atq; in excubiis militarem disciplinam remitterent. Noctu igit̃ Grimoaldus uino somnioq; grauatos adortus: facile oẽs fudit atq; deleuit.

De Militaribus stratagematis.

De Fridigunda regina gallorum.

GAllorum regina Fridigunda uirum Chilpericum per adulterum landricum occidi curarat: atq; simul cum adultero galliarũ regnũ administrabat: ei bellum intulerat Childeberthus austrasiæ rex. ingenti Longobardorum exercitu adiutus: cui audax regina cum impubere filio Lothario atq; adultero cum magno ipsa quoq; exercitu obuiam prodiit: Cum non longe a bruniaco: id oppidum est in ea galliæ parte: quam nunc uulgo Campaniam dicunt: hostilibus castris propinqua esset: ut improuisa hostem adoriretur caliditate mira usa est. Nam arborum ramos haud paucos frondosos præparari iussit: quos quadruplici ordine ante agmen præmisit atq; inter eos tintinabula quædam immiscuit: quæ cum sensim procederent: speciem armenti in silua depascentis præbuere: siluam in qua armenta agerent hostes rati esse: neq; enim quia nundum certa lux erat: discerni fraus poterat: castris eorum Fridigunda priusq̃ hostes armarentur atque prodire in aciem possent appropinquauit. Inermes igitur atq; nihil tale uerentes adorta fudit atq; in fugam compulit. In quo sagax mulier clare ostendit: fœmineum ingenium non minus ad omnia mala promptum ac calidum esse: q̃ ad bona uirile soleat esse.

De Dominguello hispano mimmo.

MVliebri caliditati quid annectere melius possumus q̃ mimmi astũ? Is nomine Dominguellus uir erat Vafro ingenio ut eius ordinis plæriq; solent. Cum autem sciret Lupum arenem equitem zorithæ arcem furtim Alphunso octauo Castulonensi regi occupasse: atq; eius loci præsidio regionem propinqnam infestam facere: & ob eam rem Lupum regi uehementer esse inuisum: ueluti alius apud Darium zophirus Alphũso clam ostendit se rationem iniuisse recipiendæ zorithæ arcis: modo equitem inueniret: qui ficta contentione uulnus sibi in os inferri pateretur. A rege requisitus Petrus didacus coram Alphunso cum Dominguello uerbis contendere coepit: ac Lupum proditionis infamia criminari: Dominguellus primo humane tueri Lupum: atq; hominem excusare. Sed cum acerbius eum Petrus urgeret: Dominguellus stricto gladio os Petri percussit: statimq; ad Lupum zoritham profugit. homini narrat quo modo Petrum coram Alphunso famam eius lacerantem uulnerarit. cum etiam per alios de eo Petrus esset certior factus: adeo mimmo blandiri. eum in delitiis habere coepit: ut unus ante alios arci præficeretur per hunc modum cum se insinuasset Dominguellus per occasionem Lupum occidit: atq; a muris se demisit: ut cum eius

rei nũncio ad Alphunsum aduolaret: haud multo post Lupi nepos secutus Zorithæ arcem Alphunso restituit.

De Alardo equite prouinciæ Narbonensis & Carolo primo Neapolitano rege.

POssidebat Carolus primus neapolitanum regnum: atq; Siciliam a ro. pontifice datam: cum utranq; Manphredo Federici filio pontifex ademisset: in ea regna cum ius sibi esse putaret Conradinus secundus Federici nepos: atq; in Italiam ingenti exercitu traiecisset: ubi ceparano in regni primis limitibus appropinquauit: ut cum Carolo manum cõsereret: Alardi iam grandis natu equitis prouinciæ narbonensis accolæ consilio: qui bellicæ artis peritissimus erat: Carolus cum exercitu collem insedit: magnamq; equitum alam in ualle in insidiis posuit. in qua cum regiis signis rex ipse erat: proelium inire alium iussit regi ipsi persimilem: regio ornatu insignem: penes quem aliud erat regium uexillum. Hæc manus paruo tempore fusa est: & captum uexillum regium atq; is occisus qui se regem ostendebat: fidem faciebant toto eo bello penes germanos uictoriam existere. Itaq; iam pallantes prædæq; & non proelio intenti ordines deseruerant: cum Carolus ex insidiis repente consurgens cum alia recentium militum manu: cũ nouo fulgentiq; signo: cum præterea simul ingens tubarum ederetur clãgor: & terribilis tolleretur uictorum clamor: attonitos nouo casu defessosq; iam hostes inuasit fudit: & deleuit.

De eodem Carolo.

NOn minor etiam illa fuit caliditas: qua motronem arcem munitissimam Pisanis ademit: ac florentino populo tradidit. Nam cum impeditissimis paludibus circumsepta adiri non posset: finxit se per cuniculos quos effodere coeperat: ad arcis muros penetrare uelle: & ut rei fidẽ faceret: a locis quæ effodiebat rudera tanq̃ dirruti muri: aliunde illuc aduecta: ut deductæ ex cuniculis materiæ speciẽ præberent: in tumulo ut spectari a lõge possent collocabat. Ea re qui in arcis p̃sidio erãt rudes homines: nihil arbitrati quod paludibus ad arcem appropinquare Carolus prohiberetur: ceu iam eo penetrasset: attoniti: quibus uoluit Carolus condictionibus deditionem fecerunt.

De Cane Scaligero.

PLurima laude digna: atq; permagni est momenti caliditas quæ timore non perturbatur. Nam id per rarum est: atq; in paucis præsertim militaribus uiris inspicitur. Idcirco magna laude dignus est Canis Scaliger: qui Veronæ atq; Taruisii principatum obtinebat. Nam cũ discubiturus esset: atroci nuncio p̄cussus patauinos magno exercitu in prima Taruisinorum tecta ingressos esse: magnoq; in discrimine urbem illam uer

sari. Ea re minime territus statim occurrendi periculo salutare consiliũ coe/
pit. abiecta prandii cura uestem mutauit: atq; in rusticanum iumentum cõ
scendit unoq; solo ac fideli comite magna celeritate Taruisium peruenit. illic
arma induit atq; in bellatore equo ante se hostibus ostendit: q̃ uenturũ eum
suspicarentur. fretus id fore quod accidit: ut hostes ipso conspecto uenisse
maiorem numerum: aut proditionem duplici fraude molitam arbitraren/
tur. Itaq; territi errepta uictoriæ spe cuius se iam compotes putabant: præte
rea nouo hoc terrore perturbatis ordinibus cum in eos Canis inueheretur fu
si sunt: eorumq; duces a Cane capti.

De Eduardo rege brithannico

PHilippus gallorum rex cognomẽto pulcher cum grauem cladem illatam a belgarum parte illa quæ nunc sub flamingorum nomine censetur: quo tempore ab eo rebellauerant ulcisci decreuisset: in/
gentem exercitum coegerat. iamq; rebellibus populis appropinquauerat ui
trum oppidum obsidentibus: minimeq; incerta de eo hoste uictoria fore ui/
debatur: cum Eduardus brithannicus rex: cui ea res permolesta erat: ueluti
Themistocles cum xerse uerbis inde Philippum pellere cogitauit: idq; ut co
gitarat: ei successit. Nam cum uxore quæ Philippi soror erat: graui se mole
stia affectum ostendit: ob ea mala quæ scire se Philippo imminere dicebat.
Quare diu a coniuge rogatus ut detegere rem uellet: dixit gallos principes
multos coniurasse: cum Philippus prælium aduersus rebelles inire coepisset: eũ
deserere. de quo Philippus a sorore monitus cum ueram esse eam rem arbi
traretur: in cassum facta ingenti impensa: desudatisq; magnis laboribus ut
Eduardus cupiebat: retro in fines suos rediit.

De prouinciano Siluano ciue senensi.

CVm Etruscæ urbes magno suo dãno per guelfam atq; gibellinam factiones se diuisissent. florentiæ rerum guelfi potiebantur. gibelli/
ni autem Senas habebant: qui post multas preces tandem a Man/
fredo neapolitano rege mille quingentorumq; equitum usum in tres menses
tantum subsidio acceperant. his auxiliis incerti p id tempus quid potissimum
agerent: excurrerent ne per dicionis florentinæ loca predamq; inde agerẽt
id quod eis neq; satis laudis neq; cõmodi posse afferre uidebatur: an muni/
ta loca atq; urbes oppugnarent: ex quo temporis angustiæ ut aliquid magni
lætiq; successus sparent nõ patiebant̃: ꝓuincianus Siluanus uir magnæ inter
senenses existimationis cogitauit optimum fore: si dum apud senenses Man
phredi regis equitatus esset: cum hostibus proelio decertarent: quod mini/
me dubia fore uictoria uidebatur: cui rei ut uiam aperiret: duos senen//

ſes ciues clam miſit Florentiam: qui magiſtratui florentino nunciarent: atque ſimul fictas quorundam ciuium ſenenſium litteras in eandem ſententiam perferrent: ſcilicet urbi totæ Senenſi graue bellum illud eſſe: quod cum populo florentino gereretur: cupereq; ei finem imponi: cuius culpam nemini dubium erat penes prouincianum eſſe. Itaq; ſi eo tempore quoniam germani equites ſenas prædatum eggreſſuri uidebantur florentini ciues ſenis cum copiis ſuis appropinquare uellent: per multos ſenenſes: florentinarum copiarum præſidio tectos arma in urbe ſumpturos eſſe: atq; eis prouincianum uinctum tradituros. Arbitrati uera florentini eſſe: quæ nunciabantur de Senenſium ciuium aduerſus prouincianum animo: Item de germanorum equitum profectione qui eggredi ſimularant: cum exercitu ſenis appropinquarunt. Illic cũ expectarent: ut populus arreptis armis tumultuaretur: ac prouinciano manus iniiceret: repente germani equites errumpunt: eoſque populus armatus eſt ſecutus: hi in florentinas copias nihil tale uerentes tanto impetu inuecti ſunt: ut paruo momento turbatis florentinorũ ordinibus omnes funderẽt: fugarentq;: quibus eo proelio ſuperatis gibillina factio in urbem florentiam reuerſa locum ſuum obtinuit.

De Guidone comite montis feretri.

FVit Guido montis feretri comes: uir proculdubio prudens: duxque ſummæ caliditatis: quemadmodum uiſum eſt: cum in urbe foro liuio obſeſſus a Guidone appia romandiolæ comite Martini quarti pontificis auſpicio: operam dedit ut e ſuorum numero quidam cum hoſte de tradenda urbe paciſcerentur. Cum autem hoſtium partem ingreſſam eſſe in urbem uideret: fretus id quod erat non omnes: quia non omnino fidem haberent: ingreſſuros eſse: ipſe per auerſam ab hoſte portam ſilentio eggreſsus eos qui foris manſerant adortus: quia nihil tale uerebantur: & ſuorum qui in urbem iuerant exaudito clamore. captam urbem & uictoriam minime dubiam eſſe rebantur: pugna minime opus eſse putabant: paruo momento omnes fudit atq; deuicit. Inde in urbem regreſsus: impetũ in eos fecit: qui in urbem erant ingreſsi. qui cum pallantes per urbem ſparſi uni tantum prædæ eſsent intenti: haud difficulter uel occidit uel coepit omnes. hoc igitur aſtu uſus: ut hoſtes diuideret uictoria potitus eſt: quibus ſi coniuncti manſiſsent par nullo modo eſse potuiſset.

De Federico Aragonio rege Siciliæ.

¶ De Mirabilibus stratagematis.

PAri pene caliditate usus est Federicus Aragonius Siciliæ rex. Cum in singula momenta expectaret ut Robertus Neapolitanus rex hostis in Siciliam descenderet. neq; plus exploratum haberet quo in loco descensionem esset facturus: q̃ si uiribus ei par esse posset. Itaq; Drepanitanos quosdam ciues coegit: clam nuncios obsidesq; ad Robertum mittere hortantes eum ut Drepanum primo descendere uellet: affirmantes si ea potitus esset urbe: nullo eum labore insula tota potiturum. Quibus cũ Robertus crederet: & diu eum uerbis Drepanitani traxissent: quia urbs natura manuq; munita erat: & præterea præsidium in ea ualidum Federicus imposuerat: q̃q̃ inuitus iminente hieme Robertus pacem inire cum Federico coactus est: atq; obsides reddere: quia amissa æstate nihil erat quod per hiemem illic sperare posset.

¶ De Melche chelchemel Sulthano ægyptio.

AB Italorum militari caliditate. ut uarietas fastidium tollat: ad barbaros transibimus. Honorio tertio pontifice Ioannes hierosolymarum: item Andreas ungariæ reges: cum permultis aliis germanis atq; gallis principibus in ægyptum profecti Caras urbem obsederant: neq; tamen ulla ratione unq̃ Melche chelchemel Sulthanum ut in certamen cum eis descenderet: pellicere potuerunt: quin is pacis mentione iniecta: magno se in timore uersari ostendebat. Adeo autem rem traxit: ut christianos duces in id tempus deduceret: quo addauctus amnis Nilus totam regionẽ inundare solet: quam ut aquis magis infestam faceret: ipse aggeres quibus accolæ amnem cohercere solent intercidit. Itaq; tecta aquis uniuersa regione: christianus exercitus grauiter laborare corruptis commeatibus atq; omni pabulationis materia coepit: cum omnes adeptæ essent uiæ eius regionis ignaris: nisi quæ per aggeres ducerent: quæ etiam duplici incommodo impediebantur: & quod erant angustissimæ: & q̄d Sulthanus in ipso tumultu opportunis locis eas castellis muniuerat. Quam ob rem eo astu christiani principes ac milites ueluti piscis in nassa circumuenti: cum salutis spem omnem amisissent: pacem quam dare Sulthanus uoluit acceperunt.

¶ De Tartaris.

PAri caliditate diuersa tamen ratione Tartari: ii enim Scythæ sunt: regnante bella quarto hungariæ rege: in pannoniam profecti: ut danubiũ traiicere possent usi fuerũt. Nã cũ glacies danubium am

nem aſtrinxiſſet:cuius rippas hungari accolæ armati obſidebãt: tartaros late/
ret an tuto exercitus ſuper glaciem permeare poſſet: hanc ad temptandam
glaciei firmitatem inuenerunt rationem. Motis a danubio caſtris tabernacu/
la: ut erant: magna cum aliarum rerum: tum in primis bouum atq; equo/
rum copia referta reliquerunt: ad quam prædam inuitati hungari cum
ueniſſent: et tartarorũ ueriti inſidias morari minime auſi: omnes ſimul gre
ges & armenta per concretum gelu amnem abduxiſſent: tartari per explo/
ratores facti certiores hungarorum experimẽto: exercitui ſuſtinẽdo glaciem
ſufficere: nocte proxima danubium traiecerunt: atque non ablata modo re/
cuperarunt: uerum præda quoq; a tota regione abacta: regionis ipſius loca
omnia atq; in eis ſtrigoniam urbem ferro igneq; fœdarunt.

De Petro roſeo uenetorum militari duce.

AD Italos iterum reuerſi Petri roſei militaris uenetorum ducis aſtũ
commemorabimus. Is uenetorum auſpiciis bogulentæ in pataui/
no agro arma intulerat: unaq; erat Marſilius carrarienſis. Cum
in eum Maſtinus ſcaliger exercitum ingentem duxiſſet: petroq; neceſſitas
iniecta eſſet inde egrediundi: qđ eo in loco comeatuũ difficultate præmeba/
tur: ueritus ne in uia cum hoſte confligere cogeretur. quam rem uiribus infe
rior nequaquam probabat: caliditate aduerſus ualidiorem uti cogitauit. Nã
cum hoſtes ad eundẽ amnem apud quem ipſius quoq; petri poſita erant ca
ſtra ſed inferiore amnis parte tenderent: neq; aliunde aquationis facultatem
q̃ ex eo amne haberent: gualdo herba amnẽ infecit: ita ut homines iumen/
taq; ꝑter amaritudinẽ eius aquas guſtare nollẽt. Ea re coactis mutare caſtra
hoſtibus: qui congredi & dimicare cum eis non audebat: aſtu inde nullis ar/
mis uſus ex rei ſuæ commoditate eos depulit.

De Brachio peruſino militari duce.

MAgno item aſtu Andreas peruſinus: qui poſtea a cognomine fami
liæ brachius fuit nuncupatus: eſt uſus. cum a Camerte urbe depul/
ſis Caroli malateſtæ copiis: quæ ſe fabrianum poſtea receperunt:
ipſe cum parte tantum copiarum ſequeretur: reliquo pecorum præda capti/
uiſq; atq; aliis rebus impedito exercitu: nam cum in eo hoſtes bene gerendæ
rei occaſionem uiderent: ſi ipſi appenini iuga priores occupaſſent: & brachi/
us quoq; ne id pateretur e re ſua eſſe optime intelligeret: cum laſsos iã equos
ultra uel calcaribus uel alia ui urgere non poſset: ex captiuo pecore aliquot
equas delegit: atq; eas agmen præcedere iuſsit: quarũ amor ac cupido equis
adeo acres adegit ſtimulos: ut qui ante calcaribus nullis ſatis impelli poterãt

tunc freno uix cohiberi ac retineri possent. per eum modum cum prior brachius montem occupasset: uicti hostes brachii astu cum eius lædendi spem amisissent: retro unde uenerant cesserunt.

De eodem.

NOn minor quoq; illa fuit caliditas: qua turres inter uersas urbem ac Capuam positas occupauit: quo tempore aduersus Martinum quartum pontificem: ac Sfortiam eius militarem ducem ipse Ioannæ secundæ Neapolitanæ reginæ auspiciis bellum gerebat: Audacem enim iuuenem fœmineo habitu ornauit: quem ad turres ipsas ueluti deuium & errantem iter facere iussit: ab iis qui in turrium præsidio erant captus: dum tamq̃ fœmina esset non obseruatur: in turrem conscendit: ad seq; sublatis scalis iis annuit qui cum eo a brachio missi haud longe in insidiis rei exitum morabantur. Per eum igitur brachius turribus potitus excursione totam regionem infestam reddidit: magnamq; inde prædam abegit.

De Federico montis feretri comite & urbini ducẽ.

AStucia singulari usus est Federicus mõtis feretri comes: cum Verruculæ arcem contra Sigismundum Malatestam Ariminẽsem principem obsideret. fictis enim litteris ita ut omni ex parte Sigismũdi uiderentur esse: noctu per ignotum optime eruditum hominem ad præsidii præfectum in arcem misit: monens se auxiliares copias mittere paratum. si ipsi opus esse uideretur. Cum autem ipse uerum Sigismundi nuncium ac litteras arbitratus respondisset accepturum: Federicus militibus suis Sigismũdi uestitu ornatis: omniq; alia re necessaria compositis: ea nocte missis arcẽ in potestatem suam redegit.

De Federico secundo imper.

NOminis similitudo me ad Federicum secundum imperatorem trahit: qui cum necessariis de rebus ab ethruria in Appuliam discessurus esset: & multa eum mouerent: ut Samminiatensem populum ad rebellionem spectare arbitraretur: misit ad eos qui nunciarent: se captiuos quos habebat: atq; thesaurum Samminiatum mittere uelle: & proterea hortari: ut fideliter ea usq; ad eius reditum custodire uellent: populus eo insperato commodo lætus: misit qui renunciarent ex fide Sanminiatẽses ea obseruaturos: Federicus igitur armis pro pecunia onustis aliquot iumentis tectisq;: ut ei mos erat cum pecuniam mitteret: item cathenis iniectis quibusdam ex militum suorum numero fortibus uiris: atq; ante eos missis non nul-

lis captiuis. Inter quos fuit Petrus uinea: cui illic postea oculos defodi iussit: Sanminiatensis populus arbitratus ueros esse captiuos: quia uincula inspexerat cum sarcinis omnes in oppidum accepit. Illi autem postea arreptis armis statim occupato oppido Federico defectionis suspictionem quam conceperat ademit.

De Francisco Carmaniola comite ac militari duce.

CVm Franciscus Carmaniola uenetorũ militaris dux aduersus Mediolanensis ducis Philippi copias apud uicum Machalum in brixiano agro castra posuisset: nec longe ab eo loco essent Philipp copiarum duces: Carolus malatesta: Nicolaus picininus: Franciscus sfortia: atq; Angelus pergulanus: Accidit ut Carmaniolæ eques quidam cum uno hostium equitum contentionem haberet. eam rem Carmaniola arbitratus est posse occasionem alicuius rei bene gerendæ præbere. Itaq; ita uerbis eam rẽ deduxit: ut locum inter utraq; castra deligerent. in quo singulari certamine ab eis depugnaretur. euenit autem id quod Carmaniola fore præuiderat ut e ducis Philipphi castris maior militum pars inermis cum insidias abesse putaret: decertantes perduelles spectatum prodiret. Itaq; ipse potiorem exercitus partem armatam in tabernaculis manere iussit: & cum hostes spectaculo intentos conspexit: in equos conscendere armatos milites suos iussit: atque pleno cursu in hostes tendere: qui inermes inordinatiq; priusq̃ arma induere aut in aciem ad ordines suos ire possent fusi fugatiq; sunt. Fugientes autem ipse insecutus cum eis in mediolanensia castra se immisit: ficto singulari certamine: quatuor insignibus Philippi ducibus superatus.

De Francisco sfortia.

ARte atq; astu suo multo post a Francisco sfortia Philippi copiarum duce captus est Carmaniola. Nam cum franciscus sfortia sciret in pado uenetos plura habere eius generis nauigia: quæ in bellicum usum instructa erant: ipse noctu cum magno equitum fortium uirorum numero in Philippi naues conscendit: & ne idem ab Carmaniola ageretur: pro transfugis quosdam e peditatu suo misit: qui Carmaniolæ nunciarent sfortianos in armis esse: ut eum eo ipso tempore adorirentur. Itaque ne suos diuideret: opem nullam classi uenetæ misit. & proterea proelio uicta classis ex magna parte incensa atq; capta fuit.

De Eodem.

IN piceno etiam mira caliditate effecit: ut numero longe inferior de hoste uictoriam referret. Nam cum manum cum Francisco Nicolai picinini filio confereret: atq; omnibus suis equitum turmis

in proelium missis: picinino adhuc aliquot superessent: ueritus ne si Franciscus nosset ei amplius nihil esse militum in subsidiis relictum: his turmis quas seruauerat: auctis suorum qui decertabant uiribus: sfortianos ita præmeret: ut terga dare cogerentur. nouo astu occurrendum duxit. Coegit enim omnes militares pueros calonesq; ac lixas: & in perrara silua ita condidit: ut inspici quidem: sed non ex toto discerni possent: atq; in eorum fronte illos quibus galeæ essent statuit: ut speciem magni equitatus præberent. Quare cum ob eā rē Picininus quantum poterat non eniteretur: & ipsas turmas quæ proelium nundum iniuerant ueluti in subsidiis retineret: Illa sola re qui alioquin uictor erat: in eo proelio superatus ac captus fuit.

De Federico marabotto genuensi.

CVm urbe Genua ciuilibus bellis lacerata: guelphos qui in urbe rerū potiebantur: gibellini exules infestarent: Aitonus Auria quatuordecim triremibus Federicum marabottum guelphum qui septem tantum habebat: uehementer insectabatur. Cum autem nox superuenisset neq; iam longe a tiro abessent: Marabottus qui iam pene omnem salutis spem amiserat: nouo astu salutem sibi peperit. Nam cum maritimus in classe mos esset: ut per noctem solus triremium primarius dux in puppi sua lumen deferret apertum: ob eam rem ut aliæ naues eum assequi scirent: ipse cum ante suos cōmonuisset ea nocte se ad maraliam nauigaturū esse: lumē in laterna clausum clypeo tanq̄ cimbæ alligauit: atq; in mare constituit triremisq; suæ consuetum lumen extinxit. Cum autem: ut maris natura est: undæ clypeum cum laterna ad terram eiecissent: hostes arbitrati Federicum desperata salute in terram triremes impegisse: mutata nauigatione ab eo cursu quem ante tenebant: naues ad lumē quod in laterna clypeus habebat: dirrexerunt: atq; ita elusi Federicum amiserunt.

De Amiano Marcellino.

CAliditate qua Federicus in mari usus est: se in terrestri expeditione usum Amianus Marcellinus scribit. Nam cū noctu insequentes persas fugeret: atq; latebrarum spes nulla maneret: in equo se lumen deligasse ait: eumq; ad dextram qua in parte planicies erat dirrexit. ipse autem cum aliis qui cum eo erant: in leuam conuersus ad montes uim hostium qui lumen ad dexteram sequebantur effugit.

De Ioanne Fulgoso

INter multa calide a genuensibus mari gesta hoc unum cõmemorabimus. Alphunsus aragonius Siciliæ rex in Corsica insula Bonifaciam urbem obsidebat: cum Genuæ Thomas Fulgosus ducatus titulum obtineret: ab eo Ioannes frater adhuc pene adolescens cum quatuor tantum nauibus ad opem ferendam missus est. Cũ is ad urbem penetrare non posset: qđ Alphunsi classis simul anchoris connexa: pontibusq; inter ipsas naues iactis immobilis ceu humi magnis firmamentis stabilita manebat: Ioannes ut huic rei occurreret: misso urinatore qui supra humanam fidem sub aqua morari consueuerat in hostilibus nauibus anchorarũ uincula desecuit: ita ut naues resolutæ dum undis impellerentur: pontes inter se factos confusis rebus omnibus confringerent: non sine omnium qui cum Alphunso erant admiratione: cum eos ipsius facti causa lateret: & nullis spirantibus uentis: nullaq; ui temptata agitari naues conspicerent: fieri non posse arbitrati: ut uiuens quispiam sub aquis tale moliri opus posset. Itaq; in Alphũsi classe ob eam rem omnibus confusis territisq;: Ioanni ad ferendam Bonifaciæ urbi opem uia patuit. Alphunsusq; inde irrito conatu discessit.

De Petro Fulgoso genuensium duce.

CVm Petrum fulgosum genuensium ducem eodem tempore præmerent externæ uires Alphũsi regis: cui Aragonis Siciliæ atq; Neapolis regna parebant: & ciuium genuensium pars aduersa ac Fliska gens cum ea coniuncta: quæ q̄q̄ animo discors ea tamen in re aduersus Petrum conuenerat: aperte perspexit Petrus fieri non posse: ut solus tantam hostium molem sustineret. Itaq; qđ aduersus eos armis assequi posse desperabat: militari astu: atq; caliditate agendum duxit. Arbitratus igitur hostes dum extra urbem manerent concordes fore: eosdemq; ut deuictum esse Petrum inspexissent: quod unus quisq; urbis principatum uendicare sibi niteretur: arma in se ipsos conuersuros esse: id quod postea experiendo uerum eẽ cognouit: in genuensi arce uxorem cum liberis recepit: fratremq; cum trecẽtis peditibus: ac uiginti equitibus præsidio reliquit. ipse autem genua apertis urbis ipsius portis profectus est: hostes qui præ timore fugisse Petrum arbitrabantur: sibi ipsis & pugnandi metum iam ademptum esse sublato hoste: & confirmatam uictoriam ducebant. Itaq; cum omnes ad priuati commodi spem studia conuertissent: statim orta inter ipsos discordia decertare armis inter se cœperunt. Dum igitur ex uno exercitu iam in multas partes diuisi: relicto primo hoste: hostes sibi ipsis facti inter se dimicarent. a suis certior factus petrus: tertio die postea quam genua abierat: ad urbem regres/

sus: ac suis qui in arce erant coniunctus: hostes qui circiter decem milium nu merum excedere dicebantur: inuasit: atq; haud magno tẽporis spacio om nes fudit: deuicitq;. Astu igitur dum fugam simulauit: eos superauit: qbus stando longe impar uiribus erat: atq; aperte experiẽdo docuit: gerendis bel lis non minus caliditate homines q̃ armis iuuari.

De Gamali pyrata turcensi.

Finem recentibus militarium uirorum caliditatibus imponet Gama lis turca: qui cum una tantum biremi pyraticam exerceret: ui uen torum per noctem ita acriter est actus: ut dilucescente die Siciliam in conspectu haberet: illic forte offendit Francinum pauum cathallanũ: dua rum triremium præfectum: earum altera statim insequi Gamalim cœpit: quæ cum magna ui remorum ageretur ita ut ab altera amplius conspici non posset: iam Gamalis biremem rostro pene attingebat. Cum igitur nautæ uela colligerent: Gamalis in triremem ingenti animo prosilit: remigesq; ad li bertatem uocauit: Dum ergo nauales socii in remiges quos ad rebellandũ libertatis spes inuitabat; arma mouent: ut eos uinctos ad remigationem con tinerent; Gamalis momento triremi potitus est. A biremi autem sua in tri remem milites quos habebat cum transtulisset: a puppi biremem tanq̃ capti uam trahebat: iussisq; tubicinibus ingenti clangore canere ad aliam trire mem dirrigere cursum cœpit: quæ cum turcensem biremem cum Gamali captum arbitraretur: lætitiæ plena ceu uictoriam gratulatura ueniens obui am se præbebat: in qua Gamalis: ut in alteram: cum suis insiluit: atq; ipsam quoq; cum nihil hostile uerentem atq; incautam oppræssisset: ambarum im perio potitus in uinculis omnes ad remigantam seruitutem posuit.

De Repulsa — Caput Quintum.

Valerii ordinem sequentes de repulsa scribemus. eos enarraturi qui cum ad dignitatem magistratusq; peruenire contendissent: a prin cipio repulsam passi postea longe maiora consecuti sunt: ut si cui in eiusmo di re repulsam ferre per iniuriam contigerit: his exemplis animum ad iniuri am ferendam ualidius componat: neq; ob eam rem in posterũ a bona spe deiiciatur. præsertim cum in his quos repulsa sine ullo suo crimine pressit: re pulsæ causam aut aduersi fati attrocitas: aut competitoris potentia atq; opes plærumq; ferant: & magno compendio rependere soleant: quæ antea ade merunt. Sed ut nihil ad repulsæ corrigendam iniuriam fortuna ferat non le ue illud solamen esse debet: hominem nullius rei sibi conscium esse proter q̃ competitor anteferri deberet.

De Marcio Coriolano.

MArcius Coriolanus in urbe Roma nobilitate insignis: rerum quas gesserat magnitudine fretus: cum consulatum peteret: satis fauentem populum habuit. Sed cum eodem die peragi quæ ad comitii atq; suffragiorum rationem pertinebant: non possent: postridie mane in forum magno patriciorum numero prosequente descendit. Itaq; mutata populi uoluntate: qui maiorem odii sui in patricios q̃ Coriolani uirtutis rationem habuit: repulsam ab uniuerso populo tulit. ei enim ademptus est consulatus quem uolsci populi ro. hostes ut exercitui suo præficerent ob uirtutem dignũ duxerunt: unde haud multo post in ingentem calamitatem coniectus populus ro. ei coactus est supplicare: cuius antea præces audire noluerat.

De. C. Mario.

CAius Marius septies consul: qui Iugurtham: qui Cimbros: qui theutones deuicit: romæq; quodã tempore omnia arbitratu suo gessit: tamen in iuuenta ambarũ ædilitatum uno die repulsam tulit.

De. M. Catone iuniore.

IVnior Cato qui romanæ uirtutis atq; iusticiæ specimen & exemplum fuit: consulatus repulsam tulit: atque ei sulpitius præpositus est nullam ob aliam rem: nisi quod eum ad reprimendam. C. Cæsaris potentiam honorem illũ petere populus putabat. neq; enim uidit ignara plæbs a se cum Catonem repelleret: uerum gregis custodem depelli: atq; eo depulso ad lacerandum gregem lupum admitti. In eo quemadmodum in cæteris rebus cæsarianas blanditias quibus uenenum suberat: potiusq̃ ueram salutis suæ rationem secutus.

Recentiora De Gabriele Condulmario.

AD repulsas quorundam ciuium ro. quas scripsimus non nulla recẽtiorum temporum q̃q̃ diuersa in re exempla annectemus: in quibus primus a nobis scribetur Gabriel Condulmarius patricius uenetus: qui a Gregorio duodecimo pontifice senensi ecclesiæ præfectus: a senensibus ciuibus reiectus est. & tamen idem Martino quarto sub Eugenii quarti nomine in pontificatu successit. uniuersæq; ecclesiæ omnium consensu præfectus fuit: q unius creatus episcopus: ab eius populo repulsam tulerat.

De Leontio Antiocheno patriarcha.

LEontius sacerdotio nedum repulsus. uerum etiam cum eo fungeretur priuatus: haud multo post antiochenæ ecclesiæ patriarchatum obtinuit.

De Theodosio Saguntino episcopo.

De Necessitate.

THeodosius sacerdotio ab Eugenio pontifice priuatus: ab eius successore Gregorio quarto: non modo adempti sacerdotii honorē recepit. uerum saguntinæ quoq; ecclesiæ antistes designatus est.

De Necessitate. Caput Sextum.

De Babiloniis.

NE a coepto iam ordine discedamus de necessitate scribemus: re in humanis rebus potentissima: cuius casus persæpe superato pudore iusticiaq;: quia ante alios humanis affectibus uim afferunt: semper honestam secum excusationem perferre uidentur. Quis enim iure ei ad crimen illud imputarit: qđ q̄ quam deuitare uelit: effugere non potest? & cui eas uires natura dedisse uidetur: ut resistere ei humani affectus non ualeant? Hac igitur in re ubi de necessitate mentio facienda est: a babiloniis ordiemur. eorum urbem Darius persarum rex obsidebat: a quo desciuerant. qđ insitum eis a natura in ipsum erat odium. ut autem cōmeatus quos in urbe habebant babilonii diutius extenderent: ex toto foemineo sexu: cum singulas uiris omnibus delegissent: reliquas ne eis alendis illorum nutrimenta per quos urbs defendebatur consumerent: strangulauerunt.

De Cambisis persarum regis exercitu.

NOn minor illa quoq; necessitas fuit: qua Cābisis persarū regis exercitus suscepta aduersus ethiopas expeditione: deficientibus aliis omnibus humano generi consuetis alimentis: milites decimabat: quorum carnibus in aliorum alimenta uteretur. Miserandū profecto atq; atrox uitæ genus: comitis adempta uita: uitam suam prorogare uelle: cum tamen qui eiusmodi aleretur cibo: lōge eo qui decimatus fuerat infoelicior dici posset.

De Atheniensibus.

ET si ingens nimium dici ea necessitas debet: quæ persas compulit: ut decimato exercitu humanis carnibus uescerentur: non minor tamen etiam illa fuit: qua athenienses a Demetrio rege Syriæ obsessi adeo laborarunt: ut delapso mure a tecto pater cū filio ut eum sibi quisq; caperet: non uerbis uerum etiam pugnis decertarit: fame ita urgente: ut non modo immunda bestia uesci non abhorrerent: uerum etiam insitum a natura affectum atq; reuerentiam obliuiscerentur.

De Samaritanis.

OMnem hactenus scriptam necessitatem illa superauit: quæ Samaritanos circumuenit: quo tempore Ioram hierosolymarum rex rerum potiebatur: & arcta obsidione a Benadab Syriæ rege præmebantur: qui alio nomine Adadus & Adeger nuncupabatur. Fames enim adeo apud eos inualuerat: ut asini caput octuaginta argenteis nūmis ueniret.

Itaq; cum Ioram uereretur ne fame pressi deditionem Samaritani facerent
ipe urbẽ circuẽdo murorũ custodiam obibat: fretus ipsius præsentia motum
populum sibi a rebellione temperaturum. Cum igitur hoc munere funge-
retur: audiuit in propinqua domo tumultuãtium simul hominum fieri stre-
pitum: cuius rei causam cum quæreret egressa mulier acerbe quæri coepit:
q̃d cum ipsa cum socia muliere pepegisset: ut ambæ filiorum carne præsentẽ
fortunam superarẽt: ipsa quæ suum interemisset: cuius cibo ipsa comesque
mulier in eam horam uixissent: nunc comitem foeminam filium abdidisse:
atq; initam pactionem seruare nolle. O sceuam profecto nimis: miserandã-
q; necessitatem. Quid enim aliud de te dicam? cum nullis cohibita frenis
maternum affectum: ut usq; ad filiorum cædem: atq; uescendas eorũ car-
nes progrederetur sui immemorem reddidisti?

¶De Iudæis & Maria.

NOn grauis modo sed horroris quoque plena necessitas illa fuit: ad
quã obsidione Titus Vespasianus iudæos deduxit. Nam p̃ter quã
q̃d omni immundo cibo: quin ipso quoq; humano stercore uesce-
rentur: & quotidie permultos fames absumeret: inuenta est mulier nomine
Maria quæ filium trimum occisum igne assaret: ut eius carnibus quem ipsa
pepererat miserandum in modum sibi uitam prorogaret. detectaq; res est
per eos quos stimulante fame assatarum carnium odor ad eam traxerat: cũ
autem in tanta necessitate eam depræhendissent: præ horroris magnitudi-
ne retro cesserunt: minusq; graue sibi duxerunt: fame cõfici: & ipsam mor-
tem obire: q̃ impio sceleratoq; cibo in eum morem uesci.

¶De Cleomene spartharum rege.

NOn adeo sceua Lacedemoniorum necessitas fuit: neq; enim in ip-
sorum uitam sceuitum est: sed cum bellis attriti non ultra mille ac
quingentorum numerum explerent: paucitas Cleomenem ipsum
compulit: ut seruos ad eum numerum libertate donaret: quo nouem milia
conficerentur: atq; sedem sceueræ nimium gentis: cui nihil erat pensi pro li-
bertate uitam effundere seruis suis communicaret.

¶De Carthaginensibus.

QVam ingens etiam necessitas fuit: ad quam Carthaginenses reda-
cti fuerunt: cum postremo romanorum armis a Mancino consu-
le deuicti euersam Carthaginem uiderunt. Nam ad instruendam
classem cum obsessis materia deesset: trabibus tabulisq; priuatarum ædium
usi sunt: & cum romanis ante arma tradidisent: ut alia conficerent omni q̃d

in priuato usu erat: ferramento ad noua conflanda arma consumpto: alia insuper ex auro argentoq; ubi ferrum deerat confecere. atq; ut in arcus funes compararent: cum alia deesset ratio: fœminæ comas suas in eum usum tradiderunt. Ad tantam Carthaginenses necessitatem atq; industriam romana arma: atq; ipsorum ut liberi morerentur: propositum: redegerunt.

De. L. Antonio consule.

LVcius Antonius consul Antonii triumuiri frater: ab Augusto perusiæ obsessus in eas cōmeatuum angustias deductus est: ut cū in seruos qd alimenti habebat non consumere decreuisset: e quorum numero proterea quotidie multi fame conficiebantur. ne ad hostes transirent: & Lucii necessitatem detegerent: aut desperatione acti hostes in urbem inducerent: seruis carceres impleuit: atq; illic fame eos confecit.

De Nerone imper.

QVod. L. Antonium ut in alios ageret necessitas compulit: eadem Neronem ut in se pateretur coegit. Nam ab immensis delitiis quibus ante utebatur in omni re sua immodicus: omnium odio eū præmente in serui sui domum profugit: atq; illic urgente siti qui aureis gemmatisq; uasis assueuerat ueluti nouus Diogenes quia aliter non poterat: e caua manu poculum sibi fecit. & cum calcei deessent: atq; ipsi nudis pedibus per canetum nuperrime desectum transeundum esset: ut occulte locum peteret in quo latere posset: magna ex parte pronus per terram in quadrupedis speciem perrexit. atq; ne acuti cannarum stipites læderent: uestem subdidit. Ad hanc necessitatem redactus est. qui olim urbes prouincias ac regna dare consueuerat. ut calceos in pedes non haberet. manuq; pro pedibus uteretur. & deficiente uase manum pro poculo adhiberet.

De Aquilegiensibus.

CVm Maximinus augustus crudelitatis magnitudine diu ferendo defessum iam senatum populumq; romanum ad defectionem cōpulisset: atq; is ad urbem armatus tenderet: aquilegiam urbem in itinere: qd senatui pareret: obsessam in eam necessitatem redegit: ut cum in arcus cordas non haberent foeminarum suarum comis ad illud opus uterentur: quemadmodum romanos quoq; fecisse legimus: cum a gallis in capitolio obsiderentur: qui ob eam rem uenerem caluam postea consecrarunt. Hoc idem Massilienses quoq; aduersus. C. Cæsarem peregerunt. & Carthaginenses cum a Mancino eorum urbs deleta fuit ut nuper diximus.

Recentiora. De Liguribus.

FVit etiam maxima ea necessitas qua Italia laborauit: imperante Iustiniano: cum gothi Bellissarium in urbe Roma inclusissent. eo enim tempore cum per totam Italiam fames ualida esset: in liguribus inuentæ sunt quædam matres filiorum carnibus uixisse: quos ante fames ipsa absumpserat.

De duabus ariminensibus foeminis.

EO etiam ipso tempore procopius græcus scribit duas mulieres: quæ apud Ariminum hospitatoriam Cauponam exercebãt: famæ coactas decem & septem homines diuersis temporibus interemisse: qui forte seorsum apud eas hospitatum iuerant: quo tempore cubitum profecti iam alto somno indormiebant: atq; eorum carnibus sibi alimenta parasse: qđ postea unus detexit: q ipsis cædẽ pagentibus inuigilabat: a quo ambæ nterfectæ fuerunt. Sed iam ad minus fera necessitatis exẽpla transeamus.

De Balduino Constantinopolitano imper.

BAlduinus secundus Constantinopolitanus imperator: cum bello ꝑmeretur qđ græci rebelles intulerant: atq; pecuniæ defectu laboraret: uenetis permultas sanctorum reliquias uendidit. neq; eo contentus filium Philippũ accepta pecunia a priuatis mercatoribus pignori obligauit: atq; eum ad ipsos uenetias misit: ipsa quoq; templa plumbo quo tecta erant spoliauit ac uendidit: ut inde pecuniam ad se tuendum conficeret.

De his quæ ex testamentis legitime factis abolita sunt Caput septimum.

IAm nos ordo ad testamenta trahit legitime facta: in quibus aliquid rescissum est: & de eis quoq; quæ cum iure rescindenda fuissent aliquo respectu firma manserunt: ac demum de his qui præter communem hominum extimationem hæredes reliq̃runt. Sed de primis perpauca scribemus exempla: quod a Valerii seculo in nostra tempora scriptor nullus existit qui eam rem attigerit. Si autem inter recentiores aliquod exemplum contigit: personarum ignobilitas in obscuro rem reliquit: & res ipsa iudicis auctoritatem potiusq̃ historicum requisiuit. neq; etiam Tiberium cæsarem commemorabimus matris Liuiæ testamentum odio potiusq̃ iure irritum fecisse. neq; quod Calligula ueluti ingrata atq; inualida ac nulla iusserit esse ea testamenta: In quibus ipse inter hæredes numeratus non esset. illud etiam silentio præteribimus quod Domitianus testamento hæres ab his scriptus qbus liberi essent: persæpe hæreditatem repudiaret. Sed tantum iudiciaria exempla attingemus.

¶De his quæ ex teſtamentis legitime factis abolita ſunt.

¶De Actilia Variola romana.

ACtilia Variola romana ab octogenario patre exhæredata undeci/mo die poſtq̄ is nouercam ei ſuperinduxerat: centumuirali iudicio in paternis bonis reſtituta eſt: reſciſſo teſtamento: quod libidino/ſus ſenex feciſſe putabatur: nouæ uxoris illecebris a recto ſenſu abalienatus.

¶De. P. Virgilio marone poeta.

AVguſtus quoq; neq; id ſine magna ratione Virgilii teſtamentū in ea parte ſeruandum non duxit qua mandabat: ut æneis qđ eam ex ſententia ſua nondum correxerat: comburreretur: Lōge enim pluris putauit fructum quem poſteritas ex lectione conſecutura erat illius poe matis: quo eruditionis magnitudine ac ſtili excellentia nullus uſq; ad eā diem carmen maius ediderat: q̄ poetæ infamiam ſi quid in eo carmine ſuperſtitio ſi caſtigatores in melius mutandum inueniſſent.

¶De Ruſco Cepione.

DOmitianus quoq; imperator teſtamenti Ruſci Cepionis eam par/tem reuocauit: qua hæredes obligabantur quotannis certam pecu niam ſenatoribus dare qui ſenatum frequentarent: eam enim do nationem ambitioſam atq; parum utilem iudicauit eſſe.

¶Recentiora De Ianuario ſacerdote.

IAnuarius cum religioni initiaretur apud Auguſtinum hipponen/ſem epiſcopum: duos filios marem ac foeminam in diuerſis habe bat monaſteriis. Itaq; cum bona ſua in pauperum uſum diuide/ret: partem eius pecuniæ ſub filii nomine retinuit: ut eam uſque in maturum ætatis tempus illi reſeruaret. Contigit autem ut is mortem obiret. itaq; ante te ſtamentum condidit: detexitq; pecuniam quam habebat: ſuam eſſe: & ut ſuam ſe monaſterio relinquere: Auguſtinus in cuius manu monaſterii admi niſtratio erat: eam pecuniam ceu fraudolentam accipere recuſauit: ſed filiis teſtatoris tradi iuſſit: affirmans quod non recte ei poſſet credi: qui contra re/ligionis profeſſionem pecuniam priuatam poſſederat: atq; in re dubia ſatius eſſe filiis teſtatoris eam dari: qui grauiora proter eam pecuniam q̄ eccleſia pa ti poterant: cum eccleſiæ longe pluris bonum nomen: q̄ pecunia cum auari/tiæ nota faciendum eſſet. Hoc Auguſtini iudicio quis non uidetur: quæ mo/deſtiæ formula religioſis uiris parandis per legata a ſecularibus uiris opibus proponatur.

¶De Aureliano Carthaginenſi epiſcopo.

ILla quoq; Aureliani carthaginenſis epiſcopi ſanctio quanta laude digna fuit? cum per eam carthaginenſis ciuis teſtamētum reſcidit. cui nati ſunt filii poſteaq̄ is reſeruato ſibi uſufructu dum uiueret: ec/cleſiæ omnia bona ſua dono dederat.

¶De Ludouico patauino cardinale ac patriarcha

PAulus ſecundus pontifex Ludouico patauino cardinali ac patriarchæ ius teſtandi permiſerat:& tamen quod is bona nō in pios uſus diſtribui iubebat:ſed ob turpem cauſam unde & illi ſcādalum. & eccleſiæ ſiniſtra fama manabat. ea relinqueret: teſtamenti partem illam irritā fecit

¶De Ludouico undecimo gallorum rege

LVdouicus quoq; undecimus gallorum rex putatus eſt ꝓdige ſe nimis erga ſacerdotes ac templa geſſiſſe. Is cum in poſtremo uitæ ſuæ tempore in gallico regno romæq; & alibi templis immenſos redditus aſſignaſſet: atq; in pacifica poſſeſſione eos quibus aſſignauerat cōſtituiſſet: cum in cæteris decreta eius ſeruata maiori ex parte fuiſſent: in hoc quod ad eccleſiaſticas conſtitutiones extendebatur: ex toto quæ ſanxerat abolita fuerūt: ceu quæ nimium profuſa eſſent: atq; inutilia ſucceſſori regnoq; haberentur: quin etiam ſacerdotibus ipſis parum ſalutaria: cum auctis opibus in dei cultu negligentiores redderentur.

¶De Gotifredo boliono hieroſolymarum rege.

IDem quoq; in Syria antea principes chriſtiani qui hieroſolymas incolebant: in gotifred bolioni teſtamento fecerunt. Nam cum is Imperto patriarchæ hieroſolymitano Dauidis turrem & maiorē urbis partē relinqueret: quippe qui ea hieroſolymitanæ eccleſiæ iuris putabat eſſe: quæ tamen cum ipſe recte ualeret petita concedere nūquam uoluerat: poſteri exequi partem eam ceu regno hieroſolymitano damnoſam recuſarunt.

¶De teſtamentis quæ firma manſerunt cum cauſa ineſſet ut reſcindi deberent ¶Caput Octauum

¶De Sabina romana

INter dubia teſtamenta quæ firma tamen manſerunt: id quod Sabina romana egit commemoratione dignū eſt. Nā cum in teſtamento ſcripſiſſet: modeſto ſeruo meo cui ut libertas daretur ordinaui talem rem lego: & cum ea mortua ſcriptum nihil eſſet inuentum: neq; teſtes apparerent qui liberationis modeſti fidem aliquam facerēt: Pius ſecundus inter ꝑcipuos hæredes: uoluit ut Modeſtus libertate dōaretur: Legatūq; a Sabina relictum acciperet. Sabinæ enim uoluntatem: quam expreſſa ipſius uoluntatis uerba quæ non inueniebantur ſequi latius duxit.

¶De pomponia Galla.

De his qui contra cōem opinionem hæredes delegerunt.

POmponia Galla romana fœmina exhæredato filio Aufidio Curiano: hæredem plinium secundum instituit: qui diu ab Aufidio rogatus ut hæreditatem maternam ei relaxaret, contentus fuit causas ab eo audire: proter quas male de se merentem filium exhæredare mater non posset: et cum ab eo ueram nullam causam in medium adduci uidisset: ipso excluso hæreditatem retinuit.

Recentioria De ludouico Cortesio.

INter recentia pars illa stulte posita in testamēto ludouici Cortesii. qua hæres iubebatur ipsius exequias omnium musicorum qui in urbe erant cātu celebrare: qui illic instrumentis suis canere per totum exequiarum tempus honesto stipendio conducti non desinerent: longa disputatiōe re tractata ut necessaria iudicata est: atq; eam exequutus est hæres: quod aperte ostendit nisi grauibus de causis testatorum uoluntatem: qualiscunq; sit ab hærede prætereundam non esse.

De Antonio Leonino genuensi.

ANtonius Leoninus genuensis mercator cum eger grauiter laboraret: seruos ac seruas qui ægro ministrabant: testamento si ad pristinam salutem restitueretur: omnes libertate donauit: quod si decedere eum contingeret: omnes in seruitute retineri iussit. prudenter enim ministris desiderium salutis suæ iniecit: proposita eis libertatis spe. & proterea in eius curanda ualitudine ut diligentiores essent causas auxit.

De Ludouico Arcimboldo.

LVdouicus Arcimboldus ciuis Mediolanēsis bis aduersa ualitudine correptus: testamento trecentos aureos nūmos tōsori q ei ministrabat reliquit. Sed cūm liberatus esset: & post aliquod tempus in ualitudinem quoq; incidisset: tonsor longioris moræ ad consequendum legatū impatiens: ueneno uitam eius petiit atq; ut munus impensa opera sua dignū acciperet: in foro fracta ceruice uitam amisit.

De his qui contra communem opinionem hæredes delegerunt. Caput Nonum.

De uelio bleso.

VElius blesus uir consularis regulum præsentem inter hæredes scripsit: quia is ægrum diligenter curare uidebatur. Cæterum postea q̄ scriptus fuit hæres: & medicos hortaretur: ut cito blesum confice

rent: ne diutius ægritudinis molestia laboraret: ceu id ei blesus p̄sensisset aperto post eius mortem testamento Regulus inter hæredes non inuentus perfidiæ suæ poenas luit.

¶De Constantio imper.

IN gallia Iulianus Cæsar a Constantio augusto desciuerat: qui in oriente aduersus persas bellum gerebat. Is autem audita Iuliani rebellione cum relictis persis in Europam ad eos compescendos motus regrederetur: in itinere morte correptus: anteq̄ decederet: testamento Iulianum hæredem reliquit: tanto præter omnium opinionem: quanto uiuētes discordibus inter se animis fuerant.

¶Recentiora de Philippo Maria Mediolanensi duce.

PHilippus Maria Mediolanensis dux filiam multosq; alios e gente sua in testamento præteriit: atq; Alphunsum aragonium Siciliæ regem non modo affinitate nulla ei coniunctum: uerum etiam aliquando grauem hostem: atq; extra Italiam natum hæredem instituit.

LIBER OCTAVVS.

De Reis magnorum criminum quam obrem absoluti aut damnati fuerunt — Caput primum.

De Chritholao.

CAVSArum uarietates scripturi: proter quas magnorũ criminum rei uel absoluti uel damnati fuerunt: Chritholaũ græcũ primo cõmemorabimus. is cum duobus fratribus aduersus alios tres fratres ea conditione certamen iniuit: ut utri eorum uicissent. ita uel theagetes uel phineates cõtrouersiarũ ac belli: quibus ante diu inter se certauerant: ius haberent. occisis tribus aduersis fratribus singulari Chritholaus animo atq; industria cũ ipse duos in eo prœlio amisisset fratres: uictor euasit: itaq; cum domum gloriæ plenus in triumphi speciem rediret: oblata est ei soror magno planctu omnia perturbans: quod inter occisos hostes uir eius erat: indignatus Chritholaus plus a sorore uirum q̃ patriam ac duos diligi fratres qui amissi erant: illic ubi obuia facta est: gladio illo quo accinctus erat: & quo eam pepererat uictoriam: sororem interemit: haud multo post ad populũ is accusatus: matris precibus quæ iam duos pro patria filios amiserat: eo iudicio absolutus est: omni exparte romanis Oratiis persimilis.

De Aristhide atheniensi.

ARisthides atheniensis non aliam obrem decennii exilio mulctatus est: quã per inuidiam: multis ægre ferentibus eum ob morum excellentiam cognomento iustum appellari.

De Theocrito chio.

IN prœlio captum Theocritum Chium: atq; ad Antigonũ hostẽ deductum: cum qui deducebãt hortari ut bono esset animo uellẽt: dicebant fore ut cum ante Antigoni oculos præsentaretur: ueniã impetraret. in tanto is periculo positus a dicteriis abstinere non potuit: itaq; si ita esset de se actum esse dixit: siquidem alterum Antigonus tantum haberet oculum. cuius uerbi acrimonia motus Antigonus statim eum interimi iussit: qui si linguæ temperasset incolumitatem assecuturus uidebatur.

De Susana babilonia.

SVsanam Ioachim coniugem in babilone hebreorũ iudicis: a falso adulterii iudicio ac pena: non ne Danielis pueri uerba liberarũt: cũ exclamasset ad se nolle falsi iudicii culpam atq; innocentis sanguinis quem spargere Susana perempta uolebant: ultionem pertinere.

¶De Quintio Cæsone.

CAeso. L. Quintii Cincinnati filius a tribunis falso accusatus tanq̄ ab eo M. uolusius uir plebeius uapulasset: atq; uerberibus Lucium Interemisset: & si pene exploratum habebatur accusationem illam calumniosam esse: tamen quia Cæso plebis iudicium spreuit: & citatus iudicio adesse nunq̄ uoluit: ob eas contentiones quibus inter senatum ac plebem decertabatur: exilio atq; ære mulctatus est.

¶De. M. Aquilio.

ACcusatus. M. Aquilius repetundarum: idest parum sincere pecuniam publicam tractasse cum iam in eo esset ut damnaretur: M. Antonius orator qui eius causam defendebat: aperta ipsius tunica iudicibus ac populo cicatrices ostendit eorum uulnerum: quæ in pectore pro patria exceperat: quibus moti iudices statim eum absoluerunt.

¶De Demetrio Philippi macedonum regis filio.

ROmam profecti erant ciuitatum græciæ legati: ut iniurias quererentur quas philippus macedonum rex inferebat: & cum in senatu de ea re ageretur inter Philippi filium Demetrium atque oratores: quia Demetrius non modo argumenta defensionis aduersus tam multa crimina quæ uere patri obiciebantur: amisisse uidebatur: uerum etiam præ pudore uehementer erubuerat: Demetrii honestate motus senatus ab accusationibus ipsum patremq; liberauit: plus enim iniquæ patris causæ filii silentium pudorq; profuit q̄ cuiusuis ingens eloquentia potuisset.

¶De C. Rabirio.

CVm ædilis curulis Cæsar a senatu disentiret: ac quosdam impulisset ut. C. Rabirio diē diceret: q olim cū senatu Saturnini seditiosi ciuis uim cōpescuerat: in iudicum numero cæsarem esse contigit: itaq; is Rabirium adeo acerbe ac propere damnauit: ut cum Rabirius postea populum apellasset: nulla re ad obtinendam absolutionem magis q̄ ob Cæsaris acerbitatem adiutus fuerit. censuit enim populus in iudicio plus acerbitatis q̄ iusticiæ fuisse.

¶De Duobus romanis equitibus.

DVos equites romanos a capitali iudicio illud liberauit: quod alios opprimere in iudicio solet. Nam cum in eorum numero fuisse accusarentur: qui contra Domitianum conspirauerant: nulla re domitianus magis ad liberandos motus est: q̄ quod impudicos esse norat. putauit enim fieri nō posse: ut simul impudicicia & animi uigor ac uirtus maneret.

¶De Cornelia Maximilla uestali.

De Reis magnorum criminũ quã ob rem absoluti aut dãnati fuerunt.

Contra in Corneliæ maximillæ uestalis uirginis causa pronunciatum est. Nam cum ante absoluta esset postea a Domiciano non ob aliam rem putatur incesti damnata fuisse: nisi ut crudelitatem suam expleret: atq; ex his iudiciis quæ ipsius temporibus facta essent: fama ei & nomen compararetur.

De Valerio Liciniano.

Graue atq; absonum ualde uisum est iudicium de Valerio Liciniano senatore: cum incesti cum Cornelia uestali accusatus esset: Nã id circo Domicianus cum pontificum collegio eum damnauit: qđ fassus erat incestum: qđ nunq̃ eum patrasse omnes arbitrabantur. Cæterũ ipse uir astutus cum Domicianum sciret non iure: sed sceuiendi rabie in eo iudicio moueri: maluit fatendo penæ partem abolere: q̃ innocentem penitus perire.

De Didio Iuliano annonæ præfecto.

Contraria huic causa Didium Iulianum in Italia annonæ præfectum: qui Saluianæ coniurationis conscius esse accusabatur liberauit. Idcirco enim absolutus est: quod cum permultos iam senatores Cõmodus peremisset: noluit occiso Didio inuidiam magis augere.

De Septimio Seuero.

Septimius Seuerus qui postea imperauit accusatus Commodo imperante: qđ in Sicilia Astronomos de imperio consuluisset. ea causa prætorii præfecto demandata: Septimium q̃q̃ eius criminis innoxium: præfectus odio in Commodum: neq; aliam ob rem liberauit.

De Romano equite.

Tiberius Cæsar equitem romanum iuramento absoluit: quo cum ei uxor desponderetur: nunq̃ se deserturum eam promiserat: quia uir eam cum genero se commiscentem depræhenderat.

De alio equite.

Contra alium quæstura priuauit: quia uxorẽ repudiauit triduo post eaq̃ eam acceperat. Leuissimum enim putauit & qui in republica nulla in parte utilis esse posset.

De Fabriciano

Insignis & admodum iusta fuit absolutionis causa: qua Fabricianus iudicium euasit. Nam cum adhuc in cunis esset per sororem a matris crudelitate seruatus fuit: quæ cum petronio adulterabat & ob eam rem cum ualentinum uirum sustulisset: filium quoq; occidere quærebat. Sed cum is postea adoleuisset. matrem cum adultero se miscentem occidit: crimineq; occisæ matris accusatus: senatus decreto absolutus est quod iustus dolor & causa ad perdendam matrem impulisse uidebatur.

De quodam equite romano.

ET inusitata & iusta tamen fuit equitis romani damnatio: dum coram Claudio Augusto litigaret. Nam depræhensus secum gestare serpentis ouum superstitione motus: quod eo litigantes iuuari putaret: tanq̄ ueneficus interfici iussus est. Inde cōparata sibi morte: unde ad parandam uictoriam opem expectabat.

De Paulo apostolo.

PAulus apostolus a Felice iudeæ procuratore in uincula coniectus: & in manu festi successoris relictus: cum habita disquisitione plusq̄ opus esset uereretur: augusti tribunal compellauit. Itaq; Festus & si eum innocentē iudicarat: tamen coactus est ad illū mittere Paulū cuius tribunal paulus appellauerat. Nero aūt ut incēsæ urbis inuidiā in xp̄ianos exoneraret: q̄q̄ innocentem post aliquot tempus capite mulctauit. cum appellatio quam sibi fore Paulus saluti arbitrabatur: mortis causam ad urbem romam misso attulit.

Recentiora De Athanasio patriarcha Alexandrino.

AThanasium patriarcham Alexandrinum non uitæ sanctitas: non doctrina protexit: quin apud Constantium Augustum a multis episcopis arrianis ceu magus atq; ueneficus accusaretur. Nam cum insuper adderetur ab eo mutilatum brachio Arsenium: ut ex eo ueneficia cōflaret: conuocato tiri concilio: ostensoq; Arsenio incolumi: tamen non effugit: quin iudicum odio atq; iniquitate damnatus per totum orientem persecutionem pateretur.

De Bricio turonensi episcopo.

NOn in Athanasio solum perspecta et iudicum peruicacia atq; iniquitas aduersus innocentiam sceuisse: sed id quoq; aperte nimis gallia in Bricio turonensi episcopo conspexit: qui Martino in turonensi ecclesia successerat. Nam cum eius serua peperisset: Bricio partus crimini dabatur: q̄q̄ ad purgandam eius innocentiam abiuratus infans qui nondum trigesimum excedebat diem: plane bricii crimen ortum suum nō esse respondisset. Id enim culpæ suspictionem auxit: si quidem præterea magum esse eum insimulabant. Illud quoq; ad purgādam suspictionem nō ualuit: qđ ignes illesa ueste deferret: In exilium enim actus fuit. Sed postremo innocentiæ locus suus fuit cum iam duo ei successissent episcopi. Nā septimo anno post restitutus fuit.

De Hilarione.

VEhementer ad Hilarionis quoq; damnationem aduertendum est: quemadmodum Ruffinus Aquilegiensis scribit. & si illud hieronymus neget. Nam cum hæreticorum fraude uictus ei liber esset

quem ipse catholice scripserat: & in cella in eo loco cõditus in quo primum habebatur cum uicum nullum inesset: In concilio postea hilario: dum per contumelias res ageretur hæreticus appellatus: ut obiectum crimen re ipsa dilueret: librum quem catholice scripserat cum proferre uellet: fraudis ignarus uiciosum protulit. quæ res & ipsum a recto sensu præ admiratione doloreq; simul abalienatum reliqt. & alienos uehemẽter in eum cõmouit. Itaq; alieno scelere extra ecclesiæ græmium factus a catholicorum communione tanq̃ hæreticus fuit depulsus.

¶De clerico ac eius sorore arrassensibus:

IVuenis arrassensis clericus cuius in deterius ibant mores: cum domi suæ hominem occidisset: una cum sorore eum sepelliuit. re detecta ad supplicium deducebantur: damnati ut ambo uiui cremarentur qui eo casu consternati christiano more fateri crimina sua & a deo ueniam petere noluerant. Sororq; quæ innocens eius criminis erat: cum fratre collachrimabatur: quod innocens comburri deberet. Itaq; cum iã supplicium instaret: & diuinitus monita lustrare animam confessione decreuisset fratri: ut idem faceret suadebat. Sed frater prorsus rem abnuebat. Ipsa igitur sola ecclesiastico sacramento satisfecit. Cum autem intra pyrram una ducti essent ut comburrerentur: quia iustiora dei iudicia sunt quam hominum: deo ita agente succensa pyrra clericum solum in columi atq; omni ex parte illæsa sorore cumbussit.

¶De Chinegunda Augusta et aliis

QVemadmodum uitæ atq; famæ suæ innocentiam tuti a prodigio defendit: dum perfosso cribro ex tiberi aquam tulit: Ita Chinegunda augusta henrici primi coniunx: falso adulterii insimulata innocentiam suam purgauit: Quin se etiam ueneris nesciam probauit: cum quindecim passus super candens ferrum nudis pedibus illesis plantis perambulasset. Gandulphi autem burgundionis uxor adulterio commaculata cũ probare uellet innoxiam se esse: in frigido fonte demersa manu adiurauit ne eam sine ꝓdigii specie si culpam ferret inde posset leuare. mira & a deo res facta fuit: cum a fonte manum tolleret: desiccatam extraxit non aliter: quam si in mediis eam ignibus tenuisset. Itaq; ob prodigium a uiro separata fuit. Sæpe igitur ignis & aqua ad erruendum uerum: plusq̃ consuetus naturæ cursus efficiunt: cum ut ueri uis inueniatur: effectus adeo naturæ suæ contrarios parturiant

¶De Ioanne chrisosthomo patriarcha constantinopolitano

SI scriptorum hactenus iudiciorum causæ prodigiosæ fuerunt: Ioannis quoq; Chrisosthomi uariam & præter ordinem fuisse dicemus. Nam cum is ad Synodum uocasset Theophilum alexandrinum patriarcham proter crimina quæ ei obiiciebantur: Constantinopolim cum alia impiorum episcoporum manu Theophilus uenit: atq; aliam Synodum fecit: qui citatus coram Chrisosthomo comparere debebat. quin etiam Chrisosthomum ipsum citauit: cuius q̄q̄ maior esset potestas: tamen quia citatus non iuerat ad Theophilum: ab eo damnatus est: qđ dum concionaretur Augustam Iezabellam uocauerat: cuius cā Archadius quoq; exilio chrisosthomum mulctauerat: post quam rem cum grauis terræ motus urbem atq; propinquam regionem infestaret: populus superstitione motus: quia eius rei causam eē Chrisosthomi exilium putabat: magnis honoribus eum in patriam reuocauit. Cæterum cum is etiam damnaret: ut in foro pro æde diuæ Sophiæ statua Augustæ poneretur: denuo uocata in eum Synodo depulsus est: qđ redierat non a Synodo sed a populo reuocatus: adeo uariæ fuerunt damnationum eius & absolutionum causæ.

¶De Narciso hierosolymitano ep̄o.

IMpia etiam ac sceleris plena fuit causa: proter quam Narcisus hierosolymitanus episcopus fuit damnatus. Miranda quoque illa qua absolutus: imperante enim Septimio sceuero tribus falsis testibus conuictus iudicio cessit: & ad deserta se contulit loca: atq; ei in episcopatu alter fuit suffectus: cum trium testium primus dum testaretur adiurasset: nisi uera essent quæ testabantur: ut comburri posset: incendio cum omnibus quæ habebat absumptus est: reliquorum duorum cum alter imprecatus esset ut lepra corripi posset: alter autem ut luminibus caperetur: nisi uera testarentur: intra paucos dies: uterq; iis malis quibus se adiurauerat affectus est. quibus prodigiis ceu crimine liberatus Narcisus absolutus iudicio fuit: & in locum suum restitutus.

¶De Ildebrando.

EVideti prodigio dānatus Symoniaco crimine fuit archieps ambrunensis ab Ildebrādo apostolico legato. Nā cum simoniacū crimē factum negaret archieps: legatus autē affirmaret qa spiritus sancti ep̄alis dignitas munus eēt: illi ipsi se hoc iudicium remissurum esse: & ꝓterea ab archiep̄o peteret: ut clara uoce uersiculum recitaret: qui ab ecclesia in omnium psalmorum fine dici solet: archiepiscopus condictionem accepit: cum autem recitando ad spiritus sancti nomen uenisset: implicata ad dentes lingua illud uerbum enunciare nunq̄ potuit. Itaq; ob eam rem damnatus est: & quod ante damnationem exprimere nō potuit: post damnationem ab episcopatu deiectus plane pronunciauit.

De Reis magnorum criminũ quã ob rem absoluti aut dãnati fuerunt.

De Petro papiensi archiepõ florentino.

NOn minus etiam memoranda est damnationis causa Petri papien/sis archiepi florentini. Hic ob symoniæ notã a Ioãne Gualbertho uiro morum sanctitate insigni: qui primus uallis umbrosæ monachalem congregationẽ instituit: cũ esset grauiter increpitus: re ad populũ ut diiudicaretur deducta: sup ea monachus post pacta missæ solẽnia cũ ita cõuẽtũ eẽt itinere habito inter duas lignorum succẽsas pyrras: inter quas uni tantum per unus limes erat relictus: uiuus atq3 nulla in parte læsus euasit. Itaq3 & prodigii magnitudine: & simul ut populi impetus compesceretur: Petrus ab Alexandro pontifice a Florentina ecclesia deiectus est: Sed quoniam satis de sacerdotali ordine dictum est: iam ad secularia transeamus.

De Ioanne iuuenale ursino præposito parrhisiensi.

QVanquam miranda fuerunt ea quæ de iudiciis hactenus sunt scripta: non minus tamen illud insigne est quod pertinet ad Ioannem iuuenalem ursinum parrhisiensem præpositum. ita enim urbis illius pfectura nuncupatur. Regnante Carolo sexto qui pene amens hẽbat apud eum Philippi burgundiæ ducis opera: accusatus est is: quem præfuisse parrhisiorum urbi diximus: & causa iis demandata fuerat: qui in præpositũ hostili erant animo: iamq3 circiter quinquaginta testes clam interrogati falsum dixerant: cum contigit: ut iudices in eadem caupona omnes simul cœnarent: & cum cœnati scripturas agnoscerent: uolumen illud quo testium dicta continebantur: sub mensam delapsum: iudicum diligentiam fefellit. ita enim abierunt: ut penes aliquem ipsorum esse uolumen arbitrarentur. Catellus autem qui sub mensa erat: lasciuiens uolumen sub lectum detulit: ubi uespere iam facto cauponis coniunx illud inuenit: ac uiro tradidit. Caupo autem ut rem ad præpositum pertinere uidit: uolumen ad eum detulit. Cũ autem iudices aliud non haberent exemplum: & præpositus apud testes: iis esset uĩus remediis: quæ ad causam suam necessaria putauit esse: repetitis testibus iudicum errore atq3 Catelli casu absolutus fuit.

De Bethisacho gallo.

CVm multa Auscetani populi quærerentur in se auãre & crudeliter gesta esse sub administratione bariensis ducis. qui Caroli sexti gallorum regis patruus erat: a regio senatu capi iussus erat bethisacus per quem dux ille omnia gessisse uidebatur: quia ducem ipsum compellare non audebat: Bethisacus autem omnem culpam

in dominum reiiciebat cuius imperio quæ fecerat geſſiſſe ſe oſtendebat. Itaq; iam ut innocens habebatur cum per fraudem ei ſignificatum fui. iudicio ip/ ſum ut uel ſtrangularetur uel combureretur damnatum iri. ita que cum ea re bethiſacus attonitus cum iis qui illud nunciarant conſilium ad inuenienda opem iniret: monitus eſt ſi ſe hæreticum dixiſſet: Nam ita aliud tribu// nal cauſa requirebat fore ut auinionem ad pontificem mitteretur: e cuius ma nu dux borienſis facile eum poſtea recepturus eſſet. huius conſilio motus bethiſachus hæreticum ſe: & qui iam multos annos in chriſtum non crederet faſſus: adeo ira atq; indignatione omnem ſenatũ mouit: ut ſtatim tanquam peſſimus uir: nulla ultra eius defenſione audita ſenatus decreto cremaretur.

De inſignibus priuatis iudiciis. Ca. ſecundum.

De Archidamo Zeuſippi filio.

PVblicis iudiciis priuata quoq; addemus quæ inſigna ſũt: aut aliquo modo ordinem exceſſiſſe uidebuntur. exemplorum primum po/ nemus Archidamum lacedemonium Zeuſippi filiũ: qui inter duos collitigantes arbiter electus cum ambos in chalchidicæ mineruæ templum de duxiſſet: eos iure iurando adegit: ut quod ipſe iudicaſſet obſeruarent: quibus poſt præſtitum iuramentum imperauit: ne eo templo excederent: priuſq̃ po ſitis diſcordiis mutuam beniuolentiam redintegraſſen: Hac ſacramenti reli/ gione ambos ut a lite diſcederent perduxit.

De. M. Siluio Othone

OTho qui poſtea imperauit: cum adhuc priuatam ageret uitam: a duobus de finibus arbiter electus: agrum emit de quo orta erat controuerſia: & alteri contendẽtium dono dedit: atq; ita inter ipſos litem ſuſtulit

De populo romano.

COntra populus romanus Tarquinio capitolino: & Au. Furio agrip pa conſs. inter ardeates atq; Aricinos de finibus contendentes arbi ter electus: haud ſatis ex tanti populi pudore atq; modeſtia agrum de quo contendebatur: non Aricinorum aut ardeatiũ eſſe: ſed ad ſe pertinere adiudicauit ex arbitro & communi amico præ auaricia prædo atque hoſtis factus.

Recẽtiora De Natello ceuæ commarchionæ.

TEmporibus noſtris Natellus e ceuæ marchionum numero ũnus in/ ter duos ceuenſes arbiter electus: ambos iurare coegit ei ſe datu/ ros quod ipſe iudicaſſet. Iudicii autem ipſius hæc fuit ſumma: quicquid

illud erat de quo inter collitigantes controuersia esset: non ipsorum collitigã
tium sed ipsius Natelli esse.

De Georgio Neocæsariensi episcopo.

INter recẽtiora tempora Gregorii Neocæsariensis episcopi insigne iudicium fuit: nam cum de piscoso lacu: qui ad modum fructuosus erat: duo inter se contendentes fratres digladierentur: multiq; iam in ea contentione homines essent interempti: fratrum ipsorum uoluntate iudex creatus: ad lacum de quo erat contentio cum ambæ partes adessent profectus: extensis in orantis morem ad deum manibus rogauit: ut eum lacum exiccaret qui inter fratres tantarum cõtentionũ materiã preberet: Nondum autem huius precationis uerba ex toto protulerat: cũ utraq; inspiciente parte exiccatus lacus & aquæ & liti simul finem imposuit.

¶De Aimo Sabaudiæ comite.

CVm mutuis odiis inter se contendentes Emanuel atq; Andronicus fratres. Caloiannis Constantinopolitani imperatoris filii: quod uterq; patri in imperio succedere uolebat: Andronicus thenedon insulam populo genuensi: Emanuel autem uenetis: qui eam ædificata arce muniuerant tradidit. Ea de re graue inter uenetos atq; genuenses bellum est exortum. Cum autem iam aliquot annos utriq; decertassent finiendi belli arbitrum Aimum fecerunt Sabaudiæ quæ allobrogum pars fuit comitem. Is autem prudentiæ minime expers: ita iudicauit: ut dirrutis locis quæ in insula ueneti muniuerant neutra partium eam insulam possideret.

¶De foeminis quæ doctrina excelluerunt. ¶Ca. tertium
¶De Sapho lesbia

CVm longe cõmẽdabilius sit mulieres excellẽti doctrina extitisse: atq; scribendo philosophis poetisq; pares fuisse: quam ipsas coram magistratus orasse: & causas suas egisse: satius de illis scribere duximus. has enim audacia ac simul loquacitas femineo sexui a natura insita: atq; simul defendẽdi sui necessitas: ad hoc ut publice cãs agerent impellere potuit. Sed ut doctrinam insignem assequerentur: ac poetico more uersus modularentur: haud sine domino minime assequi potuerunt: exemplo est adolescens Sapho lesbia quæ multis græcis uatibus non inferior & docte & suauiter uersus sublimi ingenio concinuisse non contenta. saphici carminis cui ipsa nomen dedit fuit inuetrix.

¶De Erinna.

SAphon tanq̃ magistram imitata Erinna rhodia: siue ut alii uolunt Teya aut Lesbia: poema scripsit dorica lingua. quod carminis excellentia cum Homero contendisse putatum est.

De Damophila græca Pamphili uxore.

DAmophila quoq; Saphi in doctrina comes atq; imitatrix amatorios libros carmine composuit: atq; hymnos permultos quemadmodum Philostratus dauidis syri relatu scripsit.

De Corinna.

PAriter Corinna quoq; adeo eruditione excelluit quemadmodum Suidas tradit: ut præter ea quæ ingēti laude scripsit: Thebis de poetica cum Pindaro contenderet: ac quinquies: quæ rara fuit gloria: eum superaret.

De Themistoclea.

QVanq̃ exploratum non sit Themistocleam scripsisse: tamen nō minus perita q̃ hæ de quibus est dictum habita fuit. Nam ut Aristoxenus scribit philosophus: Pythagoras Themistocleæ frater admodum subtilia multa quæ a sorore ut a doctiore acceperat: scripta reliquit.

De Aretha cyrenaica.

ARetha etiā Cyrenaica aristippi patris socratici dogma secuta adeo excelluit: ut mortuo patre idonea haberetur: quæ patris scolam in philosophia regere posset: rexitq; ingenti gloria dum uixit.

De Leontio græca.

LEontium adolescentula græca non satis duxit tantum assequi doctrinæ: ut doctissimis philosophis par esset: quia ut clarius ingeniū eius ostenderetur: etiam contra Theophrastum diuinum pene philosophum non sine ingenti inter græcos laude scripsit.

De Cleobulina Lynda.

CLeobulina Lynda & ipsa Cleobuli philosophi unica filia: tantum doctrinæ: tantū etiam eloquētiæ studio sibi peperit: ut permulta uersibus singulari laude conscripserit: & eius scripta dictaq; philosophi clarissimi pro testimonio in medium afferre non dubitarint.

De Thesélide argiua atq; hipparchia.

THeselis argiua: foemina q̄d in eo sexu rarissimum est fortissima p̄ter alias uirtutes temporibus suis doctissima habita est. epigrammata: atq; alterius generis carmina peritissime scripsit. Nec uero minus clara in philosophia fuit Hipparchia. uerum ne græci solum eiusmodi doctrina insignes foeminas habuisse uideantur: quasdam barbaras atq; latinas annectemus.

De Argentaria pola: atq; Calphurnia Plinii secundi coniuge

ARgentariam polām Lucani uxorem tanto ingenio doctrinaq; fuisse scriptum est: ut cœptos a uiro permultos uersus ipsa eadem stili grauitate atq; elegantia perficeret: atq; epigrammata etiam pe-

ritissime conscriberet. idem de Calphurnia coniuge plinius secundus scripsit

De Cornificia romana.

Cornificia adolescens romana adeo excelluisse doctrina imperante Augusto putata est: ut in omni poeticæ genere cornificio fratri poetæ insigni par haberetur.

De Sulpitia romana.

Quam ingens etiam Sulpitiæ romanæ doctrina fuit? quæ heroico carmine perlaudato Domitiani augusti tempora defleuit: tantaq; peritia ac uirtutis simplicitate habita est: ut martialis epigrammate eam celebrare decori sibi duxerit esse.

De Proba Adelphi coniuge.

Proba iuuenis romana græcis atque latinis litteris eruditissima fuit: adeo ut uirgilianis uersibus truncatis atque simul ad diuersam materiam contextis de Christi gestis morteq; opus nobilissimum composuerit: quod a similitudine centonam appellauit: carmine quoq; homerico idem fecisse dicitur.

Virgilio centones.

De Amaltea Sibilla cumana.

Quam ingens eruditio atq; sapientia Amalteæ sibillæ cumanæ fuerit his libris quos ipsa populo ro. reliquit: facile ostēsum est. his enim populus ro. non secus ac diuinis oraculis in imperii administratione semper credidit.

De Zenobia palmirensium regina.

Fortasse in his de quibus scripsimus foeminis: quia priuatam uixerunt uitam: non tam mira uidetur fuisse doctrina: quantum in Zenobia palmirensium regina. nam & regni administratio: prætera delitiæ quæ in regnis atq; ampla fortuna constitutos mortales plerunq; secuntur litterarum studiis adimere tempora solēt: præter q̄ quod qui in eiusmodi loco sunt tedere laboris solet: sine quo proficere in disciplinis homines nequeunt. Zenobia igitur his superatis difficultatibus græca eruditione nō contenta: ægyptiam persicamque linguam caluit: rerumque Alexandrinarum historiam non illaudato stilo ad compendium redegit: sed ne ætas nostra magis in hoc quam in alio uirtutum genere: de quo scripsimus defecisse uideatur: recentiorum foeminarum exempla non nulla subnectemus.

Recentiora de Rosuida saxona.

PRima igitur inter recẽtiores foeminas doctrina insignes a nobis referetur Rosuida: quæ in Germania apud Saxones orta est: Ioanne octauo: qui femina esse deprehensus est pontifice: Luthario primo regnante: hæc græce atq; latine omnium bonarum artium peritissima permulta nõ sine magna commendatione scripsit: præsertim ad monachas suas dum eas ad diuinum cultum atq; uirtutem hortaretur: sex quoque comædias edidit: præterea carmen insigne de Othonum cæsarum rebus gestis: item sanctarum feminarum: atq; in primis uirginis quæ mortalibus redemptorem tulit: uitam laudesq; earum luculenta oratione perscripsit.

De Elisabeta germanica abate.

ROsuidæ disciplinam atq; studia Elisabeta Sconaugiæ abas apud treuiros secuta: latine permulta quæ diuinitus monita est: item suasorias orationes ad cõuentus sui sorores: atq; ad alios egregie cõscripsit: opus etiam de uiis quibus ad deum inceditur ac simul eruditissimarum epistolarum uolumen edidit.

De Ildegarda germanica abate.

LOnge omnes de quibus scripsimus superat Ildegarda germanica in maguntina diocesi abatiali titulo insignis: nec minus nõ doctrina mõ ac scriptarũ rerum magnitudine: sed ingenti quoq; apud oẽs ætatis suæ principes existimatione. scripserunt ad eam persæpe Eugenius tertius: Anastasius quartus: Adrianus quartus: item Alexander tertius pontifices: ut eam ad scribendum inuitarent: atq; per eam deo ecclesiam commẽdarent: in ea quod munus haud sæpe mortalibus contigit: doctrina eloquẽtiaq;: & uitæ ac morum sanctitas optime congruerunt: his tot tantisque dotibus prædita cum a contemplandis celestibus rebus non desineret: super benedicti disciplina multa scripsit: triginta theologales quæstiones eruditissime absoluit: uirorum uirtute excellentium uitas permultas scripsit: item de altaris sacramento: omelias in euangeliis quinquaginta. præterea in medendi arte quæ simplicia & quæ composita tollendis ægritudinibus prosint: facunde prosecuta est. item epistolas ac carmina permulta: in quibus stili dignitas atque eruditio plurimum enituerunt. quæ omnia adeo in ea excelluerunt: ut cum in treuirensi concilio quæ ad christianam disciplinam ptinent Eugenio tertio lecta fuissent: apostolicæ auctoritatis testimonio cõprobarẽtur: mouerentque Conradum tertium & Federicum primum cæsares: ut ad eã reuereter scriberent: atq; per eã deo imperium cõmendari peterent. facessãt igitur hinc ætatis nostræ contemptores: quos sola delectat antiquitas: quando quidem: ut alias omittam: in una hac & femina & barbara tantum uirtutis: tãtũ eruditionis & præterea bonæ existimationis apud tã multos põtifices atq;

ipsos germanicos cæsares: q duo honorũ gradus sublimiora duo humanæ dignitatis culmina habent. ætate nr̃a inuẽtũ est. hic uideãt uetustatis Amatores isti: & penitus perscrutentur omnes antiqtatis recessus: si quã uel apud græcos uel apud latinos aliam inuenire possunt quam huic barbare conferre ne dum saluo pudore anteponere audeant.

De Baptista prima malatesta

BAptista prima Galeatii malatestæ pisaurẽsis principis filia: & Guidoni morte feltrensi urbinatium comiti matrimonio coniuncta miræ eruditionis qua prædita erat persæpe periculum fecit: nam & cum doctissimis uiris sæpe nõ sine laude disputauit: & latinæ de humana fragilitate atq; de uera religione luculentos quosdam libros edidit.

De Isota nouarola uirgine ueronensi

ISota nouarola ueronensis cum philosophiæ studia non uerbo tantum: uerum re quoq; profiteretur: litterarum studiis ac perpetuæ uirginitati se dicauit. orationes permultas ad Nicolaum quintum Piũ secudũ pontifices uiros doctissimos scripsit. Teologiæ atq; Philosophiæ studiosa dialogum confecit: in quo disputatum est qui prius ac magis adam ne an Eua pecauerit.

De Cassandra fidele uirgine ueneta

QVæ autem nunc quoq; uiuit et ceu prodigiosa res doctrina singulari eminet: Cassandra fidelis ueneta non solum ad liram commodissime concinit latinos uersus: quos ipsa magna eruditione componit: uerum pataui quoq; in uniuersitate disputando ingentem laudem hactenus semper retulit. cum omnibus in omni doctrinarum genere apposite responderet. & ut clarius eruditionis suæ documentum præberet: de ordine scientiarum librum edidit. Sed ut Valerii ordinem teneamus necesse est ad iudiciales res iterũ regredi: & id circo de disquisitione quæ per tormenta fit: scribere aggrediemur.

ad quam polit. inter Epist. lib. 3.

De disquisitione per tormenta Caput quartum.

De Esopo Demosthenis liberto

ESopus Demosthenis libertus diu discruciatus: nunq̃ ad patronum fateri uoluit pertinere adulterii culpam cum iulia nisi prius multorum testimonio conuictus Demosthenes ipse crimen fassus esset

De Agatoclis comitibus.

AGatocles qui postea in Sicilia regnauit cum adhuc priuatus siracusis uiueret: et mari clam prædaretur nunquam a comitibus qui

cum eo capti fuerant: q̄q̄ grauiter discruciati essent: accusatus fuit. itaq; & si crimen exploratum habebatur: constans comitum animus: singularisq; eorum patientia id in purgando Agatocle effecit: ut iudicio tanq̄ innocens absolueretur.

De Tirone & filio.

CVm Herodes iudæorum rex Alexandrum filium suspectum haberet: & ob eam rem Tironem ministrum eius in uincula conie/cisset: quia tonsor quidam fatebatur ab eo se inuitatum ut Herodē occideret: ut eo defuncto Alexander filius eius regnaret: Tiro diu una cum filio cruciatus est: cum tonsor coram esset: amborum corporibus crudelem in modum dilaniatis: tironis filius siue nimis ad dolorem recens: siue quod patris commiseratio eum moueret: cum ei promissum esset tormentis finem impositum iri: fassus est sæpius patrem decreuisse: ut Herodem occideret: cum ut solum adoriri possent occasionem aucuparentur: & id ob eam rem tātum ut alexander post eum regnaret. Illius igitur confessione quæ postea falsa est inuenta: motus Herodes alexandrum filium interemit.

De Aretaphila græca.

ARetaphila Nicocratis uxor: qui Cyrennis tyrannidem exercebat: cum plus eam patriæ charitas q̄ uiri amor moueret: ut patriam tyrannide liberaret: aduerso fato detecta est consilium iniuisse: Nicocratem uirum ueneno tollendi. Itaq; uariis ac longis cruciatibus affecta a Caluia socru: q̄q̄ res pene manifesta esset: adeo constanter tormenta pertulit: atq; ita eam rem semper excusauit: ut tanq̄ innoxia in primum honoris gradum apud uirum restitueretur: quem tamen ipsa haud multo post interemit.

De Farione ægyptio.

COntra autem Farion ægyptius tormentorum metu ea latrocinia fassus quæ nunq̄ patrarat. alexandriæ dum deduceretur ad locū ubi securi percutiendus erat: forte in apollonium Tyaneum philosophum incidit. cum is uel diuino nutu uel magica arte: id enim non cōstat: innocentem eius criminis Farionem depræhendisset esse: dedita opera eum remoratus est. cum autem cæteri iam a ministris capite mulctati essent: Farion reuocatus est: cum noxii quidam in disquisitione quæ de eis habebatur: ipsa illa hora innocentem Farionem eius criminis esse dixissent.

Recentiora de duobus adulterii accusatis.

VErcellis quem ad modum Hieronymus scribit: a uiro uxor adulterii accusata dum torqueretur: constanter crimen semper negauit: iuuenis autem quo cum adulterasse dicebatur: tormentorum impatiens quod

¶De Disquisitione per tormenta.

non patrarat patrasse se fassus est: atq; ob eam rem ambobus a consule in quo rigoris plus q̄ iusticiæ erat morte damnatis: prodigio ueritas detecta est. Iuuenis enim mendax: gladio percussus: caput semel ictus amisit: septies autem cum fœmina gladio percussa esset non cæsim modo: uerum etiam iugulo puncttim petito: ferrum retro ab eius carne uelut a silice semper resiliit: præterq̄ in extremo ictu. seruandæ enim illius animæ gratia percussa: ꝓ mortua: ut sepelliretur elata fuit: atq; tunc uiua inuenta curato uulnere cum demum iudicio absoluta esset: uerum inuentum est.

¶De Iacobo Fuscaro patricio ueneto.

CVm Hermolaus donatus uenetiis inter decemuiros principũ unus haberetur: atq; is forte in uinculis adolescentem haberet: impudiciciæ reum: qui tormentis nullis ut crimen fateretur adduci poterat: contigit ut adolescentis amator fortasse fretus ita se amatum adolescentem liberaturum: Hermolaum post secundam a solis occasu horā a palatio domum regredientem uno solo comitatum: extincto eius lumine uno uulnere occidit. Cum autem casus illius atrocitas uehementer senatum uenetum percullisset: & cædis auctor ignoraretur: coniectura eius facti ueritatem disquirere decreuit. Itaq; cum in mentem reduxisset inter Hermolaum atq; Iacobum Fuscarum qui unicus Francisci Fuscari eo tempore uenetorũ ducis filius erat: graues olim contentiones fuisse: arbitratus senatus Iacobum patris honore fretum illius cædis auctorem fuisse in uincula poni eum iussit: qui illic uariis acerbisq; tormentorum generibus discruciatus q̄q̄ nihil fateretur: tamē cum pertinaciter senatus in sententia maneret: ab eo Hermolai cædem procuratam fuisse: & tamen inconfessum morte mulctare non posset: tandem in Cretam eum relegauit. Cum autem haud multo post Iacobus in exilio decessisset: qui cædem eam patrauerat cum se religioni dicasset: morti proximus rem gestam a se fassus est. quæ res satis aperte monet: non esse magno opere tormentis credendum. persæpe enim tormenta eos qui in dolore recentiores sunt: etiam quæ non egerunt fateri cogunt: quosdam quoq; ueneficio a sensu alienatos uidimus tormentis ceu in lecto iacerent doloris expertes indormire. Nullam ergo de morte hominis quæ peracta irreuocabilis est: cunctationem nimis longam ducere debemus. neq; enim ab re romanarũ legum conditores statuerunt: solam criminis confessionem quæ per tormenta extorqueatur ad damnationem non sufficere: si cum ea ad probandam rem aliud nihil conueniat: contra etiam tormentorum patientiam si in contrarium probationes essent: ad absolutionem satis non esse: sed prudentia in utraq; rem opus esse censuerunt.

De Testibus — Caput quintum.

Secundum Valerii ordinem scribenti hoc loco de testibus dicendū esset. sed cum hoc tempore populi uel senatus non ii sint: qui iudicia peragant: quemadmodum apud romanos fieri consueuerat: nihil mihi quidem quod operæ præcium mereatur scribere posse uideor: cū eiusmodi res aut legum formulam habeant: aut a principibus iudicentur: in quibus plus appetitum persæpe q̄ ius ualere uidemus. Itaq; solum nobis superesset ut testium exempla e litigantium libellis atq; iudiciis requireremus: rem profecto obscuram: neq; hoc libro satis dignam: ubi insignia tātum posituros nos professi sumus. Itaq; hanc partem silentio prætermissuri sumus: cum illud satis esse putemus monere: permultum de testibus dubitari posse: q̄q̄ & dites sint: & in amplo dignitatis statu collocati: nisi adhæc uitæ honestas atq; in primis dei timor accedat. neq; enim fides amplas ædes: aut multo auro plenas arcas: sed hominum pectora inhabitat: ubi iusticiæ sedes est: quam & honestas & religio nunq̄ incomitatam relinquunt.

De his qui in alios animaduerterunt super iis quæ ipsi aliquando patrarunt — Caput sextum.

De Populo Israelitico.

De iis scripturi: qui in aliis castigauerunt quod ipsi interdum gessere: Israeliticum populum primo citabimus: qui seuere atq; atrociter Cananeos aliosq; uicinos populos qđ idola colerent euertit: cum ipse tamen uniuersus primo in desertis locis dum ab ægypto remigraret: & postea decem tribus eiusdem populi idem peregissent

De Saulo iudæorum rege.

Saulus primus iudæorum rex cum Ariolos & phitonissas: qui ei parebant interemisset: ipse quoq; ab officio discedens de bello phitonissam consuluit: qui postea pro crimine illo ea poena quam aliis irrogarat a deo mulctatus est.

De Pericle atheniensi.

Pericles atheniensis ciuis cum plurimum in patria posset: auctor fuit: ut filii qui naturales tantum essent: ciuium numero non haberentur: cui cum postea functis uita legitimis liberis solus qui naturalis erat superstes fuisset: dum ciuium numero eum habuit: primus fuit qui conditam a se legem uiolaret.

De. L. Sylla

¶De his qui in alios animaduerterunt sup his q̃ ipsi aliquando patrarũt

Nter romanos quoq; .L. Sylla dictator cũm per legem modum funeribus atq; conuiuiis præfiniuisset: in Metellæ coniugis funere atq; in epulo quod sæpius populo exhibuit: primus nimia profusione pompaq; legem a se factam transgressus est.

¶De Nerone imper.

Nero quoq; imperator lege condita de moderãdo in uictum sumptu: edixit ne caupones in urbe Roma aliud q̃ legumen atq; herbas uenderent: pena pro delicatioribus cibis imposita. neque uero diu cunctatus est: cum exquisitissimorũ ciborum coenis sumptuariam legem ipsam uiolauit: atq; ipse in cauponas atq; apothecas quas in tiberidis ripa construxerat excolendorum ciborum gratia se conferret.

¶Recentiora de Masselzere.

Gildo africæ præfectus in Theodosii primi morte: eam prouinciam occupauit: & cum in eandem perfidiam Masselzerem fratrem suum trahere nequiuisset: fugientis inde uxorem liberosq; peremit: Honorius autem atq; Archadius fratres imperio potiti Masselzerem ad repetendam africam aduersus Gildonem fratrem miserunt: quem is proelio uictum occidit: recuperataq; omni Africa in eundem in quo Gildo incidit errorem: quia ab Honorio atq; Archadio rebellauit.

¶De Eradiano.

Eradianus ab Honorio augusto aduersus Attalum tyrannum in hispaniam missus cum eum deuicisset: hispania recepta ipse quoq; rebellauit. Sed cum postea ad urbem Romam cũ ingenti exercitu ueniret: a militibus suis occisus est.

¶De Eleutherio Constantinopolitano patricio.

Calabriam atq; Appuliam Eraclei imperatoris nomine Ioannes Cõpsinus græcus patricius regebat. Itaq; ab eo cuius auspiciis ipsas prouincias administrabat desciuit: ad persequendum eum ab Eracleo missus Eleutherius Constantinopolitanus patricius: haud lõge ab urbe Neapoli in proelio Ioannem occidit. pro quo merito ne sine munere ab Eracleo præteriretur Italiæ exarchatum accepit. cæterum ipse dato honore non contentus rebellauit: atq; se regem appellauit. Quam ob rem a romanis legionibus quas secum habebat postea interfectus fuit: atq; ipsius caput a militibus Constantinopolim missum.

¶De Innocentio septimo pontifice.

Innocentius septimus cum nondum ad pontificatum conscendisset: adhuc solo cardinalatus honore insignis: persæpe Vrbanum ac Bonifacium pontifices: qui ante eum ro. ecclesiæ præfuerant repræhendit: qd de tollendo a catholica ecclesia scismate paruam gerere curam uiderentur. cæ

terum postea ad pontificatum euectus:in eosdem ipse quoq; incidit errores. a quibusdam autem romanis ciuibus rogatus ut ad tollendum scisma curam adhibere uellet:cum eos ad nepotem remisisset ipsius nomine responsurum: a nepote pro responso id tulerunt:quod a fenestris præcipites deiecti fuerunt. Illud enim is affirmauit suum esse responsum . Est autem cum in permultis aliis sæpe hoc crimen: ut quod in aliis repræhendunt: illud repræhensores ipsi agant: tum maxime sacerdotum ordini uelut a natura insitum: a Christo redemptore longe ante enunciatum: cum dixit a sacerdotibus grauia aliis onera imponi: quæ ipsi ne digito quidem leuare uolunt.

De Studio atq; industria Caput Septimum.

INdustriam studiumq; multarum uirtutum omniumq; artium ueluti indicem atq; originem esse palam perspicimus. neq; enim sine iis nisi perraro proficere quenq; in disciplinis: aut arte ulla contingit: & si quando inuentum esse aliquem accidit. qui aut nullo aut perexiguo impenso studio excelluerit: id aut ingenii magnitudine: aut prodigio factum uideri debet. Itaq; ne eius quem imitamur ordinem deseramus: de his dicere aggrediemur. Nec uero aut Neronem aut ei similes commemorabimus: qui industriam studiumq; enixe his artibus impenderunt: quæ prorsus regibus atque imperatoribus erant indignæ. Quid enim ille dum se & uomitu atq; leuando uentre tanto ope purgabat aliud quæsiuit: q̃ ut uocẽ magis sonore habeaẽt: ut in theatris atq; foro clarius decantaret: qui etiam ob eandem rem porro oleo condito uescebatur. & plumbeam laminam pectori appositam gerebat: omnia ut inter cantores annumerari posset ꝑpessus. Quã ob rem ab eorũ ordine qui secuntur ipsum tollemus: & ad eos in quibus plus laudis fuit nos conferemus.

De. C. Iulio Cæsare.

QVantum Iulius Cæsar litteris impenderit studii: ex eo facile intelligi potest: q̃d ne in bello quidem unq̃ studium: q̃d litteris impendebat: intermisit: neq; ludos aut alia publica munera sine lectiõe spectabat: sed omnium testimonia de hac re scribentium cõmentarii de rebus ab eo gestis scripti longe superant. Ab eo enim inter armorum strepitum ac bellorum: tum externorum tum ciuilium curas litteris mandati: ut scriptoribus materia pararetur: ita eruditi limatiq; habiti sunt: ut nullus eis apponere manum ausus sit: cum stili nitorem militaremq; illam sine ullo fuco facundiam non superare modo: sed ne æquare quidem posse: haud iniuria nemo sibi persuasit. Fuit autem in omni disciplinarum genere hæc ipsius tanta eruditio magis miranda: q̃d honorum cupidus: atq; ingenti ambitione laborãs: inter arma magistratusq; omnem transegit ætatem.

De Studio atq; industria

De Augusto

IVlii cæsaris ex sorore nepos:atq; idem per adoptionem filius augustus: ei in litterarum studio persimilis : quanquam prima ætas imperii administratione occupata esset : multa facunde ornateq; carminibus græce latineq; scripsit: mutinensiq; bello cum omnia armis obstreperent : semper uel legit uel scripsit uel declamauit:cum nec uita quæ in summo discrimine uersabatur : nec militaris cura ac molestia eum auerterent : quo/minus assidue studiis longe enixius quam alii in magno ocio soleant : operam impenderet

De Adriano imper

ADrianus imperator habitus est tā doctus atq; poeticæ studiosus:ut persæpe ei ad crimen ascriberetur. Arithmeticæ peritissimus. item geometra fuit. pinxit egregie:musicen excellēter caluit : & ante alia astronomiæ scientia ætatis suæ omnes ante ire uisus est : neque uero : & si imperii occupatiōibus distinebatur:unquam earum disciplinarum studium intermisit: dum simul scriberet : dictaret: audiret loqueretur q;. Itaq; pro prodigio numerari potest tam multarum rerum scientiam in imperatore fuisse cuius uel dimidia pars in priuato atq; eodem ocioso homine si inueniretur:ad etiam amplissimum uideri posset.

De Helio sophista.

HOc etiam Helio hippiæ sophistæ contigit: qui præter litterarum studia in quibus ætate sua nulli secundus fuit : olympicis ludis Zonam uestem calceos ampullam annulum gemmam in qua signum sculpserat omnia ab ipso fabre facta non sine admiratione homines conspexe/runt : quippe in uno tantarum rerum artem ac scientiam uiderunt : quantæ permultos ornare mortales potuissent.

D Aurelio Alexandro sceuero

NOn minus admirationis meretur studium quoq; atq; industria qua in re litteraria Alexander quanquam occupationum magnitudine in imperio pene oppnmeretur : plurimum excelluit. fuisse enim legitur optimus aruspex:excellens augur: musicus insignis : et qui solutā orationem carmēq; eruditissime scriberet. quibus rebus tantum impendit opæ : ut in cōuiuiis cōsueuerit uel legētes audire : uel ipse aliis uescētibus legere

De. M. Antonio philosopho imper

M. Antonius philosophus imperator ultra publicas curas : quas nunquam deseruit. cuius rei argumentum est quod diu paccatum tenuit ro. imperium:plurimum studii litteris impendit. cum de philosophia uel scriberet uel disputaret. Itaq; eius dicta scriptaq;' inter philoso/

phos eo tempore magni facta fuerunt.

De Cynea philosopho

A Principibus ad priuatos nunc descendemus. Cyneas philosophus a pyrrho ad populum ro. legatus postridie quam in urbem romã uenit: curiam ingressus Senatum atq; equestrem ordinem salutauit uno quoq; propriis nominibus appellato: idq; ipse peregrinus facile peregit quod romani in urbe nati nullo modo facere potuissent.

De viuaci memoria quorumdam

De Esdra propheta.

LOnge etiam maius memoriæ experimentum Eusebius tradit in libro temporum: scribens Esdram hebreum omnes moisi libros memoriter recitasse: quos chaldeorum reges sustulerunt ita ne amplius extarent. & ex eius recitatione transcriptos hunc usum qui postea habitus est prebuisse.

De Carneade græco.

CAarneadem græcum plinius scribit ut memoriæ periculum faceret: libros quos in aliqua bibliotheca legisset: confestim oẽs memoriter recitasse.

De Democrito abderita

A Deo doctrinæ studiosus atq; amator Democritus abderites fuit: ut omnibus relictis in caldeam proficisceretur ob id solum ut astronomiæ operam daret: neq; eo contentus in persidem transiuit: ubi geommetriæ mensuras didicit. Athenas postea profectus doctrinæ penitus amore captus: ut ei magis ex sententia sua uacaret: neq; ullius rei gratia ab ea auerteretur: luminibus ut a quibusdam est scriptum se priuauit; corporiq; tenebras obiecit ut animo plus cernere posset.

Democritus se orbauit ut ... posset

De. C. Plinio

OMnium studia diligentiamq; C. plinius studio suo superauit: qui q̃quam in armis & magistratibus obeundis totã transegerit uitam neq; aliquid quod agendum esset omiserit: tam multa: tam docte atq; ornate scripsit ut etiam ocioso perdifficile sit omnia: quæ is scripta reliquit perlegere. nam præter naturalis historiæ libros opus diffusum atq; uarium infinita pene alia edidit: neq; uero cum ocium esset tantum litteris operam dabat: sed in mensa quoq; legentem audiebat aut notabat: etiam cum aliud agere eum oportebat. qui lectica quoq; utebatur: ut in uia uel legere uel scribere posset. & si equo ferebatur etiam inter tempestates ministrum manuleatum in pugilaribus excipere iubebat. q̃ ab ipso dictabantur: intelligendi autem tanto studio tenebatur ut dum nimis progreditur incendii quo uesuuius deflagrabat causas inspecturus: fumi magnitudine præfocatus interierit.

De dioscoride

De Studio atq; industria

EAdem diligentia atq; industria usus est Dioscorides medicus atq; equestris dignitatis honore decoratus: qui cum herbarum petrarumque uires scriberet: atque insuper animalium atque aromatum species prosequeretur: in eis describendis non leuiter famam secutus est: sed in omnibus graues auctores legere atq; magna ex parte eorum omnium periculum facere uoluit.

De Diodoro Siculo.

PAr studium atq; industria in Diodoro Siculo fuit: qui triginta annos dum orbis terrarum historias scribendo complecteretur consumpsit. & ne in iis erraret in quibus permultos errasse agnouerat: magno suo incommodo maiorem Asiæ atque Europæ partem perlustrauit

De epicteto philosopho

MIra profecto res: & quæ ante alia in quibus studium atque industriã enituit: efferri laudibus debeat: ea fuit quam epictetus philosophus p̄stitit. nã seruus atq; omnium inops adeo ut unde fores obseraret pauperis tigurii non haberet: his superatis incommodis p̄multa in philosophia peritissime scripsit.

De plauto poeta comico.

PLautus quem uarro uir doctissimus adeo eleganter locutum scribit ut si musæ latine loqui uoluissent eas affirmaret plautino ore loquuturas fuisse. cum graui inopia pressus magnum temporis spacium moleret: ut ita uictum pararet: quod temporis supererat: non quieti cæterum legendo atq; scribendo impartiebantur. Quam credibile igitur est longe maiora confecturum fuisse: si ocii atq; opum quibus alii affluenter abũdant: partem nactus fuisset: cum in tantis & temporis & rerum angustiis perpetuo pene labore pressus: de litterarum studus tam multa scribendo bene moereri uoluerit.

De Phedone philosopho

HAud dissimile phedonis elei studium atque industria fuit: qui adolescẽtulus cum athenis in seruitute esset a domino ut prostaret in lupanari constitutus: quantum iniunctæ necessitatis turpitudinem uitare poterat: cum Socrate inclusus philosophiæ operam dabat In qua re ita egit: ut parto precio ab ea turpitudine se redimeret: atq; inter philosophos doctissimus euaderet.

De Symone Coriario

NOn minus etiam Symonis Coriarii studium fuit. cum ad eius apothecam Socrates persæpe commoratus de philosophia disputaret: tanta enim Socratem diligentia audiebat: atq; eius dicta excipiebat: ut quædam de eis non incomposite uolumina ediderit

De Cleante philosopho stoico

CLeantes quoq; philosophus pmagno studio atq; industria usus est: qui cum pugil esset: adeo se philosophiæ studiis accēdit ut cum ob inopiam coemere in scribendi usum papirum nō posset: quod audiebat in tegula osse notabat.

De prothogene pictore.

IN pictura prothogenes non minore industria quam alii in litterarum studiis usus est. nam cum ialisii imaginem pingeret: solo lupino aqua macerato alebatur: ut ita siti fameq; depulsa: minus curando corpore occuparetur: ciboq; persico cum uteretur: uaporibus quibus delicatiores cibi caput petunt: eius in considerando studium ac ratio minus lederetur.

De Nicaula ægypti atq; æthiopiæ regina

SEd non in uiris modo tantum doctrinæ ac sapientiæ studium fuit: inuentæ quoq;: id quod earum sexus perrarum facit: atq; ideo etiā magis mirum: foeminæ fuerunt adeo intelligendi ardore incensæ: ut neq; uiarum longinquitate: neq; regni in quo erant magnitudine deti nerentur: quominus ad capescendam doctrinam peregre proficiscerentur: exemplo fuit Nicaula ægypti atq; æthiopiæ regina: quæ audita Salomonis sapientia ab extremo orbe in iudæam iuit: ut eum audiret: & pro eorū temporum more cum subtilia quædam quæsiuisset: Salomō difficultates eas absoluit. Hoc autem facit: ut minus Pythagoram Platonemq; & Apollonium terrarum orbem peragrasse miremur. Cum hæc & foemina & regina: neq; sexus debilitate: neq; amittendæ dignitatis formidine deterrita sit: ut discendi studio tantum terrarum spacium obiret.

De Apollonio Tyaneo philosopho.

NIcaulæ longum iter ad Salomonem audiendum: ut de his quæ discendi studio impulsus Apollonius tyaneus asiaticus philosophus peragrauit: scribere uelim me admodum inuitat. Nam q̄q̄ sexus imbecilitas: ut mira uideantur: quæ illa egit efficiat: in Apollonio longe maior & longitudo perigrinationum & laboris difficultas fuit: is satis nō duxit teporis sui philosophos in ea regione in qua ipse uiueret: doctrina æquasse: uespasiano atq; post eum liberis imperantibus mirum in modum discendi studio incensus omnia petebat loca: in quibus aliquid discere se posse intelliget

De Studio atq; industria.

aliquid discere se posse intelligeret: neq; eum uiarum longitudo incommoda ue: neq; pericula aut impendia retinuerunt. Nam ut bragmanorū scientiam haurire posset: psas Caucasum ipsum: albanosq; ac Scythas: atq; Massagetas prætergressus: in Indiam penetrauit. deniq; phisunte amne superato ad illos ipsos quos optabat philosophos bragmanos peruenit: ubi audito hyarcha in his quæ ad naturalem philosophiam atq; astronomiam pertinerent: permulta quoq; alia ab eo didicit. inde autem per elamitas babilonios caldeos medos parthos assyrios syrosq; phenicas: arabes atq; palestinos in ægyptum omnibus aliis in omni scientiarum genere doctior regressus est. Sed ne tūc quidē extincta hauriēdarū sciētiarū siti in æthiopiā ad gynnosophistas transiuit. ubi eorum principem Thestionem audiuit: ut ab eo quoq; erudiretur. tunc discendi sibi modum ponens cum uiuere destitit: pane herbisq; ac simul aqua tantum uescebatur: ob id solum ut ingenio ad discendū promptior esset. paternas autem opes: quæ satis magnæ fuerunt non stulte quemadmodum Crates thebanus in mari proiecit: ut expeditius uacare philosophiæ posset. Sed parte fratri tradita quod superfuit pauperibus qui propinquitate aut amicicia iuncti essent distribuit. Itaq; minime mirum uideri debuit si philosophus atq; magus alios doctrinæ magnitudine superaret: adeo ut illa quæ ab ipso fierent: præ admiratione mortalium mentes caperēt. atq; ob id eum permulti numen habere crederent: essentq; etiam extra catholice credentium numerum: qui ea quæ ueluti præstigiator Apollonius supra communis naturæ cursum gereret: redemptoris rebus uere mirandis anteferre auderent.

De Antisthene philosopho.

QVanto etiam doctrinæ studio Antisthenes tenebatur? Nam cum disputantem Socratem audisset: ipsius disciplinæ amore captus ad discipulos quos ipse habebat conuersus: ut alium præceptorē quærerent monuit. sibi enim se præceptorem inuenisse aiebat. & cum ita dixisset illis fortunisq; omnibus relictis uno tantum palio tectus Socratem postea secutus est: opibus liber atq; humanis curis quæ eū a studiis auertere possent.

De Lasthene Mantinea & Axiotea phliasia.

PAri studio scientiæ arserunt Lasthena Mantinea: & Axiotea ph'iasia quas Dicæarchus scripsit: uirilem amictum induisse: ut expeditius Platonis doctrinam sequerentur: minime a fragili lasciuoq; sexu impeditæ: quo minus cum aliis Platonis discipulis diligentia studioq; proficerent.

De Hyparchia Maronea.

Quemadmodum Thebanus Crates opes contempsit ut potene discendi quo tenebatur studiū his impediretur: ita Hyparchia Maronea & diues & formosa foemina doctrinæ capta studio: uiros quorū matrimonia honestissimis cōdictiōibus offerebant una cū opibus spreuit: ut inopem Cratē philosophū sequeretur: quo cum ut cynicā sectam plane imitaretur nudis pedibus orbem terrarum philosophando peragrabat.

Recentiora De Paula Cornelia.

Inter recentiora exempla Paula Cornelia romæ principum genere orta non ob id tantum clara qd hebraicis græcis atque latinis litteris plurimum excelluit. sed etiam qd ueriorem philosophiam atq; peritiorem doctorem secuta: relicta patria in palestinam abiit: ut illic christiana dogmata quibus nulla maior est philosophia: a Hieronymo qui illic agebat audiret. illicq; opes: quas ingentes habebat: ne a coelestium contemplatione abstraheretur in pia opera distribuit.

De Amalasunta ostrogothorum regina in italia.

Amalasunta ostrogothorum regina Theodorici ostrogothorum regis in italia filia & græce & latine eruditissima fuit: distincteque omnibus linguis locuta est earum nationum barbararum quæ in occidente imperium unq̄ uexassent: & postea mirabimur Cyrum Mithridatemq;: si alter nomina sua totius exercitus sui militibus reddidit: alter autem duabus & uiginti nationibus linguis propriis ius reddebat. cum & foemina & regina regni administratione occupata tam docta extiterit: & adeo uariis linguis loqui nouerit.

De. Q. Asconio pediano.

Quintus Asconius pedianus grammaticus atq; historicus: cū septuagesimo ætatis suæ anno oculis captus esset: atq; ita duodecim ānos uixisset: eleganter quasdam historias diligentia atq; industria superato ætatis atq; oculorum impedimento perscripsit.

De Didimo cæco Alexandrino.

Omnium industriam ac studium quos unq̄ legerim: Didimus Alexandrinus superauit: qui amisso oculorum usu: cum ad quadragesimum ætatis annum peruenisset: in grammaticum geometram atq; dialeticum consumatissimum euasit. Nam cum in supputandis numeris dimensionibusq; atq; in scribendo aliena uteretur manu: multa subtilissime scripsit: atq; haud pauca in sacra scriptura commētatus est. uisus est enim deus hunc potissimum ob id creasse: ut alios omnes experimento doceret di-

De Studio atq; industria

diligentiæ atq; industriæ inuium nihil esse: cum Didimus ea re quæ ante alias doctrinæ pernecessaria est priuatus: industria tantum tamen doctrinæ assecutus fuerit.

De Ioanne Fernando.

Quod per industriam in Didimo post amissum oculorum usum: contigisse certum est: Id ætas nostra in Ioanne Fernando uidit: cuius pater hispanus fuit: sed ipse in belgica parte: cui Flandriæ est recentius nomen ortus in eadem uixit. Nam cum nasceretur cæcus erat: & eã insuper calamitatem pauperies aggrauauit: his duobus superatis quæ permultum doctrinæ atq; musicæ repugnant: poeta logicus philosophus musicusq; tam excellenti arte atq; doctrina euasit: ut solus memoriter quatuor uocum carmen componeret. id quod uix alii scribendo consequi possunt: prætérq̃ quod aliis musicis instrumentis tam perite sonos modularetur: ut audiẽtium aures non solum suauitate demulceret: sed etiam artificii magnitudine ueluti captas admiratione detineret.

De Nicasio uoerdano belgico eius partis quæ barbantia dicitur.

Quod trimus usum amisit Nicasius uoerdanus belgicæ nationis quæ barbantia dicitur incola: & quod idem insigni doctrina præditus fuit: duobus superius positis exemplis a nobis annectetur: In quibus amissis luminibus quid per industriam assecuti homines fuerint haud obscure patet. Imperante enim Federico tertio in coloniensi studiorum uniuersitate Nicasius canonica atq; ciuilia iura professus est: & in Louaniensi gymnasio theologiæ peritissimum esse studiorum præfecti eum censuerunt. Diu sacrarum rerum concionator extitit: & aliena usus manu in institutionum interpretatione: atq; item super sententiarum libro multa scripsit: quibus etiã theologales quæstiones atq; epistolas eruditas addidit.

De Origene adamantio alexandrino.

Didimi conciuis Origenes adamantius: q̃q̃ magna premeretur inopia: qđ paternas opes catholicæ fidei causa amiserat: sex milia uoluminum: ut Hieronymus se uidisse testatur: ingẽtis doctrinæ scripsit: cum assidue septem notarios scribendo ac totidem additos ei pueros fatigaret.

De Aurelio Augustino hipponensi epo.

Immensum quoq; Aurelii Augustini hipponẽsis epi studium fuit: qui ad septuagesimum annum perductus orandi prædicandi scribendiq; operam nunq̃ intermisit. Sed tum demum studiis finem fecit: cum uiuere desiuit. Itaq; minime mirum fuit eum tanta scripsisse quanta uix pauci perlegere possint.

De Ambrosio Mediolanensi epo.

Erraro ad magnam doctrinam sine ingenti studio peruenitur: id quod clare docuit Ambrosius: qui æger ad mortem senioq; confe ctus: his duobus absterreri non potuit: quin assidue aliquid dicta ret. & cum postremis diebus æger iaceret: psalmum quadragesimum ter tium commentabatur, quam commentationem morte interceptus nõ pegit.

De Hieronymo Stridonico.

Ieronymus stridone oppido in histria natus: quattuor ecclesiastico rum doctorum unus: ceu alter Plato aut pictagoras doctrinã per totum terrarum orbem secutus Syriam Iudæam atque ægyptum peragrauit: ut ea oculis suis prius lustraret: de quibus postea scripturus erat: superatisq; quas natura obiecerat difficultatibus ut expressius hebreæ babilo nicæq; linguæ stridores uerius q̃ uoces pronunciare posset: lima diminui sibi anteriores iussit dentes: & tandem cum græce hebraice babilonice syre atq; latine ad earum linguarum summum peruenisset: omnem scripturam quam sacram religio christiana appellat: in latinum uertit sermonem. cuius traductionis elegantia atque ueritas. omnes ante eum factas traductiones exclusit. Nam statutum fuit: ut Hieronymi sola traductione catholi ca uteretur ecclesia. Itaq; si Ennius q̃d tribus uti sciret linguis: ut A. gelius tra dit. tria se cordium hominem iactabat esse: multo uerius quinq; Hierony mum habuisse corda fatebimur: cum quinq; optime caluerit linguas.

De Andalone negrono genuensi.

Agnus quoq; genuensis Andalonus negrona gente ortus rerum inquisitor fuit. qui cum Astronomiam optime caleret: pene totũ terrarum orbem peragrauit: ob eam rem solam ut climatum loco rumq; orizontes ueterum normæ ac regulis æquaret: ut omnium earum re rum facto periculo astronomicæ artis peritior certiorq; esset. uerum quo niam a studio atq; industria sacerdotali sumus egressi: unius exempli gra tia ad eandem reuertemur.

De Aquinate Thoma.

Homas aquinas uir æ sanctitatæ atq; doctrina uir mirandus: ob ea quæ in diuerso doctrinarum genere luculentissime scripsit: ceu al ter Aristoteles inter christianos populos habitus: cum in parrhisiis esset a Philippo gallorum rege: aut ut campanus scribit a rege sancto Ludo uico ad cœnam inuitatus: interim dum rex epulis operã daret: ipse animo abalienatus cum ne oculis quidem conniueret: neq; præ admiratione in

eũ cõuertissent pcussa manu mẽsa clare dixit aduersus manicheos cõclusum esse. cuius rei cum ab eo causam rex quæreret: atq; Thomã uehementioris illius gestus subpuduisset: tandem respondit dum ita abstractus cogitando esset argumentũ se inuenisse: quo manicheis respõdere iussus: eorum dogma penitus euerteret. Quid igitur putare debemus eum cum studiis operam daret fecisse: cum regis mensæ adhibitus ab doctrinæ tanta contemplatione sibi nõ temperauit: quæ quoniam in regibus rarior inuenitur: atq; idcirco magis laudanda est: regum exemplis manum apponemus.

De Fl. Iuliano Augusto.

IVlianus Augustus non modo doctus uerũm etiam litterarum ac philosophiæ auidissimus fuit: adeo ut per noctem in exercitu aduersus persas atq; Germanos: quanq̃ pressus curarum laborumq; quos bella ferunt magnitudine: quorum nullam partem omittebat: tempora quæ alii dabant quieti: ipse uigilans uel scribendo uel legendo transigebat: multaq; per id tempus græce composuit.

De Alphunso decimo Castulonensi rege.

MIrum Alphunsi decimi Castulonensis regis studium atq; industria fuit: in qua re priscis illis doctissimis pene æquiperandus uidetur. Nam quanq̃ regnorum curis gerendisq; bellis occupata haberet tempora: assidue tamẽ studiis operam dedit in quibus ante alia astronomiæ deditissimus fuit: in ea uero tantum excelluit ut tabulas ipse composuerit: opus in ea arte difficillimiũ: quæ ab eius nomine dictæ: nunc quoq; ab astronomis in magna existimatione habentur.

De Alphunso Aragonio Siciliæ rege.

VT in alio uirtutum pene omnium genere: ita inter studiosos quoq; atq; industrios Alphunsus aragonius Siciliæ rex locum sibi uẽdicat: quem non septem regnorum administratio curæq;: nõ bella ingentia quæ gessit retinere potuerunt: quominus rex iam quinquagenarius qui tot populis imperitabat: litterario præceptori se subiiceret: ne latine loquendi usu careret: & ne hispani litterarum expertes liuiana lectione fraudarentur: ipse liuium e latina in castulonensem linguam transtulit.

De Ioanne picco concordiæ comite: atq; Alberto pio carpi principe.

LOcum hunc dabimus Ioanni picco concordiæ comiti: atq; Alberto pio carpi principi: nõ tanq̃ doctrina aut studio inferioribus iis de quibus est scriptum. Sed quia tempore posteriores fuerunt: grauẽ enim iniuriam ætati nostræ fieri putarem: si aut negligentia aut inuidia om-

nino præterirentur. Nam plane omnia scribere quibus per doctrinam atq; uirtutem excelluerunt: quis possit? cum uterq; tantum progressus sit: ut nō plus illis inter doctrina insignes uiros q̄ soli inter sidera pares inueniantur. Ioannes enim in italia natus familia illustri in magnis opibus: forma insigni: id quod prodigii habendum est loco: quanq̄ puer potius quā incerta iuuenta nunquam uel ab ocio: cuius similes ei plerunq; nimis amatores sunt: uel a uoluptatibus quibus pene pro piaculo est: nobiles uiro ea ætate non esse demersos: a litterarum studiis abduci se passus est. Itaq; in omni disciplinarum genere adhuc tener tantum profecit: ut disputando scribendoque re ostenderit ad summum se omnium scientiarum peruenisse: id quod uix per paucis etiam in longo senio contigit. archana quoque per multa in sacris naturalibusq; disciplinis per eum e tenebris in lucem erruta ceu diuinitus homini illi ad alios erudiendos infusa uidentur. Albertus quoque & fortuna & opibus atq; generis nobilitate minime impar: natu minor parem in litteris rationem secutus: uiuendo felicior picco qui iuuentam non impleuit: a picci meta minime disiungitur. qui intestinis discordiis agitatus: quibus rerum suarum parte magna carebat: earum defensionem quam litterarum studia deserere maluit: atq; earum artium quæ a raris habentur: id quod etiam piccus agebat: magno stipendio domi magistros alebat: persæpe que ob nimiam diligentiā ad dies noctium totarum lucubrationes adiunxit: ita ut iam mirum desinat uideri: si uterq; ingenium nactus longe maius quam mortalibus plerunq; impartiri natura soleat: tanto studio atq; industria tantum doctrinæ lumen assecuti fuerint: assequaturq; etiam nunc Ioannes Frāciscus picci nepos: qui memoria incredibili in omnibus per patrui uestigia ad omnes bonas artes uia ceu in palustri solo per uirtutem sibi munita non recuperauit modo amissa in patruo: sed etiam maiora restituit: Atq; ad easdem filium qui adolescentulus est manu secum trahit.

De Ocio Caput Octauum.

CVm in omni arte studioq; ocium ita sit homini necessarium: ut currenti animæ ac spiritus reciprocatio: ordo exigit: ut post studium atq; industriam ocium ponamus: ocium inquam appellantes non desidiam qua franguntur animi: & corpora in hominibus emoliuntur: sed longi laboris ac cogitationis quandam intermissionem: quæ non memoriam bonarum artium & scientiā aufert: sed eam qua corpora animique simul ad nouos labores nouumq; opus promptiora redduntur. Quam enobrem conditor rerum omnium deus in hebdomada septimum quiescere mortales diem iussit? nisi ut eo exemplo doceret: post certa spacia animi atq; corporis in labore interlassamentum quærendum esse: ob id præcipue: ut cum eius cultu operam damus: agendarum pro tot eius meritis gratiarum

non immemores simus: tum postea etiam ut salutari hoc exemplo doceamur: longos labores ut leuiores fiant: intermissione aliqua oportere leniri: ut per hunc modū instauratis uiribus recentiores animo corporeque ad nouos perferendos labores reddamur. De hoc igitur ocio locuturi domitianū omittemus: qui sæpe ut uacaret: in cubiculo se condens muscas captabat: puerile profecto aut potius stultum respirandi interlassamentum. alios quoque principes tacebimus: qui omissis necessariis negotiis turpiter tempora transigebant: sed de iis tantum mentionem faciemus qui cum laude ocia necessario tempore non spreuerunt.

De Augusto:

Augustus post assiduas curas atque molestias: quibus necessario proter imperii magnitudinem obsidebatur: interdum ut animum relaxaret: uentoso folle se exercebat: aut piscabatur. Verum postea ingrauescente ætate talis aut nucibus cum syris maurisque pueris ludebat: ex eorum contentionibus risum captans: ut spiritum quo terrarum orbem regebat: permultosque superbos reges domuerat: publicis defatigatum curis hoc ludorum genere recrearet.

De. M. Antonio philosopho imper.

m. Antonius philosophus imperator diu in imperii administratione curarum mole: item philosophiæ studiorum assiduitate defatigatus: lassum iam animum aut pila aut pictura recreabat: altera enim corpus exercebat: altera immutato cogitandi genere una cū corpore spiritum renouabat.

De Aurelio Alexandro Sceuero imper.

Alexander imperator: quanquam similiter administrando imperio necessarias curas non desereret: non tam pictura aut musica: & si in utroque plurimum excellebat: quam catulorum siuculorumq; concertatione aut perdicum concursu ocii sui tempora recreabat.

De Ioanne Euangelista.

Ostendit etiam nobis Ioannes euangelista uiuentem hominem: in negotiis perpetuo uersari non posse: ita ne aliquando ocium attingat. itaque is sæpe cum perdice ludebat: proter quam rem cum

eum adolescens irrideret arbitratus parum conuenire seni homini: qui sanctimoniæ exemplum atque specimen esset: ut ociosus cum aue animi laxamentum quereret: Ioannes pendere arcũ ab eius humero conspicatus petiit ut arcum tenderet: quod cum egisset adolescens sæpiusque sagittasset: demum a Ioanne dimissus arcum remisit: rursus Ioannes remittendi causam quæsiuit: respondente autem adolescente arcui funem detraxisse: ut cum uti eo necesse fuerit: quia nimis tensus fuerit: sagitationi inutilem non inueniat: tunc Ioannes & ego & cæteri mihi similes honesto ocio interdum relassamur: ut maioribus uiribus orationi atque ieiunio sufficere possimus: quod fieri nõ posset: si semp eodem rigiditatis tenore uiueremus.

De Attalo Asiæ rege.

GRaue potius quam a ratione alienum prorsus dici poterat ocium Attali Asiæ regis: qui fundendis ære statuis interlassare curas: atq; ea re fatigatus ortum suum fodere solebat.

Recentiora de saraccho tartarorum rege.

HAud plus in ocio suo rationis tempestate nostra habuit Sarochus tartarorum rex: qui magni tamburlani filius fuit: is.n. ut regni curis defatigatus animum recrearet: sagittas in arcus usum flagellaque manu sua conficiebat: ut ea post modum in foro uenirent.

De Maumethe turcarum rege.

MAumethes quoque turcarum rex regno longe maiore quam Sarochus potitus: cuius ipse maiorem partem armis atq; uirtute pepererat: animi gratia pingere aut sculpere solebat: regnique curis aut etiam studio cui magnam temporis sui partem impendebat: defessus ortum colere solebat: nunc rastris fodienda humo: non nunquam putandis arboribus: fructusque qui ex eo capiebantur magno studio uendi curabat: non ut auarus plura congereret: sed uoluptate captus eorum laborum quos in curando orto pertulerat.

De Ludouico undecimo gallorum rege.

INusitata recreandi animum species illa fuit: qua Ludouicus undecimus gallorum rex usus est. Nam cum æger uenationi: cui assueuerat: dare operam amplius non posset: per conclauia in quibus morabatur: in mures immittere catellos solebat: atq; aduersus papilliones auiculis utebatur pro aquilis quas nunc falcones appellamus.

De Innocentio octauo pontifice maximo.

INnocentius octauuspontifex prorſus pontificias curas non omiſit: & tamen ſucciſiuas horas quas tranſigere ociofus poterat: non ut pius pontifex non nulliq; alii ſtudiis dabat; ſed perſæpe putandis ortorum ſuorum arboribus impendebat.

De Paulo abate atq; heremita.

PAulus abas ægyptius cum ſolitudinem incoleret: ne ocioſus tempora ſua tereret: cum ea re nihil magis aduerſum uirtuti eſſe intelligeret: funes palmarum foliis aut ſparto monaſtico more texebat: & cum emptorem non haberet: quod parua res longæ uecturæ impendia non ferebat: tamen ne in cela operi nouo locus deeſſet: opera iam confecta incendebat: atque ita in ocioſo negocio ſemper occupatus: quæ iners ocium trahere ſecum ſolet: mala depellebat:

Quantæ ſint eloquentiæ uires Caput Nonum.

QVantæ ſint eloquentiæ uires de orpheo atque amphione a poetis fictæ fabulæ declarant: cum ſiluas atque ſaxa eos canentes dicerent eſſe ſecuta: in quo profecto nil aliud innuere uates uoluerunt: niſi illorum utrunque ut dicendi id aſſecutum: ut agreſtes uiros ad mãſuetiorem uitam: & ad colendam uirtutem traheret. Idem nunc quoque eruditorum ſacerdotum concionibus non ineruditis fieri quis non uidet? cũ perſæpe ab eis perſuaſos uideamus mortales: non reliquiſſe modo quod haberent ſceleris atque uicii; uerum etiam e ſummis opibus ſe ad pauperiem profitentes religioſorum hominum conuentus: ut innocenter uitam agerent ſe contuliſſe. ut igitur euidentius inſpici poſſit quæ ſit facundi hominis uis inſignia quædam exempla enarrabimus.

De Epaminunda thebano.

MAgnas eloquentiæ ineſſe uires Epaminundas thebanus oſtendit: cum in totius greciæ conſilio lacedemoniorum tyrannicam ſuperbiam tanta facundia lacerauit: ut græcia cui lacedemones per multos annos præfuerant: eamque in ſententiam ſuam ſemper traxerant: epaminundæ oratione mota: tota eos deſeruerit: itaque non iniuria quidã dixerunt plus mali epaminundam uerbis atq; oratione lacedemoniis: q̃ cum eos armis apud leutram deuicit intuliſſe.

De Philippomene megalopolitano.

QVanuis ingentes eloquentiæ uires istæ putandæ fuerint: quibus grecię Epaminundas persuasit : ne Lacedemoniis imposterum se subigeret : tamen quia a natura omnibus insitum uidetur : ut seruitutem deuitent: atque principatum appetant: fortasse tanti epaminundæ quanti philippomenis megalopolitani fieri factum non debere uidebitur. Nam conciues suos megalopolitanos: qui messeniam profugerant occupata megalopoli a Cleomene Sparthanorum rege: per insidias scalis urbē ingresso: hortatus est ne in patriam tunc redirent. ostendit enim Cleomenem sine populo urbem Megalopolim diutius non retenturum: itaque si patria aliquod tempus ut carerent: in animum megalopolitani inducere possent: necessario eā cū laude recuperaturos esse: in quam si reditum accelerare uellent: & irrito conatu id moliri contigisset: seruitus eos minime incerta manebat: unus igitur philippomenes totum populum: in quo plerunque plus suorum possidendorum cupiditas: quam consilium ac ratio ualere consueuit: eloquentia retinuit: ne tunc periculose reditum temptaret: quia sub patriæ priuatarumque fortunarum desiderio quod proponebatur: foedissimæ seruitutis uenenum latere declarauit.

De Themistocle atheniensi.

QVod permulti sæpe: licet perperam: pluris pecuniam quam patriam facere solent: forsitan non minus Themistoclis eloquentia quam quorumuis aliorum de quibus est dictum: ualuisse uidebitur: Atheniensibus enim persuasit: ut argenti fodinarum annuos redditus qui quotannis populo uiritim diuidebantur: ad ædificandam classem transferrent. Neque enim parui fuit laboris: auarissimo populo persuadere ut priuatis commodis suis publicam utilitatem anteuerteret. Cæterum quoniam hæc militarium uirorum exempla de eloquentiæ uiribus sufficiunt: in quibus uis ipsa dicendi uerborum floribus culta utilior fuit cum rem sibi coniunctam haberet: agendo enim fructum ferebant eorum quæ proponere ac suadere eiusmodi solebant uiri: nunc ad philosophorum atque oratorum facundiam transibimus: in quibus soli flores inesse uidentur dicendi: qui & si in eo quod bene solent: permultum gratiæ secum ferant: minus tamen utilitatis habent: atq;

publico commodo eorum opera minus adiumenti afferre uidetur.

¶ De. M. Tullio Cicerone.

OMnium consensu receptum est. M. Tullium Ciceronem ita dicē do ualuisse: ut unus romanæ eloquētiæ uerus appellari pens & pos sit & debeat. Itaq; unū de eo exemplū proponemus. Satis enim in ipsa omnium persuasione testimonii positum est: ut eum in foro regnasse: in caussis atq; in dicendo arcem tenuisse putemus. P. Rullus tribunus plebis agrariam legem laturus populo erat: in qua cum de diuidēdis in capita pos sessionibus ageretur: cui dubium erat: quin ei populus plurimum inhiaret? & omnia enixurus uideretur: ut lex promulgari posset? eam rem cum se natus permoleste ferret: neq; tamen ad eam impediendam modum ullum haberet: Cicero unus habita oratione adeo populi ipsius mentes permulsit: atq; permouit: ut ultro legem populus repudiaret. Quid enim hoc aliud fu it nisi exurienti populo persuadere: ut cibum quem pergratum mordicus ap prehenderat: iam dentibus commasticatum: in guttur stomachumq; ne re cipere uellet? unius igitur Ciceronis eloquium plusquam totius auctoritas se natus ad impediendam eam legem effecit.

¶ De Carneade philosopho.

ROmam missus legatus Carneades ab atheniensibus fuit: quo audi to Cēsorius Cato senatui suasit: ut cito ea quorū causa uenerat Car neades expediret: eumque a se dimitteret: periculosam enim diu turniorem ipsius in urbe roma moram arbitrabatur: tanta linguæ ac dicen di uis in eo erat: ut ipso disputante a uero discerni falsum non posset.

¶ De Cynea philosopho.

DE Cynea philosopho dicere pyrrhus solebat: plus sibi urbium illi us lingua: quam armis suis partum esse. O eloquentiæ uires im mensas cui pyrrhi uigor uirtusq; Hanibali Scipionique ipsorum confessione anteferendus pyrrhi ipsius testimonio cessit.

¶ De Tyrtheo poeta atheniensi.

ILlaturi arma messeniis proter uiolatas uirgines suas Lacedemo nii: ab oraculo apollinis moniti opem ab atheniensibus petterunt: a quibus irrisi nil aliud quam Tyrtheum poetam scia debilitatum senemque retulerunt. Lacedemones autem ut oraculo pararent exercitui

Tirtheum ducem præfecerunt: illatis autem armis cum repulsi essent: do/mumque reuerti rex decreuisset: Tyrtheus carminibus quibusdam recitatis quibus ad uirtutem constantiamque Lacedemones hortabatur: atque con/silia quibus bellum gereretur proponebat: adeo omnium commouit ani/mos: ut mutata sententia uel uincere uel in acie occumbere decreuerint. Ita/que aliis abiectis: unius sepulturæ cura suscepta: omnes lacertis suis inscripta sua atque parentum nomina alligarunt: ut si mori in prœlio contigisset: no/minis inscriptio deformata uulneribus & tabo corpora distingueret: ut a co gnatis sepulturæ mandarentur.

De Obet propheta.

TYrtheus lacedemoniorum ignauiam ad uirtutem transtulit: At obet propheta iræ incendia compescuit: & ad clementiam con/uertit: nam cum phaccas israeliticus rex: achaz iudæ regem bello uicisset: ac fœminarum atque puerorum alteriusque turbæ iudeorum cir/citer ducenta milia captiua duceret: ei obet occurrit: adeoque blande agen/do orando monendoque profecit: ut ex immani superboque: ita enim ui/ctoria homines facere solet: in summam clementiam demulceret: impe/trauit enim: ut non solum captiui liberarentur: uerumetiam ut qui amis/sis omnibus nudi erant relicti uestirentur: sed iã ad recentiora transeamus.

Recentiora de Leone primo pontifice.

LEo primus pontifex Valentiniani iunioris imperatoris suasu ad padum profectus: cum attila ad Gubernum oppidum in collo quium uenit. Eum q hunnorum rex erat ab ultima tartaria: scytha rum ea gens est: profectum: nec alpes nec munita loca neque arma auer/tere potuerant: quominus in italiam ueronam usque descenderet: magna romano imperio clade illata: cui toti internitionem minitabatur. Cum eo autem dicendo adeo profecit Leo: ut persuaderi sibi Attila passus sit: ut in hungariam regredi uellet: neque iam ultra romanum imperium infesta/ret: dicendo enim plus leo quam totius imperii uires armaq; profecit.

De Zacharia pontifice.

NOn minus se eloquentia Zacharias pontifex cum Rachisio longo/bardorum rege ostendit profecisse: quam cum Attila leo ege/rat: nam cum Rachisius magnis uiribus perusiam urbem obsi

deret: ad eum in castra zacharias cum paucis profectus: uerbis assecutus est illud: quod maximo exercitu efficere difficillimum erat. Nam non solum eum impulit: ut urbis obsidionem solueret: uerum etiam dicendo ita præsentis uitæ uanitatem: premia penasque futuræ eius animo impressit: ut tradito Astulpho fratri regno ipse monachalem ordinem romæ profiteretur. O eloquentiæ ingentem uim de barbari regis manu arma conuellere: atque ut regno cederet persuadere: pro quo parando multi non solum mille discriminibus uitam obiciunt: uerum etiam deum ipsum omnium rerum opificem offendunt.

¶Quantum habeat momenti uenusta actio atq; pronunciatio. ¶Ca. x.

Commoda pronunciatio concinnusque corporis motus: adiecta aliqua exteriori re cum oculis illud infigat: quod per uerba aures accipiunt: quantum ad mouendas hominum mentes momenti habeant: sequentibus exemplis ostendetur: quanquam uel sola Demosthenis auctoritas satis clarum illud fecisse uideatur: cum interrogatus in quo dicendi maior uis esset: ter in pronunciatione respondit: idque experiendo declaratur: quia actus mouere affectus solent: & lachrimas extorquere quæ alioquin non manarent.

¶De. M. Manlio.

Marcus Manlius a. Q. Capitolino affectatæ tyrannidis accusatus. cũ populum alloqueretur & lachrimans capitolium ostenderet: quod a gallorum armis defenderat: adeo actione aspectuque illum mouit: ut quanuis crimen pateret: tamen ut Marcum damnaret adduci nunq̃ populus potuerit: nisi posteaq̃ causæ actio alio traducta fuit: unde aspici capitoliũ nõ posset: adeo enim in omniũ mẽtibus actio efficax ad cõmiserationẽ cõposita: recensq; publici beneficii memoria cũ coram locum ostenderet: in quo beneficii eius uestigia uidebantur impressa esse: ut atrocis criminis præsens nota offuscaretur: atq; ex populi animis dilaberetur. Mutatione autem loci cum mens quoq; una cum loco mutata in populo uideretur: ab omnibus damnato. M. Manlio: palam ostensum est: quanti esset in oratore momenti: actio commodæ pronunciationi coniuncta.

¶De. M. Antonio.

Occiso. C. Iulio cæsare cum percussores fauentem senatum haberent: & iam in senatu non modo nulla de puniendis fieret mentio: sed de remunerãda tyrãnocidarũ uirtute sermo haberi ceptus esset

Marcus Antonius consul: qui postea triumuir fuit: cum. L. pisonis opera delatum esse in forum Cæsaris corpus: atque ad eum spectandum accurrere populum uideret: cōcionabundus cæsaris ingentes præclare res gestas atque liberalitatem commemorare cœpit: conuersus inde ad commiserationem quod tantus uir a suis indigne peremptus esset: Cæsaris pretexta sanguine perfusa: atque item cerea imagine ei persimili producta uulnera ostendere ac simul composita ad id actione lachrimis plenus inter suspiria connumerare cœpit. Quibus rebus adeo populi animos ad commiserationem mouit: ut Bruti ac comitum eius uirtutis: item partæ per eos libertatis oblitus: impetu facto ad percusorum domos incendendas accurreret. Itaque Bruto Cassioque ac cæteris percussoribus ab urbe abeundum fuit. Marci igitur Antonii lingua id egit: quod nullis armis tunc assequi potuisset. Tantum enim aberat ut pellere eos posset: ut uix resistendi spes ei certa relinqueretur.

De Seniore Catone.

QVod Marcus Antonius in Cæsaris percussores: id Cato senior ad delendam Carthaginem ante egit. Nam ut senatum populumque romanum ad suscipiendum tertium punicum bellum moueret: plus oratione sua ostensoque pomo ficu profecit: quam ante hispaniarum: Saguntique: item Trebiæ Trasimeni ac Cannarum commemoratæ clades fecerant. Anxius enim ne iterum urbi romæ Carthago exitium moliretur: in senatu ficum recenter ab arbore decerptam ostendit. & cum peteret a senatu sciri ne posse putaret qua die ab arbore esset decerpta cum omnes recenter decerptam dicerent: affirmauit nundum tertium excessisse diem cum in arbore carthagine penderet: & tridui uia propinquos populum romanum adeo infestos habere hostes: quibus uerbis ficuque ostē sa super tāta re experrectus senatus populusque romanus: cum id iam agnoscere se ostenderet: quod ante tot cladibus affectus intelligere noluerat: suscepit tertio aduersus carthaginenses bellum. Carthagineque euersa: hunc sibi timorem: hocq; a Catone declaratum periculum exemit.

De Scorio Dacarum militari duce.

PAri arte sed ad diuersam rem. Dacas mouit Scorius etiam militaris dux. Nā cum dissidētibus inter se romanis dacas imminere bello in eos mouendo uideret: fretos quia discordes inter se Romani faciliorem de se uictoriam prebituri uiderentur: ipse magnis rationibus illud improbabat. Cum autem satis orationem esse ut dacas moueret

non arbitraretur: in consilium duos ingentes canes ferosq; adduci iussit: qui ut soluti fuerunt statim tanq̃ inter se commissi mordicus certare inter se coeperunt: nec multo post lupum quoq; adduci curauit: quem ut canes inspexerũt: nihil morati omisso proelio quo inter se concertabant: concordes lupum ambo petierunt: ab ea contentione Scorius sermonem iterum orsus a canũ primo: deinde lupi ac canum contentione declarauit: nihil esse quod facilius romanorum dirrimere contentiones posset: q̃ si se dacarũ bello peti sensissent Contra autem fieri posse si foris quieti sinerentur: ut inter se ciuilibus armis cõsumerentur: manu designans canes quos Dacæ uiderant colluctantes romanos esse. Dacas autem a lupo designari. Itaq; ea oratione prudentiq; spectaculo Dacæ permoti Scorii consilium sequi decreuerunt.

De Pupieno imper.

Seditionem romæ inter plebem ac milites excitatam in qua permultum sanguinis effusum est: senior pupienus imperator non oratione: non imperii maiestate compescere ex toto sed ne aliquantisper quidem frenare potuit: quin saxis quoque ipse petitus est: remedia igitur tantis malis ante nulla inuenit quam susceptum infantulum gordianum seditiosis ostendit: illius infantis aspectu uirtutem meritaque ac mortem aui & patris supplici uoce populo ac militibus commemorans: quibus auditis omnes statim arma abiecerunt.

De Mario Antherio oratore.

Marius Antherius orator insignis: ut quemadmodum olim graccus pronunciationem rebus quas tractabat accommodaret: seruum post terga habebat siue lentius rem agentem siue uehementius inuectum uestis contactu monentem. quod proter nimiam in dicendo attentionem proprio iudicio diffideret.

De Thimoteo milesio musico.

Non oratoribus modo atq; poetis actio necessaria est: & agendo per magnum affert momentum: uerum etiam in musicis atque cantoribus nisi insit omnem aufert decorem. Nam & pia canentes depressa mitique uoce succinentes lachrimas quoque ab auditoribus extorquent: contra autem si ad fortia se conuerterint: totum commouent hominem: & ad ardua magnaque temptanda compellunt: huius rei Thimoteus milesius exemplo est: qui cum Alexandro Macedoni homericos uersus de Achille canẽs recitasset: adeo incẽdit eũ ut arma peteret. Ceterũ ab eodem postea uoce in remissum carmen conuersa Alexander repetita mẽsa totum se immutauit.

Recentiora De Gregorio nono pontifice.

QVanq̃ inter recentiores uiros permulti fuerint: qui eloquentia excelluerunt. quos credibile est actionem facundiæ accomodauisse: tamen quia de eis perpauca scripta fuerunt: nos quoq; pauca dicemus: primumque Gregorium nonum citabimus: qui cum populum romanum inclinare ad Federicum imperatorem postremis temporibus cerneret: neq; alia resistendi ratio esset: apostolorum Petri & Pauli capita coepit: & lachrimabili uoce sanctorum reliquias populo commendans ita omnium animos immutauit: ut qui ante rebelles atq; hostes erant pro eo in Federicum arma caperent.

De Laurentio Rodulfo florentino.

NOn minus Laurentii quoq; rodulfi florentini pronunciatio atq; gestus effecit: cum pressus armis Philippi mediolanensis ducis florentinus populus sæpius in cassum a uenetis opem petiisset. is enim ultro nullo publico nomine uenetias profectus: posteaq̃ in senatu facunde multa de populi florentini periculo disseruit: in peroranda oratione tanq̃ irarum & desperationis plenus: turbato uultu: turbataq; uoce hæc subiunxit. Culpa uestra Veneti superiore anno genuensis populus cum diutius Philippi ducis arma sustinere non posset: dominum accepit: atq; urbis suæ libertatem illius iugo subiecit. Eum nos quoq; hoc anno regem faciemus: sequenti autem uos eum imperatorio diademate ornabitis: atq; ita dato tergo senatu egressus est. Cuius uerba actioq; quorum desperatio causa esse uidebatur: plusq̃ superiorum oratorum facundia ualuerunt. ueriti enim ueneti ne desperatione acta florentina ciuitas in grauem aliquem casum se demitteret: inito cum ea foedere iunctisq; armis Philippi impetum compescuere.

De Francisco Marchesio iureconsulto & genuensium oratore.

MEdiolanensis ducis mentio facta apud me singularis rei recordationem renouauit: qua usus est Franciscus Marchesius iureconsultus a genuensibus ad Galeatium mediolanensem ducem orator missus: Galeatius enim eo tempore rerum in genua urbe potiebatur: sed urbs illa eũ liberis admodum condictionibus principem agnoscebat: qui cum redigere ad eam seruitutem genuenses niteteretur: in qua trans appeninum Mediolanum atq; alias habebat urbes: animi inter ipsum ac genuenses exarserant.

Quantum habeat momenti uenusta actio & pronunciatio

Cum autem ut genuensium ius ostenderetur: ad Galeatium Frācíscus Marchesius esset missus: & difficilem ad Galeatium haberet aditum: die qua sancti Ioannis sacra celebrabantur: Franciscus Galeatio munus basilicæ herbæ uas plenum misit: Dux ergo Franciscum qui eum non imprudentem hominem norat esse: statim ad se acciuit: ut missæ eius herbæ causas intelligeret. Franciscus omissis iis quæ a genuensibus mandata erant: paucis explicuit: ego princeps genuensium ad te orator ueni: & cum in ea urbe natus atque educatus eos agnoscam: tibique uera seruitute addictus sim: uolui ut genuensium ingenii noticiam haberes: eorum enim natura basilicæ herbæ persimilis est: quæ leuiter tacta suauem perfundit odorem: grauius autem attrita scorpiones procreare dicitur. Herbæ illius parabola: cui genuensium natura similis dicebatur esse: cuius arbustum coram Galeatius habebat adeo principis illius animum mouit: ut qui antea rationibus nullis flectebatur: tum seipsum cohiberet: & tanquam quæ antea in ea re dicta fuerant: auribus tantum accepta eum ultra non mouissent: tunc etiā uidisse se ratus quæ in genuensium re dici cogitarique poterant: ueluti duplici freno cohibitus substitit: neq; ultra est progressus.

De Roberto leciense minorum ordinem profitente.

Robertus Leciensis qui minorum ordinem profitebatur: & qui sine controuersia inter sacrarum rerum concionatores ætate sua principatum obtinebat: in patria sua aperte ostendit: quantas in dicendo pronunciatio uires haberet: rogatus enim a cōciue: ut eius filio sacerdoti quosdam sermones ex iis quos eo āno ornatiores habuerat dare uellet: cum ei morem gessisset: posteaquam pater filium eos recitantem audiuit arbitratus neque efficaces ad rem: neque ornatos esse: cum Roberto grauiter questus est se ab eo elusum: quod non eos sermones: quos ipse antea ingenti laude sua singularique audientium attentione pronunciauerat: sed alios deteriores dedisset: cui Robertus aliter nunquam satisfacere potuit: nisi posteaquam ipse denuo eosdem pronunciauit. Egit enim ut amicus experimento intelligeret: sermones ipsos eosdem & in filio & in se semper fuisse: sed ueluti in musicis idem carmen in diuerso instrumento magistroque: sic eundem sermonem ab alio pronunicatum uarium etiam atque diuersum uideri. Leciensis igitur ille quod ex filio auditum uehementer damnarat: a Roberto cum denuo accepisset: mira delectatione affectus est.

Quam ingentes sint quarundam artium effectus. Ca. xi.

OPeræ precium est inspicere effectus ingentes: quos nonnullæ artes prodiderunt: ut ex eo intelligatur quantum industria atque diligentia possit: quod quoniam exemplis melius q̃ dicendo declarari potest: omissa longiore oratione ad ea descendemus.

De Hippocrate medico.

INgens medicinæ artis hippocrates experimentum ostendit: cum ex aeris intemperie pestem ab illyrico uenientem agnouit: atque ad urbes græciæ diuisos discipulos misit: omnibus enim qui remediis eorum uti uoluerunt: mirandum in modum salutem restituit.

De Asclepiade medico.

MIrãdus quoq; effectus is fuit quẽ Asclepiades prusiẽsis in medẽdi arte prestitit. Nam cum solus animaduertisset quendã qui pro mortuo ad sepulturaã efferebat᷑ uere mortuũ nõ eẽ subsistere eos q̃ illũ efferebant iussit: uereq; ac pristinæ ualitudini hominem restituit.

De Erophilo cleophante medico.

ERophilus cleophantes medicus similiter ut Asclepiades ad uitam restituit quendam pro mortuo: ut sepeliretur elatum.

De Talete Milesio.

MAgnos astrologiæ effectus esse Tales Milesius ostendit: cum increpitus qđ eius artis quæ inutilis haberetur nimis studiosus esset: se minime inutili rei operam dare declarauit si eius apud se fructũ lucrũ: & nõ sciẽtiæ ipsius uoluptatẽ eẽ uellet. Nam cum ex astrorum inspectione sequentem annum oleis uberrimum fore perspexisset: uenditores præoccupauit: diu ante olearum eius anni fructibus emptis: quos haud admodum grandi precio assecutus est: quod aliquot annos ante sterilis olearum fuerat prouentus. Itaque cum ut ipse præuiderat eo anno copiosæ oleæ: posteroque infecundæ iterum fuissent: ingens lucrũ ex coẽptis consecutus: aperte ostendit quãtũ ex ea arte consequi possent: qui struendis opibus operam dare cupiunt.

De Iuda Esseno.

MIra quoque certitudo atque experientia diuinandi in Iuda settensi hierosolymarum Esseno fuit. Nam cum præuidisset diem locumq; in quo aristoboli iudeorũ regis frater antigonus occidi debebat.

& eo die prætergredientem templum uideret: sciretq; discipulis a se significatum eo die Antigonum interfectetum iri in stratonis turri quæ plusquam sexaginta stadia a hierosolymis aberat: neq; iam fieri posset ut eo die illic antigonus esset: addubitare cepit: quorsum ea res euasura esset. Cum interim ei nunciatur in regia hierosolymis locum esse quæ Stratonis turris nominabatur: & in ea Antigonum interfectum esse: cuius loci nomen cum iudam lateret de Antigoni mortis loco addubitabat: quanq̃ diuinandi artem uerã esse sciret: ut res ipsa docuit: cum neq; in tempore neq; in loco sed in sola interpretatione loci erratum esset.

De Posthumio augure.

CVm apud nolam. L. Scylla esset: ut cum leniore Mario decertaret: perturbato admodum animo: quod rẽ perdifficilem animaduertebat esse. Augur posthumius qui eo præsente rem diuinam faciebat tensis ad Syllam ambabus manibus dixit: ut uinciri eum iuberet: ac post modum occidi: nisi eius proelii penes ipm̃ uictoria maneret: felicemq; euentum nansciceretur: ex eo quod tunc augurali scientia preuidere iussus erat. postero enim die urbem romam ingressus Sylla inde Marium expulit animumque ut optauerat expleuit.

De Trasibulo Mathematico.

NOn minus quoque uerax Trasibuli mathematici experimentum erga Tiberium fuit: cum is ab Augusto uictrico rhodum relegatus haud parum salutis suæ timeret. Nam cum eo iuxta mare deambulans enixe ut meliora speraret hortabatur: Cum Tiberius contra sentiret: atque parum abfuisset quin ira succensus iu mare præcipitem daret: increpitans atrocibus uerbis Trasibuli artem falsam esse. Tunc enim Trasibulus aliquantisper constitit: conuersisque ad mare oculis: ut rhodum: uersus uenientem uidit nauem: tanta eum artis suæ fiducia cepit ut affirmare auderet ea naui fælicia Tiberio afferri. Non multo autem post naue in portum delata litteras ab Augusto liuiaque Tiberius accepit: quibus romam reuocabatur: ubi imperii ipsius fundamenta iacta fuerunt.

De Methoposcopo:

MEthoposcopus qui inspecta fronte prædicere inspecti hominis fortunam solebat: a Narciso Claudii Cæsaris liberto deductus: ut Britanici filii fortunam inspiceret: ut uidit eum negauit imperaturum esse euentusque uerum ipsum dixisse ostendit

quia ante Claudium brithanicus decessit: et cum iuxta eum uidisset titum ad huc puerulum: manu eum designans dixit illum quidem imperaturũ. Neq; id eum fefellit: siquidem post quinq; principes: ei imperium contigit.

De Ascretarione mathematico.

ACcusatus ascretarion Mathematicus: quod Domitiani Cæsaris mortem prædixisset: ab eo interrogatus si id egisset: ita se fecisse non negauit: cum autem de morte quoq; sua qui aliorũ prædicebat fatũ a domiciāo rogaretur: respondit breui se a canibus laceratum iri: itaq; cum eius dictum experimento confutare Domicianus uellet: interimi eum iussit: atq; profunda fossa tumulari super ingesta præterea magna telluris ui. Sed haud longe res abiit cum magnis imbribus ab ascretarionis tumulo dilapsa humo: nocte ut is dixerat a canibus erutus ac dilaniatus est: miserando exitu id de se firmum esse testificatus: quod non multo post Domiciano quoq; ut ipse prædixerat contigit.

De adriano imper.

ADeo mathematicarum & diuinādi peritus fuit adrianus imperator: ut quotānis calendis ianuariis scriberet quæ toto anno sibi euētura essent. Eo igitur anno quo e uita excessit usq; ad mensem tantum scripsit: quo decessit: ea re se mensem illum non transgressurum esse ostendens.

De Germano augure.

CVm imperante Tiberio iuxta palatium agrippa in uinculis ad arborē teneretur insigni amictus ueste ut eius fortuna ferebat: Germanus augur qui in uinculis etiam tenebatur cũ supra agrippæ caput in arbore cui alligatus erat bubonē uidisset: a custodibus quis is esset postulauit: cum aũt ei custodes illius fortunā narrassent: ita egit ut in ꝓpinquo ei alligaretur ut commode alloquendi copia esset. itaq; ei uicinior factus: blādis uerbis ipsum solari coepit atq; affirmare presentem uinculorũ iniuriam euasurum: ac iudeorum regno feliciter potiturum: item liberos quibus regnum relinqueret procreaturum: sed si in posterũ capiti suo iterum eiusmodi auem impendere uidisset: sciret morti se propinquum fore. Nonmulto post Tiberium mori contigit. Calligula autem Tiberii successor in cuius contumeliam agrippa cathenis uinctus fuerat: eum liberauit. atq; iudæorum regem constituit: qui postea in cæsarea urbe cum eiusmodi auem conspexisset in ægritudinem incidit: in qua dolorum magnitudo ei uitam ademit: regnumq; liberis quemadmodum augur prædixerat reliquit. Sed iam mathematici cedant: & aliquot magorum exempla proferamus.

Quam ingentes sint quarundam artium effectus

De Iane & Mambre ægyptiis magis.

NOn minus efficaces in magica arte effectus Ianes atque Mambres ægyptii ostenderunt: cum coram pharaone: is enim chencres ægyptius rex fuit diuinum numen quo moyses utebatur prodigiorum magnitudine ausi lacessere: ut uirgæ quas habebant serpentes uiderentur: atq; ut aqua cruentaret: nascerenturq; ranæ fecerunt.

De Symone mago.

NOn ne prodigium illud ingens fuit: quod magica arte Symon Samaritanus effecit: quemadmodum Ambrosius in examerone atque Clemens pontifex in itinerario testatur: qui præter eius artis mira permulta quibus cum apostolo Petro contendit: dum ut aliud pro alio appareret persæpe effecit: pennis per sublime haud paruum spacium in uolantis speciem uectus est.

De Apollonio Tyaneo philosopho & De Brachmanis & Gymnosophistis.

OMnia alia magorum præstigia de quibus scriptum est: meo quidem iudicio superata sunt abiis quæ Apollonius Tyaneus gessit: aperte ostendens quantum magicam caluit artem: & si assidue eam se ignorare affirmabat: nam præterquam quod plurima prædixit futura: quæ ita ut prædixit euenerunt: cecos claudos atque ab immundis spiritibus uexatos sanauit: Ephesum quoque urbem graui peste laborantem liberauit: ostenso eis mēdico sene turpique: quem a populo lapidari iussit qui postea lapidum congerie detracta canis effigiem habere inuentus est. quem ipse demonem esse affirmauit: postremo autem cum in palatio publice custodiretur apud Domitianum accusatus: ab eius conspectu euanuit: atque putheolis eo die inuentus est: quo comitem suum præmiserat atque ut illic se expectaret mandarat: qui etiam imperante Nerone: cum in Tigilini manu libellus esset: in quo eius accusatio cōtinebatur: prodigiose effecit: ut apertus liber nulla in parte scriptus inueniretur. Non minora etiam perfectæ illius artis signa fuerunt: quæ idem Apollonius in india apud philosophos brachmanos se uidisse afferebat: quos arbitratu suo & pluuias inducere atq; serenitates aiebat. Conuiuia quoq; uasis epulisq; aparatissima struere: id qđ sibi ab eis factum affirmabat: cum tamen qui apparando conuiuio: ferendis mutandisque ferculis ministrarent: nulli conspicerentur: quin etiam ut terra ipsorum arbitrio ingenti motu tremeret agebat. Idem quoque uidisse se apud Gymnosophistas in ethiopia confirmabat: qui arbores ut ad humum se

inclinarent: loquerenturq; efficiebant. Sed ne prodigiorum magnitudo fastidium lectori afferat: si diutius in ea commoremur: ad pictores sculptoresq; transeamus.

De Apelle pictore.

APelles pictor insignis: etiam cum uiueret Alexander: Phtholomeo inuisus: postea aduersa tempestate Alexandriam delatus per contemptum cum ignotus esset: ut cum Phtholomeo cœnaret inuitatus fuit. Cum autem Phtholomeus eius esset rei ignarus: atq; Apelles in conclaue cum aliis uenisset: a Phtholomeo torue interrogatus quamobrem illuc se contulisset: inuitatum se dixit: & cum inuitatoris nomen ignoraret: statim apprehenso carbone in muro illius formam qui eum inuitarat: ita signanter expressit: ut is a rege cæterisq; qui esset agnosceretur.

De Prothogene pictore

QVam insignem fuisse Ialisii imaginem a Prothogene pictam putare debemus? Cum eius gratia Demetrius Rhodum non succendit: ne simul Ialisii imago corrumperetur. Tanti enim eam fecit atq; eius pociendi tanto desiderio exarsit: ut dum ea potiri studet: potiri rhodo postea nequiuerit.

De Lisippo.

DIu in capitolio seruatus æneus canis: Lisippi opus: usque ad uitelli tempora perdurauit. cum ciuilibus discordiis incensum fuit capitolium. is in lingentis uulnus speciem formatus adeo proprius & uiuenti similis erat: ut cũ ii quorũ curæ ac fidei res in capitolio positæ credebantur: pro cæteris rebus pecunia populo cauerent: pro canis statua uitam desponderent: adeo magni populus romanus per id tempus ænearum statuarum copiosus eam rem faciebat: ut ex cautionis forma operis mira pulchritudo diiudicari posset: neq; enim obscurum erat illud unum signũ pluris q̃ alia aurea signa preciosaq; permulta quæ in capitolio condita erant populum fecisse.

De eodem.

IDem q; effinxit statuam cui ordinariæ nomen imposuit res ipsa: ei enim dimensiones atq; liniamenta dedit: quæ natura legibus suis corpori attribuere potuit. Ab ea postea cæteri pictores statuariiq; ueluti a normæ simulacro mensuras cœperunt: cum lisippus usque ad id tempus primus fuisset qui arte arti norman atq; regulam adhibuisset.

De Zeusi atq; parrhasio pictoribus.

Quam ingentes sint quarundam atium effectus.

Mira Zeusis atque parrhasius in pingendi arte iis contentionibus quas inter se exercuerunt ostendere. Nam ad uuas quas zeusis pinxit aues specie deceptæ aduolarunt: ut eas manducarent. Parrhasius autem cum pictam in tabula mappam qua tegi pictura in tabula uidebatur ad zeusim tulisset: rogauit zeusis ut sublata Mappa tandem picturam ostenderet. Sed mox errasse se magna mappæ similitudine deprehendens: Parrhasio primam laudem eius picturæ concessit: fassus longe maius fuisse quod se pictorem Parrhasius: q̃ quod ipse aues fefellisset: sed iã ueteribus omissis ad recentiora transeamus.

Recentiora de quibusdam italicis magis.

Magnæ magicæ artis uidebantur uires illæ: quibus Italæ quædam mulieres utebantur: cum oblatis cibis quibusdam humanas mentes ita perstringerent: ut illis ea quæ non erant esse uiderentur: quemadmodum a prestantio se audiuisse Augustinus uir sanctus scriptũ reliquit. Narrasse enim prestantium dicit ipsius patrem eiusmodi maleficis cibis per has mulieres forte correptum: statim graui somno indormiuisse: ac post multos dies quorum spacio expergisci nullis remediis unquam potuerat: narrasse se per id tempus equi habuisse speciem ac semper frumenta tulisse: addebat etiam portandi tempus locumque & quo modo tulisset. Quarum rerum cum postea ueritas inquireretur: aiebat inuentum esse: quod equus eius speciei qua prestantii pater dixerat: eo tempore eo loco frumenta iis tulerat quibus ille dicebat. Res profecto mira: foeminas tantum magica arte datis cibis potuisse ut alteri in somniis: alteri in uigilia: id ut uideretur agerent: quod procul dubio nullo modo erat. unde meo quidem iudicio in iis quæ de strigibus mulieribus dicuntur: haud aliud esse dexerim: quã fantasticum magarum somnium quanquam ipsis aliter esse uideatur. fortasse etiam iis dissimiles non fuerunt: quæ a Circe fieri dicebantur transformationes: & si alegorici sensus eis aliã preberent rationem: quemadmodum in puella ægyptia ostensum fuit: cum parentes in equam mutatam ad hilarionẽ duxissent: quã is breui in pristinam humanam speciem restituit. Cui etiam similis dici potest fuisse iuuenis ille: qui per magas feminas in asinam conuersus uidebatur: de quo coram Leone pontifice Petrus Damianus accurate cum disputasset: magicæ artis effectum & non figmentum esse asseruit.

De Guidone bonato astronomo.

Magnos astronomicæ artis effectus Guido bonatus ostendit: cum Guidoni montis feretri comiti diem predixit qua si urbe forolivio egressus astu inuaderet hostes eos superaret: atque uictoria po/

tiretur : sed in coxa uulnus accepturus esset: atq; ut Guido comes rem certio-
rem habere posset: cum eo in erruptione ipse quoque proficisci uoluit: ac
stuppas ouaq; atq; alia quibus nundum facto uulneri opem ferret secum at-
tulit: secutoq; pugnæ atq; uictoriæ euentu quem predixerat uulnus quoq;
illatum est.

Joanne

De Gutembergo argentinensi.

Omnem mechanicæ artis effectum non recentis modo uerum eti-
am antiquæ illud superauit: quod scribendo Gontembergus ar-
gentinēsis ostendit: primum a se inuenta imprimendarum littera-
rum scientia: nam non solum uno die imprimendo plura scribere quam
uno anno calamis docuit: uerum causa etiam extitit ut aucta librorum com-
moditate bonarum artium scientia quæ inter mortua erat uelut ab orco ex-
citata uideatur. Visus est enim immortalis deus huiusmodi industriam huic
homini diuinitus infudisse: ueluti commiseratione motus quod tantarum
doctrinarum uolumina scribendi difficultate perirent: per hanc igitur litte-
rariarum impressionum artem preclarissimi auctores & si diu ante fuerunt
tamen anno salutis quadringentesimo ac quadragesimo supra mille haud in
iuria iterum nati esse dici possunt.

De Christophoro Columbo.

Mirus etiam nauticæ artis ac Cosmographiæ effectus fuit: quem
Christophorus Columbus natiōe genuensis anno salutis quadrin
gentesimo nonagesimo tertio supra mille ostendit: uno ac triginta
diebus in indiā a gadibus p occeanū profectus: quemadmodum se facturū
esse predixerat: & sæpius coram Ferdinando Castulonensi rege disputarat:
ei enim tandem rationibus persuasit non fieri modo posse: uerum etiam esse
perfacile a gadibus recto cursu in indiam nauigare: quod tamen ante eum
nullus ea breuiore uia fecerat alius: quanq̄ perrari quoq; illi fuerint q per ethio
piæ littora ac meridionalem occeanum magno tempore ingentibusque peri-
culis uix ad primos indiæ fines peuenerint.

De Quibusdam quæ arte confici nequeunt. Ca.xii

Quædam sunt: quæ nulla arte nisi per circuitionem aūt forte bene
effici nequeunt: de quibus tanq̄ de iis quæ ad artem tamen pertine
ant & cognita uoluptatem afferant: scripturi sumus.

De Prothogene pictore.

Prothogenes cum diligenter canem pingeret: & sibi ipsi omni in alia eius parte satisfecisset: lassum effingere eum uolebat: & cui undiq; spumosum os esset: re sæpius temptata cum ars ipsum in eo deficeret: ut tanq̃ ueram spumam formaret: quæ ad naturalem prorsus accederet: animo perturbatus spõgiam uariis infectam coloribus in canem iratus impegit. Forte autem eo ictu canis os attigit: atque in eo dum formandi desperatione totam imaginem se euersurum putat: ceu uerã expressit spumam: quam arte nulla ante exprimere potuerat.

De Lisippo.

Eandem fortunam tulit æneum Alexandri signum: Lisippi opus: quo mirifice Nero captus erat. Nam cum ut speciosius redderetur inaurari illud Nero iussisset: & tunc de pristino decore uideretur aliquid amisisse: detracto auro longe pulchrius: quam ante remansit: qđ aurum in concauis statuæ locis rugosisq; partibus uestis relictũ: qđ nisi offensa statua penitus aboleri nequibat: in ea plus luminis & decoris afferebat. Quod igitur in tota statua superimpositum decorem minuerat: illud ademptum præstitit quod effici arte posse nemo existimabat.

De Nealce pictore.

Cum nauale proelium Nealce pingeret: quo persæ cum ægyptiis in Nilo decertauerunt: neque penicillo tam bene assequeretur: ut inter Nili aquas ac mare discrimen appareret: id ingenio assecutus est: quod ars præstare non poterat. Nã in nili ripa asellum pinxit bibentem & iuxta cocodrillum addidit: asinum inuadentem: ut deuoraret. Cum sciret nullum animal maris aquas bibere: atq; in ea regione Cocodrillos solum Nilum ferre.

Quod omnes artis suæ optimi auctores ac disputatores sunt. Ca. xiii.

Quanq̃ multis rationibus magnisq; experimẽtis exploratum sit: omnes artium suarum optimos auctores atq; disputatores esse: clarius tamen etiam sequentibus exemplis ostendetur.

De Hanibale Carthaginensi.

Cum Hanibal in chalcide apud Antiochum Asiæ regem esset: atq; coram eo phormio philosophus ut doctrinæ magnitudinem ostẽtaret: uariis de rebus copiose disseruisset: postremo eo descendit ut de militari arte loqueretur. De qua cum permulta dixisset: Antiochus ingenii & facundiæ magnitudinem admiratus: posteaq̃ hominem laudauit: ad Hanibalem conuersus qui illic silebat: quæsiuit quid ei de phormione

uideretur: ei ſubridens Hanibal libere reſpondit: multos ſe iam ſenes deliros uidiſſe: ſed neminem qui phormione magis deliraret: Nam cum ne tuba/rum quidem clangorem unquam exaudiſſet: aut ſtringi gladium uidiſſet: ſe præſente de militari ſcientia loqui auſus eſſet: qui quindecim annos graui bello romanos uexaſſet: totque eorum exercitus ac conſules occidiſſet. Pru/denti enim reſponſo illo oſtendit non omnes omnia ſcire: ſoliſque rerum magiſtris de illis quæ ipſi ſciant credendum eſſe: præſertim in arte bellica: quæ ſolo experimento comparatur.

¶De Ariſtophane poeta græco.

NOn minus ſe in arte ſua eruditum Ariſtophanes poeta oſtendit: quam Hanibal in armis. Nam cum a Phtholomeo philadelpho ægypti rege in numerum eorum poſitus eſſet: qui diſputantes de arte poetica iudicaturi erant: contra omnium aliorum opinionem: & præ/ter communem populi ſententiam: uictorem declarauit eum qui minus lau dabatur. Quam rem cum rex cæterique alii uehementer admirarentur: Ariſtophanes cum eis bibliothecam ingreſſus in ueteribus libris multa oſten dit eſſe: quæ diſputantes poetæ ueluti ſua in carminibus recitatis uſurpaue/rant: & idcirco ſe eos pro illis quæ furto ſubripuerunt laude dignos non pu/taſſe: præſertim quod is pro quo iudicium tulerat ex ingenio ſuo ea compo ſuerat: quæ in ea diſputatione ab ipſo prolata fuerãt: ea enim ratiõe ſapiẽter docuit: neq; populum qui ignarus plerunq; eſt: neq; regem non admodum peritum poetam: de ea arte poſſe æque iudicare: atque ipſe cuius poetica ſola & propria ars eſſet.

¶De Cantore quodam.

CVm græcus quidam apud Philippum macedoniæ regem canta/ret: & Philippus quadam in parte modos eius repræhenderet: cantor qui plus ſe quam Philippum ea in re quæ ipſius propria ars erat: ſapere arbitrabatur: reſpondit: nequaquam deo placeat ut plus quã ego hanc artem caleas: libero enim uerbo plus ſe de muſica arte quam Phi lippum ſcire declarauit.

¶De Apelle pictore.

IDem in pictura Apelles erga Alexandrum fecit: tabernam eius frequentantem: nam cum interdum de pingendi arte Alexander uerba faceret: ridens Apelles: ut ſileret eum rogabat: aiebat enim cum de ea arte quam ignoraret loqueretur: a diſcipulis eum irrideri: qui colo res attererent: oſtendens non a ſe ſolum qui in ea magiſter erat: uerum etiã a diſcipulis eum ſuperari.

¶Quod omnes artis suæ optimi auctores ac disputatores sunt.

¶De Lisippo.

RECte Lisippus pictor atque sculptor insignis dicere solebat. ab omnibus aliis pingi homines: ut erant: a se solo eos fingi ut uidebantur: subtili doctoque uerbo ostendens picturam sculpturamque ad ea extendendam esse: quæ ut oculis conspectæ res apparent: eas ostendunt: & non ad rerum ueritatem: quæ non emineat: & discernatur. Nam pingendi ars non ea est: quæ ipsa res efficiat: uerum representat: ut res ipsæ nobis esse uidentur.

¶De Mathematico.

CVm Mathematicus proconsuli in Asia seniori Gordiano prædiceret ad imperium ipsum peruēturum: & Godianum uerbis suis non habere fidem perspiceret: artis suæ libris atq; instrumentis p rationem omnia quæ dixerat probauit: adeo ut fidem apud eum etiam experimento ipso sibi faceret. & enim omnia ut prædixerat: iuxta tempus designatum euenerunt.

¶Recentiora de Aurelio Augustino.

ADeo Augustini nota est doctrinæ magnitudo: ut minime nouo testimonio egeat: & tamen is doctus cum gentilium calumnias: sicuti postea fecit: refutare uellet: qui clades in imperio romano acceptas nouæ religioni ascribebant: atque eis ostendere: longe plura atque grauiora perpessos romanos: antequam christus nominaretur idque historiarum fide atque testimonio probare: ad eam rem Pauli Orosii cui ea notior erat historia opem requisiuit: eamque assecutus large ipsa usus est.

¶De Origene Adamantio.

ORigenes Adamantius ætatis suæ doctorum hominum facile princeps cum Esaiam prophetam interpretaretur: minime dedecori sibi esse duxit: ad Huillum rabi hebreum confugere: ut ab eo disceret: ubi olim urbs arihel esset: iudiciumque illius secutus ea reuocaret quæ ante scripserat. Nam quanquam inter christianos peritissimus esset magisterque haberetur: in iudaica tamen historia peritiori in re sua hebreo cedere uoluit: quem aliis in rebus inferiorē magis quam parē habebat.

¶De Hilario pontifice.

CVm uideret Hilarius pontifex in ecclesia ortam esse contentionem quo tempore pascatis solemnia celebranda essent: & si ipse omnium erat pastor: tamen quoniam in eiusmodi re arithmetica

atque astronomia erat opus: huius rei iudicium uictorino in Galliæ parte quæ pro morinis nunc: ut iam aliquotiens ostensum est Brithãnia dicitur or to: qui in utraq; illa arte peritissimus habebatur remisit: uoluitq; ut temporis rationem quam ipse inuerat ad diem inueniendum: catholica tota serua/ ret ecclesia.

De Sixto quarto pontifiee.

PRoter hanc ipsam controuersiam Sixtus quoq; quartus pontifex ex germania Ioannem Monteregium arithmeticum atque astro/ nomum peritissimum Romam acciuit: & quanuis ipse non ob aliam rem quam proter ingentis doctrinæ opinionem ad pontificatum conscendisset: aliorum doctrinæ in eo in quo ipse plurimum excellebat cedere uoluit.

Königsperg. Regiomontanus

De Michaele Attendulo uenetorum militari duce.

CLare Michael quoq; attendulus omnium uene tarũ copiarũ dux ostendit: quantum omnibus in arte sua credi oporteat: cum Frã cisco sfortia mediolanensis populi militari duce Carauagium ob/ sidente: ueneti legati siue ut uulgo ferunt prouisores eum ad ferendam ob sessis opem monerent: eis enim respondit longe satius ducere ut Carauagiũ amitteretur quam ut cum hoste manum consereret: quod sine magno in/ commodo uenetas copias inire prœlium non posse uidebat. Itaque cum le/ gati omnino urgerent ut opem ferret: prius ex scripto obtestatus est: se id facturum: quia iubebatur: & non quod ita agi debere sentiret: rationesque attulit proter quas si prœlium iniretur necessario uenetæ copiæ superaren tur. Contra autem si cunctando abstineretur a prœlio: utilius uenetis con sultum iri: itaque cum coactus esset dimicare cum hoste: uenetus exercitus ut prædixerat: superatus fuit: ipse autem uenetias profectus ex iis quæ an te ex scripto prædixerat eam cladem excusauit. in qua re eius sententia uiri prudentis fuisse & qui longo experimento recte militarem artem caleret iudicata est: cum aperte ostendisset: homines armis insuetos: quanq̃ fieri posset ut in cæteris saperent: persæpe bellicis in rebus errare.

DE Paulo Florentino geometra.

PAulus Florentinus geometra omnia quæ de arte illa aliis diceret: pi ctura aut ligneis machinis uera esse atq; necessaria ostendebat.

De Senectute Caput quartum decimum.

DE Senectute scripturi ut ordo seruetur: longamque quorundam uitam ostensuri: quoniã ea res experimento magisq; argumẽtis ẽ probãda: nõ multa ante præfati: ad exẽpla descẽdemus: si hoc an te monuerimus satis dici debere eũ uixisse: cui ut bene moreret̃ cõtingit: cõ/

tra nimiũ uixisse eum: qui male moriatur: ab horũ autẽ numero eximemus Adam Lamechq;: item Sem qui alio nomine Melchisedech dictus fuit. Noe quoq; ac Mathusalem atq; alios permultos eorum temporum: qui omnes septingentesimum excesserunt annum. Ea enim res adeo trita est: ut repetitum necessarium non sit: tum etiam fastidii plenum.

¶ De Moyse atq; Aron fratribus.

Moyses propheta centum ac uiginti uixit annos: quem per id tẽpus nullum corporis langorem sensisse pro explorato habetur. Quin potius & colore & pelle se annum quinquagesimum non superasse oculis atq; aliis sensibus polens uidebatur. frater autem eius Aron quanq̃ uiribus imbecilior centum ac triginta attigit annos.

¶ De Ioiado pontifice iudeorum.

Iudæorum pontifex Ioiadus q̃q̃iam permultum ætas hominũ declinasset mortuus est cum centum ac triginta annos expleuisset. sed ad proximiora tempora uenientes non nullorum italorum exẽpla proferamus.

¶ De Tito Fulonio bononiensi.

Titus Fulonius bononiensis in claudii principis censura dinumeratis ab eo diligenter annis ne qua inesset fraus: inuentus est annos centum ac quinquaginta superasse.

¶ De Lucio Terentio bononiensi.

EO censu quem Vespasianus pater ac Titus filius habuerunt: bononiæ inuentus est L. Terentius centum annos impleuisse.

¶ Item de quibusdam aliis.

EOdem censu similiter placẽtiæ tres inuenti fuerunt centum ac duodecim annos attigisse. item unus centum ac triginta insuperq; aliũ impleuisse: brixelli alius centum uiginti quinq;: præterea eo censu quo tota Italia censa fuit: apud oppidum ueliacium in placentino agro sex inuenti sunt ducentos ac decem annos uixisse: totidem ducentos ac uiginti: & ne mira in uiris ætas tam longa uideatur iam ad feminas quæ longum æuũ uixerunt descendamus.

¶ De. L. Tertuleia ariminensi.

L. Tertuleia ariminensis Vespesianorum censu de quo dictum est: inuenta est centum ac triginta septem annos habere: item alia fauentiæ duos supra centum atq; triginta

¶ De Mimma & Valeria copiola Emboliaria.

LVceia Mimma ludis romæ cantauit: cum centum annos ageret. Item: Valeria copiola emboliaria a Pompeio Sulpitioque consſ. cũ iam centum ac quatuordecim annos ſuperaret: ludis qui pro Augusti ſalute uoti erant iterum conducta fuit: quã exploratũ erat multo ante Mario & Carbone conſulibus a Marco Pompeio ædile conductam fuiſſe.

De Samula.

SAmula ut Aſconius pedianus ſcripſit mortua eſt cum centum ac treſdecim ageret annos.

De Augusto.

MIrum in Augusto notari poteſt: quod cum primus fuerit qui imperatoris nomen atque titulum ſibi ſumpſiſſet: ſex ac quinquaginta annos imperium rexit: & poſt eum in tanto numero ueterum imperatorum nullus: quanq̃ in eis aliqui tenera adhuc ætate ad eum honorem aſcendiſſent: in adminiſtratione eum annorum numerum impleuerits & ſi inter recentiores quidam ſatis prope acceſſerint.

De Symone Cleophe.

SYmon Cleophe ſecundus hieroſolymarum epiſcopus ſub traiano principe crucifixus fuit ſatis robuſtus: cum iam centum ac uiginti ageret annos.

De Paulo primo heremita.

PAulus primus heremita cariotis ſiue ut aliud eſt nomen dactilis atque aqua nutritus: nonaginta annos proſpera ualitudine uixit: & poſtea cum uitam egit: centum ac uiginti annorum erat.

De Antonio ægyptio & Cronio.

ANtonius ægyptius Abas qui auſtere admodum uixit integris uiribus ac iuuentæ ſeruato decore ad centeſimum ac quinquageſimum peruenit annum: atque quinque annis plus eius comes Cronius uixit.

De Narciſo hieroſolymarum epiſcopo.

ELli ãnorũ numero uiuẽdo undecim Narciſus ſup addidit: qui hieroſolymarũ epiſcopus fuit imperante ſeptimio Sceuero Augusto.

De Democrito abderite philoſopho.

DEmocritus abderites ſtudioſiſſimus atq; idem doctiſſimus philoſophus: omnem ætatem contemp'ando in ueſtigandoq; conſumpſit: ſolus in magna rerum inopia uitam ducens & tamen

centum ac nouem annos attigit: non morbo sed longo senio mortuus. Quæ res experimento ostendit: studia minime tempora de hominis uita deducera. Sed eam incolumem ac longam præstare.

De Galeno pergameno medico.

GAlenus pergamenus medica arte uir excellens: nos docuit quantum arte sua posset. Semper enim prospera ualitudine usus est. & cum decessit nullo ante morbo correptus est: ætate usq; ad centum ac quadraginta annos producta.

De Apollonio tyaneo philosopho & Anneo Seneca.

EXcessit centum annos: quemadmodum nonnulli scribunt: Apollonius philosophus aspectu minime senium fatente: item L. Anneus Seneca Cordubensis saltem centum ac quatuordecim impleuit annos: permulti etiam plus eum uixisse putant: uiuendi modestia & ipse & Apollonius ad eam ætatem perducti.

Recentiora De Pacomio abate.

QVorundam de quibus dictum est: uitæ austeritatem secutus pacomius Abas in ægypto nono Honorii atq; Archadii principum anno decessit: cum iam ad centesimum decimumq; insuper annum peruenisset. Experimento enim nos docuit non minus ad extendendam uitam sobrietatem prodesse: q̃ ad corripiendam officere crapulam. cui illud etiam additur: quod per modestiam id ipsum temporis: quod uiuimus prosperiore utimur ualitudine: atq; morborum molestiis caremus: quibus inter ægritudines confici solent: qui genio nimium indulgent: & delicatioribus utuntur cibis.

De patricio secundo niuernensi episcopo.

HVius rei exempla quoq; in patricio secundo niuernensi ep̃o in septentrionali occeano nobis præbita sunt. qui sanctam atq; innocẽtem uitam singulari modestia egit: & ad secundum uigesimumq; supra centesimum annum peruenit.

De Romualdo Rauẽnate heremita.

DVos annos minus uixit Romualdus Rauennas principum stirpe ortus: quorum centum in heremo transegit ubi Camalduẽsem religionem instituit.

De Attila Hunnorum rege.

OCcultum quidem cæterum iustum semper dei iudicium est: siue præmia siue penas aut sua aut aliena manu mortalibus irroget: uel ob aliam causam quæ homines latet: quibusdam longius q̃ aliis uitã extendat: quanquam non modo non sobrie uiuant: sed inter epulas ac uina

ætatem agent. Itaq; persæpe contingit: ut de eis iudicando homines fallantur: quia diuini iudicii profunda intueri nequeant. interdum quoq; quorundam corpora tam robuste compacta sunt: ut quamuis eos in uiuendo temperãtia nulla tueat: tamen minus robustos qui modestius uitã ducunt: uiuẽdi longitudine excedant: quos credibile est longius uicturos fuisse: si ut corporis uiribus magis ualebant: plus etiam studii ut temperãtius uitam agerẽt elaborare uoluissent: utriusq; rei exempla in Attila Hunnorum rege perspecta sunt: hic crudelitate insignis anno salutis quadringentesimo quadragesimo quinto decessit: cum annos ætatis suæ centum ac quatuor & uiginti impleuisset: tam diu fortasse dei numine seruatus: et corruptos imperii mores posteaquam leniter non corrigebantur: Attilæ sæuitia mulctaret.

De Garcio Aretino.

Vixit Gartius Aretinus usque ad annos centum ac quatuor prospera semper usus ualitudine. decessitque nullo ante affectus morbo qui appareret: nisi quod aliquantisper debilitatas uires sentiebat: quemadmodum petrarcha scriptum reliquit: cuius Gartius paternus fuerat proauus.

De Ricardo.

Scribit Guido bonatus astronomus ingentis doctrinæ salutis anno ducentesimo uigesimo tertio supra mille: hominem a se uisum nomine Ricardum qui se cum carolo magno stipendia fecisse dicebat: & iam quadringentesimum annum uixerat.

De Ioanne Tampes equite gallo.

Ioannes eques tampes loco gallico ortus: qui & ipse cum Carolo magno militauit: cum iam unum & sexaginta supra trecentos annos uixisset: imperante Conrado secundo: salutis anno supra mille centesimo quadragesimo sexto decessit: eius itemque aliorum de quibus est dictum exemplo satis intelligi potest: nulla re certius mortem accersiri q̃ senio. Nam aduersa ualitudo ut grauis sit persæpe tamẽ curatur. incẽdia comprimi possunt ne homines ac alia absorbeant. ruinis occurri potest ut lẽtius agant. mare quos absorbet non nunq̃ uiuos adhuc reuomit: carnificẽ sæpe a cæde uel casus uel imperium reuocat. Sed senii nunq̃ alius q̃ mortis esse finis uisus est. Quam obrem quia homini permissum non est: ut semper uiuat: quod uiuendi diuturnitate ei est ademptum: id alia arte idest gloria atq; fama ut resartiatur elaborari solet.

De Gloriæ ac famæ cupiditate

Ca.xv.

GLoriæ famæque desiderium persæpe ueluti calcar ad exercendam uirtutem homines impellit: per eam enim uera gloria bonumq; nomen comparari solet: atque in eo gloriæ desiderium nequaquã laudis expers esse debet: quod longe aliter in his est: qui peruerso ingenio dum quomodocunque in ore hominum uersari cupiunt: pro bono nomine male agendo in infamiam incidunt: si quidem gloria in his nulla dici debeat: quorum finis in rebus agendis a uera atque ingenti uirtute abest: quẽadmodum exempla quæ de utraque re a nobis proferentur: satis clare poterunt ostendere.

De Alexandro magno.

NAm Alexandrum Macedonem magni nominis auidissimum regem: quid aliud spectasse debemus arbitrari? cum ab ultima india reuertens maiora equorum frena: locaq; in quibus stabulantes equi manderent: item arma his quibus utebatur maiora in ea regione relinqueret? nisi quod per ea credere apud indos posteritatem cupiebat: & statura & uiribus atq; insuper uirtute se suosq; maiores q̃ essent fuisse.

De eodem.

VRbes quoq; ab ipso nominatæ in India apud Assyrios ægyptum atq; Asiam, item a Seleuco Seleuciæ: Antiochiæ ab Antiocho: Cæsareæ quoq; per terrarum orbem a Cæsaribus conditæ quid aliud indicant: nisi immensum famæ desiderium? quia sperabant huiusmodi urbium conditores: ea appellatione additis simul præclare gestis rebus: se æternitati nomina sua consecraturos.

Item De eodem.

QVid aliud quoq; in phrigia apud Achilis sepulchrum lachrimas ab Alexandro extorsisse arbitramur: q̃ quod homericam eloquẽtiam Achilis rebus gestis præoccupatam uidebat? & quod sibi parem in scribendis rebus suis contingere uatem cupiebat? sperasset enim si suarum gestarum rerum magnitudini Homero similem præconem addidisset se nominis sui æternitatem certius consecuturum.

De eodem.

ADeo autem cupiditate incensus erat alexander ut de se permulti docte: neq; id tamen præter ueritatem scriberent: ut cum de rebus suis non bonum poetam Cherilum scripsisse intelligeret: q̃q̃ sæpe dicere soleret: ab Homero se Tersitem esse q̃ a Cherilo Hectorem aut achilem scriptum malle: tamen ut alios ad scribendum meliores inuitaret: in singulos uersus aureum Cherilo philippeum nummum dono daret: præcipitẽ

quoque in hidaspem amnem deturbare Aristobolum uoluit: cum ei fal/ sas ipsius laudes recitasset: ademptum profecto ei librum in amnem demersit.

De C. Iulio Cæsare.

Alexandro par animo atque gloriæ cupiditate Iulius Cæsar: cum in hispania quæstor gadibus Alexandri imaginem conspexisset: grauiter suspirauit: cogitans ea ætate qua Alexander Asiam pe/ne totam subegerat: se nondum gerere præclaram rem ullam cepisse.

De Themistocle Atheniensi.

Themistocles Atheniensis post partam de Xerse persarum rege ui ctoriã cũ in olympicis ludis: ab uniuersa græcia ingẽti omnium ad miratione immensaq; laude exceptus esset: tãtæ gloriæ ac famæ su perato gaudio: ad quosdam amicos conuersus: tunc uere optatum præmi/ um laboris periculorumque quæ pro græciæ salute subiuerat a græcis se acce pisse dixit: gloriam scilicet: laudemq; omnibus aliis premiis anteponens

De Lisandro Lacedemonio.

Lisander Lacedemonius ductus & ipse gloriæ desiderio Cherilum poetam secum semper habebat: ut carminibus ea celebraret quæ ipse armis atque uirtute gessisset.

De Adriano & Sceuero imper.

Quod Lisander ad celebrãdam nominis sui famam per alium: quæ siuit: Helius Adrianus ipse efficere contendit: dum magna diligen tia rerum suarum historiam scripsit: & ne ei nominis sui inscriptio fidem adimeret: sub libertorum suorum nomine edidit. Septimius quoq; Sceuerus non alterius: sed suum imposuit titulum.

De Marco Tullio Cicerone.

Huius gloriæ desiderio incensus Marcus quoque Tullius Cicero lõ/ ga epistola a Lucio Luceio ciue romano enixe petiit: ut Catilinariæ coniurationis historiam seorsum ab aliis rebus ad propagandam nominis sui famam scribere uellet: neq; abstinuit illud quoq; deposcere ut in ea etiam aliquid amiciciæ daret: ipsoq; uiuente eam ederet: ut uiuens gloria sua perfrui posset adeo enim magna est in plerisq; hæc gloriæ sitis: ut quã quam Cicero per eloquentiam æternum sibi comparasset nomen: eam quo que quæ ex sapienter ac præclare gestis in rei publicæ administratione sequi solet: uendicare sibi cuperet.

De L. Sylla dictatore.

De Gloriæ ac famæ cupiditate.

LVcius Sylla cũ hastã spectaret ubi publicata quorundam ciuium bona uendebantur: & ei quædã carmina in ipsius laudem scripta non bonus poeta dedisset: famæ desiderio motus ex his quæ subhastabãtur non nulla munus poetæ dari iussit: ea lege ne imposterum de se scriberet: tanta eum famæ suæ cura tenebat.

De.C.mario.

QVid aliud primi odii inter Syllam Mariumque originem intulit? non ne magni nominis ac gloriæ cupiditas? quod cum Boccus maurusiorum rex statuam auream Syllæ posuisset: qui ab eo Iugurtham captiuum acceperat: Mariusque eo loco dimouere statuam uoluisset: quod Marii qui consulerat nomine eam sylla acceperat: & item Marius de iugurtha triumpharat: ex eo inter ipsos ortum ciuile bellum tanto partium damno atque periculo stetit: ut etiam nunc malorum memoria maneat.

De Gneo Pompeio magno.

QVid in creta magnus Pompeius egit: dum pyratas bello prosequeretur? nõ ne cũ a Metello prætore in ea insula oppugnatos intelligeret: nimia gloriæ cupiditate incensus armis suis aduersus Metellum eos defendit? ut romanum neminem Pyraticæ uictoriæ socium atque participem haberet?

De.C. Caligula.

ADeo apud omnes dulcis hec gloriæ cupiditas habita est: ut hi quoque qui per ignauiam ac scelus præclusam sibi nominis ac gloriæ apud posteros propagandã uiam uiderunt: ne in obscuro ipsorum nomen maneret: eius celebritatem per magnum scelus comparare sibi contenderũt. Inter hos Caligula princeps cõnumerari debet: qui amens prorsus: atq; omni scelere imbutus cum per uirtutem sciret se nominis diuturnitatem non assecuturum: temporibus suis palam optare se aiebat: ut ingens aliquod malum contingeret: de quo diu homines loquerentur: quemadmodum imperante Augusto primo uariana clades fuerat: & sub Tiberio Fidennis ruina Theatri: in qua uiginti milia hominum oppressa fuerunt.

De Nerone, item de Adriano imper, & Lucano poeta.

NEro quoque Imperator cum nomen suum præclaris facinoribus aut uirtute cuius erat hostis: celebrare non posset: inter musicos principatum appetiit: sublatis omnium statuis quæ temporibus suis olympionicis uictoribus cãtoribus aut tragædis positæ fuissent: & pro eis poni suas iussit. Lucanum quoque poetam prohibuit: ne carmen quod scri/

bebat ederet: ut solus in poetica excelluisse uideretur. Qua re non minus q̃ Nero nominis ac famæ uanitate Lucanus compulsus: cum eam contumeliã immoderate nimis ferret: cum pisone coniurauit: atq; ob id a Nerone damnatus est. Nero etiam præter alia desiderio torquebatur urbem romam de nomine suo Neropolim appellandi: quemadmodum ante aprilem mensem Neronem nominari iusserat. Adrianus quoq; augustus præter modum cupidus: ut in omni arte atq; disciplina supereminere alios putaretur: cum ei augusti nominis magnitudo: item historiæ a se ipso de rebus suis gestis scriptæ satis non uiderentur: si multarum artium ac disciplinarum: in quibus ipse re uera multum excellebat: quem q̃ inuenisset scientiam habere talem: ut imminere periculum putaret: ne aliquando ab eo superaretur: inuidia pressus eum occidebat. inter quos Apollodorus architectus in ea arte uir admirandus fuit: quod cum ad eum Adrianus inspiciendam misisset magni operis formulam quam ipse designarat. is efficacibus rationibus ostenderat quibusdam in locis corrigendam esse: quemadmodum Dion græcus in historia scribit.

De Commodo imper.

Non melioribus q̃ ii de quibus scriptum est artibus: Commodus imperator cum fama extendere nomen suum cuperet: Carthaginem a nomine suo Commodianam appellauit: sublatoque de Neronis collosso capite suum pro Neroniano imposuit. item menses quosdam a se compellauit. Cæterum horum desiderio qui oblique præter uirtutem famam quæsierunt: fortuna obstitit: ne quod cuperent assequerentur. Nam quemadmodum Alexandri: Cæsaris: Augusti: & aliorum bonorum principum imposita urbibus atq; mensibus nomina firma reliquit: ita in Caligula atque cæteris ei similibus ut spẽ adimeret in posterum retinendæ bonæ famæ: ubi eam per uirtutem non quæsiuissent: post eorum mortem statim illa omnia extinxit: per quæ nominis sui æternitati consuluisse se arbitrabantur.

De Cheope ægypti rege.

Quam rationem aut potius dementiam atq; scelus Cheopes ægypti rex ad comparandum sibi nomen excogitauit. Nam cum priscis ægypti regibus mos esset gloriæ operam dare struendis insanis molibus & ipse quoq; pyramidem incoasset: quam deficiente pecunia imperfectam relinquerat: filiam miræ pulchritudinis inter Lupanaricas prostituit: ut ita ad persiciendam pyramidem pecuniam pararet. itaq; perfecta omni ex parte pyramide: ut illius scelere atq; insania dignum erat: pro gloria quam inde sperabat: dedecus est assecutus: cum pyramis non boni nominis & gloriæ: sed stulticiæ atque ignominiæ eius perpetuum monumentum haberetur.

De Gloriæ ac famæ cupiditate.

De Rhodope meretrice.

RHodope græcum in ægypto scortum: parto turpi quæstu ingenti tesauro: quanquam ipsa humili fortuna orta esset: serua enim fuerat: tamen fami æ desiderio incensa minorem quæ cernitur pyramidem extruxit: quæ quantum molis magnitudine ab aliis uincitur: tanto alias ipsa operis excellentia superauit: cum meretrix ac liberta cũ tantis regibus magni operis impendio contendere ausa esset: nec minus se in lupanari quam illi in palatiis famæ cupidam: nomini ac gloriæ dare operam uelle ostendit: quæ tanto reges ipsos in nominis ac famæ desiderio superauit: quãto imperii atq; opum magnitudine reges eam anteibant.

De Empedocle.

HAud meliori ratione neque minus ridenda: quin prorsus insana: Empedocles philosophus famam sibi comparare studuit. Nam cum panthiam agrigentinam in graui morbo curasset: atq; ob id se pene pro numine coli animaduerteret: immortalitatis atq; famæ studio incensus ethnam insiluit: atq; in medios ipsius ignes se coniecit.

De Metrodoro & Care persis.

NOn solum inter claros atq; insignes uiros hæc famæ cupiditas inuenitur: uerum in mediocri quoque atque infima fortuna positos capit: quemadmodum in Metrodoro & Care persis inspectum est: nam cum in prœlio inter Arthoxersem memnonem ac fratrem eius Cyrum Metrodorus Cyri capiti uulnus intulisset: Cares autem retro poplites succidisset: Arthoxerses huius famæ auidus: ut manu sua Cyrũ interemisse uideretur dum milites recenseret ob uirtutem premio dignos: ad metrodorum missa munere ei mandari iussit: ut munus acciperet: quia Cyri pileum ad Arthoxersem detulisset: Cari autem quod primus Cyrum nunciauerat mortuum ex uulnere: quod ei arthoxerses intulisset: tanta in utroque gloriæ cupiditas fuit: ut spretis muneribus: contra regis uoluntatem se ipsos predicarent esse qui Cyrum interemissent: eumque ab Arthoxerse ne tactum quidem fuisse: itaq; indignatus rex cum sibi ipsi eam famam uellet: utrunq; iussit occidi.

De Sostrato Gnidio.

QVanta industria periculoq; Sostratus Gnidius architectus insignis Alexandriæ famam sibi comparare studuit: nam cum turrim magnitudine specieq; eximiam ad portum exedificasset: clam in ma

gno marmoreo lapide inscripsit. Sostratus dexiphanis Gnidius diis nauigātibus salutiferis, atq; huiusmodi calce inscriptionē superiniecta occultauit. impo suitq; regis nomen: cuius impensa turris constructa fuerat: regis nomen in calce caducum ac fragile suum autem in marmore perpetuum arbitratus.

De Quodam indo.

CVm Alexandro magno dictum esset: Indum quendam sagitta arcu emissa singulis ictibus medium annulum petere: ad se accersitum iussit ut se presente id ageret. Is autem adeo obstinatum ne id ageret se prebuit: ut iratus Alexander morte eum damnaret. Cum autem traduceretur: a multis interrogatus quam obrem non sagittasset: dixit eam fuisse causam: quod cum iam diu eius rei in qua excellere plurimum putabatur: periculum non fecisset: errare uerebatur: adeo magna eum urgebat cura ut excellens sagittarius haberetur. Quam rem cum Alexander accepisset eum periculo liberauit: atq; insuper ingentia munera addidit.

Recentiora de Constantio Augusto.

COnstantius quanq̄ romani imperii princeps: famæ tamen auidior ac gloriæ fuit cuius sine incommodo comparandæ occasiones miro studio captabat. nā si aliquādo ab eius ducibus qui in longinquo bella gerebant: uictoriarū nuncii perferebantur: ipse ab italia per ca teras orbis terrarum partes eas scribebat: tanquam uirtute sua atque industria partas: quin ordinem modūque gestarum rerū tanq̄ ipse interfuisset designabat.

De Bellisario patricio romano.

MEliorem rationem quam multi e superioribus inter recentiores ad seruandam nominis sui famam Bellisarius iniuit: postea quam in italia sæpius gothos deuicit: regemque eorum uictigen cepit: atque in aphrica uandalorum regem Gilismerem aphricamque atque Siciliam recepit: & de persis quoque triumphauit: cruci enim aureæ gemmis contectæ centum pondo græcis latinisque litteris uictorias suas inscripsit: atque eā romæ sancto petro apostolo munus dedit: ratus ob religionem perpetuam fore: atque insigne omnibus seculis magnitudinis militarisque uirtutis suæ monumentum fore.

De Leone quarto pontifice maximo.

LEo quoq; quartus pontifex maximus: dum urbis romæ partem quæ cis tiberim est muro cingeret: ipse etiam famæ ac nominis cupidus a nomine suo leoninam urbem appellauit.

De Eugenio quarto pontifice maximo.

De Gloriæ ac famæ cupiditate.

EVgenius quartus pontifex: & ipse famæ cupidus: cum non satis sibi duceret: quod a multis scriptum esset: abeo florentiæ græcorũ armeniorum ethiopum atq; indorum ecclesiã in id deductam: ut ipsorum atque latinorum una esset fides: idemque ab omnibus crederetur: uoluit etiam ut tota illa historia duabus æneis foribus exprimeretur: easque ipsas fores ad primariam in petri apostoli templo portam posuit.

De Sixto quarto pontifice max.

SIxtus quartus pontifex in porticu quam a fundamentis instaurata sancti Spiritus hospitatoria domo romæ condidit: uitam suam résque a se gestas pingi iussit: pontéq; qui in Tiberi dirrutus erat instauratum a suo nomine Sixtum appellauit.

De Ioanne Capistrano ordinis minorum & quibusdam aliis.

GLoria quæ propria sanctorum hominum pestis dici potest: clam persæpe ceu fulgenti uirtutis amictu tecta: eorum pectora subit. quemadmodum in Ioanne Capistrano ostensum est: qui quanquam ex eo numero esset: qui minorum ordinem profitentur: quæ professio nullius rei magis quam humilitatis studiosa esse debet: cum prœlium scriberet: quo Maumethes turcarum rex apud belgradum urbem a Ioanne uniado eius mesiæ partis quæ nunc transiluania dicitur uauoda: hoc quoque honoris nomen est: superatus ac fusus fuit. nulla pene de eo atque de apostolico legato mentione facta: de se tantum loquutus est: ceu ipsius unius uirtute aut miraculo parta tam insignis uictoria foret: & qui aliis predicabat ambitionem atque mundanam gloriam fugiendam esse doctrinæ suæ pene immemor: pleno cursu insequutus: alienam occultata eorum uirtute ac robore qui uere res gesserant: sibi usurpabat: quemadmodum in historia pius testatur. Sed minus fortasse mirum uideatur huius sancti uiri pectus honestum hoc famæ desiderium inuasisse. cum austeritate uitæ insignẽ atque secularium honorum contemptorem Hieronymum legamus in libro quem de uiris illustribus scripsit: in eorum cathalogo se ipsum quoque connumerasse: diligentiq; etiam cura omnibus uoluminibus: quæ usq; ad eam diem scripserat: titulos ac nomina sua reddidisse. Augustinum quoq; in confessionibus propriam uitam doctrinamq; luculenter cum aliud agere uideretur: non sine magna dexteritate uideamus expressisse. adeo enim honestæ huius gloriæ auidum natura humanum fecit ingenium: ut aliorum doctrinam stilumque ad celebrandas ipsorum laudes expectare homines nequeant. Sed in iis haud inique ferendum est: si in tantis uirtutibus cum nondum mortalitatem exuissent: in re præsertim in qua a

qua a uero non aberrarunt: aliquid offenderunt. Illud quidem & mirum & permolestum uideri debet: cum qui in ignauia atq; omni scelerum genere a uirtute alieni totam uitam delituerunt: precio sibi comparare laudatores non erubuerunt: & qui corruptis moribus quibus tenebras omni studio obtendere debebant: falsarum uirtutum fulgorem præferre contenderunt. ut pro ignauis industrii: liberales pro prodigis: pro stupidis prudentes compellentur: atque impudicitiæ uenerisq; studiū comitatis appellatione le iatur. ac similiter ignorantiæ culpam modestiæ uelamine celare contendāt: peruerse uiciis sceleribusque in contrarias uirtutes quas nunquam agnouerunt permutatis. in eiusmodi enim hominibus audacia satis culpari non posset: non eorum modo qui ex eo laudem sibi apud posteros quæsiuerunt: in quo ut elaborarent adduci nunquam potuerunt: uerum illorum quoque qui per imprudentiam quæ falsa esse norant: pecunia adducti tanquam uera essent litteris mandauerunt.

De Alphunso Aragonio Siciliæ rege.

ALphunsus Aragonius Siciliæ rex gloriæ atque famæ studiosus: non contentus ædifficiorum magnitudine: qua nulli recentiorum regum cessit: apud se panormitam insignem eo seculo poetam: itē Bartholomeum facium historiæ scribendæ peritum habuit qui gestas ab eo res perscripserunt.

De Hieronymo olgiato.

VIx adduci possem: ut hac ætate nostra: in qua una cum uirtutibus non pauci solum fit: uerum etiam pene despectui habetur fama: aliquem fuisse crederem: qui famæ desiderio morti se obiecisset: nisi ego ipse libellum legissem Hieronymo olgiato dictante cum torqueretur scriptum: quod unus e quatuor fuerat: qui Galeatium sfortiam mediolanensem ducem confoderunt. in eo enim libro fassus est ad id facinus se adductum solo gloriæ ac magni nominis desiderio: quo incensum se dicebat cum priscorum hominum res præclare gestas puer adhuc in litterario ludo legeret. Adeo autem eo is fuit animo ut notarius qui morienti astabat: scripserit cum extremam pene animam Hieronymus ageret latine dixisse: mors quidem crudelis: at facinoris fama æterna: eo ipso momento quo moriebatur: commemorato tam acerbæ mortis optato premio.

Quæ res magnæ quibusdam contingerunt. Ca. xvi.

De Pyrrho epirotarum rege

¶ Quæ res magnæ quibusdam contigerunt.

INter eos quibus in uita magnæ res ac memoratu dignæ contigerunt: pyrrhum haud iniuria ante alios commemorabimus: Antigonus enim Asiæ atq; Syriæ rex militaris artis peritissimus hac eũ laude extulit: affirmauit enim si consenesceret primum ætatis suæ belli gerendi ac militarium rerũ ducem fore. Hanibal quoq; cũ Scipione de militaribus ducibus: qui unquam uirtute insignes fuissent: minime obscure primum esse pyrrhum nominauit: Scipione idem affirmante: itaq; ingens profecto laus ducenda fuit: a tribus tantis uiris bello tam excellentem duci: atque tot tantisque græcis ac romanis ducibus præponi: qui aute eum rerum preclare gestarum magnitudine plurimum excelluerunt.

¶ De. L. Fuluio.

HAud leuius romani quoq; ac tusculani bellicosorum populorum de Lucio Fuluio iudicium fuit: quam trium quos diximus de pyrrho: Nam cum tusculanorum consul esset Fuluius: atque pro eis multa præclare gessisset: romam transiuit: atque eo ipso anno romæ consul factus tusculanos prœlio deuicit: ac de eis triumphauit: solus romæ ac primus qui ciuitate donatus: & consul factus esset ac triumpharet eo ipso anno quo hostium dux fuisset.

¶ De. T. Quintio Flaminio.

TAnta etiam senatus ac populus romanus de Flaminio fuit opinio ut quanq̃ tribuni ple. omnes concordi animo aduersarentur: tamen ante legitimam ætatem consulem unanimes eum creauerint: atq; in Macedoniam aduersus philippum miserint.

¶ De. M. Vulpio Traiano imper.

QVid magnificentius alicui potest cõtingere q̃ id quod Traiano imperatori euenit? eius enim bonitas successoribus inter fœlices acclamationes: quæ a senatu ro. fiebant commemorabatur: Traiani bonitate in aliis æq; atq; Augusti fœlicitate desiderata.

¶ De Eodem.

Illud quoq; nõ minus esse affirmari debet: neruã cocceium cum imperaret: senio confectum multis romani atq; italici generis propinquitatibus prædictum: cum sibi insignem uirtute uirum imperii successorem deligere uellet: aliis postpositis Traianum adoptasse Hispania oriundum: illius uirtute atq; animi uigore ad id impulsum. Is enim externorum primus fuit: qui ad romanum imperium conscenderet: quemadmodũ in eius uita Dion scribit.

¶ De Aristide atheniensi.

MAgnum & quod summo opere magnificũ extimari debeat testimoniũ fuit: quod græci omnes Aristidis atheniẽsis uirtuti præstite

runt: cum omnes cōcordes ob insignem uirtutem Aristidem iustum cognominauerunt.

De Iacobo minore.

IAcobus minor primus hierosolymarum episcopus: frater domini atq; eiusdem apostolus a iudæis christianisque simul eodem iusti cognomine honestatus fuit.

De Ioanne Baptista.

QVanq̄ magnifica putari debeant eorum præconia: de quibus dictum est: superat tamen alia mea quidem sententia: Iesu Christi de Ioanne Baptista iudicium: quanto ipse uiuentes omnes dignitate excelluit: & quāto creaturam is qui creauit uincere solet. De eo enim dixit: inter natos mulierum neminem Ioanne baptista maiorem surrexisse: Persica regna atq; Asiatica. item consulares cæsareosque triumphos diuino ac certo iudicio Ioannis Baptistæ uirtuti postposuit.

De Aron primo pontifice Iudeorum.

SI Scipio atque Pompeius ante legitimum tempus proter ingentem uirtutis opinionem a populo romano consules creati fuerunt: id tamen non nisi hominum iudicio factum fuit: qui multis rationibus errare possunt. Sed diuinum quo Aron electi populi pontifex primus creatus fuit: longe magis faciendum est: cum prodigio electionem confirmauerit: egit enim ut uirgulta iam desecta florerent: atq; una & eadem nocte fructum proferrent.

De Iosue & Caleph Iudæis.

PEne simile fuit dei iudicium de Iosue & Caleph Ieffoniæ filio ambobus iudæis: quos solos ob uirtutem de sexcentis iudæorum milibus: qui ægyptum eggressi sunt: deus dignos duxit: ut in terrā a se promissam ingrederentur.

De Moyse propheta.

SIue propria uirtus siue gratia ea fuit: per quam Moyses deum alloquutus est & uidit: quantum humanitas diuinitatem quæ infinita atque incomprehensibilis est: potest intueri: profecto digna est quæ maximi fiat: non modo ut ea res quæ rarissime contingit: mortalitatem supereminеat: uerum etiam quæ fortasse alteri nemini accidit: sed iam a uirtute ad doctrinam transeamus.

De Eutimo poeta.

ADhuc uiuēs delphici oraculi atque Iouis responso consecratus est Eutimus poeta locris in italia natus: cum semper alias olympicis ludis uictor declaratus: semel tantum præteritus esset.

De Sophocle tragico poeta.

¶Quæ res magnæ quibusdam contingerint.

SOphocles sine controuersia tragicorum princeps athenis mortuus est: cum a Lisandro obsidereutur: itaque in somniis sæpius lisandrum bacchus monuit: ut delicias suas sepelliri pateretur: ea re Lisander motus: cum quæreret qui tunc athenis decessisset: inuenissetque Sophoclem mortuum esse: permisit ut extra urbem ad sepulturam efferretur. Magni profecto facienda res. ut ab his quos gentilitas deos rebatur esse: tale de Sophocle atq; Eutimo testimonium prodiret.

¶De Beroso astronomo.

BEroso astronomo qui multa prædixerat quæ tempus uera fuisse declarauit: athenienses in gymnasio suo statuam æneam posuerunt: cuius lingua tota aurea erat.

¶De Marco Varrone.

MAgna profecto res ea fuit: quæ. M. Varroni contigit: cuius uiuentis imago in bibliotheca publica a polione posita fuit. qui honos doctissimis post mortem solum habebatur tantum enim & magnæ existimationis & reuerentiæ per doctrinam Varro sibi pepererat: ut uiuens quoq; mereretur eo honore perfrui: quod cæteri docti etiam ancipiti spe post mortem assequi cupiebant: & ne uiris tantum eiusmodi honores contigisse credamus: his quæ dicta sunt quasdam annectemus foeminas. Nec uero Mariam dei genitricem attingemus. Siquidem de his quæ humanitatem solam sapiunt sermo noster est: ipsa autem a deo electa nimium cæteras mortales transgressa est: quam deus qui omnia creauit: & cuius nutu sine errore cuncta reguntur.: solam duxit dignam quæ dei filium ad redimendum genus humanum pareret: & eadem uirginitate insignis dei parens non amissa uirginitate posset haberi.

¶De Vxore holitoris ægyptii.

FEron ægyptius rex luminibus orbatus: cum circiter decennium cecitati remedia quæsiuisset: tandem oraculo monitus est: ut oculos mulieris urina lauaret quæ alium quam uirum suum non agnouisset. Quam obrem a regina incipiens permultas ægyptias mulieres expertus: ægritudini suæ remedium nullum inuenit: nisi per uxoris urinam cuiusdam Holitoris: quæ prodigioso experimento oraculoq; inter ægyptias casta inuenta longe solidiori laude digna mihi uidetur quam sulpitia ob castitatem sola romæ electa: quæ uerticordiam uenerem dedicaret. Fieri enim potuit: ut sulpitia aliquo astu cæteras mulieres falleret: quod Holitoris uxor in oraculo quod prodigio ipso confirmatum fuit facere non poterat.

¶De Agrippina augusta.

AGrippinæ Auguſtæ inter fœminas romanas: quæ ante eam fue/
runt: uni contigit: ut romani principis uxor: ſoror: mater: ac filia
haberetur. Germanici enim filia fuit: quem Tiberius imperii ſuc/
ceſſorem adoptauerat. Claudium auguſtum uirum habuit. Calligulæ ſo/
ror erat: deniq; Neronem peperit.

¶De Meſa uaria.

LOnge etiam magis facienda mihi uidetur Meſa uaria urbe Meſa
quæ in phenicia eſt orta. Hæc Iuliæ ſoror fuit olim Septimii Sceue/
ri imperatoris coniugis. nam mortuo Baſſiano: a Macrino qui ei
ſucceſſerat in imperio: in pheniciam remiſſa: aſtu mentiendoq; conſecuta
eſt: ut nepotem ex filia Heliogabalum nomine cum nondum quartum de/
cimum excederet annum in imperio conſtitueret: ipſa ſub eo romanum im
perium q̃ diu uixit adminiſtrauit: quod etiam egit Alexandro imperante:
quem ut Heliogabalum: cui æque auia erat: arte ſua ad principatum eue/
xerat: hac gloria inſignis facta quæ aut nulli aut rariſſimis contigit: ut fœmi
na in ſenatu ſederet: ac uerba faceret: nomen ſuum inſcriberet: ac cætera im
peratorum munia obiret: item mortua imperatoria pompa ſepelliretur: at/
q; in diuarum romanarum numerum reciperetur: omnium iudicio fœlix
atq; prudens habita.

¶De Delbora propheta.

SI Aggrippina atq; Meſa apud romanos excelluiſſe plurimum pu
tantur: Delbora hoc apud deum quod maius eſt: ac iudeos obti/
nuit. nam cum prepheticum haberet ſpiritum uiginti annos Iſrae
lis populum rexit iudicauitq;: & ne minus armis belloq; q̃ pace aut religione
in adminiſtranda re iudaica excelluiſſe uideretur: cananeorum exercitum
Siſara duce conſilio ſuo deuicit.

¶De Merchurio triſmegiſto.

IN Hermete qui idem eſt quod Merchurius: quem Eupolemus
græcus Moiſem dicit fuiſſe a græcis muſeum appellatũ: a quo Or
pheus permulta didicit. tria quæ plurimum excellerent inuenta fue
runt: proter quæ dictus eſt triſmegiſtus: quod latine ter maximum ſonat.
id quod Alexandro Pompeioq; ſemel tantum attributum eſt. Nam & rex
maximus in ægypto fuit: item philoſophus mira preditus doctrina: præte/
rea ſacerdotali honore qui maximus erat inſignis: quibus de rebus ab ægy/
ptiis poſt mortem inter numina cultus eſt: primumq; anni menſem ei ſacra
runt urbẽq; in ægypto clariſſimã ab eius nomine Hermopolim nuncuparũt.

¶De Hircano pontifice ac principe iudeorum.

HIrcanus alio nomine Ioannes nuncupatus: primus ſoluſq; inter he/
breos fuit: qui princeps pontifex atq; propheta ſimul eſſet: habe/
retq; unus tres gentis ſuæ primarios honores: inter quos prophetiæ

munus humana fraude minime paratur.

De C. Aurelio Valerio Diocltiano imper.

NOn parui faciendum eſt id quod Diocltiano contigit: Nam ſponte depoſito imperio cum nono anno poſt moreretur: primus atque poſtremus romanorum fuit: qui ſenatus atq; populi romani conſenſu ſine imperio in numerum deorum referretur: & ſi in imperio filius nullus ſucceſſerat: in priuata enim fortuna a romanis eum accepit honorem: quod multi in imperio cum deceſſiſſent aſſecuti non fuerunt.

De Flauio Val. Valentiniano imper.

NOn leue ſingularis uirtutis argumentum teſtimoniumq; quod ab omnibus magni debeat fieri: Valentiniano primo Auguſto contigit: cum a romano exercitu concordibus omnium animis abſens & quem ea res prorſus latebat: ad imperium uocatus eſt ac decem dies ut ueniret expectatus: eo enim tempore ipſe in priuata fortuna fuit gente pannona: atq; humili ſatis fortuna: & quod pene maius eſt in inter regno defunctus enim erat Iouinianus: alius auguſtale ſceptrum inuadere auſus eſt: quæ res etiam ſatis oſtendit quæ de ipſius uirtute opinio haberetur.

Recentiora de Conſtantino maximo.

MIram Conſtantinus uirtute ſua gloriam aſſecutus eſt: nam primus ſoluſq; inter romanos principes atque imperatores a gentilibus in numerum deorum relatus a chriſtiana quoque eccleſia in ſanctorum cathalogo receptus fuit: dieſque uigeſimus primus menſe martio in ipſius nominis honorem celebratus eſt: Nam ei ob uirtutem magna ipſius laude: maiore etiam omnium mortalium admiratione contigit ut duarum inter ſe plurimum aduerſantium religionum populi atq; eccleſiæ: ipſum ad tãtum adeoq; rarum honoris culmen reciperent id quod nullum antea unquã conſcendiſſe uiſum fuerat.

De Ioanne Chriſoſthomo.

UT nos iterum inter recentiores ac doctos recipiamus mouet nos Ioannes patriarcha conſtantinopolitanus: quem ob doctrinæ magnitudinem atq; ſingularem eloquẽtiam græci Chriſoſthomon cognominauerunt: quod os aureum latine ſignificat.

De Victorino.

VIctorinus quoq; ob doctrinæ magnitudinem romæ in foro poni ſibi ſtatuã uidit: quemadmodum in palatina bibliotheca Varro ſed ut faſtidium euitemus parum in omni qualitatis genere commorari ad ſanctimoniæ exempla tranſeamus.

De Caterina uirgine Alexandrina & aliis.

SI prisci nostri Valeriusq; in primis tanti græcorum honorem Amphiarao ad eius sepulcrum habitum fecerunt: quid egissent si Caterinæ Alexandrinæ uirginis, item pauli primi heremitæ: aut mariæ ægyptiæ tumulum uidissent? quorum prima angelorum manibus tumulata in sina arabiæ monte fuit: alios duos feri in heremo ipsa leones prodigiose effosso brāchiis suis loco: tanquam humanus eis sensus inesset: sepulturæ honore prosecuti sunt: res profecto Mausoleo ægypiusq; pyramidibus aut cuiusuis insigni sepulturæ generi longe anteferenda.

¶De Clara in umbria urbe Axi orta.

INrer raros quoque honores is annumerandus est: qui Claræ in monasterio prope urbem Axim mortuæ habitus est. nam cum in ea urbe Innocentius quartus pontifex esset: statim cum toto urbis illius populo: totaque aula ubi mortuæ corpus erat profectus: canentibus tubicinibus intra urbem non ut mortuam: sed in triūphantis speciem eam detulit: atque ipse omne funeris officium executus est. inopi enim quæ ciuilem statum egressa non erat: tantus princeps & cum eo populus totus hunc honorem prestitit: quem fortasse alicui regi negasset: honorem inquam omni exparte non minus excellentem: q̄ cum macedones legati romæ Scipionis feretrum subiuerunt.

¶De Francisco eadem Axi urbe orto.

QVam ingentem quoque perfectæ uirtutis prærogatiuam atque minime dubium argumentum Franciscus axi urbe natus a deo tulit? nec uero id dico quia in sanctorum numerū relatus fuerit. id enim etiam ad alios pertinere uidemus: sed quod precipuo dei munere dignus & factus & iudicatus est: qui uiuens in corpore suo ueram certamque uulnerum pertulerit formam: unde humani generis abstersa labe uita prodiit mortalibus: quos primi parentis error in eternum peremerat. ita autem fuisse præter quam quod res ipsa inspiciebatur. Alexander quoque quartus. Gregorius nonus. Nicolaus tertius apostolica auctoritate testati sunt. O singulare munus gratiaque diuinitus infusa: O unica rerum excellentissimarū excellentia: ferre Franciscum in corpore suo: ita ut inspici tangiq; possent: signa illa quibus præcium conferri nullum potest: in quibus iuncta diuinitati humanitas dum per ea mortem accepit: salutem uitāq; terrarū orbi peperit.

¶De Victore e gente pisana patricio ueneto.

SI primo africano gloriosum ducimus fuisse: quod exercitus a senatu ac populo peteret: ut ante legitimum tempus ei consulatum deferrent: cum is & liber & gratiosus esset: nonne maius esse dicemus id quod Victori pisano cum in carcere esset euenit? Nam cum capta a

genuensibus urbe clodia. inter patricios uenetos nullus iam petere auderet. ut classi preficeretur: plebs nimio incensa ardore. tota magnis clamoribus petiit ut uictor pisanus eligeretur: sine quo uictoriam se assecuturam desperabat. Itaq; ea re motus Senatus Venetus una cum principe a palatio ad carcerem ubi uictor erat falso accusatus ob acceptam antea apud urbem polam cladē descendit. eductumq; e carcere eius belli ducem creauit: populiq; ac Senatus iudicium res a uictore foeliciter gesta approbauit.

De Martino Quinto pontifice

NOn minoris momēti christianorū omniū iudicium in Martino quinto pōtifice fuit: q̄ antea Venetorū in Victore pisano fuisset. Nam cū scismate discissa esset christi tunica ad diuersos pōtifices inclināte uariis studiis ecclesia: in cōstantiēsi concilio: ubi Cardinaliū numerus duos & triginta superabat abdicatis pontificatu Ioanne: Gregorio: atq; Benedicto: miro omnium consensu pontifex creatus fuit. atq; ex Odone qui gente columna ortus erat: Martinus quintus appellatus est. Vnum enim illū ob singularem uirtutē bonitatem atq; doctrinam tāto honore dignum duxerunt: neq; iporum suffragiis: sed a deo electum ferebāt: quæ res facit ut longe excellētius fuisse arbitremur id quod de Petro Christus iudicauit. Nam q̄q̄ ter christum petrus abnegasset: atq; inter apostolos ipso doctiores essent aut qui affinitate arctius christum contingerēt: ipsum tamen neq; id sine iusto quanq̄ occulto iudicio in terris ecclesiæ principē eū cōstituit: neq; uero ipm solū uerum successores quoq; ipsius cū ei uiuenti aperiendi claudēdiq; coeli claues tradidisset.

De Nicolao quinto pontifice

NOn potest nisi mira res ipsa quoq; dici: & cui supra modum propitiam se fortuna preberet: ea quæ Thomæ Sargianensi contigit. qui uno atq; eodem anno episcopus cardinalis ac pōtifex creatus est. & in pontificatu Nicolaus quintus appellatus. Lōge enim hoc difficilius atq; rarius fuit quam pompeio ante legitimum tempus triumphare.

LIBER NONVS.

De Hominum luxu atq; delitiis. Caput primum.

HOminum luxuriam scripturi quo modo eā melius exprimemus? quam positis quibusdam ipsius exemplis id enitì: ut per exempla ueluti in speculo homines turpitudinem ipsius atq; uilitatem intuentes diligentius hunc ceu morbum effugiant. Cum inter uicia illa sit luxuria quæ ad trahendas ad se hominum mentes plus ualeat: & per quam ingenii uires ac corporis robur magis eneruantur. Ei delitias quoq; tanq̄ sorores annectemus: quas certatim inopia morsq; subsequuntur. quarum alteri hæc autem pauperies est comites morbi solent esse: atq; inanis peractarum iam rerum poenitentia: quæ plusq̄ cætera inter humanas res ridiculos sine ulla cō miseratione mortales facit.

De Demetrio Asiæ rege.

DEmetrius asiæ rex effrenata libidine laborauit: qui cum urbem Megaram obsideret: audita Thesipholæ pathareæ insigni forma: omissa urbe Megara: exercituq; sine duce relicto: ut cum ea conueniret non sine ingenti periculo profectus est. Paruo enim temporis momento: quin ab eis caperetur: hostes fefellit. Neq; uero eo periculo factus prudentior in Lamiæ tibicinis quanq̄ uetulæ atq; prostitutæ amorem incidit: atq; ita captus est: ut se ab ea regi pateretur. Quare cum lisimacho contigisset Demetrii legatis in colloquio cicatrices ostendere: eius uulneris quod Leo intulerat: cum ei ab Alexandro esset obiectus: Legati responderunt in brachiis colloq; posse Demetrium meretricis Lamiæ dentium notas ostendere.

De Salomone iudæorum rege.

UT multa prætereamus: quæ Salomon iudæorum rex nimis delicate egit. hoc eius nimiæ quoq; libidinis insigne facinus commemorabimus. Nam cum septuaginta uxores duxisset: atq; insuper trecentas concubinas addidisset: ut earum nonnullis morem gereret: spreto ueri numinis cultu ad idolatriam plus libidini q̄ deo tribuens transiuit.

De Sardanapalo Assyriæ rege.

NOn satis fuit Sardanapalo muliere corruptiorem se præstitisse: quia etiam in foemineo habitu pensa inter mulieres accipere ac nere solebat: posteritatem quoque turpitudinis suæ testem habere uoluit. Tumulo enim suo inscribi iussit: id solum quod ebibi atq; ie uolu-

De Hominum luxu atq; delitiis.

ptatibus impendi habeo : reliquorum nullam sentio uoluptatem.

De Arthoxerse Memnone persarum rege.

ARthoxerses persarum rex Darii filius adeo libidini frena laxauit : ut non contentus trecentum ac sexaginta concubinas habere : omni naturali lege bonisq; moribus despectis : acthosim atq; mestrim ambas filias duxerit uxores : quemadmodum Plutarchus scriptum reliquit.

De persis Miguseis.

NOn scelerata modo uerum etiam præter modum fœda Maguseorum persarum libido fuit : quos Eusebius cæsariensis scribit nulla pudoris ratione habita : spreta ea quam feris quoq; natura imposuit lege : cum ipsis matribus concubuisse. quod scelus indos quoq; atq; ethiopes ac Medos Hieronymus librorum postremo quos aduersus Iouinianum edidit : non in matres solum uerum in auias quoq; ac filias perpetrasse scripsit.

De Cambyse rege persarum.

EXhausti quoq; ruboris uenus in Cambyse persarum rege fuit : qui duas sorores suas in matrimonium duxit.

De Cypsello Corinthio tyranno.

NOn minus etiam Cypselli Corinthii tyranni detestanda ueneris cupiditas fuit : cum Melitæ uxori iam mortuæ libidinose se commiscuit : quæ res fidem iis præbet quæ ab Erodoto de ægyptiis scripta fuerunt. ait enim apud eos funerum curatores cum iis uenerem exercuisse : quorum corpora sepulturæ mandanda acceperant : proter quam iniuriam apud ægyptios mos inoleuit : ut corpora sepulturæ curatoribus quarto die duntaxat post mortem crederentur : ut fetor ab eiusmodi iniuria mortuorum corpora defenderet.

De Euridice Macedonum regina.

EFfreni quoq; Euridices Macedonum reginæ ueneris stimuli fuere : quæ amynthæ uxor atq; Philippi mater fuit. hæc enim ut adultero regnum traderet Alexandrum ac perdicam filios ueneno sustulit : atq; idem uiro fecisset : nisi filia scelus detexisset.

De. P. Octauio : & Apicio romanis.

BArbaris græcisq; tandem relictis exemplis : ad romanos transibimus. Apud eos enim in omni uirtutis ac uiciorũ genere magna se scribendi copia offert. P. Octauius atq; Apicius piscem Tiberio cæsari dono datum : qui in piscario foro uenalis propositus erat : certatim aucto præcio eo perduxerunt : ut eum publius quinq; sextertiis coemerit. neq; enim puduit in priuata fortuna uiuentem ciuem tam ingenti præcio piscem emere quem ro. imperator uendi iubebat : nimio gulæ studio publius hono

ris atq; fortunæ suæ immemor factus.

De M. Scauro L. Syllæ genero atq; priuigno.

INgens etiam prodigalitas atq; immensæ delitiæ fuerunt. M. Scauri. L. Syllæ generi atq; priuigni: nam ut in ædilitate sua quem admodum eius honoris mos ferebat: ludos æderet: neq; publicis theatris uti uellet: ipsorum ludorum gratia tantum: quos ipse æditurus erat: exteporarium theatrum extruxit: & peractis ludis opus ipsum demolitus est. Fuit autem illius magnitudo speciesq; tanta: ut uiuentium regũ nullus his temporibus simile pro mansuro opere facturus fuerit. In eo marmoreas columnas trecentas ac sexaginta posuit: quæ omnes tricenorum octonorumq; pedum aut circiter longitudinem implerent: scenæ autem pars marmorea fuit. altera autem polymito opere exornata: tota æneis inauratisque tabulis tecta. Intercolumnia uero æ nearum statuarum tribus milibus exornauit præter tabularum ornamenta quæ insignium pictorum opere mira arte confectæ erant. reliquæ theatri partes auleis egregii operis uestitæ: ita ut quod in eius operis usum supra necessitatem comparatum fuerat: mille sextertiorum præcium excederet. cuius tam ornati præciosiq; theatri amplitudo tanta fuit: ut in eo sedere hominum octuaginta milia potuerint: quanq̃ circus maximus: quem pompeius lapide calceq; extruxit ultra sexaginta milia non caperet. Delitiæ profecto atq; prodigalitatis tanto L. Crasso atque Syriæ regi antiocho de quibus Valerius scribit anteferenda: quanto terras coelum anteire uidetur.

De. L. Lucullo

POst ingentes uictorias in oriente partas: romam reuersus L. Lucullus luxuriæ atq; deliciarum inuentor ac parens habitus est. Nam quocunque in loco eum uoluptas coepisset: nunc in mari depulsis undis immensa palatia ædificabat. nunc montibns ædifficando occupatis aquas superinducebat: ut in his cum natura contendere uideretur: nullaq; eum impensæ magnitudo deterreret: quominus perageret: quæ omnino fieri non posse uiderentur. Itaque haud iniuria togatus Xerses a romanis appellatus fuit. piscium quoq; atq; ostrearum uiuaria aluit: marinis atq; dulcibus aquis diuisa. Insuper auiaria tanta: ut omnibus temporibus auium sicut piscium ostrearumq; copia ingens suppeteret: ante alia etiam immodicus eius luxus tum præcipue apparuit: cum inuento in foro mognus Pompeius Ciceroq; ultro dixissent se cum eo coenaturos ea: cōdictione ne quid domi mandaret: ab eis enim is unum duntaxat exegit: ut ministris locum ipsum declararet: ubi ea die coenaturus esset. In Apolline igitur: ita enim conclaui nomen erat: parari coenam iussit: ad quem locum cum uenissent Pom

De Hominum luxu: atq; delitiis.

peius ac Cicero: tam magnifice tantisq; deliciis paratam inuenerunt coenam: ut ea etiam opulentissimi regis fortunam excedere uideretur. Quam rem Pompeius Ciceroq; mirati: cum causam tanti apparatus quærerent: unius duntaxat triclinii: in quo coenandum erat significatione facta: respondit Lucullus omnibus tricliniis apud se conuiuiorum taxatam esse impensam. & preterea cum architriclinis suis locum ubi coenandū esset declarasset: satis semper coenæ notum esse apparatum. Cum igitur semel architriclinum increpitaret: quod parum laute coenam apparasset: & is excusaret id circo factū fuisse: quia hospes nullus inuitatus esset: respondit Lucullus: sciebas tamen: & si hospes alius non erat: Lucullum hodie mecum coenaturum: hoc enim responso significauit non pompæ tantum gratia eam a se fieri impensam: uerum etiam ut gulæ atq; uoluptati operam daret: per delicias absumendis opibus quas ingentes magno sudore: neq; sine sanguine orientalibus bellis parauerat.

De M. Antonio triumuiro.

Quis unq̄ deliciis atq; luxuria M. Antonio triumuiro par fuit? Ebrius enim in conspectu populi ro. negotium publicum gerēs hesternam coenam euomuit: ac gremium suum totumq; tribunal incoctæ coenæ frustis uinum redolentibus impleuit: musicis mimmisq; immensas possessiones oppidaq; donauit. nec contentus Cleopatræ arbitrio orientem totum regere: ei Arabiam: phoeniciam: Syriam: Ciciliam: item Iudeæ partem: prouincias omnes maximo populi romani labore sanguineq; partas dono dedit. nundum his expletus quæ antea in Italia libidinose egerat: dum exercitus circuiuit: uir temporibus illis insigni honore præditus lectica una cum mima deferebatur.

De Cleopatra ægypti regina.

Hic amatorem Antonium ægypti regina Cleopatra sequetur. quā ad modum & uiuentem & morientem sequuta est. Hæc ab irato Antonio in iudicium uocata: cum ex ægypto in Ciliciā nauigaret: flumen Cydnū incredibili pompa subiuit: nauis eius purpurea habuit uela: sericeosq; rudentes: argento quoq; remos exornatos: ut remigādo minutiū tibiarū sonū per dimēsa temporis spacia percussis undis imitaretur. ipsa sub aurea umbella in media naui in ueneris speciē ornata sublimior sedebat: circunfusa uirginum choris in nimpharum formā auro amictarū: ad extrema nauis latera permultæ aliæ insignes puellæ aureis thuribulis ad fluminis ripas odoramenta pfundebant. itaq; haud iniuria tunc dissemin atū fuit: uenerē ad bacchum pfectā esse: egressa postea naui cum p iudicio res in conui

uiuiorum certamen deducta esset: inter cætera quæ nimis profuse delicate/ q; egit: cum pepegisset cum M. Antonio se plus impensæ uno obolo q̄ Antonium magno conuiuio absumpturam: ingentem unionem cui similis ma/ gnitudine specieq; nunq̄ uisus erat: ab aure detraxit: atq; aceto maceratum absorsit. & cum iam manū ad alterius auris unionem apposuisset: ab An/ tonio cum uicisse eam declarasset: prohibita abstinuit. quæ quanq̄ ingenti re gno potiretur: non erubuit: cum uxor esse Antonii non posset: superstite Octauia eius uxore quæ Romæ erat: cum eo amicæ atq; impudicæ nomen sustinere.

De Messalina.

APertam nimiam Cleopatræ uenerem nulla conuenientius quam Claudii coniunx Messalina sequetur: cui satis non fuit aliis rationi/ bus turpissimæ libidinis incendia implere: noctu ueste mutata pri ma lupanar ingressa: ultima uiris lassata: & tamen nondum saciata recede bat. tandemq; Silii iuuenis forma atq; amore capta palam uiuente Claudio nuptias parare non uerita est.

De Tiberio imper.

ROmani principes omnium uirtutum scelerumq; ueluti inexhaustus fons iam me ut de his scribam inuitant: a Tiberioq; ordiamur: de quo ut permulta sileam: scelerum magnitudo pudorisq; mei ra/ tio mouet. adeo enim fœda infandaq; in eo plurima sunt: ut uel comme morando tantum ueluti per contagium inficere scribentem possint. Itaque ex tanta eorum copia notiora tantum deligemus: ex quibus facile eorū ma gnitudo quæ præteribuntur intelligi poterit. Hic uini appetentissimus gulæ que obnoxius biduum continuum cum nocte quæ media erat potando epu landoque cum pomponio Flacco & L. pisone perditissimis senatoribus pere git. atq; huic turpitudini prodigalitatem quoq; addidit: ut imperium hoc perpetuo dedecore insigniret. ipsorum enim alterum syriæ prætorem fecit: atq; alterum urbi Romæ præfectum. Crapulæ atq; ebrietati his collatis ho/ noribus quæ uirtute olim dari consueuerant: a Sexto Claudio iam grandi na tu atq; nimiæ ueneris studio infami: quem olim Augustus ob eam turpitu/ dinem damnarat: coenam ea condictione exegit: nequid in ea ex sua consue tudine mutaret: atq; ut in ea nudæ puellæ ministrarent. Inter quæsturæ quo q; competitores ignobilissimum quendam aliis præposuit: quia in conuiui/ um propinante Claudio uini urnam poenitus exhauserat. Asello Sapino du

De Hominum luxu atq; delitiis.

centa sextertia dono dedit proter confectum dialogum: in quo boleti ficedulæ ostrea turdiq; introducti inter se qui suauius gulam explerent contendebant. Tandem iam annosus cum caprearum secessum delegisset: ut illic liberius sine multis testibus obscoenas libidines expleret: inter siluas multis in locis antra condidit: ubi utriusq; sexus adolescentulos in nimpharum morem excultos constituit: qui cum ipsum uidere contingeret: uenerem inter se exercerent: omnibus eius insulæ locis exornat s obscoenæ libidinis figurarum tabulis: ut ætate intermortua uenus his exemplis excitaretur: tanto aliis magis dãnandus: quanto scelestius est effetas iam annis in uenere uires arte excitare uelle: ac simul naturæ uim afferre: quam in ætatis flore: ipso iuuentæ ardore ad libidinem impulsum continere se non posse: & ut paucis tantam turpitudinem quæ in eo erat absoluamus T. Cæsonium priscum ueneri delicii q; nouo inuento magistratu præfecit: qui omnes alicuius in uenere inusitati modi inuentores præmiis afficeret.

De C. Caligula imper.

CAligula quoq; lasciuia ueneręq; perditus: nunq̃ nisi in odoribus lauabatur: citreoq; ligno naues ædificabat: ornatis auro gemmisq; earum puppibus: in eis quoq; odoratas arbores atq; herbas plantabat: & uiridaria porticibus atq; tricliniis auratis circunsepta construebat: quibus nauibus circum Campaniæ littora inter sonos cantusq; ac scorta nauigabat: in conuiuiis aureo pane: aureisq; piscibus in uerorum similitudinẽ expressis mensas instruebat: pulmenta quibus excitari stomachus solet: de tritis maceratisq; margaritis conficiebat: tanq̃ alia nulla romani consumendi imperii ratio offerretur: qui deniq; ne intactum aliquid in uenere relinqueret sororibus suis se commiscuit.

De Nerone principe.

QVod cũ sororibus Caligula ꝑpetrare ausus est: id Nero dicit̃ cũ matre appetiisse. catera omnia foeda libidine trasgressus animantia. castratum adolescentem Sporum atque in foeminæ morem comptum solemni pompa duxit uxorem: & uestibus gemmisq; augustalibus exornauit: & ne aliqua in parte deesset: in qua naturæ uim non afferret: ipse dorifero liberto suo nupsit. & dum se simul uirum uxoremq; effeci: in eo studia sua omnia reposuisse uisus est: cui prorsus natura repugnaret. neque uero naturæ leges tam infami scelere uiolasse contentus: religioni quoq; iniuriam addere uoluit: uestali uirgine incestata. Itaq; omni in parte ani

mi corporisq; sensibus corruptis non minus uictus atq; amictus sui deliciis q̄ uenere ipsa modum omnem excessit. nunq̄ plusq̄ semel eandem induit uestem: aureo sericeoque rhete piscabatur: atque alea persæpe uno puncto plus quadringentis sestertiis perdebat. Ingenti sumptu nimiisq; deliciis ædificauit. triclinium grande construxit: in cuius fornice stellæ sol atq; luna gemmis expressæ colore ipsorum syderum proprietatibus congruente. quæ omnia ex cœlestis cursus ratione mouebantur: in quo sedilia aurea atq; eburnea erant: & muri argenteis floribus tecti: auesq; quæ assidue omnium odorum fragrantiam spirabant. Itaq; ita egit: ut consumptis imperii thesauris cum aliunde opes non suppeterent: ad rapinas conuerteretur deliciarum autē ac prodigalitatis eius magnitudo intelligi ex eo potest: cum is qui solus imperii romani habenas habebat: in quo eo tempore melior maiorq; orbis terrarum pars continebatur: nimiis profusionibus in necessitatem coniectus esset: & ei uni id non sufficeret quod reliquis omnibus in orbe terrarū satis erat.

De Popea sabina.

Eius uxor Popea deliciis atq; prodigalitate non minus q̄ uir infamis fuit: quæ quocunq; tenderet secum ingentes asinarum greges trahebat: ut earum lacte lauaretur. equosq; quibus utebatur auro calceabat.

De Vitelio imper.

Sumptuosissima quoq; cœna: quanquam extemporanea fuit ea: quam Vitelio principi frater fecit: in qua duo electorum piscium & septem autium præciosarum milia præter alia exhibuit: quam cœnam cum superare Vitelius uellet: In sola una patina quæ tam late patebat: ut mineruæ clypeus appellaretur: scaurorum iecinora: item fasianorum atq; pauonum cerebrum tantum: præterea phenicopterorum linguas: & murenarum lactes ab orientali plaga athlanticoque freto triremibus eius rei gratia missis aduectarum præbuit: tā longe tantoq; impendio palati tam breuem atq; pudendam uoluptatem & bonæ ualitudini uehemēter aduersam quærens.

De Commodo imper.

Fastidium pene mouet immēsæ atq; scelerata Cōmodi luxuriæ cōmemoratio: qui inter trecentas concubinas totidēq; pueros medius nullo ueneris genere quanquā foedo nimis atq; ferino abstinebat. In quibus non nulla fuerunt adeo extra omnem hominum morem aberrantia: ut a scribendo manus refugiat. Concubinas ut se præsente coirent co

De Hominum luxu: atq; delitiis.

gebat: ac demum sibi dum nimium indulget: eo foeditatis proruit: ut ipse sorores suas incestaret: ueste quoq; ac muliebri gestu usus: aureo puluere capillos: ut igne quodam rutilare uiderentur aspergebat: atq; cum nimia crapula nimioq; coitu gustum omnem amisisset: ad id furoris deuenit: ut humanum stercus cibis immisceret: eosq; irrideret: qui eam mixturam abhorrerent: irrisorum duos nudos Sinapi totum perfusos corpus in mensa in patinis ferri iussit: quos statim muneribus locupletauit. Iulianum quoque urbis præfectum multis spectantibus nudum saltare coegit. omnes: ut ipse erat: amentes haberi cupiens.

De M. Aurelio Antonino bassiano Heliogabalo imper.

Omnes omnium delitias: omne libidinis atq; scelerum genus pene transgressus est Heliogabalus. Nam quanquam in priuata adhuc fortuna esset: intectis auro lectis utebatur: argenteisq; centum pondo uasis: ex colorum ratione conuiuia dabat. primo die rubentia omnia: secundo prasina: deinde persa tertio. uini rosis conditi primus fuit inuentor: triclinia lectos atq; abachos rosis uiolis atq; liliis integebat. In piscinis odoriferarum aquarum natabat. Lectos leporino pilo: aut quæ sub perdicum alis crescunt plumis conficiebat. Quare posteaq̃ ad imperium conscendit: malos quibus assueuerat mores secutus: pauonum atq; lusciniarum linguis uescebatnr: ac solis camelorum calcaneis: conuiuia instruxit linguis duntaxat phenicopterorum fascianorumq; atq; psithacorum: ex eo autem quod de ipsis auibus supererat canes alebat. Cum mari propinquus esset: piscibus nunq̃ uescebatur: Maritima mari longinquo appetebat: cum nihil a quo difficultas abesset eum delectaret. Inter cætera conuiuium fecit: in quo unum ac uiginti ferculum ac formosam mulierem singulis conuiuis apposuit: ac strutionum capita sexcenta: & qui tam prodige atq; effuse operam gulæ dabat. In cæteris nequaq̃ restrictior fuit: Lucernas balsamo aluit: pomis quoq; gemmas miscebat: atque ita conuiuis apponebat. domi etiam pro fœno ad arcendum frigus tantum brugi per pauimenta strauit: ut pedes integeret. In porticuum pauimento intritum lima aurum inseruit: neque ueste eadem neque annulo plusquam semel usus: domi diademate auro que ornatus agebat: calceos gemmis tegebat: uentrem aureis trullis leuabat: & scaphiis gemma confectis urinam excipiebat: atque in urbe Roma naualia prœlia manantibus uino lacubus edidit. & ut pecuniam parui se pendere ostenderet: naues sæpe iocans cum ipso onere demersit. ut autem quem ad modum uiuebat ita etiam moreretur: in aureis uasis uenenum

parauit. item sericeos laqueos gemmatosq; cultellos: si uel appendere se uel iugulare: ut casus ferret uoluisset: atq; si ut præcipitem se ex alto daret in animum uenisset: turrim auratam totam extruxit: marmore auroq; constrato circa eam solo. Ex homine igitur ob amentiam factus bestia: ne Neroni cessisse uideretur tanquam in mulierem conuersus uirum coepit: maremque uxorem duxit. & cum se in ueneris forma ostendisset repente dilapsa ab humero usq; in terram tota ueste: altera manu pectus altera pudenda texit. In urbe Roma lupanar in palatio condidit: atq; illic coacta romana foeminarū exoletorumq; scorta magnis muneribus affecit. In curruq; aureo nudum se a quatuor nudis foeminis trahi fecit. Ne autem homines huius uitæ eum unq̄ poenituisse arbitrarentur: dixit hæredes suos obligare se uelle: ut eandem quam ipse tunc agebat: uitam uiuerent.

De Helio uero Cæsare.

DElitiis præter modum Helius quoq; uerus deditus fuit: is quem Adrianus adoptauit: ac Cæsarem creauit: Lectos rosis uiolisque sternebat: fortasse arbitratus Fabricios Scipiones: brutos publicolas Cincinatos atq; alios priscos: quorum sudore sanguineq; partum fuit imperium: ita lectos cum bella gererent strauisse.

De L. uero imper.

EIsdem delitiis L. uerus utebatur: qui una cum. M. Antonino imperauit. Nam cum ad persicum bellum proficisceretur conuiuium fecit. In quo conuiuæ omnes christalinis gemmatisq; iisdem uasis aut murrinis: quæ recentiores achatea nuncupant biberunt: omnibus autem ferculis pocula seruiq; mutabantur: qui ministrabant: quos omnes conuiuis donabat cum argenteis curribus: quibus omnes ad domos suas deducerentur. Conuiuii autem illius impensa circiter centum atq; sexaginta sesterciorū nummum milibus constitit: ut uero is fulgentiore capillo uteretur auri limatura comam perfundebat.

De Gallieno atq; Carino imper.

NOn minus quoq; delitiarū atq; ueneris appetens Gallienus in mensa Gausapia sericea aureaq; adhibebat: aureis gemmatisq; uasis semper utebatur: atq; auri puluere crines aspgebat. mensæ mimmos semper: atq; scorta adhibebat: quotidieq; in balneis inter uetula foeda q; scorta adolescentulis commixtis exhilarabatur. in quibus magna ex parte Carinus imperator ei persimilis fuit.

De prætorianis militibus.

PRincipum delitiæ libidinesq; ad romanos quoq; milites per contagium transierunt: adeoq; eos principum corrupti mores a pri

De Hominum luxu atq; deliciis

uirtutis disciplina abstulerunt: ut Didii Iuliani imperatoris cohortatione moti prætoriani milites: ut imminente sceueri bello urbem romam murorum instauratione fossaq; munirent: pecunia sua ad eam rem operarios conducerent: adeo rastri pastiniq; atq; militarium operum iam eos dedignatio coeperat.

Recentiora De Ioanne arminiaco comite.

vide. Rhodig: lib. 14 cap. 3.

NE in priscis diutius cum scelerum molesta nimis commemoratione immoremur: ad recentiores transituri multorum nominibus uiuentium abstinebimus: ne quis eorum scriptione ac diligentia nostra lædi se queratur. Ioannem autem armeniacum comitem primum commemorabimus: qui nimia incensus libidine sororem suam uxorem duxit: quam ob rem extra catholicæ ecclesiæ gremium factus atq; infamis habitus est. Carolusq; septimus armis illatis: euersis eius rebus fortunaq; omni de uiuentium numero ipsum sustulit.

De Genis Scotiæ rege.

IN brithanniæ insulæ parte quæ recentiore nomine Scotia appellatur Iacobus rex eius gentis appellatione Genis dictus: publice quidem matrimonia non contraxit cum duabus sororibus: sed cætera quidem matitalia iura cum eis exercuit.

De Picente quodam Fabriani accola.

FEra prorsus libido fuit Fabrianensis cuiusdam ciuis. Nam cum desciscente populo a clauellis eius urbis principibus: ne foeminis quidem populi rabies ferrumq; pepercisset: ipse cum mortua clauellorum uirgine commiscere se per uenerem non erubuit.

De Petro Riario ordinis minorum ac Cardinali tituli. s. Sixti

VIdit ætas nostra Petrum Riarium Sauonensem ordinem minorum fratrum profitentem: quem Sixtus quartus pontifex ad cardinalatum extulit. Inter domesticos aureis uestibus utentem: neque uero lectos aureis stragulis integere satis habuit: sed lectorum etiam ipsorum culcitras: & sericeis & aureis pannis confecit: argenteis quoque uasis onus uentris excepit. Is Heleonoræ aragoniæ cum Ferrariam Herculi estensi duci nuptæ proficisceretur: conuiuium Romæ fecit: quod proter ferculorum numerum quæ praeciosis atq; delicatissimis cibis constabant: inter quæ ludi insignes pluribus interuallis edebantur: horas septem perdurauit. Architriclinique in eo atque ministri omnes sæpius: ut conuiuii magnitudini rei

ponderent:amictum pro ferculorum genere mutauere: populoq; ea ex cibis spargebatur quæ de mensis auferri coutingebat:quorũ particularis cõmemoratio longiora spacia q̃ præsens patiatur locus occuparet: Et ne quid deesset in quo ordinis sui sceueritatem nõ contempsisse uideretur: Amicam Tiresiã nõ palam solum:sed tãto etiã sumptu alebat:q̃tus ex eo intelligi potest:quod calceis margaritarũ tegmento insignibus utebatur.tẽporis meliore partem inter scorta atq; exoletos adolescentes consumpta.carnibus toto anno etiã parte ea:cui carnium usum religio interdixit uescebatur.arbitratus fortasse ita facilius ad celestia perueniri regna posse:quam per castitatem atq; ieiunia. quibus is operã dabat cuius ab initio habitum sumpsit:& sequi uitã uouit:& ante eum apostoli utebantur:quorum in cardinalatu factus postea successor ita ut dictum est:eorum imitari debebat uitam.

De Maumethe Ottomano turcarum rege

Maumethes Ottomanus turcarum rex quamq̃ armis plurimũ excelleret:adeo libidinibus superari se passus est ut in ueneris usum quadringentas tum fœminas tũ mares septis tãq̃ cauea inclusos haberet:apud quos nõ nunq̃ ita perpotabat:ut nimio uino rationem amitteret: & somno captus ferarum modo humi iaceret:militari gloria insignibus q; uictoriis huius uitæ fœditate:deturpatis.

De Crudelitate. Caput secundum

Crudelitas horrendum scelus : atq; feris quã homini conuenientius cuius in alieno malo uoluptas est: hic a nobis magis ut damnetur: quam ut memoratu digna sit.describetur:sed neque longiore orationem eius descriptio reqrit: siqdẽ posita de ipsius ui exempla cuiusmõi sit satis eam declaratura uideantur.hæc uero quãquã in parte iusticiæ uideatur posita esse:longe tamen ab ea uirtute disiungitur nam iusticias si ad inferendam penam cogitur:misericordiæ semper coniuncta est: atque ad leuiora penatũ inclinat.cõtra autẽ crudelitas effundẽdi sanguinis auida ẽ: tormẽtorum q; studio tenetur:tormẽtorum quoq; noui generis inuentrix:prorsus humanitatis expers.tanto hominẽ a deo separat: quãtum ei p iusticiã cõiungi solet.

De Asdrubale Carthaginensi

Asdrubal carthagine obsessus a Scipione:cuius urbis iam partem romani milites occuparãt:impellẽte q̃ ei a natura insita erat crudelitate deductis in hostiũ cõspectum ciuibus romanis captiuis:pti eorum ambos detodit oculos:qbusdã linguã neruosq; desecuit:multis quoq; genitalia hamato ferramento diuellere nixus est:nõ nullis ẽt ex pedum plãta cutẽ abrasit

De Crudelitate.

aliquos poenitus excoriauit: atq; ita affectos ab urbis muris laqueo suspendit: horum enim uariandis tormentis cum tanq̃ in re gratissima suum patriæq; periculum lenire studeret: magis aggrauauit.

De Alexandro Fereo tyranno.

ALexander Fereus crudeli tyrannide insignis: non nunquã uiuentes adhuc homines sepeliebat: quosdam quoq; ferarum pellibus contectos ceu feras immissis in eos canibus dilaniabat.

De astyage medorum rege.

QVam atrox astyagis medorum regis crudelitas fuit: cum paruum nepotem suum Cyrrum ab arpago contra ipsius imperium seruatum fuisse intellexit. nam nulla eius rei ostensa indignatione: arpagi filium sub alterius rei prætextu ad se uocatum clam occidit: atque in uaria epularum genera coctum ignaro patri uescendum apposuit: & posteaq̃ arpagus his epulis naturæ satisfecit: ne eum lateret filii extis se ea coena saturatũ: caput manus pedesq; in lance pro secundæ mensæ frugibus ei iussit opponi.

De Arthoxerse persarum rege.

ARthoxerses persarum rex Xerxis filius: uiuentes homines duabus tecis includebat. e quibus cum capite manus pedesq; eminebant: adhibitis in hoc statu cibis eos uitam protrahere cogebat: quæ ut grauior esset: lacte ac mele ipsos pascebat: atq; mele perunctos ora in sole uersabat: ut calore muscarumq; morsu ualidius torquerentur. cum autem in tecis ipsis uentrem leuarent: & non modo a sorde illa se purgare: sed ne mouere quidem corpora possent: innascentibus paruo temporis spacio uermibus uiuorum corpora absumebantur.

De Xerse persarum rege Darii distapis filio.

PAriter plusquam ferina Xersis persarum regis crudelitas fuit: qui cum in exercitu suo phitii quinq; liberos haberet: rogatus ut unũ ad patris solamen ne omnes in eodem periculo haberet: relinquere uellet: respondit: ut phitius quem mallet eligeret: electum autem Xerses in duas diuisit partes: atque inter eas transire exercitum iussit: quem admodum maiore etiam crudelitate Darius pater cum Gebazo persa ante egerat. Nam cum is Darium rogasset: ut e tribus liberis suis: quos secum in expeditione Darius contra Scythas ducebat: unum tantum solandi patris gratia domum redire pateretur: cum se omnes dimissurum respondisset: postero die eos occidit: ac mortuos reliquit. Nunciam a barbarorum exemplis ad hebreos transeamus.

De Gedeone Israelitici populi iudice.

CVm Gedeon madionitas persequeretur acie a se uictos: atq; in fugam conuersos: ipseq; ad urbem soccoth peruenisset: pro petitis commeatibus ab eius urbis populo per contumeliam irrisus est. Cũ autem confecta expeditione inde reuerteretur: soccoth urbem proelio adortus in potestatem redegit: ac septuaginta socchotinorum ciuium primarios uiros: in torcularibus inter tribulos spinasq; nouo crudeliq; poenæ genere pssit: atq; huiusmodi supplicio egit: ut ita quæ alioquin in socchotinorum gentem iusta erat: iam proter tormenti crudelitatem damnanda uideretur.

De Abimelech Gedeonis filio.

MIrum minime uideatur: si ex sceuo patre crudelissimus nascatur filius quemadmodum de Gedeone Abimelech natus est: qui patri in iudicis Israelitici honore successit. Septuaginta enim fratres quos habebat interemit: ut uix paruulus Ionata manus eius euaderet.

De Dauid iudeorum rege.

NOn potest nisi immensæ crudelitatis facinus dici: quod Dauid in amonitas patrauit: cum urbem raba coepisset. populum enim uniuersum nullius ætatis aut sexus habito discrimine: a falcatis curribus atq; equis dilaniari in frusta atq; proteri iussit: quam sceuitiã sæpius quoq; postea in multas eius gentis urbes exercuit.

De Manase iudeorum rege.

NOuum crudelitatis commentum: & in quo longius mors trahebatur. illud fuit quo iudeorum rex Manases esaiam prophetam inter duas tabulas constrictum serra diuisit.

De Alexandro iudæorum rege.

ALexander iudæorum rex insigni crudelitate notus: quem alio nomine Iameum appellarunt: cum hierosolymã quæ paulo ante ab eo desciuerat armis in potestatem redegisset: octingentos iudæos eodem temporis momento in crucem extulit: atq; illis cernentibus uxores eorum ac liberos interemit. Nam præter fas iustumq;: ac præter communem hominum morem contra innoxiam ætatem sexumq; sceuire non abstinuit.

De Herode Antippa iudæorum rege.

HErodes Antippa iudæorum rex non solum dum uixit crudelis esse uoluit: in uxorem quoq; ac liberos moriens crudelitatem exercuit. quin etiam uita functus ut occideret homines temptauit. nam cum æger ad mortem laboraret iudæorum primarios ad se sub ficta causa uocatos in hippodromo omnes inclusit: ac sorori Solomæ ordinauit: ut statim cum ipse animam egisset: omnes interficeret: ita enim ut ante ipse dixerat age

re uoluit.ut iudæi quibus ipse ob nimiā crudelitatē inuisus erat:pro lætícia quā eos ex morte sua accepturos nō dubitabat: flendi causas saltem propter pro pinquorum mortem haberent

De Iudæis

APerte ostenderunt iudæi q̄ ferum atq; crudele esset eorum ingenium :cum in oriente bellū gerente traiano ob illius aduersam ualitudinem ipsi in libertatis spem exarserunt : atq; in Cyrenis cyproq; rebellarunt : nam duce quodam Andrea nomine : in uicinos populos sceuierunt : atq; ad ducenta hominum milia occiderunt . neq; uero eis tantum humani sanguinis haurire satis fuit : rabie acti luporum more humanas carnes dentibus dilaniabant : atq; occisorum intestinis se cingebant : amicti quoq; occisorum pellibus ceu furiis acti passim discurrebant . per humana etiam cadauera ferarum rabiem transgressi prouoluebantur: sed de tanta uesania a Traiano missi duces minore quidem crudelitate sed non pauciore eorum sangnine poenas sumpserunt .

De Naa Amonitarum rege .

UT iudæorum crudelitatem eggrediamur : Naan amonitarum regem citabimus : qui omnibus iudæis quos in bello coepisset : aut qui se eius fidei credidissent : statim dextrum oculum erruebat .

De Scotis .

FErus nedum crudelis mos fuit : quem Scoti:ita enim ut ante sæpius dictum est : brithannorum pars quæ ad occidentem uergit appellatur : usq; ad Hieronymi tempora seruauerunt : quem ad modū is in secundo aduersus Iouinianum libro testatur . Nam carnibus humanis in conuiuiis uescebatur : qui cum plenas armentorum gregumq; atq; aliarū in uenationis usum ferarum siluas haberent: pastoribus nates : ac mulieribus ubera ut his uescerentur demere solebant .

De Scythis.

NOn minus quoq; Scytharum fera consuetudo fuit : qui primi hostis : quem manu sua in prœlio interemissent:sanguinem gustabāt: atq; detractam capitibus cutim cum capillis equorum pectoribus appendebant : solemnibusq; diebus pro poculo in calua honoratioris hostis quem interemissent bibebāt : adeo ab omni humanitate abhorrebant : quibus fortasse regio ipsa longusq; usus huiusmodi causas præbebat . Itaque eo magis in romanis eiusmodi feritas damnanda est:quanto omnibus de causis humanitate alios excellere debebant .

De Romanis .

Romani edendis gladiatorum muneribus haud mediocris sceuitiæ nomen subiuerunt. Seruos enim coemebant: quos gladiatoria instructos arte producebant: ut acutis inter se gladiorum mucronibus dimicarent. alios etiam feris in harena obiciebant: ut plerosq; miserabiliter a feris dilaniari: atq; semiuiuos deuorari non sine uoluptate conspicerēt. præcio enim humanum sanguinem parabāt: quem sine ullo necessario usu effundi spectarent. Ad ea autem spectacula cum non uiri modo: sed foeminæ quoq; ac pueri magno studio concurrerent. quis negauerit in grauem crudelitatis notam sub uoluptatis specie eos incurrisse?

De Aruntio paterculo.

Aruntii paterculi fabri ferum atq; immane fuit ingenium: æneum enim taurum tanta conflauit arte: ut damnati qui in eo includerentur adhibito igne cum præ dolore gemerent: taurinos mugitus edere uiderentur. Cum autem eum Censorino Acestæ tyranno in Sicilia munus dedisset: iuste ut is primus inuenti sui periculum faceret: a Censorino coactus est. quem ad modum de persimili tauro perilum fabrum Falaris tyrannus coegit.

De Triumuiris.

Diuiso inter se romano imperio Lepidus Antonius atque Octauius triduum continuum eorum notandis nominibus quos morti designarant consumpserunt: morem sibi inuicem de eis quos odio habebant gerentes. In eorum numero fuit Lepidi frater: item Antonii auunculus: & Octauii quidam amici: quos alii odio insequebantur. proscriptorum igitur numerus: quorum capita ad triumuiros deferebantur: fuit trecentorum senatorum: ac duum milium equestris ordinis: qui inter epulas: aut cū uxoribus cubantes: ut forte depræhensi erant occidebantur: quorum corpora quia sepeliendi facultas sublata erat: cum passim inhumata iacerent: in macelli speciem uniuersam urbem reddiderant.

De Tiberio Cæsare.

Quam sceuus: sanguinisq; humani appetens Tiberius quoq; fuit? persæpe hominibus ob leue crimen morte mulctatis: neq; uero in eo explendæ crudelitatis mors terminus erat. si quem sciret propter tormentorum formidinem uelle sibi manus inferre: obseruari iubebat ne se perimeret. ut postea diutius in eum sceuire posset. Mortem enim leue poenarum genus esse ducebat. Quam ob rem cum morti damnatum Carmilium accepisset sibi mortem consciuisse: exclamauit Carmilium manus suas euasisse. Cum autem semel carceres recenseret: atrocibus factis crudelia addens uerba: petenti damnato ut ei liceret mori: respondit se nundum

De Crudelitate.

dignouisse. Mortem enim muneris loco ducebat. diu etiam: uerum eius
crudelitatis signum: scopulus præaltus in caprearum insula ostensus est: a
quo præcipitari damnatos spectabat, quos nautæ ad id præparati remis fu/
stibusq; exceptos occidebant. Semel quoq; omnes humanitatis ac bonorum
morum terminos transgressus: uno die uiginti damnatorum liberos occidit
in quibus aliquot forma insignes fuerunt puellæ: quas ante a carnificibus in/
cestari iussit. Nouum etiam tormenti excogitauit genus: cum arcte deuin/
cto quibusdam genitali membro ebrietatem superadderet: ut per eum mo
dum impedita urina magno dolore discruciati tandem perirent: qua sce/ui/
tia feræ similior q̃ homini factus: cum ne suo quidem generi parceret: Tibe
rium Drusumq; germanici: quem ipse adoptarat filios in carcere fame cõ
fecit: adeo ut Drusus inuentus fuerit culcitram præ fame nimia momordisse.
Sed fortasse ita dei iudicium tulit: ut is in nepotes atq; hæredes suos innocen/
tes sceuiret: quos ut magis diligamus natura impellit: quia innumerabiles
alios per summam iniuriam occiderat.

De C. Caligula.

Horret animus ea meminisse quæ sceue atque crudeliter Caligula
princeps egit: qui non solum sine causa Antoniam amitam & fra/
trem Tiberium occidit: sed etiam Sillanum socerũ iugulauit: mul
tosq; romanos ciues nobilitate insignes ad bestias dãnauit: quod ludos eius
non probassent. in filiorum quoq; conspectu: ut dolor augeretur: damnatos
ipsorum patres occidi iubebat. Cuidam etiam qui ne ad eum iret: ægritudi
nem excusabat: Lecticam qua deferri posset misit. equiti romano exclamã
ti quod innocens morte mulctaretur: linguam abscidit: atq; ad bestias iterũ
deduci iussit. Cum autem quendam a uetere exilio reuocatum sciscitaretur:
quid in exilio agere consueuisset: respondente eo per adulationem: assi/
due se deum rogasse: ut id eueniret quod accidit: scilicet ut Tiberius mo/
reretur: ipse imperaret: opinans suos quoque exules idem facere: misit cir/
cum insulas qui uniuersos trucidarent. Sed cum in singulos sceuitia uti
satis esse non duceret: generatim in uniuersum romanum populum cru/
delitatem exercuit. Nã sæpe cancellos quibus a feris populus distinguebatur:
in theatro ademit: clausisq; publicis horreis romæ totum populũ fame mace
rauit: & cum nullã sibi nisi in alieno malo uoluptatem constituisset: persæpe
cum corpus curaret: serias disquisitiones: aut eos quibus gladio mitus decolan
di artifex caput adimebat: spectare uoluit. In sacrificio pro hostia ser/
uum qui illam dirrectam tenebat maleo percussit: ne pars ulla in ipsius ui/
ta esset humano sanguine non respersa. Quare minime mirum ui/

deri debet: si dei iudicio ipse simul cum uxore filiaq; eodem die in crudelissi-mam incidit mortem.

¶De Claudio imper.

CLaudius imperator crudelitatis atque eius quidem ingentis expers non fuit: Gladiatores enim qui peracutis mucronibus decertabant. auide iugulari perspiciebat: attentius ora morientium intuitus. bestiis quoq; damnatos non sine uoluptate dilaniari cernebat. paruisq; de rebus homines feris ipsis obiciebat. in theatro ad spectandum commoratus etiam cum populus pransum abiret: feris ipsis crudelior: nisi pudor obstitisset: ab humana carne dentes non cohibuisset. Quam ob rem cum Tibure secundum ueterem morem securi quendam feriri ad palum ligatum cuperet uidere: atq; abesset carnifex: eo se loco ubi res agenda erat non dimouit: quo ad carnifex ab urbe Roma uenit. O animum profecto in humano corpore crudelem prorsusq; ferinum.

¶De Nerone imper.

DAmnatorum proter pisonianam coniurationem filios Nero mari summersit: aut ademptis omnibus fortunis prohibuit: ne ulla ope iuuarētur. Itaq; fame confecti in uiis ipsis commoriebantur. postremo ab ægypto quendam acciuit: qui uiuas adhuc hominum carnes deuorabat. Cum autem alia deessent in quæ sceuire posset: petum traseam ciuem romanum occidit: quod in fronte nimiam polliceri sceueritatem uidebatur: quæ res Senecæ quoq; in parte mortis causa extitit: In crimen morte dignū illud trahens: quod alii magnæ laudi in naturæ bonis ascribunt. ut autem incensæ patriæ inuidiam declinaret: in nouam christianorum religionem culpam reiecit. Itaq; quosdam eorum ferarum pellibus tectos feris canibus ut dilaniarentur obiecit. alios autem pice corpus totum perfusos: ac palis alligatos: ut pro funalibus arderent: uiuos combussit. adeoq; progressa eius crudelitas est: ut uel legendo fastidium atq; horrorem inducat.

¶De Vitelio imper.

NIhilo Nerone humanior Vitelius fuit. qui duos fratres adolescentes ad mortem damnauit. quod pro patris periculo eū rogarant. adeo enim inuisa ei pietas fuit: ut eam in filiis quoque erga parentes damnatione dignam duceret.

¶De Commodo imper.

NOn minus sceuitiæ in Commodo fuit. nā pter leuissimas alias causas quibus persæpe interfici homines iussit. morte unum mulctauit. quia C. Caligulæ uitam a Suetonio scriptam legisset: inter-

dum quoq; si aliquem cernere ei contigisset : obeso uentre atq; adipe moli : medium uno ictu secari iubebat: ut uiscera eius a uentre discurrentia uideret: ut pote qui ex eo uoluptatem ingentem acciperet : quod aliis permagnum in cussisset horrorem.

¶ De M. Aurelio Antonino Caracalla imper.

PRofectus Alexandriam Antoninus Caracalla : & Alexandrino populo indignatus : quia editis ludis de eo carmina recitauerant: quæ ipse grata non habebat : delectu eorum habito : qui militiæ idonei uiderentur cum eos inspicere uelle ostendisset : omnes interemit: militibusq; romanis: quos in eam urbem secum adduxerat ordinauit: ut per noctem hospites suos interficerent: & cum alia sceuiendi materia deesset : eos interfici curabat : qui carminibus aut alia superstitione remedia quartanæ quæsiuissent.

¶ De Eliogabalo.

SCelestis atq; crudelibus factis Eliogabalus usus est : cum adolescentulos innoxios quorum ambo adhuc parentes uiuerent : interficiebat : ut eorum mors ad plures dolorem extenderet.

¶ De Macrino imper.

MAcrinus quem ob crudelitatis magnitudinem macellinum nuncupauerunt : uiuentes homines mortuis alligabat : donec uermibus fetoreq; conficerentur.

¶ De Maximino imper.

MAximinus ut humano sanguine feritatem suam expleret : contra salutem suam initas esse conspirationes multas finxit: atque ob id quatuor hominum milia occidit: ut autem noua tormentorum ac mortis genera inueniret uiuos homines exinteratis bobus includebat, ita ut caput extaret, atq; ita mori sinebat.

¶ De Auidio Cassio.

AVidius Cassius non sceuerus modo: uerum etiam sceuus: trabi octuaginta pedes prælongæ : atq; a terra ubi ualide figebatur in altum erectæ : ab imo usq; ad summum uiuentes alligabat homines : atq; circum ipsam succenso igne: eorum partem ignis ui: partem fumo: nonnullos quoq; rei ipsius formidine atq; horrore necabat.

¶ De Dioclitiano imper.

DIoclitiani sceuitia in christianæ religionis homines tanto aliorum romanorum principum crudelitatem supereminet : quanto agnos feritate Leo anteit : unde si ipsius atq; aliorum qui Christi religionē persequuti sunt : crudeliter atq; nefarie gesta scribendo prosequi uoluero: di

numerandi stellas sumpsisse mihi laborem uideat. Quam ob rem ex innumerabilibus pauca quædam magis insignia ueluti currens perscribam. In thebaide: quæ ægypti pars est: nudas fœminas pedibus suspendebat. alias deuexis arboribus alligatis pedibus cum in contrarium redire arbores permitteret: in duas partes dilaniabat: quibusdam cum adhuc uiuerent pellem coriumq; detrahebat: alios ferreis unguibus totum non profundis sed oblongis uulneribus dilaniatos corpus carceribus uinctos restituebat: ac tegularū fragmenta pro strato eis subiciebat: ut quieturi q̄ ante in martyrio deterius haberent. Alexandriæ autem non nullis ademptæ manus: ac pedum digiti. item nasus labra & aures. atq; ita affectos uiuere: si hæc uita & non longior mors esse potest: permittebat. quosdam ueluti edos ignibus assabat. Verum in ponto atq; capadocia in christianos arte aucta fuit crudelitas. peracuta enim cannarum frusta inter ungues carnemq; digitorum figebat: alios liquefacto plumbo totos instilabat: aut per anum eis corpora replebat. Foeminis quoq; per sexum candentia ferramenta adigebat: quibus rebus nullius tanta barbaries ac feritas est: quæ uehementer horum tormentorum horrore moueri non debuerit. Sed iam priscorum crudelitati finis fiat: ne diutius molestissima nos materia detineat.

Recentiora De Ecerino de romano oppido.

Ecerinus romanensis: romanum autem in patauino ut dictum fuit ante: agro oppidum est: late in Italia tyrannidem exercebat: tertio mantuanæ obsidionis anno: cū patauiū urbē rebellasse audisset: undecim patauinorum milia quos secum habebat: diuersis inclusos carceribus: uariis tormentis atq; insuper famæ quoq; confecit. In italiam inducto crudelitatis insueto genere: multorum damnatorum ciuium filios castrauit: tam multis quoq; eodem tempore erui oculos iussit: ut ingentem patinam oculis non repleret modo: sed etiam spectare uellet. Syllam enim ut in peremptorum numero: ita etiam in necis modo superare uoluit.

De Ottone Antonio montis feretri comite: Vrbini principe.

OTto Antonius montis feretri Comes: atq; urbinatium princeps: puerum quem in cubiculi ministerio habebat: rasinato linteo atq; sulphure perfuso inuolutum. uiuum in candelæ morem combussit: quod hora quam ei præfixerat ipsum non excitasset.

De Maumethe Ottomano turcarum rege.

AEtate nostra Maumethes Ottomanus turcarum rex inter alia sceuitiæ genera quibus utebatur: cum in ortis quos Constantinopoli in deliciis habebat: deesse pomum in arbore cedro quam paulo

ante inspexerat animaduertisset: arbitratus procul dubio unum e tribus pueris quos secum habebat pomum decerpsisse: quod in ortis præter eos alius nullus fuerat: quia quilibet ipsorum se pomum decerpsisse negabat: iussit ut ferro eorum pectora aperirentur. & nisi in primi cuius apertum fuit pectus stomacho fuisset inuentum: dubium non erat: quin ad omnes ipsos ea pena trāsiret. quod supplicium in non conuictum nimis profecto sceuum fuisse dici debet.

¶De eodem.

EIdem quoq; mos erat captiuis. quorum aut ætate: aut aliam ob rem inutilis uideretur seruitus futura: grandi palo per anum in totum adacto corpus in terra defixum palum in sublime errigere: atq; ita quantum fieri posset dato cibo alere.

¶De Nicolao picinino.

POrest sceuitiæ nomine carere: si quis ad seruandam militarem disciplinam: aut aliquid simile occidatur. cæterum si in eo inusitatum tormenti genus adhibeatur: aut ex tormento capi uoluptas uideatur: euitari non potest: quin illud crudelitatis nomen subeat. Ita Nicolaus picininus egit: cum Philippi Mediolanensis ducis auspicio Album ingaunum obsideret. Captum enim Valentem fogatiam. quod ab obsessis deferre litteras depræhensus erat: collo eius ad crura alligato ita ut in globum conuersus esset: tormento cui uulgo italicæ bricolæ nomen est in urbem Album ingaunum transmisit: qui quanquam ante moreretur quam terram attingeret sceuum tamen mortis genus uisum est: discerptus enim tanti casus altitudine humanam formam amiserat ita ut uix parua in parte aliis amissis colligi posset.

¶De Vitoldo Lituaniæ duce.

QVam fera Vitoldi Lituaniæ ducis crudelitas esset: is enim Sigismūdi imperatoris temporibus fuit: experimento eo ostendebatur: quod fallere nunquam solebat. Nam qui ex populis ei parentibus iudicio damnabantur: ad primum damnationis nuncium ultro ui sibi ipsis illata uitam suspendio finiebant. Ita enim effugere studebant ne ursorum pellibus inclusi ab ursis ipsis dilaniarentur: aut alio tormentorum genere crudelem in modum: ut consueuerat: torquerentur.

¶De quibusdam gallis.

SCeuius crudelitatis genus Carolus septimus gallorũ rex in principe raix gallici regni mariscallo exercuit: dum furcis appensum fœda morte affecit: quod magicæ arti deditus: centum ac uiginti tum prægnantium mulierum: tum infantium corpora occiderat. Mulier quoq; rusticana abe uillensis uiua combusta fuit: quia infantes peremerat: & sale conditos in cibum adhibebat: omnes crudelitatis transgressa terminos: dũ in eam sceuiret ætatem quæ etiam feras interdum mites inuenit.

De Roglerio ubaldino archiepiscopo pisano aliisq; ciuibus pisanis.

SEuitia quoq; tanto insignior in Roglerio pisano archiepiscopo fuit: quanto pastoralis dignitas magis ab ea abhorrebat. Is enim cum quibusdã aliis gibellinæ factionis ciuibus pisanis ab urbis administratione Vgolinum Gerardeschum depulit: cum ipsum in eo honore ut guelfum pisani constituissent: ut Lucensium atq; florentinorum guelfi nominis amiciciam aduersus genuenses conciliarent: quorum res in gibellinorum ubertorum Auriæ Spinulæq; manu erant: & a quibus maritimo bello pisani magna clade affecti nouem milia atq; insuper ducentos anno salutis ducentesimo atq; octuagesimo quarto supra mille e suorum numero desiderauerant. Carcere igitur longo maceratum Vgolinum pollicitus archiepiscopus se incolumem seruaturum: si pecuniam quam habebat patefecisset: posteaq̃ eius tesaurum assecutus est: fame cum tribus liberis quadriennio post q̃ clades illata fuerat ad mortem compulit. sub eo prætextu quem ad modum cum genuensibus per Nicolinum petracium genuensem pepigerat: ut gibellinæ factioni pisanæ urbis administratio restitueretur. in quo nõ minus cum genuensi populo archiepiscopus fidem uiolauit: nõ tradito Vgolino: quem se daturum promiserat: q̃ cum Vgolino: cui incolumitatem pollicitus si tesaurum detegeret: postea cum tesauro etiam uitam: ut dictum est: ademit.

De Carolo ultimo duce burgundiæ.

SEuitiæ terminos trãsgressa uidetur illa: quæ in Carolo ultimo burgundiæ duce dicitur fuisse. Nam uel ipsarum tragediarum portẽta superauit: nec uero pauci operis fuerit singula exequi: quæ dum iræ indulgeret is naturæ uiolato iure per summam immanitatem edidit. Quibus enim ut alia multa omittam pro rei dignitate uerbis satis deplorari excisæ poenitus urbes clarissimæ Leodium atq; Dinantum poterunt? In quibus omnibus igne ferroq; foedatis: nulli ætati aut sexui pepercit: quis etiam sine ingenti dolore illata Eluetiis mala commemoret? e quibus uno die quin/

gentos in deditionem acceptos suspendit. Iniuriæ tamen a leodiensibus & Dinantinis: atq; etiam ab Eluetiis acceptæ excusare in Carolo sæuiendi atrocitatem aliquo modo debere uidentur. Nam alteri in ipsius contemptū epatu propinquum eius deiecerant: alteri furcis Caroli ipsius atq; procerum eius simulacra appenderāt. Sed procul dubio in dediticios: atq; in sexum ætatē q; imbellem tam crudeliter sæuire hominis nimium iræ frena laxātis opus fuisse uidetur.

Eius qui opus latinum fecit Interlocutio.

OBsecro lector ne mihi qui rē hac latinā pro uirili facere enixus sum uitio dare uelis: si quid acerbius dictum uideatur: ubi de aliquo uel in sæuitia uel alia re parum probata mentionem fieri contigit. Coactus sum ea sequi quæ primus auctor uernacula lingua scripsit: In quo & si quantum integra fide fieri potuit: summa a me adhibita moderatio fuit: uereor tamē ne quis se læsum putet. Sed eum qui omnia fecit: omnia nouit testor: nullius criminis culpa minus me q̄ maledicentiæ studio laborasse.

De ira atq; odio — Caput tertium.

NE Valerii ordinem deseramus: hoc loco de iracundia dicendum est: quæ dum durat insaniæ furorisq; ut effectum exhibet: ita etiam nomen indipiscitur. neq; uero aliud uitium magis hominem torquet & dū incipit: & dum uim suam exercet: cuius assidue pœnitentia comes est. Sed persæpe tam sera uenit: ut fructum aut nullum aut perexiguum afferat. uerum cum exprimi eius uis nulla re magis q̄ exemplis ualeat: ad ea descendemus: si ante præfati fuerimus nos cum ira etiam de odio scripturos: quod inter ipsa haud parua uideatur esse coniunctio.

De Marcio Sabino.

MArcius Sabinus post Nummæ pompilii mortem: Nam cum eo romam habitatum uenerat: cum præferri sibi Hostiliū in regno uideret: cui ipse aspirabat: adeo indignanter atque iracunde eam rem tulit: ut uitæ tedio sibi ipsi mortem consciret. O furibundum profecto hominem: quæ enim incendia? quæ ruinæ? aut quæ po. ro. strages: effususq; sanguis huius iracundiam explere potuissent? qui cum in populum ro. non posset: tam acerbe in seipsum sæuiuit.

De Valerio publicola.

HAud minus grauiter publicola ad iram proter consulatum quam Marcius regni gratia incensus est. Nam cum arbitraretur pulsis Tarquiniis Bruto in consulatu collegam se futurum: ut Lucretium Collatinum præferri sibi uidit: adeo ira exarsit: ut omnes

anteid tempus acceptos honores deponeret: abiectaq; senatoria dignitate patrociniis quoq; causarum ac clientelis renunciaret: atq; omni publico munere abstineret.

De Spurio Licinio tribuno plebis.

CVm equi populo ro. arma intulissent atq; ex toto latio Fidenateq; agro prædam abegissent: senatus decreuit: ut legiones aduersus equos conscriberentur. Cum eam rem Spu. Licinius tri. pl. impediret: atq; eum quidam Senatores imminentis periculi atq; detrimentorum monerent: quæ toti urbi inferebantur: Spurius ira atq; odio contra senatum incensus respondit: passurum se prius Ethruscos aliosq; hostes non prædam modo ex romano agro agere: uerum ipsi quoq; urbi: potius q̃ patricios senatum q; dominari: adeo iracundia atq; odium ei bonam mentem ademerat: ut hostes dominos ferre q̃ ciues mallet.

De populo romano.

A Priuatis odiis ad publica quoq; transeundum est: cum populus a Senatu uideret apium Claudium iuniorem consulem cum. T. Quintio capitolino creari: ingenti odio commotus: quo apiam gẽtem prosequebatur: ac simul indignatus comitio excessit: ne ad honores euehi quenq̃ ex ea gente conspiceret.

De eodem.

GRauius quoq; odium eo tempore in patricios ostendit: cum per noctem occupato capitolio ab Apio Herdonio cum quatuor Samnitium milibus: consules Valerius publicola & C. Claudius populum ad recipiendã arcem uocarunt. immobilis enim populus mãsit: ceu nihil hostes curaret: captamq; patriam perpeti a latronibus diripi atq; incendi: q̃ patriciis morem gerere malebat. neq; ante de sententia deduci potuit: q̃ petitam legem ei senatus concessit.

Iterum De eodem.

REpentinam quidem: atq; haud scio an iustam quoq; iram populus ro. ostendit: cum ad mortem stilis graphiariis Erixonem equitem in foro percussit: quod ab eo filius nimis seue uapulauerat. Sed fine romanis exemplis facto ad barbaros atq; exteros transibimus.

De ægyptiis.

PSaniticus ægypti rex illato æthiopibus bello: exterorum militum uirtuti magis quã ægyptiorum fidere uidebatur. Cum autem ob eam rem peregrinos maiore in honore haberet: indignati ægyptii ad ducenta milia coacti: psanitico rege deserto in æthiopiam tetenderunt.

De Ira atq; Odio.

Cum autem ipse abeuntes secutus blande appellaret: patriæq; & uxorum atq; liberorum eos commoneret: ægyptii in ira perseuerantes concussis armis dixerunt: illis nouam sibi patriam comparaturos: sublatisq; uestibus cũ genitalia membra patefecissent: donec incolumem eam corporis partem seruarent monuerunt: neq; uxores: neq; liberos eis defuturos. plus enim apud eos indignatio atq; iracundia q̃ patriæ liberorumq; charitas ualuit.

De Gallis atq; eorum duce brẽno.

Vehemens quoq; gallorum ira fuit: cum aduersus Clusinos cæterosq; Ethruscos populos motis armis pacem tum cum romanis seruarent. Nam cum inito cum Clusinis proelio resciuissent: Fabrium Ambustum legatum romanum: qui ad conciliandam inter gallos Clusinosq; pacem missus erat: in proelium cum Clusinis descendisse: atque gẽtis suæ gallum unum interemisse: ira ac potius furore repleti: omissis Clusinis romã petierunt: occisisque omnibus quos inuenerant: sacra atque profana incendio ruinisque foedarunt.

De Cambyse persarum rege.

Persarum rex Cambyses Darii filius: cum Amasis ægyptii regis filiam in matrimonium petiisset: atque Amasis ueritus ne ea potitus non uxoris loco sed in concubinarum numerum retineret: altã pro filia et simillimam misit: quam rem Cambyses cum cognouisset ira exarsit: atque cum ingenti exercitu in ægyptum descendit: ubi cum defunctum Amasim inuenisset filium eius psaniticum regno deiecit. Ipsius quoq; amasis corpus sepulcro erruit: & tanq̃ uiueret uerberibus cædi acutisq; ferramentis totum pungi: ac deinde in foro comburri iussit. neq; enim animaduertit plus in se ipsum iracundiæ flammas telaq; q̃ in mortuum Amasim sceuire: q̃d ea iracundiæ uis ac natura est: ut semper auctorem torquere incipiat.

De Septimio Sceuero.

Septimius sceuerus imperator tanquam immemor esset se a Iuliano imperatore olim desciuisse: Clodium albinum ob similem culpam posteaquam proelio uictum interemit: nudum eius corpus pro palatio proiici iussit: ad quem cum ipsius equus accedere formidaret: calcaribus adactum coegit corpus ipsum calcare. Indigna profecto res: ut uir qui iam sexagesimum excederet annum: tam graui contumelia romanum uirum non modo nobilitate uerum etiam imperatorio honore insignẽ afficeret. neq; uero hoc egisse contentus fuit: illic enim corpus Albini retinuit: quoad foetore compulsus iuberet in flumen proiici.

De Tertuliano.

QVantum ira atq; indignatio possit: & quam hominum hebetare ingenia atq; animos soleat: Carthaginensis Tertulianus declarauit. nam cum antea singulari uitæ innocentia esset: ac permulta de catholica religione ingenti doctrina atq; eloquentia scripsisset: romæ quorundam clericorum contumelia affectus: maiore indignationis ad quam permotus erat: q̄ honoris ac propriæ salutis habita ratione ad hæresim transiuit: ac pratium montani phrigii dogma secutus aduersus catholicam fidem scripsit.

Recentiora De Alarico rege gothorum.

REcentioris iracūdiæ principium in Alarico gothorū rege faciemus. Is cum ab honorio imperatore obtinuisset: ut in galliam ad quærendas nouas sedes proficisci posset: & iam profectioni se accinxisset: iuxta urbem uercellas contra fidem datam: solenni dominicæ resurrectionis die: Saulus a Stilicone missus penes quem eo tempore occidentalis imperii administratio erat: eum inuasit. Alaricus autem cum strenue ingentiq; animo se tueretur: ac diu grauiterq; præliatum esset: tandem romanum fudit exercitum, uehementerq; ob eam rem indignatus omissa gallia retro exercitum conuertit: atq; omnibus usq; ad urbem Romam dirreptis incensisq;: quid ira posset ostendit. urbem enim quam primo galli fabii ambusti culpa incenderant: nunc quoq; Stiliconis qui tueri eam debebat perfidia: cū ad eam ulciscendam gothi se conuertissent euertit: id enim iræ magnitudo gothos ut agere auderent compulit: quod antea ne cogitare quidem ausi fuissent.

De Totila gothorum rege.

GOthorum rex Totila recepta urbe Roma: quam ei Bellisarius a Iustiniano in italiam missus ademerat: oratores ad Iustinianum Constantinopolim misit: petitum ut ipsius Iustiniani auspicio ac nomine obtinere ac regere urbem ipsam liceret. Cum autem accepisset Iustinianum condictionem repudiare: repente immanem regem atrox ira impulit: ut urbem quam mortales alii spectando admiratione capiebantur: quæ orbis terrarum erat caput: & cuius iam possessor erat: incendio ruinisq; totam deformaret: murisq; quoq; nudatam quadraginta diebus feris ut in ea stabularentur: donec denuo ipsa Bellisarius potiretur permisit.

De Constantio militari tribuno.

EO bello quod cum Bellisario gothi gesserunt: cum unus militum Constantini tribuni romano iuueni insignem specie ensem ademisset: atq; Constantinum Belisarius repræhenderet: quod tam insolenter agi a sui ordinis milite pateretur: repræhensioniq; minas pro impe

rio adderet? nisi gladius repræsentaretur: adeo indigne eam rem Constantinus tulit: ut præ magnitudine iracundiæ: Bellisarii dignitatis ac uitæ suæ immemor pugione quo accinctus erat Bellisarii pectus peteret. proter quod facinus statim compræhensus ac laqueo enectus fuit.

De Monte.

Nihil profecto metitur ira: quemadmodum Montis accolæ montis Silicei in patauino agro factum testatur: qui proditionis insimulatus cum Veronam ad Ecerinum tyrannum honeste tamen deduceretur: fortasse animos ei faciente Innocentia: magnis clamoribus uociferabatur: neq; se neq; suorum quenquā proditionis infamia ac crimine unquā laborasse: quæ uerba cum tyrannus a palatio audiret: in propatulum descedit: ubi mons erat deductus: subitaq; concitus ira atq; toruo uultu Monti appropinquans inquit: proditor etiam hiscere audes? quo uerbo tanta animi indignatio Montem perculit: ut nequaquam excusare obiectum crimen cogitaret. uerum in tyranni collum inuasit: adimereque pugionem quo cinctus erat contendit: quod cum facere nequiuisset in terram prostratum unguibus atq; dentibus ita deformauit: ut uix multis diebus sanari uulnera possent. tandemq; oppressum enecuisset: nisi ab astantibus ministris Ecerinus adiutus: & Mons interfectus fuisset.

De Ioanne Andrea Lampugnano.

Nec mons: de quo dictum est: primus fuit: neq; ultimus quem ira in grauissimos casus: ac deinde in miserandam mortem deduxerit: Nam ætate nostra Ioannes Andreas Lampugnanus Mediolanensis ciuis: in iudicio contendebat cum Branda Castilionense comensi episcopo: in qua re uir qui patrimonium alea ac prodigalitate decoxerat: cum litis detrimenta grauiter ferret: & ut fieri solet in principem malorum suorum causas conferret: in tantam non iram sed rabiem exarsit: ut neglectis quæ supererant fortunis: neglecta ipsa animæ salute: atq; præsenti uita: cum sextum mensem in ea animi perturbatione perseuerasset: ingressum Mediolani principem Sancti Stephani fanum: qua die illius memoria colitur ut missarum solemnia audiret a tribus comitibus adiutus interemit. neq; uero militaris cohors: quæ armis tegere principis corpus solebat tueri eum potuit. quia repente Io. Andreas cum nullus tam grande facinus ausurum quenquam putaret: ad patrandum scelus apparuit. qui dum postea re peracta apparitorum telis confoderetur: sæpius ita mori uolo horrenda uoce exclamauit. O ferum profecto atq; furiis exagitatum pectus: O cæcam iram imo potius ferinam atq; immanem rabiem: adeo cupide alienam appetere mortem: ut propriæ uitæ immemor fieret: nam si scribendo

dira Io. Andreæ facies: ne uenenatum animum dicam: qui interius latebat ita ut erat exprimi posset: horrenda adeo proferretur figura: ut solo illius cõspectu: ne dum iræ quæ in uiuente erat magnitudine: territi mortales omnia alia q̃ ipsum intueri mallent.

De Gualterio comite Brennensi.

Perniciosi quoq; exitus exemplum proter immodicam iram Gualterius Brennensis comes præbebit: cui Tancredi olim Siciliæ regis natu maior filia nupserat: & ipse tanq̃ soceri regnorum hæres cũ quadringentis tantum militibus profectus: mira fortunæ fœlicitate ingentiq; animo pene omnia receperat. Mortuo enim Henrico imperatore relicto Federico filio impubere populorum discordiis agitatum regnum nutabat: atq; ad Gualterium plæriq; inclinabant: Sed postremo cum a Thebaldo germano apud urbem Sarnum Gualterius deuictus in eius potestatem uenisset: tanto odio atq; uesania in Thebaldum exarsit: ut cum tertio die postea quam captus fuerat: Thebaldus liberaturum se Tancredum offerret: atque in amissum poenitus regnum restituturum: si loca quæ ipse in eo regno possidebat confirmare uellet: Gualterius nihil ad amissum regnum cogitans: qd recuperare: nihil ad captiuitatẽ considerans: quam exuere poterat: ut fera amens rabidaq; respondit: neq; ea quæ Thebaldus offerebat: neque longe maiora tam uilis hominis manu accepta unquam grata esse habiturum. quo responso haud ab re indignatus Thebaldus quod tam insigni iniuria ab eo quem captiuum habebat afficeretur: interminatus est se facturum: ut tantæ contumeliæ eum poeniteret. Sed hac re Gualterius furore etiam magis exarsit: ita ut laceratis uestibus: laceratis etiam fasciis quibus uulnera alligauerat: exclamaret: uiuere amplius nolle: posteaq̃ in eiusmodi hominis manu esset. qui minitanter in eũ ageret. Itaq; ipsa uulnera atq; intestina discerpsit. & cum ultra neq; cibo neq; medendi aliqua arte curari uellet: iratum furibũdumq; spiritum ui extra corpus suum exegit: unica filia relicta. Huius igitur Gualterii imaginem si tecum lector animo proposueris: pristinæ fortunæ recuperationem proter odium aspernantis: deinde manum sibi ipsi inferentis proter amentiam: iudicabis procul dubio iratum hominem non a ratione solum aberrare: uerum omnibus quoq; humanitatis sensibus spoliatum: sub humana specie moribus in feram conuerti. quanquam ferarum nulla adeo ut hic in seipsam sceuire cognoscatur. Nunc a priuatis ad publicas iras transeamus.

De populo romano.

¶De ira atq; odio.

ORta inter Ioannem decimum pontificem atq; Albertum ethruriæ marchionem discordia: quia Albertus pannonas aduersus romanam ecclesiam mercede conduxerat: qui iuxta gentis suæ morem ferro atq; igne omnia foedabant: indignatus ob eam rem populus ro. quod illorum discordiis romanus ager uastaretur: capto Alberto caput ademit. exercitus quoq; potificē manibus in eū iniectis in carcere puluino ori obiecto enecuit: nulla in utroq; dignitatis uel ecclesiasticæ uel secularis habita ratione.

¶De Stephano Sexto pontifice.

STephanus sextus pontifex in formosum pontificem quanq̄ mortuum quod is ei interdum ne ad pontificatum ascenderet obstiterat: odii tenax fuit adeo ut errui e sepulchro eius corpus iusserit. ademptisq; pontificiis uestibus atq; ornamentis seculari amictum indumento: ut extra ecclesiam sepeliretur statuit: manuum quoq; digitos abscidit tanq̄ mortuum sacerdotali atq; pontificio honore priuare uellet: ac piscibus deuorandos in amnem abiecit. adeo proter odium amissa ratione ut dominicæ admonitionis de iniuriarum remissione rationem nullam haberet. Malus enim grex ita a semita ueri pastoris aberrauit ut pontificatum in tyrannidem conuerteret.

¶De Lothario gallorum rege. & Sergio tertio pont.

SErgius tertius pontifex alieni odii iniquus ultor: formosi pontificis de quo diximus: corpus denuo erutum a secundo tumulo palam in foro capite mulctauit: ac deinde in amnem tiberim proiecit: ob id solum ut Lothario gallorum regi morē gereret: qui hoc odio formosum defunctum prosequebatur: quod ipsius opera imperium a gallis ad berengarios trāstulerat. nonnulli quoq; arbitrati sunt in formosum sceuiendi apud Sergium eam fuisse causam: quod in pontificatus creatione formosus non nunq̄ Sergio restitisset. Cæterum quæcunq; eius rei causa fuerit: profecto & turpis habita est: & unde magnum in auctorem dedecus atq; infamia resultauit.

¶De Clothario gallorum rege.

IRa prorsus furoris plena Clotharii gallorum regis fuit Clodoueo patre orti: qui alio nomine Clouis quoq; nuncupatus primus gallorum regum habitus est: qui christianum nomen profiterentur. Nam cum inuidorum opera respersum falsis criminibus Gualterium iuetoti dominum regii cubiculi honore atq; ministerio insignem expulisset: & is decennium in oriente aduersus Christi hostes pugnando consumpsisset: inde postea reuersus cum regi Clothario Virgilii pontificis

ſcriptas in commendationem ſuam litteras in templo reddidiſſet ea die qua Chriſti redemptoris mortem eccleſia ingentibus cerimoniis celebrat: arbitratus & loci & temporis ratione clementiorem ſe regem habiturum: ex toto eum opinio fefellit: quod præter modum furore correptus rex clotharius eū manu ſua crudeliter occidit. Quam ob rem acerbe a pontifice repræhenſus cum præterea etiam eum conſcientia: id quod perſæpe in ira cōtingit: torqueret: ut pro tanto crimine quantum fieri poterat: ſatiſfaceret: ſicuti nimia ira atq; ſuperbia palam deliquerat: ita etiam palam atq; humiliter corrigere crimen uoluit. Gualterii enim hæredes ac poſteros: item iuetoti urbem atque agrum ab omni gallici regni imperio ac ſeruitute liberauit. Itaq; ab eo tempore eius loci potiti homines regio nomine inſignes facti ſunt: neq; uero iuetoti exiguitas obſtitit: quanq̄ undiq; eum gallici regni loca ambirent: & a rege gallico defenderetur: quin ſubiectionis ius nullum agnoſceret.

¶De Bonifacio octauo pontifice.

QVis immenſi odii magnitudinem enarrare poſſit: qua Bonifacius octauus pontifex gibellinam factionem proſequutus eſt? facinus profecto non modo ſacerdote indignum: ſed ne latroni quidem aut pyratæ congruens: nam qui pro paſtorali officio extinguere odia debebat, ea ipſe uerbo atq; re inflammabat. Itaq; cinerum die cum mos eſſet: ut pontifex eccleſiaſticorum antiſtum capita cinere aſpergeret, ut ad porchetum Spinulam genuenſem archiepiſcopum peruenit, qđ gibellinæ factionis eſſe putabatur: cinerem non capiti inſperſit: ſed in oculos peruerſæ enūciatis ſolemnibus uerbis coniecit, dixit enim memento te gibellinum eſſe, & qđ cum gibellinis in cinerem reuerteris. tanta enim odii uis ſcelerato pectori inſeditut ſacra uerba ad euomendum factioſæ mentis uirus peruerteret.

¶De populo Florentino.

REgnante Neapoli Manfredo cum gibellina factio urbe Florentia ab aduerſariis pulſa: Manfredi atq; ſenenſium ope ſubnixa redire in patriam contenderet: ingentibus copiis ad amnem arbiam aduerſus Florentinum populum urbe egreſſum acriter dimicabat, eo ipſo tēpore gibellini qui in caſtris florentinis erant: facta ad hoſtes tranſitione: auctis exulum uiribus florentinum populū terga dare coegerunt. In quo proelio bucca abbas: id gentis nomen eſt: gladio florentini populi ſignifero qui e pacia gente erat: manum abſcidit. Florentinorum igitur ac fœderatorum multa hominum milia eo die deſiderata fuerunt. adeo enim gibellinorum pectoribus odium in guelfum nomen inſederat, ut nulla honoris aut patriæ charitatis habita ratione ſuos euertere: & gloriam hoſtibus tradere non erubuerint.

¶ De Henrico hispaniarum rege.

MOriente Ioanne Castulonensi rege eius nominis ultimo: superstites duo filii fuere Henricus atq; Elisabella: quæ postea Ferdinando Ioannis Aragonii Siciliæ regis filio nupsit: cum autem Henricus Elisabellæ frater procreationi impotens haberetur: atq; ut interdum contingit: uerbis cum eo soror contendens dixisset: etiam inuito ipso se post eum regnaturam: tantum ex eo indignationis Henricus concepit: ut statueret omnino operam dare ne sorori quod optabat succederet. Itaq; cum hispanum iuuenem conspexisset decora quidem facie, sed humili fortuna natum nomine Beltramum Cuenam: in regiam eum acceptum ducem Alburchechensem creauit: egitq; ut cum regina concumberet. Itaq; filiam edidit: cui Elisabet nomen inditum est: quæ magnorum in castulonensi regno post Henrici mortem motuum causa extitit: aliis filiam: aliis sororem ad capescendum regnum uocantibus. Quam obrem cum soror uiribus superior fuisset: filia in lusitaniam profugit retento regio animo nomineq;: & si eam qui diuersas partes fouebant Beltramicam appellarent.

¶ De Stephano Konth equite pannonio ac comitibus

CVm Sigismundus Brandeburgēsis marchio uxoris gratia ad pānonium regnum peruenisset: patuit quantas uires insitum a natura inter Bohemios pannoniosq; odium haberet. nam cū Sigismundus Stephanum konth pānonium equitem: atq; cum eo alios uiginti equites uelut parum dicto audientes cōprehēdi iussisset: cathenisq; uincti omnes ad eū deducti essent: nullus eorum unq̄ regem ne capite quidem conniuens honore dignatus est: neq; regem suum nominare uoluit, maluerunt q; nō ipsi modo: uerū ipsorum quoq; ministri prius capite mulctari: quā sententiā mutare. inter ministros autem conucagia stephani alumnus cum domini mortem grauiter quæreret: & eū quia adhuc tenera ætate erat Sigismūdus multa promittens solari uellet: offerretq; se suorum numero eum habiturum: is turbato uultu plenisq; animi indignatione uerbis respondit: se nunquam scrofæ boemæ subiturum seruitium: atq; in hac animi obstinatione interemptus est.

¶ De Genuensibus aduersus pisanos.

VNo adhuc exēplo genuensium. siræ atq; odii posito: huic materiæ quæ rabiei plena est finem faciemus: anno salutis ducentesimo atq; octuagesimo quarto supra mille: cum bello inter se genuenses atq; pisani decertarent: genuenses captis duabus pisanorum triremibus: cum Siracusis in sicilia appropinquassent, atq; per noctem extra urbis muros triremium patronos in furcis suspendissent: reliquam naualem turmam uendide

runt præcio in singulos unius capæ constituto: eam ignominiam longe grauiorem quam ipsam mortem arbitrati.

De Auaritia Caput tertium.

DE Auaritia iam tandem scribamus: quæ fomentum auiditatis est: atque urgens ad omne scelus calcar: ab animis enim in quos semel ingressa est: amiciciam honorisque desiderium pellit: ac nunquam inde eggreditur: quin potius cum annis crescit: & quamuis senio subeunte corporibus uires decrescant: habendi cupiditas tempore ipso augetur: & quo minus ad uiuendum spacii superest: tanto plus struendis intenta opibus timidius necessaria promit. Itaque quicunque auaricia captus laborat: cum neminem amet: a nullo etiam amatur. & cum omnia auro postponat. quanto plus auri possidet: tanto plus quærendo inhiat: ueluti hidropicus qui bibendo semper magis sitit: & si totum aqua perfusum plenumque corpus habeat. Quæ res effecit: ut non sine ratione omnium italorum consensu in idem conuenientium nomen: Auariciæ enim comes semper est miseria: auaros omnes miseros esse dicamus.

De Persa Macedonum rege.

MIseros esse auaros exemplo suo persa ultimus Macedonum rex ostenditia paulo Aemilio superatus ac captus nam a reliquis militibus desertus paulo ante quam caperetur magnarum promissionum spe paucos quosdam Cretenses secum retinuit: promissorum pignus fuere data aliquot aurea uasa. cum autem Cretensium præsidio in tuta se loca recepisset: pollicitus se pecuniam daturum uasa a Cretensibus recepit: & cum uasis pecuniam quoque retinuit. Itaque ab ipsis etiam Cretensibus destitutus cum nullo alio quam auro comite in Samothraciam profugisset: ab Aemilio captus Romam in triumphum quem ad modum tanta auaritia dignum erat: perductus fuit. nam cum in bello pluris aurum quam homines fecisset: tandem experiendo cognouit: aurum se: quia homines quibus aurum defenderet non habebat: una cum libertate ac regno amisisse.

De filio Tigranis Armeniæ regis.

CVm Tigranem armeniæ regem Pompeius deuicisset: & is ab eodem Pompeio in regnis quæ ante possidebat restitutus in romana castra ad salutandum Pompeium uenisset: maiore natu filio eum prosequente: a toto exercitu amanter exceptus: & a Pompeio cœnæ honore dignatus: post epulas Pompeio totique exercitui ingentia munera contulit. Cum postea filius quoque inuitatus esset: respondente eo tanti se cœnam emere nolle. Indignatus Pompeius custodiri eum iussit: ac romam in triumphum duxit. nam

patre eius ob liberalitatē in regnis relicto: auarum filium qui abiecto erat animo una cum regno libertate quoq; priuauit.

¶De Tiberio romano principe.

DE omni uiciorum genere scribendi: abunde romani principes: ut ante etiam dictum fuit: exempla sumministrant: inter quos auaritia Tiberium cæsarem notabimus. Occidit enim Gn. Lentulum augurem patricio genere: uitæq; modestia ac uirtute impense laudatum: posteaq̄ is eum hæredem scripserat. ueneficii Lepidam fœminam innocentissimam condemnauit: ut Quirino diti atq; orbo morem gereret: fretus ob nauatam eam operam se eius futurum hæredem. Vononum quoq; parthorum regem qui per seditionem regno pulsus ad eum confugerat: posteaq̄ opibus spoliauit: quas ingentes attulerat: interemit. Itaq; cum Lentulum: ut hæreditate potiretur occidisset: & spe alterius hæreditatis innocentem fœminā dānasset: ac p̄terea regē spoliasset interemissetq;: q sub fide ad eum se receperat: cum ipse maiore orbis terrarum parte potiretur: satis intelligi potest quam ingens eius esset habendi cupido: & enim etiam si in humili fortuna natus priuatam egisset uitam: pudere tamen tantæ turpitudinis eum debuisset. uerum ut hæc in eo horrēda fuerunt: ita quæ secuntur dedecoris plena

¶De C. Caligula imper.

CAligula post immensas profusiones: deliciis enim animum explere uoluit: ad auariciam atq; rapinas conuersus: id quod agere solent quibus expendendi nullus est modus: testatores ut ipsum hæredem scriberent cogebat: quos postea si superuixissent ueneno tollebat: ridendos ducens quod condito testamento superuiuerent. Superante demū cupiditate atq; auaritia: fœminarum mariumq; Lupanar in palatio condidit ac misit qui per urbem cursitantes obuios ut fructuosum uectigal principi redderent inuitarent. Coacta igitur ex eo uectigali ingenti pecunia: cum in ea nudum se prouolueret: auri auiditatem explere contendebat. O ingentem nimiamq; auaritiam: quæ in tanto imperio tantum principem excœcatum in eam uilitatem abiectionemq; deduxisti: ut neq; dedecus suum: neq; imperii ignominiam agnosceret: cum se ueneficum atq; Lænonem præstaret. quod nemo ne obscuro quidem ortus loco: quāuis inopia pressus: uix quin errubesceret in occulto agere posset. Tu sanguinem. tu honorem. tu uitam. tu deum auro parem: quibus nulla uis auri par esse potest duxisti. a quo si necessarium expendendi usum ademeris: nulla magis q̄ e saxo utilitas sentitur. quin ex eo habendi insaciabilis auiditas prouenit: & eius amittendi perpetuus timor: cui odium atq; inuidia comes nunq̄ desinit esse.

¶De Commodo imper.

COmmodus imperator omnium auarissimus alienæ mortis facul/tatem cupientibus facile pecunia permisit: omniumq; aliorum cri/minum impunitatem auro condonauit: palam litium capitalium q; criminum iudicia uendidit: haud secus q̄ si publicis nundinis uenundan/dæ merces essent. Cæterum iam a tam tetræ crudelisq; auaritiæ molestia ad minus sceua eius crimina descendamus.

De Galba hispaniarum proconsule.

GAlba antequā imperaret hispaniarum proconsulatum sub Nero/ne gerens: cum ei Taraconensis ciuitas dono coronam auream daret: quam ponderis quindecim librarum dixerunt esse: statim adhibita statera iussit pondus inspici: & cum inuenisset tribus libris minusquā dictum fuerat pondus esse: munere tanquam deberetur in obligationem conuerso: postposito pudore a taraconensibus tres libras quæ coronæ de/erant: exegit

De Vespasiano imper.

VEspasianus imperator: et si aliorum principum scelere effectum est: ut inter bonos annumeretur: tamē haud mediocriter auaritia labo/rauit. Nam cum ab amicis rephenderetur: quod rapaces homines in prouincias atq; ad obeunda publica munia mitteret: respondebat eis se tanquam spongia uti. quia rapinis locupletatos ipse postea spoliaret: eos enim pro crimine quo ipse laborabat huiusmodi pena parum honeste mulctabat.

De eodem

IDem filio Tito rephendenti quod e uilissimis rebus cogere pecuni/am non omitteret: dixit ut follem pecunia plenum quem a procu/ratoribus allatum tunc ante se habebat olfaceret. experireturq; qd/nam oleret: & respōdente Tito grauem nullum inde odorem sentiri: ridens: dixit atqui hoc lotium est: nā ex urinæ uectigali hæc pecunia confecta est. Ne/q; enim animaduertere uoluit urinæ fetorem cui auaritia esset coniuncta: & si nasum non læderet: famam tamen denigrare.

De exercitu Titi uespas. ro. principis.

AVrum inexplebiliter ac scelerate nimis sitire se ostendit romanus exercitus cum hierosolymas Titus obsideret: iudæos enim qui ab ur/be fame compulsi profugiebant deuorata aurea moneta: ut ita eā ab hoste incolumem seruarent: medios ferro diuidebant: ut in intestinis au/rum quod deuorauerant inquirerent: cum pusillam horam qua uentrem exonerantes inter stercora aurum effunderent: præ nimia cupiditate ferre nō possent: biduo enim duo iudæorum milia per hūc modum milites intere/merunt: pluresque occidissent: nisi Titus graui proposita pena eam rem interdixisset.

De Argiraspidis.

Argiraspidæ post magni Alexandri mortem ab Eumene Cardiano conducti: qui unus successorum Alexandri fuit: cum eo aduersus Antiochum bellum gerebant: qui ut impedimenta recuperarét paulo ante ab antigono adepta: nulla fidei atq; honoris habita rõne Eumené captum Antigono prodiderunt: sed ut pro perfidia atq; auaritia parem gratiam: ut digni erant: acciperent: iterum ipsis impedimentis spoliati: omnium egeni nisi perfidiæ infamia remanserunt: atq; in tanto Antigoni cui eam operam nauauerant: atq; eius militum odio post id factum fuerunt: ut eorum nullus in patriam uiuus redierit.

Recentiora De Constantia galli Cæsaris coniuge.

Inter recentiora auaritiæ exempla prima commemorabitur Constantia Constantini maximi Augusti filia: & galli cæsaris: qui orié tem regebat coniunx: q̃q̃ autem plerunq; in eo sexu aut prodigalitas insignis: aut tetra auaritia conspici soleat: id tamen quod ipsa patrauit tã longe ab officii meta discessit ut fidem uix inueniat. Quis enim facile adduci possit ut credat: tam sublimis fortunæ foeminam iussisse Clematium Alexandrinum: uirum innocentem indicta causa interfici: & nihilominus ita res fuit: gemmato enim monili corrupta: a Clematii socru generi mortem ei uendidit: quem inuisum socrus habebat: quia uir probus stupri ab ea interpellatus: tanta turpitudine abstinuerat: cuius rei quotiens mentionem fieri continget: haud facile diiudicabitur quid potentius extimari debeat: effrena ne in Clematii socru libido: an Clematii honestas: aut rapacis Constantiæ auaritia.

De Constante tertio imper.

Constans tertius Focæ imperatoris ex Constantio maiore natu filio nepos ex græcia ad urbem romam profectus: omnibus sacris profanisq; locis spoliatis: quinque diebus: quibus in ea urbe mansit: tantum statuarum ac reliquorum ornamentorum inde abstulit: quantum antea ex magno numero omnes barbari qui urbem romam diripuerant non abstulerunt: adeoq; acerbe populos imperio parentes: atq; non in postremis siculos grauibus tributis pressit: ut multi uendere filios cogerentur: adeo a primis principibus degenerauit: qui non solum ornare studebant urbem romam: uerum etiam uictui necessaria populo: atq; insuper pecuniam large præbebant. Id gloriæ ex donationibus quærentes: quod in rapiendo Constans sibi proposuerat. Cæterum cum in Sicilia a militibus suis interfe

ctus esset: Saraceni qui per id tempus in Sicilia panormum urbem occupa-
rant in africam omnes Constantis rapinas deuexerunt: cui id contigit quod
plerumq; auaris solet: ut opum quas rapinis congesserunt: hi possessores fiāt
quos minime arbitrabantur: ac penes raptorem auarumq; infamia ac crimē
maneat cum alii recto dei iudicio rapinarum commodo ac uoluptate per-
fruantur.

De exercitu Balduini secundi hierosolymarum regis

SCeuitiam immensæ iunctam auaritiæ qua romani milites: ut ante dictum est usi sunt: dum exinteratis iudæis captiuis deuoratum ab eis aurum in intestinis perquirunt: exercuere etiam Balduini se-
cundi hierosolymarum regis milites in turcas: quos deuicta cæsarea in ea ur-
be ceperunt. in eis enim immensa habendi cupiditas pudorem eum uicit qui
iure in eo bello seruandus erat quod sub religionis titulo: & non plura haben
di cupiditate Balduinus gerebat.

De Rodulfo imperatore.

ROdulfus imperator natione germanus adeo auri cupidus fuit: ut Italicas urbes parua pecunia ab imperii iure ac nexu liberaret: par-
uum enim compendium cum dedecore maluit: quam honeste in-
genti regno potiri.

De Benedicto nono pontifice.

AVarum nimium imperatorem haud indecenter pontifex auri aui-
dissimus atq; tenax sequetur. Is Benedictus nonus fuit: qui Grego
gorio sexto pontificatum uendidit: quem credibile est si tantum em
ptorem inuenisset: se ipsum quoque uenditurum fuisse: ac libertatem uitam
q; ipsam auro si magna eius uis oblata fuisset postpositorum

De petro primo castulonensi rege.

QUo nomine pro rei indignitate appellare poterimus id: quod pe-
trus Castulonensis rex aduersus Maomadam Granatæ regem im
pie gessit? cum ad eum opis petendæ gratia aduersus alios Mau-
ros uenisset: omne enim aurum quod secum attulerat rapacissimus rex pe-
tus ademit: & cum pallam iaculari cum suis iussisset: primus fuit q eū manu
sua iaculo peteret. Hunc ne auarum: an crudelem: aut ignauum nuncupabi
mus? aut eo solo contēti erimus quod infelix maurus rex tunc coram eo obie-
cit? Dixit enim petrum regem turpem nimis triumphum ducere de rege
qui opis salutisq; gratia in eius fidē se recepisset. uiolata fide uiolato naturæ foe-
dere: atq; omni humano neglecto more spoliato atq; occiso.

De Superbia . Caput quintum.

De Xerse persarum rege.

DE superbia atq3 insolentia scripturi: ut quæ ipsorum criminum uis sit: q̄taq3 secum mala tulerit ac ferat: præfari nos multa non oportet. neq3 enim quisq̄ est quem lateat: proter superbiam deturbatum e cœlo cum angelis suis Luciferum fuisse: omnibus etiā notum est Adæ primi parentis dum plura scire quærit: culpam non alio q̄ superbiæ nomine compellari posse: atq3 e.us criminis magnitudinem ex eo conspici: qđ crimine suo in posterum totum genus humanum infecit: nec redimi crimen nisi illius sanguine potuit: qui cum patre ac spiritu sancto humanum genus condiderat. quæ duo ingentia mala cum superbia in angelicos coros atq3 humanum genus intulerit: frustra est: ut ultra aliis rationibus damnosum esse id crimen probemus. Itaq3 hæc pauca præfatos nos esse satis erit: si exēpla subiecerimus: quibus postea homines in magna incommoda ob superbiam incidisse: ac sui ipsius atq3 aliarum rerum quas habere curæ debebant: oblitos ostendetur. Huius rei primum hic exemplum Xerses præbebit: cui cum satis non esset superbe in homines agere: idem etiam aduersus mundi elemēta facere contendit. primum cum helesponticum fretum traiiceret: indignatus uentis mare intumuisse: tanq̄ aquis sensus inesset: uerbera ac carceres interminatus ceu uincire uellet: compedes in mare deiici iussit. deinde cum athos longo tractu in mare procurrens nauigationi eius incommodus uideretur: a continenti montem abscidit. adeo enim a recto sensu superbia eum auerterat: ut maris terrarumq3 ac propriæ naturæ inscius uideretur.

De Cyrro persarum rege.

EAdem superbia persarum rex Cyrus usus est: cum ad babilonicā expeditionem proficisceretur. fluuium enim gangem immensæ magnitudinis rapidumq3 in trecentos ac sexaginta paruos alueos diuisit. qđ in eo eques persa una cum equo absortus esset. nam superbæ rei insolens quoq3 uerbum addidit: affirmans se ita diminuturum amnem qui equi suo se peruium facere noluerat: ut etiam prægnans fœmina pedibus sine labore eum traiectura esset. O immanem profecto superbiam: elementis non secus ac hominibus irasci: atq3 ab eis reuerentiam exigere.

De Soosi ægypti rege.

AEgypti rex Soosis superbus nimis atq3 insolens fuit: qui principes ac rectores prouinciarum ad se quotannis cum munere cogebat uenire: atq3 ex eorum numero a quatuor ueluti equis curruiu[...]

ad templum trahi uolebat. Demens nimium cui id in mentem non ueniret: qđ qui hominibus pro iumentis uteretur: ipſe ob ſuperbiæ magnitudinem amiſſa ratione beſtia iumentumq; efficiebatur.

De Tigrane Armeniæ rege.

TIgranes Armeniæ rex haud minore q̄ Sooſis ſuperbia præditus: parentes ſibi reges domeſtico miniſterio adhibebat. In menſa enim atq; aliis rebus eorum opera atq; ſeruitio utebatur: & cum pro tribunali cauſas populorum aut legatos audiret: circumſtare tribunal ſupplicibus manibus in ſeruorum morem cogebat. Hic autem ſuperbus tanta timiditate laborauit: ut eum coram pompeio deflexo genu procumbere: atque ad eius pedes diadema deponere non puduerit. & enim hæ ſuperbiæ leges eſſe ſolent: ut ſordidorum corda plerunq; inuadat: quos ut proſpera fortuna non capit: ita eadem cum terga dedit animo poenitus proſternat.

De Eodem.

IMmanem quoq; ſuperbiam ſtulte nimis idem oſtendit: cum arma in eum L. Lucullo mouente illi qui primus huius rei nūcium tulit pro munere caput ademit.

De Cambyſe perſarum rege.

SVperbæ quoq; nimis atq; crudeliter perſarum rex Cambyſes egit cum interrogatus ab eo præſaſpes perſa nobilitate inſignis quid de Cambyſe populi ſentirent: amice reſpondiſſet: in omnibus a perſis Cambyſem laudari: niſi quod uini appetentior eſſet: arcum enim quē manu tenebat Cambyſes tetendit: & ad præſaſpem conuerſus dixit ſe quāq̄ immodice potaſſet: ſagittam tamen in medium filii eius cor dirrecturum: & ita cogniturum præſaſpem nunq̄ tam potum Cambyſem eſſe: ut a uero ſenſu aberraret. Cum autem in hæc uerba ſagittam emiſiſſet medium adoleſcētis pectus traiecit: cui cum illa ipſa hora aperiri totum iuſſiſſet pectus: inuenta eſt in cor ipſius ſagitta penetrauiſſe. præ ſuperbia enim cum audiendi ueri patiens non eſſet in amicum adeo crudeliter ſceuiuit

De L. Sylla dictatore.

CVm. L. offella conſulatum a. L. Sylla dictatore peteret: quod ipſius opera Sylla urbem præneſte cepiſſet: atq; iuniorem Mariū euertiſſet: Sylla autē nutu conſulatū negaret: neq; ob id offella rogare deſineret: Sylla qui in foro deambulabat: manu ſua eum interemit. atroxq; facinus grauiore uerborum atrocitate auxit: cum populo qui in cōcionem uenerat: aratoris fabulam narraret: pediculorum enim morſu uexatum a miſſa ratione ueſtem ut poterat: manu ſua purgaſſe dixit: ſed cū denuo

earum bestiolarum morsibus peteretur: eandem diligentiam iterum adhibuisse: & cum ob id ea molestia non liberaretur: uestem ipsam pediculoq; simul in ignem coniecisse: ob eam rem cohortatus est omnes: ne ultra ei molesti essent: nisi eadem ab ipso perpeti cuperent. inauditam profecto superbiam orbis terrarum domitori populo tanq̄ mancipiis silentium indicere: & amicum cuius labore periculoq; multa esset assecutus: quia meritum honorem peteret crudeliter occidere.

De Roboam iudæorum rege.

INsignis quoq; Roboam iudæorum regis superbia fuit. Nam cum mortuo patre Salomone populi ad eum misissent: oratum ut onera imminuerentur: qui blādiri populis debebat: quod iuuenis in regno nouus esset: superbissimis uerbis a se reiecit. dixitq; tanto maiora ab eis exigere uelle: quanto ipse patrem uirtute antecedebat: quo nisi se ipsum falleret longe inferior erat. Itaq; eius facti indignitate in desperationem coniecti populi: cum decem tribus ab eo rebellassent: ieroboam primum israelitici populi regem constituerunt. Roboam igitur superbia egit: ut israelis regnū ab altero qui iudæ dicebatur diuisionis initium inchoaret.

De Pausania Lacedemonio.

QVod Roboam insolentia inter iudæos peperit: id pausaniæ superbia inter græcos effecit. nam cum uniuersæ græciæ exercitus aduersus persas conuenisset: pausanias sæue nimis omnes uerberibus afficiebat: qui ante Lacedemonios pabulatum iuissent. nec minore superbia petenti Aristidi Athenensi se eum grauibus de rebus alloqui uelle: respondit sibi tunc audiendi ocium non esse: quibus rebus græcos omnes fastidio affecit: eiusq; superbia ante alia reliquos omnes græcos impulit: ut lacedemoniorum foedus atq; amiciciam relinquerent.

De Lysandro Lacedemonio.

NOn minus quoq; superbum Lysandri responsum fuit: cum de finibus argiui atq; lacedemonii contenderent. Nam cum argiui potiora sua dicerent iura esse: Lysander stricto gladio affirmauit illius potiora fore iura qui gladii dominus esset effectus. insolenti enim uerbo ostendit se uim iusticiæ antelaturum esse.

De C. Iulio Cæsare dictatore.

CAius Iulius Cæsar dictator cum triumphali curru uectus uicum præteriret ubi e regione prætereuntis tribuni sedebant: uehementer turbatus est aduersus Pompeium Aquilium: quod unus ex tribunorum numero: ut cæteri fecerant: ei non assurrexisset: neque uero multo post illum assurgendi honorem: quem ei tribunus habere noluerat: ipse uniuerso senatui negauit. uenientem enim in ueneris genitricis

templum sedens superbe nimis excepit: monentemq; uestis cōtactu C. Trebatium ut assurgeret: minus familiari uultu aspexit.

De C. Caligula imper.

CAligula: ut in aliis immodicus fuit: ita etiam superbia aut potius immanitate omnes humanitatis metas transgressus est. Multorum numinum statuis capita ademit: & suo similia restituit. Castoris atq; Pollucis templum in uestibuli speciem ante palatii sui ualuas trāstulit. atq; illic inter deorum statuas sedens tanq̄ numen coli se iubebat: ac latialem Iouem appellari: cum manu fulgur aurata barba teneret. Cum autem interdū tridente manum armaret ut Neptuno similis esset: maris numen dici uolebat. Idem sibi ipsi templa ac statuas aureas condidit: fasianisq; tantum ac phenicopteris pauonibusq; sacrificabat. Lunam quoq; tanquam si fœmina esset: in eundem thalamum ac lectum inuitabat. Iouem etiam se ab urbe depulsurum minitabatur: quod nonnunq̄ emissis imbribus ludos ac munera: quæ edebat perturbasset.

De Domitiano imper.

DOmicianus quoq; etsi minus amens q̄ Caligula: non minore tamē animi superbia laborauit. In edictis enim atq; publicis scripturis dominus ac deus appellari uoluit: cum adeo eum animi impotentia efferret: ut terrarum imperio non contentus: cœlestes quoq; honores occupare uellet.

De M. Aurelio Antonino bassiano eliogabalo.

ELiogabalus imperator cum ob superbiam deus haberi uellet: currum conscendens quem Leones traherent cybellem se nominari iubebat: & bacchum uocari cum currui tigres iungeret. cui potandi studio similior fortasse uideri poterat. Sed cum immanitate alios omnes excederet: uniuersum senatum urbe expulit: atq; in contemptum seruos togatos nuncupauit.

De Sapore persarum rege.

NOn minus superbe q̄ Domicianus atq; Eliogabalus persarum rex Sapor se egit. Cum ad Constantium imperatorem scribens Solis atq; Lunæ se fratrem: & qui inter stellas partem haberet nuncupauit: nullo erga Constantium honore usus.

De Lucilla.

INgens profecto Lucillæ superbia putanda est fuisse: quæ plerūq; muliebri sexui comes esse solet. Nam M. Antonini filia: Lucio Vero imperatori nupsit: & illo mortuo pompeiani nuptuas sequuta est: imperatoriis insignibus non omissis: ut imperatoria sede

De Superbia

uteretur: atq; iter faciens ignem unicum honoris signum Augustis tantum atq; eorum uxoribus seruatum præmitteret. Cum autem Commodus imperator eius frater Crispinæ quam uxorem duxerat primum honorem: ut par erat: dedisset: Lucilla superba nimis mulier adeo id grauiter tulit: ut aduersus cōmodi fratris uitam inscio uiro pōpeiano cōspiraret: proter quam rē Commodus eam cum multis aliis interfici iussit.

De Pallante Claudii liberto.

Neque noua neq; miranda uideri debet ea superbia quanq̄ immensa sit: si eam imperii aut regni alicuius fortuna traxerit. sed humanitas potius ac clementia mira est: si in magna fortuna retineatur quod eiusmodi uirtutes humilem potius fortunam: ac mediocres hominum status sequi consueuerunt. Inualuit autem magis: ut qui ab humili in magnam fortunam conscenderunt prioris: humilitatis obliti longe insolentiores fiant: q̄ qui in grandi fortuna orti sunt. Testis est pallas Claudii cæsaris libertus: qui sub eo principe immensis opibus comparatis: cum a Peto accusaretur in Neronem conspirasse: atq; ad rem probandam quidam Palantis liberti adducerentur; coactus est pallas: ut innocentiam probaret: superbiæ suæ magnitudinem detegere. affirmauit enim moris sui esse nunq̄ ministrorum suorum quempiam alloqui: sed si quid uellet: id eis aut manu aut nutu indicare: & si quid esset quod longiore oratione declarandum esset: illud eis scribere. Id autem agebat ne cum ministris superbæ uocis suæ dignitatem communicaret. O immanem fastum adeo nimia fortuna fœlicitate Pallantem efferri: ut primæ fortunæ gradum obliuisceretur. & his in quorum ordine fuerat adeo se illius rei auarum præbere: quod large sine ullo detrimento communicari potest.

De Sapore persarum rege.

Superbia profecto immanis ea fuit: qua Sapor persarum rex in publium cornelium Liciniū ualerianum imperatorem usus est. quem cum proelio superatum coepisset: nō solum ueluti canem uinctum tenebat: uerum tergo quoq; ac renibus eius pro scamno utebatur. ut cōmodius in equum conscenderet.

Recentiora De Belphech turca persarum rege.

Idem Belphech persarum rex in romanum egit Diogenem nuncupatum Constantinopolitanum imperatorem cu similiter proelio eum cepisset.

De Tamborlano persarum rege

TAmburlanus parthorum rex quamquam cæteris in rebus moderate fortunā suā ferre uideretur; tamen in baisetum turcarum regem in prœlio a se captum; ut duo de quibus dictum est: superbæ nimis se gessit. nulla enim fortunæ uarietatis habita ratione cauea Baisetum inclusit: atque ita currui impositum quocunque ipse proficisceretur: secum trahebat: eo pro scabello utens: ut faciliorem in equum pararet ascēsum. Hæc autem de quibus nuper diximus: regum exempla: haud in parua ambiguitate iudicandi nos relinquunt: fuerint ne maior in uictoribus regibus insolentia: an eorum qui uicti fuerunt: uitæ nimia cupiditas: cum se saltem morte uel pugnando in prælio: uel iam capti tam fœda ac misera seruitute non liberassent.

De Egdaro brithanniæ rege.

EGdarus brithannicus rex superbiæ magnitudine notus: Scotiæ atque hiuerniæ reges remigare cogebat in ea cimba: qua ipse uoluptatis gratia uehebatur. Sed iam a secularium hominum superbia tempus exegit ut ad ecclesiasticam transeamus: quæ in eo ordine tanto est detestabilior: quanto mãsuetudinis ac bonitatis studium ei plusquam cæteris cōgruit.

De Ioanne duodecimo pontifice.

IOannes duodecimus pontifex cum accepisset e cardinalium numero duos ad Italiæ totiusque ecclesiæ salutem commodumque per litteras cohortatos esse Ottonem imperatorem: ut confestim in Italiam descenderet; superbum atque insolens nimis ingenium pro tyranni more secutus; alteri eorum nasum: alteri autem manum qua scripserat desecuit.

De Bonifacio septimo pontifice.

BOnifacius septimus pontifex in urbem romam reuersus: a qua propter crimina pulsus fuerat: nulla dignitatis habita ratione Ioanni cardinali innocentissimo uiro: oculos defodi iussit: quod ei in his quæ parum iuste appetebat aduersaretur; & ne de ecclesiasticorum superbia longiorem habeamus orationem: hoc exemplo cōtenti erimus: cum sæpe eius tam multa habeamus. ut interdum uix perferantur. Nam cum huiusmodi homines humilitatem item paupertatem atque patientiam non inter postrema imperia ab eo acceperint: qui sacerdotalem ordinem constituit: quæ imperia ipse qui leges dedit in uita ut uerbo ita etiam re obseruauit: pro his uirtutibus ira atque superbia nec minus pompis redundare inueniūtur. Nam cum regibus cæsaribusque satis sit aureas uestes ad terram usque extendere. item diademata atque manuum deosculationem habere: illustres quoque atque serenissimos appellari: fuerunt interdum in ecclesia perditionis filii de quibus sub phariseorum nomine Christus prophetauit: qui longe fastu atque inso

lentia omnes assyrios atq; medos reges superarent. & cum apostolici nominis successores haberi uellent: apostolicæ uitæ prorsus contrarios se prebebant. Sed manum contrahamus: longius quam fas erat in hunc ordinem euecti sumus: quia non inuehi: sed monere quid recte aut perperam actum uel dictũ fuit professio huius operis est: ut inde quod deuitent uel sequantur mortales capiant: ultra progredi non debemus.

De Bernaboue uicecomite mediolanensi principe

REm procul dubio superbam atq; insolentem Bernabos uicecomes qui mediolani rerum potiebatur egit: cũ massiliensem abatem ab innocentio sexto pontifice ad eum missum: quod ingrata quædam nunciabat: ac postremo apostolicas censuras minitabatur: pontificis litteras quas attulerat deuorare coegit: nulla eius habita ratione a quo abas legatus erat: cui christiani omnes uelut cõmuni parenti ac dei uicario supremum debent honorem

De Rainaldo castilionensi antiocheno principe.

SVperbissimi quoq; animi facinus Rainaldi castilionensis antiocheni principis in Almericum antiochenum patriarcham fuit: cum per æstatis tempus integram diem uinctum in turris sumitate sub dio nudo capite ac meleos totum perfusum stare coegit: ita ut parum ab fuerit quin nimio calore ac muscarum tedio conficeretur: cuius rei illa fuit causa: quod uisus fuerat parum probasse matrimonium ab eo cum constantia principe initum, quia nulla quatuor liberorum paruorum quos ex Raimũdo principe qui primus uir eius fuerat: habita rõne rainaldo constantia nupserat:

De Perfidia & proditione Caput Sextum.

VEllem scribendo assequi posse: ut perfidiam atque proditionem cõcordiæ pacisq; hostes: his quibus dignæ sunt criminãdo uerbis psequerer: ita enim agẽdo plurimũ me mortaliũ bono cõsulturũ arbitrarer: nam cum hæc uicia ea sint: quorum ueneno ac scelere non amor solũ atq; concordia ex hominum societate tollitur: uerum ipsa quoq; humana societas dissolui solet: quid est quod in eis damnandis satis dici possit? aut in quo boni magis ingeniorum suorum uires exercuisse uelint? siquidem dum proditionẽ: dum perfidiã detestãtur: monent homines ut ab his caueãt quæ cæteris aliis grauiora mala orbi inferunt: sed & facundiæ maioris res eget q̃ nos pstare possimus: & si parũ dicendo hæc a nobis ostẽdi posũt: exẽpla ipsa quæ mox pferemus: ea abũde declarabunt: ostendentq; quẽ ad modũ

in deo amor charitasq; consistit: contra in perfidia proditioneq; dei hostem consistere: diuinoq; nutu persæpe euenire: ut qui in alios perfidi fuerunt ipsi quoq; eadem: aut etiam grauiora perfidiæ ac proditionis detrimenta patiantur: illisq; etiam hoc adiungi: ut neq; satis eos dedecoris sui pudeat: neq; unq̄ eorum quæ turpiter admiserunt criminatione eareant.

De Antiocho Eupactore Asiæ ac Syriæ rege.

CVm Antiochus eupactor aduersus iudæos bellum mouisset: accepissetq; a se Philippum rebellasse: pacem cum iudæis firmauit: atq; in urbem ac templum data fide a iudæis acceptus: nulla pacis initæ habita ratione permultos iudæorum gentis cœpit: atq; occupatis locis munitis hierosolymarum partem maiorem euertit.

De Diodoto cui triphon cognomen erat.

DIodoti triphonis res gestæ uitaq; omnis nihil aliud q̄ ꝓditio atq; perfidia fuerunt. Nā cum is Demetrii Syriæ regis copiarum dux esset ab eo cum aduersus parthos bellum gereret rebellauit: atq; Antiocho qui deus cognominabatur se coniunxit: eumq; Syriæ regem constituit. Non multo autem post cum demetrius a parthis occisus diceretur: idem manu sua Antiochum interemit. paruo enim temporis interuallo duobus inter se contrariis regibus manifestus hostis ac proditor fuit.

De eodem.

NOn minore perfidia ac proditione idem Triphon in Ionathan machabeum iudæorum sacerdotum principē fuit. Nam cum is subsidio Triphoni atq; Antiocho deo aduersus Demetrium profectus esset: ut pro lata ope gratiam referret: persuasit ei Triphon ut exercitum suum a se dimitteret: quod Ionatha cum egisset: eum Triphon cœpit: atq; omnes qui cum eo erant occidit. Nec uero ea proditione contentus: perfidiam quoq; addidit. nam cum iureiurando Symoni Ionathæ fratri promisisset: si Ionathæ filios & centum auri pondo quæ poscebat ad se misisset: Ionathan carcere emissurum: omnibus a Symone peractis Triphon postea Ionathan occidit. Sed haud longa tantorum scelerum penes eum uoluptas fuit. qđ ab Antiocho qui Soter cognominatus est Demetrii filio in Asia apud urbem Apameam prœlio uictus atq; interfectus fuit.

De Phtholomeo Macedoniæ rege.

CRuenta prorsus perfidia fuit. qua Phtholomæus macedonum rex in Arsinoem reginam quæ ipsius soror erat usus est. nam cum eius regnum appeteret. de matrimonio cum ea egit. quæ quanq̄ cognitam fratris crudelitatem suspectam haberet: tamen ut filios periculo liberaret. matrimo

nio assensa est. Itaq; cum misisset qui fratris fidem iuramento confirmatam acciperent priusq̃ ei desponderetur: tandem utriusque assensu firmato matrimonio: deductus Cassandriam ptholomeus eo ipso die quo urbem intuit: lysimachum ac philippum paruulos in matris Arsinoe gremio confodi iussit atq; eam regno ac filiis simul orbatam Samum in exilium misit. huius exemplo satis homines monentur: neq; affinitatem neq; iusiurandum ad cohibendum proditorem sufficere: neq; feram ullam adeo repente ut hominem in specie sua sceuire. prius enim quam sceuiant ferarum uoces exaudiri solent: naufragia quoque ante ire tempestates: & ruinas aliquo modo strepitus quispiam precedit. ante quoq; quam incendia appareant fumus plerumque preuidetur. Sed in contrarium proditionis ratio tendit. blandis enim uerbis atq; signis futura atq; parata damna tegere consueuit.

De Lysandro Lacedemonio

LYsander lacedemoniorum dux cum sub amicitiæ specie octingentos ad se milesios uocasset: a militibus suis omnes interfici iussit: eodem facto perfidiam immanem atq; crudelitatem ostendens.

De Radamisto

RAdamistus pharasmenis hiberiæ regis filius: quæ regio his temporibus georgiana appellatur: ficta cum patre discordia quod ei nouercam superinduxerat: ad auunculum Mitridatem armeniæ regem profugit. ab eo benigne exceptus filiæ quoq; matrimonio dignus est factus: dum ita apd̄ Mitridatē agit ingratitudine beneficii quod acceperat fœdare memoriam non contentus perfidiam atq; proditionem addidit. clam enim Mitridatis populos subornauit. ac fingens se cum patre in gratiam redisse: ad eum profectus omnia quæ egerat detexit. Itaq; paratis ingentibus copiis sub eo pretextu: ut in albanos arma moueret: in Armeniam aduersus auunculum signa ferri iussit: eumq; ab omnibus suis destitutum in arce gornea obsedit. Sed cum prorsus omnia ut designarat Radamisto non successissent: noua proditione primam cumulare adortus est: nam cum res cum auunculo componere uelle simularet: atq; data fide eum ad colloquium traxisset: cū illius gentis more amborum pollices colligādi essent & haustum ex eis sanguinem utrunque gustare oporteret. Is cui uinciendi munus erat iniunctum: fingens ad terrā funes cōcidisse: illis Mitridatis pedes implicuit: atq; ita eum cum uxore ac liberis coepit. & quoniam neque ferro neque ueneno eos se læsurū ꝓmiserat culcitris oppressos ꝑclusa anima enecuit: arbitratus huius rei obseruantia q̄d neque ferro neque ueneno eos uiolasset perfidiæ suæ crimen latere:

De Agatocle Sicilie rege.

HVic par fuisse pfidia atq; proditio uidetur qua agatocles qui in sicilia regnauit: cum in africã aduersus Carthaginenses traiecisset: offellam cirenarum regem occidit. eum enim ut exercitu quem habebat spoliaret: filii loco adoptauit; atq; per hunc modum fidem apud eum pactus occidit

De Apio Claudio decemuiro

APius quoq; Claudius decemuir: non sine collegarum consensu scelerata proditione usus est. cum Cicinium dentatum cum exercitu aduersus Crustumerorum populum legatũ misit. ordinauit enim ut qui eum in castra prosequebantur cum eo pernoctem ad explorandum castrorum locum profecti se in hostium insidias incidisse fingerẽt: atq; ita eũ occiderẽt. Perfidus enim Claudius nullam dentati uirtutis qua sæpe patriam defenderat: neq; publici officii: neq; quod proter ciuiles contentiones tanto ciue patriam priuaret. rationem habere uoluit.

De Dauid iudæorum rege.

QVod Apius in Dentatum perfide egit: popularis factionis odio motus: id Dauid iudæorum rex in Vriam militari uirtute ac fide insignem uirum usus est: Bersabæ Vriæ coniugis amore inflammatus. qua uiuente Vria potiri desperabat. Itaq; ut explere libidinem posset: qua nimium stimulabatur: aduersus philisteos quibus cum bellum gerebat Vriam misit: atq; ad militares duces suos in castra perscripsit: ut Vriã in eas expeditiones mitterent: eum enim aduersum se conspirasse criminabatur: unde regredi non posset. simul enim cum mendatio cædem atq; adulterium insigni proditione perpetrauit.

De Tiberio imper.

INsigni perfidia in Marabodum qui in germania: & Trasipolum qui in Thracia regnabat: Tiberius Cæsar usus est. blandis enim uerbis atq; promissis allectos ut ad se uenirent: nunq̃ dimisit. Archelaum quoq; Capadociæ regem cum simili arte inductus ad eum iuisset coepit.

De M. Iulio Philippo. Item de M. Q. Traiano decio & C. Vib. Treboniano Gallo imper

De Perſidia & proditione.

EXhauſti profecto pudoris perſidia atq; proditio philippi fuit qui cũ
iunioris Gordiani prefectus eſſet: cum eo ad perſicum bellum pro
fectus: non id ſolum egit: quod Miſiteum eius ſocerum: qui alio no
mine Meſocles appellabatur ueneno ſuſtulit: uerum etiam perfidia atq; n
genti aſtu in loca arida atq; ſterilia ubi omnium rerum inopia premebatur:
exercitum deduxit: & cum naues quibus ad exercitum frumenta comporta
bantur demerſiſſet: ſubornauit qui ad tumultuandum impellerent exercitũ:
& dicerent in ea mala eum eſſe deductũ iunioris gordiani inſcitia. Ab exer-
citu igitur Gordiano æquatus: imperii ſocietate ſpreta crudeliter Gordiano
caput adimi iuſſit: atq; ſenatui ſcripſit Gordianum febre correptum interiſ
ſe. & ut perfidiam occultius tegeret: in deorum numerum ut alios ro. princi
pes retulit. neq; alio unq̃ nomine q̃ diuum appellabat: q̃q̃ ſecreto haud pau
ci eſſent: qui rem ut geſta erat non ignorarent: Igitur non puduit tam inſigni
proditione tantoq; ſcelere principem ſuum atq; eundem innocentem: cuius
ſtipendio militabat: & cui oficii iure atq; inſuper ſacramento erat obſtrictus
tollere. Sed ita ferente deo: q iuſtus eſt ultor: haud multo poſt Decii opa Phi-
lippus una cum filio a militibus interfectus perfidiæ ſuæ haud incongruũ mu
nus tulit. quem ad modum Decius quoq; ſimul cũ filio egit. In thracia enim
cum aduerſus Scythas bellum gereret: a gallo treboniano: qui Miſiæ fines
cum exercitu cuſtodiebat proditus: ac poſtea occiſus fuit. Id enim perſæ-
pe contingit ut proditor de alterius proditione penas ſumat.

De Macrino imper.

SImili perfidia uſus eſt Macrinus in Baſſianum Caracallam: qui cũ
eius eſſet præfectus: ſecreto ipſum in caſtris occidi curauit: corpore
q; eius cum honore romam remiſſo: inter diuos ut bonum princi-
pem retulit: Scriptis ad ſenatum litteris: quibus Caracallæ mortem dolebat:
iurabatq; ſe eius inſcium atq; inſontem eſſe. Tanq̃ enim perfidia per ſe par
uum crimen eſſet: periurio eam cumulauit. & quod abominabilius eſt: ei ſe
cui militari ſacramento addictus erat: ceu ipſius ſtatuendi ius eſſet: diuinos cõ
cedere honores dixit: impudenti nimis arrogãtia proditionem tegere quærẽs.

De Arrio apro.

ARrius aper Numerianum auguſtum: cuius præfectus & ſocer erat
proter oculorum aduerſam ualitudinem lectica utentem pari perfi
dia qua ſuperius nominati occulte necari iuſſit: neque ante detecta
fraus ac proditio fuit: q̃ clauſa lectica putreſcentis cadaueris fœtorem emiſit.
Sed deo ita agente: neq; enim alio pro perfidia munere digni erant: breuis
apud auctores necis eorum uoluptas manſit: quæ ſibi per proditionem para
uerant: quia ab aliis ipſi uel occiſi uel proditi fuerunt. perpetuo & ipſi & qui-
cunq; alii tam nefario crimine frontem inuſſerunt aut inurrent infames.

Recentiora De M. Flauio Valerio Constantino maximo.

COnstantinus maximus imperator Nicodemum Licinium Augustum sororis suæ uirum atq; imperii consortem prœlio superatum cum se eius fidei credidisset capite mulctauit.

De Arbogaste comite.

ARbogastes comes iunioris Valentiniani imperatoris militaris dux: cum uiennæ in allobrogibus esset: strangulari eum iussit: & ut scelus suum tegeret: cum in eius cubiculo ipsum suspendisset: diuulgauit quod atrocibus nunciis perculsus erat: molestiæ impatiētem sibi ipsi mortem consciuisse. eo autem scelere usus est: ut ad Eugenium hominem ignauum deferret imperium: & sub eo ipse arbitratu suo imperii habenas moderaretur.

De Stilicone patricio.

STilico patricius qui Honorii Augusti uniuersarum copiarum dux erat: atq; eiusdem socer ac sororis uir: præterea quoq; Honorii patris testamento scriptus tutor: ut Eucherium filium in imperio constitueret: cum Gothos uincere & ab imperio ingentia sæpe mala posset auertere: occasiones eas cum hostibus sentiens omisit: cuius perfidiam cum romanus exercitus depræhendisset eum interemit.

De Genserico Vandalorum rege.

GEnsericus Vandalorum rex immani crudelitate notus: cum pacem cum Honorio Augusto iniuisset: qua ei ab Honorio aphricæ pars concedebatur: ut accepit in gallia Honorium nouo implicari bello: proditione Carthaginem occupauit atq; diripuit.

De Richimere patricio.

INsigni perfidia Richimeres patricius aduersus Anthemium imperatorem usus est. Nam cum ei Cisalpinæ galliæ præfecturam Anthemius dedisset: & ut eum affinitatis quoq; uinculo deuinciret: generum asciuisset: arma in socerum ac dominum mouit: uiolata q; pace quā per Epiphanium papiensem episcopum iurauerat: urbem romam ingressus eum cœpit: ac uariis cruciatibus affectum occidit.

De Theodorico ostrogothorum rege.

THeodoricus ostrogothorum rex: cum Odoacrum erulorū regem Rauennæ obsideret: & factis induciis armis agendi ius suspensum esset: ut de ineunda pace ageretur: multa Odoacri orea contra induciarum fidem intendit: nec multo post insidiosa inita pace: qua Italicum regnum utriq; commune fiebat: Rauennam ingressus Odoacrum occidit: atq; Italia Erulos expulit.

De Tagnari gotho

TAgnaris gothus qui Tarenti præfecturam gerebat: a Totila gothorum rege ad Narsetem: qui eo tempore imperii auspiciis aduersus gothos bellum gerebat transiuit: cum autem postea totilam obiisse mortem audisset: eiq; teiam in regno successisse: atq; burgundiones ac gallos iuncto cum teia foedere in Narsetem arma mouere: mutato cum fortuna et animo & fide ad Machurium qui hidrunti Narsetis nomine præsidebat misit: qui nunciaret a se gothorum expectari exercitum: & proterea peterent ut e suis militibus subsidio sibi aliquot mitteret. His uerbis Machurius motus cum equites quinquaginta ad Tagnarim misisset: eos in custodia tagnaris posuit: atq; machurio scripsit si recipere equites suos uellet: ante obsides quos ab eo acceperat incolumes restituere oportere. Quare indignatus uehementer Machurius cum Tarentum cum magna manu ut rem ulcisceretur profectus esset: Tagnaris equites quos ceperat occidit. nec multo post gratiam quæ pro tanto scelere debebatur: ut æquum erat accepit. Tarento enim in certamen cum Machurio eggressus: proelio fusus est: & cum se effusa fuga Tarentum reciperet a tarentinis exclusus fuit.

De Emanuele secundo imper.

PErfide nimis ac crudeliter egit Emanuel secundus in urbe Constantinopoli aduersus Conradum imperatorem atq; alios christianos qui per Thraciam aduersus christi hostes iter habebant. Nam cum foedere inito eis commeatus dare deberet: gypso farinæ immixto maiorem exercitus partem interemit ut his qui superfuerant necesse esset eam expeditionem omittere.

De eodem

NOn minore quoq; perfidia idem Emanuel erga uenetos usus est. Nam cum ab eis petiisset ut ad se magnarum rerum gratia quas cum eis tractare cupiebat oratorem mitterent: & ueneti Henricum Dandulum misissent immerenti oculos effodit quo facto ipse quoq; fidem sibi ademit.

De Michaele paleologo imper.

INsignis ea fuit perfidia: qua Michael paleologus a Theodoro græco imperatore in Andrinopoli filiis tutor relictus est usus: adhuc enim penes græcos imperatorium nomen erat: quanquam Balduinus belgicæ partis: quæ flandria nuncupatur comes: imperio atq; urbe Constantinopoli potiretur. Nam cum Michael Balduinum gallosq; inde depulisset: pupillos qui eius fidei a patre crediti erant interemit: atq; imperium occupauit.

De Teodoro Cominio Macedoniæ principe.

PEtrus natione gallus tertius latinus imperator in urbe constantinopoli: cum Henrico in eo imperio successisset: atq; eodem tēpore cominius quoq; græcus ueluti imperator eam Macedōiæ partem obtineret: cui uulgo Albaniæ nomen est: ambo in colloquium uenerunt: atq; colloquio foedus addiderunt: & cum prior Cominius in gallicis castris cum petro ut palam inita pax omnibus declararetur prandisset: postridie ad epulas in castris suis petrū excepit: ubi eū pro prādio coepit atq; in carcere occidit.

De Orso & Engisto Saxonibus anglis

CVm uortigerius per fraudem Constātium interemisset: quem abiecto monachali habitu brithāniæ regem constituerat: ueritus Constantii fratres: Aurelium Ambrosium atq; uterpandragonem qui in galliæ partem brithāniam armoricam nuncupatam profugerant: Orsum ac Engistum fratres Saxones anglos & Ambronos christum nundum agnoscentes: ut opem ferrent in brithaniam acciuit. Cæterum cum in ea insula Saxones insolenter nimis agerent: uortigerius a uortimere filio ac populis brithanicis una cum Saxonibus eiectus fuit. Sed post uortimeris filii mortem restitutus uortigerius denuo eosdem Saxones ad se reuocauit. qui cum maiore quam antea numero uenissent: ac uererentur brithānici populi tantam Saxonum multitudinem: ultro citroq; data fide in colloquium uentum est. in quo uortigerius a Saxonibus anglis captus fuit: atq; uniuersa brithanica nobilitas occisa. Demum autem ipse dimissus eam brithaniæ partē Saxonibus habitandam quam ipsi uoluerunt concessit: atq; ab eo tempore non brithanniæ amplius sed a propio Saxonum nomine Angliæ nomen: & populi angli cognomentum habuerunt. Cæterum quamquam ex ea insula angli post ea pellerentur: tamen in eam chariæ temporibus ingentibus copiis reuersi: illic sedes ac regnum gregorii pontificis tempestate stabiliuerunt.

De Theodeberto gallorum rege

PAri perfidia Theodebertus gallorum rex in gothos atq; Iustinianum augustum usus est: cum utrisq; foedere coniunctus: dum inter Vitigim atq; Bellisarium iustiniani in italica expeditione ducem de italiæ regno decertaretur. nam cum in Italiam cum centum pugnatorum milibus ab initio tanquam amicum uenisse se ostendisset. posteaquam copias padum traiecit: apud urbem papiam in gothorum castra impetu facto ea deleuit: cuius rei cū nullam adhuc haberet noticiam Martinus illic propinquus: qui imperatoris copiis præfectus erat: Bellisario per id tēpus urbem Auximum obsidēte: ultro gothis occurrens ut repentinæ eorum fugæ causā

cognosceret in gallos uictores incidit: a quibus proelio superatus est. Galli au tem tam foelici successu quem perfidia assecuti erant: insolentiores facti: cũ commeatibus abuterentur: neq; in posterum prospicerent ad tantam rerũ inopiam atq; necessitatem redacti suntut carne atq; aqua tantum uitam du cere coacti: fluente stomaco uulgo omnes in morbos difficillimarum cura tionum inciderint: quibus magna eorum parte in Italia morte capta: qui su perfuerunt prædæ inanes atq; dedecoris pleni perpusillo numero in galliam redierunt.

De Lũdouico Bossoni filio burgũdiæ rege.

LVdouicus Bossoni filius burgũdiæ rex cum in Italiã aduersus beren garium secundum imperatorem descendisset: ab eo proelio supe ratus ac captus ut insigne Berengarii humanitatis testimonium ex taret liberatus est: neq; enim aliud ab eo Berengarius exegit: nisi ut iure iu rando promitteret: se berengario uiuo in italiam amplius non rediturum. Sed ipse pro accepto beneficio ingratus haud multo post cum ingentibus copiis Italiam repeteret: sic enim deo uisum est: prope urbem ueronam de nuo a berẽgario superatus captusq;: quia se ipse fide priuarat: oculis a uictore erutis lumine quoq; priuatus est

De Henrico quarto imper.

HEnricus quoq; quartus imperator singulari perfidia insignem se fe cit. Nam cum romæ ante sancti petri aram pascali secundo pon tifici iureiurando adactus promisisset: se imposterum ab ecclesiæ locis temperaturum: symoniamq; ultra non commissurũ: duodecimq; ger mani principes pro eo ita facturũ spopõdissent: cum denuo iuiurandi fidem ab eo pascalis exigeret: ut piurium sacrilegio cumularet pontificem atq; uni uersos cardinales coepit: omniaq; eorum bona diripuit: neq; ante eos carcere emisit quam omnia quæ uolebat ab eis impetrauit.

De Arnolo flandriæ comite

HAud ualde dissimili perfidiæ genere Arnolus flandriæ comes in Gulielmũ Longaspatam cognomento Normandiæ ducem usus est. nam cum post longum bellum inter ipsos de pace agi coeptum esset: data ultro citroq; fide ut tuto in Sequanæ insula in colloquium descen derent: cum eo: ut constitutum fuerat: ambo uenissent: Arnolus perfide a gens operam dedit: ut illic Gulielmus interficeretur.

De Theodorico gallorum rege.

PAri quoq; modo Theodoricus gallorum rex post graue bellum inita pace cum Hermefredo Thuringorum rege eum data fide intulbitensem arcem acciuit: atque cum in eius muris ambo collo/querentur: Theodoricus Hermefredum ceu casu impulsum de muris ita ut collum frangeret deiecit. liberosq; eius infantes enecuit. perfidia enim sceui/tiaq; simul in eos usus est: quos ætas ut salui apud omnes haberentur agebat: & inter feras quoq; ut misericordiam sperare possent efficiebat.

¶De Carolo septimo delfino

QVo nomine id nuncupare poterimus quod Carolus septimus ad uersus Ioannem burgũdiæ ducem egit: quo tempore Carolus sex tus ob ægritudinem a recto sensu aberrauit. & de regni admini/stratione orta contentione: idem burgundiæ dux per noctem in parrhisio/rum urbe aurelianensem ducem Caroli delfini fratrem interimi curauit. Nã cum ob eam rem magni motus in regno orti essent: etsi postea burgundus dux atq; delfinus affinitate se deuinxerunt: inducta iniuriarum obliuione quam iureiurando supra christianam hostiam confirmarunt: tamen cum in colloquium ad urbem monstreulensem conuenissent: in ponte ipso dio/næ Carolus Burgundiæ ducem occidi iussit: atque sine ullo honore tumu/lauit.

¶De Bella hungariæ rege.

PRoditio quoq; sceuitiæ atq; stulticiæ coniuncta illa fuit: qua Bella tertius hungariæ rex in Kutem comanorum regem usus est: cum is se in hungariam: accepta a Bella fide cum quatuor equitum mi libus recepisset a Comania tartarorum armis pulsus: salutis anno ducentesi/mo atq; uno ac quadragesimo supra mille. Nam cum Bella kutem suspe/ctum habere cœpisset: quod excursionibus hungariam tartari infestam red diderant: uocatum ad se in urbem pestum quo Kutis proter datam fidem nihil uerendum ratus solus iuerat: tulit ut ab irato populo occideretur. qua perfidia attoniti Comani in rerum suarum desperatione tartaris se coniunxe runt: atq; cum eis se in bulgariam receperunt.

¶De Gabrino Funduli Cremonensi tyranno.

MOrtuo Ioanne Mediolanensi duce: Caualcaboui Cremonenses ci/ues id egerunt quod a permultis aliis ciuibus in transpadana re/gione ob eandem mortem in urbibus suis actum fuit: urbis enim Cremonæ imperium inuaserunt: & cum Gabrinum Fundulem uirum postea perfidia insigni notum conduxissent: inter militares uiros præcipua in se eum fide arbitrabantur. Is autem cum eos ad Macha/stirnam oppidum inuitasset: discumbentes decem ex eis occidit: fraude/que munitis in potestatem suam redactis locis: urbis Cremonæ imperium

inuasit. Sed postea dux Philippus Ioannis frater: eam urbem recepit. Nā Gabrinus ab Oldrato Lampugnano quo cum sacra baptismatis necessitudine coniunctus erat: per insidias captus: ac Mediolani capite mulctatus discerptusq; : mercedem quæ tantæ perfidiæ debebatur tulit.

De Antonio Spinula genuensi.

Silentio nequaquam prætereūda est Antonii Spinulæ perfidia: qui a genuensibus Corsicæ præfectus cum data fide in consilium ac simul in conuiuium multos corsorum principum uocasset: cōtra datam fidem caput omnibus ademit: cuius perfidiam etsi genuenses nequaq̄ probarunt: minime tamen ulti sunt. quoniam ueneno a Corsis sublatus nunq̄ in patriam reuersus est.

De Paulo fulgoso Cardinale.

Postrema in parte eorum quos proditio insignes fecit: dignus erat qui commemoraretur Paulus fulgosus cardinalis genuensis patruus meus: sicuti etiam scelere atq; perfidia grauiora q̄ alii admisit. Nam cum opera mea cardinalatum accepisset: a quo imperitia atq; uitæ turpitudine prohibebatur: quem ad modum patris quoq; mei ope ad genuensem archiepiscopatum conscenderat: haud incongruum erat: ut posteritas intelligeret: eum illum esse qui patris mei meisq; stipendiis enutritus: dignitate honestatus: ac parentis loco a me cultus: mihi nepoti atq; eius honorum bonorumq; auctori: item quo ad seculare imperium pertinet domino: proditione ac scelere in patria principatum ademit. quem tamen cum ipse male administrando ac nimia illegitimi filii in ciues superbia retinere non posset: emendationi tanti sceleris proximum erat: ut quod impie ademerat: mihi agnito tandem errore restitueret. Sed sceleri assueto in mentem nihil uenire poterat: quod uel uirtutem saperet: uel uitæ emendationem aliquam polliceretur. Itaq; ita actum est: ut penes eum ex principatu præter eius mihi per scelus adēpti infamiā nihil remaneret. Inurēda igitur hæc eius memoriæ nota erat: Sed maiorem modestiæ meæ dicendo de eo: q̄ ipse in me agendo sui ipsius habuerit rationem habiturus sum. Itaque eo relicto ad Bernardinum Curtium qui in pari scelere omnem sibi excusationem ademit transibimus.

5 del. 4.

De Bernardino Curtio.

Creuisse iam satis exemplorum numerus uidebatur: in iis qui proditione insignes facti: humanum genus docuerunt nemini in posterum nimis credi oportere. & cum postremo a me Pauli Fulgosi proditio posita declararet nullum propinquitatis genus a proditione tutum

esse: uix relictus uidebatur locus: ut maiora grauioraq; proditor moliri pos se putaretur: & tamen christianæ salutis anno nonagesimo nono post mille ac quadringentos Septembri mense longe grauius quam dicta hactenus fue runt nefas errupit. Nam Bernardinus Curtius obscuris ortus parenti bus: cum duobus fratribus a Sfortianis principibus in aulam acceptus: ad summas opes summosq; honores a Ludouico Sfortia euectus erat. quem cũ coniugio: multis p̃fecturis: ac senatorio demũ honore ita Ludouicus auxisset ornassetq;: ut quid superadderetur nihil iam pene restaret: uidimus ipsi io uis arci: quæ non Mediolanensis tantum urbis atq; ducatus: sed Italiæ totius ꝓpugnaculũ erat ab eo p̃fectum fuisse: atq; insuper quo tempore amissa alé xandria Ludouici gallorum regis copiæ imminebant: Mediolanensem duca tum hæreditario iure armisq; repetentes: & Ludouicus Sfortia germaniam ad mouenda Maximiliani regis arma petere uellet: hunc unum inquam ui dimus: postposito Ascanio fratre atq; aliis fratribus nepotibusq;: ac proce ribus & ciuibus permultis: quorum uirtuti tutius arx iouis credi uidebatur posse: a Ludouico in arcis præfectura confirmatum: imposito duorum mili um armatorũ præsidio: tãtis cõmeatibus ut in biẽnium ali p̃sidium posset: tan ta pecunia argentoq; ut in par tempus stipendium sufficeret: cum præterea omnia etiam adhibuisset: quibus saucii ægriq; in magna atq; paccata urbe commodius curari nequeant: & tormentorum omniumq; armorum tanta uis inesset: quanta totæ urbi nedum arci suffectura uideretur. & tamen in ar ce munitissima in qua aduersus totius europæ uires & arma: nihil ultra præ ter præfecti fidem atq; uirtutem desiderari poterat: non populo modo me diolanensi: uerum gallico quoq; toto exercitu ob perfidiæ magnitudinem ad miratione capto: is Bernardinus cum uix extremos fines dominus qui rem suam ei crediderat transgressus esset: beneficiorum omnium quæ acceperat: & ipsius fidei quam promiserat oblitus: calcata præterea boni nominis existi matione: intra quartum decimum diem nulla ui ab hoste temptata militari bus Ludouici regis ducibus arcem prodidit. neq; uero in eo unius ipsius in Ludouicum scelus atq; perfidia fuit: sed cohortationes etiam accesserunt al terius: qui a Ludouico dum abiret præfecto arcis comes & ceu consiliarius additus fuerat. qui longe plusquam Bernardinus immemor ab obscuro lo co in summum se dignitatis atq; opum culmen penes Ludouicum euasisse: non hortator modo: uerum etiam adiutor atq; minister prodendæ arcis fuit.

De Violentia atq; Seditione. Caput Septimum.

De Volscis

De Violentia atq; Seditione.

Dici non posset quam sæpe magnorum malorum causas uiolentia atq; sedicio ferat: cum sublata ratione per impetum res gerantur. Hæc enim duo non priuatis modo hominibus ea pariunt: quorum auctores ipsos poenitet: uerum in publicis quoq; rebus a summo in imũ res deturbat: & ingentia exitia secum trahit. testabuntur hoc Volsci: cum Actii Tullii artibus impulsi: populari impetu in consilio martium Coriolanum Actii collegam lapidibus obruerunt: cuius rei postea poenitentia ducti cum uictoriarum in mentem ueniret: quas eo duce aduersus romanos uolsci obtinuerant: ut crimen corrigerent: ingenti atq; publica impensa funus eius celebrarunt.

De populo Atheniensi.

QVo tempore cum Eumolpho Atheniẽses bellum gerebant omnibus sequentem annum annonæ charitatem occupaturam arbitrantibus: eius rei gratia periander qui athenis quæsturam gerebat: ut longius extenderentur parce populo frumenta diuidebat: qua re eum plebs irata proditionis accusauit: cum tamen prudenter publico bono consuleret: cum autem in iudicio staret: illic impetu facto lapidatus est. Sed a popularibus motibus ad militares seditiones nihilominus uiolentas transeamus:

De Mitridatis exercitu.

EIus rei experimentum dedit Mitridatis exercitus: cum in eum L. Lucullus arma mouisset. Nam cum in Armeniorum castris esset nunciatum: Menandrum atq; Menatum militares Mitridatis duces: qui pabulatoribus præsidio fuerant: a Lucullianis militibus fusos fuisse: adeo territus est exercitus: ut omnibus sua extra castra ferentibus: ob strepitum Mitridates excitaretur: tentorioque egressus ut quid nam id esset inspiceret: a suis solus & pedes desertus est. cum autem ita omnia ob eam rem in castris perturbarentur: ut sublata imperii reuerentia cui plus uirium erat: is ex alieno plura raperet: atq; prædandi initio a Mitridatis rebus facto: omnis eius præciosa suppellex dirriperetur: eo militaris temeritas progressa est: ut Doribatus militaris præfectus ob id solum occideretur: ut ei insignem uestem quam habebat milites adimerent. ea autem militum perturbatio quæ ipsorum dumtaxat culpa orta erat: lucullo uincendi rationem auxit. in qua clade non minus Mitridates quam reliquus exercitus cum omni castrensium rerum copia, quibus armenii aut stul-

te timebāt: aut eas in prædam uertebant captus fuisset: nisi eum ptholo/ meus eunuchus in equum suum statim sustulisset.

De Scipionis exercitu

ALia quidem ratio: sed non minus detestanda seditionis eius fuit: qua Scipionis consulis exercitus cum aduersus Syllam proficiscere/ tur militarem disciplinam soluit. Nam cum Syllæ appropinquas/ set: adeo ducis imperium spreuit: ut cum neque arma capere: neq; tueri ca/ stra uellet: a L. Silla qui non ultra uiginti cohortes secū habebat: scipionis autē exercitus sexaginta milium numerum excederet: in tentoriis suis eum capi passus sit.

De M. Lepidi triumuiri exercitu.

M. Lepidus cum in Sicilia duodecim legionum: & quinque milium equitum præter auxiliares copias exercitum haberet: per seditionē ab eo desertus est: quem neq; lachrimis neq; minis unquam retine re: atq; ad officium reuocare potuit: quin ad Octauium qui cum sex cohor/ tibus tantum uenerat transiret. cui si condictionem accepisset: obtulit se eius arbitratu Lepidum interfecturum. Quam ob rem cum alia salutis ratio nul la esset: Lepidus inermis ad Octauium ipsius munere uicturus se contulit. Sed a seditionibus a quibus uis absuit ad eas transeamus: quæ uim ac san/ guinem secum traxerunt.

De L. Posthumii tribuni militaris exercitu.

L. Posthumius tribunus militaris consulari potestate: cum dirripien dam equorum oppidum Nolam exercitui suo ut promiserat non concederet: item ob ea quæ superbe in plebem dixerat: concitato in urbe roma tumultu proter illatum eius scribæ uulnus: ab exercitu suo lapida/ tus est.

De Vespasiani exercitu.

VEspasiani exercitus aduersus Vitelium in Italiā cū Antonio missus: cū apud Veronā castra haberet: armis arreptis in ponium Saturni num Mesici exercitus legatum impetum fecit: & nisi se in balneum is abdidisset: atq; inde clam profugisset: nulla imperii habita ratione eum in teremisset.

De Vitelii germanico exercitu.

PErsimilis seditio in Vitelii germanico exercitu fuit: cum in rheno a germanis unius tantum nauis detrimento superatus esset. Nam cū milites culpam suam in Herenium gallum legatum reiicerent. per

tumultum eum ceperunt: spoliatumq; ac uerberibus affectum turpiter interemissent nisi uoculæ qui eius collega erat interuentu: ab eorum manu liberatus esset.

¶De prætorianis militibus in galbam imper.

GAlbam qui per omnes honorum gradus ad imperii culmen ascẽderat: & quem senatus ac ro. milites ex hispania: ut a Neronis tyrannide liberarentur acciuerant: prætoriani milites sui interemerũt: cum eius rei nulla alia esset causa: nisi militum ipsorum ingens auaritia. Nã ad seditionem compulsi: quod dicerent eum seniorem parcioremq; q̃ opus esset uideri: uerborum rerumq; contumelia affectum: nulla augustalis dignitatis: nulla fidei habita ratione: in medio foro crudeliter occiderunt.

¶De Macrini imper. exercitu.

QVanta etiam in Macrini imperatoris exercitu seditio fuit? Nam cum aduersus M. Aurelium Antoninum uarium Eliogabalum: quatuordecim natum annos: cum Iuliano præfecto missus esset: quod Eliogabalus quorundam paucorum militum seditione ac studio imperator creatus erat: eum enim Antonini bassiani filiũ arbitrabantur: auia eius Messa quæ Iuliæ sceueri principis coniugis soror erat: affirmante filiam suam Suenim se cum Bassiano nepote miscuisse: atq; ex eo hunc genuisse: & a parentis nomine Eliogabalum nominasse. In eum igitur Iuliano arma mouente cum Eliogabalus imparem se qui aperto campo cum eo certaret arbitraretur: intra urbis muros obsidionem expectabat. Vt autem urbi Iulianus appropinquauit: repente in eam seditionem motus est exercitus: ut neglecto imperio ac fide Iulianum præfectum occideret: atq; ad Eliogabalum transiret: quem secutus conuersis in macrinum armis: ei cum imperio uitam quoq; ademit.

¶De Maximinorum principum exercitu.

A Maximinis patre filioq; augustis q̃q̃ Senatus & per eum imperium pene totum singulari consensu defecisset: tamen orientis exercitus: qui eo tempore in germania cum ipsis erat: constãter in fide perseuerauit: eo exercitu cum Maximini ad urbem romam tenderent atq; in uia urbẽ Aquileiam obsedissent: quo tempore arctius obsessi premebantur: tumultuare exercitus cœpit: spretisq; omnibus armatus ad Maximinorum tentoria profectus: cum nec minas: nec præces audire uellet: patrem filiosq; augustos simul interemit: præfixaq; in hastis eorum capita obsesso populo ostendit.

De prætorianis militibus.

POst Maximinorum augustorum mortem: cum senatus Maximum atq; Balbinum imperatores plurimum laudaret ab ipso mature creatos: Maximinorumq; memoriam damnaret: qd eos sine consilio militaris temeritas ad imperium euexerat: prætoriani milites seditione facta in tantam iram exarserunt: ut armis arreptis atq; instructa acie ad palatium tenderent: ubi Maximo atq; Balbino imperatoribus captis purpuram atq; alia augustorum ornamenta ademerunt: & in tabernacula sua deduxerunt. uerum cum superuenissent germanorum cohortes: quibus imperatorum custodia demandata erat: uerentes prætoriani ne ultra quos coeperant deducere possent: illic ambos crudeliter interemerũt: atq; eorum corpora in media uia reliquerunt: nulla aut ætatis aut cæsareæ dignitatis habita ratione in iis quos senatoria dignitate nobilitateq; insignes uniuersus senatus prætorianis assentientibus liberatores aduersus Maximinorũ sceuitiam creauerat: quorum uirtute paulo ante de Maximinis laudis ac gloriæ plena parta fuerat uictoria.

De Censorini exercitu.

RAro euenit: ut qui in seditionẽ semel incidit exercitus: ueluti equus qui spretis frenis in cursum agitur: in multa alia infanda facinora præceps non ruat. Id Galieni exercitus ita esse ostendit: qui ei indignatus spreto imperii iure Censorinum imperatorem creauit. Is per omnes honorum gradus cucurrerat: & tunc uulnere quod in proelio acceperat debilitatus: in agro suo latebat. Ad imperium igitur euectus quia milites ut disciplinam seruarent cogebat: insolentiæ autem assueti ferre eius sceueritatem nõ poterant: ab eis Censorinus cæsus fuit.

De Aurelii Valerii probi imper. exercitu.

PRobi imperatoris sceueri hominis ac magna uirtute præditi exercitus: eadem de causa in Sirmio: pannoniæ is locus erat: dum paludem exiccaret: concitato tumultu Probum ipsum in turrem propinquam fugientem occidit: nec multo post cum criminis magnitudinem agnosceret: extructo ei ingenti speciosoq; sepulcro: culpam corrigere contendit: sepulcroq; inscripsit. Hic Probus imperator iacet: uere Probus: qui omnium barbararum gentium atq; tyrannorum uictor fuit quo titulo quantum Probi uirtus testata mansit: tantumdem militum perfidia in eum damnata est.

De Violetitia atq; Seditione.

De Sceueri Cæſaris exercitu

NOn minus imperii ſpretorem ac contumacem Galerii auguſti exer-
citus Se oſtendit: quo tempore cũ Scæuero cæſare aduerſus Maxẽtiũ
urbem romam tyrannide præmentem miſſus fuit. qui ut ſe hoſti propinquũ
uidit: concitato tumultu ſigna militaria coepit: atq; ad Maxentium tranſiuit.
quam ob rem deſertus ab exercitu Sceuerus: cum inde profugeret: apud
Rauennam capite mulctatus eſt.

De Alexandrino populo.

HAud incongruum eſt ut iam aliquid annectamus de iis quæ popu
los ad ſedicionem compulerunt: quæ perſæpe tam paruis ex cau
ſis orta ſunt. ut conſideranti ridiculæ uideantur. imperante galieno
uiro admodũ ignauo: a milite uapulauit Alexandriæ in ægypto magiſtratus
cuiuſdam ſeruus: quod ei dixerat ſe calceos pulchriores habere. Itaq; cum ad
clamantis uocem multi accurriſſent: ita inualuit tumultus: ut Alexandrini
aduerſus Emilianum proconſulem ſedandi tumultus gratia eggreſſum ſa
xis igneq; irruerent: tantaq; illa populi uis fuit: ut æmiliano neceſſe fuerit eius
leniendi gratia Imperatorem ſe aduerſus Galienum dicere: ducemq; ſe ſe
dicioſo populo præbere: unde poſtea magni bellorum motus ſequuti ſunt:
ex quibus tota ægyptus ingentia mala pertulit.

De Iudæis

NIhilo grauiore ex re orta ſeditio ẽ a Iudæis mota in urbe hieroſoli
ma. cũ Cimanus ſub Claudio cæſare iudeæ p̃fectus eſſet. neq; mi
nus triſtem tulit exitum. nam cum ſolemnibus paſcatis diebus hie
roſolimam undiq; homines confluerent: aliquot romanorum militum cohor
tes ad templum præſidii gratia excubabant: e quibus cum miles unus
fortaſſe ioci gratia populo pudibunda oſtendiſſet: iudæi arbitrati idola-
tram incircuncisum id in iudaicæ gentis contumeliam feciſſe: adeo in mi-
lites exarſerunt: ut cum ſaxis fuſtibuſq; aduerſus milites res gereretur: con
tra autem armis ſe milites defenderent: iudæorum tum uulneribus tum
multitudinis oppreſſione circiter uiginti milia deſiderata fuerint. non mi
nus quoq; periculoſæ ſeditiones fuerunt poſtea ob Herodis antippæ mortẽ:
dum Archelaus romæ eſſet. Symon enim Herodis ſeruus & paſtor Arhun
ges ſatis opulentus cum eos plebs ſequeretur: auſi ſunt ambo iudæorum ſe
reges compellare. totamq; eam regionem incendiis populationibusq; foe
dare: cuius rei breui utrunq; poenituit: cum miſerabilem in modum occide
rentur. id quod pleriſq; euenit: qui nouarum rerum auctores eſſe uoluerunt.
Sed iam ad recentiora tranſeundum eſt.

Recentiora de hungaris

RÆcentiorum seditionum prima commemorabitur: quæ apud panonios excitata fuit. Nam apud eos Sigismundo regnãte qui idem etiam imperator fuit. In ea Mesiæ parte quæ recentiori nomine trãsiluania appellatur Agrestis cui Antonio nomen erat. item in alia regione quam Nur dicunt alius Martinus nomine cum magnam agrestium manũ coegissent: ipsi quoq; se reges appellarunt. & pro uiribus panoniã nobilitatẽ armis insequebantur. Sed haud multo post: hungaris principibus ad propulsandum commune periculum ad arma excitis: incondita agrestis multitudo proelio fusa: cum in hungaricæ nobilitatis potestatem uenisset: in contumeliam admissi facinoris hæc mala tulit. quod eorum nonnullis effosi oculi: quibusdam desectus nasus: alia autem aliis membra detrũcata fuerunt.

De Visegothis.

GOthi seditione mota per impetum Attaulfum quod pacem cum Honorio imperatore iniuerat occiderunt: quanquam regnum ingenti animo Italia atq; urbe Roma dirrepta administrasset.

De Nicefori imper. exercitu.

NIcefori qui in urbe Constantinopoli imperatoris nomen obtinebat: exercitus: cum Dirachium proficisceretur: Nicoforo proter retenta stipẽdia iratus seditione facta præfectum Alexium Megam imperatorem creauit: atq; Constantinopolim cum eo reuersus Niceforum coepit: ac monachum fecit: triduumq; continuum urbem ipsam dirripuit: cum ne sacris quidem rebus abstineret: quem ad modum militaris auaritiæ mos est: quæ ueluti coeca quæ offeruntur sine discrimine rapit & aufert.

De Bulgaris.

BVlgari gens Scythica atq; fera: Telesium regem suum populari tumultu occidit: cum græcorum bello uictus domum reuerteretur

De Venetis.

NIhilo iustior causa fuit: unde uenetorum ortus est tumultus: cum populari impetu uitalem Michaelem ducem suum interemerunt: quod urbem pestis classe in patriam reuersa corripuisset: eius enim rei culpam uitali: qui rem ignorabat: ceu parum considerato in extuabile crimen uerterunt.

De quibusdam brithannicis populis.

POpulares tumultus exundantium fluuiorum impetui similes sunt. Nam primordia uim magnam præ se ferunt: uerum cito resi/dēt. atq; incōsuetos alueos redeūt. Itaq; qui rebus agēdis prudētia præditi sunt: existimarunt tutius esse dum furor in populis coalescit primo impetui cædere: aut statim si facultas fiat in ipso tumultus ortu eos oppri/mere. Id quod in brithannia experiendo cognitum est salutare fuisse. Re/gnante enim Ricardo Eduardi tertii nepote ex filio: salutis anno trecentesi/mo octuagesimo septimo supra mille: plebs in Kentica regione excita: nobi/litatis iugum detrectare coepit: quod omnes ab eodem parente Adamo or/tos esse: nulli parere debere: sed pares esse omnes dicebat. Itaque cum arre/ptis armis ad urbem Luntham tenderet: Cantuberiensis archiepiscopi pala/tium dirripuit. cum hac turba Lunthensis quoque plebs conspirauit: & cum in itinere gallatensem principem primariam foeminam utrique offendissent magnis contumeliis affecerunt. His commotus Ricardus rex in arcem se cū magno nobilium numero recepit. auxit autem eum tumultum etiam cantu/beriensis plebs: quæ dirreptis magistratuum ædibus duces habebat Van/trem Tilerim: qui tegere domos ac sarcire tecta consueuerat: item Iacobum Stram: atque Bale sacerdotem. hi ausi sunt a rege petere: ut publici benefi/cii gratia ad eos in montem extra urbem Lontham ueniret: ubi una omnes conuenerant. quibus cum rex respondisset æquius esse ut ipsi ad amnis ri/pam descenderent: idq; ipsi egissent: neq; proter id rex ab arce descende/re uellet: inde utrinq; discordes nullo habito colloquio discesserunt. proter eam rem indignata plebs auxit animos: atq; Lontham ingressa Laucastri du/cis atq; nonnullorum aliorum palatia dirripuit. & euertit. dirreptis quoque italicæ atq; belgicæ nationis hominum fortunis arcem obsidere coepit. Cæte/rum rex ut ab incoepto plebem dimoueret: ostendit se eam æquo campo al/locuturum. Interim autem dū hoc motu eximere se nobilium seruitio plebs quærit: eius pars arcem ingressa cantuberiensem episcopū atq; hospitalis san/cti Ioanis magistrum interemit. eorumq; capita ut conspici possent in ponte constituit. Quam ob rem arbitratus rex recte fieri si huic plebis impetui ce/deret: iam enim sexaginta milium numerum explebat: dum rationem i/ire incipit: ut ei satis faceret: litterasq; de his quæ petebant iam confici iussis/set: huius plebeæ multitudinis pars domum abierat. paccatusq; in urbe Lon/tha rex uidebatur: quando cum his qui remanserant circiter quadraginta mi/lia aliorum populorum se coniunxerunt. qui cum ea uia uenirent: quæ ad urbem Vorduicum ducit: neque Roberto Sali illius urbis præfecto per/suadere potuissent. ut eorū dux eē uellet. eū interemerūt. Itaq; uidebatur inde/terius is motus augeri. sed tamē resipsa secus hēbat. eiusmodi enim populo/rū motus. qq̄ ab initio grauiter feruiūt. tamē tpis spacio residēt atq; dissoluūt

quem admodum tunc contigit. Nam lontha egressus rex non amplius q̃ se-
xaginta comitatus equitibus: forte in uantrem ipsum tilerim incidit: qui cum
magna plebeæ turbæ manu ad urbem tendebat. illic Vantres minacibus
uerbis cum Lenthensem merim: id magistratus nomen est: & tunc in equo
penes regem erat: obiurgare cœpisset: superbeq; regium armigerum en-
sem poposcisset: in eo tumultu occisus est: ac superueniente quæ regi auxilio
erat multitudine: is tumultus adeo euanuit: ut regiis restitutis litteris quibus
immodica plebi concedebantur: principibus eius furcis aut suspensis: aut
alio mortis genere affectis reliqui dissiparentur.

De Lõthensi populo.

FVroris quoq; plena Lothensium seditio fuit. Cum regnante Hen-
rico sexto in brithannia: & eum ab urbe Lontha abesse continge-
ret: populus meri agente armis arreptis Gloceastensem episcopum
cui minoris regii sigilli custodia demandata erat occidit: atq; marchionẽ suf-
forcensem captum in turri: ita enim dicitur munitus in ea urbe locus: custodi
ri iussit: a qua cum profugeret in uia reprahensus est: atq; eius caput confe-
stim lontham missum: cum autem iratæ plebis rabiei id non sufficeret: a re-
ge quidam ipsius consiliarii plebis arbitrio permissi sunt: quibus occisis popu-
lus demum quieuit.

De Brugiensi populo.

HAud minus grauis seditio fuit: quæ in brugiensi urbe mota est quo
tempore Philippus cognomento pulcher gallorum rex in flandria:
quæ ut dictum est belgicæ portio est: rerum potiebatur. Conten-
tione enim inter minutam plebem cum qua artifices atq; mercatores sentie-
bant orta: cum præterea nimium grauibus se oneribus premi quererentur
plebs arreptis armis carcere liberauit Petrum cognomento regem lanarium
textorem: & Gianbridam Lanium. qui ambo proter seditionem in carcere
erant: hos ambos multitudinis duces constituit. atq; ipsum in primis Petrum.
quod quanq̃ statura pusillus esset: iam ob senium experiendo prudentiam
ingentem comparauerat: & quod cætera in seditiosis hominibus condire so-
let: altero captus erat oculo. His ducibus brugiensis plebs non urbe modo sua
uerum a tota quoq; flãdria gallos depulit deletisq; eorũ copiis multos ipsorũ
occidit. & cum post longum ac graue bellum cum gallorum rege pacem
inniuissent flandrenses: liberi sub comitibus iuxta ueterem flandriæ morem
remanserunt

De Gallorum pastoribus atq; ægiptio mago.

¶De Violentia atq; Seditione

NOua neq; ea contemnenda seditionis causa in gallia fuit anno salutis ducentesimo quinquagesimo atq; altero supra mille: hæc ab ægyptio mago excitata est: qui a pannonia uenerat: ubi haud dissimilibus ludibriis hominum mentes fefellerat. is apud agrestes pastores concionabatur: & ueluti Propheta prædicebat syriæ partem quam Christus uiuēs peragrauit: & in qua passus est: per eos recuperatum iri. quibus uerbis cum ad hoc etiam accederet bonitatis existimatio: quæ de eo apud omnes erat: manum circiter sexaginta milium hominum coegerat: quæ eum ubique prosequebat: atq; in omnibus parebat. mitra pontificioq; habitu utebatur: atque in matrimoniis dispensabat. Cum autem permoleste id sacerdotes ferrent: eorum permultos a suis occidi curauit. quæ manus cum permulta alia prædando ac scelerate agendo nefanda ederet facinora: in duas diuisa partes cū pars massiliam abiisset: alii autem in biturgibus constituissent: utrobique oppressi interierunt: & ita scelus illud extinctum est.

¶Item de rusticis pastoribusq; gallorum.

NEc meliorem finem sortitus est: nec meliora habuit initia is motus: qui in gallia quoq; salutis anno ducentesimo ac uigesimo supra mille philippo cognomento longo regnante exarsit: Nam in parrhisiorum agro ingens pastorum atq; agrestium manus coacta est: quem admodum olim imperantibus Diocliciano atq; Herculeio. Nam mendaces cognominati aiebant statutum esse: ut ipsorum manu hierosolymæ christianæ religioni restituerētur. Itaq; cū in parrhisiis multisq; aliis urbibus magistratus occidissent: prædamq; inde egissent: septem ex eis milia in Auxitanos ꝓfecta genuam usq; contenderunt: affirmantes ut in syriam se conferrent nullis sibi nauibus opus esse: sed sicco uestigio se mare traiecturos: pars alia in gallia mansit quæ cum rapinis omnia sibi infesta fecisset: partim fame: partim aliarum rerum inopia defecit. Sed postea etiam capto ioāne rege dum Normandiæ dux eius maior natu filius galliam administraret agrestium hominum colluuies ex bellouacensi: ebriensi atque propinquarum regionū agro conuenit. & ferro atq; igne nobilitatem insecuta ingenuarum feminarum pudiciciæ nō ꝑcebat. quæ cum postremo ad urbem meausensem profecta nobiles feminas. quæ illic erāt rapere inde conata eēt a comite Foisensi atq; aliis gallis nobilibus illic oppressa periit. mortuiq; sunt eorum circiter sex milia. Hunc exitum incondita illa agrestis multitudo ad scelus coacta habuit.

¶De parrhisiorum populo ātq; rothomagensi.

REgnante Carolo sexto adhuc impubere sub tutoribus: parrhisiorum populus addita esse noua onera moleste ferens arma arripuit & quibusdam regiorum magistratuū occisis per tumultū carceres

effregit : rothomagenſis quoq; minor plebs : cum armata ad mercatoris pan
nos uendentis : qui cognomento Craſſus nuncupabatur : ædes accurriſſet :
Craſſum ipſum currui impoſitum per urbem deduxit : ac gallorum regem
ſalutauit : cuius nomine edici iuſſit : ut onera quæ impoſita erant delerentur :
idq; ut tumultus ſedari poſſet confirmatum fuit. Cum poſtea Carolus magis
adoleuiſſet : atq; in amentiam incidiſſet : occulto burgundiæ ducis impulſu La
nii : quorum permagnus in parrhiſiorum urbe numerus eſt : arreptis armis
Symonetum Cabochum parrhiſienſem ſordidæ fortunæ hominem : Item
Iacobi uillæ dominum : præterea Ioannem troianum phiſicum huius multi-
tudinis duces creauerunt : his ducibus armati cum ad Aquitanici ducis : atq;
eiuſdem delphini maior enim natu Caroli filius erat : palatium iuiſſent de-
di ſibi quoſdam ex magiſtratibus eius : atq; in primis barienſem bauarien-
ſemq; duces ambos reginæ fratres poſtularunt. Hos cum in carcere condi-
diſſent : haud multo poſt nonnullos ex eis capite mulctarunt : idq; in nonnul-
las etiam ex numero fœminarum quæ in reginæ obſequio erant factum fuit.
cum autem tumultus continuaretur : onera quædã ſacerdotibus atq; magi-
ſtratibus iniunxerunt. Cæterum cum grauiora quoq; molirentur parrhiſienſes
ciues communi conſilio communibuſq; uiribus impetu facto ſeditioſam ple
bem cum ducibus ſuis urbe depulerunt. Qui igitur ſapere uolet nunq̃ initia
huiuſmodi motuum negliget. qđ q̃q̃ ut flumina poſteaq̃ exundando de-
ſceuierunt ſponte ad priſtinam quietem ueluti in cõſuetos alueos redeunt : ta
men interdum ẽt experiendo dep̃heſum eſt : huiuſmodi motus niſi ſtatim op-
primãtur : ita coaleſcere : ut rerũ omniũ ſũmã in ultimũ diſcrimen adducant.

De Quibuſdam nauticis uiris genuenſibus.

NOn minor quoq; genuæ fuit ſeditio : q̃ de qbus in gallia dictũ eſt.
Nã ſalutis ãno trecẽteſimo ac nonageſimo nono ſupra mille : cũ ur-
bi genuæ p̃fecti eſſent Raphael Auria & Galeotus ſpinula : & q̃dã
genuenſes triremes aduerſus brithãnos cũ gallorum rege ſtipendia facerent
Aitono auria duce : ortaq; inter Aitonum ac ſocios nauales de ſtipẽdiis cõtro
uerſia eſſet : adeo inter ipſos ira exarſit : ut nauales ſocii occupatis triremibus
Petrum capurrum ducem ſuum crearent. Sed tandem ea contentione gallo
rum regis arbitrio remiſſa : Petrus capurrus atq; ex eorum numero alii qdam
capti fuerunt. Quã ob rem tum indignatione tum pauore ſocii nauales inde
domum p̃fugerunt : & cum eorum pleriq; ſauonenſes eſſent : Sauonæ pri-
mum arma cœperunt : atq; capurri nomine inuocato ab urbe depulſis magi
ſtratibus palatium atq; arces occupauerunt : & cum eius motus cõtagio bre-
ui in urbem quoq; genuam ſerpſiſſet : populus genuenſis arma cœpit. uoluit
que ut popularis magiſtratus eligeretur : qui populo ius miniſtraret. cui
rei cum urbis præfecti operam darent ac proterea aliquantiſper receſſiſ-
ſent : ut in ea re conſilium explicaretur : tumultuari plebs ac nautæ coepe-
runt : & dum in palatio atque in foro res tractantur : Symonem bucca-

nigrā popularem uirūm primū genuensium ducem constituerunt. atq; ab urbis administratione nobiles depulerunt.

¶ De Budensi populo

MAgnas uires insita pene a natura inter uicinas nationes odia: ad concitandos tumultus habere solent. quem ad modum budæ urbi pannonicæ contigit. Nam cūm illic Albertus esset idem imperii honore atq; Austriæ ducatu insignis: & iudex germanus ut iudicium exequeretur hominem pannonium in Danubium præcipitari iussisset: budensis populus cui germanica natio ut aliis pannonis inuisa erat: spreta augustali reuerentia adeo se proter eam rem commotum ostendit: ut arreptis armis in omnes germanos quos obuios habebat sceuiret: & dirreptis eorum ædibus domi inuentos crudeliter haberet. Imperator autem qui in arce erat cum egredi: ut populi motum sedaret uereretur: Ioannem capistranum minorum ordinem profitentem qui in ea regione proter uirtutem ac religionē ut uir sanctus colebatur: ad tumultuantem populum misit: fretus per eum sedari tumultum posse. Cæterum populus arreptum in humeros Ioannem cum cruce quam manu gestabat ad omnes ædes ad quas dirripiendi gratia proficiscebatur eum tulit. neq; ante prædæ finem fecit: quam quod dirripi posset esse desiuit. In eo solo homini sancto habita reuerentia quod ipso præsente ab effundendo humano sanguine abstinuit.

¶ De Romanis in Leonem tertium pontificem.

SCelesta prorsus atq; impia seditio fuit: qua romani suasoribus pascali primicerio & campulo sacerdote in Leonem tertium pontificem: cum is urbem religiosa processione perambularet irruerunt. Nulla enim uel rei ipsius quam pontifex magna religione peragebat: neq; apostolicæ dignitatis quam sustinebat habita ratione: non longe a Sancti Siluestri fano armis in eum impetu facto calcibus pugnisq; male mulctarūt: ita ut linguæ atq; oculorū usum se amisisse putaret: scelerato facto apud Sancti Herasmi sacellum carcerem addiderunt: unde ante emissus non est pontifex: quam Vigilius spoletanus dux armis eum liberauit.

¶ De eisdem in Gelasium secundum pontificem.

NOn minus quoq; sceleratus is motus fuit: quo Cincius atq; leo frangipanes: quibuscum populi ro. magna pars sentiebat: in gelasium secundum pontificem irruerūt: eo ipso die quo pontifex creatus fuit: indignati quod alteri eorum pontificia sors non contigisset: impetu facto cōclaue illud inquo de creatione actū erat ingressi: calcibus pugnisq; in gelasiū sceuierūt: ac calcaribus insuper quibus calciati erant: dilaniatum per conclaue traxerūt: ita ut pene exanimem relinquerent: neq; uero in cardinalium collegi

um mitiores se præbuerunt: cum plerosq; uerberibus affectos dispoliarent: nulla enim in parte aut ecclesiasticæ aut seculari dignitati qua uel pontifex uel cardinales præfulgerent pepercerunt.

De eisdem.

IN Clementis Sexti pontificatu: cum populo ro. mos esset duos ex proceribus romanis senatores ad urbis administrationem eligere: qui a pontifice confirmabantur: Nicolaus Laurentii qui Romæ tabellionatum exercebat: in eum sui amorem populum traxit: ut arreptis armis omnes impetu facto: cum procerum nullus obsistere auderet: nulla de pontifice mentione facta: Nicolaum ipsum tribunum facerent. qui hunc titulum usurpabat: Nicolaus Seuerus ac Clemens: libertatis pacis atque iustitiæ tribunus ac illustris sacræ ro. reipublicæ: liberator. Sed cum hic populi fauor postea refrixisset: sexto mense ab urbe incognitus profugit.

Iterum De eisdem.

IN pontificatu quoq; Innocentii Sexti populus ro. Petrum Columnam atq; Ioannem ursinum per id tempus a pontifice senatores creatos armis ab urbe expulit: atq; eis franciscum baruncellum suffecit: qui nihilo grauior quam tribunus nec felicior: hoc titulo in his quæ suo nomine scribere contingebat utebatur: Franciscus baruncellus senatus scriba: atq; dei gratia almæ urbis tribunus secundus ac consul.

De Bononiensibus.

QVam delirent atq; insaniant pleriq; eorum populorum qui semel tumultuare coeperunt: quam graues atq; perniciosi bonis magnisq; ciuibus esse soleant: id in Ioannis uigesimi tertii pontificatu: bononiensis populus aperte ostendit: Nã septimo idus maias anno salutis quadringentesimo atq; undecimo post mille: cum nihil minus homines quam id uererentur: Petrus Cossulinus lanii cuiusdã famulus: uectigalem equũ insidens: ac strictum ensem tenens in forum se contulit. exclamans ut artes ac populus uiuerent: atq; eorum supremum esset imperium. & cum ei minuta plebs se adiunxisset: palatium occupauit Neapolitano cardinale q̃ legatus urbi præerat: inde omnibus amissis fortunis profugiente: arcem quoq; galeræ portæ coepit: atq; in eo tumultu subuertit. Is igitur petrus & una cum eo Iacobus Mangiolinus Lanius in palatio agentes urbem bononiam supra annum rexerunt: atq; nobilium quosdam capite mulctarunt: post quod tẽpus cum populi impetus resedisset: atq; honestæ fortunæ ciues propriæ miseriæ commonerentur. tenuior plebs armis ab urbe depulsa est. ac petrus aufugit. Mangiolinus autem interfectus eum exitum tulit quem seditionum auctores plerunq; nanciscuntur.

Emeritas cum pensi nihil habeat: persæpe in graues calamitates eos præcipitat: qui imbecili consilio eam sequuntur: quæ quanquam propter foelicem exitum: non nunquam mutato nomine animi magnitudo appelletur: crimine tamen non caret, neq; proterea minus euitari debet. Quid est enim quod hominem terrere non debeat: ubi consilii expers ad agendas res non delectu ducitur: sed ut mentis impetus trahit nulla exitus illius q sequi potest habita ratione: incōsiderate ruit: cuius rei cum sæpissime experimenta habita sint: eorum exempla apertius malorum magnitudinem ostendent quæ temere agendo proueniunt, atq; ante alios athenensem pachitam citabimus: quia qui magis præcipitis consilii auctor fuerit nullum unquam audiuimus.

De Pachita Atheniensi

Achita Atheniēsis parto patriæ Lesbi insulæ impio cū domū redisset: rationem in senatu omnium rerum reddidit: quas eo bello administrauerat. atq; eo ipso tempore gladium quo cinctus erat: ut aduersariorum calūnias uitaret: se ipsum traiecit. Nā in se ipsum immerentem grauius sceuiuit: quam uix hostes fecissent si culpam admisisse inuentus esset. stulte igitur ac temere dum mala euitare studet: in ea ipsa atq; etiā grauiora incidit: quæ deuitare cupiebat.

De Mitridate ponti rege

Itridatis pontici regis ingens ea temeritas fuit: qua cum animo asiæ imperium concepisset: ut diligentius locorum situm inspiceret: ipse solus eam peragrauit: periculoq; se obiecit ut illuc seruus deduceretur: ubi imperium quærebat, cui periculo domestica etiam mala accesserunt. Laodice enim soror eius ac coniunx cum certo mortuum esse arbitraretur multis per adulterium se commiscuit: ipsiusq; reditum uerita operam dedit: ut rediens interimeretur.

De Q. Sertorio

Vlla Ingēs fortitudo temeritatis unq̄ suspictiōe caruit. Nā cū Q. Sertorius aduersus Cimbros cum C. Mario in castris esset: mutata ueste in cimbrorum castra penetrauit, ut illic hostium consilia atq; ordines exploraret. quippe nimis magno periculo inter feras gentes id agere aggressus est: quod per alios uilioris fortunæ homines minore reipu. periculo assequi potuisset.

De C. Iulio cæsare

PRæceps quoq; nec sine temeritatis nota id fuit: quod a Iulio cæsare actum est: cum deuicto in pharsalia Pompeio ipse eos insecutus quos in Asiam pompeius præmiserat: helesp͂otum parua naue traiecit: nam cum in L. Cassium hostem decem naues habentem incidisset: & ratio posceret: ut inde fuga se proriperet adeo Cassio impar: atq; id ei in freto facile esset: ultro recta cassio occurrit: atq; tum minis tum rationibus adductis ita egit: ut Cassius petita uenia ad eum transiret. Res profecto quam quam ingens & cui fortuna fauit: præcipitis tamen ac prorsus temerarii consilii. Eum enim plus in hoste uilitas animi ac propriæ fortunæ fœlicitas iuuit: quam quod in eo consilio uere prudentia ac uirtus fuisse dici posset.

Recentiora De Adlauo nodambrorum barbarorum rege.

INter recentes quibus in temeritate fortuna fauit. adlauum primo ponemus barbarorum nodambrorum in brithannia regem: qui magno Echelstani in propinqua insula regnantis exercitu pressus cum hostium ordinem uidere cuperet mimmi suscepta persona ac musicis ad Echelstani tentoria profectus est: ubi cecinit ac munera accepit: & fortunæ fœlicitate magis quam ratione adiutus: incolumis domum se recepit: quanquam dum cantaret a quodam agnosceretur: qui in eius ministerio fuerat: qui tunc conticuit: quod eum impense diligeret: re postquam abierat palam facta.

De Saladino.

QVam fuit etiam temerarium? et quam fœliciter quoq; successit? id quod Saladinus astu atq; prudentia insignis peregit salutis anno centesimo atq; octuagesimo post mille. Nam cum accepisset a christianis populis ingentem exercitum comparari: ut in orientem aduersus eum traicerent: una cum duobus comitibus ac tribus ministris: ut ea uideret quæ ordinabantur: in græciam: gallias: ac hispanias: item in alias hispanorum hominum regiones penetrauit: ubi perspectis hostium uiribus atq; ordinibus prudentior atq; audacior ad resistendum fuit.

De Tiberto brandolino.

CVm Fr͂acis̃cus sfortia Carauagiũ oppidũ obsidiõe adhibitis tormẽtis p̃meret mediolanensis populi Auspicio: cuius eo tẽpore militaris dux erat: haud longe: uenetorum castra eẽnt: ubi ueneti duces obsessis opẽ ferre cõtẽdebãt: Tibertus brãdolinus militariũ p̃fectorũ unus corporis atq; animi uigore p̃stãs: cæterũ ominibus in rebus p̃ceps habitus: ad ferẽdã

obſeſſis opem: quod diutius obſidionem ſuſtinere non poterant: conſerendã
cum hoſte manum cenſebat. cui ſententiæ cum quoſdam ex magnis uene/
torum ducibus aduerſos haberet: ut omnia coram diligentius inſpiceret: in
calonis habitu uenali uua onuſtus in hoſtium caſtra tetendit: omniaq; intui/
tus incolumis ad ſuos ſe recepit: longe plus criminationis ob temeritatem aſſe/
cutus: quam laudis quod fortis atque ſagacis militis operam præſtitiſſet.

De Ludouico undecimo gallorum rege.

LVdouicus gallorum rex: qui multum ſapere putatus eſt: quem ad
modum exitus in omni eius re oſtendit: ipſe quoq; ut permulti
alii plus fortunæ felicitate quam ratione adiutus duo magna temeri
tate adhortus fœliciter tranſegit: nam cum regni proceres conſpiratione fa/
cta eum in parrhiſiorum urbe obſiderent: & ſi norat hoſtes nihil aliud ma/
gis q̃ ipſum quærere: ut ex ipſorum arbitrio: regno atq; ipſi adminiſtrato/
res darentur: ad eos in ſiluam uicennam parrhiſiis propinquam ſe contulit.
Id unum fuit ubi rationis nihil ad id ſuadendum ineſſe uiſum eſt: poſtea etiã
malorum conſiliariorum hortatu qui mox cum hoſtibus ſentire detecti ſunt:
ad Carolum ultimum burgundiæ ducem: quo cum graues inimicicias gere/
bat: ultro prius peronam petiit: deinde dum nimium inconſulte progreditur
Leodium in eius caſtra proficiſci ac primus ad incendendam amicam urbem
cui ferre opem cupiebat manum inicere coactus eſt. Illic igitur aliquot dies
commoratus incolumis quidem ſed contra omniũ opinionem ad ſuos in re/
gnum redit. Ita igitur rex ingens cum nondum procreatis liberis in eius ſe
manu poſuit: qui ad regnum: quo ipſe potiebatur aſpirabat: præcipitis con
ſilii notam tulit.

De Brachio peruſino militari duce.

FInem fœlici temeritati imponet Brachius peruſinus: nimium teme
re audendo factus infœlix. Nam cum equorum urbem Aquilam
ualido exercitu obſideret: ſciretq; eccleſiaſticum exercitum ad fe/
rendam obſeſſis opem appropinquare: cui mons arduus cõſcendendus erat:
ac poſtea per eundem inique nimis deſcendendum: ueritus ne proter loci ini
quitatem territi hoſtes a ueniendo ſibi temperarent: quia ſi ea uenirent uia
ſeruare ordines atq; in aciem deſcendere non poterant: ut & uires & animũ
ſimul oſtentaret: tubicinem ad hoſtes miſit: offerentem ſi ad ferendam ob/
ſeſſæ urbi opem uenirent: ſe in eos a ui temperaturum eſſe: dum in montem
aſcendiſſent: atq; ex eo in planiciem profecti aciem inſtruxiſſent: quæ res ut
ſuperbe nimis oblata fuerat: ita poſtridie ſtulte nimis ſeruata eſt: cum pe/
dibus equites a monte deſcenderent: & ſinguli equos ſuos ad manum tra/
herent. Cum igitur hoſtium pars deſcendiſſet: & a ſuis Brachius moneretur:
ut eos qui iam deſcenderant inuaderet: quia cum alii qui nondum deſcen/

derant inuaderet: quia cum alii qui nondum descenderant. opem eis ferre non possent: captiui omnes proculdubio fore uidebantur: respondit nolle quenquam ex hostium numero euadere: & proterea malle: ut simul omnes conuenirent. qui cum descendissent atq; acies instructa esset: ab alia autem parte Aquilanus quoq; populus eruptione facta brachium inuasisset: ancipiti proelio a fronte & tergo dimicandum brachio fuit. qui q̃quam illic fortiter decertasset: tandem prælio fusus graui accepto uulnere quo intra breue tempus decessit in hostium uenit potestatem. ac temere nimis oblati hostibus commodi pænas luit.

Quantum ualeat ac possit error Ca. Viiii.

TEmeritatem sequetur error: quo nemo est qui nesciat deceptos permultos in graues calamitates incidisse. Quo modo enim aut uitare incomodum aut salutaria sequi aliquis poterit? cui persuasum sit rem quam acturus sit aliter q̃ habeat esse? quod crimen si pertinacia absit. tanto plus quam cætera alia diguum est uenia: quanto ab ea uidetur uoluntaria culpa magis abesse.

De ephesiis

CHiorum classis cum insequentes hostes fugeret: forte pernoctem apud ephesum tãquam in littus amicum ad terram descensionem fecit. in ea regione contigit ut ephesiæ mulieres per agros sparsæ quæ ea nocte Cereris sacris operabantur: cum armatos sentirent aduentare: quanquam illi palam facerent se chios atq; amicos esse: tamen pyratas suspicatæ magnis clamoribus tumultum ad urbem concitarunt: unde egressus ephesius populus: Chios esse eos proter quos ortus erat tumultus ignorans: amicos atq; eosdem uicinos pro hostibus interemit.

De Pausania Lacedemoniorum duce

SImilis error pausaniam Lacedemoniorum ducem bisantii fefellit. nam cum cleonice bisantia uirgo noctu ad pausaniæ cubiculum cæterum aliquanto serius quam constitutum erat uenisset: & ob id Pausanias quod eam amplius non expectabat dormiret: Cleonice cubiculum ingressa manu lumen gestans quod a custodibus qui foris dormiebant acceperat: cum incommode incedens offendisset: atq; ob id non sine strepitu ad terram extincto lumine concidisset: pausanias cui suspictio multa inerat: somnulẽtus e strato prosilit proditionem ueritus: atq; arrepto gladio cubiculi hostium ut in tenebris poterat petens: in cleonicem non agnitam incidit. atq; hostem arbitratus extenso gladio statim interemit. somnus enim ac suspictio deinde tenebrarum error egerũt: ut tanquam hostem eam interimeret: quam haud secus quam se ipsum deperibat.

Quantum ualeat ac possit error.

De equitibus romanis apud cannas

EO proelio quo romani infoeliciter apud cannas cum Hanibale dimicarunt: uulnerato pauli æmilii consulis equo: qui ob id pedes remanserat: quidam equites qui ei astiterant ab equis descenderant: ut consulem in alium equum transferrent. cæteræ autem equitum turmæ quas quod longe ab eo loco aberant: causa proter quam equites descenderant latebat: arbitratæ consulis iussu atq; consilio primos illos equites descendisse: atq; idem omnibus agendum esse: eodem momento omnes ab equis descenderunt. qui error magna ex parte ut eo prælio romani uincerentur causa fuit. Itaq; Hanibal descendere romanos equites conspicatus ad suos conuersus dixit: malle se ut romani equites illud facerent quod agere cōspiciebantur: quam ut uincti ad se deducerentur: errore enim compulsi sibi ipsi equorum opem quam necessariam habebant ademerunt.

De Romano populo

GRaue quoque damnum per errorem pene accepturus fuit populus ro. cum urbi uicino Hanibale: mille ac tercentos equites numidas: qui ab Hanibale ad romanos transierant: ab auentino in exquilias consules traducerent: & urbis longitudinem discurrentes proter habitus similitudinem speciem hostium qui urbem inuisse dicebantur præberent. nam cum plebis fuga præformidine omnia compleret: atq; a tectis undiq; in discurrentes Numidas saxa demitterentur: uix tolli error potuit: & persuaderi populo non hostes illos esse: sed transfugas quorum opera plurimum romana res iuuabatur. & nisi in eo magistratus impensam operam nauassent: parum abfuit quin per errorem equites penitus tollerentur: ac plebs ipsa urbem desereret.

De exercitu Cinnæ consulis

CRudeliter nimis per errorem Cinnæ consulis exercitus apud Cumas sceuiit: cum arbitratus pompeium adhuc adolescentem qui in castra uenerat: atq; inde clam abierat: cinnæ opera interfectum esse: arreptis armis statim cinnam nulla re ante ut certior fieret acta interemit.

De prætorianis militibus

SImilis error prætorianos milites pene eo deduxit: ut augustus ab eis occideretur. nam cum ludos in theatro spectantes arbitrarentur quendam ex commilitonibus: quem Augustus ab apparitore ammoueri a quatuordecim ordinibus: cum illic sederet iusserat: is enim locus non debebatur: Augusti iussu interfectum esse: cohorto tumultu parū

absuit: quin Augustum interimerent. Sed remedio fuit q̄d is quem interem ptum putabant: incolumis repente comparuit.

De Tiberio principe.

SCeuum profecto errorem admisit Tiberius Cæsar: dum per tormenta disquisitionem quorundū haberet: ut causam mortis Drusi filii intelligeret. Nam cum ei significatum esset: aduenisse rhodium quendam eius amicum: quem ipse per litteras uocarat: uel quia male audisset: uel quia in alias curas esset abstractus: statim iussit: ut torqueretur tanq̄ is esset cuius persona ad totam rem aperiendam necessaria foret. Cum autem non multo post admissum errorē esse dep̄hēdisset: netā iniuste cum eo egisse homines intelligerent: primo errori crudeli addito facinore suffocari rhodium hominem iussit.

De quodam Eliogabali centurione.

ERror ut dictum est: rhodio homini sub Tiberio mortem attulit. Sed Sabino consulari causa fuit ut eius uita seruaretur. Nā cum Eliogabalus imperator iussisset senatū urbe roma excedere: indicta morte si quis remansisset: & sciret Sabinum consularem uirum spreto decreto romæ remansisse: centurionum uni imperauit: ut eum occideret: sed cū is surdaster esset: accepit occidendi uerbum tanq̄ ut ab urbe eum pelleret: iuberetur. Itaq; quem occidere iubebatur: ab urbe expulit: & quod centurioni oberat: ne id q̄d iubebatur recte intelligeret: id Sabino salutis causa extitit.

De Iulii Mansueti filio.

VLtimo Ottonis prœlio aduersus Vitelium apud bebriacum: quem locum recentiores binam appellant: Cum Iulius Mansuetus miles hispanus p̄ Ottone aduersus Vitelianos dimicaret: in medio prœlii ardore cum non cognosceretur a filio interemptus fuit: qui in Vitelianorū parte erat: cum postea ueluti hostem eum spoliaret: non sine immenso dolore depræhendit illum patrem suum esse. & tam sceui facinoris errorem causam fuisse.

De Lamech.

EX parte huic similis Lamech error fuit: qui ob longum senium uidendi usum amiserat. & cum ingens uenator fuisset: & sagittandi peritissimus: in uenationem duce puero profectus cum inter arbusta motum quendam sensisset: arbitratus illic feram latere: deduci se eū locum uersus: & in eam partem dirrigi sagittam curauit. quam cum tanq̄ in feram emisisset: Caim affinem suum misere occidit. qui præ dolore in insaniam pene delapsus: uitato hominum conspectu: siluas habitatum se contulit. Sed iam a priscis ad recentiores errores transeamus.

Quantum ualeat ac possit error.

Recentiora De Gildonis aphricæ comitis exercitu.

EO proelio quo Maselceres in aphrica aduersus Gildonem fratrem qui ab Honorio cæsare rebellauerat dimicauit: Gildonis exercitus qui magno numero Maselceris copias anteibat: errore tantum neq; alia re impulsus in fugam se uertit. Nam cum Maselceres ad primã fratris aciem appropinquasset atq; priusq̃ manum confereret blande milites alloqueretur: Gildonis uexillifero qui atrocius q̃ cæteri respondebat gladio blachium ademit. Et cum ob eam rem uexillum uexillifero amplius illud nõ regente cadens inclinaretur: ultima acies quæ Maselcerem alloquentem uiderat. & paulo post signum inclinatum: arbitrata primam aciem quæ tota romanis legionibus constabat Maselceri tanq̃ Honorii duci deditionem fecisse: atq; id inclinato uexillo quem ad modum eo tempore agendi mos erat illud declarasse: a potiori exercitus parte desertam se credidit. Itaq; concursu facto idem fecit: quod primam aciem fecisse arbitrabatur. Gildo ergo cum uniuersum exercitum suum ad deditionẽ moueri conspiceret: uitæ suæ metuens: in fugam se coniecit: ac fratri uictoriam nullo effuso sanguine tradidit.

De Bellisario patricio.

PAr error pene egit: ut Bellisarius urbem romã amitteret. Nã cum Totila gothorum rex urbem obsideret: & Bellisarius per amnem ferre obsessis opem uellet: interim dum foeliciter munimẽta oppugnat quæ gothi in medio tiberi constituerant: perlato ad eum nuncio Isacium a gothis captum esse: quem ipse in portu urbe ad mare præsidio uxori reliquerat: credidit Isacium capi nõ potuisse: nisi urbs quoq; portus esset amissa. Itaq; nuncii atrocitate attonitus nulla re ultra petita: ut quomodo gestum illud esset: qđ nunciabatur certior fieret: omissa uictoria q̃ pene manu tenebat: retro ad portum se conuertit: eo animo ut uel illic occumberet uel amissa recuperaret. quo posteaq̃ peruenit incolumi reperta urbe intellexit Isaciũ idcirco captum fuisse: quod contra ipsius imperium ut cum hoste congrederetur erruperat. Agnouit igitur ingentem errorem in quem delapsus erat: dum male intelligendo feliciter ceptum certamen omisit. Tantumq; ex eo dolorem concepit ut pene ob id uitam amitteret.

De Fridigunda gallorum regina.

QVanta etiam mala peperit Fridigundæ gallorum reginæ error? Nam cum a Chilperico uiro qui a uenatione reuersus erat citius quam ante consueuisset: post tergum uelut a blandiente uirga tacta esset: dum inclinata lauaretur arbitrata ipsa id ab adultero Landrico actum esse: quia uirum rediisse nondum cognouerat: eum nomine amanter compellauit. sed ut conuersa errorem animaduertit: uerita ne ui-

crimen ulcisceretur: quod detectum esse putabat: ne ipsa moreretur uiri mortem procurauit.

De Gualterio tirello brithano.

Error quoq; is appellari potest: quem Gualterius tirellus in brithania incurrit: Nam dum uenaretur arbitratus se telo ceruum petere: Gulielmum secundum brithaniæ regem cognomento roseum patruelem fratrem occidit. Itaq; ex uenatione unde uoluptatem quærebat incredibilem retulit dolorem.

De Turonibus.

Non longe a Turonum urbe quæ in gallia est: sacellum erat cuiusdam corporis nomini dicatum: cuius quanquam ignoraretur nomen: tamen uulgo homines martyrem appellabant: illic uota mortales suscipiebant: atq; persoluebant. Cum autem Martino turonensium episcopo permolestum esset: ut incerta res tanto in honore haberetur: ad sacellum cum paucis profectus orare deum enixe cœpit: ut uerum in ea re detegere uellet. Mira res: clare ab omnibus audita uox fuit: affirmantis ipsum qui eo in loco colleretur latronem fuisse: qui propter grauia scelera suspensus fuerat. Quam ob rem ex eo sacello corpus erutum fuit: proposito posteris eius rei exẽplo quæ in sacris literis habetur scilicet multorũ in terris corpora uenerationem hẽre quorum animæ cruciantur in inferno. atq; id circo sicut uera sanctorum corpora: quos catholica ecclesia inter cœlestium numerum recepit: dei gratia cui seruiuerunt: diuinos ab hominibus merentur honores: ita in colendis reliquiis quæ incertæ sunt aut fictæ cum interdum ostenduntur homines temperare sibi debere. neq; eos imitãdos qui ueluti diuinum numen omnia colunt auro ornata ossa cum ostenduntur.

De Mullo Cropello exercitus Matthei uicecomitis duce

Multum persæpe error in bello efficit: quod hominis animus aut metu nimio: aut cura affectus a uero iudicio abducitur. quemadmodum Mullo Cropello contigit: cum a Mattheo uicecomite qui eo tempore Mediolani rerum potiebatur missus: ut Cremonam iniret per noctem urbi appropinquãs muros silentio perfodit: ingressusq; urbem pontionus Cremonensis exul solum cum centum uiris quod subsequi mullum arbitrabatur: palatium statim occupauit. cum autem clamore sublato Gregorius summa gente ortus ciuis cremonensis armis arreptis ad muros se contulisset illic qua patebant eos statim obstruxit. itaque cum mullus arbitraretur pontionum in urbe oppressum: præformidine

retro se cōuertit: Gregorius aūt summus cum accepisset amissum esse palatium arbitratus longe maiorem hostium numerum urbem ingressum: q̄q̄ septus esset magna fortium uirorum manu qua & pontionum & omnes qui cum eo sentiebant facile posset opprimere: hoc impulsus errore: qđ plures in urbem q̄ fecerant ingressos putabat: cremona profugit: cum noctis tenebræ in eum errorem eo in loco homines induxissent: ut qui numero plures erant pauciores uererentur ac fugerent.

De Rainerio Neapolitano rege.

QVantum Rainerio quoq; neapolitano regi error obfuit? Cum Alphunsi aragonii copiæ urbem neapolim obsidentes: per cuniculum urbem ingressæ essent. Nam dum eas galli reiicerēt: neq; ab urbe se eas pulsuros diffiderent: forte cōtingit ut Aragonius miles deiecto ab equo milite gallo ipse in eū insiliret. quē cum galli in equo cōspexissent: arbitrati aragonium exercitum effracta porta urbē ingressum: qđ neq; cuniculo neq; scalis deduci in urbem equi ab aragoniis poterant: abiecta resistendi spe: in munita loca ut seruarentur confugerunt: errore magis q̄ hostium uirtute supati.

De Vindicta — Caput decimum.

SEquitur ut de uindicta dicamus: quæ maxime quietis atq; pacis una hostis est: in quam ut inuehamur qd satis a nobis dici posset? nisi si temperantia abesset: qua uindictæ impetus frenari debet: breui assiduis bellis ac cædibus quas secum uindicta trahit humanum genus interiturum? Quam ob rem quo maior ex ultione dum peragitur: nam post rem gestorum pœnitentiam relinquit. uoluptas sentiri solet: eo studiosius deuitare eam oportet. quod cum ipsa uenenum præsentaneum sit: cuius interitus comes est: mele idest cupiditate ita humanas mentes capit: ut qui ei frena remiserint: tanq̄ uisco in dies magis ea inuoluantur: neq; finem inuenire in ea ualeant. Accedit præterea magni creatoris uox quæ reseruari sibi uindictam iubet: & ita mortales ab ipso præmia sperare. præceptumque exemplo suo redemptor confirmauit: pro persecutoribus orando. quos & statim & copiose ulcisci poterat. Monemur etiam puerorum fœminarumq; exemplo: ne nos uindictæ tradamus. nam cum ætate sexuq; imbeciles ob id magis q̄ cæteri ultionem impares uiribus appetant. id quod non possunt cupiunt: tanto magis ea fortibus atq; prudentibus: & iis qui rerum potiuntur fugiēda est. quod alteris turpe est imbecilibus æquari uelle: alteris posse satis debet uideri.

De Senatu ac populo romano

INsignis atq; sine sanguine: & proterea ingenti eorum animo digna fuit ea ultio: qua romani in brutios usi fuerunt. Nam italorum primi se Hannibali coniunxerant: & postremi ab eo discesserunt igitur ab Italia depulso Hannibale & superatis in aphrica carthaginensibus: senatus populusq; romanus ad perpetuã brutiorum facinoris ignominiam atq; ultionem: sanxit ne in posterum brutiorum ullus militia dignus fieret: sed cum magistratibus inter ministros atq; apparitores brutii semper mitterentur: qui tunc brutii dicti postea: ut fit: temporis successu corrupto nomine birri nuncupati sunt.

De P. Claudio pulchro.

A Publica Po. romani ultione ad priuatam Claudii pulchri transeamus. is a Cilicibus pyratis captus cum de redemptione cum eis conuenisset. atq; ad Cipri regem phtholomeum misisset qui mutuo pactam summam cum pyratis poscerent: rex autem partem tantum dedisset adeo exiguam ut accipere eam pyratæ recusarent: tandem sine præcio Appius a prædonibus est dimissus. qui cum postea romam uenisset: a patribus ob id solum ad plebem transiuit: ut tribunus plebis creari posset. id quod donec inter patres mansisset assequi non poterat. Creatus igitur tribunus nihil prius populo proposuit quam ingentes phtholomei cipri regis opes: atq; populum cohortatus est: ut iudicato hoste phtholomeo ad eas capescendas mitteret. ita appius pulcher phtholomeum ultus est. quod tam paruam sui rationem habuisset. ultio nequaquam indigna. cæterũ seuior ea quæ sequitur.

De morte C. Fabii.

CVm inter Marium Syllamq; ciuili bello decertaretur: C. Fabius aphricæ proconsul: quia crudelem se auarumq; nimis præstabat: compulsis ad arma populis uiuus in palatio combustus est.

De Aulo Vitelio imper.

AVlus Vitelius cæsar aperte ostendit: quam suauis ultio his uideatur qui rationis immemores esse uolunt. nam statim ut imperator creatus fuit: dicens pascere se oculos uelle: præsente se interimi publicanum quendam iussit: quod cum ipse adhuc priuatus esset: parum modeste imo contumeliose quædam erga eum egerat.

De Thaide atheniensi meretrice

INter tanta regum aliorumq; insignium uirorum exempla quæ aut iam scripta sunt aut sequetur: meretricem thaidem non omittendam duximus: adeo enim egregium illius facinus fuit: ut eius abiectam & obscuram fortunã honestet illustretq;. Hæc Athenis nata eunte

Alexandrum cum exercitu in orientem secuta: antequam a phtholomeo in delitiis haberetur: cum non nullis aliis foeminis ac principibus ut cum Alexandro in persepoli urbe in xersis ipsius palatio cenaret inuitata: forma enim atq; eloquio insignis erat: post coenam cum Alexandro iocans: tunc se dixit ex castrensibus laboribus Asia peragrata quod cupiuerat præmium accepisse posteaq̃ Alexander ei: ut in darii persarum regis palatio cum ipso coenaret indulserat. quod munus longe maius imo æternum existimatura esset: si ut incendere quoq; palatium posset concederetur: ut ipsa quæ muliercula erat: tantum regem quantus fuerat xerses ulcisceretur. cuius olim exercitus patriam suam athenas incenderat. eius igitur animi magnitudine motus Alexander cum ei quod cuperet agendi facultatem permisisset: ipsa palatio ignem inieçit: patriæ suæ iniurias quo poterat modo ulta.

De patrobilo Neronis Liberto.

Patrobilus neronis libertus non minore animo: quam thais in ulciscēda domini morte fuit. Nam cum Galba Neronem imperio uitaq; simul quanquam absens priuasset: quo tempore ipse a pretorianis intereptus fuit: Caput eius cētum aureis nummis coemit: ut illuc illud proiiceret ubi se Nero interemerat.

De Mitridate ponti rege.

Mitridates ponticus rex: ex crimine ipso haud incongrue Marium Attilium ro. legatum ultus est: cuius auaritia bellum in Mitridatē po. romanus mouisse putabatur: Nam cum Astu eum cepisset: inaurato ore: ut eius auaritia detegeretur: per regnum auersum asino insidentem ducebat. sed crudelius iniustiusq; id fuit quod sequitur.

Iterum De eodem.

Cum Mitridates per pontum pompeii arma fugeret: accepit a stratonica coniuge arcem cui ipsa cum ingentibus tesauris præsidebat: romanis ea condictione tradidisse: ut si xipharem suum ac Mitridatis filium coepissent: sine alio præcio ab eis dimitteretur. Nā ea re grauiter Mitridates indignatus est: atq; ultionis cupiditas adeo eum a recto sensu abstulit ut captum xipharem filium in loco ubi a matre conspiceretur crudeliter occiderit.

De Dauide Iudeorum rege.

Adeo ultionis desiderium suauitate conditum est: ut magnis prudētiæ anthidotis munitum esse oporteat eum qui illæsus prætergredi eam cupiat. Id in propheta Dauide declaratum fuit. Nam cum ei ingentia crimina deus remisisset; mãsuetiorē factū esse oportebat: & tamē

cum iam annoſus: atq; ætate diminuto calore a uita diſcederet: eum accepta rum iniuriarum quas uiuens diſſimulauerat: ultionis cupiditas cœpit. Itaq; Sa lomoni filio ſucceſſori imperauit: ut Sameum geræ filium occideret: quod is ei maledixerat: atq; ſaxis ipſum inceſſerat: cum ab Abſalone filio hieroſoly mis pulſus fuga ſaluti ſuæ conſuleret.

De Octauio Auguſto.

AVguſtus omnes auunculi a quo adoptatus fuerat: percuſſores occi dit. & quod longe ſceuius fuit adempta L. Antonio conſuli peru ſia cum aram Iulio Cæſari ædifficaſſet: illic pro uictimis trecentum partim equites partim ſenatores crudeliter mactauit. grauiter enim errabat cum Cæſaris manes humano ſanguine placare ſe arbitrabatur. cuius nulla maior q̄ clementiæ laus fuit. & cui ciuilis ſanguis niſi cū in proelii ardore neceſ ſitas cogeret: ſemper inuiſus fuerat. ſed poſt tam ſceuum ultionis genus iuſti or aliquanto uindicta deſcribetur.

De martiale romano equite.

VIndictæ amor atq; cupiditas adeo martialis romani equitis pectus inſederat: ut is macrini præfecti prætorii ſuaſu Antoninum Baſſia num caracalam imperatorem: dum in agro uentrem leuaret: a ſu is aliquantiſper ſemotum interficeret. qui inde cum ſe fuga proripere uellet: ſtatim interemptus fuit: Ad hanc cædem impulſus: quod paulo ante Baſſia nus eius fratrem interemerat. fraternæ enim necis ultionem uitæ ſuæ ante poſuit.

De Erixona Cirenarum regina.

LEarchus ab Archelao Cirenarum rege in amicorū numero præ cipuus habebat̃ cū āt ipſum regem ueneno ſuſtuliſſet ac ſimul re gnum occupaſſet: Erixonam reginam Archelai coniugem ut ma trimonio ſecum iungeretur temptauit: pollicitus ſi id Erixona egiſſet ſe Ar chelai filium adoptaturum eſſe. Cum autem non imprudens fœmina condi ctionem non diſplicere oſtendiſſet. ſed fratres duros admodum obſiſtere: poſſe ad hanc rem aliquam dixit rationem iniri: ſi ad ſe noctu in colloquium uno tantum comitatus ueniret. Nihil inſidiarum ineſſe putans Learchus, qui præ amoris magnitudine cœcus erat. noctu in Erixonis ædes ſe recepit. ubi eum Erixona a duobus quos domi occultos habebat interimi iuſſit. ac corpus de feneſtris deiici. per hunc modum cum aliter nequiret mariti mortem ul ta eſt.

De Camma Galata.

De Vindicta.

Vdax atq; amoris plena in mariti Sinati ulciscenda morte Cāma galata fuit aduersus Sinorigem : qui ob id solum Sinatū interemerat ut Cāma potiretur. Nam cum nec præcibus nec donis placari posset: postremo uerita ne præcibus uim sinatus adderet : matrimonio assentiri cum eo se finxit : atq; uocatum eum in Dianæ templum, cuius ipsa sacerdos erat : in numinis conspectu ostendit desponsationem celebrare uelle. qd autem mos erat ut eodem in desponsatione poculo uir uxorq; biberent : ipsa prius peractis solēnibus uerbis post iusiurādū aureo poculo delibatā a se uenenatam potionē Sinorigi propinauit : qui fraudem nullam inesse ratus ex eodem uase ipse quoq; uenenum hausit, quod ipsa conspicata præ lætitia cōtentam se mori exclamauit : posteaq̄ ita uirum ulta fuerat : nec multo post ambo perierunt.

De Antiocho Gripo Syriæ rege.

Ntiochus Gripus Syriæ rex cum sciret uenenatam esse potionem : quam ei mater porrigebat : haud iniusta ultione coegit : ut eā mater biberet. qua hausta repente mortua concidit.

De Nicomede bithiniæ rege.

Aud scio iustam ne an sceleratam appellem eam ultionē : qua Nicomedes aduersus patrem prusiam bithiniæ regē usus est. fortasse enim pleriq; iudicauerint : quæcunq; sit patris in filium iniuria : filii tamen esse non aliter se q̄ uel latendo uel fugiendo tueri. patientiaq; patemam iram sustineri oportere. Hic patri suspectus quod a populis nimium diligeretur : ab eo romam missus est. & quia illic quoq; eum in honore romani habebant : patri suspictio atq; odium simul creuit. Itaq; cum temptaret ut romæ occideretur : re ab eo detecta qui ut cædem perageret missus fuerat : Nicomedes in bithiniam profectus cum populi a prusia patre rebellassent : fugientem eum interfici iussit. prusias igitur quia suspictionis plus haberet q̄ oportebat : ut persæpe euenit : sibi ipsi eius mali causam attulit : qd sine ratione futurum metuebat.

Recentiora De Ilmichildo equite Lōgobardo.

Vm Rosimunda longobardorum regina uiro suo Alboino necē per Ilmichildum equitem suum procurasset : regno populorum indignatione pulsa : Rauennam homicida atq; eodem adultero fugæ comite profugit. Illic ut foeminei moris est cum Ilmichildi eam sacietas coepisset : & mutare adulterum cuperet : Dum ambo balneis egrederentur : ipsa Ilmichildo uenenatum poculum propinauit : idq; quod erat Ilmichildus cum bibēdo præsensisset : stricto gladio eam coegit : ut quod in populo super fuerat ipsa hauriret. qui quanq̄ eo haustu ante moreretur : unius tamen Ro

simondam ultus est. quando quidem haud diu post Ilmichildum ipsa quoq; decessit.

De Sancio Castulonensi comite.

SAncius castulonensis comes: cũ a materna ancilla accepisset a matre principem quendam arabem amari: & ut commodius ueneri cum eo operam dare posset: ab ea ipsius uitæ ueneno insidias esse paratas: quo tempore poculum in quo uenenum miscuerat mater porrexit: iusta ira sancius ad ultionem impulsus: ipsam ut prius biberet coegit: & ita ut digna erat mater confestim mortua est.

De Ioanne Stanarola ueronensi.

MOrtem quoq; suam Ioannes Stanarola Veronensis ultus est. Cũ detecta coniuratione: inductæ ei compedes essent & ita ad Henricum dugnam ab Ecelino ueronensi urbi præfectum perductus esset. Nam cum se ad nominandos coniurationis conscios cogi uideret: neq; ob id tamen salutem obtinere posset: ut poterat: saltu Hẽrico appropinquauit: atq; paruulo gladio quem ueste abdiderat: ter pũctim in caput eum percussit: ita ut quanq̃ ipse illic statim occideretur: breui tamen etiam Henricus periret.

De Eudoxa augusta.

CVm Petronius maximus romanus senator per trasilã militem Valentinianum Augustum occidi curasset: atq; occupato imperio illud enitteretur ut Eudoxa Augusta ei nuberet: tantum ex ea re indignationis proter amissum uirum Eudoxa concepit: ut quo facilius Valentiniani mortem ulcisci posset: petronii animo gerere morem uelle ostenderet. Sumpto igitur prætextu ad Legiones atq; prouincias scribendi: ut eas Petronio conciliaret: in Aphricam ad Gensoricum Vandalorum regem misit: qui eum hortarentur arma aduersus Maximum mouere: atq; ad dirripiendam urbem Romam uenire. qui cum ingenti classe Romam uenisset: Maximum occidit: atq; urbem coepit ac dirripuit: ablatis inde non thesauris solum: uerum omnibus quoq; claris artificibus. Quam rem Eudoxæ cõsilio egit: quod eam neq; Petronii mala: neq; patriæ incommoda satis explere poterant. adeo ulciscendæ acceptæ ab utroq; iniuriæ desiderio ardebat: quod alter eam intulerat: altera cum obstare potuisset: inferri ipsam tulerat.

De Clotildi gallorum regina.

VT autem magis etiam pateat quam acerbe ultionis studium in muliebri sexu grauius sceuiat: Eudoxæ Clotildim gallorum reginam annectemus. cuius gesta ut facilius intelligi possint: paulo altius res repetetur. Gundegarus burgundiæ rex attanarici stirpe ortus

quattior liberos suscepit Gondebadum godisillum Hilpericum & gondemarum. gondebadus cum barbare sceuiret fratrem Hilpericum cum coniuge occidit. ac de tribus filiis duas in exilium misit. natuq; minorem Clotildim nomine apud se retinuit. quæ proter eximiam formam in matrimonium a Clodoueo petita occulte ei nupsit: atq; de patrui manibus ui extorta est. in quem adeo Clodoueum uirum ipsa inflāmauit: ut Gondebadus cum minus uiribus ualeret: pacem ingēti præcio ab irato clodoueo emere coactus sit. his autem idest Clodoueo atq; gondebado uita functis: in gallia Clodoueo Theodoricus Lodemirus Hildebertus Lothariusq; filii successerunt. in burgundia autem gondebado filius sigismundus. cum uero in Clotilde neq; ætas neq; cōmunis sanguinis respectus ultionis desiderium extinxisset: liberos in sigismundum armauit: qui proelio uictus cum fugeret captus: atq; in uinculis a Lodemiro in aurelianos deductus est. ab eo Clotildis mater obtinuit: ut Sigismundum cum uxore ac liberis quemadmodum olim Gondebadus sigismundi pater Clotildis parentes in amne summerserat: ipse in puteum precipites mitteret.

¶De Iustiniano secundo imper.

IVstinianus quoq; imperator post recuperatum imperium quo eum nasoq; simul Leontius patricius priuarat: accerbiss.me iniuriam ultus est. nam quotiens nasum emungeret hostium suorum unum capite mulctabat. quorum in uinculis magnum numerum habebat. sed iam ad publicas populorum atq; exercituum ultiones transeamus.

¶De Bellisarii exercitu in urbe roma.

BEllisarius cum bello gothos persequeretur: & necessariis de rebus in siciliam esset profectus: exercitui quem in urbe reliquerat Cononem præfecit. huius insignis erat auaritia. frumenta enim mercatus quæ militibus diuideret: aucto in dies singulos præcio cariora faciebat: ut ea ratione militum stipendia facilius deuoraret. quod cum milites perspexissent: neq; amplius ferre eam rem possent: seditione mota eum intereme runt. imperator autem ipsorum cum rem atq; simul eius causam intellexisset nequaq̄ pena dignam esse putauit.

¶De Alexandrino populo.

QVem admodum Iulianus quoq; imperator non castigandum duxit Alexandrinum populum: quod per urbem pedibus tractum Georgium Alexandrinæ urbis episcopum uiuum combusserat: quia constantio rapaci principi nouas onerum imponendorum rationes & commenta proposuerat: ita enim incommoda quæ per eum tulerat ulcisci

Alexandrinus populus uoluit.

De Rauennate populo

NOn minus etiam acerbe Rauennas populus Ioannis Lenugii Rauennatem exarchatum sub phoca imperatore gerentis auaritiam atq; libidinem ultus est. neq; inde plus penarum quam superiores tulit. rem enim phocas neglexit: quanquam populus Ioannem ipsum cum cõiuge atq; iudicibus interemisset. Iterum ad priuata reuertamur.

De Albaga Can. idest rege tartarorum.

FEra nimis nedum barbara fuit ultio: quam Aiton armenus in oriẽtali historia litteris mandauit: usum esse Albagam Can: ideit regẽ tartarorum aduersus paruanam: quod ab eo turchiæ præfectus: eius enim imperium tartari anno salutis ducentesimo atq; octuagesimo supra mille sibi pepererant: precio eam regionem ægyptio sulthano uendiderat. Albagas enim cum postea armis turchiæ regnum recuperasset: captum proditorem: ut Scytharum mos est: mediũ defecit. deinde corpus inter alias epulas coxit. ex eoq; & ipse & proceres eius epulati sunt. neq; ita adhuc sibi pro iniuria satisfactum arbitrabatur.

De Bodillo gallo.

HAud dissimilis ratio ultionis fuit in Childericum secundum gallorum regem: ab ea quæ Iasoni in Thesalia contigit. Nam cum bodillus uir gallus nobilitate inter suos clarus iniuste a Chilperico uapulasset: adeo ira atq; indignatione exarsit: ut per occasionem manu sua uenantem Childericum interimeret. neq; eo contentus regi coniugem quæ uterum ferebat: in regno enim magna Bodillus potentia erat: addidit.

De uilla milite gepida.

QVam sceua etiam uillæ: is gepida miles erat: in oldoaldũ gothorũ regem dominum suum ultio fuit? cum cenantem ipsum regẽ uno uulnere interemit: quia uxorem quam ante ei promiserat. absente uilla ut regis negotiis operam daret: rex alteri in matrimonio collocarat.

De Guidone Montis fortis.

NImis etiam acerbus ultor fuit paternæ mortis Guido montis fortis: Symon enim pater eius uocabatur: qui hostis ab Henrico brithanniæ rege iudicatus: ei regnũ atq; libertatem ademerat. Cum autẽ postea Eduardi filii opera regnum Henricus recepisset: hostem quoq; Symonem coepit: atq; eum acerba morte in quatuor frusta discerpsit. Huius igi

tur mortem Guido filius dum ulcisci cupit: quo tēpore Carolus primus neapolitanus rex una cum iuniore Philippo gallorum rege a Tunete Viterbium uenerat: ut cardinalium collegio suaderet: ne ultra noui pontificis creatio differretur: Cum eis Henricus brithannus erat Ricardi iam imperatoris electi filius. Huius autem Ricardi frater fuerat Henricus rex: qui Symonem interimi iusserat. Itaq; eum missarum sacra in templo audientem: atq; utroque genu humi nixum Guido occidit: & capillis appræhensum sceue nimis e templo abstraxit: atq; inde fuga se in ethruriam recepit: qui ut quoquo modo patrem ulcisceretur: nullam rationem aut temporis: aut loci siue etiam nobilitatis atq; innocentiæ eius quem interficiebat: habere uoluit.

De Gino taccii senensi ciue.

NOn minore sceuitia Ginus taccii senensis ciuis fratris ac patrui mortem ultus est. Nam cum is Radicofani arcem in senensi agro positam furtim occupasset: atq; ab eo loco regionem propinquam prædando infestaret: Bonincasa aretinus qui sub uicarii titulo senis ius dicebat: turrim turritam Gini fratrem ac Taccium eius patruum tanq̄ radicofani occupationis conscios: in foro senensi capite mulctauit. Cum autem post aliquot tempus romam ad gerendum magistratum bonincasa profectus esset: Ginus cuius ex animo amissi fratris ac patrui dolor nondum exciderat: sequutus eum in ipso tribunali in quo ius dicebat: palam occidit. atq; ademptum ei caput abstulit: adeo animos atq; audaciam ulciscendi sanguinis sui desiderium fecerat.

De Eruoia Spaletii duce

SIbi de quibus scriptum est suorum mortem ulti sunt. iusta uidetur eos ira impulisse: cæterum quod nunc scripturi sumus iniustius putabitur: quod ultio sceuitiei plena: nulla grauiore quam uerborum accepta contumelia: facta fuisse uidetur. cum Eruoia Spaletii dux a sigismundo imperatore qui etiam hungariæ atq; boemiæ regna possidebat rebellasset: atq; uno proelio multos e Sigismundi ducibus ac præfectis coepisset: omnes sine precio humane dimisit: uno paulo compro excepto: cui nudo statim assui bouis pellem iussit. nam cum Eruoia adhuc in officio cum sigismundo maneret: atq; in eius aula uersaretur: quia ipsius aspectus moresq; rusticum hominem præferebant: nunquam a paulo aliter quam expresso bouis mugitu salutabatur. ei enim capto cum ita: ut dictum est: ipsum haberet hoc improperauit. dicens uelle se ut uoci illi personæ quoq; imago responderet.

De Venetis.

VEneti qui alioquin modestos se ac quietos præbere uisi sunt: dolore compulsi non nunq̄ acerbos se ultores ostenderunt quem ad modū dictum est. occiso orleo: qui etiam ursus hippatus dictus est: ueneto duce: q̄d is nimium crudelis habebatur: item cum gallam patria atq; luminibus priua runt: qui orleo sicuti in ducatus dignitate: ita etiam in uitiis successerat: Do/minicum quoq; monegarium ipsorum ita in crimine sicut in ducatu successo rem: pari supplicio affecerunt: neq; de eorum aliquo pena sumpta fuit: qui in ipsos principes manus iniecerunt. Adeo iuste omnes uindictam de scelere sumptam putauerunt.

Item De quibusdam ueneus.

SEeua etiam præter modum ultio fuit quorundam uenetorum pa/triciorum in Petrum Cādianum tertium eius nominis: & a primor dio illius honoris secundum ac uigesimum uenetorum ducem. quia is ioannam coniugem ipsorum patriciorum sororem coegit: ut matrimo/nio pulsa sancti Zachariæ monasteriū iniret. cui ipse Guidonis ethrusci mar chionis sororem uxorem superinduxit. Nam lapso post eam iniuriam anno qui decimus septimus Petri Candiani ducatus erat: magna propinquorum atq; amicorum manu coacta: cum præterea Veneti etiam populi pars eis adiungeretur: quos ut scriptum est Petri superbia atq; tyrannis mouerat: ad uersus eum in palatio impetum fecerunt. Cum autem ipse per palatium cur rens ac minorem natu filium complexus supplicibus uerbis inter lachrimas ueniam ab iratis peteret: & quacunq; in se impetum fieri cernebat filium of ferret: ut per eum uim a se propelleret: nunq̄ flectere iratas mentes potuit. Itaq; coniecto in palatium igne ipsum coniugem ac filios una cum palatio itē Sancti Marci æde flamma absorsit. cum præterea late incendium ita serpe ret: ut plusq̄ trecentæ aliæ domus compræhenderentur. perquisitum deinde inter ruinas Petri corpus. atq; ad macellum pertractum membratim aduer/sarii conciderunt: atq; canibus obiecerunt. Neq; tamen uenetæ ciuitati pro/ter huiusmodi q̄q̄ acerbam nimis ultionem uisum est in eorum quenq̄ qui fa cinus patrarunt animaduertere.

De quibusdam Alexandrinis ciuibus.

ADeo efficaces stimulos ultionis cupiditas habet: ut non modo prin/cipes ac populos quos persæpe uirium magnitudo ad iram accen/dit: eisq; iudicii lumen aufert: uerum etiam abiectæ fortunæ homi nes impellit: ut uitæ suæ suorumq; obliti: eos qui plurimum possunt ulcisci cō

tendant. Vidimus ipsi neq; id iam diu fuit: Alexandriæ quæ urbs transpadana est in cisalpina gallia: Ludouico sfortia Mediolanensem ducatum administrante: Petrum Vesputium florentinum equitem eo tempore transpadanæ oræ præfectum: cum uocata ciuium parte altera: repente captũ Carrantem Villauegiam molendinarium a palatio suspendisset: adeo ad ultionem Carrantis propinquos exarsisse: ut quinque ex eis mane palatium ingressi factione eorum uires præbente: cum non satis duxissent præfectum occidere: eius corpus a cubiculi fenestra suspenderent. qui facinore patrato impune ab urbe illa profugerunt. Sed quia iã satis de ultione dictum est: ad alia ut molestia deuitetur transibimus.

De Scelerate dictis aut factis. Ca. xi.

De Eucratidis bactrianorum regis filio.

PArum uideretur ad corrigendos mores: iuuandamq; hominum uitam a nobis actum esse: nisi quem ad modum Valerius egit: quæ dictu aut factu scelerata sunt ostenderemus: ubi deũitata nõ fuerunt: non infamiam modo: uerum etiam calamitatem ingentem attulisse: His enim duobus idest dicendo agendoq; omnia laudum atq; criminum genera compræhenduntur. & qui ab his sibi temperauerit: a maximis criminibus abesse: persuadere sibi poterit. De huiusmodi igitur re dicturi a nullo melius primordia sumere possumus: q̃ ab Eucratidis bactrianorum regis filio. Is a patre regni consors: & tituli regii particeps factus: ab indorum bello uictorem reuersum parentem ut hostem interimi iussit: & cum id parum uideretur grauius addidit scelus. Carpento enim corpus eius calcauit: atq; eũ sepultura prohibuit. tanto quã scelerata Tullia romana sceuior: quanto id minus est: quod ipsa parentẽ non interemit: cuius morte regnabat. In Eucratidis autẽ filio contra id fuerat: quod is a uiuente patre acceperat: quo nihil maius ab eo post mortẽ expectare poterat.

De Phraharte horodis parthorũ regis filio.

NOn ne detestandum etiam Phrahartis Horodis parthorum regis filii scelus fuit? qui parentem cum triginta filiis: quanquã ab ipso regni successor designatus esset occidit. Grauiter pauci temporis moram in uicino iam morti patre ferens. quam ob rem cum is inuisum se omnibus animaduerteret: ne quenquã regiæ stirpis uiuere pateretur: filium suum iam grandiusculum interemit: præ nimia suspictione atq; cupiditate in se ipsum id molitus: quo ne maius quidem aliud ab hoste in eũ statui poterat: adeo scelus atq; crudelitas amentẽ eũ atq; uesanũ fecerat.

De phtholomæo philopatre ægypti rege.

Dupliciter phtholomæus philopater ægypti rex sceleratum se osten/dit. fratrem enim coniugemq; & ut scelus magis augeret sororem quoq; crudelissime occidit. Cæterum tanquam id parum esset: ut in scelere intactum nihil omitteret: atq; scelerate agendo eo progrederetur ut in precipiti staret: O scelus immane horrendumq; parentes quoq; ambos impie nimis sustulit.

De ponti rege Mitridate: ac filio eius pharnace.

Quanquam Mitridatem ponti regem patrem pharnaces ut phtholomeus suos non occiderit: tamē cum magnis cladibus ipsum uideret eo a romanis deductum ut ultra parum resistere posset: nequaquam misericordia motus est ut debebat: presertim cum in patrem conspi/rasse deprehensus: atq; ob id captus impunitatem sceleris ipse obtinuisset: sed neq; ob id aut correctior factus aut minus sceleratus: cum pater de traiciendo in Italiam ageret: & ob id exercitus eius animo perturbatus esset: seditio/sorum quorundam opera adiutus a patre rebellauit. pertitoq; a militibus paterno capite in eam desperationem ipsum coniecit: ut ueritus ne a filio romanis dederetur: ueluti minus calamitosam rem sibi ipsi consciscendæ mortis casum deligeret. parentis enim manu id sceleratus filius egit: quod phtholomæus sua in patrem patrarat: fortasse ita deo permittente: quod phtholomæi pater scelestus atq; immanis parentem ipsam ac fratrem atq; insuper tres liberos ipse olim occiderat.

De Dario fratribusq; Arthoxersis Memnonis persarum regis filiis

Immane profecto scelus Darii fratrumq; in patrem arthoxersem persarum regem fuit. nam quanquam eis uiuens Arthoxerses regno cessisset: quia Dario postea astasiam concubinam negarat, & ne eam daret: religioni eam dicarat: adeo eam rem Darius permo/leste tulit: ut occidere eum statueret. ex magno autem naturalium fratrum numero quinquaginta in sententiam suam ad patrandam paternam cædem traxit. Cæterum quanquam qui in ea conspiratione deprehensi fuerant omnes occiderentur. tamē q̄d re fortuna eos patrare prohibuit: animo tamē impii filii peregerunt. o inauditum scelus facinusq; semper cum criminatione commemorandum. Nam si monstri simile ducitur: ut unus in patrem con/spiret atq; ei uim inferat: quid de quinquaginta qui tam impium scelus tem/ptauerunt dicere poterimus?

De Sceleustro atq; Adramelech. Senacherib filiis.

ID de impiis arthoxersis filiis dici potest: quod semper homines de immani scelere atq; sacrilegio Seleustri atq; Adramelech infandis fratribus ferent. ambo enim patrem Senacherib Assiriorum regē in templo iouis orantem: cum ab expeditione aduersus Ezechiā susceptā reuersus esset interemerunt.

De Thesimacho pysistrati orcomeniorum regis filio.

NEc minus sceleratus et longe crudelior fuit Thesimachus erga pysistratum patrem orcomeniorum regem: cum eum iuuante senatu occidit: ac corpus eius in frustra discerptum sub ueste tectum abstulit: dicens in celum a diis raptum esse: quemadmodum de romulo romani dixerunt.

De Absalone Dauidis iudæorum regis filio.

IN patrem quoq; Dauidem iudæorum regem impius ne dicam scelestū: absalon fuit. Nam & regno eum expulit: & ut interficeretur operam dedit. & ne spes ulla concordiæ unquam superesset: palam cum paternis concubinis concubuit.

De Antipatre herodis iudæorum regis filio.

ANtipater fraudis plenus: herodis iudæorum regis filius: cum falsis criminibus patrem impulisset: ut liberorum duos occideret postremo in ipsum quoq; patrem: ut eum perderet conspirauit. Sed deprehenso scelere ut dignus erat: a patre interemptus fuit.

De Aristobolo iudæorum rege.

POsteaquam satis multos narrauimus in patrem sceleratos atq; impios extitisse: non nullos etiam addere æquum est: qui matres crudeliter habuerunt: cum & sexus ipsius gratia: & quia matres maiori ex parte alendorum filiorum fastidia sustinent: comuniter eis liberi magis afficiuntur. Inter hos primum Aristobolum iudæorum non solū regē: uerū etiam pontificem ponemus. Is enim matrem cum tribus filiis qui ipsi fratres erant: in carcere proter falsas regni suspictiones interfici iussit.

De Antipatro macedoniæ rege.

ANtipater Cassandri macedonum regis filius: matri Tessalonicæ indignatus est: q̄d in regni diuisione mortuo Cassandro ad minorem natu filium Alexandrum uisa est inclinare: Nam quanquam effusis lachrimis ipsa eum oraret: & aperto pectore ubera ostenderet: quibus eum aluerat: in memoriam ei reuocans a se genitum esse ipsum: atq; enutritum: ita ut ad commiserationem omnes moueret: heu nimium sceua impietas: ipse ferus ut filium taceam: hostis: trigrideque truculentior

nullis emissis lachrimis: nullo ne suspirio quidem edito: surda aure maternas præces præteriens eam interfici iussit.

De Nerone principe.

CVm Neronis tot insignia scelera sint: quot eius facta: ex infinito eorum numero quædam magis horrenda ponemus. Hic matrem Agrippinam cuius industria ad imperium ascenderat: occidit: atq; inspicere mortuæ corpus uoluit: spectauitq; adeo lachrimarum expers: tantaq; animi quiete: ut spectando uoluptatis gratia biberet. Non minus quoq; idem in patriam quæ alia parens est: sceleratus fuit: in qua a septem partibus succenso igne ab eminente loco incendium spectauit: decantatis de troiæ incendio scriptis ab Homero carminibus. In hæc duo quæ primaria sunt: quibus mortales naturæ iure affici magis debeant: cum tā sceuus atq; immanis fuerit: quid aliud est quod ultra de ipsius immanitate homines expectare possint? Sed a filiorum sceleribus iam ad ea transeamus quæ matres quædā impie egerunt.

De Laodice regina Capadociæ.

LAodicæ regina capadociæ cum uiro Ariarato una cum sex liberis infantibus superstes fuisset: uerita ne adulti eam regno filii pellerent: scelesta mulier quinq; ueneno sustulit: contra ipsius sententiā sexto incolumi seruato: qui postea ei regno successit cum ipsa populari tumultu interiisset.

De Athalia hierosolymarum regina.

HAud dissimile muliebris ambitionis studium: Athaliam hierosolymarum reginam ad non minus sceuum scelus: q̄ Laodicen impulit. Nam post uiri Ioram & Ochoziæ qui filius erat mortem: ne esset qui ad regnum aspiraret: & per quem eius ambitio impediretur: omnes ex Dauidis stirpe iussit occidi: uixq; Ioba ex filio nepos superfuit: magis Iosaphat amitæ industria: q̄ q̄d auiam pietas ulla mouisset: qui cum adhuc tener esset: auia interempta in regno successit: & per eum regia stirps instaurata fuit.

De Attilii exulis matre.

QVam crudelis quoq; atq; scelerata Attilii proscripti mater in ipsum filium fuit? Nam cum ad eam profugisset: ut ipsius opera absconderetur: reiectum a se ad certam immanemq; mortem ablegauit impia enim mater filio id negauit: quod multi serui amiciq; maiore suo periculo: quia minus uenia dignos q̄ matrem natura efficiebat: heris & amicis iam præstiterunt.

De scelerate dictis aut factis.

De Thimone atheniensi.

IAm a factis in quibus scelus fuit discedamus: ne semper crudelis materia nobis tractanda sit: atq; ad dicta transeamus: quæ scelus secum habuerunt. In his principatum Atheniensis obtinebit Thimon: omnes enim mortales oderat: quin sibi quoq; ipsi infensus erat. Is cũ Alcibiadem adhuc puerum obuium habuisset: & deosculatus ei plurimum blandiretur: rogantibus quibusdam quæ insuetarum blanditiarum causa esset: respondit amare se eum puerum: quod præuideret ipsum quandoq; Atheniensibus magnorum malorum causam fore: qua spe sola fruebatur. ei enim proter immanem naturam id placebat: quod alii iure omnes abominabantur

De eodem.

NOn minus quoq; graue ac sceleratũ eius dictũ fuit: cũ Atheniẽsem senatum ingressus: quem adire nunquam solebat: silentio expectantibus omnibus quid is dicturus esset: dixit se post ædes paruum habere ortum in quo ficus in ingentem altitudinem creuerat: a qua arbore multi Athenienses se suspenderant. Et quoniam eo in loco ædificaturus esset: uisum ei fuerat de re ipsa ciues monere: ut si quis ab ea ficu suspendere se uellet: id accelleraret priusq̃ arbor succideretur. Sceleratum profecto uerbum: q̃q̃ nonnulli faceto illud ingenio tribuere maluerint.

De Hannibale Carthaginensi.

ILla quoq; Hannibalis poeni scelerata atq; atrox nimis uox fuit: cum inspecta humani sanguinis plena fossa: pulchrum in ea esse spectaculum dixit: feræ enim q̃ homini uerbum conueniendus fuit.

De. Caligula imper.

VT alia omni in re: ita uerbis quoq; sceleratus Caligula fuit. Cum pe sæpe repeteret: oderint dum metuant: & semel iratus dare exclamaret: utinam populus romanus unam tantum haberet ceruicem. Sceleratum nimis profecto uerbum. nã quid aliud sceua eius rabies optabat: nisi ut uno uulnere patriam perdere posset?

De Aulo Vitelio imper.

NOn ne Vitelii quoq; sceleratum fuit uerbum? cum ex germania romam rediret: atq; haud longe a bebriaco iter faceret? Illic enim cũ Ottone certamen eius fuerat: & ob id cum multi tam multorum cadauerũ foetorem abhorrerent: dixit Olere hostem mortuum præsertim ciuem: & ut magis eo spectaculo frueretur: mortuos spectans lætus large perpotauit.

De Agrippina augusta.

POst liberorum matrumq; scelera haud incongruum est: ut de uxoribus quoq; quæ impiæ fuerunt aliquid dicamus. atq; Agrippinã primam his annectemus. Nam si Valerius sceleratam appellat uiri fallassi proscripti uxorem: q̃d dum eum detexit: fortasse timore magis q̃ odio impulsa: mortis eius causa extitit: quanto sceleratior Agrippina dici debuit? quæ Claudiũ uirum suum nulla ꝓrsus affecta iniuria ueneno sustulit.

¶De Laodice syriæ regina.

PAri atq; etiam maiori scelere amoris impatiens: in quo riualem ferre non poterat: Laodice regina Syriæ aduersus antiochum uirum suum cognomento deum usa est. eum enim simul cum alia coniuge beronice ac filio ueneno perdidit.

¶Recentiora De Brunichilde gallorum regina.

REcentiorum foeminarum: quæ scelere insignes se fecerunt: prima se offert Brunichildis gallorum regina alio nomine Bruneusta: q̃d parum ducens impiam matrem esse: sceleratissimam quoq; auiam se præstitit. Nam post Sigiberti uiri regis mortem seminatis discordiis inter Theodericum atq; Thodebertum ex Childerico filio nepotes: oratione sua Theodericum impulit: ut Theodebertũ interimeret: cuius ipsa liberos adhuc infantes manu sua occiderat: atq; inter ipsos Meroneum adhuc in cunis agẽtem pedibus appræhensum saxo alliserat. & ut sola regnaret Theodoricum quoq; postea ueneno petiit. Qua rabie hanc fuisse arbitrari debemus? cuius gesta scribendo animus meminisse horret? adeo sceuitiæ atq; impietatis plena fuerunt: quæ in muliebri sexu tantum opprimere uilia corda solet: ut amissa ratione: huic cupiditati uiros liberos atq; omnes propinquitatis gradus feris ipsis atrociores post habeant.

¶De Ioanna prima neapolitana regina.

IOanna prima neapolitanorum regina: occupatis in scelere Brunichildis partibus: in uersarum urbis arce uirum atq; eundem patruelem pannonium Andream suspendi iussit: ut ipsa arbitratũ suo liberius ageret.

¶De Elisabella brithannorum regina.

ELisabella brithannorum regina: in galliam ad Carolum fratrem cognomento pulchrum uisendum profecta: posteaq̃ Eduardum tertium peperit: ortis inter uirum ac fratrem discordiis in brithanniam a uiro reuocata: cum sciret ei dedecora sua non ignota esse: a fratre brithannisq; seditiosis adiuta: partim ui: partim dolo uirum Eduardum secun

dum adorta cepit:atq; in carcere iussit occidi: ipsaq; sub filii nomine regnum administrauit. uerum post aliquot annos deprehensa cum roglerio morte/miro adulterare a filio in uinculis posita est.

¶De Elysabella Flisca

NOn minus quoq; scelerata Elysabella Flisca Lucæ filia in uirum Lucinum uicecomitem fuit: qui rerum mediolani cum archiepiscopo Ioanne fratre potiebatur:ac Stephani fratris mortui filios in exilium egerat. nam dephensa cum ugolino Gonzaga Ludouici Mantuani principis filio adulterare:ne uir penas sumeret: non ipsum modo uirum ueneno sustulit: uerum palam etiam testata est Lucinum iuniorem atq; ursinam quos ipsa pepererat:non ex uiro sed ex nepote eius Galeatio conceptos esse. itaq; ambobus papiæ in carcere conditis: Galeatius ac Bernabos Stephani filii ab exilio reuocati in rerum mediolanensium administratione successe/runt. per hunc enim modum scelerata mulier cum turpis uitæ poenas dare metueret: uirum ulta filios imperio& se boni nominis honore priuauit

¶De Sirocho Cosdroæ persarum regis filio

CVm Cosdroa persarum rex: graue bellum cum Eraclio impera/tore gereret: Sirochus filius ei regnum uitamq; ademit. quemad/modum ante Cosdroa ornusdræ patri egerat. persæpe enim diui/nitus fieri uidetur. ut quæ homines in parentes suos egerunt: eadem a libe/ris suis patiantur.

¶De Henrico Henrici tertii imperatoris filio

ET si ferro abstinuit: aliis tamen modis patrem Henricum tertium imperatorem scelestus filius Henricus quartus perdidit. nam non contentus captum coegisse ut imperio cederet: posteaquam pa/ter manus eius effugit:armis Leodii inclusum adeo pressit:ut præ dolore cum omnis alia spes adempta esset perierit.

¶De Lodouico Ludouici bauariæ ducis filio.

PAri scelere Ludouicus bauarus cum ducem Ludouicum patrem suum obsideret: ei mortem quæ ætatis cursu haud longe aberat: arcta obsidione premendo magis accelerauit.

¶De Simene Alardi Dacarum regis filio

NOn minore impietate Simenes patrem Alardum dacarum re/gem regno expulit: ac demum occidit Ottone primo imperante.

¶De Stephano ac Constantino constantinopolitanis imper.

STephanus ac constantinus cum imperii honore deiecto romano primo ipsorum patre imperium inuasissent: iuste ut impietati eo/rum par erat: honore quem per scelus parauerant haud multo post eiecti fuerunt. persæpe enim euenit: ut qui per scelus struere sibi gra/

dus ad honores ac regna quæsiuerunt: breui illud ipsum quod parauerunt amittentes hoc solum ex partis scelere rebus retineant: ut infames semper habeantur.

De Michaele constantinopolitano imper.

HOc quoq; Michaeli contigit Nicephori imperatoris filio: Nam con spiratione facta cum Alexio paterni exercitus duce: ut cum exerci tu aduersus Robertum Guiscardū missus a Nicephoro rebellaret: & ambo imperii honorem inuaderent: Quod scelerata pactione pepigerāt assecuti: aduersus Guiscardum profecti ambo ad dirrachium prœlio supe/ rati sunt: In quo Michael filius interemptus breui male partum amisit impe/ rium: dum maluit per scelus proditoris comes esse: quam patris expectata morte unicus esse successor.

De Manphredo Federici secundi imperatoris filio.

REcentiores omnes scelere supauit Manphredus: qui Federici secū di naturalis tantum filius: & ab eo tarentini principatus honore de coratus: quem ad modum a non nullis traditum est: puluino senē ægrum & patrem oppressit: ut neapolitanum regnum sicuti fecit occuparet

De Sanctio quarto Castulonensi regē.

HAud scio minus Sanctii scelus fuerit: in Alphunsum decimum Ca stulonensem regem patrem suum. Cæterum ingratitudinem qui/ dem maiorem fuisse nemo negauerit. Nam cum mortuo Ferdi/ nando: qui Alphunsi maior natu filius erat: successionis ius non aliis modo rationibus: uerum populorum quoq; consensu in Ferdinandi filium: & ipm Alphunsum cognomine de Cerda nuncupatum transiret: Alphunsus seni/ or quod Sanctium filium nimis diligeret a nepote in eum qui minori natu fi lius erat: successionem transtulit. Cum autem postea seniorem ipsum Al/ phunsum electores etsi prorsus non concordes imperatorem creassent: & ipse ob eam rem Auinionem ad pontificem proficisceretur: satius duxit im peratorio titulo cedere: q̄ de eo armis cum aduersariis decertare. Inde po/ stea in hispaniam reuertens a Sanctio cui abiens regnum cōmendauerat: ex clusus est: & regno imperioq; simul carens apud hispalēsem urbē decessit.

De Garsia Alphunsi tertii cognomento magni Legionensis regis filio.

SCelestus quoq; Garsias fuit cum patrem Alphunsum tertium re/ gno priuauit: etsi id matris ac fratrum impulsu fecisse uideatur.

De Garsia Sanctii filio maioris auarcæ nuncupati Nauariæ Castulonis & Aragoniæ regis.

De scel erate dictis aut factis.

SCelestior Garsias fuit: qui apud patrem Sanctium Castulonensem atq; Nauariensem regem falso adulterii geloriam matrem accusauit: quod ei cōmodare equum recusasset quem uxori magnoopere Sanctius uir commendauerat. Impius profecto sceleratusq;: qui tam leui de causa eam accusauit: quam tueri debebat. Id quod mulieris ipsius priuignus ac naturalis tantum Sanctii filius Rammirus nomine egit: qui armis eam aduersus omnium accusatorum calumnias defensurum se obtulit. Sed tandem re: ut erat. patefacta monachi cuiusdam opera: cui Garsias in christiana confessione uera fassus erat: dirremptum est certamen: & regina crimine liberata: quæ ut in priuignum grata esset: prætteritis liberis moriēs Rammirum nauariensis regni: quod ipsi dotale erat hæredem fecit.

De Actio tertio estensi ferrariensi principe.

SCeleratus atq; immanis Actius tertius estensis qui ut paternas opes ac principatum occuparet: Obizum secundum patrem in lecto iacentem oppressit: deinde fratres pepulit. ut filio frisco qui naturalis tantum erat: principatum relinqueret.

De Petro Candiano ueneto duce.

QVam ingens quoq; ingratitudo ac scelus petri Candiani aduersus patrem Candianum uenetum ducem fuit. Nam cum posthabito maiore natu filio Candianus petrum ducatus comitem adoptasset: petrus paternæ necessitudinis: atq; huius meriti immemor: proditione parentem depellere eo honore temptauit: ut solus ipse dux remaneret. propter quam rem a uenetis in exilium pulsus: tamen nunquam destitit bello patrem lacessere: donec senio molestiaq; confectus decederet. satis enim aperte hoc exemplo docemur: regnorum nullam certam fidem: atq; eam neq; beneficiis neq; sanguinis propinquitate parari posse: quia ut sola sit regnandi cupido semper appetit.

De Gems scotiæ rege.

HAec sacra regnādi fames ad par scelus ætate nostra Gems scotiæ regis filiū in patrē: qui eodē erat nomine armauit. nam cum a patre cum multis aliis defecisset: magno edito proelio: pater in eo interfectus est.

De Ioanne maria uicecomite Mediolanensi duce

NOn minus in matrem Caterinam impius Ioannes uicecomes Mediolanensis dux fuit. nam cum uita functo parente eius: ipse tenera ad huc ætate a uidua matre regeretur: ut aliquantisper ætas adoleuit: in carcerem eam in moguntiaca arce coniecit atq; illic præ moerore eam ad mortem compulit. Sed iam parentes ac liberos impios omittamus.

De Ricoclo Frigionum duce.

AD chriſtianam fidem uolfarnii ſenonenſis epiſcopi opera conuerſus Ricoclus frigionum dux: cum iam alterum pedem in baptiſmatis fonte poſuiſſet: priuſquam alterum poneret: ab epiſcopo petiit: ubi nā maiorē in padiſo ne an in inferno ſuorū eſſe numerū putaret. reſpondente autem Volfarnio: quippe in inferno: quod eorum nullus Chriſtū redemptorem agnouiſſet: pedem ex baptiſmate dux retraxit: dixitq; eo proficiſci uelle: ubi ſui eſſent: malleq; eos qui plures eſſent: q̃ pauciores ſequi. Impia enim leuitate ſaluti damnationem antepoſuit.

De Fabrianenſi populo.

SCelus Fabrianenſis quoq; populi ingens fuit: cum in principes ſuos chiauella gente ortos conſpirauit. In templo enim cædem peragere coniurati ſtatuerunt: hora aggrediundi facinoris ſumpta: cum ſacerdos qui coniurationis conſcius erat: ſacra perageret: & decātando ſimbolo ad partem eam peruenisset: quæ incarnationis mentionem facit. Sceleſte enim uoluit: ut uerbum quo humanæ ſalutis ortus ac memoria renouatur: proditionis atq; alterius peragendæ mortis ſignum haberetur.

De Bracchio ſeniore militari duce

SCeleſtum brachii quoq; ſenioris: & ſi faceto ſale aſperſum uideatur: uerbum fuit. cum querente cum eo quodam Martini quinti pontificis nomine: quod dixiſſet: ſe pontificem ad tam grauem fortunam redacturum: ut miſſam nummo qui groſſus dicitur cantaturus eſſet: reſpondit bracchius mirari ſe: quod id de ſe pontifex crederet: qui non modo nummum groſſum pro una miſſa: ſed ne minutum quidem aſſem pro decem miſſis daturus eſſet: nimis inconſideratum profecto uerbum: oſtendere chriſtianum hominem tam parui aſe chriſtianæ fidei primarium antiſtitem & ſimul primarium ſacrificium fieri.

De Gabrino Fonduli cremonenſi tyranno

GAbrini fondulis cremonenſis tyranni nihilo ſaniora fuerunt uerba: cum a philippo Mediolanenſi duce damnatus illic eſſet: ubi capite mulctandus erat. Aſtante enim populo eo tempore: quo uiuendi finis ei imminebat dixit: grauiter unum ferre: quod dum Cremonæ principatum obtineret: Sigiſmundum imperatorem ac Ioānem xxiii. pontificem: cū eos in urbem accepit: a turri quæ immenſæ altitudinis in media urbe eſt: ſaltu ſe demittere non coegiſſet: ut eo facinore diuturniorem de ſe loquendi

posteris materiam relinqueret. Impio enim homini satis non erat: crudelitatis ac malorum quæ perpetrarat nisi moriturus quereretur: grauiora se non perpetrasse.

De Bertolfo Ceringiæ duce

Sceleratum quoq; illud fuit: quod Bertolfus Ceringiæ dux in germania dixit: cum æger morti proximus esset. nam cum statueret ut tesaurus quem rapinis coegerat: idest uasa pecuniaq; omnis signata quam habebat: in massam unam conflaretur: & non nulli quam ob rem id ageret peterent: respondit. minime se latere propinquos suos. cum ipse uitam egisset: iis diuidendis quæ relinqueret: inter se contentionem habituros: ea autem haud difficulter diuisionem acceptura essent: si pecunia signata aut uasis continerentur. Quod si in massam unā cogerentur: cum omnes eam appeterent: neq; in ea alteri fidem alter haberet: id actura hæc massa uidebatur: ut singulis ui eam ad se trahentibus: mutuis se super eam uulneribus confoderent. in morte enim ipsa cogitauit quo modo perniciosior suis mortuus esset: quam ante uiuens fuerat

De quibusdam leprosis prouinciæ Narbonensis accolis

Quidam prouinciæ Narbonensis accolæ: lepra correpti: regnante philippo gallorum rege: eius filio qui pulcher cognominatus est: depræhensi sunt sanie e corporibus suis manante aliaq; tabe clam putheos inficere: ut ad uniuersum populum qua ipsi laborabant lepra transiret. quorum scelus cum: aliorum ualitudini infestum esset: omnes uiui in domibus suis combusti fuerunt. Scelus profecto ingens: ad quod iudæi eos impulerant: ut alienæ ualitudini inuidendo: similes sibi facere alios bene ualentes quærerent.

De Petro Sermonetano minorum ordinem profitente.
Item de quodam sacerdote gallo & quibusdam aliis.

Factis dictisq; sceleratis: ut qui omnium sceleratissimi fuerunt: finem imponent petrus Sermonetanus qui minorum ordinem profitebatur: & sacerdos quidam gallus: non nulliq; alii scelesti mirum in modum: non ob id tantum quod immensus est is quem læserunt: uerum etiam propter sacerdotalem ordinem. qui eos impellere debebat: ut accerrimi propugnatores eius rei esse deberent: quam impie impugnauerunt. petrus enim: proh inmane nefas: asini ori christianam hostiam manducādā inseruit: ut demones in magica arte sibi fauentiores faceret. alter autem cū male de catholica fide sentiret: a iudæis seductus non modo missarum solennia celebrabat hostiæ imolatione non per acta: uerum etiam ad tantam in deum impietatem exarsit: ut quo die per urbem magnis cerimoniis deferri christiana hostia solet: de episcopi manu tollere eam & palam in contumeliam pedibus proculcare deliberaret. Quod cum frequenti hominum nume

ro qui episcopum circumstabant agere prohibitus esset: in maiore parrhisio rum templo: de sacerdotis celebrantis manu calicem extorsit: sparsum redemptoris sanguinem: ac pedibus calcatum: purum esse uinum affirmans. quibus sceleris criminibus ambo innocentio octauo pontifice: romæ Petrus: in parrhisiis autem alter: uiui combusti fuerunt. Anno quoq; salutis quadringentesimo nonagesimo nono supra mille: in ualle camonica brixiensis agri: O horrendum scelus: atq; ante hoc tempus inauditum: complures sacerdotes approbatarum congregationum: freti se facilius magicam artem consecuturos: spe ita eis ab humani generis hoste facta: quem in uno montiū illius uallis palam alloquebantur: in eam impietatem præcipites ruerūt: ut in hostiam quam ipsi hmolarāt: alii uentrem leuarent: alii pedibus eam proculcarent: non nulli quod nihilo leuius est comburrerent.

De inusitatis mortis generibus Ca.xii.

Constat inter omnes qui ratione uiuūt: cum nihil morte certius sit: incertissimam eius haberi horam: ac persæpe grauem dici mortem: non quia res ipsa grauis sit: sed proter statum illum in quo moriturus depræhenditur. sed profecto dubium illud duci non debet: siquid unquam optimi mortalibus a deo concessum est: mortem ipsam id esse dici debere. cum ea sit: quæ æqua falce summos infimis æquet: neq; nemini: modo is uelit: eripere eum a miseria & seruitute neget. ad quod etiam accedit quod persæpe ipsa tam opportune ultro occurrit: ut quanquam grauiter eam homines ferant: exitu tamen ipso ostenditur: grauioribus quæ uiuendo pertulisset: accelerando hominem quem petit liberauisse. ordinem igitur inchoatum sequuturi: de mortis generibus quæ grauia atq; inusitata appellantur: prisca recentioraq; subiectis exemplis describemus.

De Moise atq; Aron fratribns.

Mirum uideri non debet res ratione metientibus: eos qui cum uirtute agendo: dei gratiam promeruerint: ab eo præcipua etiam munera assequutos esse in uita. & mortem quæ aliis ad pænam infertur: his ad solatium dari. ut tanquam transitus a somno ad nouam uitam sit. quemadmodum in Moise atq; Aron fratribus perspectum fuit. nam cum longum æuum foeliciter uixissent: & uiuētibus ostendisset deus loca ad quæ transituri erant: nulla ægritudine capti: neq; alio grauiore signo ostēso: ad ea ipsa loca quæ deus ostenderat: meliorem uicturi uitam demigrarunt: nihil aliud quam somno se captos ostendentes.

De Ioanne euangelista.

IOannes quoq; euangelista per longum æuum acta uita: minime æger Ephesi longa ad populum de christiana disciplina concione habita: cum postremo se tunc a præsenti uita migraturum denunciasset: prosequente eum lachrimis populo: ad effossum locum quem ipse ordinauerat: profectus est. atq; in eum descendens cum extensus illic iacuisset: animam ut deo eam restitueret egit. qui cum nulla seculari re grauatus esset: minime mirum est: tam facile corporis carcere liberatum fuisse.

De Phasello iudæo.

NOuum inuenit mortis genus Phasellus Herodis antipæ frater: ut se ærumnis atq; ignominia liberaret: cum proditione a parthis captus antigono hosti deditus fuit. Nam cum manus uinctas haberet: & omnis alia ratio cito moriendi adempta esset: tam grauiter muro caput allisit: ut statim acta anima: ostenderet ingentis animi uirū prohiberi morte nō posse.

De Duobus ad bestias damnatis.

NOn minus quoq; nouum industriæ genus duo ad bestias damnati repererunt: ut se ea crudelitate ludribrioque redimerent: quem ad modum Seneca scriptum reliquit. Nam cum curru ad theatrum deportarentur: ubi feris obiciēdi erant: alter ipsorum cum dormire se fingeret: adeo caput inclinauit ut inter rotæ radios illud inuolueret: rotaq; uertendo collum eius frangeret. alter autem cum obtinuisset: ut e curru leuandi uentris gratia descenderet: spongiam quæ in publicis latrinis ad purgandum anum ligno affixa manebat: gutturi tanta ui inseruit: ut confestim præclusa anima periret.

De alexino eleo philosopho.

NOuus profecto mortis casus is fuit: quo alexinus eleus philosophus periit. amnem & enim alpheum pernatās cum pectore in acutam arūdinem quæ aquis tegebatur incidisset: corpus confodit atq; interiit.

De Xenocrate Chalchedonio philosopho.

XEnocrates chalchedonius philosophus: quem ad modum scriptū est: noctu sine lumine domum perambulans: patellæ caput incommode adeo allisit: ut eo efstracto moreretur.

De Thalete Milesio.

RArum etiam Thaletis Milesii qui inter septem græciæ sapientes annumeratus est: genus mortis fuit. Nam cum senio cōfectus ludos in theatro spectaret: sedens calore sitiq; interiit.

De Eraclito ephesio philosopho.

NOua illa quoq; mors fuit: qua Eraclitus ephesius periit. Nam cum ut hydropisim curaret: bouino stercore perunctus sub sole maneret: forteq; solum is qui ministrabat eum reliquisset: a canibus cum feram esse putarent: dilaniatus fuit.

De Diagora rhodio & Chilone philosopho.

PRæ gaudio quoq; repente perierunt græca uanitate capti: Diagoras rhodius & item Chilon philosophus: cum filios olympicis ludis uictores deoscularentur.

De seniore Dionysio syracusano tyranno.

PAri leuitate motus senior Dionysius syracusanus tyrannus: qui magna fœlicitate potitus modeste semper antea fortunã tulerat: accepto nuncio de uictoria inter tragœdos parta nimio gaudio repente mortuus est.

De Policreta Naxia.

REpens quoq; ac subita ob lætiorem læticiam mors ea fuit: quæ Policretam Naxiam a uita abstulit. Nam cum ob eximiam formam prudentiamq; simul Diognito atq; Enthonio persuasisset: ut Naxi obsidionem soluerent: ab exercitu in urbem reuertens: ubi publico honore, atq; omnium læticia excipiebatur: patriæ liberatrix appellata: dum urbis portam iniret mortua concidit.

De Diodoro Dialetico.

SUbita uehementisq; animi tristicia: id in Diodoro dialetico egit: qd in superioribus iam scriptis nimiam læticiam fecisse diximus. Nam cum tam cito ut uoluisset: quæstionem de Solone propositam non dissolueret: repentina anxietate pressus animam egit.

De Eli iudæorum pontifice.

ELi quoq; iudæorum pontifex ac iudex accepto tristi nuncio de clade qua palestini hostes capta arca occisisq; ipsius filiis iudaicum exercitum affecerant: magno subitoq; dolore oppressus: cũm a regio solio supinus caderet: effracto collo statim periit.

De Druso Pompeio Claudii cæsaris filio.

MInores quoq; casus: non nullos de quibus nunc dicemus: morte affecerunt. In eis primus occurrit Drusus Pompeius Claudii Cæsaris filius. Nam cum puer ludens iactum in sublime pirum ore excepisset: idq; alte in gutur descendisset præclusa anima mortem obiit.

De Fabio senatore: ac prætore romano.

FAbius prætor hausto in lacte pilo: præcluso spiritu animam egit: adeo parua re hominis persæpe mors constat: qui superbe agẽdo per amentiam deo se non nunq̃ æquare contendit.

De inuſitatis generibus mortis.

De Spurio Sauffenio.

NOn maior quoq; ea res fuit: nec minus noua: qua Spurius Sauffe/ nius interiit: cum balneum egreſſus ouum ſorberet.

De M. Aurelio caro imper.

QVanquam minime nouum ſit: de coelo tactum: quenq̄ perire res ta men haud indigna notatu eſt. Cum qui in magna fortuna ſunt ful minati inueniuntur: præſertim raram atq; inuſitatam rem agen/ tes: quem ad modum pompeio Straboni proconſuli contigit. qui una cum Octauio ut Mario Cinnæq; ſe opponeret: iuxta urbis romæ portā armatus atq; equo inſidens a fulgure periit. uiſus enim eſt eo facto deus oſtendiſſe: quantoopere ciuilia bella damnaret. Carus quoq; imperator cum ad Tigrim amnem caſtra aduerſus perſas haberet: atq; æger iaceret: de coelo tactus cō buſtus eſt. cum romani infauſtum haberent: bellum quod trans amnem il lum ſuſciperent.

Recentiora De Fl. ual. Anaſtaſio imper.

INter recentiores Anaſtaſius imperator imperii ſui anno quarto & uigeſimo: in urbe conſtantinopoli: eodem quo carus fato deceſſit

De Quodam Africæ rege.

IOanne nono pontifice cum ſaraceni ex Africa in Italiam traieciſſet atq; urbem Conſentiam oppugnarent: eorum rex qui ſcalis muros urbis conſcendebat: ceu alius capaneus fulminatus eſt.

De Iouiniano imper.

QVanto minoris momenti re Iouinianus imperator ante deceſſerat. Nam cum urbem romam peteret: Dadaſtanæ: qui locus inter bi/ thiniam atq; Gallatiam eſt: fumo ſiue nimio prunarum calore: quæ in cubiculo ad ingens arcendum frigus poſitæ fuerant: ſuffocatus eſt inuentus

De Attila hunnorum rege:

ATtila hunnorum rex: cum ſe ut in italiam reuerteretur accingeret: uxore in pannonia ducta: prima infauſtarum nuptiarum nocte cum nimio uino ciboq; preſſus dormiret: manante a naſo ſan/ guine: & per os gutur petente: prius enectus eſt: quam quiſquam rem illā præſentiret. Diuino enim nutu factum uidetur: ut illi nimius ſanguis gutur obſtrueret: qui feræ potius quam hominis auiditate ingentem nimis humani ſanguinis uim cædendo uaſtandoq; ſparſerat.

De Grimoaldo longobardorum rege.

GRimoaldus lōgobardorum rex nono die poſteaquam medicis cu rantibus in lacerto uenam aperuerat: cū arcu columbā peteret: apta repēte uena: tātū effudit ſanguinis ut cū ſanguine uitā quoq; ageret.

De Ioanne qui Maurus dicebatur imper.

DVm arcu Ioannes quoq; imperator Constantinopolitanus in Cili/cia aduersus aprum uteretur: adeo magnis uiribus arcum contraxit ut sagitta manum qua tenebat arcum traiiceret: quæ cum ueneno ut in uenatione moris est ferrū illitum haberet: paucis diebus interiit. relicto Emanuele filio imperii sucessore: christi anno centesimo ac trigesimo post mille.

De Theoderico ostrogothorum rege in Italia.

INusitatum quoq; mortis genus & pene prodigiosum Theodorici ostrogothorum regis fuit. Nam aliquot tempus postquam Simacum atq; Boetium occiderat: cum ei in cœna magni piscis caput appositū esset: uisus est sibi in eo simachi caput uidere inferius labrū in minacis speciem mordentis: quemadmodum ipse medico lepido postea dixit: qua imagine ita territus est: ut tunc cubare incipiens nunquam dicere desiuerit se ea imagine terreri quoad animam egit quem admodum procopius græcus qui eorum temporum ueram scripsit historiam affirmat.

De Arrio heresiarcha.

NOn inusitata modo uerum ꝓdigiosa quoq; Arrii heresiarchæ turpis mors fuit: qui quo die in urbe Constantinopoli cum Alexandro catholicho episcopo disputandum erat: dum leuare uentrem uellet in sella familiari: cum fecibus omnia intestina effudit. Intestinorum enim uitæque quemadmodum ueræ erat etiam fidei inanis remansit.

De Anastasio secundo pontifice.

PAriter Anastasius secundus pontifex cum eadem heresi laboret Leuans uentrem ut arrius animam egit: Sed iam ad mortes quæ aliquo casu uim secumtulerunt transeamus.

De Ioanne uigesimo primo pontifice.

IOannes uigesimus primus pontifex Viterbii ruina cubiculi cum in lecto iaceret oppressus paulo post interiit.

De Artauada armeno.

EO bello quo Totilas gothorū rex ac Iustiniani duces inter se decertabāt singulari ꝓlio Vallaris gothus & artauadas armenus ro. eques haud longe a Trebia amne in cisalpina gallia dimicauerūt: in quo uictor Artauadas nimis sinistro casu ipse quoq; interit. Nā cum infesta lancea ab equo Vallarim gothum mortuum prostrasset: & Vallaris hasta calce humi infixo: cuspide aliquantisper a terra emineret: in eam Artauadas

tam grauiter offendit: ut eo uulnere post paucos dies a uita decederet: atq; ita contigit: ut qui mortuus humi iacebat: uiuentem hoſtem uictoremq; occidiſſe uideretur.

De Maugoto Mauberto equite gallo

CVm ſimiliter ſingulari certamine apud urbem Meauſeſem in gallia Maugotus maubertus & Fochetus Doriacus: Iulio menſe inter uehementes ſolis ardores depugnarent: & poſt primum impetum Fochetus aliquantiſper quieturus ſeceſſiſſet: animaduertens Maugotum in equo nutare: brachium eius inuaſit: atq; ad terram ipſum pertraxit: & cum neq; ad deditionem appellatus reſponderet: neq; aliter moueretur: detracta galea inuentus eſt mortuus, ſiue eius mortis calor nimius: ſiue liquefacto cerebro petitum cor cauſa extitit.

De Baptiſta Mirandulano

IDem Baptiſtæ Mirandulano ferrariæ contigit: cum incluſus circumſepto campo dimicaret. Nam cum hoſtem ingenti animo inuaſiſſet: & is territus eum fugeret: ſtatim in equo nutare Baptiſta cœpit. Itaq; cum putaretur uulnus accepiſſe: exarmatus ſine ullo uulnere: imo ſine illatæ percuſſionis ſigno mortuus eſt inuentus: magna aſtantium admiratione. inter quos ego quoq; interfui in eorum numero: quibus iudicandi de perduellibus datū onus fuerat

De Faſilla gotho pellagii portugallenſis regis filio

NOn minus ſiniſtri caſus euentu contigiſſe putata eſt Faſillæ gothi mors: pellagii portugallenſis regis filii. in uenatione enim ab urſo fuit interemptus

De Aſtulfo Longobardorum rege

IN uenatione quoq; Legitur ab Apro interfectus eſſe Aſtulfus Longobardorum rex

De Folcho hieroſolymarum rege

FOlcus gallus hieroſolymarum rex oſtendit uerum eſſe: uetus adagium eorum a quibus currens equus ſecum patiens ferre ſepulcrum dicitur. Nam cum in acri: id loci nomen eſt: leporem ſectaretur prolapſo equo collum effregit.

De Ioanne primo Caſtulonenſi rege

IOannes quoq; Caſtulonenſis rex equi caſu detritus interiit

De Philippo gallorum rege

PHilippus gallorum rex: puerulus Ludouici cognomento groſſi filius: cū a pr̄e regii nominis atq; honoris p̄nceps factus eēt: equi lapſu

cum in parrhisiorũ urbe forte in porcum incidisset: magno patris dolore decessit.

De Federico primo imper. & Sfortia Attendulo militari duce.

EQuorum casu cum in Sicco essent: perierunt hi de quibus dictum est. At Federicus primus imperator: cum in Armenia in magno comitatu amnem uado traiceret: ruente ipsius equo solus demersus est. & si per errorem non nulli scripserint id eum natando egisse. Sfortia quoq; Attendulus neapolitanum regnum cum exercitu petens: in aterno amne dum armigero puero qui mergebatur opem ferre contendit: atq; in latus eius rei gratia nimium se inclinat: pondere suo secum traxit equum: & ita summersus nunquam fuit inuentus.

De Carolo nauariensi rege.

MAgis nouum sceuiusque etiam mortis genus illud fuit: quo Carolus nauariensis rex christi anno trecentesimo atq; octuagesimo sexto post mille interiit. Nam cum senio confectus neruorum quoq; dolore laboraret: medicis ita suadentibus assui toto corpori linteum aqua quæ aui quam continet flagrans liue ardens dicitur perfusum iussit. cum autem qui linteum consuerat candellæ igne abrumpere filum peracto opere uellet: & parum considerate linteum lumine contigisset: statim totum concepto igne exarsit: neq; ante ferre opem quisquam potuit quam Carolus rex nimis propere sceuiente flamma combustus est. cum ad repentinas ignis uires accederet: quod pedes ac manus lintei inuolutione uinctus una tantum lingua moueri poterat.

De Carolo Sexto gallorum rege ac comitibus.

NOn minus quoq; infelix atq; incommoda eorum mors fuit: qui in parrhisiriorum urbe cum Carolo sexto gallorum rege personati: siluestrium uirorum: totum uilosi corpus formas sumpserant. Nã cum regis frater aurelianensis dux: qui in eos forte inciderat: familiariter agnoscere eos uellet: accensum funale personatis admouit: ut eos diligentius intueretur. itaq; cum flamma unius uelum quod tenui lino pice illitum erat corripuisset: & ignis ob picem repente sceuiret ab eo in alios qui prope erant flamma transiuit: atq; ex personatorum numero duobus tunc flamma oppressis: uix eo periculo erripi rex potuit.

De septem turonensibus dormientibus

De inuſitatis generibus mortis.

POſt aduerſa atq; inſueta mortis genera de quibus eſt dictum: no/
nullas alias addemus: miras profecto atq; a ueris magniſq; aucto
ribus acceptas: cum in turones urbem gallicam: ad Martinum il/
lius urbis epiſcopum propinqui ipſius Clemens: primus: Theodorus: Gaudē
tius: Chiriacus: atq; Innocentius profecti eſſent: ut una cum eo uiuerent. Nā
cum in monachali habitu diu cum eo manſiſſent: hi quinto ac uigeſimo an
no poſt Martini obitum Aicardo abbati morituros ſe prædixerunt. nec mul
to poſt nullo corporis langore affecti: cum miſſarum ſolemnia audiſſent:
chriſtiana communione refecti: ante abbatem ipſum genibus innixi animā
egerunt. & quia niſi quod immobiles erant: & eis calor nullus inerat: reliquis
in rebus uiuentibus perſimiles uidebantur: dormientes appellati fuerunt. in
turonibus ueluti qui ſancti haberentur: magno honore ſepulti: quorum
nos ſepulchra religioſe conſpeximus: ſed mirum magis eſt quod ſequitur.

De Vdone parthenopolitano archiepiſcopo.

CHriſti anno quadrageſimo ſupra noningentos imperante ottone
tertio in parthenopoli urbe germanica: quæ in Saxonibus eſt: &
alio quoq; nomine Martinopolis dicta Saxonum lingua Mede/
burgum appellatur. Epiſcopus olim fuit Vdo nomine uir libidinoſus: & ſa/
crarum uirginum corruptor: qui prodigio ad eum gradum conſcenderat:
neq; ſignis: ac diuinis uocibus commonitus ab impudicicia ſibi temperabat.
Qua re uiri religioſi: qui in ea regione recte uiuendi ſtudio tenebantur: de/
um ut epiſcopum: aut corrigeret aut tolleret; rogare cogebantur. Itaq; cum
noctu in cathedrali eccleſia quæ ſub ſancti Mauritii nomine in parthenopoli
eſt: Federicus canonicus eiuſmodi præcibus operam daret: non ſine ingenti
formidine uehementioris uenti afflatu omnia quæ in templo erant lumina
extingui perſpexit. nec multo poſt duos iuuenes uenire duo candela/
bra accenſis cereis ferentes: & Chriſtum cum parente eius atque apoſtolis
ſubſequi: a quibus cum eſſent uocati ſancti homines: quorum corpora in eo
templo quieſcebant: uiſus eſt inter eos Mauritius uenire. qui longa atque
graui oratione Vdonem epiſcopum accuſauit: quem haud multo poſt chri
ſtus nudum afferri a duobus iuſſit: atq; damnauit. Is autem pugno ab ipſo
rum altero qui eū portarant: in mediis renibus grauiter ictus: chriſtianam
hoſtiam quam in communione pridie eius diei ſumpſerat reuomuit in
calicem. qui altari impoſitus fuit. atque ſecuri percuſſo Odone: rerum
illarum omnium imago euanuit. Qua re uehementer perterritus Federi/
cus cum ad altare acceſſiſſet: calicemque in eo eſſe cum chriſtiana hoſtia

inspexisset: & simul episcopum mortuum humi iacentem: alios religiosos uiros excitauit. qui ablatum inde episcopi corpus in agro sepeliuerunt. cuius sanguine cum respersum templi pauimentum esset: sacerdotes ferrea crate cruorem cooperuerunt: quem nouis episcopis ostendere moris habent: ut eo sanguine a scelerate uiuendo deterreantur. Haec autem quae Federicus inspexerat: confirmauit postea Brunus episcopi in diuinorum celebratione minister: non nullis enarratis: quae ea ipsa nocte: qua haec gesta fuerunt: iter in equo faciens uidit.

De Georgio plantagineto Clarentiae duce.

GEorgius clarentiae dux: a fratre Eduardo quarto brithanico rege damnatus: ut sibi mortis genus eligeret: Cretici uini potu mergi atq; enecari uoluit. nam sicut brithanico potore dignum erat: ut potando moreretur elegit. sed ut hic cum baccho: qui sequitur cum uenere mori uoluit.

De Giacheto geneua saluciano

POscit exitus tam multorum insusitatae mortis generum: ut ei addamus Giachetum geneuam salucianum: qui cum in saluciano populo non paruae existimationis uir haberetur: iamq; aetas ingrauesceret: atq; ex uxore liberos procreasset: ueneris appetentior occulte per posticum puellam adhibebat sub eo pretextu: ut illius rebus quae usurpabantur tuendis operam daret. itaq; cum semel admissa puella diutius quam consueuerat recipere se ad uxorem ac liberos tardaret: seriorq; hora uxorem ac liberos in suspictionem adduceret: ne quid ei aduersi contigisset: quia strepitum nullum ubi ipse esset euoluendorum librorum ut ei mos erat nō exaudiebant: posteaquam uocando pulsandoq; non profecerunt: effracto loci hostio cū lumen intulissent: inuenerunt in puellae complexu eum illius uentri eo modo quo uenus exercetur incombere atq; utrumq; exanimem sine ullo uiolentae mortis signo esse. quae res palam facit: aeque ob nimiam quamuis nuda sit uenerem: ac armis per multos saepe uitam agere.

De uiuendi nimia cupiditate Ca. xiii.

POsteaquam de morte dictū est: haud incongruum uidetur: ut eos etiam attingamus: qui nimium mortem uerentes in appetenda longiore uita modum sibi nullum fecerunt. nam & si uitae prodigum hominem esse minime oportet: ita nimis quoque uitae auarus esse non debet. persaepe enim nimium uitam amando non euitatur mors: sed differtur: atq; ita in uitam quae morte deterior est: interdum homines

incidunt: Quod si infelicis uitæ spatium aliquantisper proferre contingit: in infamia atq; dedecore uita amittitur. pro una enim morte pluribus per hunc modum afficiuntur: quod moriente corpore fama quoq; eiusmodi hominum extinguitur.

De Asdrubale carthaginensi

NEmo turpius unquam uitam appetiit quam Asdrubal carthaginensis. Nam cum defendenda carthagine Scipionem inde arcere nequiuisset: urbem ineuntibus romanis: cum omnibus suis in esculapii templum admodum munitum se recepit. neq; eorum memor quæ ipse nimis crudeliter in captiuos romanos gesserat: quibus paria sibi romanos illaturos putare debebat: ut mortem prorogaret ultro Scipioni se dedidit: atq; ad eius pedes iacere non erubuit. cum uxor ipsum intuita uilem atq; effeminatum uocans grauiter increparet: cui fortis animi exemplum ipse morte sua præbere debebat. Maluit enim sordidi animi uir uinctus triumphantis currum ante ire: & populo romano ludibrium futurus carnificis manu: quã gloriose in patria pugnans animam effundere.

De perpenna

TVrpiter perpenna quoq; uitam amauit in hispania Sertorio interempto: cum a sedicioso exercitu fugisset. Nam a pompeianis depræhensus cum inter arbusta lateret: timens ne tunc occideretur: ut aliquantisper uitam produceret: exclamauit ut se ad pompeium deducerent. detecturum enim se omnia quæ ipsius hostes romæ molirentur dicebat. Animum profecto uilem atq; deiectum: uitæ pusillum momentum sibi amicorum proditione ac sanguine ueluti præcio uelle concedi: cuius tamen compos non fuit: prius interemptus: quam eum pompeius uideret.

De C. Caligula

QVi maior unquam mortis terror: aut quod uitæ sine ulla prorsus uirtute: maius desiderium quam in Caligula cæsare fuit: qui omnibus in rebus cum superbissimus esset: ad omnia fulgura pauens ueluti infans puluino caput tegebat: illicq; si quis plurimum se terreri ostendisset: turpiter latebat

De Au. Vitelio impera.

STomachum pene mouet uitelii uilitas & exaustus pudor. Nam cum superbia sceuitiaq; immensa in ottonem atq; sabinum Flauium usus esset. non puduit cum palatium desereret: coco atque pistore comitatum profugere. Quin etiam cum oblata spe rediisset: tandẽ ab omnibus desertus nõ erubuit accepta in baltheo pũa pecũia in ianitoris cella

se abdere: forisq; alligato cane: culcitram foribus obdere: quod defensionis genus non insani modo hominis esse: uerum infantium quoq; simplicitatem superare uidebatur: adeo præ timore prudentiam ac communem sensum exuerat: Illic depræhensus & uix agnitus: posteaq̄ dissimulando diu Flauiorum antecursores elusit: q̄q̄ exploratum haberet se moriturum: quia Sabinum Vespasiani fratrem occiderat: tamen cum aliquot dies producere uitā cuperet: dixit habere se ea quæ Vespasiani uitam tangerent: quæ ipse detegere uellet. & id circo petere se ut in uinculis dum Vespasianus ueniret seruaretur: quod ab hoste assequi non potuit. En cæsareum animum atq; imperatoriam mentem: en uirum non dicam Bruti aut Catonis: sed ne Ottonis q; dem hostis imitatorem dum tanto dedecore: atq; infamia: & quod grauius est in erumna quauis morte grauiore: pauculos dies uitam prorogare quærit.

De Messa Moabitarum rege.

ROmanis barbari regis exemplum annectemus. Id autem erit Messæ moabitarum regis. qui a Ioram Samariæ: & simul a Iosaphat iudæorum regibus obsessus: cum uideret ultra tueri se non posse: temptata prius in cassum per noctem fuga: præ nimio timore ut hostiū manus euaderet: nouo atq; crudeli commento usus est. Nam in urbis muris in ea parte quæ hostibus conspicua erat: diis suis maiorem natu filium imolauit: fretus eo sacrificio hostium manus se euasurum: quem ad modū a magis suis ei promissum fuerat: id quod etiam ei successit soluta ab hostibus obsidione.

De Bione boristenide philosopho.

NOn minus quoq; mortis se pauore terreri Bion boristenides philosophus ostendit. qui cum disputando semper asseruisset deū nullum esse: atq; omnia casu regi: æger cum ita salutem speraret: carminibus fidem habuit: ac diis supplicauit: uotaq; suscepit: contra ea quæ ex sectæ suæ disciplina ipse prædicauerat.

De M. Anneo Lucano poeta.

MOuum his qui legendo multa uiderunt: minime uidebitur: philosophum aut poetam inuentum esse in quo promptior lingua q̄ manus esset: quem ad modum nuper de Bione uisum est: & nunc quoq; in Anneo Lucano ostendetur. qui cum sub Nerone cæsare compræhensus uelut pisonianæ coniurationis conscius: de qua audacter nimis locutus erat: ut tormenta adhiberi sensit: totus præ nimio uiuendi desiderio immutatus: Neroni incolumitatem pactus promisit magna se detecturum: atq; ut ei aliquid

diceret: quod credi posse uideretur: matrem suam Accillam quanq̃ innocentem accusauit. uerum pro tanto scelere: ut gratiam qua dignus erat acciperet: intra paucos dies inter alios coniuratos occisus fuit: uita ingenti scelere in paucos dies producta.

Recentiora De Eugenio tyranno.

Quam turpiter Eugenius quoq; tyrannus proferre uitam desiderauit? cum Arbogastis ope: qui postea militaris dux eius fuit: Valentiniano secundo occiso: in gallia imperium occupasset? Nam ut in prœlio quo cum primo Theodosio decertauit: inclinare aciem suam cõspexit: ne tunc minus uili q̃ ante scelerato animo cognosceretur: minime Arbogastẽ imitatus: qui inclinante fortuna sibi ipsi mortem cõsciuit: ut paucas horas uitam prorogaret: uenia enim proter suam in Valentinianũ proditionẽ atq; sceuitiam indignum se norat: ad Theodosii pedes abiecta imperatoria ueste se prostrauit: a quo ut merebatur occisus: proditione infamis atque inhonorus turpiter periit. qui si paulo ante quem ad modũ olim Decius egerat: audacter prœlium iniisset: aut uincere: aut mori imperator poterat.

De Renaldo germano.

Turpius proferre uitam optauit Renaldus germanus: qui quo tempore Gotfredus bolionis uirtutis eximiæ princeps: ad Syriacam expeditionem traiecit: partis earum copiarum dux creatus cũ in Asiã peruenisset: q̃q̃ Christo sanguinem suum uouisset: tamen apud Niceam a turcis nulla edita uirtute prœlio superatus: non modo pro Christo mori cũ aliis noluit: quorum mortis ignauus dux causa extiterat: uerum ipsius quoq; Christi scelerate fidem abnegauit.

Quam anxie custodiæ suæ inuigilarint quibus suspecta suorum fides erat. Caput quartum decimum

Illis qui nimio uitæ amore: etiam per turpitudinem eam proferre contenderunt: haud incongrue hi succedent: qui aliorum consuetudinem in custodienda uita transgressi sunt. Nam q̃q̃ utrisq; nimium uiuendi desiderium uideatur inesse: aliud tamen est: nulla decoris habita ratione: uoluisse uitam producere: aliud autem impensam adhibuisse curam: ne per insidias: aut aliam uim: uita ante fatalem horam erriperetur. Pauca igitur de his ac breuia subnectemus. quibus palam fiet eiusmodi hominibus in hac ultima uitæ cura agentibus: uitam calamitatem ac potius carcerem: non uitam dici debere: cum aut domesticorum: aut alienorum insidias scelere suo aut animi imbecilitate semper uereantur.

De Aristippo argiuo tyranno.

ARistippus argiuorum tyrannus: ob nimiam suspicionem cubiculũ suum mobilibus scalis cum puella amata conscendebat: cataracta ferrea aperta: quam cubiculum ingressus demittebat: & ne falli posset: lecto cataractæ super posito incubabat. cũ in inferiore loco puellæ mater scalas amoueret: & mane postea restitueret: cogereturq; Aristippus pronus inde descendere: qui præ nimio timore in unius anus custodia uitam suã posuerat.

De Arthemone periphoreto.

ARthemonẽ cognomento periphoretũ: nescio timidũ ne an insanũ dicã. Is domi per duos seruos assidue supra caput clypeũ tenebat: & cũ in publicũ prodiret: operta lectica ferebatur. adeo non diligẽtis modo: sed stultæ etiam curæ per timiditatem seruandæ uitæ plenus erat.

De Domitiano imper.

DOmitianus nihilo minus q̃ hi de quibus dictum est timidus: cum mortis instare tempus putaret a mathematicis prædictũ: qđ tamẽ nulla diligentia deuitare potuit: eius porticus in qua deambulare solebat: phengitico marmore parietes incrustauit: ut ei lapidis illius fulgore uelut in speculo non minus eorum qui a tergo: q̃ qui a fronte se offerrent imagines eodem tempore repræsentarentur.

De Commodo imper.

COmmodus imperator timidissimus cum tonsori nulli fidem haberut: sibi ipse barbam comamq; candenti carbone adurrebat.

Recentiora De Carolo septimo gallorum rege.

QVam omni caruit ratione custodia: quam uitæ suæ adhibuit Carolus septimus gallorum rex: cum a filio Ludouico qui delphini dignitatem obtinebat: uenenum timeritus: quia contumaciter cum eo uiueret: sex dies continuos omni cibo abstinuit. & cum postea medici: atque is religiosus uir cui ipse christiano more crimina sua fatebatur: eum monuissent: si ita pergeret uitam animamq; simul amissurum: reficere se cibo uolẽs: cum extenuatis inedia uiribus demittere per fauces nihil posset: cibi abstinentia: ut ei dictum fuerat: mortuus est. parum enim considerate cauendo: in id ipsum incidit: qđ timendo euitare se credebat.

De Ludouico undecimo gallorum rege

NOn minus patre ipso Carolo suspictionis plenam Ludouicus filius uitam egit: cum apud Turones arcẽ inhabitaret: in quam uoluptatis gratia secedere reges solebant. Nam non satis ducens quadringentos milites in armis ad palatii custodiam semper habere uoluit ut in eo numero ducenti essent scocenses: ex populis qui prisco nomine brithanni erant: minime ei parentibus: plus enim fidei in eis q̃ in gallis uiris reposuit. præterea

imam fossæ partem: qua circunsepta arx erat: ferreis spiculis totam comple/
uerat. Latera quoq; ipsius fossæ rastris ferreis acutissimis circumsepserat: quæ
persæpe lima acui iubebat. magna enim cura neq; minore impensa anxie/
tatem animi sui detegebat. cum tamē ea per quæ cauere sibi nitebatur: haud
magni ad cauendum facienda essent.

De iis qui effigie permultum sibi similes fuerunt. Ca xv.

Causas quibus persæpe homines diuersis regionibus orti: adeo sibi ip
sis similes uidentur: ut si iisdem uestibus amicti inueniantur: discer
ni nequeant docere aut hominis non est: aut si in hominis men/
tem descendere potest: id in eo erit: q naturæ causas altius ac diligenter inue
stigauerit. Itaq; cum præsentis operis professio ea sit: ut neq; quod dei est:
impie sibi sumere uelit. & ab aliis in philosophiæ abditissimis recessibus laten
tia perquiri uelit: Nos historici tantum aggressi opus: non causas sed effe/
ctus rerum ostendisse contenti erimus.

De Surra proconsule.

Surræ olim in Sicilia proconsuli piscator omni ex parte tam similis
fuit ut non oratione tantum: balbus enim erat: uerum in gestu quo
q;: dum rideret non similis Surræ: sed Surra uideretur esse. et fi/
gesq; ipsa adeo Surram ipsum repræsentaret: ut si uestium discrimen tolle/
retur: discerni inter se non possent.

De Cassio Sceuero: oratore.

Cassius sceuerus adeo mirmiloni undiq; similis fuit: ut ei pro crimi/
ne obiceretur.

De duobus pueris seruis.

Cum M. Antonio triūuiro Toranius māgo duos pueros tanq̄ fra/
tres uendidisset: qđ in omnibus simillimi erant: atq; sermo postea
indicasset alterum in germania: in Asia autem alterum ortum eē:
Antoniusq; in eo fraudem sibi adhibitam quereretur: ac puerorum præci/
um reposceret: Toranius calido uir ingenio: ob id tanti se pueros uendidisse
respondit: qđ cum tam diuersis inter se regionibus orti essent: magis mira si
militudo fuerit: quæ minus gratiæ haberet: si inter fratres: id qđ uulgo natu
ra haud tam raro impartitur: similitudo inuenta esset.

Recentiora De Francisco sfortia Mediolanensi duce.

Inter recentioris æui homines inuenti sunt non nulli: inter se indi
scretam pene similitudinem habere. Vidimus nos Francisco sfor
tiæ mediolanensi duci: cuius aspectu nihil gratius: nihil principe ma
gno dignius erat: iuuenem in leui ipsius armatura uultu adeo similem: ut/
aulæ totius consensu ob eam similitudinem cognomento princeps appellare/

tur: Cum Franciscus ut pote omni in re humanissimus: non sine uoluptate in eo tanq̄ in speculo imaginem suā ac plerisq; in rebus gestus suos ac uocem agnosceret: & non nunq̄ contemplaretur.

¶De Sigismundo Malatesta ariminensi principe.

PAriter quoq; Sigismūdus Malatesta adeo effigie Marchesino mimo persimilis fuit: ut cum Mediolanum peteret: a socero ipsius Frācisco sfortia Mediolanēsi duce Marchesinus: eius enim subpudebat: alio ablegaretur. nam aliq̄to dicacior Marchesinus ob similitudinē Sigismundum filium suum esse dicebat.

¶De iis qui obscuro orti loco per dolum claris se familiis inserere conati sunt. ¶Ca. xvi.

¶De Smerde mago.

PErsæpe inuenti sunt homines qui aut proter effigiem persimilem: aut alia fraude adiuti: alienis se familiis inserere: aut aliorum nomina inuadere ausi sunt. id inter cæteros Magus nomine Smerdes ꝑter similitudinem Smerdem Cambisis assyriorum regis fratrem: quem is interfici iusserat: se finxit esse: atq; aduersus Cambisem regnum occupauit. & nisi fraus detecta esset: quia desectas habebat aures: id quod Ortanis filia palam fecit: dum cum eo decubans: caput pertractasset acquisitum fraude regnum quiete possedisset: Sed eum postea Darius fraude detecta cum regno uita etiam priuauit.

¶De Prompalo Syriæ rege qui se Alexandrum finxit esse.

SImile prompali extremæ sortis uiri principium atq; exitus: ut magi Smerdis fuit. Nam cum antiocheni a Demetrio Sotere Seleuci filio rebellassent: a Phtholomeo philomatre ægypti rege adiuti Prompalum antiochi epiphanis filium finxerunt esse. inditoq; Alexandri ballantis nomine ad regnum aduersus Demetrium Soterem errexerunt: iustius q̄ Demetrio regnum ei deberi asserentes. adeo autem propiciam Prompalus habuit fortunam: ut proter populorum in Demetrium odii magnitudinem rebellante reliqua syriæ parte: quem ad modum ante Antiocheni fecerant: is Demetrium proelio superatum interemerit. Cæterum prompalus postea nimiis fortunæ bonis corruptus: cum insolenter nimis atq; libidinose male partum: male administraret regnum: post aliquot annos a Demetrio Nicatore Soteris Demetrii filio quem ipse occiderat: Syria pulsus in Arabiā effugit: ubi interemptus fuit.

¶De quodam ægyptio qui se finxit Antiochi Soteris Syriæ regis filium.

¶De iis q obscuro orti loco p dolum claris se familiis inserere conati sunt

HAud multo post simili fraude ægyptius iuuenis : mercatoris protarchi filius: cum se Alexandrum zebennam appellaret : Antiochi soteris syriæ regis adoptiuum filium: quem parthi in prœlio occiderant: a phtholomeo phiscone ægypti rege aduersus patruum Demetrium Nicatorem syriæ regem adiutus: tam mulus quas apposite fingebat lachrimis Antiochi corpus sepeliuit: adeoq; hac pietatis specie populorum gratiam sibi conciliauit : ut postea ad Demetrium Nicatorem superandum: & ad parandum totius Syriæ regnum : multum ei laborandum non fuerit. uerum postea uariante fortuna : regno depulsus est ab Antiocho Crispo siue ut non nulli aiunt Gripo. qui Demetrii Nicatoris filius fuit. nam cum antiochiæ auream iouis statuam furtim rapere uellet : quia re detecta populus arma cœpit: inde mari aufugit. aduersaq; tempestate actus : cum in maritimos latrones incidisset : captus atq; hosti suo deditus: fraudis atq; ficti nominis in alieni regni occupatione acerbas moriendo pœnas luit

¶De Archelao qui se Mitridatis pontici regis filium finxit

ARchelaus mitridatis se filium fingens : gener atq; idem successor phtholomei ægyptii regis factus : in Asia quoq; magnis urbibus potitus est. Cæterum tandem a Gabinio proelio superatus uitam ac simul male partum regnum amisit.

¶De Andrisco pseudo philippo macedoniæ rege.

ANdriscus abiectæ uir fortunæ : Demetrio syriæ rege subornante: phlippi nomen usurpauit. nam persæ macedoniæ regis filium se finxit: atq; ab urbe roma profugisse se dicebat. quem tanto omnium consensu ac fauore macedones acceperunt. ut breui eum macedonici regni possessorem homines uiderint.

¶De duobus qui se Ariaratris Capadociæ regis filios fecerunt.

CVm Nicomedes bithiniæ rex uereretur: ne Mitridates si capadociam occupasset: id quod tunc agebat : arma quoq; in bithiniam extenderet sub hoc nomine: quod eam ariaratris filio in capadocia regnanti traditurus esset: iuuenem satis liberali facie præditum subornauit : ut tanquam Ariaratris filius romam proficisceretur : atq; a po. ro. Capadociæ regnum peteret. ut autem res similior uero uideretur: cum eo uxorem Laodicem misit : quæ olim Ariaratris uxor fuerat: ut rem esse quem ad modum iuuenis dicebat testaretur. cæterum a senatu ambo tanquam falsæ rei auctores indicto silentio reiecti fuerunt.

¶De iudeo quodam qui se Alexandrum finxit Herodis iudæorum regis filium

HAud meliorem exitum falsi commenti ac fraudis suæ iudæus qui dam Sidonius tulit: qui se Alexandrum esse finxit Herodis Agrippæ iudæorum regis filium: quem pater occidi iusserat. Affirmabat enim se a militibus quibus occidendi cura demandata fuerat: emissum: fugiendi potestatem habuisse: atq; pro se alium haud dissimilem interfectũ. Itaq; & uultus similitudine & uerbis signisq; quibus utebatur a subornatoribus diligenter instructus: multis se uere alexandrum esse psuasit. Iudæorum igitur permultis eum prosequentibus: regio habitu ornatus romam uenit: ut regni partem suam peteret. ubi cum Augustus cæsar prudentia sua fraudem: ut habebat: detexisset: occisi subornatores fuerunt: & ipse ad seruitutẽ in triremi remo alligatus.

De duobus qui se Neronem imper. finxerunt.

IMperante ottone magni motus in græcia atq; asia fuerunt: propter citharedum: qui se Neronem fingebat. Is cum uultu atque uoce ei persimilis esset: aiebat quo tempore romæ disseminatum fuit: Neronem sibi uim attulisse: alium pro eo fuisse mortuum. Quam ob rẽ cum seditiosis permultis eum prosequentibus: Syriam aut ægyptum petere contenderet: quo si peruenisset: minime dubium erat: quin oriens totus tumultuaret: aduersa tempestate ad Cinthum insulam inter cicladas delatus est. ubi cum ueluti uerus Nero in milites qui ab oriente ueniebant: imperio uteretur. impulit ut parerent: atq; Sisenna centurio a militibus desertus profugere ab insula cogeretur. Qua re audita cum Asia pene tota nutaret: missis ab ottone duabus triremibus nauis qua is fallus Nero ferebatur oppugnata est: atq; in eo prœlio is interemptus fuit. corpusq; eius Romam missum. Alius quoq; uigesimo anno post neronis mortem: cum se neronem fingeret in oriente tantum nominis sibi atq; extimationis peperit: ut uix nisi post aliquod tempus a parthis populo ro. deditus foret reprimi posse uideretur.

De Getha qui se Scribonianum camerinum finxit

NEro quem admodum alios multos ita etiam Scribonianum senatorem occiderat: & tamen imperante uitelio inuentus est in Illirico seruus nomine Getha: qui nihilo feliciore fortuna quam hi de quibus est dictum: se Scribonianum fingeret: qui magna seditiosorum atq; seruorum coacta manu: omnia in Illirico turbabat: ubi olim Scribonianus in magna apud eos populos gratia fuerat. sed breui Getha ad uitelium perductus: atq; a primo patrono agnitus ut seruus ac fugitiuus mulctatus est.

De Ninphidio Sabino

¶ De iis q obscuro orti loco p dolum claris se familiis inserere conati sunt

NInphidius Sabinus sub Galba prætorii præfectus: fortasse quia ad imperium aspirabat: se Calligulæ filium esse dixit. Matri enim meretricis notam inussit: ut se Cæsarum sanguini insereret: quanquam id longe a uero abesset.

¶ De barbario philippo.

INusitatum profecto fraudis genus fuit: quo barbarius philippus seruus fugitiuus romæ aliquod tempus usus est: cum tanquam ciuis romanus præturam gereret. cuius præturæ administratione postea iure consulti uehementer laborarunt: dum de his quæ in prætura barbarius gesserat: rata ne esse deberent ageretur. quæ tamen rata iusserunt esse: ob fraudem haud a iure absonam: qua nimis multi comprehendebantur. Sed iam a priscis ad recentiora transeamus.

¶ Recentiora de Chimuldio Antio

CHimuldius genere Antius his populis uicinus: qui sub sclauonorũ nõine lustiniano imperãte regionẽ trans dãubiũ incolebãt: dum inter Antios sclauonesque bello contẽderetur a Sclauone captus quia corporis robori animi uigor respondebat: magnam audendo famam sibi comparauit. Hunc ut fortuna tulit: Antius a sclauone qui eum cœperat redemit: romani captiui hortatu: per hunc enim modum se quoq; liberatum iri sperabat. antio autem ostendit hunc Chimuldium: quia & uirtus & nominis similitudo fidem faciebat illum esse qui ad Danubium Iustiniano Imperante thraciam magnis rebus gestis rexerat: prælioq; cum sclauonibus edito interisse credebatur. qua de re rogatus hic Chimuldius cum eã negaret: romanus captiuus uafro uir ingenio ei cuius erat captiuus persuasit: hunc uerum esse illum Chimuldium sed præ timore affirmare rem non audere. Itaq; res palam facta est. & is partim quia terrebatur: nisi quod romanus dicebat affirmaret: partim quia euasurum se in maiorem fortunam putabat si is Chimuldius quem ferebãt putaretur esse: ipse quoq; aliorum opinionem sequutus: quod alii ferebant: dicere & affirmare cepit. Cum igitur Iustinianus sclauonibus atq; antiis optionem fecisset: turrim urbem inhabitandi: quæ olim a Traiano condita: per id tempus continuis bellis populo exhausta ac deserta erat: de ea incolenda utraq; gens conuenit: si eis Chimuldius præficeretur. asserebant enim quem admodum thraciam olim uirtute defenderat: ita ipsos nunc quoq; defensurum. Missus ergo Chimuldius captiuus ab utraque gente ad iustinianum orator: cum in Narsetem eunuchum proficiscens incidisset: qui Chimuldium primum in prælio mortuum norat: diligenter ab eo excussus est: & quanquam latine loqueretur: & multa primi chimuldii signa daret: tamen is esse qui uere erat cognitus: uinctus est atq; ad imperatorem missus.

De Cotherino qui se Sulthani filium finxit.

A Virginis partu ducētesimo ac quadragesimo tertio anno post mil
le: in Asia minore quidam fuit nobili inter turcas genere ortus: qui
Cotherinus nuncupabatur. hic quorundam turcensium præfectu
rum opera: qui Baiotum Sulthanum inuisum habebant: cum in publico
cum matre ex composito contendens: minis cum ea ageret: ut quo patre es
set ortus declarare uellet: ipsaq; reluctaretur: arreptam capillis grauiter calci
bus pugnisq; mulctauit. Itaq; cum filii uim ultra ferre se non posse ostende
ret: palam affirmauit cotherinum baioti sulthani fratrem esse. Quam rem
cum populi ingenti gaudio accepissent: ad eum circiter uiginti milium ho
minum manus conuenit. atq; urbs Iconium iam deditionem fecerat: cum in
de profectus ut Candelaurum occuparet: ubi regii tesauri custodiebantur:
per fraudem a quodam turcensi principe captus: una cum fratre suspendio
uitam finiuit.

De Condeualto qui se Clotharii filium dicebat.

CVm similem fraudem in Burgundia Condeualtus astruere uellet:
nequaquam feliciorem exitum nactus est. nam cum eius mater
quæ corpus uulgauerat: Clotharii burgūdiæ regis filiū diceret: a clo
thario atq; Childerico eius fratre repulsus: ut declinaret dedecus: quod inde
in eum resultauerat: hierosolimam in orientem profectus est. unde audita clo
tharii morte cum in burgundiam rediisset: eumq; populi excepissent commis
so cum gonthrano uero clotharii filio graui prœlio: ab eo Condeualtus con
festim superatus atq; occisus fuit.

De quodam qui se Aldephunsum aragonium regem finxit.

MOrtuo in prœlio aduersus mauros in hispania Aldephunso rege:
hispanus qui ei facie persimilis erat: se Aldephunsum esse finxit:
ostendens propter acceptæ cladis dedecus ignoto habitu uelle orbē
terrarum peragrare. quibus rebus apud multos: nam præter similem effigi
em multis quoque aliis signis se uerum aldephunsum ostendere uidebatur:
tantum profecit: ut magnus hominum numerus Aldephūsum esse eum pu
taret. Itaq; cum ob eam rem multi hominem sequerentur: ueritus Alphun
sus qui in regno successerat: ne inde grauius sibi negotium oriretur: compræ
hendi eum: atq; suspendi iussit.

De quodā qui se Henricū quintum imperatorē dixit esse.

ANno a dicto iam partu centesimo atq; trigesimo septimo supra
mille: in germania apud urbem solem aureum: ab heremo pro
fectus quidam se henricum quartum imperatorem esse palam af
firmabat: qui antea mortuus erat. Quā ob rē cum multi ad eum transirent:
inter germanos graues ortæ sunt contentiones: cum alii falsum henricum

uerum alii esse contenderent: sed tandem aperta re ut erat: relegatus est: ut Clunii monasterium monachus inhabitaret.

De alio qui se Balduinum Constantinopolitanum imper. falso dixit.

ANno ducentesimo ac uigesimo quinto aut circiter post mille ab eodem ptu: iuxta urbem Andronopolim Balduinus primus constantinopolitanus impator flandriæ comes in p̄lio a græcis interfectus: nusq̄ repertus fuit: multiq; ob id eum adhuc uiuere dixerunt: inuentusque est: qui se eū esse diceret: per belgicæ enim ptem: quæ flandria dicitur: in peregrini habitu uir quidam errabat: uerbis signisq; permultis fide apud plerosq; facta ut eū Henricum esse crederent: ob eam rem ingens hominū manus eū sequebatur: atq; aliquot iam urbes ad eū defecerant. Sed cum Ludouicus gallorum rex diligentius inquirere rem illam uellet: is Ludouico ita requirente peronam uenit: ubi cum eum rex inspexisset: obstupuit: cum ex toto eius effigies Balduino simillima esset. neq; tamen hac similitudine cōtentus: aliis quoq; modis de ipsa re certiora erruere uoluit. Itaq; cum meminisset Philippum regem patrem suum equestria ornamenta Balduino dedisse: ab hoc petiit ut diem locumq; atq; modum declararet: quo equestri dignitate donatus fuerat: & ubi uxorem primo desponsasset: quæ regi Philippo arcta affinitate coniuncta fuerat. Qua re is qui se Balduinum fingebat: cum se captum uideret: tempus ad respondendum sumpsit: tandemq; detecta fraude qui princeps atq; imperator illuc uenerat: perona in peregrini atq; inopis uiri forma abiit a populis flandrensibus desertus: qđ cum his respondere nesciret: quæ Ludouicus rex poposcerat: quæ illi si uerūs erat Balduinus exploratissima esse debebant: satis palam fiebat: ipsum Balduinū non esse: nec multo post herardi caserchæ opa in caupona captus: ut dignus erat suspēsus fuit.

De Federico ubaldino de Carda nuncupato: qui se Guidonis montis feretri comitis filium finxit.

CVm Guido urbinatium comes grauiter ferret se legitimos non habere liberos: ut in principatu ex se successorem inueniret stabiliretq;: concubinæ q̄ habebat: tanq̄ ex se ortum supposuit Berardini ubaldini Cardæ filium: quem postea Federicū nominauit. Sed ei haud multo post ex uxore uerus natus est filius: cui Odoni antonio nomē indidit: eum ob scelestam uitam cum urbinates interemissent: Federicus populis ita annitentibus ad principatum conscendit: ut comitis Guidonis naturalis filius: longe foelicius ei q̄ his de quibus est dictum fauente fortuna. Nam ut urbinates Odonis scelus in se irritauerat: ita proter uirtutis magnitudinem Federicum ueluti numen urbinates coluerunt. Sub eo quieta atq; æqua omnia: nō minus q̄ romani sub Numma assequuti.

¶De Quodam qui Ricardum secundum brithanniæ regem se finxit.

CVm Henricus quartus Ricardum secundum fratrem patruelem brithanniæ regem in uincula coniecisset ac regnũ occupasset: Salesberitanus comes ex Matre Ricardi frater: ut eum liberaret: aut saltem ulcisceretur: regia ueste sacerdotem adornauit: qui olim in Ricardi musicorum numero fuerat: atq; ei in omnibus persimilis erat. Ricardum igitur in insula effugisse e carcere disseminauit. Ad eam famam cum multi cõuenissent suppositiumq; regem sequerentur: Henricus ualido exercitu cum eis conserta manu in fugam omnes conuertit. atq; occidit inter quos haud lõge post uerus quoq; Ricardus fuit.

¶De quodam Oxonensi brithanno. qui se finxit Georgii Clarentiæ ducis filium.

AEtate nostra in brithannia regnante Henrico septimo: cum is in carcere Eduardũ Georgii Clarẽtiæ ducis filiũ asseruaret: Georgius autem Eduardi atq; Ricardi frater fuerat: quorum uterq; in brithãnia regnauerat: brithannus quidã sacerdos finxit Eduardum qui in carcere erat: Henrici manus effugisse. & pro eo adolescentem oxonensem organistæ filium: qui ei simillimus erat ostendebat. Hunc in hirlandam deductum eius insulæ populi regem appellarunt: quibus subnixus accedente præterea brithannorum exulum ope: satis magna manu in brithãniam traiecit. ubi ab Henrico statim prœlio superatus ac captus: cum ab eo populo ostenderetur una cum uero Eduardo fraus illa prorsus detecta fuit. Henricusque hunc falsum Eduardum ãno quadringentesimo octuagesimo septimo post mille culinæ seruitio relegauit.

¶De alio qui se Ricardum orcadum ducem Eduardi quarti brithannorum regis filium simulauit esse.

POst hunc falsum Eduardum iterum anno quadringentesimo septimo post mille a uirginis partu: in brithanniam Scotorum ope quidam descendit. qui se Ricardum orcadum ducem nominabat Eduardi quarti filium: atq; ad se regnum spectare asserebat. fingens cum patruus eius Ricardus ut regnum ipsi ac fratri adimeret occidi ambos iussisset: militẽ eum: cui cædes demãdata fuerat: occiso primo eius fratre precibus flectũ se passum: alium pro se occidisse: atq; ipsum liberasse. Cum autẽ Eduardi effigies uerbis addita: Eduardo enim uero simillimus erat: multos impulisset: ut q̃ is dicebat: uera esse crederẽt: a Carolo octauo gallorum rege q̃situs: q̃d eo tpe Henrico brithãnico regi hostis erat: in parrhisiorum urbẽ cum honesto comitatu uenit. ubi posteaq̃ accepit ab Hẽrico cum gallis initã esse pa

¶ De iis q obscuro orti loco p dolum claris se familiis inserere conati sunt.

cem ueritus ne tanquam initæ pacis pignus Henrico traderetur: in Flandram profugit. illicq; a philippo burgūdiæ archiduce cui Maximilianus imperator pater erat: tanquam propinquitate coniunctus in honore habebatur. sed tertio anno post incohata huius fraudis commenta proelio ab Henrico rege brithannico cum in brithanniam traiecisset superatus ac captus palam fecit se tornacensis tonsoris filium nomine Petrachinum uerbecchum esse: atque ad urbem Lontham cum idem affirmantes eius parētes uenissent: ab Henrico liberatus alimenta quoq; quibus uiueret accepit. Sed cum postea iterum res nouas moliri depræhensus esset: in medio urbis Lonthæ foro capite mulctatus est. Cæterum q̄q̄ in eius modi materia permulta insignia italorum exempla nobis occurrant: ut posteritatis nostræ rationem habeamus: ne aliqui hoc nostro scribendi genere: quod in communem utilitatem solum suscepimus: læsos se esse putarent: in eam seuitant: hic scribendi finem faciemus.

Paruit sinus Italus

¶ De dictis factisq; memorabilibus: a rerum humanarum primordio usq; in p̄sens tempus: illis exceptis quæ luculenter Max. Valerius edidit: opus a Baptista Fulgoso uernacula lingua conscriptum: & a Camillo Gilino latinum factum: in quo satis discerni non queat: sit ne uel proter uarietatem uoluptas maior: uel in uita proter exemplorum magnitudinem in euitādo imitandoq; mortalibus proposita utilitas expressior: Iacobus Ferrarius Mediolani. x. Kl. iulias a redemptione christiana anno. M. D. VIIII. impressit. Regnante Ludouico. xii. gallorum rege: quo tempore accisis Venetorū rebus: quod Addua: Pado: Mincio: Benacoq; atq; alpibus continetur: ab eis de Vicecomitum Sfortianorumq; principū manu dolo magis q̄ uirtute longo tempore extortum: ipse uno magnoq; proelio Mediolanensi ducatui restituit. qui huic impressioni priuilegium: ne intra decennium in ipsius finibus imprimi posset: aut aliunde inferri impressum sub graui poena cōcessit.

Idem hoc opus etiam Basileae excusum est Anno salutis 1541.

[illegible] ille. quo tua dulc[edin]e delicia[rum] me adeo amorose amplexa. diligo [illegible] ... ut me amorosissime usq[ue] ad intima c[or]dis [illegible]
in spelo in ficione [illegible] ... q[uod] ad te amore p[er]missio[rum] amoris
[illegible] dimitte. Et no[n] [illegible] videre tua[m] [illegible] visiusere dulcissi[m]a amore tu[o] [illegible] ... ad tu[um] amore [illegible]
-flamare et inflamando possis. et pascendo desideria [illegible]. ex agnendo tota letitia potare. et potat[us] fo[r]te vere i[n]ebriare
[illegible] augere et p[er]ficere. et tua[m] i[m]mortalitate[m] gustare. veleste et altissime atq[ue] maxi[me] ... i[n]marcessibile gaudiu[m]. here-
-ditate[m] illa[m] q[uam] solus filius [illegible] proprie facit. et eterne feliciter possessio[n]e[m] q[ui]escere. ubi [illegible] deliciarum q[uas] desiderare possu[m]
q[ue] [illegible] no[n] [illegible] ... [illegible] ... Non e[st] [illegible] ab ita maxi[m]e [illegible]
et vera d[omi]n[u]s eterna.